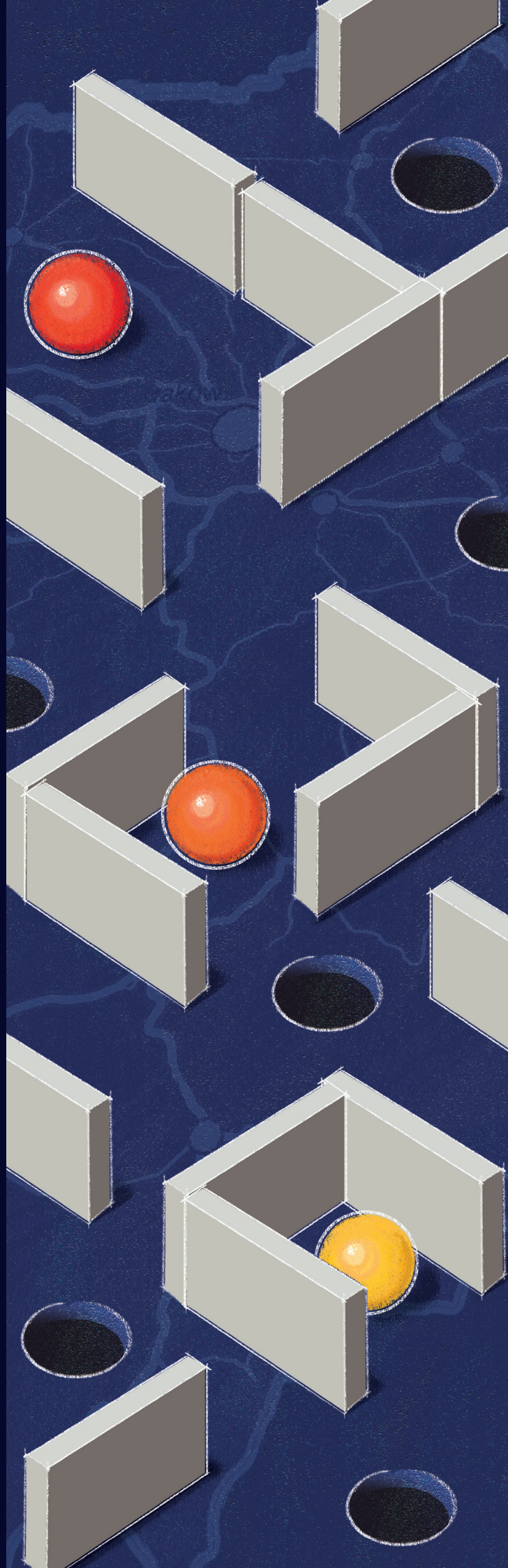

**WOJEWÓDZTWO
MAŁOPOLSKIE**

2014

MAŁOPOLSKIE STUDIA REGIONALNE
DEPARTAMENT POLITYKI REGIONALNEJ
URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Województwo Małopolskie 2014

Urząd Marszałkowski
Województwa Małopolskiego
Kraków 2014

Opracował zespół pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

Opieka merytoryczna:

Joanna Urbanowicz – Zastępca Dyrektora Departamentu Polityki Regionalnej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Redakcja:

Joanna Dobrzańska

Zespół autorski dziękuje:

Urzędowi Statystycznemu w Krakowie, Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, Ministerstwu Finansów, Małopolskiemu Urzędowi Wojewódzkiemu, Izbie Skarbowej w Krakowie, Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Krakowie, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie, Kuratorium Oświaty w Krakowie, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Zarządowi Dróg Wojewódzkich, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Krakowie, Przewozom Regionalnym sp. z o.o., Międzynarodowemu Portowi Lotniczemu im. Jana Pawła II Kraków-Balice sp. z o.o., Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska, Izbie Celnej w Krakowie, Izbie Celnej w Warszawie za udostępnienie zbiorów danych, informacji oraz pomoc w ich zebraniu.

Adres redakcji:

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
30-552 Kraków, ul. Wielicka 72
tel. (+48) 12 299 07 00, fax. (+48) 12 299 07 26
www.malopolskie.pl

Projekt okładki:

Małgorzata Flis

Skład publikacji:

Oficyna Wydawnicza PEGAZ
www.epegaz.pl

Druk:

Drukarnia Pasaż

ISSN:

1730-9301

Przy publikowaniu danych z raportu *Województwo Małopolskie 2014* prosimy o podanie źródła.

Szanowni Państwo,

w tym roku obchodziliśmy piętnastolecie powstania samorządu województwa. Prezentowany Państwu raport towarzyszy Małopolsce od 1999 roku. Każdego roku przedstawiamy zjawiska, tendencje i zmiany, jakie zachodzą w regionie w sferze społeczno-gospodarczej. W ciągu tych piętnastu lat publikacja uległa pewnym modyfikacjom mającym na celu odświeżenie formuły i dostosowanie jej do oczekiwań odbiorców, jednak zasadniczy układ pozostaje niezmienny – zależy nam, aby przedstawiane dane miały charakter ciągły i porównywalny.

Tegoroczna publikacja, *Województwo Małopolskie 2014*, przedstawia przede wszystkim rok 2013, ale jest też w pewnym sensie podsumowaniem perspektywy finansowej UE 2007–2013. Osiągane wskaźniki pokazują, jak zmieniło się życie w Małopolsce dzięki funduszom unijnym – głównie w zakresie możliwości korzystania z infrastruktury edukacyjnej, naukowej, zdrowotnej, a także obszaru kultury i dziedzictwa kulturowego. W tym czasie powstało także wiele inwestycji mających m.in. na celu poprawę komunikacji w regionie. Dzięki realizacji tak wielu różnorodnych projektów możemy obserwować rosnącą popularność naszego województwa, o czym świadczyć może choćby stale wzrastająca liczba turystów odwiedzających Małopolskę, czy dynamiczny rozwój sektora usług biznesowych.

Do negatywnych zjawisk, niewątpliwie, należą obserwowane od kilku lat niekorzystne procesy demograficzne, których skutki będą z czasem coraz bardziej odczuwalne, przede wszystkim w sferze edukacji oraz rynku pracy. Niepokojący jest również stan zanieczyszczenia powietrza, ale tu podjęte już zostały działania naprawcze mające na celu wyeliminowanie tak znacznych przekroczeń norm.

Jak co roku, w Aneksie do raportu znajdą Państwo mapy – w tym roku przedstawiają zróżnicowanie regionalne w Unii Europejskiej. Inspiracją był dla nas *Szósty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej* przyjęty przez Komisję Europejską w lipcu 2014 roku, w którym znajdą Państwo szersze omówienie większości z prezentowanych na mapach wskaźników.

Zachęcam Państwa do lektury,

Marek Sowa
Marszałek Województwa Małopolskiego

Spis treści

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	11
I. Zagrożenia, zasoby i stan środowiska przyrodniczego	13
1. Obszary chronione	13
2. Gospodarka wodno-ściekowa	15
3. Katastrofalne zjawiska atmosferyczne	17
4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	20
5. Gospodarka odpadami	24
6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie	26
ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	31
I. Ludność	33
1. Stan ludności	33
2. Procesy demograficzne	35
3. Struktura wieku ludności	40
II. Ochrona zdrowia	42
1. Polityka zdrowotna	42
2. Zasoby ochrony zdrowia	44
3. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niepełnosprawnych	48
III. Pomoc społeczna	51
1. Wskaźniki ubóstwa dla regionu	51
2. Beneficjenci pomocy społecznej	52
3. Zasoby pomocy społecznej	56
IV. Oświata i wychowanie	68
1. Dane dotyczące ogólnej liczby uczniów i nauczycieli	68
2. Wychowanie przedszkolne	70
3. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne	71
4. Szkolnictwo ponadgimnazjalne	76
5. Szkolnictwo zawodowe	80
6. Kształcenie osób niepełnosprawnych	85
7. Kształcenie ustawiczne	86
8. Finansowanie oświaty	87
9. System stypendialny	88
V. Nauka	90
1. Badania i rozwój	90
2. Szkolnictwo wyższe	93
VI. Kultura	98
1. Stan kultury w regionie – infrastruktura, oferta, aktywność kulturalna	98
2. Dziedzictwo kulturowe – stan zachowania, zarządzanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa	104
3. Finansowanie kultury	107
VII. Kultura fizyczna	111
1. Rozwój infrastruktury sportowej	111
2. Znaczące wydarzenia sportowe	113
3. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej	115
VIII. Bezpieczeństwo publiczne	118
1. Zagrożenie przestępczością	118
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	119
3. Działalność straży miejskich i gminnych	122
4. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe	123

IX. Trzeci sektor	125
1. Współpraca Województwa Małopolskiego z trzecim sektorem	125
2. Promocja organizacji pozarządowych	130
3. Integracja środowisk kombatanckich	132
GOSPODARKA	135
I. Potencjał gospodarczy	137
1. Produkt Krajowy Brutto	137
2. Przedsiębiorczość	140
3. Innowacyjność przedsiębiorstw	142
4. Instytucje otoczenia biznesu	146
5. Strefy Aktywności Gospodarczej	149
6. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	152
7. Handel zagraniczny	154
II. Rynek pracy	156
1. Zmiany w poziomie bezrobocia	156
2. Zwolnienia grupowe i upadłości	157
4. Zapotrzebowanie na pracowników	161
5. Pośrednictwo pracy	161
6. Usługi informacji i poradnictwa zawodowego	162
7. Subsydowane programy aktywizacji zawodowej	163
8. Wsparcie małopolskiego rynku pracy w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki	166
III. Rolnictwo	167
1. Zasoby rolnictwa	167
2. Grupy producentów rolnych	169
3. Produkty tradycyjne i regionalne	170
4. Ochrona Gruntów Rolnych	170
5. Gospodarka łowiecka	172
6. Retencjonowanie wód	172
IV. Przemysł	174
1. Produkcja sprzedana przemysłu	174
2. Rozmieszczenie przestrzenne podmiotów prowadzących działalność przemysłową	176
3. Wyniki ekonomiczne przemysłu	178
4. Inwestycje w przemyśle	178
V. Budownictwo	180
1. Sytuacja na polskim rynku budowlanym	180
2. Budynki oddane do użytku i ich kubatura	184
3. Budownictwo mieszkaniowe	185
4. Pozwolenia na budowę i rozpoczęte inwestycje	187
VI. Turystyka	188
1. Ruch turystyczny w regionie	188
2. Baza hotelarska regionu	193
3. Organizatorzy turystyki i pośrednicy turystyczni	195
4. Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek	195
ŚRODOWISKO GOSPODARCZE	197
I. Baza podatkowa	199
II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	200
1. Budżety gmin	207
2. Budżety powiatów	231
3. Budżety miast na prawach powiatu	236
4. Budżet województwa małopolskiego	236
III. Projekty współfinansowane ze środków europejskich	243
1. Polityka spójności	243
2. Wspólna Polityka Rolna	247

IV. Współpraca i promocja	251
1. Współpraca międzynarodowa	251
2. Współpraca regionalna	252
3. Współpraca międzyregionalna	253
4. Promocja	254
SYSTEMY TECHNICZNE	257
I. Transport	259
1. Infrastruktura drogowa	259
2. Transport kolejowy	262
3. Transport lotniczy	263
II. Infrastruktura energetyczna	265
1. Elektroenergetyka	265
2. Sieć ciepła	267
3. Gazownictwo	269
4. Odnawialne źródła energii	271
III. Infrastruktura sanitarna	273
1. Wodociągi	273
2. Kanalizacje	274
IV. Społeczeństwo informacyjne	277
1. Wybrane projekty w zakresie społeczeństwa informacyjnego realizowane w Małopolsce	277
2. Zatrudnienie, kompetencje i infrastruktura IT w Małopolsce	279
3. Łączność telefoniczna	283
ANEKS	285
Tabela I. Pozycja Małopolski na tle kraju i innych województw	287
Mapa I. Gęstość zaludnienia w 2012 roku (w osobach na km ²)	289
Mapa II. Odsetek ludności w wieku poniżej 15 roku życia w 2013 roku (w %)	290
Mapa III. Odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w 2013 roku (w %)	291
Mapa IV. Przyrost naturalny ludności na 1000 mieszkańców w 2012 roku (w %)	292
Mapa V. Wskaźnik dzietności kobiet w 2012 roku	293
Mapa VI. Zgony na nowotwory złośliwe na 100 tys. mieszkańców w 2010 roku	294
Mapa VII. Zgony na choroby układu krążenia na 100 tys. mieszkańców w 2010 roku	295
Mapa VIII. Zgony na choroby układu pokarmowego na 100 tys. mieszkańców w 2010 roku	296
Mapa IX. Zgony na choroby układu oddechowego na 100 tys. mieszkańców w 2010 roku	297
Mapa X. Oczekiwana długość życia w momencie urodzenia ogółem w 2012 roku (w latach życia)	298
Mapa XI. Odsetek ludności w wieku 25–64 z wykształceniem wyższym w 2013 roku (w %)	299
Mapa XII. Odsetek ludności w wieku 30–34 lat z wykształceniem wyższym w 2013 roku (w %)	300
Mapa XIII. Stopa bezrobocia wśród mieszkańców w wieku 15 lat i więcej w 2013 roku (w %)	301
Mapa XIV. Wskaźnik aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15–64 lat w 2013 roku (w %)	302
Mapa XV. PKB na mieszkańca w parzystości siły nabywczej (pps) w stosunku do średniej unijnej UE28 w 2011 roku	303
Mapa XVI. Wydatki na działalność badawczo – rozwojową w stosunku do PKB w 2011 roku (% PKB)	304
Mapa XVII. Zatrudnienie w sektorach wysokich technologii w zatrudnieniu ogółem w 2013 roku (w %)	305
Mapa XVIII. Korzystający z noclegów w obiektach turystycznych w 2013 roku (w tys.)	306

Podsumowanie raportu

W Małopolsce od początku bieżącego stulecia notuje się corocznie systematyczny wzrost ludności, choć w ostatnich dwóch latach tempo wzrostu wyraźnie osłabło. W 2013 roku średnioroczne tempo wzrostu ludności wynosiło +0,19% – przybyło 6,5 tys. osób. Nastąpił spadek liczby ludności w miastach, zwiększyło się natomiast tempo przyrostu ludności wiejskiej. Dotyczy to głównie obszarów podmiejskich Krakowa, Tarnowa i Nowego Sącza oraz innych miast średniej wielkości. Od trzech lat notuje się spadek przyrostu naturalnego ludności, który jednak w porównaniu do średniej krajowej odznacza się nadal relatywnie wysokim poziomem (1,2 na 1000 mieszkańców). Zróżnicowanie przestrzenne wielkości przyrostu naturalnego w województwie wskazuje stałą, niezmienną tendencję od kilku lat – niskiego lub nawet ujemnego przyrostu na obszarach północnych i zachodnich województwa oraz wysokiego przyrostu w części południowej. Pogłębia to coroczne wyraźne zróżnicowanie struktury wieku ludności na tych obszarach.

Małopolska od wielu lat jest drugim, po Mazowszu, regionem o wysokim, dodatnim saldzie migracji. W 2013 roku nastąpił wyraźny wzrost mobilności mieszkańców.

Wynikiem sytuacji demograficznej był dalszy spadek ogólnej liczby uczniów we wszystkich typach szkół. W 2013 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, liczba uczniów zmniejszyła się o 17 tys. osób, tj. o 3,62%. Łącznie we wszystkich typach szkół i placówek oświatowych w roku szkolnym 2013/2014 liczba nauczycieli wynosiła 62 tys. etatów i była wyższa o 490 etatów w porównaniu do roku wcześniejszego. Wzrost ten spowodowany był w głównej mierze zwiększeniem zatrudnienia nauczycieli opiekujących się dziećmi w wieku przedszkolnym. Analiza wydatków na oświatę w latach 2003–2012 wskazuje na systematyczny wzrost środków finansowych przeznaczonych przez samorządy na zadania edukacyjne. Jednak w roku 2013 w wartościach bezwzględnych kwota subwencji oświatowej i dotacji, a tym samym całkowite wydatki na oświatę były niższe niż w roku poprzednim. Przy czym środki własne samorządów przekazane na zadania oświatowe były większe od środków z roku 2012.

W roku akademickim 2013/2014 w województwie małopolskim studiowało 189,6 tys. studentów, tj. o 13,4 tys. osób (6,5%) mniej niż w roku poprzednim. Tendencja spadkowa, zauważalna od 2010 roku, spowodowana jest obserwowanymi w całym kraju zmianami demograficznymi. Należy przy tym zaznaczyć, że zjawisko to odczuwalne jest w województwie małopolskim w stosunkowo niewielkim stopniu – pomimo tendencji spadkowej wskaźnika studiujących na 10 tys. mieszkańców, jest on w Małopolsce od 2009 roku najwyższy w kraju (w 2013 roku wyniósł 564). W roku 2013 małopolskie uczelnie opuściło blisko 54 tys. absolwentów. Najliczniejszą grupę stanowili absolwenci studiów pierwszego stopnia (55,7%), drugi stopień skończyło 38,4%, natomiast najmniejszą grupę stanowili absolwenci studiów jednolitych magisterskich (5,9%). Największą liczbą absolwentów mogą się pochwalić wyższe szkoły techniczne (23,4%) oraz Uniwersytet Jagielloński (19,3%).

W sferze badań i rozwoju pozycja Małopolski przedstawia się stosunkowo korzystnie na tle innych regionów Polski. Województwo małopolskie zajmowało w 2012 roku drugie miejsce w kraju zarówno jeśli chodzi o łączne nakłady poniesione na B+R, które wyniosły 1638,1 mln złotych, jak również na mieszkańca (489 zł). Małopolska w 2012 roku uplasowała się także na drugim miejscu zarówno w zakresie wskaźnika intensywności GERD/PKB (1,32%), jak i wskaźnika BERD/PKB (0,50%).

W Małopolsce w 2013 r. świadczeniami pomocy społecznej objęto ponad 81,6 tys. rodzin, a tym samym ponad 235 tys. osób w tych rodzinach, czyli 7% ludności regionu. Wskaźnik ten był niższy o 1,6% od średniej dla kraju, co podobnie jak rok wcześniej dało województwu małopolskiemu czwarte miejsce w porównaniu do innych regionów (ponownie po województwach: śląskim, dolnośląskim i opolskim, posiadających najniższy udział

Podsumowanie raportu

klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń w ludności województw w Polsce). Na przestrzeni ostatnich lat odsetek beneficjentów pomocy społecznej, liczony jako udział w ludności Małopolski ogółem, stale się obniża.

Wartość wytworzonego w 2012 roku w województwie małopolskim produktu krajowego brutto w cenach bieżących wyniosła 123 mld zł, co oznacza wzrost o 3,6% w stosunku do poprzedniego roku. Udział Małopolski w tworzeniu ogólnopolskiego PKB wyniósł w 2012 roku 7,7% i nie zmienił się w porównaniu z rokiem 2011. PKB na jednego mieszkańca wyniosło w województwie 36 961 zł w cenach bieżących i wzrosło o 3,3% w porównaniu z rokiem ubiegłym.

W województwie małopolskim na koniec 2013 roku zarejestrowanych było 351,1 tysięcy podmiotów gospodarczych, tj. o 2,24% więcej niż w roku poprzednim. Małopolska znajduje się na czwartym miejscu wśród wszystkich województw pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Stanowią one 8,63% wszystkich podmiotów w Polsce. Sektor prywatny liczył 343,1 tys. (97,7% ogólnej liczby), a sektor publiczny 8,0 tys. (2,3% ogólnej liczby) podmiotów. W rejestrze znalazło się 261,6 tys. przedsiębiorstw prowadzonych w formie jednoosobowej działalności gospodarczej, co stanowi 74,5% wszystkich jednostek (wzrost o 1,6% w stosunku do roku poprzedniego). Najwięcej podmiotów działa w sekcjach: handel i naprawa pojazdów samochodowych 89,9 tys. (26,5% ogółu); budownictwo 47,2 tys. (13,5%); przetwórstwo przemysłowe 34,5 tys. (10,4%); działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 32,0 tys. (9,1%).

Bezrobocie rosło, jednak zdecydowanie wolniej niż w roku poprzednim. Średnia stopa bezrobocia rejestrowanego dla województwa wyniosła w 2013 roku 11,6%, co stanowi poziom zbliżony do roku poprzedniego. Duża część bezrobotnych utraciła pracę z przyczyn zakładu pracy, ale skala zwolnień grupowych była zdecydowanie mniejsza niż w 2012 r., a upadłości, choć odnotowano ich więcej, miały mniejsze konsekwencje dla rynku pracy.

Rok 2013 był czwartym z kolei rokiem, w którym wzrosła wartość produkcji sprzedanej przemysłu w województwie małopolskim. Wyniosła ona 75 237,6 mln zł i była wyższa od wartości z roku 2012 o 28,5 mln zł. W 2013 r. wzrost dynamiki produkcji nastąpił w dwóch z czterech sekcji małopolskiego przemysłu. Najwyższy wzrost w cenach bieżących odnotowały kategorie: dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja (11,2%) oraz przetwórstwo przemysłowe (2,3%). Największy spadek odnotowało górnictwo i wydobywanie (22,7%). Kategoria wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę wykazała mniejszą dynamikę wzrostu (16,8%) niż w roku 2012.

Województwo Małopolskie jest jednym z najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym regionów w Polsce. W 2013 roku Małopolskę odwiedziło 12,6 mln osób (w tym 9,9 mln stanowili odwiedzający krajowi, a 2,7 mln to odwiedzający z zagranicy). Oznacza to, iż liczba odwiedzających region wzrosła w stosunku do roku 2012 o 4,2%, a więc utrzymuje się trend wzrostowy zapoczątkowany po roku 2009.

W roku 2013 w województwie małopolskim rozpoczęto realizację 674 projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, o łącznej wartości prawie 1,5 mld zł. W wartości ogółem prawie 340 mln zł zawarto w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, a ponad 652 mln w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Ze środków Unii Europejskiej wypłacono beneficjentom realizującym projekty na terenie województwa małopolskiego łącznie od 2007 roku ponad 12 mld zł, z tego ponad 4 mld zł dla beneficjentów realizujących projekty w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego.

**ŚRODOWISKO
PRZYRODNICZE**

Zagrożenia, zasoby i stan środowiska przyrodniczego

Opracowanie: Iwona Bąk, Kinga Dudek, Magdalena Jasińska, Edyta Koziółek, Anna Mamak, Agnieszka Nowak, Anna Szymacha

— podsumowanie

- W województwie małopolskim utrzymuje się ogólny poziom poboru wód z nieznaczną tendencją spadkową – ilość wody ujmowanej przez przemysł spadła o 7,2%, natomiast o 1,8% spadł pobór wód na cele eksploatacji sieci wodociągowej.
- W roku 2013 na ciekach i urządzeniach administrowanych przez Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie oraz Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie odnotowano szkody powodziowe wysokości ok. 243,5 mln zł, a straty w rolnictwie i infrastrukturze wyniosły ok. 431 mln zł. W roku tym kontynuowano realizację zadań z Programu Ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły.
- Rok 2013 był pierwszym, w którym w pełni zafunkcjonował system gospodarki odpadami komunalnymi oparty na nowych przepisach. Efektem zmian jest zwiększenie udziału procentowego zebranych odpadów przeznaczonych do recyklingu i ponownego użycia z 14,5% w 2012 roku do 15,6% w 2013 roku oraz zmniejszeniu o 73,7% udziału odpadów komunalnych unieszkodliwianych m.in. poprzez deponowanie na składowiskach.
- Jakość powietrza w Małopolsce uległa poprawie, średnioroczne stężenia pyłu PM10 zmalały średnio o 10% w stosunku do roku poprzedniego.
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w roku 2013 finansując działania z zakresu ochrony środowiska w kwocie 179 587,6 tys. zł, zawarł łącznie 400 umów, z czego 245 stanowiły dotacje, 14 to umowy podpisane z państwowymi jednostkami budżetowymi, a pozostałe 141 to pożyczki.

1. Obszary chronione

Województwo małopolskie charakteryzuje duża różnorodność rzeźby terenu, budowy geologicznej, warunków klimatycznych, hydrologicznych i glebowych. Stwarza to dogodne warunki bytowania dla wielu gatunków roślin, zwierząt i grzybów o różnorodnych wymaganiach siedliskowych i decyduje o dużej, rzadko spotykanej w skali kraju różnorodności biologicznej.

Atrybutem województwa małopolskiego jest niespotykane w innych rejonach Polski zróżnicowanie środowiska przyrodniczego. Przestrzenny system ochronny przyrody tworzą tereny o zróżnicowanym statusie prawnym i różnych funkcjach. Ponad połowa powierzchni Województwa Małopolskiego objęta jest ochroną prawną.

System obszarów i obiektów chronionych tworzą:

- › parki narodowe (małopolska zajmuje 1 miejsce w Polsce pod względem liczby Parków Narodowych) – pięć w całości: Babiogórski, Gorczański, Ojcowski, Pieniński, Tatrzański oraz Magurski położony na terenie Województwa Małopolskiego i Podkarpackiego,

- › parki krajobrazowe – 11, wchodzące w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego: Park Krajobrazowy Beskidu Małego (częściowo w województwie śląskim), Bielańsko-Tyniecki, Ciężkowicko-Roznowski, Dłubiański, Dolinki Krakowskie, Orlich Gniazd, Pasma Brzanki (częściowo w województwie podkarpackim z dyrekcją w województwie małopolskim), Popradzki, Rudniański, Tenczyński, Wiśnicko-Lipnicki,
- › obszary chronionego krajobrazu – 10, w tym 5 w całości: Bratucicki, Zachodniego Pogórza Wiśnickiego, Wschodniego Pogórza Wiśnickiego, Radłowsko-Wierzchosławicki, Południowomałopolski oraz 5 częściowo: Wyżyny Miechowskiej, Koszycki, Doliny Wisły, Jastrzębsko-Żdżarski, Pogórza Ciężkowickiego,
- › rezerваты przyrody – 85,
- › obszary Natura 2000 – 11 obszarów specjalnej ochrony ptaków oraz 88 obszarów mających znaczenie dla wspólnoty;
- › zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 4,
- › użytki ekologiczne – 41,
- › pomniki przyrody – 2246,
- › stanowiska dokumentacyjne – 80,
- › strefy ochronne wokół miejsc gniazdowania chronionych gatunków ptaków – 52.

Tabela 1. Formy ochrony przyrody w województwie małopolskim

Forma ochrony przyrody	Ilość	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych (ha)	Powierzchnia województwa (%)	Otuliny	
				(ha)	Powierzchnia województwa (%)
parki narodowe	6	38 141,2	2,51	39 883,5	2,80
parki krajobrazowe	11	178224,7	17,4	106967,9	7,06
obszary chronionego krajobrazu	10	573080,0	37,7		
rezerваты przyrody	85	3 363,7	0,22	485,06	
obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000	11	133614,5	8,80		
obszary specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000 – mających znaczenia dla wspólnoty	88	152 967,46	8,82		
zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	4	208,25	0,05		
użytki ekologiczne	41	890,70	0,05		
pomniki przyrody	2246				
stanowiska dokumentacyjne	80				

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie

więcej informacji

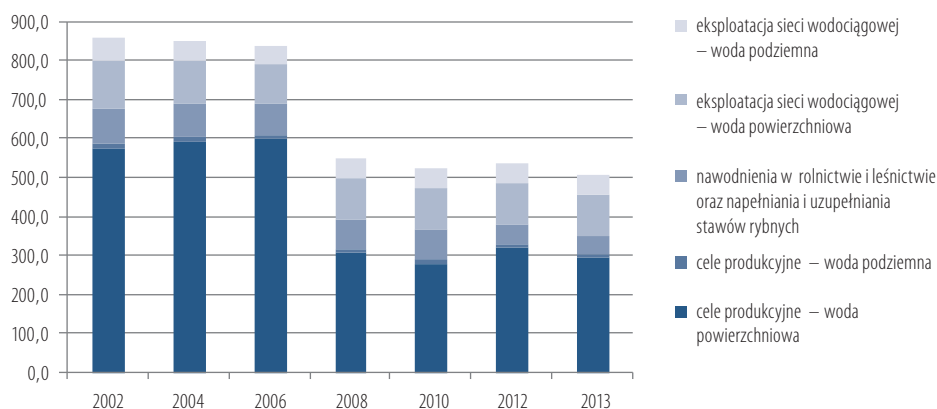
Na stronach internetowych www.mylandscape.pl, www.zpkwm.pl zamieszczane są informacje o walorach turystycznych i przyrodniczych Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego (strony te są na bieżąco uzupełniane i aktualizowane). Można znaleźć na nich informacje dotyczące tras wycieczkowych, ciekawostek, ciekawych miejsc itp.

2. Gospodarka wodno-ściekowa

Zużycie wody

W województwie małopolskim wody powierzchniowe i podziemne ujmuje się do celów komunalnych jak i przemysłowych. W 2013 r. zaobserwowano spadek poboru wody zarówno dla celów komunalnych, jak i przemysłowych.

Wykres 1. Pobór wody (w hm³)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

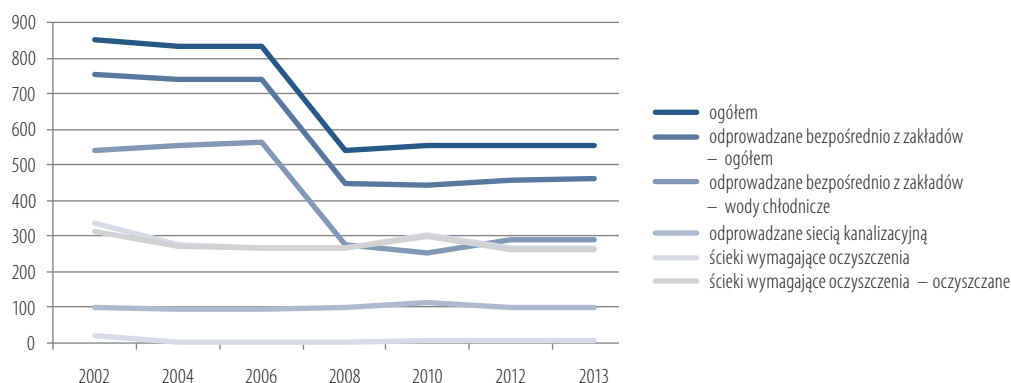
W roku 2013 spadła ilość wody ujmowanej przez przemysł o 7,2%, przy czym dla wód powierzchniowych spadek wyniósł 7,4%, natomiast w przypadku wód podziemnych wykazano spadek poboru wody o 7,3%.

Gospodarka komunalna województwa w 67,2% bazuje na wodzie powierzchniowej. Zatem bardzo ważna dla regionu jest ochrona wód zlewni powyżej ujęć wody pitnej. W 2013 r. zanotowano 1,8% spadek poboru wód na cele eksploatacji sieci wodociągowej w stosunku do roku poprzedniego.

Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

W porównaniu z rokiem 2013 odnotowano 0,45% spadek ilości odprowadzanych ścieków przemysłowych i komunalnych do wód powierzchniowych. Największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w województwie małopolskim jest gospodarka komunalna, z uwagi na olbrzymi ładunek zanieczyszczeń, jaki odprowadza do odbiorników.

Wykres 2. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód powierzchniowych lub ziemi (w hm³/rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych¹

W 2013 r. wykonano ocenę stanu zanieczyszczenia monitorowanych jednolitych części wód (jcw), zgodnie z projektem nowelizowanego rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych oraz wytycznych opracowanych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

W celu określenia stanu zanieczyszczenia wód powierzchniowych wykonano następujące oceny wód:

- › ocenę stanu/potencjału ekologicznego, stanu chemicznego oraz stanu monitorowanych jednolitych części wód,
- › ocenę spełnienia wymagań dla obszarów chronionych.

Ocena stanu/potencjału ekologicznego jednolitych części wód

Ocena wykonana została w oparciu o elementy biologiczne wspomagane przez elementy hydromorfologiczne i elementy fizykochemiczne. Badania monitoringowe wód powierzchniowych w województwie małopolskim zrealizowane zostały na podstawie Programu monitoringu środowiska województwa małopolskiego na lata 2013–2015 w zakresie podsystemu monitoringu jakości wód powierzchniowych.

Wyniki oceny wód są następujące:

- › bardzo dobry stan/potencjał ekologiczny osiągają wody w ponad 5% monitorowanych jednolitych częściach wód (jcw),
- › stan dobry wystąpił w 44,9% wszystkich jcw,
- › stan umiarkowany stwierdzono w 22,9% jcw,
- › stan słaby wystąpił również w 20,3% jcw,
- › zły stan stwierdzono w 6,8% jcw.

Klasyfikacja stanu chemicznego jednolitych części wód

Stan chemiczny wód powierzchniowych określają stężenia substancji priorytetowych i innych substancji stanowiących zagrożenie dla środowiska wodnego. Stan chemiczny klasyfikowany jest jako dobry lub poniżej dobrego. W 2013 r. 95,5% badanych jednolitych części wód osiągnęło stan dobry, natomiast stan poniżej dobrego stwierdzono w 4,5% jcw.

Ocena stanu jednolitych części wód

Ocenę stanu jednolitych części wód powierzchniowych określa się jako wypadkową wyników klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego oraz wyników klasyfikacji stanu chemicznego jcw. W 2013 r. dobry stan jednolitych części wód stwierdzono w ponad 41%, natomiast stan zły w ok. 59% badanych jcw.

Ocena spełnienia wymagań dla obszarów chronionych

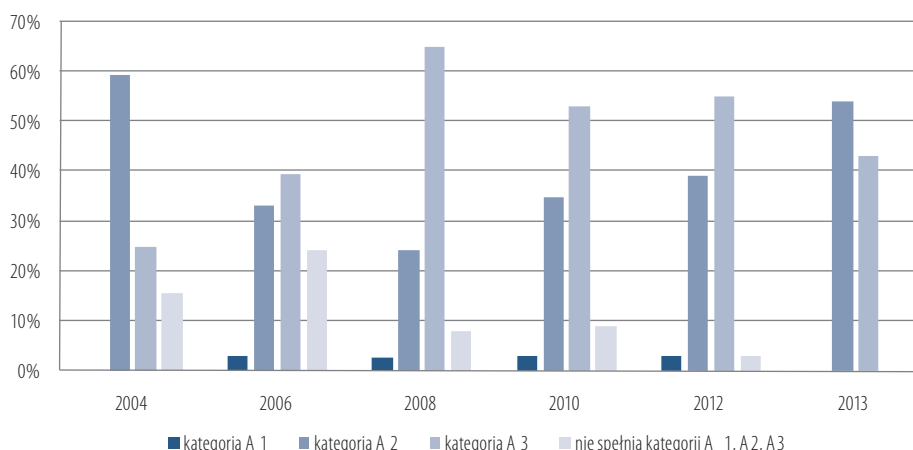
Ocenie spełnienia wymagań dla obszarów chronionych podano:

- › obszary chronione będące jednolitymi częściami wód, przeznaczonymi do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia,
- › obszary chronione będące jednolitymi częściami wód przeznaczonymi do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych,
- › obszary chronione wrażliwe na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych,
- › obszary chronione przeznaczone do ochrony siedlisk i gatunków, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie.

Ocena spełnienia wymagań dla obszarów chronionych wykazała, iż wymagania te były spełnione w przypadku 62,9% jcw, natomiast 37,1% jcw nie spełniały wymagań dla obszarów chronionych.

Dodatkowo oceniono obszary chronione będące jednolitymi częściami wód przeznaczonymi do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (36 jcw), wśród których żadne jcw nie spełniały wymagań wód jakości kategorii A1, 54,1% jcw zaliczono do kategorii A2, 43,2% jcw to wody kategorii A3 wymagające zastosowania wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego. Dodatkowo wykazano brak oceny 2,7% jednolitych części wód.

1. Dane pochodzą z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie

Wykres 3. Jakość wód ujmowanych do celów zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia w punktach pomiarowo-kontrolnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie

3. Katastrofalne zjawiska atmosferyczne

Obszar Małopolski należy w całości do dorzecza górnej Wisły i dorzecza Dunaju. Górski charakter większości rzek Małopolski wpływa na nierównomierność przepływów. Z tego powodu województwo zaliczane jest do regionów o najwyższym zagrożeniu powodziowym. Z hydrologicznego punktu widzenia największe zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Soły i Dunajca, ale także Raby i Skawy. W roku 2013 na ciekach wodnych i urządzeniach administrowanych przez Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie oraz Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie odnotowano szkody powodziowe.

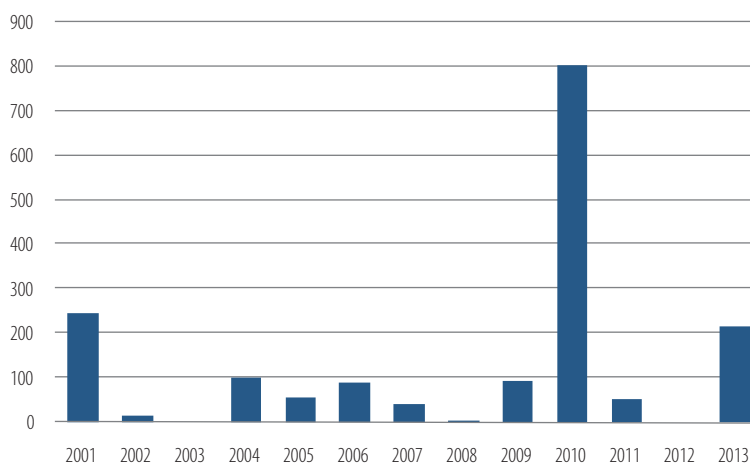
Więcej informacji o jakości i ilości wód oraz źródeł zanieczyszczeń odnajdziesz:

- www.stat.gov.pl,
- www.krakow.pios.gov.pl

Usuwanie szkód powodziowych

W 2013 roku w celu usunięcia szkód powodziowych MZMiUW w Krakowie wykonał prace na ciekach i urządzeniach wodnych na łączną kwotę 35,0 mln zł, realizując 146 zadań, w tym m.in:

- › likwidacja szkód na 16,81 km wałów przeciwpowodziowych,
- › likwidacja szkód na 115,53 km rzek i potoków,
- › odbudowa i remonty 3 szt. śluz wałowych,
- › likwidacja szkód na 3 przepustach,
- › ekspertyzy i dokumentacje techniczne.

Wykres 4. Szkody powodziowe na ciekach i urządzeniach wodnych administrowanych przez MZMiUW w Krakowie (w mln zł)

Źródło: MZMiUW w Krakowie

Wartość szkód powodziowych na ciekach w administracji RZGW w Krakowie w 2013 roku oszacowano na około 26 mln zł.

W 2013 roku na podstawie danych opracowanych przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy odnotowano starty w rolnictwie w 13 małopolskich powiatach na łączną kwotę 354,7 mln zł. Równocześnie powódź przyczyniła się do zniszczeń w infrastrukturze komunalnej, które oszacowano na łączną kwotę 76,3 mln zł.

Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły

W roku 2013 kontynuowano realizację *Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły*. Działania w ramach Programu realizowały Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych oraz Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej.

Na realizację zadań w ramach Programu MZMiUW w Krakowie w 2013 roku wydatkował kwotę 10,3 mln zł. Zakończono realizację robót związanych z budową obwałowania rzeki Poprad w m. Barcice, budową umocnień koryta potoku Od Długosza w Gorlicach oraz przeciwfiltracyjnym zabezpieczeniem wału rzeki Nowy Bręń w m. Słupiec. Opracowane zostały dwie koncepcje oraz dwie dokumentacje projektowe (w tym dokumentacja na budowę zbiornika Bieżanów w Krakowie). Ponadto rozpoczęto realizację nowych zadań, w ramach których wykonywane były roboty budowlano-montażowe, przeprowadzono regulację stanu prawnego nieruchomości, a także opracowywano dokumentacje projektowe i programy.

W ramach Programu RZGW w Krakowie zrealizował 4 zadania na łączną kwotę 162,9 tys. zł:

- › Dokumentacja projektowa dla zadań określonych w *Programie Ochrony Przeciwpowodziowej doliny pot. Białka na odc. km 0+000 – 24+500 na terenie pow. nowatorskiego i tatrzańskiego – woj. małopolskie*,
- › Projekt zabudowy potoku Klempowskiego w m. Tylmanowa,
- › Projekt zabudowy koryta potoku Sitniczanka w m. Binarowa,
- › Projekt modernizacji napędów hydraulicznych zasuw spustów dennych i segmentów przelewów powierzchniowych zapory Dobczyce).

Ponadto RZGW w Krakowie w ramach Programu podjął również realizację następujących zadań:

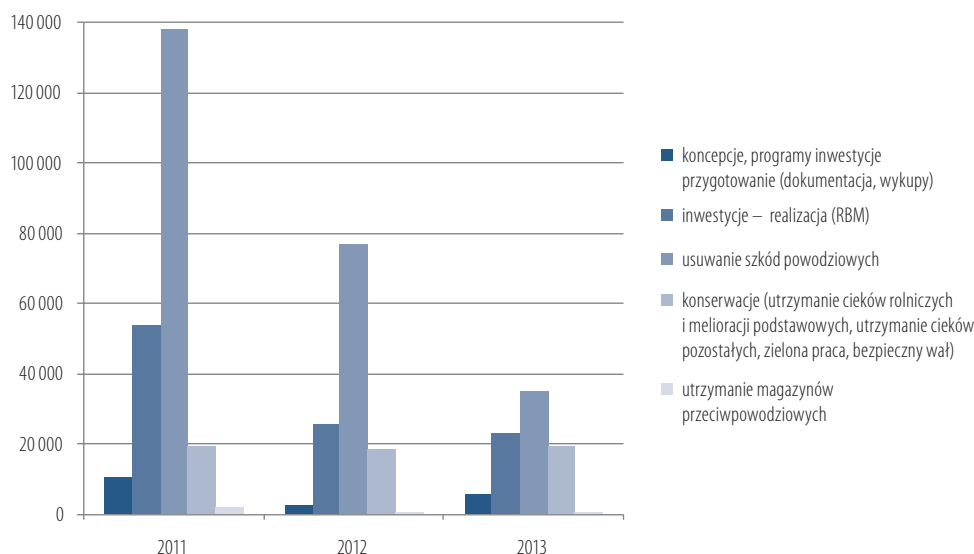
- › Opracowanie pn.: *Analizy programu inwestycyjnego w zlewni Raby*,
- › Opracowanie pn.: *Analizy programu inwestycyjnego w zlewni Dunajca*,
- › Opracowanie pn.: *Analizy zagrożenia powodziowego w zlewni Skawy oraz roboty na zdaniu dot. Stabilizacji dna i zabezpieczenia brzegów rzeki Raby w m. Myślenice – Osieczany – na łączną kwotę 3,2 mln zł*,
- › Opracowanie pn.: *Analizy zagrożenia powodziowego w zlewni Wisłoki*,
- › Opracowanie pn.: *Analizy zagrożenia powodziowego w zlewni Soły – obejmujące częściowo obszar województwa małopolskiego o łącznej wartości 394 tys. zł*.

Utrzymanie wód i urządzeń melioracji wodnych

W 2013 roku MZMiUW w Krakowie wykorzystał – na zadania związane z utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych podstawowych, wód istotnych dla rolnictwa i tzw. cieków pozostałych oraz z utrzymaniem i wyposażeniem Wojewódzkiego Magazynu Przeciwpowodziowego dla Małopolski – środki w wysokości 16,5 mln zł otrzymane z budżetu państwa, budżetu województwa małopolskiego, budżetów gmin oraz WFOŚiGW. Kontynuowana była również współpraca z Zakładami Karnymi w Tarnowie i w Nowym Sączu w zakresie zatrudniania osób skazanych do koszenia wałów przeciwpowodziowych. Ponadto w roku 2013 był kontynuowany projekt *Zielona praca* w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W 2013 roku wykorzystano z budżetu projektu środki w wysokości 2,5 mln zł (środki pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz budżetu państwa).

W ramach wykorzystanych środków finansowych oprócz eksploatacji przepompowni melioracyjnych i przepustów wałowych między innymi wykoszono wszystkie wały przeciwpowodziowe na terenie województwa (1021 km), przeprowadzono konserwację bieżącą 785 km rzek i potoków, dokonano pięcioletniej oceny stanu technicznego 426 km wałów przeciwpowodziowych.

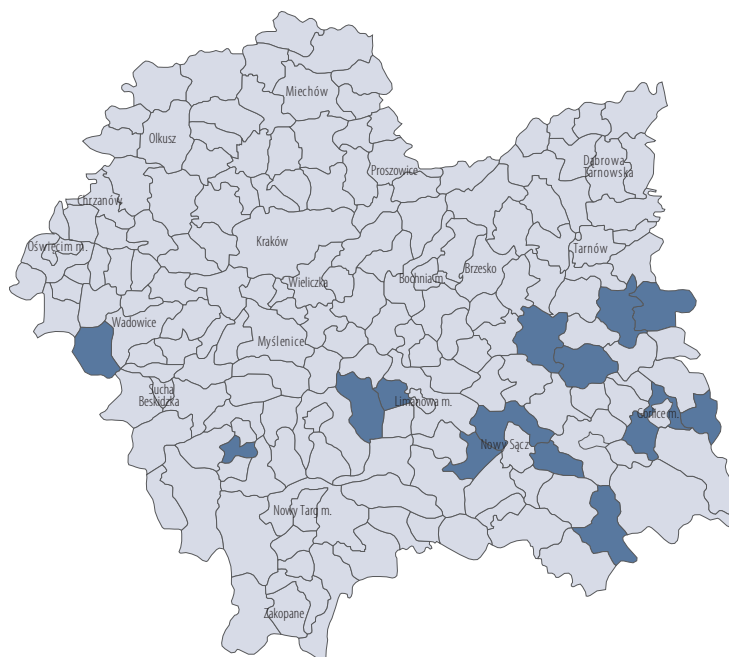
W 2013 roku RZGW w Krakowie na rzekach i potokach z terenu województwa małopolskiego wykonał 80 zadań w łącznej kwocie 11,8 mln zł. Zadania te związane były ze zwiększeniem bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i utrzymaniem właściwego stanu technicznego m.in. obiektów hydrotechnicznych.

Wykres 5. Środki finansowe przeznaczane na realizację przez MZMiUW w Krakowie zadań przeciwpowodziowych (w tys. zł)

Źródło: MZMiUW w Krakowie

Susza hydrogeologiczna

Na podstawie informacji udostępnionych przez PiG stwierdzono występowanie suszy hydrogeologicznej w 14 gminach małopolskich.

Rysunek 1. Gminy dotknięte suszą hydrogeologiczną w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PiG

Zbiorniki

Dla zmniejszenia zagrożenia powodziowego województwa pracuje 7 zbiorników zaporowych posiadających rezerwę powodziową Tresa, Porąbka zlokalizowane na rzece Soła w województwie śląskim, pracujące w kaskadzie, Goczałkowice zlokalizowane na rzece Wisła w województwie śląskim, Dobczyce, Klimkówka, Czorsztyn-Niedzica, Rożnów zlokalizowane są na obszarze województwa małopolskiego.

W ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w 2012 r. MZMiUW w Krakowie rozpoczęły roboty budowlano-montażowe na zbiorniku Skrzyszów na potoku Korzeń w gminie Skrzyszów oraz przygotowywania do realizacji zbiornika Joniny na potoku Wolninka w gminie Ryglice. W roku 2013 kontynuowano

roboty budowlano-montażowe na zadaniu pn.: *Zbiornik Skrzyszów na potoku Korzeń w gminie Skrzyszów*. Zakres rzeczowy obejmował: formowanie korpusu zapory, regulację potoku Korzeń i potoku Wątok, budowę drogi dojazdowej na koronę zapory, budowę dróg wokół zbiornika, budowę mostu drogowego na potoku Wątok. W chwili obecnej budowa zbiornika Skrzyszów jest w końcowej fazie realizacji. Równocześnie rozpoczęto inwestycję polegającą na realizacji suchego zbiornika Bieżanów w Krakowie.

W dalszym ciągu trwa budowa zbiornika Świnna Poręba na rz. Skawie realizowana przez RZGW w Krakowie. Termin zakończenia prac przesunięto na rok 2015. Nakłady finansowe na realizację zadania w 2013 r. wyniosły 282,0 mln zł.

4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

Emisja zanieczyszczeń do powietrza

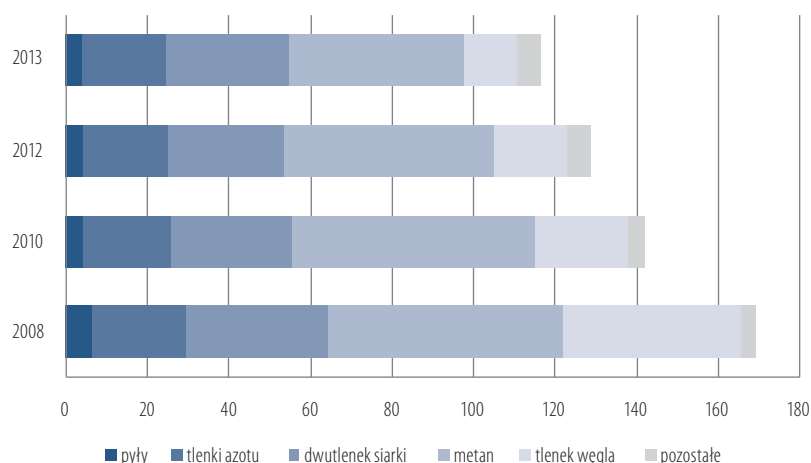
Występującymi na terenie Małopolski źródłami zanieczyszczeń są:

- › źródła powierzchniowe, które obejmują głównie indywidualne źródła spalania z sektora komunalno-bytowego i usługowego, a także rolnictwo, kopalnie odkrywkowe, żwirownie i hałdy oraz lotniska,
- › źródła liniowe obejmujące drogi krajowe i wojewódzkie z uwzględnieniem natężenia ruchu na poszczególnych odcinkach dróg w podziale na rodzaje pojazdów oraz drogi gminne i powiatowe uwzględniające lokalny ruch pojazdów,
- › źródła punktowe będące źródłami przemysłowymi, uwzględniającymi energetykę zawodową, przemysł wytwórczy, chemiczny i inne zakłady produkcyjne.

Dane dotyczące wielkości emisji nie są corocznie aktualizowane z uwagi na fakt, iż inwentaryzacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza przeprowadzana jest z chwilą przystępowania do prac nad aktualizacją Programu. Kolejna inwentaryzacja przeprowadzona zostanie w 2015 r.

Emisja zanieczyszczeń przemysłowych do powietrza (bez dwutlenku węgla) w województwie małopolskim w 2013 r. wyniosła 116,2 tys. Mg (wg danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska – WBZŚ), co oznacza, że w stosunku do roku 2012 r. zanotowano spadek o 9,6%. W strukturze emisji w 2013 r. dominował metan (37%), dwutlenek siarki (26%), tlenki azotu (18%) oraz tlenek węgla (11%).

Wykres 6. Wielkość i struktura emisji zanieczyszczeń do powietrza w tys. Mg (bez CO₂)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska

W 2013 roku najwięcej zanieczyszczeń przemysłowych wyemitowanych zostało w powiecie oświęcimskim (39%), mieście Krakowie (20%), mieście Tarnowie (13%), powiatach chrzanowskim oraz krakowskim (10%). Emisja zanieczyszczeń związana była przede wszystkim z działalnością zakładów: Kompania Węglowa S.A. KWK „Brzeszcze–Silesia” (35%), Zakłady Azotowe w Tarnowie – Mościcach S.A. (11,4%), ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Krakowie (9,9%), Elektrownia Skawina S.A. (9,7%), EDF Kraków S.A. (9,3%) oraz Tauron Wytwarzanie S.A. – Oddział Elektrownia Siersza w Trzebini (7,7%).

Emisja gazów cieplarnianych

W 2013 r. podmioty gospodarcze z terenu województwa małopolskiego wyemitowały 11 mln Mg dwutlenku węgla, 43,2 tys. Mg metanu, 1,7 tys. Mg podtlenku azotu. Oznacza to łączny potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (GWP)² w wysokości 12,6 mln Mg, który w stosunku do roku 2012 spadł o 0,5%.

Najwięcej gazów cieplarnianych w 2013 r. zostało wyemitowanych w mieście Krakowie (38%), powiecie chrzanowskim (16%), mieście Tarnowie (14%), powiecie krakowskim i oświęcimskim (13%). Zakłady przemysłowe, które wyemitowały największe ilości gazów cieplarnianych (przy uwzględnieniu współczynnika GWP) to: ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Krakowie (21,7%), EDF Kraków S.A. (15%), Tauron Wytwarzanie S.A. – Oddział Elektrownia Siersza w Trzebini (14%), Zakłady Azotowe w Tarnowie – Mościcach S.A. (13%) oraz Elektrownia Skawina S.A. (13%).

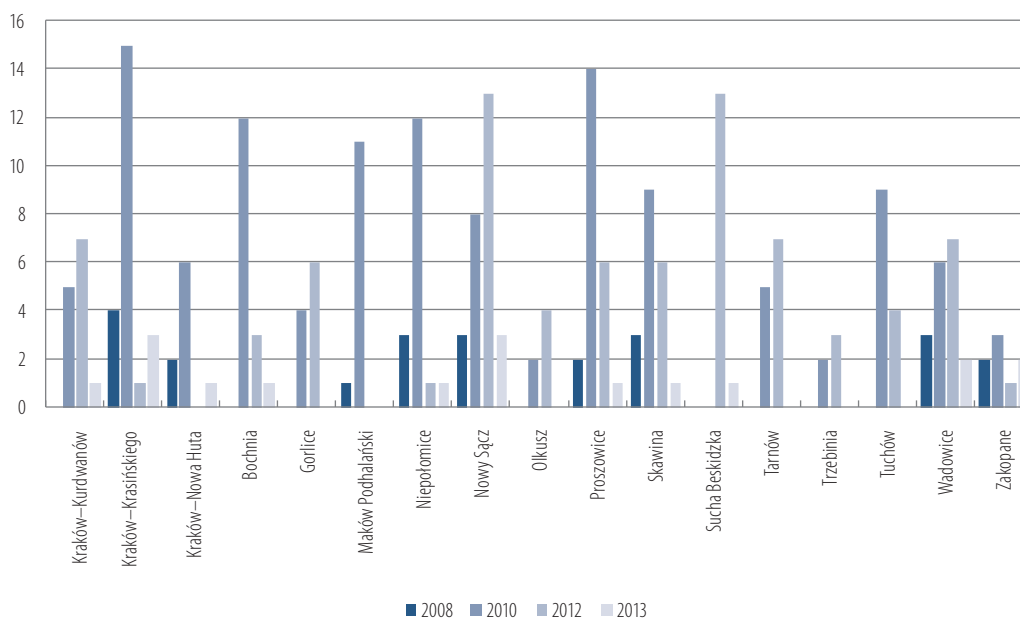
Stan jakości powietrza

Według oceny jakości powietrza w województwie małopolskim za rok 2013, dokonanej przez Małopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, przekroczenia wartości dopuszczalnych pyłu PM₁₀, pyłu PM_{2,5} i docelowych benzo(a)pirenu wystąpiły we wszystkich strefach województwa małopolskiego. Ponadto w Aglomeracji Krakowskiej przekroczone zostały średnioroczne wartości dopuszczalne dla dwutlenku azotu.

Roczna ocena jakości powietrza dostępna jest na stronie internetowej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie: www.krakow.pios.gov.pl.

W 2013 r. najwyższe stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego PM₁₀ pomierzone zostały na stacji monitoringu przy al. Krasińskiego w Krakowie (stacja komunikacyjna) – 60 µg/m³ (66 µg/m³ w 2012 r.), w Suchej Beskidzkiej (stacja tła miejskiego) – 53 µg/m³, w Skawinie (stacja tła miejskiego) – 50 µg/m³. W Krakowie przy al. Krasińskiego średnioroczne poziomy dopuszczalne pyłu PM₁₀ przekraczane były w ciągu 158 dni w roku (132 dni w 2012 r.), z kolei przy ul. Bulwarowej 136 dni w roku, w Suchej Beskidzkiej w ciągu 132 dni w roku. W 2013 r. doszło do 17 sytuacji przekroczeń poziomów informowania stężenia pyłu PM₁₀ (200 µg/m³). Najwięcej takich sytuacji pojawiło się w Krakowie przy al. Krasińskiego i w Nowym Sączu (3) oraz w Wadowicach i Zakopanem (2). W 2012 roku sytuacji przekroczeń poziomów powyżej 200 µg/m³ było 82.

Wykres 7. Liczba dni, w których wystąpiły przekroczenia poziomów pyłu PM₁₀ powyżej 200 µg/m³

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie

Pomierzone w 2013 roku stężenia średnioroczne pyłu PM_{2,5} mieszczą się w granicy od 27 µg/m³ (w Tarnowie) do 44 µg/m³ (al. Krasińskiego w Krakowie) i przekraczają poziom dopuszczalny – 26 µg/m³.

2. Potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (GWP) w horyzoncie czasowym 100 lat przyjęty przez Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC) dla dwutlenku węgla wynosi 1, dla metanu 25, dla podtlenku azotu 298, natomiast dla heksafluorku siarki 22800.

Najwyższe stężenie średnioroczne dwutlenku azotu wystąpiło na stacji komunikacyjnej przy al. Krasińskiego w Krakowie – 68 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (71 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2012 r.) i przekroczyło poziom dopuszczalny wynoszący 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Na pozostałych stacjach nie wystąpiły przekroczenia poziomów dopuszczalnych dwutlenku azotu. Najniższe stężenie odnotowano na stacji pomiarowej w Trzebinii – 19 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Na stacji pomiarowej w Suchoj Beskidzkiej zanotowane zostało najwyższe stężenie średnioroczne dwutlenku siarki – 21 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, z kolei najniższe stężenie wystąpiło na stacji pomiarowej przy ul. Bujaka w Krakowie (8 $\mu\text{g}/\text{m}^3$). Maksymalne stężenia 8-godzinne ozonu wyniosły 156 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Szymbarku, 151 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Szarowie, 144 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Krakowie przy ul. Bujaka, 135 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Tarnowie. W 2012 r. zanotowano 149 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Szymbarku, 137 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Szarowie, 135 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Krakowie przy ul. Bujaka, 134 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Tarnowie.

Najwyższe stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu pomierzone zostały w Suchoj Beskidzkiej (16,2 ng/m^3), w Nowym Sączu (11,6 ng/m^3) a także w Proszowicach (11,1 ng/m^3). W 2012 r. najwyższe stężenia wystąpiły w Suchoj Beskidzkiej (19,0 ng/m^3), w Wadowicach (13,6 ng/m^3) i w Proszowicach (12,6 ng/m^3). Poziom docelowy dla benzo(a)pirenu wynosi 1 ng/m^3 .

Tabela 2. Wielkości pomierzonych stężeń zanieczyszczeń powietrza w 2013 roku

Stacje pomiarowe	Stężenie średnioroczne pyłu PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Liczba dni z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów średniodobowych pyłu PM10	Stężenie średnioroczne pyłu PM2,5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne pyłu benzo(a)pirenu (ng/m^3)
Kraków-Kurdwanów	44	106	33	28	8	7,7
Kraków-Krasińskiego	60	158	44	68	10	–
Kraków-Nowa Huta	49	136	35	25	9	4,8
Bochnia	39	77	30	–	–	8,7
Gorlice	31	41	–	–	–	4,4
Niepołomice	48	105	–	–	–	–
Nowy Sącz	45	102	36	25	9	11,6
Olkusz	27	16	–	23	14	–
Proszowice	46	109	–	–	–	11,1
Skawina	50	121	–	23	12	–
Sucha Beskidzka	53	132	–	24	21	16,2
Tarnów	34	55	27	25	10	4,5
Trzebinia	34	54	28	19	14	–
Tuchów	48	105	–	–	–	6,5
Wadowice	47	104	–	–	–	10,0
Zakopane	37	66	35	21	11	9,6
wartości dopuszczalne	40	35	26	40	–	1

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie

Na stronie internetowej www.malopolska.pl/powietrze funkcjonuje serwis z prognozami jakości powietrza w województwie małopolskim. Serwis prezentuje informacje o ryzyku wystąpienia przekroczeń poziomów alarmowych i dopuszczalnych zanieczyszczeń w powietrzu wraz z komunikatami dla szczególnie wrażliwych grup mieszkańców.

Realizacja Programu ochrony powietrza w 2013 r.

30 września 2013 r. Sejmik Województwa Małopolskiego przyjął zaktualizowany *Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego*. Program wskazuje działania naprawcze, których celem jest wyeliminowanie przekroczeń poziomów dopuszczalnych oraz docelowych zanieczyszczeń w powietrzu. W ramach realizacji programu, 25 listopada 2013 r. przyjęta została uchwała określająca rodzaje paliw dopuszczonych do stosowania na obszarze gminy miejskiej Kraków. Tym samym, Kraków stał się pierwszym miastem w Polsce, które objęte zostało takimi przepisami. Do stosowania w celu ogrzewania lokali lub budynków, przygotowywania ciepłej wody użytkowej dopuszczono wyłącznie:

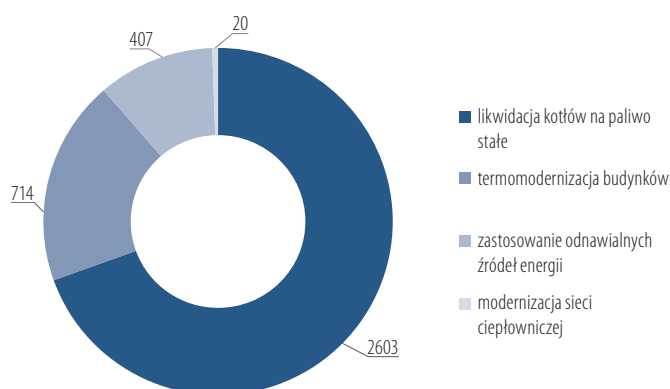
- › gaz ziemny i pozostałe węglowodory gazowe,
- › olej opałowy i olej napędowy z wyłączeniem ciężkiego oleju opałowego.

Dla nowych lokali i budynków uchwała obowiązuje od 29 grudnia 2013 r., natomiast dla lokali i budynków istniejących zacznie obowiązywać od 1 września 2018 r.

W 2013 roku na terenie Małopolski przeprowadzono ponad 3,7 tys. inwestycji z zakresu ograniczania emisji powierzchniowej. Inwestycje obejmowały likwidację kotłów na paliwo stałe, termomodernizację, zastosowanie odnawialnych źródeł energii, modernizację sieci ciepłowniczej. Inwestycje te objęły 325 budynków publicznych oraz 3404 budynki mieszkalne.

Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego wraz ze szczegółowym podsumowaniem realizacji Programu w 2013 r. dostępne są na stronie: www.malopolskie.pl/srodowisko/powietrze.

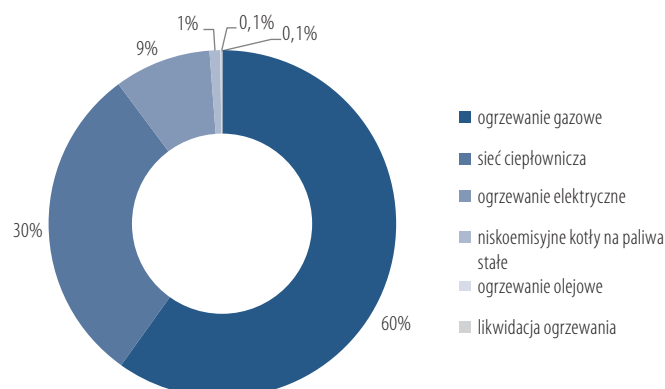
Wykres 8. Liczba inwestycji ograniczających niską emisję, przeprowadzonych w Małopolsce w 2013 roku

Dane na podstawie sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego

Zlikwidowano 2603 starych niskosprawnych pieców i kotłów wykorzystujących paliwa stałe. Zastępczym urządzeniem grzewczym stały się przede wszystkim kotły gazowe (60%), podłączenie do sieci ciepłowniczej (30%), ogrzewanie elektryczne (9%) i nowoczesne kotły węglowe (1%). Najwięcej kotłów zlikwidowano w Krakowie (2325 szt.), Olkuszu (91 szt.), Wolbromiu (36 szt.), Bukownie (30 szt.), mieście Nowy Targ (14 szt.) oraz Tarnowie (11 szt.).

Wykres 9. Rodzaje nowych źródeł ogrzewania zastosowanych w Małopolsce w 2013 roku po likwidacji starych kotłów węglowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego

Przeprowadzona w 2013 roku termomodernizacja dotyczyła 239 budynków publicznych oraz 475 budynków mieszkalnych. Pełna termomodernizacja obejmująca docieplenie ścian zewnętrznych, stropów oraz wymianę okien stanowiła zaledwie 12% termomodernizowanych obiektów. Termomodernizacji częściowej polegającej na ociepleniu ścian lub stropodachu poddanych zostało 37% obiektów, a w 48% budynków wymieniono stolarkę okienną. W pozostałych obiektach (2%) docieplano, np. połac dachową, strop, podłogę, wymieniono drzwi zewnętrzne.

W 407 obiektach wykorzystano odnawialne źródło energii. Najczęściej wybieranym alternatywnym źródłem były panele słoneczne (99%). Sumaryczna powierzchnia zastosowanych paneli słonecznych wyniosła prawie 15,5 tys. m².

Koszt realizacji inwestycji związanych z ograniczeniem emisji powierzchniowej oszacowano na poziomie 155 mln zł, w tym 60,8 mln zł stanowiło dofinansowanie zewnętrzne.

Działania w zakresie ograniczenia emisji powierzchniowej podejmowane przez gminy i powiaty pozwoliły na redukcję emisji pyłu PM10 o ok. 94,7 Mg, pyłu PM2,5 o ok. 93,7 Mg i benzo(a)pirenu o ok. 0,05 Mg.

Hałas

30 września 2013 r. Sejmik Województwa Małopolskiego przyjął aktualizację *Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa małopolskiego*. Dokument obejmuje łącznie ponad 800 km dróg o natężeniu ruchu powyżej 3 mln pojazdów rocznie oraz ponad 130 km linii kolejowych o natężeniu ruchu powyżej 30 tys. pociągów rocznie.

Celem Programu jest dostosowanie poziomu hałasu do poziomu dopuszczalnego poprzez realizację niezbędnych działań naprawczych. Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa małopolskiego wykazał, że przekroczenia poziomów dopuszczalnych hałasu występują wzdłuż dróg o łącznej długości ok. 500 km. W ramach realizacji poprzedniego Programu ochrony środowiska przed hałasem w 2013 r., wykonanych zostało 2474 m ekranów. Najwięcej powstało na odcinku autostrady A4 Katowice–Kraków zarządzanym przez Stalexport Autostrada Małopolska S.A. (1593 m). Przy drogach krajowych zarządzanych przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad powstało 590 m ekranów oraz 291 m przy liniach kolejowych zarządzanych przez PKP Polskie Linie Kolejowe Sp. z o.o.

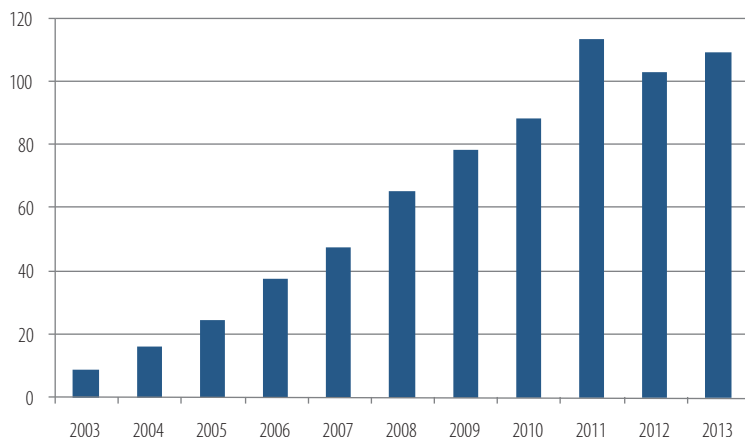
5. Gospodarka odpadami

Odpady komunalne

W 2013 roku z terenu województwa małopolskiego zebranych zostało około 702 tys. Mg odpadów komunalnych (wg wstępnych danych US w Krakowie), w tym 520,4 tys. Mg pochodzących z gospodarstw domowych. Całkowita masa zebranych zmieszanych odpadów komunalnych w zależności od źródła pochodzenia przedstawia się następująco:

- › handel, mały biznes, biura i instytucje – 149,9 tys. Mg,
- › usługi komunalne – 31,7 tys. Mg,
- › gospodarstwa domowe – 520,4 tys. Mg.

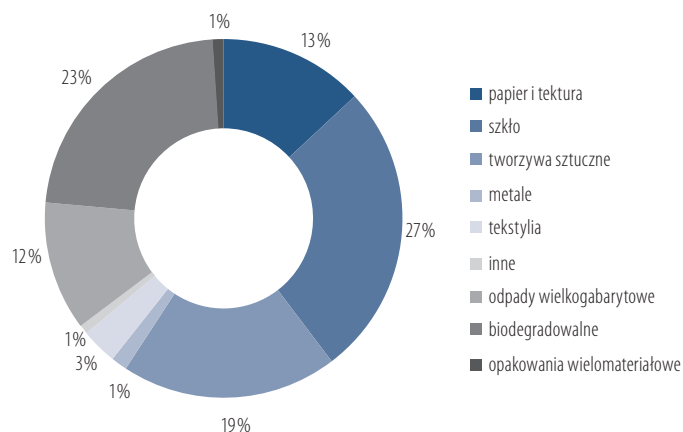
Wykres 10. Masa selektywnie zebranych odpadów komunalnych (w tys. Mg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od 2003 r. wzrasta ilość selektywnie zebranych odpadów komunalnych, mimo to ich udział w ilości zebranych odpadów pozostaje niezadawalający. Według wstępnych danych US w Krakowie w 2013 r. selektywnie zebrano łącznie ok. 109,6 tys. Mg, co stanowiło 15,6 % masy wszystkich zebranych odpadów komunalnych.

Wykres 11. Masa odpadów zebranych selektywnie w 2013 roku według rodzaju materiału (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W województwie małopolskim w ramach gospodarowania odpadami komunalnymi w 2013 r. zmieszane odpady komunalne skierowano do następujących procesów:

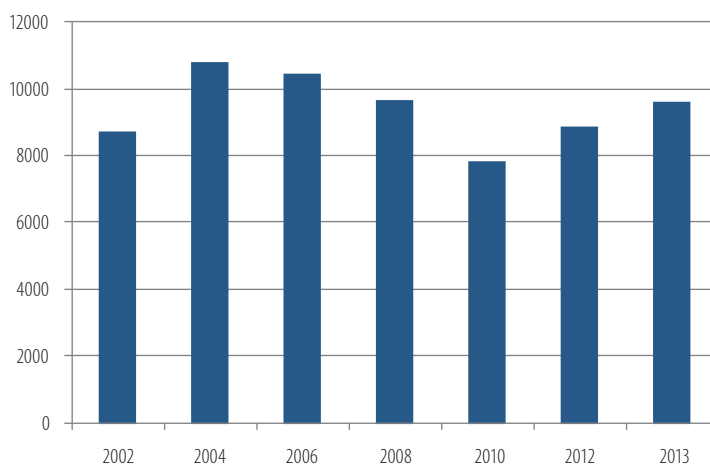
- › mechaniczno-biologicznego przetwarzania – 323,532 tys. Mg,
- › sortowania – 134,100 tys. Mg,
- › unieszkodliwienia przez składowanie (bezpośrednie) – 134,830 tys. Mg.

Na terenie województwa małopolskiego w 2013 r. działały 24 składowiska, na których deponowano odpady.

Odpady przemysłowe

Odpady inne niż niebezpieczne powstające w poszczególnych branżach przemysłu, rolnictwie, rzemiośle i usługach stanowią największy strumień wytwarzanych odpadów. Głównym sposobem zagospodarowania odpadów przemysłowych jest ich odzysk. W 2013 r. przekazano do odzysku 7,1 mln Mg odpadów przemysłowych.

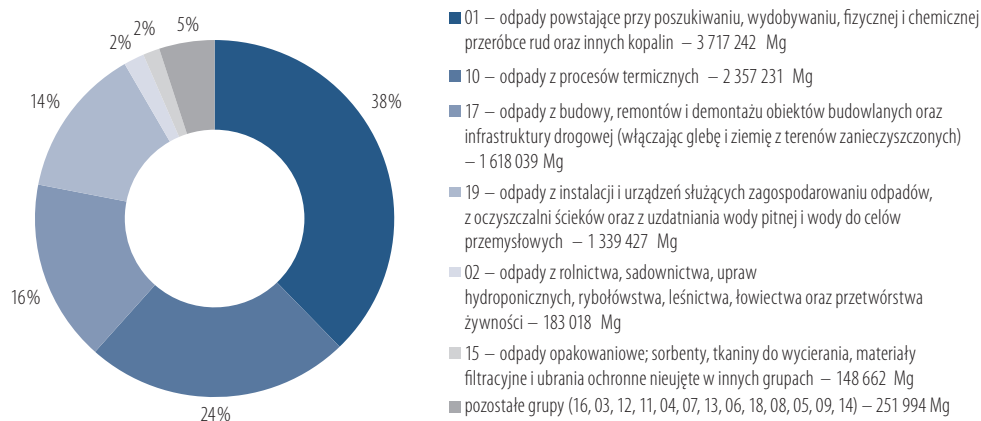
Wykres 12. Masa wytworzonych odpadów przemysłowych (w tys. Mg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiej bazy danych o odpadach

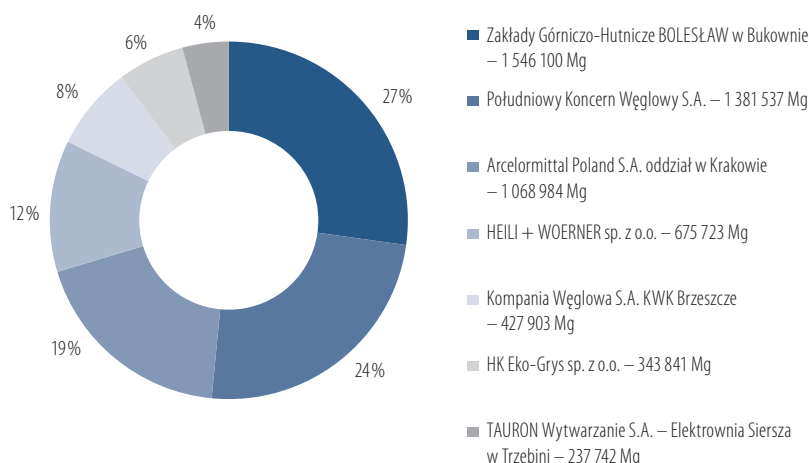
W województwie małopolskim w 2013 roku, w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej wytworzono 9,9 mln Mg odpadów przemysłowych, z czego najwięcej wytworzono w Krakowie (34%) oraz powiatach chrzaniowskim i olkuskim (po 18%), natomiast najmniej w powiecie proszowickim (0,03%).

Wykres 13. Struktura wytworzonych w 2013 r. odpadów przemysłowych w podziale na grupy odpadów (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiej bazy danych o odpadach

Wykres 14. Przedsiębiorstwa, które wytworzyły największe ilości odpadów przemysłowych w roku 2013 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiej bazy danych o odpadach

case study

Marszałek Województwa Małopolskiego prowadzi wojewódzką bazę danych (WSO), dotyczącą wytwarzania i gospodarowania odpadami wraz z rejestrem udzielanych zezwoleń w zakresie wytwarzania i gospodarowania odpadami. Na podstawie danych z WSO corocznie sporządzany jest raport wojewódzki. Raporty za lata 2002–2013 można pobrać ze strony internetowej: www.malopolskie.pl/gospodarkaodpadami.

6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Krakowie stanowi ważny instrument Samorządu Województwa Małopolskiego dla finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska. WFOŚiGW działa na zasadach określonych ustawą Prawo ochrony środowiska. Wojewódzki Fundusz jest samorządową osobą prawną, niebędącą wojewódzką samorządową jednostką organizacyjną.

Dochodami WFOŚiGW są głównie wpływy z tytułu opłat i kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustaw i odrębnych przepisów z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska.

Tabela 3. Wpływy środków do WFOŚiGW w Krakowie – stan na 31.12.2013 r. (w tys. zł)

	Opłaty	Kary	Spląty pożyczek	Odsetki od pożyczek (w ujęciu kasowym)	Inne	Przychody finansowe	Razem
stan środków na 01.01.2013	–	–	–	–	–	–	347 539,46
plan	20 150,00	50,00	63 000,00	13 600,00	1 700,00	9 400,00	107 900,00
wykonanie	21 070,58	45,28	62 108,37	15 614,08	1 029,82	14 671,71	114 539,83
% wykonania do planu	104,57	90,55	98,58	114,81	60,58	156,08	106,15

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Ostatecznie planowane wpływy zostały wykonane w 106,15% i wyniosły 114 539,83 tys. zł, co dało łącznie ze stanem środków na dzień 01.01.2013 r. kwotę w wysokości 462 079,29 tys. zł.

Tabela 4. Finansowanie ochrony środowiska w podziale na dziedziny i formy finansowania przez WFOŚiGW w Krakowie w 2013 r.

Dziedziny	Forma finansowania		Ogółem
	Dotacyjne finansowanie ochrony środowiska (tys. zł)	Pożyczkowe finansowanie ochrony środowiska (tys. zł)	
gospodarka ściekowa i ochrona wód	11 524,14	73 979,90	85 504,04
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	8 034,91	20 093,42	28 128,33
gospodarka odpadami	3 526,48	16 091,10	19 617,58
pozostałe	22 674,30	23 663,39	46 337,69
razem	45 759,83	133 827,81	179 587,64

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

W 2013 r. WFOŚiGW w Krakowie udzielając pożyczek stosował preferencyjne oprocentowanie w odniesieniu do zmiany stopy redyskonta weksli określonej przez prezesa Narodowego Banku Polskiego w wysokości 0,6 stopy redyskonta weksli, lecz nie mniej niż 4% rocznie. Pożyczki płatnicze były oprocentowane w wysokości 5% rocznie.

W 2013 r. pożyczki udzielane przez Wojewódzki Fundusz mogły być częściowo umarżane do wysokości:

1. 45% kwoty wykorzystanej pożyczki na zadania związane z ochroną wód, dla których umowa została podpisana po 1 stycznia 2008 r., a dla umów podpisanych do 31 grudnia 2007 r. 40% kwoty uzyskanej pożyczki,
2. 40% kwoty wykorzystanej pożyczki w przypadku realizacji zadań dotyczących odnawialnych źródeł energii,
3. 35% kwoty wykorzystanej pożyczki w przypadku realizacji pozostałych zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych pod warunkiem, że: inwestycja została ukończona w terminie ustalonym w umowie; zostały osiągnięte zakładane i określone w umowie rzeczowe i ekologiczne efekty zadania.

W roku 2013 Rada Nadzorcza i Zarząd Funduszu podjęły łącznie 100 uchwał o częściowym umorzeniu pożyczek na łączną kwotę 17 377,13 tys. zł.

W 2013 r. Wojewódzki Fundusz zawarł 141 umów pożyczek na łączną kwotę 169 948,33 tys. zł. W roku ubiegłym WFOŚiGW obsługiwał 635 umów pożyczek zawartych na kwotę umowną 762 166,71 tys. zł.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w roku 2013 zawarł łącznie 400 umów, z czego 245 stanowiły dotacje, 14 to umowy podpisane z państwowymi jednostkami budżetowymi, a pozostałe 141 to pożyczki. Z ogółu zadań inwestycyjnych i modernizacyjnych służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, ze środków Wojewódzkiego Funduszu, dofinansowano w szczególności przedsięwzięcia związane z gospodarką wodną, ochroną powierzchni ziemi i powietrza atmosferycznego.

Ważniejsze inwestycje realizowane w 2013 roku z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie:

Ochrona wód

Tabela 5. Efekty ekologiczne wybranych zadań współfinansowanych ze środków WFOŚiGW w 2013 r. w zakresie budowy sieci kanalizacyjnych

Lp.	Wnioskodawca	Długość sieci kanalizacji (mb)	Ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni (m ³ /rok)
1.	Wodociągi i Kanalizacja Krzeszowice Sp. z o.o. z siedzibą w Krzeszowicach	15 897,20	37 925,06
2.	gmina Korzenna	13 043,40	27 922,05
3.	gmina Koniusza	11 909,01	23 321,69
4.	gmina Nowy Targ	10 694,43	28 599,28
5.	gmina Mszana Dolna	7 895,60	21 786,44

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

W 2013 roku zostało zawartych 39 umów dotyczących budowy sieci kanalizacji sanitarnych. Przewidywane efekty ekologiczne z tytułu realizacji przedsięwzięć obliczone proporcjonalnie do środków Wojewódzkiego Funduszu zaangażowanych w ich realizację powinny wynieść: łączna długość kolektorów sanitarnych – 154 098,12 mb, ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni – 470 381,55 m³/rok.

Tabela 6. Efekty ekologiczne wybranych zadań współfinansowanych ze środków WFOŚiGW w 2013 r. w zakresie budowy oczyszczalni ścieków

Lp.	Wnioskodawca	Ilość ścieków (m ³ /rok)	Redukowany ładunek BZT ₅ (kg/rok)
1.	gmina Jabłonna	46 782,05	24 630,55
2.	gmina Chelmiec	59 849,05	26 335,15
3.	gmina Charsznica	22 473,05	8 886,42

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Pomoc udzielona przez WFOŚiGW w Krakowie w 2013 r. pozwoliła na realizację 10 zadań z zakresu budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków (również przydomowych). Przewidywane efekty ekologiczne z tytułu realizacji tych przedsięwzięć obliczone proporcjonalnie do środków pomocowych Wojewódzkiego Funduszu powinny wynieść: przepustowość – 559,64 m³/d, redukcja ładunku BZT₅ – 91 994,64 kg/rok.

Ochrona powietrza

W 2013 roku Wojewódzki Fundusz podpisał 22 umowy dotyczące zadań z zakresu ochrony powietrza na łączną kwotę 27 822,53 tys. zł (dotacje wyniosły 683,53 tys. zł, pożyczki 27 139,00 tys. zł).

Realizując Program Ograniczenia Niskiej Emisji na terenie województwa małopolskiego, Wojewódzki Fundusz podpisał 2 umowy dotacji z Gminą Miejską Kraków na łączną kwotę 9 497,39 tys. zł, z czego wypłacono 7 147,22 tys. zł oraz 1 umowę pożyczki na kwotę 6 000,00 tys. zł, z której w roku ubiegłym wypłacono 3 961,99 zł. W wyniku realizacji inwestycji z zakresu ochrony powietrza, przy wykorzystaniu środków finansowych Wojewódzkiego Funduszu, dla ww. umów oszacowano następującą redukcję emisji zanieczyszczeń w przeliczeniu na środki WFOŚiGW: pyły – 98,314 Mg/rok, SO₂ – 59,584 Mg/rok, NO_x – 3 947 Mg/rok, CO – 198,193 Mg/rok. Emisja równoważna – 455,24 Mg/rok.

Ponadto w 2013 r. Wojewódzki Fundusz podpisał z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie umowę, która umożliwi beneficjentom skorzystanie ze środków funduszu na rzecz poprawy jakości powietrza w Krakowie w ramach projektu *Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii. Część 1) Program pilotażowy KAWKA*. W ramach tego programu Narodowy Fundusz przekaże WFOŚiGW kwotę 33 218,85 tys. zł, która zostanie przeznaczona na realizację działań w 6 wydzielonych strefach, w których występuje znaczne przekroczenie dopuszczalnych i docelowych poziomów stężeń zanieczyszczeń: aglomeracja Krakowska (m. Kraków), strefa miasto Nowy Sącz

(m. Nowy Sącz), strefa miasto Tarnów (m. Tarnów), strefa gorlicko-limanowska (powiaty: gorlicki, limanowski i nowosądecki), strefa krakowsko-wielicka (powiaty: krakowski i wielicki), strefa miechowsko-proszowicka (powiaty: miechowski i proszowicki).

Odnawialne źródła energii

Tabela 7. Wybrane zadania z zakresu odnawialnych źródeł energii realizowane z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2013 r.

Lp.	Wnioskodawca	Zadanie	Rodzaj i wielkość udzielonej pomocy (tys. zł)
kolektory słoneczne			
1.	Akademia Wychowania Fizycznego im. B. Czecha w Krakowie	modernizacja systemu podgrzewania C.W.U. w oparciu o zastosowanie systemu solarnego opartego na 24 szt. kolektorów słonecznych dla Domu Studenckiego nr 3	43,37 (D)
2.	Zgromadzenie Sióstr Św. Józefa Prowincja Tarnowska	instalacja kolektorów słonecznych dla potrzeb c.w.u. w budynku Zgromadzenia Sióstr Św. Józefa w Tarnowie	39,27 (D)
3.	Biogazownie Małopolskie sp. z o.o. w Wielopolu	budowa biogazowni rolniczej o mocy 1 MW z infrastrukturą towarzyszącą	16 100,00 (P)
4.	Zakład Usługowo-Remontowy „JAS” sp. z o.o. w Żorach	produkcja energii elektrycznej z OZE	1 595,00 (P)
5.	KODIS sp. z o.o., spółka komandytowa z siedzibą w Czerwiennych	wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w hotelu spółki Kodis w Ratułowie – gmina Czarny Dunajec	891,14 (P)
6.	MORAPEL sp.j. K. J. Morzywołek w Nowym Sączu	instalacja kotła na biomasę (pelett) wraz z systemem ogrzewania, wentylacja z rekuperacją przy wykorzystaniu energii z kotła – nowopowstałe źródła energii	392,97 (P)
7.	Serdeczna Troska sp. z o.o. w Krakowie	montaż kolektorów słonecznych	324,42 (P)

P – pożyczka; D – dotacja

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

W zakresie odnawialnych źródeł energii w 2013 r. WFOŚiGW zrealizował 14 umów na łączną kwotę dofinansowania 20 527,64 tys. zł, w tym 2 umowy dotacji na łączną kwotę 82,63 tys. zł oraz 12 umów pożyczek na 20 445,00 tys. zł.

Efektywne wykorzystanie paliw

W zakresie ograniczania emisji, zużycia wody oraz efektywnego wykorzystania paliw Wojewódzki Fundusz podpisał w 2013 r. 109 umów na łączną kwotę dofinansowania 24 217,31 tys. zł, w tym 7 umów dotyczyło zadań z zakresu efektywnego wykorzystania paliw (dofinansowanie 238,65 tys. zł), 4 umowy dot. wykorzystania energooszczędnych technologii (dofinansowanie 487,42 tys. zł), pozostałe 98 umów (37 umów pożyczek i 61 umów dotacji) obejmowały dofinansowanie zadań z zakresu termomodernizacji na łączną kwotę 23 491,24 tys. zł. Efektem ich realizacji w przeliczeniu proporcjonalnie do środków pomocowych WFOŚiGW będzie ocieplona powierzchnia – 137 149,58 m² oraz oszczędność energii – 55 158,05 GJ/rok.

Gospodarka odpadami

W zakresie gospodarki odpadami w roku 2013 Wojewódzki Fundusz dofinansował 7 zadań na łączną kwotę 24 574,48 tys. zł.

Pozostałe

Ponadto w roku 2013 Wojewódzki Fundusz udzielił dofinansowania m.in. na zadania z zakresu:

- › wspomaganie ekologicznych form transportu – dofinansowanie w wysokości 379,60 tys. zł,
- › inwestycji w zakresie ochrony przeciwpowodziowej – dofinansowanie w wysokości 590,01 tys. zł,
- › przeciwdziałania klęskom żywiołowym i likwidowanie ich skutków dla środowiska – dofinansowanie w wysokości 382,59 tys. zł,

- › zapobiegania i likwidacji poważnych awarii oraz ich skutków dla środowiska:
 - › dofinansowanie w wysokości 3 371,04 tys. zł przeznaczone na zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych oraz sprzętu do ratownictwa techniczno-chemiczno-ekologicznego dla jednostek OSP
 - › dofinansowanie w wysokości 380,19 tys. zł na zakup odzieży ochronnej w ramach konkursu *Zapobieganie i likwidacja poważnych skutków dla środowiska – Bezpieczny Strażak*
 - › dofinansowanie Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie w ramach zadania Bezpieczeństwo i ochrona środowiska 2013 w wysokości 1 800,00 tys. zł
 - › dofinansowanie Szkoły Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie w ramach zadania *Ciężki samochód ratowniczo-gaśniczy z napędem 4 x 4 z funkcją do ograniczenia stref skażeń* w wysokości 500,5 tys. zł
- › monitoringu środowiska i systemu kontroli, wojewódzkich programów i planów służących ochronie środowiska – dofinansowanie w wysokości 3 337,83 tys. zł,
- › ochrony przyrody – dofinansowanie w wysokości 2 909,53 tys. zł,
- › edukacji ekologicznej – dofinansowanie w wysokości 676,62 tys. zł,
- › profilaktyki zdrowotnej dzieci zamieszkałych na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska – dofinansowanie w wysokości 266,06 tys. zł,
- › państwowych jednostek budżetowych – dofinansowanie w wysokości 5 416,99 tys. zł.

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

Ludność

Opracowanie: Joanna Urbanowicz

— podsumowanie

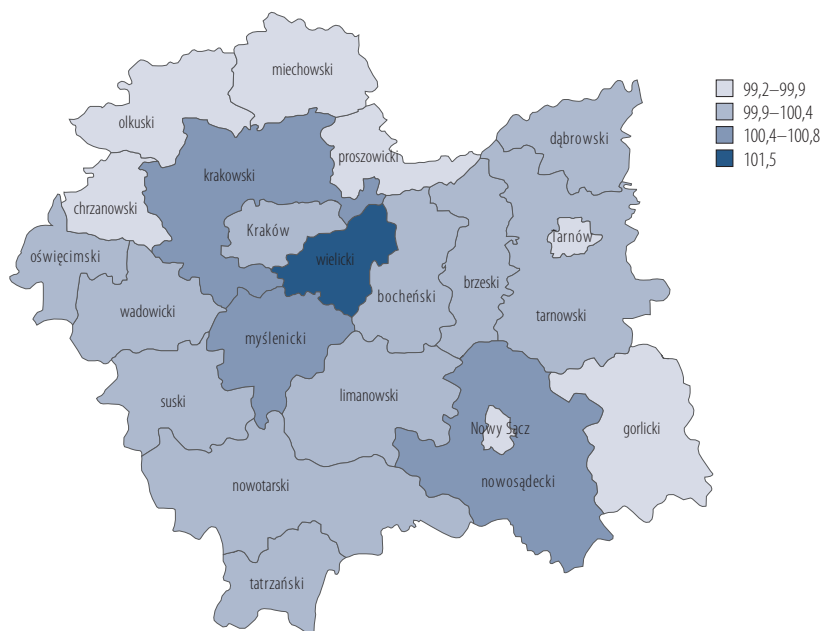
- Liczba ludności województwa nadal wzrastała, choć tempo wzrostu w ostatnich dwóch latach wyraźnie osłabło.
- Wzrósł wskaźnik gęstości zaludnienia do 221 osób/km². Szczególnie wysoka i stale wzrastająca jest gęstość zaludnienia obszarów wiejskich – 127 osób/km² – pierwsze miejsce w kraju.
- Nastąpił spadek ludności miast, zwiększyło się tempo przyrostu ludności wiejskiej. Dotyczy to głównie obszarów podmiejskich Krakowa, Tarnowa i Nowego Sącza oraz innych miast średniej wielkości.
- Po 7-letnim okresie wzrostu, pomimo że roczniki wyżu demograficznego lat osiemdziesiątych są w okresie najwyższej rozrodzności – w ostatnich trzech latach nastąpił spadek liczby urodzeń.
- Poziom przyrostu naturalnego, dodatni i dość wysoki w porównaniu do średniej krajowej wykazywał wyraźny i systematyczny spadek w ostatnich trzech latach.
- Wydłużeniu uległ wskaźnik dalszego trwania życia.
- Małopolska od wielu lat jest drugim po Mazowszu regionem o wysokim dodatnim saldzie migracji. W 2013 roku nastąpił wyraźny wzrost mobilności mieszkańców, zarówno w zakresie zameldowań jak i wymeldowań. Kierunki migracji wyznacza stała, wieloletnia tendencja odpływu ludności miast na obszary wiejskie. Stąd utrzymuje się ujemne saldo migracji dla miast i wysokie, dodatnie saldo migracji na terenach wiejskich.
- W ostatnim roku znacznemu zwiększeniu uległy migracje zagraniczne, głównie wyjazdy na pobyt stały i po raz pierwszy od wielu lat kiedy województwo miało dodatnie saldo migracji, ich saldo było ujemne.
- Dynamika procesów demograficznych wykazywała znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Szczególnie niekorzystnie (ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji) kształtowały się one w powiatach północnej i zachodniej części województwa. Powiaty położone na południu wykazywały znaczną prężność demograficzną (wysoki przyrost naturalny), natomiast gminy podmiejskie większych miast oraz położone w centralnej części województwa charakteryzował wysoki poziom salda migracji.

1. Stan ludności

Województwo małopolskie zamieszkiwało 3,4 mln osób (stan na 31 grudnia 2013 r.). Stanowiło to 8,7% ludności kraju i plasowało województwo na 4 miejscu po województwie mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. W Małopolsce od początku bieżącego stulecia notuje się corocznie systematyczny wzrost ludności. W 2013 roku średnioroczne tempo wzrostu ludności wynosiło +0,19% – przybyło 6,5 tys. osób. Wyższy poziom wzrostu zanotowano jedynie w województwach mazowieckim (+0,28%) i pomorskim (+0,25%). Niższy, lecz dodatni

wystąpił jeszcze w województwie wielkopolskim (+0,14%). Jednak tempo wzrostu we wszystkich czterech województwach w ostatnich 3 latach wyraźnie osłabło. W pozostałych 12 województwach występuje stały, pogłębiający się ubytek ludności. Na poziomie kraju, po czterech latach wzrostu ludności (2008–2011), w ostatnich 2 latach (2012–2013) nastąpił jej spadek. W roku 2013 ubyło 38 tys. osób, tj. –0,1%. Był to największy ubytek ludności. Dynamika zmian ludności w województwie jest bardzo zróżnicowana przestrzennie. W ostatnim roku w 15 powiatach nastąpił przyrost ludności – największy w powiatach: wielickim (+1,5%), krakowskim (+0,7%) oraz myślenickim i nowosądeckim (po 0,5%). Z dużych miast jedynie w Krakowie nieznacznie przybyło mieszkańców. Natomiast w 5 powiatach ziemskich (chrzanowskim, olkuskim, miechowskim, proszowickim i gorlickim) oraz w Tarnowie i Nowym Sączu ubyło ludności.

Mapa 1. Zmiany ludności w powiatach Małopolski w 2013 roku, (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W małopolskich miastach mieszkało 1637,3 tys. osób. W stolicy województwa Krakowie mieszkało 759 tys. osób, czyli 23% ludności Małopolski. Od 2001 następował ubytek ludności miejskiej, który został zahamowany w 2009 roku, głównie dzięki zwiększonemu poziomowi urodzeń oraz nadaniu praw miejskich dla miejscowości Bobowa, Szczucin i Radłów. Od spisu powszechnego w 2011 roku notowany jest zdecydowanie wyższy poziom ludności miejskiej województwa, który jednak zmniejszył się już w 2012 i 2013 roku.

Obszary wiejskie zamieszkiwało 1723,3 tys. osób, tj. 11,3% ludności wiejskiej Polski. Dawało to drugie miejsce w kraju po województwie mazowieckim. Ludność wiejska wzrastała systematycznie, głównie dzięki wysokim migracjom z miast oraz dodatniemu przyrostowi naturalnemu.

Tabela 8. Ludność województwa małopolskiego (w tys.)

	2000	2002	2004	2006	2008	2010*	2012	2013	Dynamika 2000–2013
województwo – ogółem	3222,5	3237,2	3260,2	3271,2	3287,1	3336,7	3354,1	3360,6	104,2
› mężczyźni	1564,9	1571,5	1581,8	1585,9	1592,8	1619,4	1627,0	1630,4	104,2
› kobiety	1657,5	1665,7	1678,4	1685,3	1694,3	1717,3	1727,1	1730,2	104,4
z tego:									
› miasta	1629,0	1624,9	1621,6	1618,1	1617,3	1640,3	1639,2	1637,3	100,5
› wsie	1593,4	1612,3	1638,6	1653,1	1669,8	1696,4	1714,9	1723,3	108,2

*dane za 2010 r. podane są z uwzględnieniem wyników NSP 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wskaźnik urbanizacji wynosił 48,7% i był znacznie niższy od średniego dla kraju – 60,4%. Jedynie cztery województwa: lubelskie, podlaskie, podkarpackie i świętokrzyskie – miały niższy wskaźnik urbanizacji niż Małopolska. Wskaźnik ten w województwie, pomimo otrzymania przez kilka miejscowości praw miejskich, ulegał w ostatnich latach stałemu, nieznacznemu obniżeniu zmniejszając się z 50,8% w 1995 roku. Podobny proces zmniejszania wskaźnika urbanizacji dotyczył również całego kraju (od 2001 roku).

Średnia gęstość zaludnienia wynosiła 221 osób/km² i była znacznie wyższa od średniej dla kraju (123 osób/km²) – drugie miejsce po województwie śląskim (373 osób/km²). Wskaźnik ten wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne, najsilniej zaludniona jest centralna i zachodnia część województwa, najsłabiej – północna i południowo-wschodnia. Małopolskę cechuje wyjątkowo wysoki i wzrastający poziom zaludnienia obszarów wiejskich (127 osób/km²) – pierwsze miejsce w kraju (średnia krajowa 52 osób/km²), co przy znacznym rozproszeniu osadnictwa stwarza wysoką presję na jakość zasobów środowiska i jest przyczyną wysokich kosztów realizacji infrastruktury technicznej.

Struktura ludności wg płci wykazywała nieznaczną przewagę kobiet – 51,5%. Współczynnik feminizacji wynosił 107 i utrzymywał się na podobnym poziomie od wielu lat. Podobnie jak w całym kraju uzależniony był od miejsca zamieszkania – na obszarach wiejskich na 100 mężczyzn przypadało 101 kobiet, natomiast w miastach 111.

2. Procesy demograficzne

W ostatnich latach osłabło tempo przyrostu rzeczywistego ludności województwa – w 2013 roku przybyło 6,5 tys. osób, wobec 9,3 tys. osób w 2012 roku oraz 10,0 tys. osób w 2011 roku i 12 tys. w 2010 roku, kiedy odnotowano najwyższy roczny przyrost ludności. Było to wynikiem zmniejszenia zarówno przyrostu naturalnego (4,0 tys. osób, wobec 7,4 tys. osób w 2010 r.), jak i poziomu migracji (saldo migracji 2,8 tys. osób, wobec 4,4 tys. osób w roku 2010).

W porównaniu do średniej krajowej ludność województwa małopolskiego odznaczała się jednak nadal relatywnie wysokim poziomem przyrostu naturalnego – wskaźnik 1,2 na 1000 mieszkańców jest znacznie wyższy od wskaźnika krajowego, który w latach 2006–2010 był nieznacznie dodatni z wyraźną tendencją spadkową w ostatnich latach, tak że w roku 2013 przybrał wartości ujemne. W skali kraju na tym samym poziomie przyrost naturalny był w województwie wielkopolskim, a wyższy był jedynie w województwie pomorskim (1,7‰). Dodatni przyrost naturalny notowany był w pięciu województwach, natomiast w pozostałych jedenastu następował zwiększający się ubytek przyrostu naturalnego.

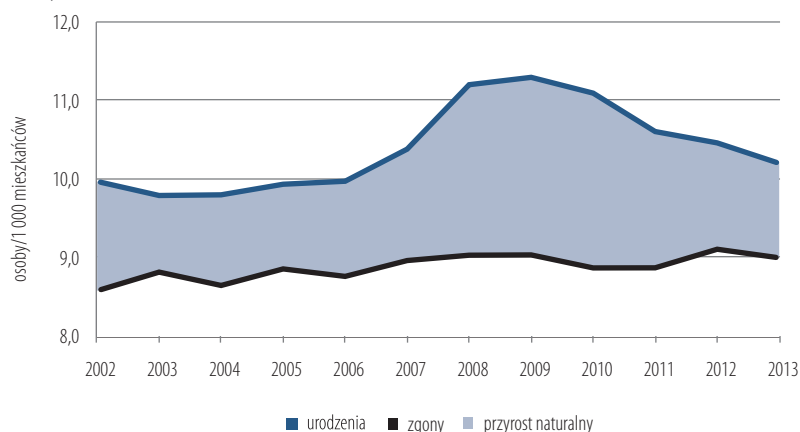
Ten wyższy poziom przyrostu był efektem znacznego poziomu urodzeń (10,2‰ – w województwie, 9,6‰ – w Polsce) oraz niższego niż w innych województwach wskaźnika zgonów (9,0‰ – w województwie, 10,1‰ – w Polsce). Jednak również w Małopolsce wskaźnik ten w ostatnich latach wyraźnie spada.

Wskaźnik urodzeń był wyraźnie wyższy na obszarach wiejskich – 10,9‰, gdzie po spadku trwającym nieprzerwanie do roku 2006, w latach 2007–2010 nastąpił wyraźny wzrost do ok. 20 tys. urodzeń rocznie. W ostatnich latach notowany jest natomiast nieznaczny, ale zwiększający się spadek do poziomu 18,7 tys. w 2013 roku, kiedy to było o 517 urodzeń mniej niż w 2012 roku. W miastach poziom urodzeń wzrastał w latach 2004–2009 (8,7–10,4‰), natomiast już od 2010 roku notowano systematyczny spadek natężenia urodzeń do 9,5‰ w roku 2013. W ostatnich trzech latach nastąpił więc niepokojący spadek liczby urodzeń, mimo wejścia w wiek wysokiej płodności dużej liczby kobiet z wyżu demograficznego lat osiemdziesiątych.

Współczynnik dzietności (wyrażający liczbę urodzeń na liczbę kobiet w wieku 15–49 lat) był w 2013 roku niski i wynosił 1,290, co stanowiło nieznacznie wyższy poziom niż średnia dla kraju 1,256. Zdecydowanie niższy był w miastach 1,157 (poniżej średniej krajowej dla miast 1,176) niż na obszarach wiejskich 1,414 (średnia krajowa dla wsi 1,370). Najwyższy wskaźnik wystąpił na południu województwa w powiatach limanowskim (1,65) i nowosądeckim (1,56), natomiast najniższy w Krakowie i Tarnowie (po 1,09). Są to wskaźniki dalekie od korzystnych, zapewniających prostą zastępowalność pokoleń (co najmniej 2,1).

Poziom zgonów od początku bieżącego stulecia do 2011 roku był bardzo niski i nie zmieniający się (ok. 29 tys. rocznie, tj. 8,8‰). W ostatnich dwóch latach nieznacznie wzrósł do 30,2 tys., tj. 9,0‰. Jest nieznacznie wyższy i wzrastający w miastach (9,3‰) oraz niższy, niezmienny od 2005 roku na obszarach wiejskich (8,8‰). Małopolskę cechuje bardzo niski, poprawiający się corocznie poziom zgonów niemowląt (3,82‰) – najniższy w kraju (średnia 4,6‰).

Wykres 15. Przyrost naturalny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Pomimo dość korzystnej sytuacji demograficznej, podobnie jak w całym kraju, w województwie małopolskim od połowy lat 90. do roku 2003 następował systematyczny spadek przyrostu naturalnego. W latach 1995–2003 przyrost naturalny zmniejszył się o 64%. Ten niekorzystny trend został zahamowany w roku 2004, w którym przy niewielkim wzroście urodzeń (o 0,3% więcej niż rok wcześniej) i znaczącym spadku liczby zgonów (o 1,7%), przyrost naturalny ukształtował się na poziomie 3,8 tys. osób i w stosunku do roku ubiegłego był wyższy o 18,7%. Od roku 2005 nastąpił dalszy, bardziej dynamiczny wzrost urodzeń (o 1,5%, tj. o 0,5 tys. osób), ale towarzyszył mu również wzrost poziomu zgonów (o 2,6%, tj. o 0,7 tys. osób). Spowodowało to niewielki spadek przyrostu naturalnego w stosunku do poziomu roku 2004. W latach 2006–2010 nastąpił powrót do wzrostu przyrostu naturalnego. Wyrażał się on dalszym wzrostem poziomu urodzeń do 37 tys. oraz utrzymywaniem się poziomu zgonów na podobnym poziomie ponad 29 tys. W 2011 roku tendencja ta uległa wyraźnemu zahamowaniu – poziom zgonów utrzymywał się na podobnym poziomie, zmniejszył się natomiast poziom urodzeń o 1,5 tys. osób. W latach 2012 i 2013 sytuacja ta pogłębiła się – zmniejszył się poziom urodzeń do 34,3 tys., przy równoczesnym wzroście poziomu zgonów do 30,3 tys.

Występowały wyraźne różnice pomiędzy miastami a obszarami wiejskimi, choć w ostatnich latach ulegały one zmniejszeniu, głównie poprzez większy spadek poziomu urodzeń na obszarach wiejskich. Powoduje to zacieśnianie się różnicy poziomu urodzeń pomiędzy miastami a wsią. Poziom zgonów dla obszarów wiejskich jest niższy niż dla miast.

W miastach przyrost naturalny był do 2003 roku minimalnie ujemny, natomiast od 2004 roku przybrał niewielkie wartości dodatnie z wyraźnym wzrostem w latach 2008–2010 oraz spadkiem w ostatnich trzech latach. Wykazywał znaczne zróżnicowanie: od dość wysokiego w nielicznych, małych miastach (Bobowa +8,0‰, Dobczyce +5,6‰, Brzesko +5,4‰, Niepołomice +5,1‰) poprzez miasta o dodatnim, ale niewielkim przyroście położone na południu województwa do wyraźnie ujemnego w zachodniej części (Oświęcim –3,4‰, Brzeszcze –3,3‰, Bukowno –2,8‰) i północnej (Proszowice –3,5‰, Miechów –2,2‰). Dodatni poziom przyrostu naturalnego występował w największych miastach województwa, tj. Krakowie 0,3‰, Nowym Sączu 0,9‰, natomiast w Tarnowie nastąpił ubytek przyrostu naturalnego wynoszący –0,8‰. Generalnie w ostatnim roku nastąpiło spłaszczenie poziomu przyrostu naturalnego w miastach Małopolski, znacznie więcej miast niż w latach ubiegłych notuje również niewielki, ale dodatni przyrost naturalny.

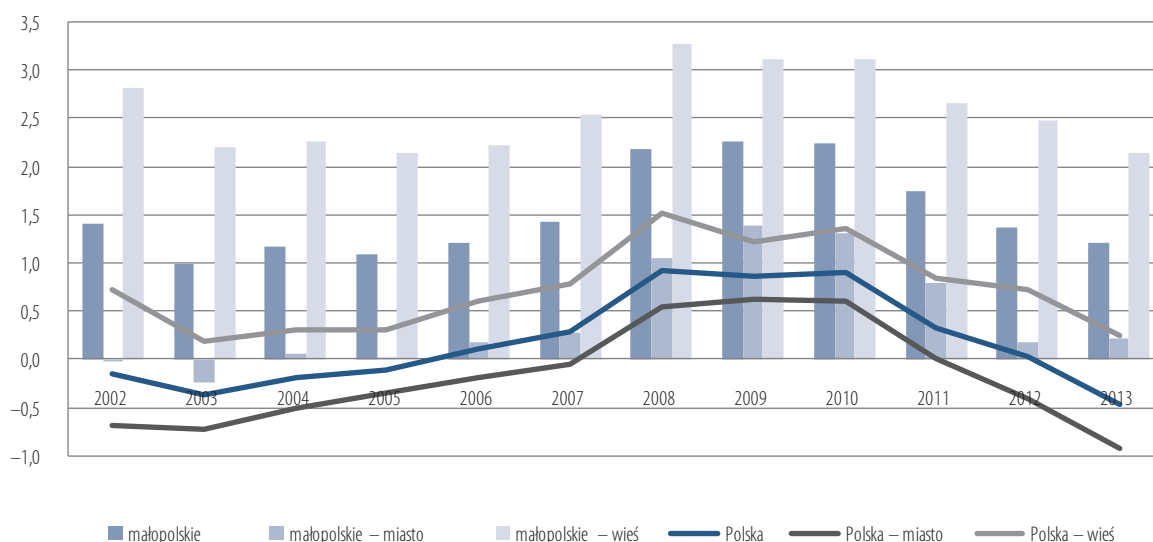
Tabela 9. Wskaźniki ruchu naturalnego

Lata	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
urodzenia na 1000 mieszkańców											
województwo – ogółem	10,9	10,0	9,9	10,0	10,4	11,3	11,4	11,1	10,6	10,5	10,2
› miasta	9,2	8,6	8,8	9,3	9,6	10,4	10,8	10,4	9,8	9,7	9,5
› wieś	12,8	11,5	10,9	10,8	11,3	12,1	11,9	11,8	11,4	11,2	10,9

Lata	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
zgony na 1000 mieszkańców											
województwo – ogółem	8,9	8,6	8,7	8,8	9,0	9,1	9,1	8,9	8,9	9,1	9,0
› miasta	8,8	8,6	8,8	9,1	9,3	9,3	9,4	9,1	9,0	9,5	9,3
› wsie	8,4	8,7	8,6	8,6	8,7	8,8	8,8	8,7	8,8	8,8	8,8
przyrost naturalny na 1000 mieszkańców											
województwo – ogółem	2,1	1,4	1,2	1,2	1,4	2,2	2,3	2,2	1,7	1,4	1,2
› miasta	0,3	-0,02	0,05	0,2	0,3	1,0	1,4	1,3	0,8	0,2	0,2
› wsie	3,8	2,8	2,2	2,2	2,5	3,3	3,1	3,1	2,7	2,4	2,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 16. Przyrost naturalny Małopolski na tle kraju (wskaźnik na 1000 mieszkańców)

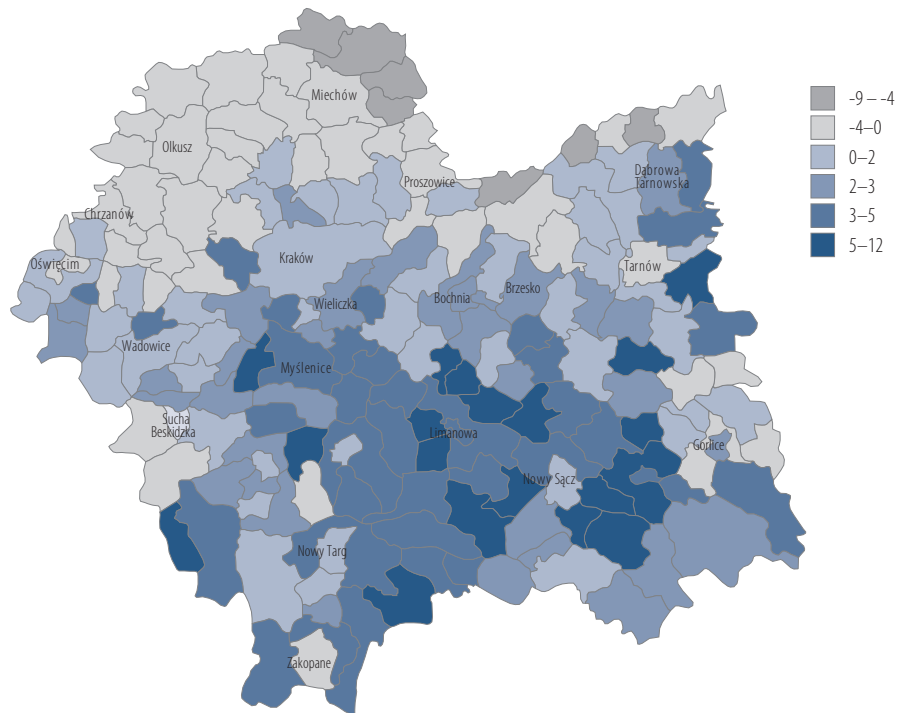

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Na terenach wiejskich w latach 2000–2005 następował znaczny spadek przyrostu naturalnego z 6 tys. osób (3,81‰) do 3,5 tys. osób (2,13‰). Tendencja ta została zahamowana w 2006 roku i do 2010 następował jego wzrost (3,1‰), jednak w ostatnich trzech latach znów nastąpił wyraźny spadek (2,1‰). Cechował go dość wysoki, ale zmniejszający się dynamicznie do roku 2006 poziom urodzeń, o wyraźnym wzroście w latach 2007–2010 oraz niski, pozostający na podobnym poziomie od 2000 roku wskaźnik natężenia zgonów.

Najniższy poziom przyrostu naturalnego – przyjmujący wartości ujemne – występuje w gminach położonych w północnej, północno-wschodniej i zachodniej części województwa. Najgorsza sytuacja notowana jest w powiecie miechowskim (–4,0‰), gdzie we wszystkich gminach występuje ujemny przyrost. Ujemny poziom przyrostu naturalnego występuje również w powiecie proszowickim, chrzanowskim i olkuskim. Obszary południowe województwa wyróżniają się wysokim przyrostem na terenach wiejskich, głównie na terenie powiatu limanowskiego (4,9‰) – gminy: Laskowa 9,8‰, Słupnice 9,3‰; powiatu nowosądeckiego (4,8‰) – gminy: Łabowa (10,1‰) i Grybów (8,4‰) oraz znacznie niższym na terenie miast. Zróżnicowanie przestrzenne wielkości przyrostu naturalnego wykazuje stałą niezmienną tendencję od kilku lat: niskiego lub nawet ujemnego przyrostu na obszarach północnych i zachodnich województwa oraz wysokiego przyrostu w części południowej. Pogłębia to corocznie wyraźne zróżnicowanie struktury wieku ludności na tych obszarach.

Mapa 2. Przyrost naturalny (w ‰)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Procesem wpływającym wyraźnie na poziom zaludnienia województwa są migracje ludności. Małopolska jest od wielu lat drugim (0,84‰) po Mazowszu (2,5‰) regionem o wysokim dodatnim saldzie migracji. Podobny wskaźnik jak województwo małopolskie miało w 2013 roku tylko województwo pomorskie (0,8‰); województwa wielkopolskie i dolnośląskie miały saldo na poziomie zero a w pozostałych 11 województwach notowano ujemne saldo migracji (opolskie -3,3‰, lubelskie i warmińsko-mazurskie po -2,6‰).

W roku 2013 znacznemu zwiększeniu uległa mobilność mieszkańców i to zarówno w zakresie napływu jak i odpływu ludności. Zameldowano 35,1 tys. osób, tj. o 3,2 tys. osób (10%) więcej niż w 2012 roku, przy równocześnie większym - 32,3 tys. osób, tj. o 4 tys. osób (14%) poziomie wymeldowań. Stąd niższe saldo migracji wynoszące 2,8 tys. osób.

Zwiększona mobilność mieszkańców była korzystna szczególnie w zakresie migracji wewnętrznych. Na pobyt stały zameldowało się w województwie 33,6 tys. osób, tj. o 11,8% więcej niż w roku poprzednim, a wymeldowało się 29,8 tys. osób, tj. 11,8% więcej niż w 2012 roku. Korzystny był bilans napływu ludności z innych województw: przybyło 9,6 tys. osób, a wymeldowało się 5,8 tys. osób - podobnie jak w przypadku województw śląskiego i podkarpackiego. Najwięcej osób przybyłych spoza województwa osiedliło się w gminach powiatu krakowskiego i oświęcimskiego.

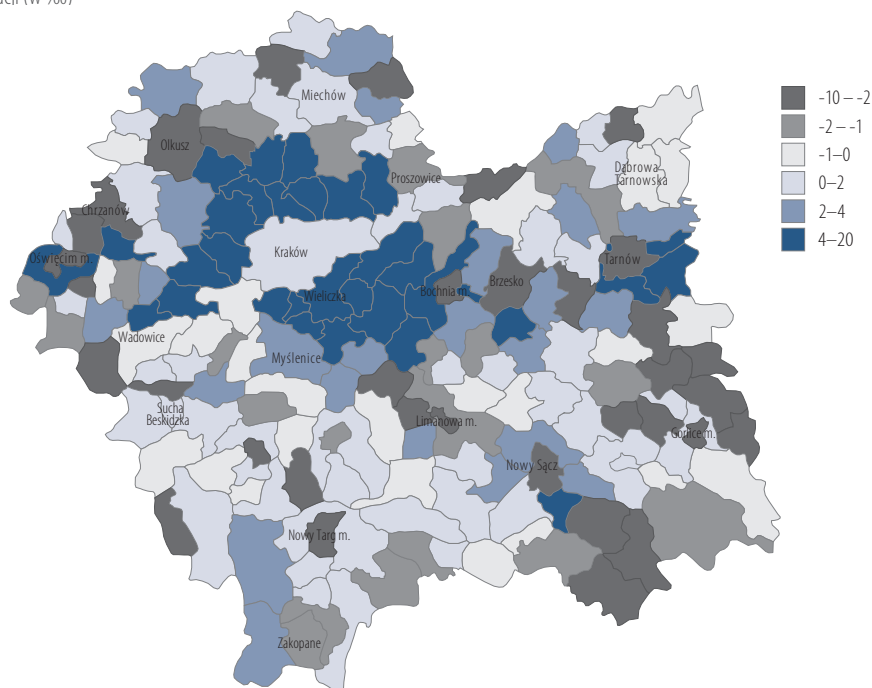
W ostatnim roku nastąpiły wyraźne zmiany w zakresie migracji zagranicznych na pobyt stały - po raz pierwszy od wielu lat, kiedy województwo miało dodatnie saldo migracji, ich saldo było ujemne. Dotyczy to poziomu zameldowań z zagranicy, który zmniejszył się z 1,8 tys. osób w roku 2012 do 1,6 tys. osób w roku 2013 (o 270 osób mniej niż w 2012 roku). W tym samym czasie nastąpił wzrost wymeldowań za granicę z 1,6 tys. osób do 2,5 tys. osób, tj. o 900 osób więcej niż w 2012 roku. Stąd wyraźna zmiana salda stałych migracji zagranicznych, który zmniejszył się z +735 osób w roku 2010 (najwyższy poziom do początku XXI wieku) do -951 osób w roku 2013. Dla kraju saldo migracji było od wielu lat ujemne, w 2006 roku tendencja ta pogłębiła się i ubyło aż 36,1 tys. osób, tj. najwięcej od 1990 roku. W latach 2007-2010 emigracja uległa wyraźnemu zmniejszeniu i saldo migracji, aczkolwiek nadal ujemne, było zdecydowanie niższe - ubyło odpowiednio 21 tys., 14,9 tys. i 2 tys. osób. W ostatnich dwóch latach nastąpił ponowny wzrost migracji za granicę, saldo migracji było ujemne i wynosiło: -4,3 tys. osób w 2011, oraz -6,6 tys. osób w 2012 roku.

Tabela 10. Migracje ludności (w tys.)

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013
zameldowania na pobyt stały								
województwo ogółem	29,8	30,2	33,9	35,4	30,6	33,8	31,9	35,1
› miasta	14,1	14,5	15,7	15,5	13,8	15,3	14,6	16,1
› wieś	15,7	15,7	18,2	18,7	16,8	18,5	17,3	19,1
wymeldowania z pobytu stałego								
województwo ogółem	27,7	27,1	30,7	34,1	28,4	29,4	28,3	32,3
› miasta	14,7	15,1	17,5	17,1	16,3	17,2	16,1	17,9
› wieś	13,0	12,0	13,2	13,8	12,1	12,2	12,2	14,4
saldo migracji								
województwo ogółem	2,1	3,1	3,2	1,3	2,2	4,4	3,6	2,8
› miasta	-0,6	-0,6	-1,8	-2,9	-2,5	-1,9	-1,6	-1,8
› wieś	2,7	3,7	5,0	4,2	4,7	6,3	5,1	4,6
saldo migracji na 1000 mieszkańców								
województwo ogółem	0,6	1,0	1,0	0,4	0,7	1,3	1,1	0,8
› miasta	-0,4	-0,4	-1,1	-1,8	-1,5	-1,2	-0,9	-1,1
› wieś	1,7	2,3	3,0	2,6	2,8	3,7	3,0	2,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Rozmieszczenie przestrzenne migracji jest bardzo nierównomierne. Saldo migracji – wskaźnik na 1000 mieszkańców był dodatni w 9 powiatach ziemskich – najwyższy w powiecie wielickim +11,7‰ i krakowskim +7,4‰ oraz powiatach: myślenickim, bocheńskim, miechowskim, brzeskim, tarnowskim, suskim i nowosądeckim. Ujemne saldo migracji występowało w 10 powiatach, najwyższe w gorlickim -2,5‰ i olkuskim -1,9‰.

Mapa 3. Saldo migracji (w ‰)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Dodatnie, wysokie saldo migracji występuje od początku obecnego stulecia na obszarach wiejskich. Szczególne natężenie napływu ludności na obszary wiejskie miało miejsce w szerokiej strefie podmiejskiej Krakowa, gdzie wszystkie gminy wiejskie otaczające Kraków oraz małe miasta (poza Skawiną o ujemnym saldzie migracji) cechowały się wysokim poziomem salda migracji – najwyższy wystąpił w gminach powiatu krakowskiego: Zielonki (+20,0%), Zabierzów (+12,3%), Michałowice (+18,3%), Mogilany (+17,0%), Wielka Wieś (+18,7%), Kocmyrzów–Luborzycza (+12,8%), ale również powiatu wielickiego: Wieliczka (+12,4%), Niepołomice (+11,8%). Obszar napływu ludności na obszary wiejskie aglomeracji krakowskiej ulega wyraźnemu poszerzeniu, głównie w kierunku południowo-wschodnim i północnym, a jego koncentracja w gminach wokół Krakowa, choć nadal wysoka, wyraźnie zmniejszyła się w ostatnich latach. Niższy poziom salda migracji, ale również dodatni, występował na obszarach podmiejskich Tarnowa (w gminach: Tarnów +4,1%, Skrzyszów +4,6%, Lisia Góra +2,8%) oraz Nowego Sącza (w gminach: Nawojowa +6,3%, Chełmiec +2,5%, Kamionka Wielka +3,6%). Jednak w porównaniu do lat ubiegłych napływ ludności w otoczenie Nowego Sącza i Tarnowa uległ wyraźnemu zahamowaniu. Również większość gmin wiejskich będących w sąsiedztwie miast (które notowały przewagę odpływu ludności) cechowała się wzrostem napływu ludności, szczególnie w zachodniej części województwa (gm. Babice, Oświęcim, Osiek, Wieprz, Tomice, Brzeźnica) oraz południowej (gm. Myślenice, Dobczyce, Bochnia). Na pozostałych obszarach wiejskich, głównie powiatów rolniczych północnej części województwa (proszowicki, dąbrowski) oraz obszarów górskich (powiat gorlicki, nowosądecki i limanowski) obserwuje się przewagę odpływu ludności.

W ostatnim roku utrzymywało się nadal ujemne saldo migracji dla miast – ubyłoby ponad 1,8 tys. osób. Z 61 miast jedynie w 13 występowała przewaga napływu ludności nad wymeldowaniami. Wysoki dodatni poziom salda migracji występował w miastach otaczających Kraków, najwyższy w Niepołomicach (+26,9%), Świątnikach Górnych (+11,8%) i Wieliczce (+11,9%). Z dużych miast tylko Kraków wykazywał przewagę napływu ludności (+1 tys. osób, tj. 1,3%). W Tarnowie ubyłoby 718 osób (–6,4%) a w Nowym Sączu –309 osób (–3,7%). Odpływ ludności obejmuje także miasta położone w północnej (poza nieznacznie dodatnim saldem w Miechowie i Skale) i południowej części oraz miasta przemysłowe zachodniej części województwa (poza Krzeszowicami +1,8%).

3. Struktura wieku ludności

Ludność województwa małopolskiego cechowała się nieznacznie młodszą strukturą wieku od średniej dla kraju. Charakteryzował ją wyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym – 19,2% (kraj 18,2%), niższy w wieku produkcyjnym – 63,1% (kraj 63,4%) oraz niższy w wieku poprodukcyjnym – 17,7% (kraj 18,4%). Wyraźnie młodszą strukturę wieku wykazywała jednak tylko ludność obszarów wiejskich, która kształtowała się w odpowiednich grupach wiekowych na poziomie: 21,5%, 63,0% i 15,5%. Ludność miast Małopolski cechowała zdecydowanie starsza struktura wieku (odpowiednio: 16,7%, 63,2% i 20,1%).

Tabela 11. Struktura wieku ludności

	2000	2002	2004	2006	2010	2012	2013
ludność ogółem (w tys.)	3233,8	3237,2	3260,2	3271,2	3310,1	3354,1	3360,6
z tego w wieku:							
› przedprodukcyjnym (0–17 lat)	835,2	772,0	731,3	696,8	651,9	649,8	644,7
› produkcyjnym (18–59 l. – kobiety, 18–64 l. – mężczyźni)	1916,0	1977,4	2028,7	2061,3	2108,0	2124,9	2120,5
› poprodukcyjnym (60 l. i więcej – kobiety, 65 l. i więcej – mężczyźni)	471,3	487,8	500,2	513,0	550,1	579,4	595,4
województwo – ludność (%) z tego w wieku:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
› przedprodukcyjnym	25,9	23,8	22,4	21,3	19,7	19,4	19,2
› produkcyjnym	59,5	61,1	62,3	63,0	63,7	63,3	63,1
› poprodukcyjnym	14,6	15,1	15,3	15,7	16,6	17,3	17,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

W ostatnich latach, podobnie jak w całym kraju, nastąpiły zmiany struktury w kierunku zmniejszania się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 25,9% w roku 2000 do 19,2% w roku 2013), oraz systematycznego wzrostu w wieku produkcyjnym (z 59,5% w roku 2000 do 63,1% w roku 2013) i poprodukcyjnym (z 14,6% w roku 2000 do 17,7% w roku 2013). Podstawowy wpływ na zmniejszającą się liczebność najmłodszej grupy wiekowej miała zmniejszająca się do roku 2003 liczba urodzeń, która następnie nieznacznie wzrastała, jednak nie było to w stanie polepszyć struktury wiekowej z powodu wejścia w wiek produkcyjny osób urodzonych w pierwszej połowie lat 80., tj. w okresie ostatniego wyżu demograficznego. Natomiast rosnąca liczba ludności wieku poprodukcyjnym związana jest w znacznym stopniu z wydłużeniem trwania życia. W okresie 2000–2013 wiek mężczyzn wydłużył się o 3,5 roku, a wiek kobiet o 3,2 lata. Różnica między trwaniem życia kobiet i mężczyzn nadal jest znaczna, jednak w ostatnim roku uległa niewielkiemu zmniejszeniu. Przeciętne trwanie życia mieszkańców województwa małopolskiego jest zdecydowanie dłuższe niż średnie dla Polski – mężczyźni żyją dłużej o 1,7 roku, a kobiety o 0,9 roku.

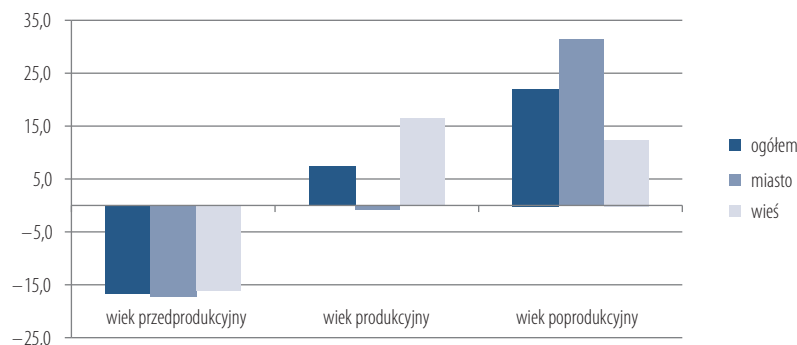
Tabela 12. Przeciętne dalsze trwanie życia

Wyszczególnienie	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013
Małopolska								
mężczyźni	71,3	72,1	72,0	72,5	72,0	73,7	74,0	74,8
kobiety	78,8	79,6	80,3	80,5	80,0	81,4	81,9	82,0
Polska								
mężczyźni	69,7	70,4	70,7	70,9	71,3	72,1	72,7	73,1
kobiety	78,0	78,8	79,2	79,6	80,0	80,6	81,0	81,1

Źródło: opracowanie własne na *Trwanie życia 2013*, GUS, Warszawa 2014

Podobnie jak pozostałe czynniki demograficzne obraz struktury wiekowej ludności jest bardzo zróżnicowany przestrzennie. Najmłodszą strukturą wieku charakteryzują się obszary położone na południu województwa, gdzie udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił nawet ponad 20%: powiat limanowski – 24,4%, nowosądecki – 24,0%, myślenicki – 22,0%. Najmniej ludności w wieku przedprodukcyjnym było w powiatach zachodnich i północnych: chrzanowskim – 16,4%, olkuskim – 17,0% i miechowskim – 17,4% oraz miastach Krakowie – 15,6% i Tarnowie – 16,3%. Mniejsze zróżnicowanie występuje w strukturze ludności w wieku produkcyjnym: od 64,5% w powiecie dąbrowskim do 61,3% w powiatach miechowskim i limanowskim. Wysoki i wzrastający poziom ludności w wieku poprodukcyjnym występuje w północnej i zachodniej Małopolsce (powiaty: miechowski – 21,3%, chrzanowski – 19,7%, olkuski – 19,5%) oraz w miastach: Krakowie – 21,1% i Tarnowie – 20,9%.

Wykres 17. Zmiany struktury wiekowej ludności w latach 2002–2013 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Zmiany struktury wieku ludności, tj. zmniejszenie udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, zwiększenie ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym oraz w wieku poprodukcyjnym obrazują postępujący proces starzenia się ludności województwa.

Ochrona zdrowia

Opracowanie: Kinga Karbarz, Robert Manys, Monika Seweryn, Anita Woźniak

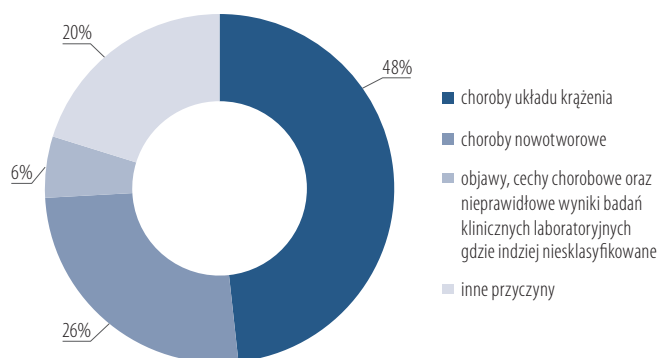
— podsumowanie

- W lutym 2013 roku uruchomione zostały pierwsze Oddziały Ośrodka Onkologicznego w Nowym Sączu. Realizacja inwestycji umożliwiła uzyskanie znaczącej poprawy i wyrównania dostępu do wyspospecjalistycznych usług medycznych dla mieszkańców południowej Małopolski. W 2013 roku zrealizowano również zakup drugiego akceleratora, co pozwoliło na otwarcie i uruchomienie Zakładu Radioterapii w maju 2014 roku.
- W grudniu 2013 roku uruchomiono Centrum Radioterapii Amethyst w Krakowie. Dzięki temu Szpital Specjalistyczny im Ludwika Rydygiera w Krakowie stał się pełnoprofilowym ośrodkiem onkologicznym (wyposażenie: trzy przyspieszacze liniowe, dwa tomografy komputerowe, aparat do brachyterapii).
- W dniu 20 czerwca 2013 roku uroczyście otwarto Centrum Urazowe Medycyny Ratunkowej i Katastrof w Szpitalu Uniwersyteckim w Krakowie. Jest to ośrodek referencyjny dla całego regionu, w ramach którego świadczona jest szybka i kompleksowa pomoc ofiarom wypadków i zdarzeń masowych.

1. Polityka zdrowotna

Do podstawowych problemów zdrowotnych państw rozwiniętych należą głównie: choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, urazy i wypadki, choroby zwyrodnieniowe układu narządów ruchu, choroby metaboliczne, zaburzenia w sferze zdrowia psychicznego, schorzenia układu oddechowego, schorzenia układu pokarmowego itp. W Małopolsce podobnie jak w innych regionach Unii Europejskiej obserwuje się nadumieralność osób w wieku produkcyjnym spowodowaną wyżej wymienionymi schorzeniami. W związku z tym zapobieganie przedwczesnym zgonom należy do zasadniczych priorytetów rozwojowych systemu ochrony zdrowia.

Wykres 18. Udział procentowy zgonów według najczęstszych przyczyn w Małopolsce w 2012 r. (dane przed weryfikacją)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Zasadniczym zadaniem Samorządu Województwa Małopolskiego w obszarze ochrony zdrowia jest stwarzanie warunków służących poprawie stanu zdrowia i jakości życia mieszkańców województwa małopolskiego poprzez oddziaływanie na czynniki kształtujące zdrowie, zmniejszanie różnic w zdrowiu i dostępie do świadczeń zdrowotnych oraz podnoszenie jakości i efektywności regionalnego systemu ochrony zdrowia, co zostało określone w wieloletnich programach wojewódzkich tj.: *Małopolskim Programie Ochrony Zdrowia na lata 2006–2013* oraz *Małopolskim Programie Zwalczania Chorób Nowotworowych na lata 2010–2013*, zakończonych w minionym roku. Realizacja celów operacyjnych wymienionych programów pozwoliła na przybliżenie regionalnego systemu ochrony zdrowia do oczekiwanych standardów, m.in.: w zakresie poprawy infrastruktury podmiotów leczniczych, zwiększenia dostępności do radioterapii itp. Dalsza kontynuacja zapoczątkowanych działań, będzie możliwa dzięki wdrożeniu w latach przyszłych *Programu strategicznego ochrony zdrowia*, którego projekt stanowi rozwinięcie Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011–2020, w obszarze zdrowia.

Podstawowe założenia w zakresie poprawy dostępności do opieki psychiatrycznej i wynikające z tego tytułu obowiązki dla województwa małopolskiego, zostały sformułowane w *Małopolskim Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011–2015*. Priorytety w odniesieniu do ochrony zdrowia psychicznego zostały zawarte w następujących celach:

- › promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym w województwie małopolskim,
- › zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym w województwie małopolskim,
- › rozwój regionalnego systemu informacji z zakresu zdrowia psychicznego.

Jednocześnie w 2013 roku kontynuowano realizację programów zdrowotnych przeznaczonych dla mieszkańców Małopolski bez względu na miejsce zamieszkania, mających na celu wczesne wykrycie choroby oraz edukację zdrowotną, między innymi w zakresie chorób układu krążenia, chorób onkologicznych, chorób psychicznych oraz kontynuowano zadania z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia dotyczące szczepień ochronnych przeciwko pneumokokom dla dzieci z domów dziecka oraz ze żłobków spoza terenu Miasta Krakowa, jak również rozwijano innowacyjny projekt edukacyjny w obszarze uzależnienia od internetu – nowych technologii, adresowany do dzieci klas 4–6 szkół podstawowych oraz ich wychowawców pn. *Zagrożenia w sieci – profilaktyka, reagowanie*. W 2013 roku na realizację programów zdrowotnych przeznaczono 1,2 mln zł, co pozwoliło na objęcie bezpośrednio działaniami 103 987 osób. Jednocześnie opracowano liczne materiały edukacyjne upowszechniane za pomocą TVP Kraków, spotów radiowych oraz strony internetowej.

Samorząd województwa małopolskiego realizując zapisy ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii opracował *Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2008–2013* oraz *Małopolski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2008–2013*.

W 2013 roku Samorząd Województwa w ramach działań w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom zakupił i przekazał w formie darowizny Małopolskiej Policji urządzenia jednorazowego użytku do wstępnego wykrywania alkoholu i substancji psychoaktywnych (łączna wartość 262,4 tys. zł). Urządzenia wykorzystywane są przez funkcjonariuszy komórek i jednostek Policji garnizonu małopolskiego, w profilaktyce kryminalnej i prewencyjnej, którą została objęta m.in. młodzież szkolna i akademicka. Ponadto województwo w ramach otwartego konkursu ofert w dziedzinie profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom przekazało środki finansowe dla 12 podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego na zadania związane z przeciwdziałaniem narkomanii,

Małopolski Program Ochrony Zdrowia na lata 2006–2013 oraz Małopolski Program Zwalczania Chorób Nowotworowych na lata 2010–2013. Dokumenty źródłowe oraz sprawozdania dostępne są pod adresem: www.malopolskie.pl w zakładce zdrowie.

Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011–2015. Dokument źródłowy dostępny jest pod adresem: www.malopolskie.pl w zakładce zdrowie.

Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2008–2013 oraz Małopolski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2008–2013. Dokumenty źródłowe dostępne są pod adresem: www.malopolskie.pl w zakładce Zdrowie/Raporty i analizy.

problemom alkoholowym, paleniu tytoniu oraz HIV/AIDS na łączną kwotę 150 tys. zł. Województwo wspierało również finansowo działalność Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Krakowie oraz Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii Województwa Małopolskiego. W ramach współpracy z różnymi instytucjami, tj. z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zorganizowano po raz kolejny warsztaty dla nauczycieli i pedagogów z terenu województwa małopolskiego w obszarze przeciwdziałania niepożądanym zachowaniom w szkole. W ramach profilaktyki antytytoniowej, województwo małopolskie wraz z Małopolskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym jest sygnatariuszem Listu Intencyjnego w ramach projektu pt. *Odświeżmy nasze miasta. TOB3CIT (Tobacco FreeCities)*.

2. Zasoby ochrony zdrowia

Zasoby i działalność lecznictwa stacjonarnego

W województwie małopolskim w ramach stacjonarnej opieki medycznej funkcjonuje: 13 szpitali wojewódzkich działających w formie SPZOZ, 19 szpitali powiatowych, 8 szpitali resortowych. Ponadto działa także 46 niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej działających w formie spółek, 3 niepubliczne psychiatryczne zakłady stacjonarnej opieki zdrowotnej oraz 44 publicznych i niepublicznych zakładów opieki długoterminowej tj. zakładów opiekuńczo-leczniczych, zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, hospicjów.

Broszura informacyjna nt. wojewódzkich podmiotów leczniczych, dla których podmiotem tworzącym jest województwo małopolskie pt. *Wojewódzkie podmioty lecznicze* dostępna na stronie www.malopolskie.pl

Tabela 13. Zestawienie liczby łóżek w publicznych i niepublicznych jednostkach opieki stacjonarnej oraz jednostkach opieki długoterminowej.

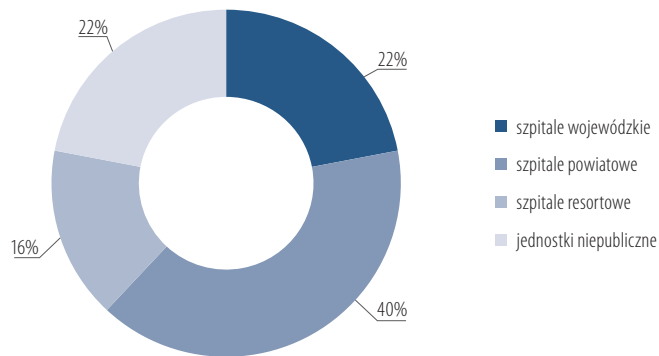
	2010	2011	2012	2013
Ogółem liczba łóżek (A + B)	17 653	17 927	18 188	18 874
A. jednostki publiczne	14 306	14 262	14 235	14 735
województwie	4 118	4 102	4 098	4 096
› w tym łóżka opieki długoterminowej ZOL, ZPO	150	150	150	0
powiatowe	7 077	7 034	7 127	7 627
› w tym łóżka opieki długoterminowej ZOL, ZPO	907	704	1 084	1 184
szpitale resortowe	3 111	3 071	2 955	3 012
› w tym łóżka opieki długoterminowej ZOL, ZPO	–	–	–	36
pozostałe łóżka*	–	55	55	55
B. jednostki niepubliczne/spółki	3 347	3 665	3 953	4 139
szpitale niepubliczne/spółki	2 036	2 120	2 363	2 335
ZOL, ZPO, Hospicja	1 311	1 545	1 590	1 804

*Śląskie Centrum Rehabilitacyjno-Uzdrowiskowe im. dr A. Szebesty w Rabce-Zdroju, którego podmiotem tworzącym jest województwo śląskie

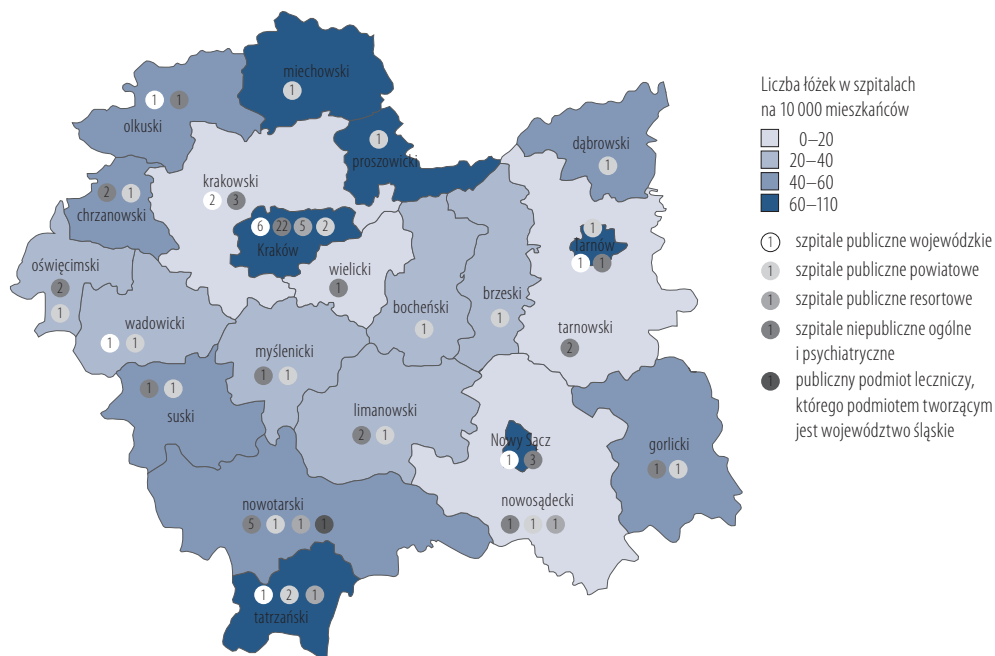
Źródło: Departament Zdrowia i Polityki Zdrowotnej na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz rejestru ZOZ

Więcej informacji nt. stacjonarnej opieki zdrowotnej na terenie województwa małopolskiego znajdziesz w opracowaniu pn. *Lecznictwo w Małopolsce. Raport za okres 12.2010–05.2014* dostępnym na stronie www.malopolskie.pl.

Wskaźnik liczby łóżek ogółem w jednostkach publicznych i niepublicznych na koniec 2013 roku wynosił 56,2/10 000 mieszkańców województwa.

Wykres 19. Struktura łóżek według podmiotów tworzących w 2013 roku (w %)

Źródło: Departament Zdrowia i Polityki Zdrowotnej na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego

Mapa 4. Rozmieszczenie publicznych i niepublicznych podmiotów leczniczych ogólnych oraz psychiatrycznych na terenie województwa małopolskiego (2013 r.)

Źródło: Departament Zdrowia i Polityki Zdrowotnej na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego

Kontraktowanie świadczeń medycznych na terenie województwa małopolskiego

Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia dzięki prowadzonym analizom dotyczącym poziomu zabezpieczenia świadczeń, dąży do poprawy dostępności do świadczeń oraz zwiększenia poziomu finansowania w obszarach istotnych z punktu widzenia cywilizacyjnego oraz społecznego, tj. onkologia, świadczenia w zakresach dziecięcych, wczesna rehabilitacja kardiologiczna, opieka nad osobami w wieku podeszłym, leczenie udarów, leczenie skutków urazów i zdarzeń nagłych, transplantologia, choroby naczyń, okulistyka.

W 2013 roku nastąpił wzrost nakładów na ochronę zdrowia ogółem o 3% w porównaniu z rokiem 2012.

Wzrost nakładów nastąpił:

- › 11 % rehabilitacja lecznicza,
- › 11% opieka paliatywna i hospicyjna,
- › 7% świadczenia zdrowotne kontraktowane odrębnie,
- › 7% lecznictwo uzdrowiskowe i programy profilaktyczne,
- › 7% ambulatoryjna opieka specjalistyczna,
- › 6 % świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej

Tabela 14. Plany finansowe NFZ z poszczególnych rodzajów świadczeń (w mln zł)

Rodzaj świadczenia	MOW NFZ – plan finansowy			
	2012 stan na 27.12.2012	2013 stan na 30.12.2013	2014 stan na 11.06.2014	Dynamika kol. 4/kol. 3
1	2	3	4	5
ogółem	5 175,0	5 355,3	5 301,7	99%
podstawowa opieka zdrowotna	643,9	655,6	661,5	101%
ambulatoryjna opieka specjalistyczna	434,5	464,4	458,4	99%
leczenie szpitalne	2 487,3	2 580,4	2 544,8	99%
opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień	158,5	164,9	166,8	101%
rehabilitacja lecznicza	163,5	181,5	181,0	100%
świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej	107,2	113,2	114,3	101%
opieka paliatywna i hospicyjna	29,2	32,4	33,4	103%
leczenie stomatologiczne	175,7	181,9	182,8	100%
lecznictwo uzdrowiskowe	45,7	49,1	49,5	101%
pomoc doraźna i transport sanitarny	1,7	1,7	1,7	100%
koszty profilaktycznych programów zdrowotnych finansowanych ze środków własnych Funduszu	10,8	11,3	12,4	110%
świadczenia zdrowotne kontraktowane odrębnie	133,5	142,8	141,8	99%
zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne	63,2	62,3	64,0	103%
refundacja cen leków	684,2	713,7	686,6	96%
rezerwa na świadczenia opieki zdrowotnej w ramach migracji ubezpieczonych	–	–	–	–
koszty świadczeń zdrowotnych z lat ubiegłych	36,0	–	2,7	–

Źródło: www.nfz.gov.pl (plany finansowe NFZ)

Inwestycje w ochronie zdrowia

W tabeli wykazane zostały inwestycje realizowane w podmiotach leczniczych na terenie województwa małopolskiego o wartości powyżej 10 mln zł. Są to inwestycje zarówno jednoroczne (realizowane w 2013 roku), jak również inwestycje wieloletnie. Kwoty podane w tabeli, to całkowita wartość inwestycji w okresie finansowania oraz wydatki na inwestycje w roku 2013. Łączna wartość wydatków na inwestycje w roku 2013 przez podmioty lecznicze wynosi ponad 247,6 mln zł.

Inwestycje polegały na budowie i rozbudowie nowych obiektów, a także na dostosowaniu obiektów ochrony zdrowia do obowiązujących przepisów prawa, w tym również wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą. Efektem prowadzonych inwestycji jest poprawa dostępności do świadczeń opieki medycznej, a także komfortu pobytu pacjenta w jednostce.

Z budżetu województwa małopolskiego na zadania inwestycyjne jednostek ochrony zdrowia (działających jako SPZOZ) w 2013 r. wydatkowano łącznie 16,6 mln zł. Prace inwestycyjne obejmowały głównie przebudowę, rozbudowę i modernizację obiektów szpitalnych, jak również zakup aparatury medycznej.

Ponadto zrealizowano w 2013 r. następujące zadania inwestycyjne w Ochronie Zdrowia:

- › *Poprawa efektywności energetycznej poprzez wprowadzenie systemów energii odnawialnej oraz modernizacja instalacji grzewczych w wybranych, publicznych wojewódzkich zakładach opieki zdrowotnej* – wydatkowano 19,4 mln zł. Zadanie realizowane w ramach szwajcarsko-polskiego programu współpracy w 3 szpitalach:
 - › Szpitalu Wojewódzkim im. św. Łukasza w Tarnowie,
 - › Krakowskim Szpitalu Specjalistycznym im. Jana Pawła II,
 - › Szpitalu Specjalistycznym im. L. Rydygiera w Krakowie sp. z o.o.
- › adaptacje pomieszczeń oddziałów (Zakład Endoskopii, Oddziału Hematologii i Chorób Wewnętrznych) oraz wybranych pomieszczeń w Zakładzie Rehabilitacji oraz węzłów sanitarnych w Szpitalu Specjalistycznym im. Ludwika Rydygiera w Krakowie sp. z o.o. – za kwotę łącznie 0,9 mln zł,
- › *Administrowanie zintegrowanym systemem informatycznym do zarządzania i monitoringu satelitarnego w Małopolsce* przekazano dotację dla Krakowskiego Pogotowia Ratunkowego w kwocie 266 tys. zł.

Tabela 15. Inwestycje w podmiotach leczniczych w Województwie Małopolskim w 2013 r., których wartość wyniosła powyżej 10 mln zł

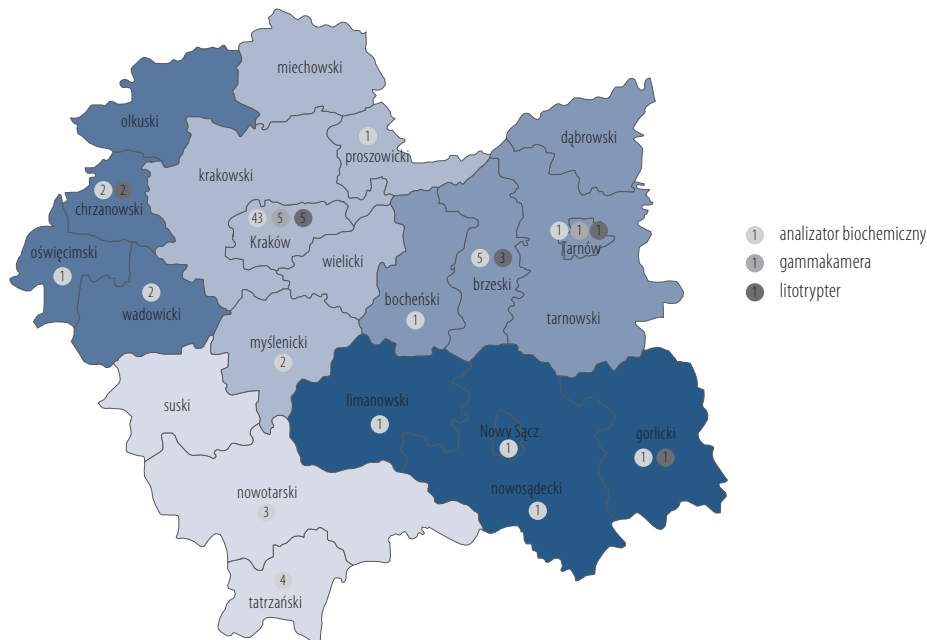
Lp.	Nazwa jednostki	Nazwa zadania / Nazwa urzędnika / Zakres	Lata realizacji inwestycji	Całkowita wartość zadania	Wydatkowane środki w 2013
1.	Uniwersytecki Szpital Dziecięcy w Krakowie	przebudowa Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego w Krakowie	2011–2016	201 361 000	43 037 348
2.	Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II	rozwój Krakowskiego Centrum Badań i Technologii Medycznych	2007–2014	72 500 000	15 245 640
3.	Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II	zintegrowane Centrum Specjalistycznej Medycyny Ratunkowej	2007–2014	67 300 000	24 613 019
4.	SPZOZ Szpital Uniwersytecki w Krakowie	przebudowa bloków operacyjnych II i III piętra wraz z wewnętrznymi instalacjami dla potrzeb Oddziału Klinicznego Kliniki Chirurgii Ogólnej, Onkologicznej i Gastroenterologicznej przy ul. Kopernika 40 w Krakowie	2012–2013	11 500 925	10 945 702
5.	SPZOZ Szpital Uniwersytecki w Krakowie	budowa Centrum Urazowego Medycyny Ratunkowej i Katastrof z lądowiskiem dla helikopterów	2011–2013	73 122 396	20 323 203
6.	Szpital Specjalistyczny im. Ludwika Rydygiera w Krakowie sp. z o.o.	poprawa efektywności energetycznej poprzez wprowadzanie systemów energii odnawialnej w połączeniu z remontem i modernizacją centralnych źródeł ciepła i instalacji grzewczych	2013–2014	29 000 000	11 260 000

Uwaga :

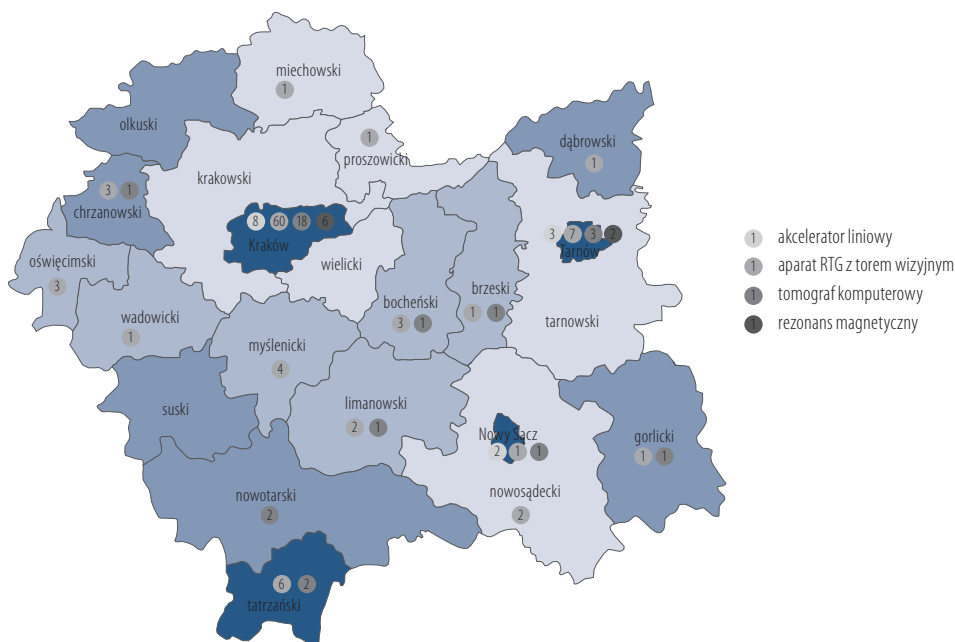
1) wydatki na inwestycje w Krakowskim Szpitalu im. Jana Pawła II zostały podane zgodnie z planem wieloletnim szpitala (zgodnie z wypełnioną tabelą przez szpital)

Rozmieszczenie sprzętu medycznego na terenie województwa małopolskiego według powiatów w publicznych podmiotach leczniczych w 2013 roku (szpitale wojewódzkie, powiatowe, resortowe)

Mapa 5. Rozmieszczenie sprzętu medycznego (analizator, gamma kamera, litotryptor)

Mapa 6. Rozmieszczenie sprzętu medycznego (akcelerator, aparat RTG z torem wizyjnym, TK, RM)

Źródło: opracowanie własne Departamentu na podstawie danych z podmiotów leczniczych (MZ-29, MZ-30)

3. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niepełnosprawnych

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych podejmowane przez Samorząd Województwa Małopolskiego w roku 2013, obecnie oparte są w głównej mierze na realizacji zadań ustawowych zawartych w art. 35 i 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz Wojewódzkiego Programu Dotyczącego Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych

w województwie małopolskim na lata 2007–2013. Na realizację zadań ustawowych samorząd województwa otrzymuje środki finansowe z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W roku 2013 była to kwota blisko 12 mln zł.

Inwestycje w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Tworzenie takich warunków lokalowych, które umożliwiają osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym takie samo jak osobom sprawnym, jest podstawą wszelkich działań kierowanych do tej grupy ludzi.

W celu zwiększenia dostępności osób niepełnosprawnych do wszystkich sfer życia społecznego Samorząd Województwa realizuje zadanie ustawowe pn. *Dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów*. W roku 2013 samorząd udzielił dofinansowania 15 wnioskodawcom (w tym 5 na inwestycje wieloletnie) przyznając na to zadanie blisko 7 mln zł.

Program dostępny na stronie:
www.malopolskie.pl/Zdrowie/Program_wojewodzki

Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych

Organizacje pozarządowe są istotnym elementem instytucjonalnym, który wspomaga samorządy w realizacji zadań służących poprawie warunków życia osób niepełnosprawnych. Działania podejmowane dzięki środkom publicznym służą szeroko pojętej rehabilitacji społecznej i są nieodzownym czynnikiem w kompleksowej poprawie warunków życia osób niepełnosprawnych. Oznacza to, że są kierowane zarówno na osoby niepełnosprawne, na ich rodziny oraz środowisko lokalne.

W roku 2012 Zarząd województwa małopolskiego na podstawie art. 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym, przyjął do realizacji 62 oferty na łączną kwotę ponad 1 mln zł.

Projekty dotyczyły między innymi:

- › organizacji kampanii informacyjnych na rzecz integracji osób niepełnosprawnych,
- › promowania aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego,
- › prowadzenia rehabilitacji osób niepełnosprawnych w różnych typach placówek,
- › organizowania regionalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych wspierających ich aktywność.

XIV Tydzień Osób Niepełnosprawnych „Kocham Kraków z Wzajemnością” Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne nie tylko zmagają się w swoim życiu z ograniczeniami spowodowanymi niepełnosprawnością, ale też muszą przełamywać negatywne stereotypy w społecznym odbiorze. Pokonywanie społecznych i psychicznych skutków niepełnosprawności przyczynia się do osiągnięcia optymalnego poziomu życia przez osoby niepełnosprawne. W maju 2013 r. odbyła się kolejna, *XIV. edycja Tygodnia Osób Niepełnosprawnych – Kocham Kraków z Wzajemnością*. Wydarzenie jest organizowane przez województwo małopolskie we współpracy z Miastem Kraków i organizacjami pozarządowymi. Celem jest integracja osób niepełnosprawnych, promocja aktywności tych osób oraz upowszechnianie pozytywnych postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych, a także udział osób niepełnosprawnych z terenu Małopolski w życiu kulturalnym Krakowa. W ramach projektu przygotowano ofertę kulturalną obejmującą 20 placówek kultury, które zapewniły łącznie 3 357 miejsc dla osób niepełnosprawnych, w tym 8 jednostek Województwa Małopolskiego m.in.: Muzeum Etnograficzne, Muzeum Lotnictwa Polskiego, Muzeum Historii Fotografii, Muzeum Orawski Park Etnograficzny w Zubrzycy, Muzeum Inżynierii Miejskiej, Muzeum Archeologiczne, Wojewódzka Biblioteka Publiczna, MOCAK Muzeum Sztuki Współczesnej, Centrum Kultury „Dworek Białołęcki”. Przedsięwzięcia miały charakter otwarty, aby jak największa liczba zarówno niepełnosprawnych, jak i mieszkańców Krakowa i województwa małopolskiego, mogła uczestniczyć we wszystkich wydarzeniach. W głównym wydarzeniu wzięło udział ok. 1000 osób niepełnosprawnych, mieszkańców miasta Krakowa i turystów. Ponadto, po raz pierwszy w dniach 3–5 czerwca 2013 r. w ramach Małopolskich Dni Osób Niepełnosprawnych odbył się Festiwal Osób Niepełnosprawnych

w Nowym Sączu. W ciągu trzech dni osoby niepełnosprawne mogły wykazać swoją aktywność sportową i kulturalną oraz zintegrować się z lokalną społecznością podczas pikniku w Miasteczku Galicyjskim. Realizator szacuje, że w wydarzeniach uczestniczyło blisko tysiąc osób sprawnych i niepełnosprawnych mieszkańców Małopolski.

Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Istotnym elementem włączającym osoby niepełnosprawne w rynek pracy, jest rehabilitacja zawodowa w zakładach aktywności zawodowej. Aktywizacja zawodowa ma na celu przygotowanie osób niepełnosprawnych do podjęcia pracy na otwartym rynku pracy lub w Zakładzie Pracy Chronionej. Ponadto funkcjonowanie zawodowe osoby niepełnosprawnej w zbiorowości ludzkiej powoduje wzmocnienie postaw aktywności społecznej, sprzyja integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem osób pełnosprawnych, jak również przeciwdziała negatywnemu stereotypowi osoby niepełnosprawnej jako wyłączonej społecznie. W zakładzie aktywności zawodowej zatrudniane są osoby niepełnosprawne o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jednocześnie zapewniając tym osobom pomoc w realizacji pełnego, niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości.

W Małopolsce działa 6 zakładów aktywności zawodowej, w których zatrudnienie znajduje 207 osób niepełnosprawnych.

Tabela 16. Zakłady aktywności zawodowej wraz z profilem prowadzonej działalności gospodarczej oraz ilość osób zatrudnionych w poszczególnych zakładach stan na dzień 31.12.2013 r.

Organizator Zakład Aktywności Zawodowej	Działalność obsługowo-rehabilitacyjna	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych
Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Piast” ZAZ Zakład Produkcyjny w Woli Rzędzińskiej	produkcja osprzętu elektroinstalacyjnego, foli kablowej ostrzegawczej mającej zastosowanie w budownictwie	70
Stowarzyszenie Rodzin Zdrowie Psychiczne ZAZ „U Pana Cogito” Pensjonat i Restauracja ul. Bałuckiego 6, 30–318 Kraków	profil gastronomiczno-hotelarski	24
Konwent oo. Bonifratrów ZAZ przy Konwencie oo. Bonifratrów w Konarach ul. Zielona 21, 32–040 Świątniki Górne	pszczelarstwo (produkcja miodu i wyrobów pszczelarskich), ogrodnictwo, usługi w zakresie: pensjonatu dla koni, konnej jazdy rekreacyjnej, pakowanie i składanie półproduktów drobnego rzemiosła	31
Stowarzyszenie Pomocy Szansa ZAZ przy Stowarzyszeniu Pomocy Szansa w Witowicach 60A, 32–250 Charsznica	rękodzieło w zakresie: garncarstwa – ceramiki, decoupage, koszykarsko-plecionkarskiej, produkcję zniczy nagrobkowych i świec oraz usługowym polegającym na: sprzątnięciu terenów, zdobieniu figur gipsowych.	32
„Szansa” Stowarzyszenie Integracyjne Aktywizacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych z siedzibą w Krakowie 31–721, os. Na Wzgórzach 44	profil gastronomiczno-hotelarski	30
Spółdzielnia Socjalna „OPOKA” ZAZ „Ogniwo” w Kluczach, ul. Hutnicza 22, Chechło, 32–310 Klucze	gastronomia i catering	20

Źródło: opracowanie własne Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej UMWM na podstawie danych z ZAZ

Pomoc społeczna

Opracowanie: Iwona Banasiewicz¹

— podsumowanie

- Małopolskę od lat charakteryzują korzystniejsze niż średnia krajowa wartości trzech wskaźników zagrożenia ubóstwem, choć dynamika tych zmian w naszym województwie i w Polsce jest porównywalna. Pomiedzy rokiem 2012 a 2013 w regionie nastąpił niewielki spadek zasięgu ubóstwa mierzonego przy pomocy minimum egzystencji (po dość znacznym wzroście pomiedzy rokiem 2011 a 2012), wzrósł natomiast poziom wskaźników dotyczących ludności żyjącej poniżej relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa.
- W Małopolsce w 2013 roku świadczeniami pomocy społecznej objęto ponad 81,6 tysięcy rodzin, a tym samym ponad 235 tysięcy osób w tych rodzinach, czyli 7% ludności regionu. Wskaźnik ten był niższy o 1,6% od średniej dla kraju, co podobnie jak rok wcześniej dało województwu małopolskiemu 4. miejsce w porównaniu do innych regionów (ponownie po województwach: śląskim, dolnośląskim i opolskim, posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń w ludności województw w Polsce). Na przestrzeni ostatnich lat odsetek beneficjentów pomocy społecznej liczony jako udział w ludności Małopolski ogółem w zasadzie stałe się obniża.
- W 2013 roku w Małopolsce na udzielone świadczenia z zakresu pomocy społecznej, będące sumą zadań własnych i zleconych przez administrację rządową, samorzady gminne i powiatowe – wydatkowały łącznie ponad 282 mln zł., o 30 mln zł więcej niż rok wcześniej. Zdecydowaną większość tych środków wydatkowały ośrodki pomocy społecznej (gminy). Świadczenia pieniężne w 2013 roku dotyczyły średnio 74,2% ludności objętej pomocą społeczną w Małopolsce.
- W 2013 roku wykorzystując środki europejskie dla Małopolski finansowano zatrudnienie 205 pracowników socjalnych w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej, co stanowi 15,7% ogółu tych pracowników w regionie. Jednocześnie w 2014 roku niemal podwoiła się liczba pracowników socjalnych z II stopniem specjalizacji w zawodzie dzięki środkom Europejskiego Funduszu Społecznego, a o ponad 10% wzrosła liczba pracowników socjalnych z I stopniem specjalizacji zawodowej. Z kolei 130 pracowników małopolskich jednostek pomocy i integracji podniosło kwalifikacje na studiach podyplomowych organizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (w strategicznych kierunkach: mediacje rodzinne, interwencja kryzysowa, gerontologia).

1. Wskaźniki ubóstwa dla regionu

Małopolskę od lat charakteryzują wartości trzech wskaźników zagrożenia ubóstwem korzystniejsze niż średnia krajowa, choć dynamika tych zmian w naszym regionie i w Polsce jest porównywalna. Analiza poszczególnych wartości dla Małopolski wskazuje na nieznaczny spadek (pomiedzy 2012 a 2013 r.) zasięgu ubóstwa mierzonego przy pomocy wskaźnika ubóstwa skrajnego (z 6,2% do 6,0%), w sytuacji gdy analogiczny wskaźnik dla Polski wzrósł z 6,8% do 7,4%. Pomiedzy rokiem 2012 a 2013 wzrósł natomiast poziom dwóch pozostałych miar ubóstwa. Relatywna granica ubóstwa w roku 2013 przesunęła się nieznacznie w górę (o 0,2%) i dotyczyła 15,8%

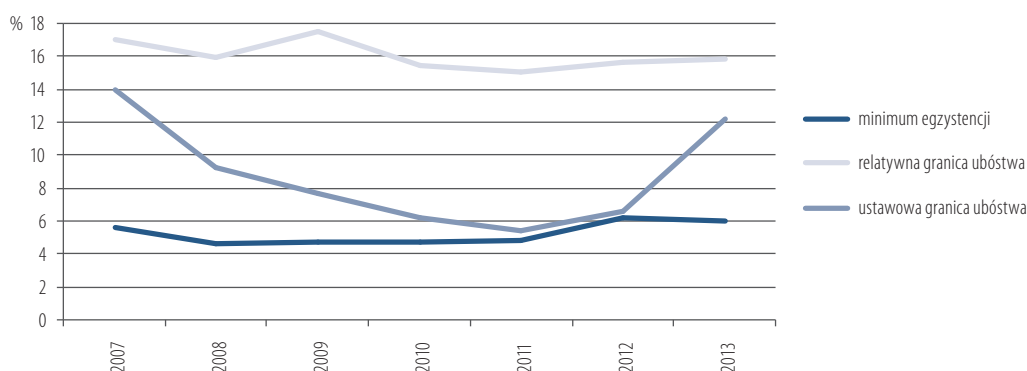
1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej.

mieszkańców regionu. Nadal jednak wartość ta jest niższa od zaobserwowanej w Polsce. W tym okresie nastąpił też wzrost (ale już znaczny) odsetka osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa z 6,6% do 12,2%. Wynikało to z podniesienia w październiku 2012 r. kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej. Analogiczna sytuacja wystąpiła w całej Polsce. Obecnie, dla osoby samotnie gospodarującej kryterium to wynosi 542 zł na miesiąc, zaś dla osoby żyjącej w rodzinie – 456 zł.

W Polsce dane dotyczące zasięgu ubóstwa regularnie prezentowane są przez Główny Urząd Statystyczny. Są one szacowane przy zastosowaniu różnych mierników, których podstawę stanowią wyniki badania budżetów gospodarstw domowych. Przy obliczaniu zasięgu ubóstwa GUS podaje następujące granice:

- poziom minimum egzystencji, który uwzględnia jedynie potrzeby uznane w danych warunkach za podstawowe i których niezaspokojenie może powodować biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W skład koszyka minimum egzystencji wchodzi potrzeby mieszkaniowe i artykuły żywnościowe. Łączny koszt nabycia (zużycia) tych dóbr określa wartość koszyka, która stanowi granicę ubóstwa skrajnego;
- procent osób w gospodarstwach domowych, w których wydatki wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych. Pokazuje gospodarstwa domowe, w których poziom konsumpcji jest niższy niż większości mieszkańców i odbiega znacząco od poziomu przeciętnego (relatywna granica ubóstwa);
- kryterium dochodowe, które zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej (ustawowa granica ubóstwa).

Wykres 20. Odsetek mieszkańców Małopolski żyjących poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – BDL, www.stat.gov.pl

Na przestrzeni lat 2007–2013 odsetek osób żyjących poniżej minimum egzystencji, po spadku w 2008 roku, pozostawał na podobnym poziomie do 2011 roku, kiedy zaobserwowano jego wzrost. Zmniejszyła się natomiast w tym okresie skala ubóstwa relatywnego, a skala ubóstwa ustawowego w Małopolsce cyklicznie malała do roku 2011.

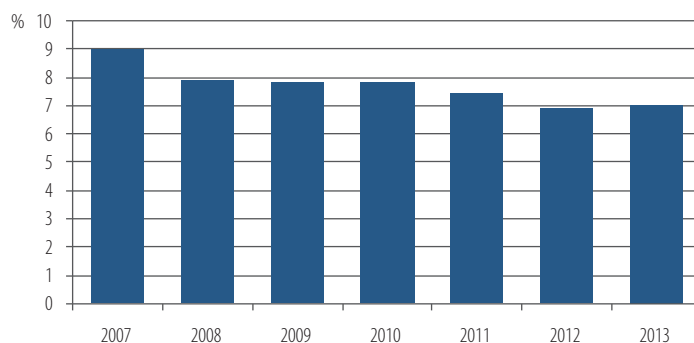
2. Beneficjenci pomocy społecznej

W Małopolsce świadczeniami pomocy społecznej w 2013 r. objęto 7% ludności regionu. Wskaźnik ten był niższy o 1,6% od średniej dla kraju, co podobnie jak rok wcześniej dało województwu małopolskiemu 4. miejsce w porównaniu do innych regionów (ponownie po województwach: śląskim, dolnośląskim i opolskim, posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń w ludności województw w Polsce). W województwie małopolskim pomocą społeczną objęto ponad 81,6 tysięcy rodzin, a tym samym ponad 235 tysięcy osób w tych rodzinach². Na przestrzeni ostatnich lat zwraca uwagę stałe obniżanie się tego

2. Według sprawozdania MPiPS-03. *Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach* (MPiPS-03).

wskaźnika. Zmniejszenie się odsetka osób korzystających z pomocy społecznej utrzymuje się, mimo iż w październiku 2012 r. zostały podwyższone kryteria dochodowe uprawniające do korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej i w konsekwencji wzrósł odsetek osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa. Z drugiej strony należy pamiętać, iż od 2012 r. funkcjonuje ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która obejmuje część zadań realizowanych do 2011 r. w oparciu o ustawę o pomocy społecznej.

Wykres 21. Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski

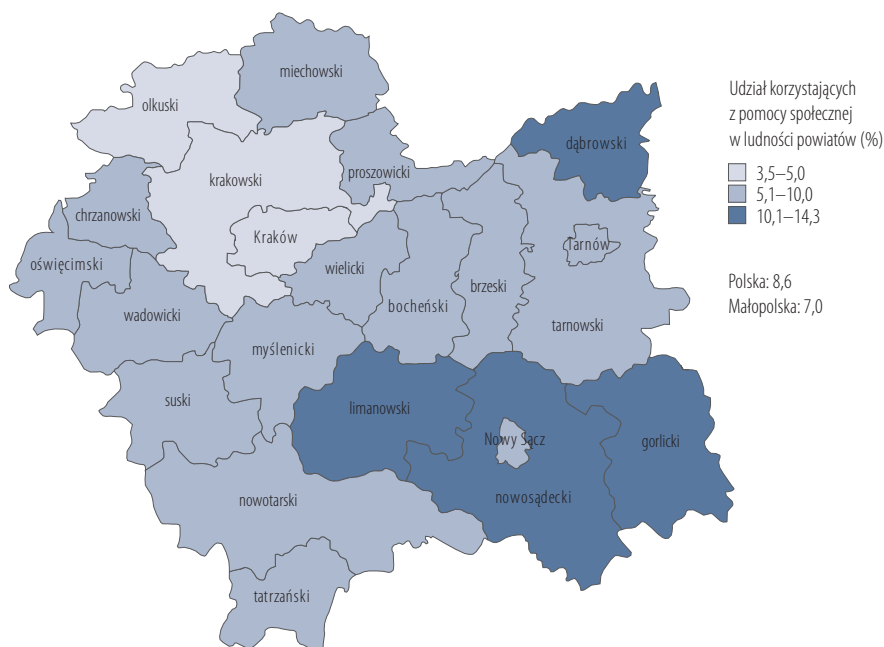

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców Małopolski (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną – świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania)

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie: danych sprawozdania MPiPS-03 za lata: 2007–2013 r. oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – BDL i Bazy Demografia, www.stat.gov.pl

Odsetek mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w 2013 roku w poszczególnych powiatach i gminach Małopolski nadal różni się od średniej dla województwa. Najkorzystniejsza sytuacja pod tym względem miała ponownie miejsce w Krakowie (3,5% ogółu mieszkańców) oraz jak przed rokiem w powiecie krakowskim (4,4%), ale też i olkuskim (4,7%). Natomiast najmniej korzystnymi wskaźnikami charakteryzowały się te same powiaty co rok wcześniej: nowosądecki (14,3%), dąbrowski (13,9%), limanowski (13,3%) i gorlicki (13,2%)³.

Mapa 7. Udział osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej w liczbie ludności w Małopolsce w 2013 r. (w %)

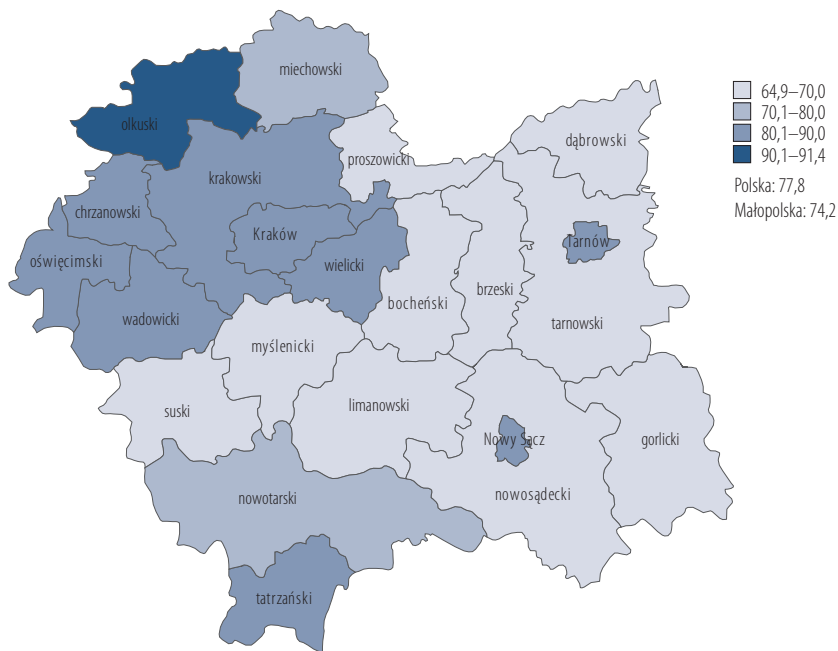
Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie ludności danego powiatu (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania)

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i sprawozdania MPiPS-03 oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Baza Demografia, www.stat.gov.pl

3. Analiza oparta o sprawozdanie: *Ocena zasobów pomocy społecznej (OZPS)*. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane ze sprawozdania MPiPS-03 dla PCPR i MOPS w Krakowie.

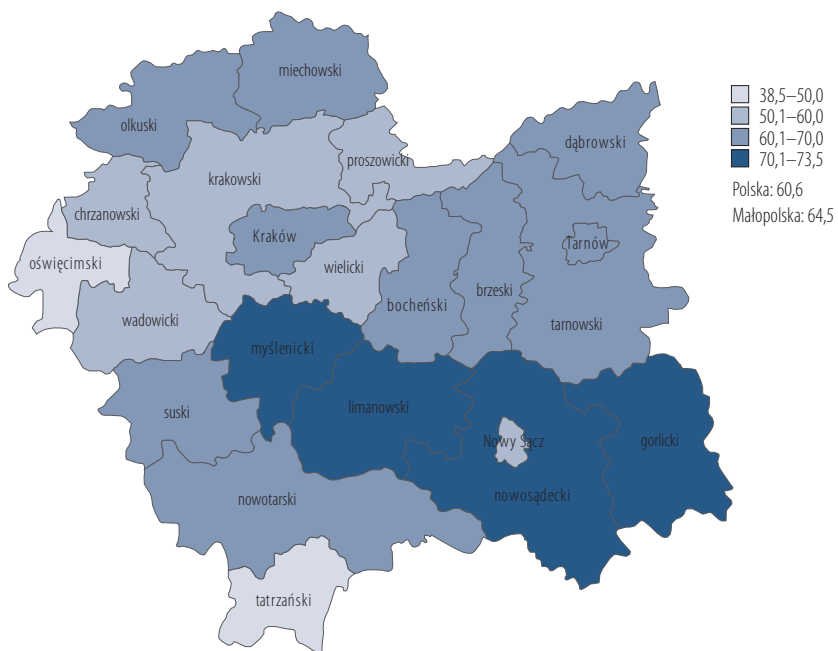
Ze wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej w Małopolsce skorzystało, jak wynika ze sprawozdania MPiPS-03 za 2013 r., prawie 40 tys. rodzin z dziećmi. Wśród tych rodzin rodziny 3+ stanowiły ponad jedną trzecią (14,7 tys.). Najwięcej rodzin 3+ w systemie pomocy społecznej to rodziny z trojgiem dzieci (8,3 tys.). Powiatami o najwyższym udziale rodzin 3+ w ogólnej liczbie rodzin z dziećmi objętych pomocą były: nowotarski (48,6%), limanowski (47,8%), suski (47,2%), tarnowski (46%) i nowosądecki (45,1%). Z kolei najniższy udział rodzin 3+ w liczbie wszystkich rodzin z dziećmi objętych pomocą charakteryzuje Kraków (17,9%) i Tarnów (23,9%) oraz powiaty: chrzanowski (21,1%), oświęcimski (22,9%) i olkuski (27%).

Mapa 8. Odsetek osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 r. (w %)

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I*, na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i sprawozdania MPiPS-03.

Mapa 9. Odsetek osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 r. (w %)

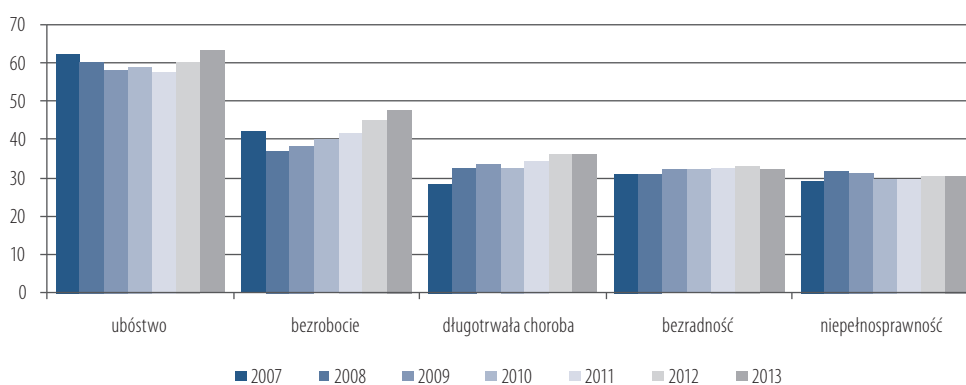

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i sprawozdania MPiPS-03.

Analizując strukturę korzystających ze świadczeń można zauważyć, iż świadczenia pieniężne w 2013 r. dotyczyły średnio 74,2% ludności objętej pomocą społeczną. Tylko nieco rzadziej przyznawane były świadczenia niepieniężne – przeciętnie niewiele ponad 64,5% ludności objętej pomocą społeczną było ich beneficjentami. Średnia dla Małopolski nie odzwierciedla jednak sytuacji w poszczególnych powiatach. Największy odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej był objęty świadczeniami pieniężnymi w powiecie olkuskim (91,4%), najniższy zaś w powiecie proszowickim (64,9%). Z kolei klientów wsparcia w postaci świadczeń pozafinansowych najwięcej było w powiecie limanowskim (74,9%), a najmniej – w powiecie oświęcimskim (38,8%)⁴.

Z 15 przesłanek wymienionych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, które mogą być podstawą udzielenia pomocy społecznej w Małopolsce od lat najczęstszą jest ubóstwo. W 2013 r. problem ten dotyczył ponad 63% klientów pomocy społecznej. Oprócz ubóstwa można wyróżnić inne problemy, które w ciągu ostatnich lat niezmiennie dominują w Małopolsce: bezrobocie, długotrwała choroba, bezradność opiekuńczo-wychowawcza oraz niepełnosprawność. Pozostałe przyczyny przyznawania pomocy notowane są rzadko lub nie pojawiają się. Analizując powody udzielania pomocy społecznej w ciągu ostatnich lat można obserwować utrzymujące się trendy. Nadal widoczny jest wzrost (po okresie spadkowym) odsetka klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z tytułu ubóstwa, bezrobocia i długotrwałej choroby. Z kolei odsetek klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z powodu niepełnosprawności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w zasadzie nie zmienia się⁵.

Wykres 22. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce (w %)

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (1. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania MPiPS-03 za lata: 2007–2013.

Podstawową formą wsparcia oferowaną klientom pomocy społecznej jest praca socjalna, a narzędziem wykorzystywanym w tym celu – kontrakt socjalny. W 2013 r. małopolskie ośrodki pomocy społecznej zawarły z klientami 9 862 kontrakty socjalne, które objęły łącznie 11 192 osoby (4,8% świadczeniobiorców)⁶. Największy odsetek klientów pomocy społecznej objętych kontraktami w 2013 r. obserwujemy (podobnie jak przed rokiem) w zachodniej części regionu (powiaty: chrzanowski – 9,3%, wadowicki – 7,4% i Kraków – 7,1%).

Odmianą kontraktu socjalnego są indywidualne programy pracy z klientem. Indywidualnym programem usamodzielnienia wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin zastępczych itp. jednostki pomocy społecznej w powiatach i miastach na prawach powiatu objęły w 2013 roku łącznie 1 325 osób. Indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego objęto w 2013 r. 291 osób. Z kolei indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności objęto 59 osób⁷.

Dla wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych organizowane jest szczególne wsparcie. Jest ono prowadzone przez asystentów rodziny w formie pracy z rodziną oraz

4. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane ze sprawozdania MPiPS-03 dla PCPR i miasta Krakowa.

5. Analiza oparta o sprawozdanie MPiPS-03.

6. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

7. Ibid.

pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. W pracy asystenta rodziny wykorzystywany jest plan pracy z rodziną, który obejmuje działania mające na celu przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, a także zawiera terminy ich realizacji i przewidywane efekty. W 2013 roku w Małopolsce plan pracy z rodziną sporządzony został łącznie dla 1 940 rodzin (w 121 gminach zlokalizowanych na terenie wszystkich powiatów regionu) stanowiących 2,4% wszystkich rodzin świadczeniobiorców pomocy społecznej⁸.

3. Zasoby pomocy społecznej

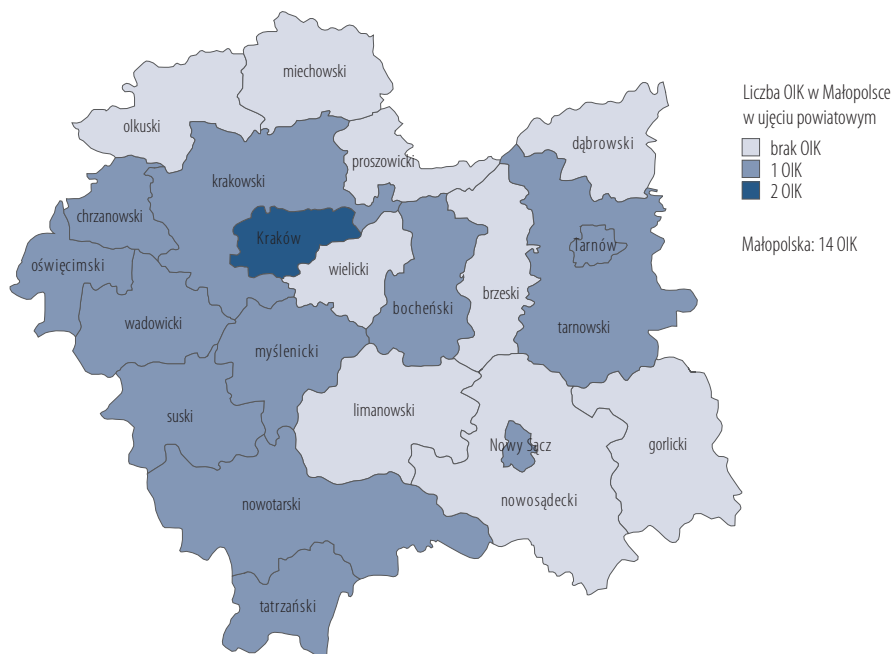
Infrastruktura wsparcia mieszkańców

Dla zapewnienia mieszkańcom o określonych problemach i potrzebach kompleksowego wsparcia gminy i powiaty Małopolski podejmują szereg działań oraz organizują infrastrukturę socjalną w ramach systemu pomocy społecznej (jednostki specjalistycznego poradnictwa, ośrodki interwencji kryzysowej, mieszkania chronione, środowiskowe domy samopomocy, dzienne domy pomocy, domy pomocy społecznej, rodzinne domy pomocy i placówki zapewniające miejsca noclegowe) oraz jego otoczenia, czego przykładem jest rodzinna i instytucjonalna piecza zastępcza, będąca do 2012 r. w systemie pomocy społecznej (rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży), a także w ramach innych jednostek tworzonych na mocy odrębnych przepisów, m.in. zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej, spółdzielnie socjalne, centra i kluby integracji społecznej.

Gminy i powiaty udzielają wsparcia mieszkańcom m.in. poprzez interwencję kryzysową i poradnictwo specjalistyczne. Zgodnie z danymi zgromadzonymi w sprawozdaniu OZPS w województwie małopolskim w 2013 roku funkcjonowało 14 ośrodków interwencji kryzysowej w 10 powiatach i 3 miastach na prawach powiatu (w tym 2 w Krakowie). Małopolskie ośrodki interwencji kryzysowej dysponowały łącznie 179 miejscami pobytu, a z ich pomocy skorzystało w ciągu 2013 roku 8 959 osób⁹.

Według danych wykazanych w sprawozdaniu OZPS przez małopolskie OPS i PCPR w 2013 roku na terenie województwa funkcjonowało również 49 jednostek specjalistycznego poradnictwa prowadzonych zarówno przez gminy (40 jednostek), jak i powiaty (9 jednostek)¹⁰.

Mapa 10. Ośrodki interwencji kryzysowej w Małopolsce w 2013 r.

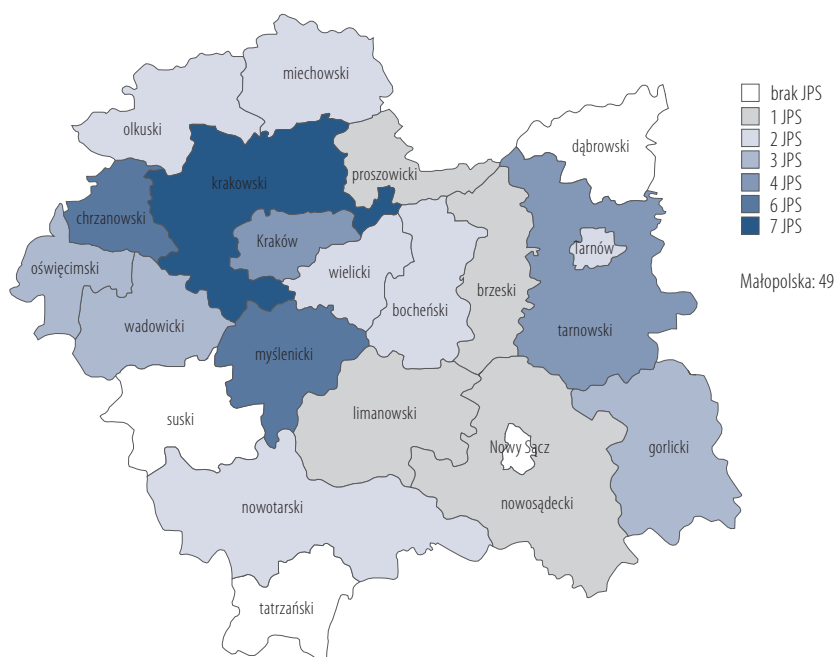

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

8. Ibid.

9. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

10. Ibid.

Mapa 11. Jednostki specjalistycznego poradnictwa w Małopolsce w 2013 r.

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej oraz Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*

W 2013 r. funkcjonowały również w Małopolsce 3 kluby samopomocy. Jeden z nich prowadzony był przez samorząd powiatowy, a 2 finansowane przez samorząd gminny. MOPS Wadowice prowadził 2 kluby samopomocy, w których przewidziano 165 miejsc dla osób uzależnionych. Z kolei w klubie samopomocy prowadzonym przez powiat krakowski przeznaczonym dla rodziców niepełnosprawnych dzieci funkcjonowało w 2013 r. 20 miejsc.

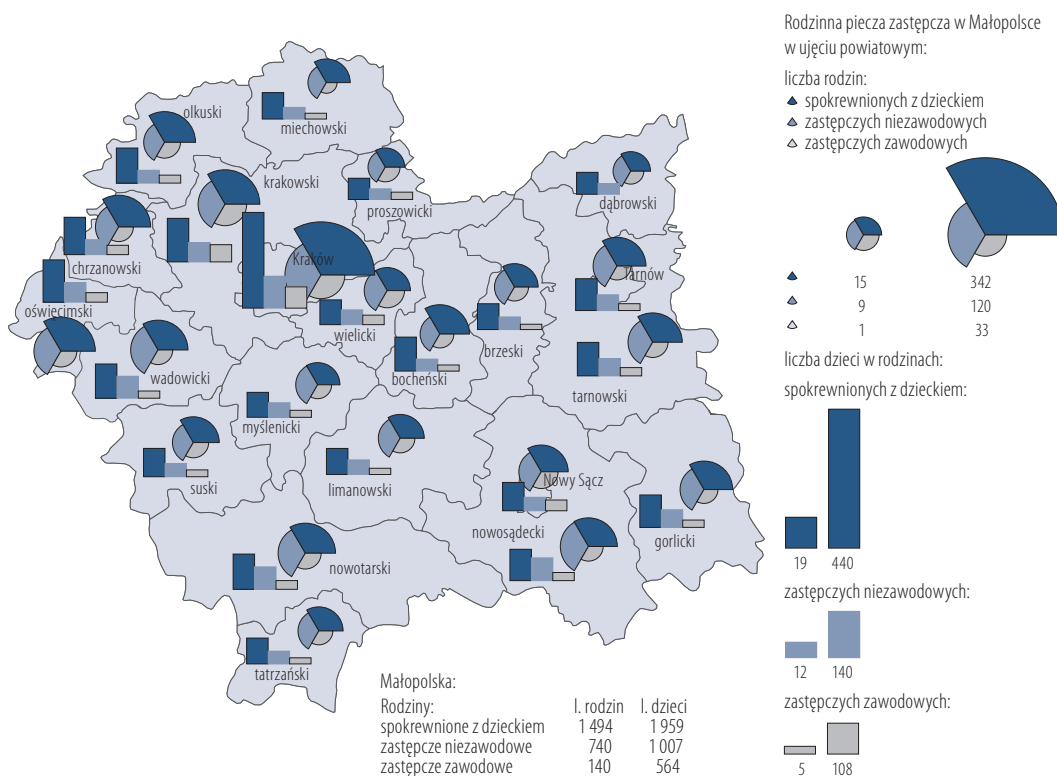
Infrastruktura wspierająca mieszkańców w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych i rodzinnych niejednokrotnie sprofilowana jest na pomoc konkretnym grupom osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wsparcie dedykowane dzieciom i młodzieży

W przypadkach braku możliwości sprawowania opieki nad dziećmi i ich wychowywania przez rodziców biologicznych organizowane jest wsparcie realizowane poprzez system tzw. pieczy zastępczej. Jedną z podstawowych form pieczy zastępczej jest piecza rodzinna. W jej ramach, w Małopolsce w 2013 roku funkcjonowały 1 494 rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem, w których przebywało 1 959 dzieci oraz 740 rodzin zastępczych niezawodowych, w których przebywało 1 007 dzieci. Wymienione dwa typy rodzin zastępczych funkcjonowały w każdym powiecie Małopolski. Pozostałe formy rodzinnej pieczy zastępczej (rodziny zawodowe oraz rodzinne domy dziecka) w 2013 roku występowały w zdecydowanie mniejszej liczbie i nie we wszystkich powiatach województwa. W tym okresie funkcjonowało 140 zawodowych rodzin zastępczych świadczących opiekę i wychowanie 564 dzieciom, w tym 24 rodziny zastępcze specjalistyczne, w których przebywało 43 dzieci oraz 60 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, w których przebywało 296 dzieci. Jednocześnie w województwie działało 28 rodzinnych domów dziecka, w których przebywało 211 dzieci¹¹.

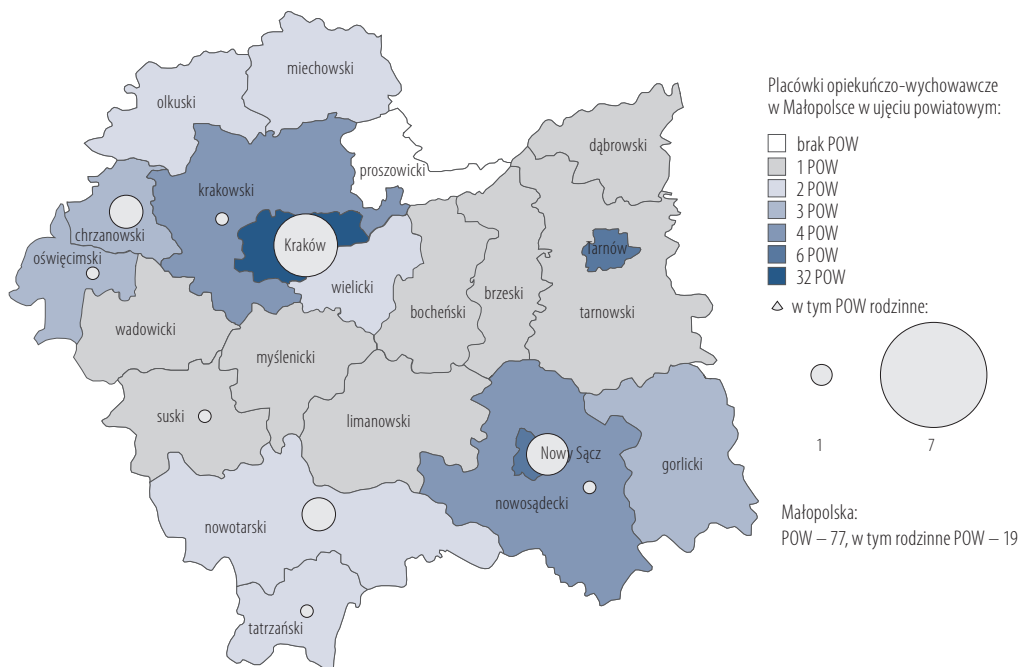
11. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, MOPS w Krakowie, Kraków 2014.

Mapa 12. Rodzina piecza zastępcza w Małopolsce w 2013 r.

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej i Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*

Mapa 13. Placówki opiekuńczo-wychowawcze w Małopolsce w 2013 r.

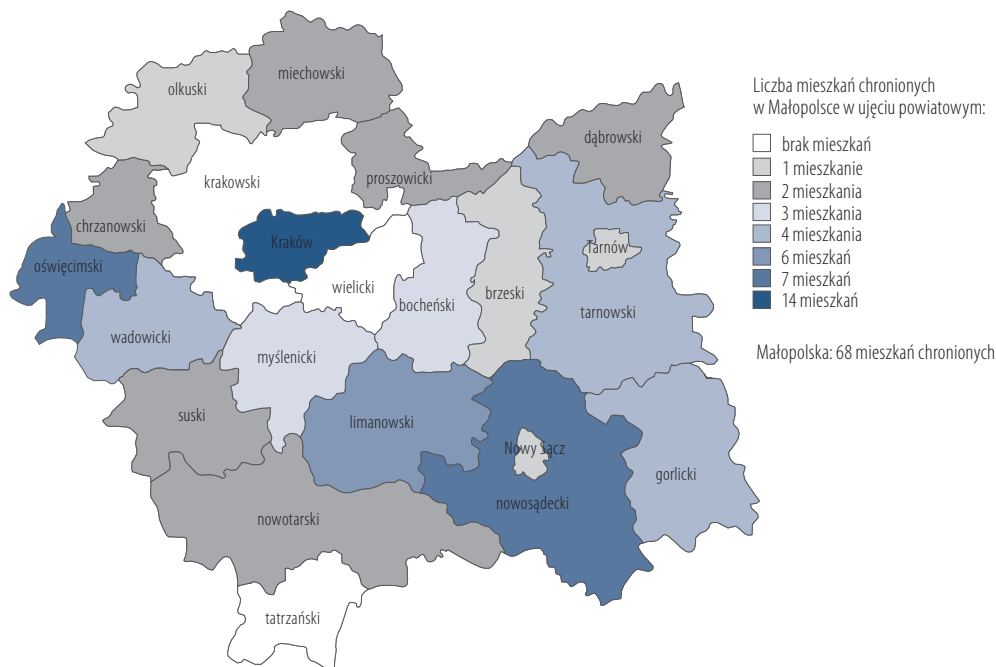

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej i Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*

W ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej funkcjonowało 77 placówek opiekuńczo-wychowawczych (POW) oferujących łącznie 1 345 miejsc. W całym roku 2013 w małopolskich POW przebywało łącznie 1 800 dzieci.

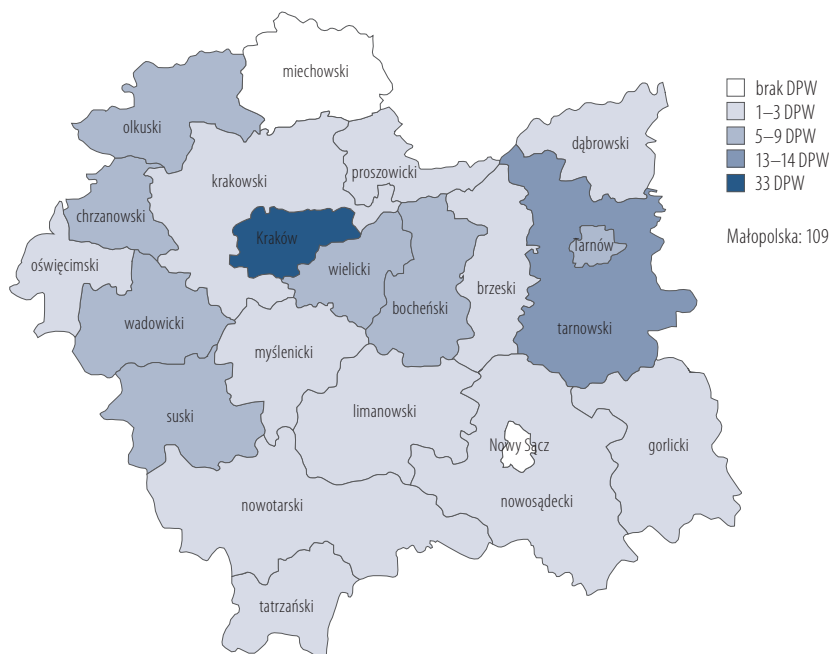
Placówki zlokalizowane były w prawie wszystkich powiatach. W ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej funkcjonowało w tym czasie 19 POW typu rodzinnego, oferujących 179 miejsc, z których w ciągu całego roku 2013 skorzystało 202 dzieci¹².

Mapa 14. Mieszkania chronione w Małopolsce w 2013 r.

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

Mapa 15. Placówki wsparcia dziennego w Małopolsce w 2013 r.

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

12. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, MOPS w Krakowie, Kraków 2014.

Jedną z form pomocy młodzieży pozbawionej opieki rodzicielskiej jest pomoc w usamodzielnianiu pełnoletnich wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych. Pomocą w usamodzielnianiu mogą być także mieszkania chronione. W 2013 roku funkcjonowało w Małopolsce 68 mieszkań chronionych (w tym część przeznaczona dla usamodzielnianej młodzieży) oferujących łącznie 288 miejsc, a w ciągu roku skorzystało z nich 238 osób. Dostęp do mieszkań chronionych w 2013 roku mieli na swoim terenie mieszkańcy 19 z 22 powiatów, a w ich ramach 33 gmin¹³.

Oprócz pieczy zastępczej zapewniającej całodobową opiekę i wychowanie dzieciom, opisaną powyżej, pomoc społeczna oferuje także wsparcie rodzin polegające na objęciu dziecka opieką i wychowaniem w formie dziennej. W województwie małopolskim w 2013 roku funkcjonowało 109 placówek wsparcia dziennego (PWD) z łączną liczbą 5 260 miejsc, z których w ciągu roku skorzystało 7 744 dzieci¹⁴.

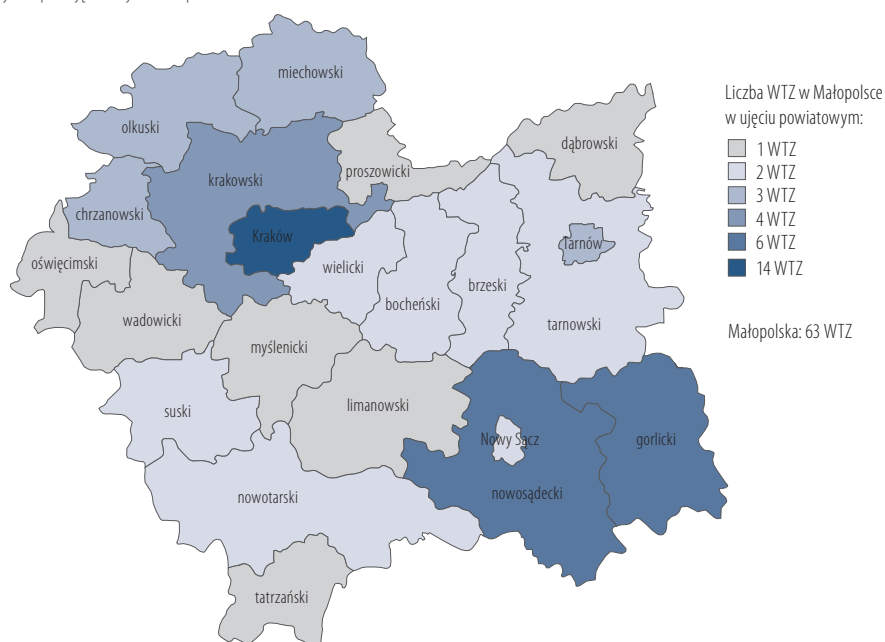
Jednocześnie Samorząd Województwa Małopolskiego realizując zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej w zakresie organizowania i prowadzenia ośrodków adopcyjnych prowadzi Małopolski Ośrodek Adopcyjny (MOA) pozostający w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie, zlokalizowany w Nowym Sączu. Ponadto procedury adopcyjne na terenie Małopolski prowadzą także 3 niepubliczne ośrodki adopcyjne zlokalizowane w Krakowie. Dodatkowo jeden z nich posiada filię umiejscowioną w Tarnowie.

Wsparcie dedykowane osobom niepełnosprawnym

W 2013 roku w całym województwie funkcjonowały:

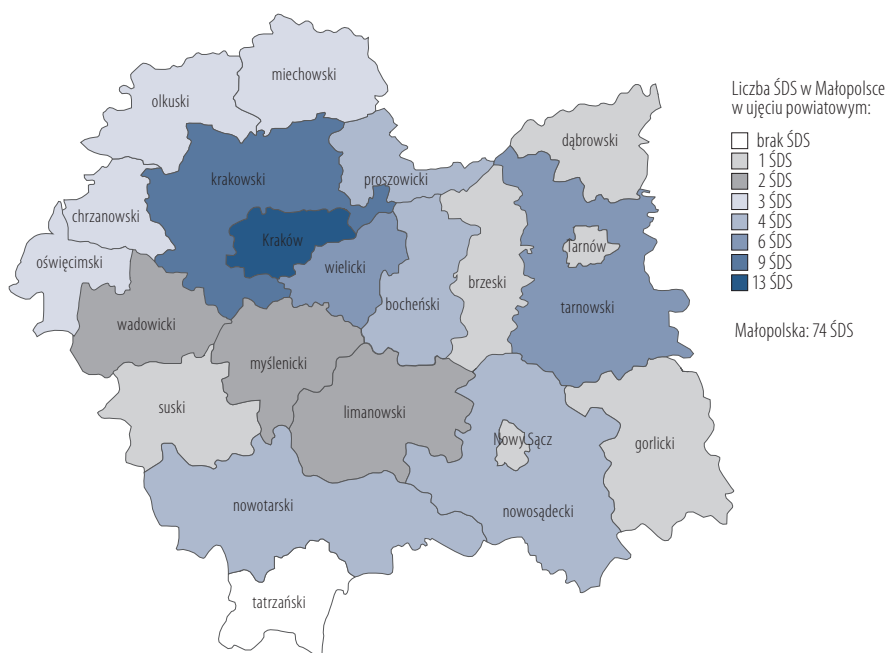
- › 63 warsztaty terapii zajęciowej (WTZ). W zajęciach prowadzonych w tego typu placówkach pobytu dziennego wspomagających proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w ciągu roku uczestniczyło łącznie 2 405 osób niepełnosprawnych¹⁵,
- › 74 środowiskowe domy samopomocy (ŚDS). Z takich ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi – w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych – łącznie skorzystało 2 915 osób¹⁶,
- › 6 zakładów aktywności zawodowej (ZAZ)¹⁷ zatrudniających osoby niepełnosprawne.

Mapa 16. Warsztaty terapii zajęciowej w Małopolsce w 2013 r.

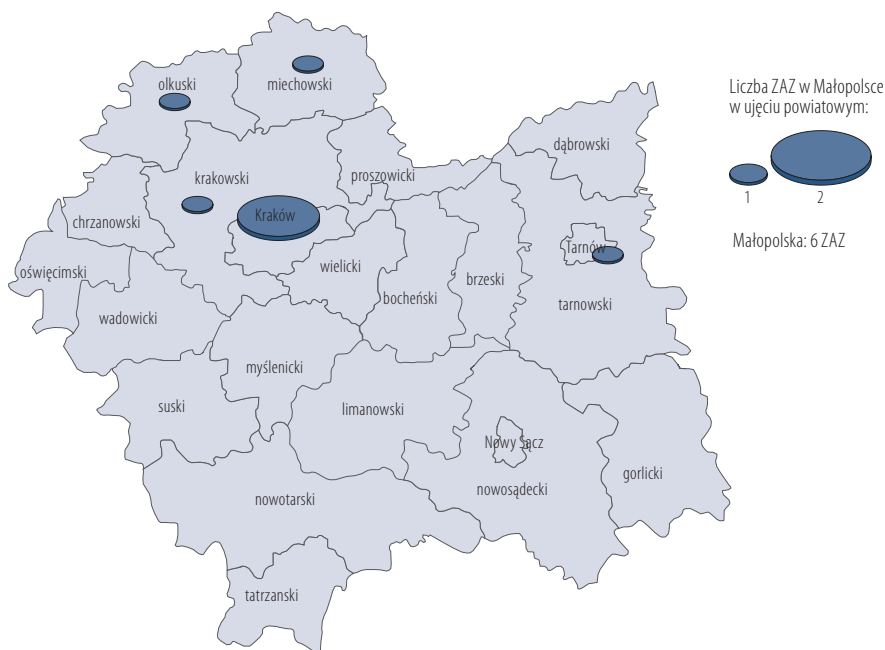

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

13. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
 14. Ibid.
 15. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
 16. Ibid.
 17. Na podstawie wykazu zakładów aktywności zawodowej działających na terenie województwa małopolskiego (stan od 15 czerwca 2012 roku do nadal) dostępnego na stronie internetowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie: www.małopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=zaklad_aktywnosci_zawodowej.

Mapa 17. Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2013 r.

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

Mapa 18. Zakłady aktywności zawodowej w Małopolsce w 2013 r.

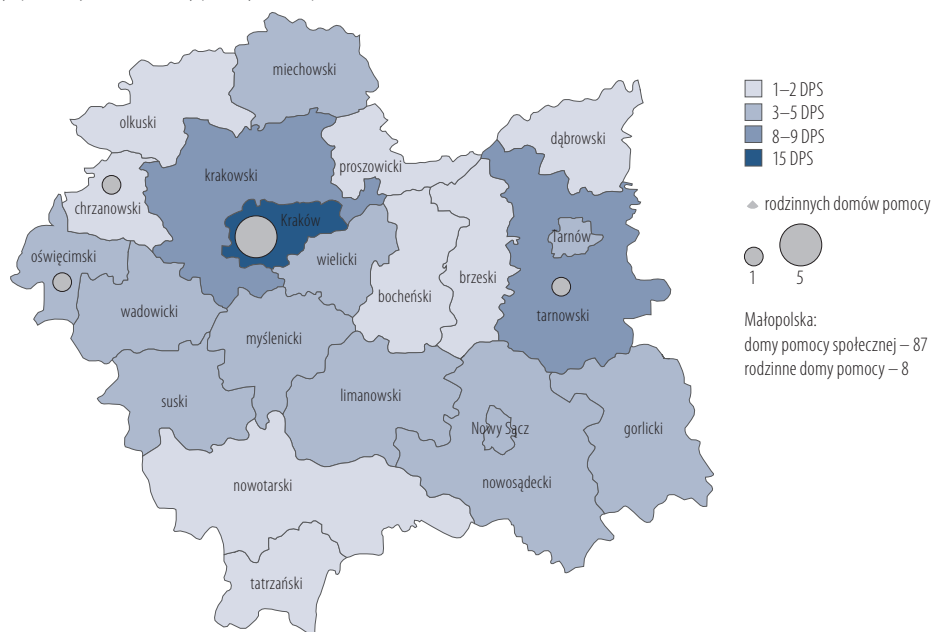
Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych MUW w Krakowie, (stan od 15 czerwca 2012 r. do chwili obecnej): www.małopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=zaklad_aktynosci_zawodowej

Wsparcie dedykowane osobom starszym

W województwie małopolskim w 2013 roku funkcjonowało 87 domów pomocy społecznej (DPS). Łącznie w całym województwie DPS oferowały 7 539 miejsc, z których skorzystało w ciągu całego roku 8 177 osób¹⁸. W tej liczbie zawierają się domy o profilu dla osób w podeszłym wieku.

18. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, MOPS w Krakowie, Kraków 2014.

Mapa 19. Domy pomocy społecznej i rodzinne domy pomocy w Małopolsce w 2013 r.

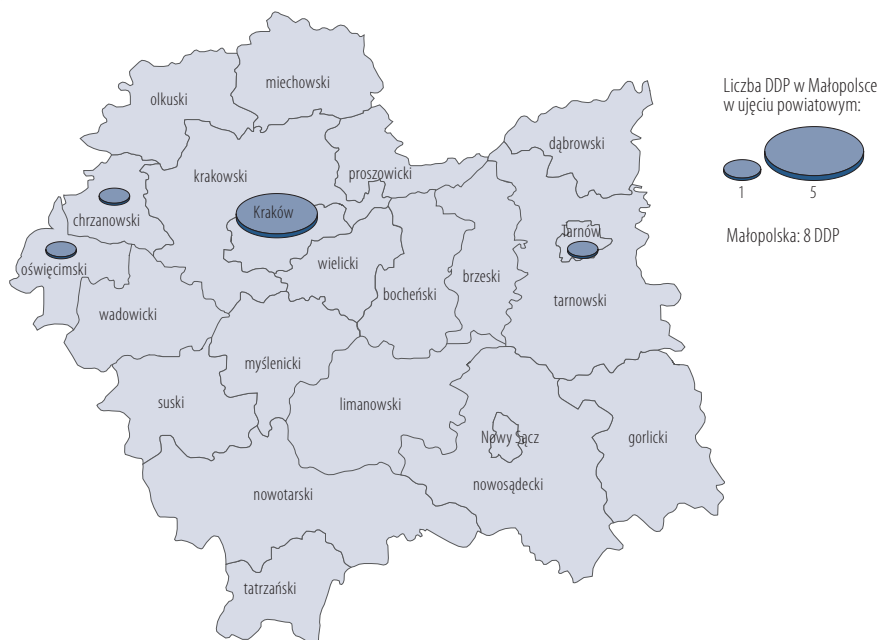

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej i Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*

W 2013 roku prowadzone były także:

- › 3 rodzinne domy pomocy (2 w Krakowie i 1 w gminie Lisia Góra w powiecie tarnowskim). Łącznie starsi i niepełnosprawni mieszkańcy wymienionych gmin mieli dostęp do 20 miejsc w rodzinnych domach pomocy, a korzystały z nich 24 osoby¹⁹,
- › 8 dziennych domów pomocy (5 w Krakowie oraz w Chrzanowie, Oświęcimiu i Tarnowie), dysponujące łącznie 893 miejscami, z których skorzystały 1 432 osoby²⁰.

Mapa 20. Dzielne domy pomocy w Małopolsce w 2013 r.

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

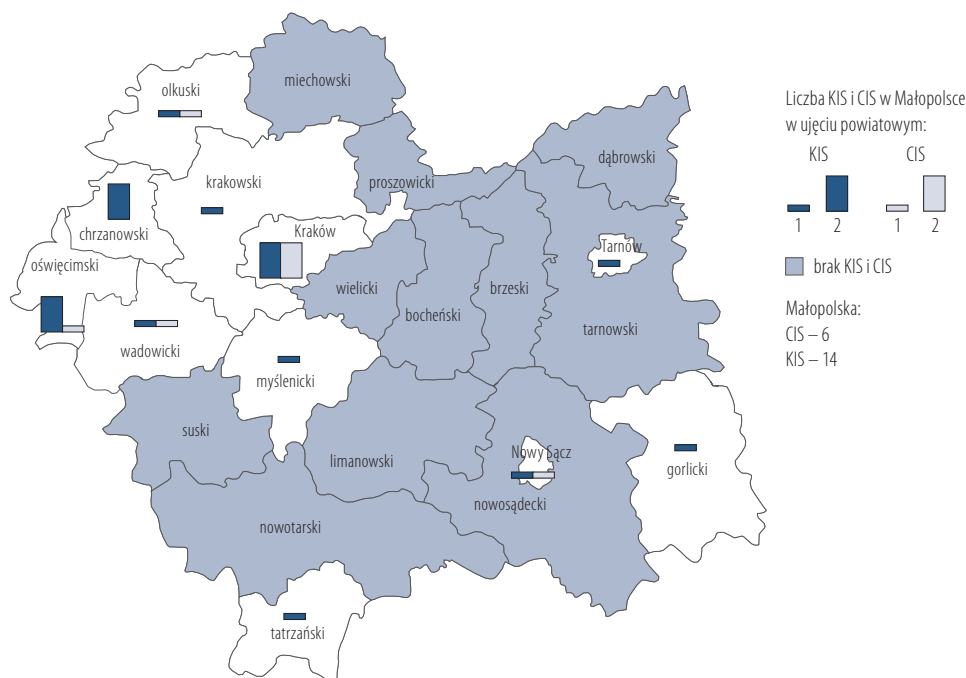
19. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, MOPS w Krakowie, Kraków 2014.
20. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

Należy wspomnieć, że zgodnie z informacjami uzyskanymi w Wydziale Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, w 2013 roku w naszym województwie funkcjonowały również ośrodki wsparcia – kluby samopomocy, które prowadzone były przez organizacje pozarządowe na zlecenie gmin. Wspomniane ośrodki utworzono w ramach dotacji celowej przyznanej gminom na realizację zadania pn. *Wspieranie osób w podeszłym wieku w integracji z młodzieżą*. Dotacja w 2013 roku objęła łącznie 32 gminy zlokalizowane na terenie 16 powiatów. Przy czym, gminy w ramach realizacji zadania mogły uruchomić kluby samopomocy w kilku miejscach na swoim terenie. Łącznie w 2013 roku w regionie funkcjonowało 59 takich filii klubów samopomocy, które oferowały 1 188 miejsc.

Wsparcie dedykowane osobom bezrobotnym

Wśród infrastruktury wsparcia mieszkańców pozostających bez zatrudnienia, w tym będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w województwie małopolskim w 2013 roku funkcjonowało 6 centrów integracji społecznej (CIS) oraz 14 klubów integracji społecznej (KIS). W zajęciach CIS uczestniczyły w 2013 r. 304 osoby, a ukończyło je 198 osób²¹. Z kolei w małopolskich klubach integracji społecznej w 2013 roku uczestniczyło łącznie 2 341 osób, zaś zajęcia ukończyło – 1 361 uczestników²².

Mapa 21. Centra i kluby integracji społecznej w Małopolsce w 2013 r.

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania OZPS i CIS za I–XII 2013 r. oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie

W województwie małopolskim funkcjonuje coraz więcej spółdzielni socjalnych. Ich liczba na początku 2014 roku wynosiła 63²³, czyli o 8 więcej niż rok temu i o 24 niż dwa lata temu²⁴. Zlokalizowane są one na terenie 17 małopolskich powiatów. Należy dodać, iż taki skokowy wzrost liczby nowopowstałych spółdzielni socjalnych jest wynikiem m.in. przyznawania bezzwrotnych dotacji oraz wsparcia doradczego oferowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie w ramach projektu systemowego PO KL *Akademia Rozwoju Ekonomii Społecznej*. Dzięki takim działaniom od roku 2011 do stycznia 2014 r. powstało 31 nowych spółdzielni socjalnych.

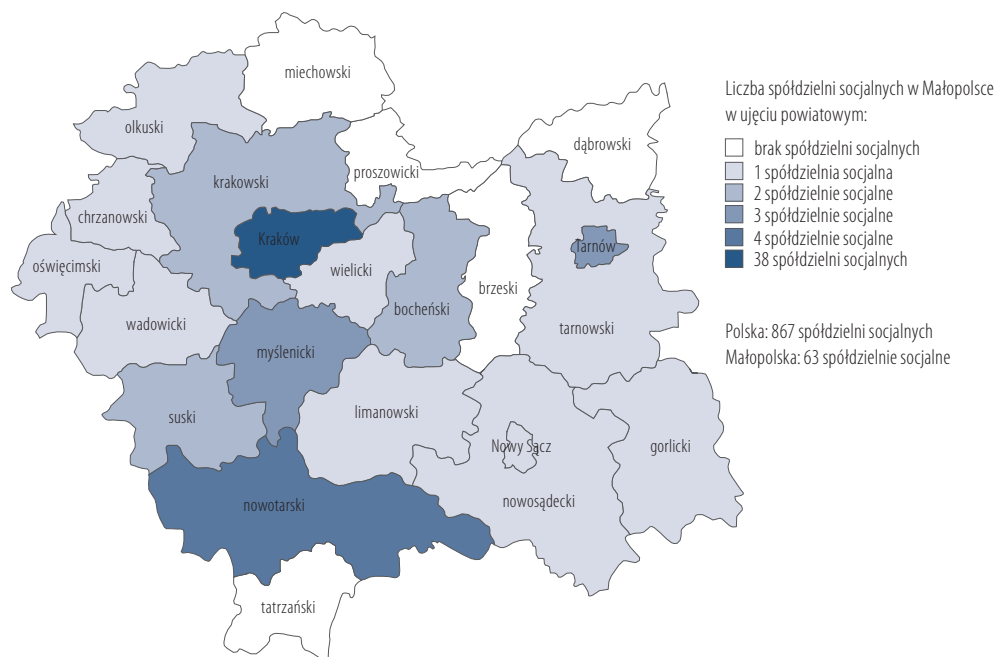
21. Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS i CIS za I–XII 2013 r. oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Brak danych z KIS w Krakowie prowadzonego przez organizację pozarządową.

22. Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS i KIS za I–XII 2013 r. oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

23. Na podstawie katalogu spółdzielni socjalnych sporządzonego według rejestracji w KRS prowadzonego przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych dostępnego stronie internetowej (www.ozrss.pl/spoldzielnie-socjalne/katalog/), stan na 23.01.2014.

24. Na podstawie raportu Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2012, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej*, Kraków 2013, s. 43.

Mapa 22. Spółdzielnie socjalne w Małopolsce w 2014 r.

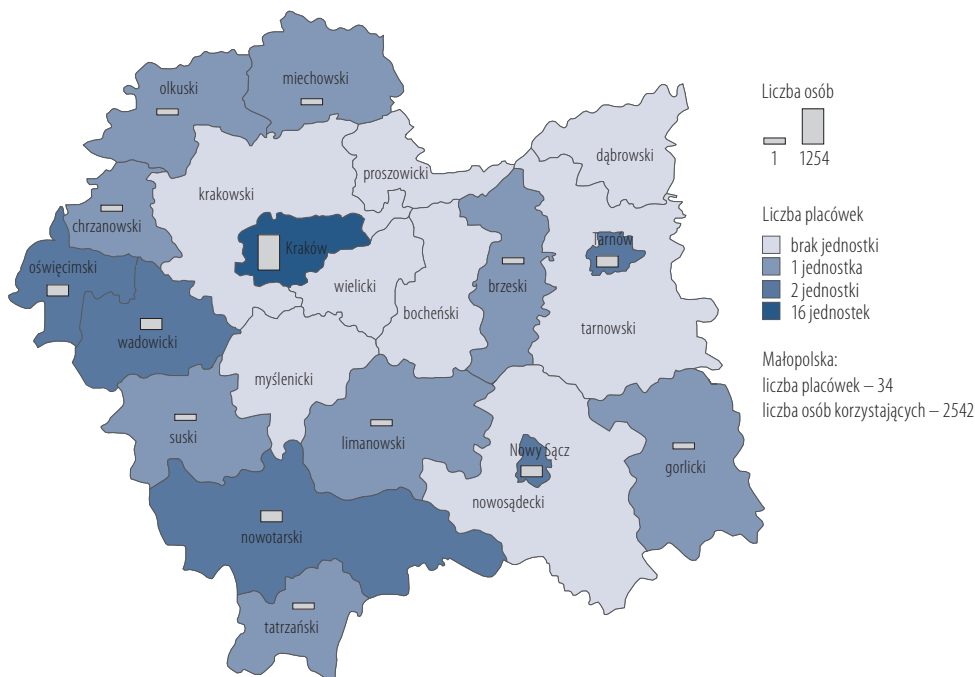

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych – katalogu zarejestrowanych spółdzielni socjalnych www.ozrss.pl/spoldzielnie-socjalne/katalog/ (stan na 23.01.2014 r.)

Wsparcie dedykowane osobom bezdomnym

Województwo małopolskie dysponowało w 2013 roku 34 placówkami oferującymi miejsca noclegowe dla osób bezdomnych (noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych). Łącznie oferowały one 1 156 miejsc, z których w 2013 roku skorzystały 2 542 osoby²⁵.

Mapa 23. Placówki zapewniające miejsca noclegowe i liczba osób z nich korzystających w Małopolsce w 2013 r.

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej i Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*

25. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie, Kraków 2014.

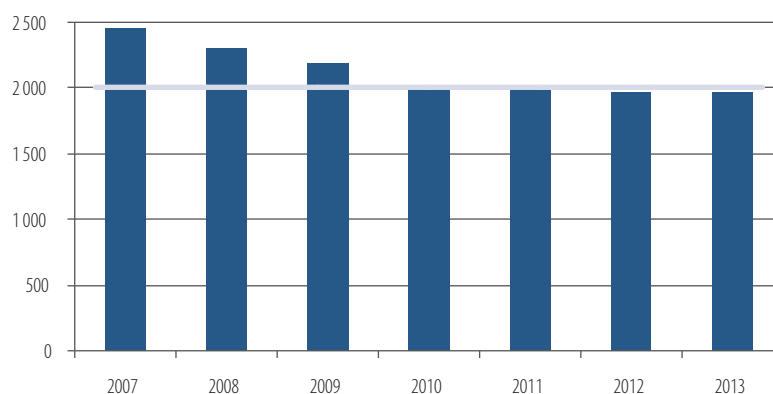
Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie prowadzi rejestr ośrodków wsparcia doraźnego dla bezdomnych, które świadczą pomoc bez udziału samorządu terytorialnego (np. poprzez działalność charytatywną). Zgodnie ze stanem na październik 2013 roku w regionie funkcjonowały 63 takie ośrodki wsparcia. Wśród nich zdecydowana większość świadczyła pomoc w formie posiłków: 42 jadłodajni i 1 punkt wydawania paczek żywnościowych. Kolejnych 10 ośrodków udzielało osobom bezdomnym pomocy medycznej, a 10 ośrodków umożliwiało osobom bezdomnym skorzystanie z łaźni²⁶.

Kadra pomocy społecznej

Zasoby kadrowe jednostek pomocowych to jeden z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców. W 2013 r. małopolskie ośrodki pomocy społecznej zatrudniały 3 541 pracowników. Ośrodki gminne (bez MOPS powiatów grodzkich) zatrudniały średnio 16 osób. Najczęściej liczyły one do 10 pracowników, rzadziej 11–20 pracowników, w mniej licznych przypadkach większą ich liczbę. Między ośrodkami pomocy społecznej w Małopolsce ciągle istnieją duże różnice dotyczące wielkości zespołów. Istnieją ośrodki, gdzie zatrudnia się czterech lub pięciu pracowników. Z drugiej strony funkcjonuje 18 dużych jednostek, zatrudniających powyżej 40 pracowników. Zupełnie innymi, jeżeli chodzi o wielkość zespołów pracowniczych jednostkami są miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów). Należy jednak pamiętać, iż realizują one także powiatowe zadania z zakresu pomocy społecznej.

W ośrodkach pomocy społecznej jedną z największych grup pracowniczych, do których należy organizowanie dużej części zadań zapisanych w ustawie o pomocy społecznej, zwłaszcza prowadzenie pracy socjalnej stanowią pracownicy socjalni. W jednostkach tego typu w całym kraju było zatrudnionych w 2013 r. prawie 19,8 tysiąca pracowników socjalnych. Natomiast w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej zatrudniano w 2013 r. 1 701 pracowników socjalnych. W Polsce na jednego pracownika socjalnego w gminie w 2013 roku przypadało średnio 1 948, natomiast w województwie małopolskim – 1 976 mieszkańców. Wskaźnik ten lokuje nasz region na dziesiątej pozycji w kraju (tj. w 9 województwach na jednego pracownika socjalnego przypada mniejsza liczba mieszkańców niż w Małopolsce)²⁷.

Wykres 23. Średnia liczba mieszkańców Małopolski na 1 pracownika socjalnego w OPS

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych: Sprawozdania MPIPS-03 za lata: 2007–2013 r. oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Baza Demografia, www.stat.gov.pl

Należy dodać, iż w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej wykorzystując środki Europejskiego Funduszu Społecznego w 2013 r. finansowano zatrudnienie co najmniej 205 pracowników socjalnych, co stanowi minimum 15,7% ogółu tych pracowników w regionie²⁸.

26. Wykaz ośrodków wsparcia doraźnego dla bezdomnych dostępny na stronie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego: www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=pomoc_dla_bezdomnych, stan na październik 2013 r.

27. Analiza oparta na podstawie sprawozdań MPIPS-03.

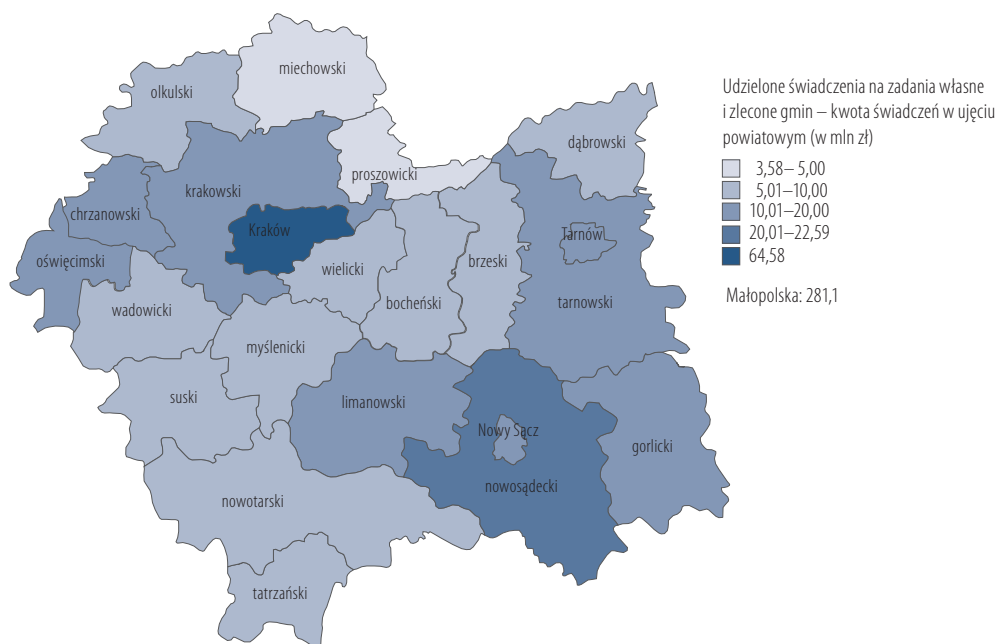
28. Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS. Brak danych z Krakowa.

Inną ważną, z punktu widzenia zadań pomocy społecznej, grupą pracowniczą w ośrodkach pomocy społecznej są asystenci rodzinni prowadzący pracę z rodziną. W 2013 roku w województwie małopolskim zatrudnionych było 226 asystentów rodziny w 143 gminach. Średnio na jednego asystenta przypadało 9 rodzin, z którymi sporządzono plan pracy z rodziną²⁹.

Wydatki na pomoc społeczną

Zasoby pomocy społecznej to zarówno kadra, infrastruktura, jak i środki finansowe, jakie są przeznaczane na udzielanie świadczeń. W 2013 roku w Małopolsce na udzielone świadczenia z zakresu pomocy społecznej, będące sumą zadań własnych i zleconych przez administrację rządową, samorządy terytorialne – gminne i powiatowe³⁰ – wydatkowały łącznie prawie 282 mln zł (o prawie 30 mln zł więcej niż w 2012 r.). Zdecydowaną większość tych środków wydatkowały ośrodki pomocy społecznej (gminy), które na świadczenia udzielone w 2013 roku z tytułu zadań własnych i zleconych wydatkowały ponad 281 mln zł. Najwięcej środków na świadczenia w tym zakresie wydatkowano w Krakowie (ponad 64,6 mln zł). Najmniejsze środki wydatkowane były w gminach powiatu proszowickiego (3,6 mln zł). Małopolskie jednostki powiatowe na świadczenia z tytułu zadań własnych i zleconych z pomocy społecznej wydatkowały w 2013 roku ponad 691,7 tys. zł (o ponad 121 tys. zł więcej niż w 2012 r.).

Mapa 24. Środki finansowe przeznaczone na świadczenia z zakresu pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych gmin w Małopolsce w 2013 r.

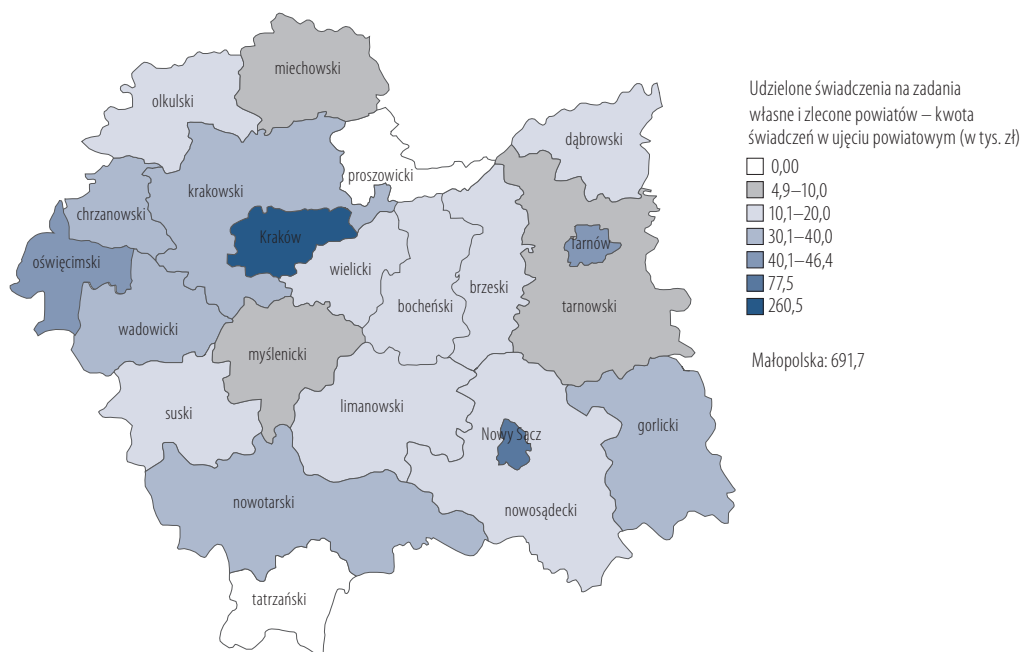

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie danych Sprawozdania MPIPS-03

29. Na podstawie danych sprawozdania OZPS oraz *Sprawozdania z wykonania zadań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej*, stan na 31 grudnia 2013 r.

30. Dla gmin wliczono środki finansowe na świadczenia: w ramach zadań własnych (schronienie, posiłki, ubranie, usługi opiekuńcze, zasiłki: stałe, okresowe, celowe na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne, celowe na pokrycie wydatków w wyniku zdarzenia losowego, celowe w formie biletu kredytowanego, inne celowe i w naturze, pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie, sprawienie pogrzebu, odpłatność gminy za pobyt w DPS) i zadań zleconych (specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną, wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznanej przez sąd). Natomiast dla powiatów wliczono środki finansowe na świadczenia: w ramach zadań własnych (w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii i zakładach poprawczych – pomoc pieniężna na usamodzielnianie, pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki, uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia) i zadań zleconych (pomoc dla cudzoziemców ze statusem uchodźcy).

Mapa 25. Środki finansowe przeznaczone na świadczenia z zakresu pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych powiatów w Małopolsce w 2013 r.

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie *Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I* na podstawie Sprawozdania MPIPS-03

Oświata i wychowanie

Opracowanie: Renata Franczak-Bodziony, Marek Jędrzejowski,
Małgorzata Palimąka, Monika Zatorska

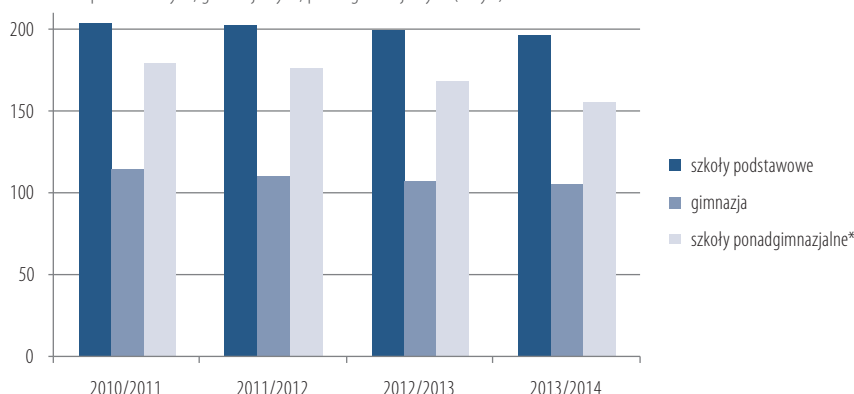
— podsumowanie

- W województwie małopolskim w roku szkolnym 2013/2014 następowało dalsze zmniejszenie się ogólnej liczby uczniów we wszystkich typach szkół. W porównaniu z rokiem szkolnym 2012/2013, liczba uczniów zmniejszyła się o 17 183 osoby, to jest o 3,6 %.
- Zwiększenie liczby placówek wychowania przedszkolnego o 3,7% i liczby uczęszczających do nich dzieci o 6,7% spowodowało wzrost w roku szkolnym 2013/2014 w stosunku do roku poprzedniego liczby etatów nauczycieli w tych placówkach o 558,49 etatów czyli o 8,7%. Nastąpiło też zwiększenie liczby sześciolatków, które rozpoczęły naukę w szkołach w I klasie. Wzrost liczby placówek wychowania przedszkolnego związany jest z wykorzystaniem funduszy unijnych. Na koniec 2013 roku wartość dofinansowania projektów w ramach POKL na wsparcie edukacji przedszkolnej wyniosła ponad 91 mln zł. Ogólna liczba etatów nauczycieli w roku szkolnym roku 2013/2014 zatrudnionych we wszystkich typach przedszkoli, szkół i placówek oświatowych, w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się o 490,6 etatów tj. 7,9%.
- Analiza wydatków na oświatę w latach 2003–2012 wskazuje na systematyczny wzrost środków finansowych przeznaczonych przez samorządy na zadania edukacyjne. W roku 2013 w wartościach bezwzględnych kwota subwencji oświatowej i dotacji, a tym samym całkowite wydatki na oświatę były niższe niż w roku poprzednim. Przy czym środki własne samorządów przekazane na zadania oświatowe były większe niż w roku poprzednim.
- W celu popularyzacji oraz poprawy jakości szkolnictwa zawodowego województwo małopolskie realizuje projekt systemowy pn. *Modernizacja Kształcenia Zawodowego w Małopolsce*. W ramach projektu odbywają się dodatkowe zajęcia takie jak specjalistyczne kursy zawodowe, zajęcia wzmacniające kompetencje kluczowe, praktyki lub staże – wizyty zawodoznawcze w przedsiębiorstwach oraz doradztwo zawodowe (indywidualnego bądź grupowego), które pozwalają uczniom na zdobycie nowych umiejętności potrzebnych na rynku pracy. Budżet projektu jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej i na koniec 2013 roku wynosił 147,6 mln zł.

1. Dane dotyczące ogólnej liczby uczniów i nauczycieli

W roku szkolnym 2013/2014 ogólna liczba uczniów w Małopolsce w szkołach publicznych i niepublicznych wraz ze szkołami specjalnymi, artystycznymi oraz szkołami dla dorosłych wynosiła 457 050 uczniów, w tym 196 735 uczniów w szkołach podstawowych, 105 110 uczniów w gimnazjach, 155 205 uczniów we wszystkich typach szkół ponadgimnazjalnych. Nastąpił spadek ogólnej liczby uczniów we wszystkich typach szkół w porównaniu z rokiem szkolnym 2012/2013, łącznie o 17 183 uczniów, tj. o 3,62%.

Wykres 24. Liczba uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych (w tys.)

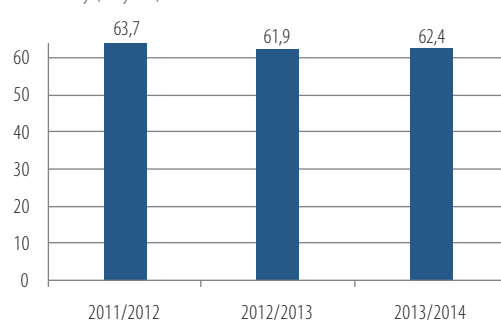

* zasadnicze szkoły zawodowe (łącznie ze specjalnymi szkołami przysposabiającymi do pracy, licea ogólnokształcące, uzupełniające licea ogólnokształcące, licea profilowane, technika, technika uzupełniająca, ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne).

Źródło: Bank Danych Lokalnych

We wszystkich typach szkół i placówek oświatowych z uwzględnieniem przedszkoli, punktów przedszkolnych, zespołów wychowania przedszkolnego, placówek dla uczniów niepełnosprawnych, szkół artystycznych, szkół dla osób dorosłych, a także innych placówek oświatowych zatrudniających nauczycieli (bursy, biblioteki pedagogiczne itp.) w roku szkolnym 2013/2014 liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty wynosiła 62 417,79 etatów i była wyższa o 490,60 etatów w porównaniu z rokiem szkolnym 2012/2013. Wzrost ten był głównie spowodowany zwiększeniem zatrudnienia nauczycieli opiekujących się dziećmi w wieku przedszkolnym, których zatrudnienie w roku szkolnym 2013/2014 zwiększyło się o 558,49 etatów w porównaniu do roku poprzedniego. Natomiast we wszystkich rodzajach szkół, z wyjątkiem techników utrzymała się tendencja zmniejszania etatów nauczycielskich, co wynika ze zmniejszenia się liczby uczniów.

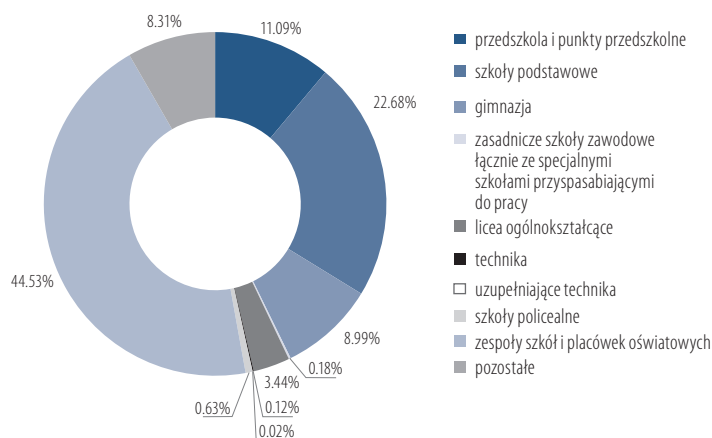
Wykres 25. Liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty (w tys. zł)

Źródło: Kuratorium Oświaty w Krakowie

Spośród ogólnej liczby nauczycieli w roku szkolnym 2013/2014 w województwie małopolskim, tak jak i w roku poprzednim najwięcej było nauczycieli zatrudnionych w zespołach szkół i placówek oświatowych, tj. 27 794,80 etatów, co stanowi 44,53% ogólnej ich liczby, w przedszkolach – 6 924,51 etatów, w szkołach podstawowych było 14 157,20 etatów, w gimnazjach – 5 612,43 etatów, pozostali nauczyciele zatrudnieni byli w innych typach szkół i placówek.

Wykres 26. Struktura nauczycieli w roku szkolnym 2013/2014, w przeliczeniu na etaty wg typu placówki (w %)

Źródło: Kuratorium Oświaty w Krakowie

2. Wychowanie przedszkolne

W ramach systemu wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2013/2014 w Małopolsce funkcjonowały 1104 przedszkola, 100 punktów przedszkolnych oraz 928 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. W porównaniu do roku szkolnego 2012/2013 oznacza to wzrost liczby przedszkoli o 69 placówek, zwiększenie liczby punktów przedszkolnych o 14, wzrost o 1 zespół wychowania przedszkolnego oraz zmniejszenie liczby oddziałów przedszkolnych o 8. Wzrost liczby placówek wychowania przedszkolnego związany jest z wykorzystaniem funduszy unijnych. Na koniec 2013 roku wartość dofinansowania projektów w ramach POKL na wsparcie edukacji przedszkolnej wyniosła ponad 91 mln zł, a wsparcie w ramach Programu uzyskały 144 ośrodki wychowania przedszkolnego w 61 gminach Małopolski. Od 2013 r. uruchomiono wsparcie systemowe dla podmiotów, których celem jest poprawa warunków funkcjonowania istniejących oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz przygotowanie ich do świadczenia wysokiej jakości usług na rzecz dzieci w wieku 3–5 lat, w tym zwłaszcza dzieci nieobjętych obowiązkowym wychowaniem przedszkolnym. W roku szkolnym 2013/2014 łączna liczba dzieci z terenu województwa małopolskiego objętych wychowaniem przedszkolnym wynosiła 117 999, co stanowi wzrost o 7 442 osoby w porównaniu do poprzedniego roku szkolnego. W ciągu ostatnich dwóch lat nastąpił wzrost poziomu upowszechnienia edukacji przedszkolnej zarówno na wsi jak i w mieście (w stosunku do roku szkolnego 2012/2013 – w roku szkolnym 2013/2014 wzrosła liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w miastach o 3 086 osoby, natomiast w placówkach wychowania przedszkolnego na wsiach nastąpił wzrost o 4 356 osób). Ogólna liczba nauczycieli zatrudnionych w placówkach wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2013/2014 wynosiła 8 567 osób, tj. 6 258 etatów (wzrost o 432 osoby).

Tabela 17. Wychowanie przedszkolne

Rok szkolny	Przedszkola		Punkty przedszkolne		Zespoły wychowania przedszkolnego		Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych		Liczba placówek wychowania przedszkolnego ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2001/2002	786	56 034					1 006	20 042	1 792	76 076
2003/2004	784	56 254					1 007	19 242	1 791	75 496
2005/2006	782	57 941					1 022	18 960	1 804	76 901
2007/2008	785	61 332					957	17 032	1 742	78 364
2009/2010	860	68 762	39	775	1	10	953	19 223	1 853	88 770
2010/2011	913	73 029	51	1087	1	10	947	20 484	1 912	94 610
2011/2012	975	77 541	62	1397	1	5	952	25 296	1 990	104 239
2012/2013	1035	83 832	86	1972	0	0	936	24 753	2 057	110 557
2013/2014	1104	88 260	100	2103	1	65	928	27 571	2 133	117 999

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

case study

Priorytetem w regionie w nadchodzącej perspektywie finansowej będzie upowszechnienie edukacji przedszkolnej. Na rok 2020 wskazuje się, że udział dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym powinien wynieść 85%. Inicjatywą wspomagającą proces wychowawczy dzieci w wieku przedszkolnym jest realizacja przez Samorząd Województwa Małopolskiego projektu *Przedszkolne wychowanie do wartości*. Jego celem jest m.in. podkreślenie znaczenia edukacji przedszkolnej dla kształtowania się osobowości dziecka oraz tożsamości i indywidualności, warunkujących jakość wypełniania ról społecznych w okresie dorosłości. Projekt wskazuje na znaczenie edukacji przedszkolnej dla rozwijania u dzieci postaw ciekawości świata, poczucia własnej wartości, samodzielności, wytrwałości i umiejętności współdziałania z innymi. W projekcie w latach 2009–2014 uczestniczyło ok. 4000 osób, w tym ponad 1000 dzieci w wieku przedszkolnym.

Przedszkolne wychowanie do wartości: www.malopolskie.pl/Edukacja/e_oferta/?id=2625

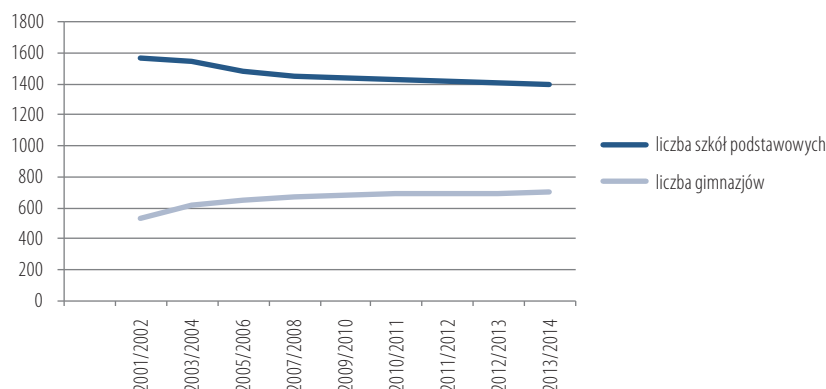
3. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

Tabela 18. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół wraz z liczbą szkół (bez szkół specjalnych)

Rok szkolny	Szoły podstawowe		Gimnazja	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2001/2002	1 558	272 769	532	147 391
2003/2004	1 534	254 223	616	143 678
2005/2006	1 475	233 261	654	139 193
2007/2008	1 446	215 978	667	127 502
2009/2010	1 430	205 666	687	117 120
2010/2011	1 427	201 882	694	112 317
2011/2012	1 414	201 498	694	108 688
2012/2013	1 399	197 750	698	105 339
2013/2014	1 391	195 414	704	103 285

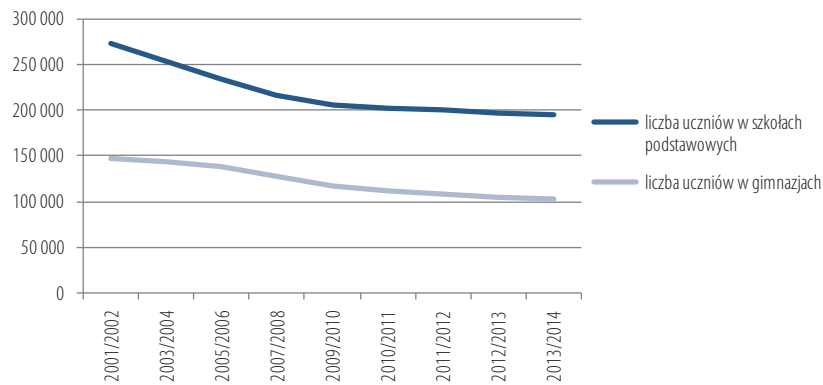
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Wykres 27. Liczba szkół podstawowych oraz gimnazjów

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Wykres 28. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Szkolnictwo podstawowe

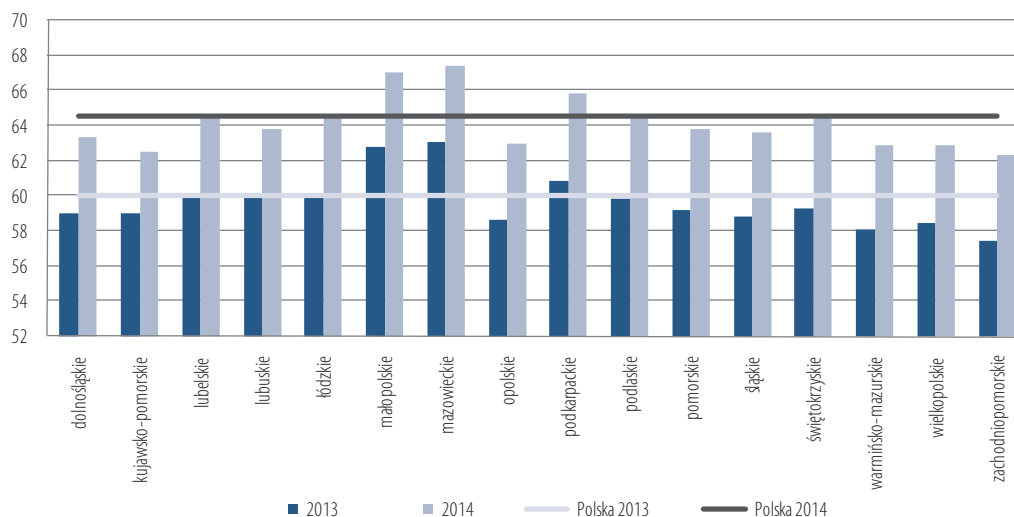
W roku szkolnym 2013/2014 w województwie małopolskim funkcjonowało 1 391 szkół podstawowych (bez szkół specjalnych), co oznacza, że nastąpiło zmniejszenie ogólnej liczby szkół o 8 w stosunku do poprzedniego roku szkolnego (spadek o 0,58%), w tym 1 315 szkoły publiczne oraz 76 szkół podstawowych niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych. Do szkół podstawowych na terenie województwa małopolskiego w roku szkolnym 2013/2014 uczęszczało ogółem 195 414 uczniów, z czego 95 902 stanowiły dziewczęta. Do klas pierwszych uczęszczało 32 445 uczniów. Liczba uczniów w szkołach podstawowych publicznych w roku szkolnym 2013/2014 wynosiła 189 799 osób, co oznacza wzrost o 1 796 osób w stosunku do roku poprzedniego, czyli o 0,96%. Wzrost ten jest spowodowany zwiększeniem liczby sześciolatków, które rozpoczęły naukę w I klasie. Liczba uczniów w niepublicznych szkołach podstawowych wynosiła 5 615 uczniów, w tym 2786 dziewcząt.

Sprawdzian na zakończenie szkoły podstawowej

Sprawdzian na zakończenie szkoły podstawowej jest powszechny i obowiązkowy. Do sprawdzianu 1 kwietnia 2014 r. przystąpiło na terenie województwa 32 567 uczniów. Zestaw zadań w wersji standardowej rozwiązywało 32 142 uczniów, a w arkuszach dostosowanych 425 uczniów. Arkusz standardowy zawierał 26 zadań sprawdzających poziom opanowania umiejętności czytania, pisania, rozumowania, korzystania z informacji i wykorzystywania wiedzy w praktyce. Za poprawne wykonanie wszystkich zadań uczeń mógł otrzymać maksymalnie 40 punktów. Uczniowie uzyskali najwyższe wyniki za rozwiązanie zadań sprawdzających umiejętność czytania, dobrze poradzili sobie z korzystaniem z informacji, nieco trudniejsze okazały się zadania z obszaru pisania i rozumowania.

Ogólnokrajowe wyniki sprawdzianu w 2014 roku były wyższe od wyników z roku poprzedniego. Średnie osiągnięcia uczniów wyniosły 64,55%. W porównaniu z rokiem 2013 jest to wynik lepszy o 4,48%.

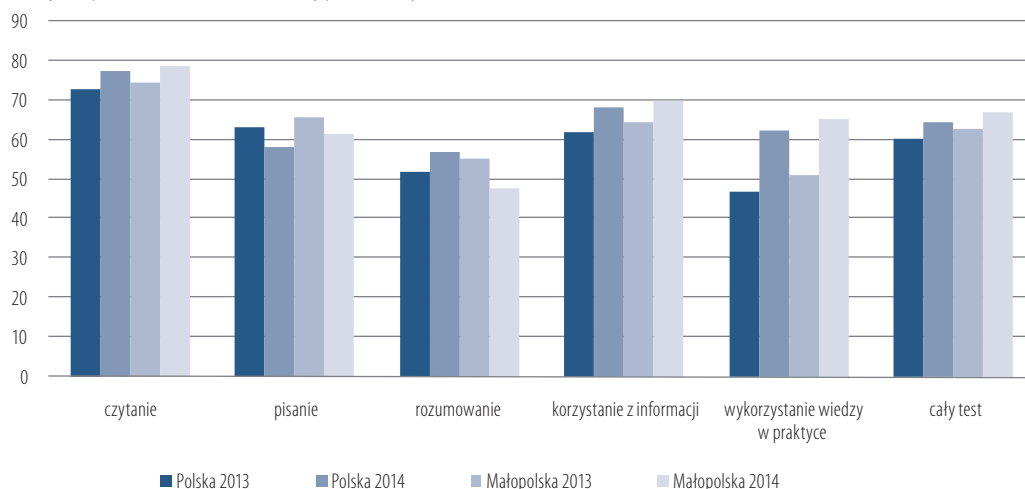
Wykres 29. Wyniki sprawdzianu na zakończenie szkoły podstawowej (w %)

Źródło: Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w: Jaworznie, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Łomży, Poznaniu, Warszawie, Wrocławiu

W 2014 roku najwyższe wyniki w kraju osiągnęli uczniowie województwa mazowieckiego (67,45%). Małopolscy uczniowie osiągnęli 67,07% i plasują się na drugiej pozycji. W sprawdzianie umiejętności, tak jak w ubiegłym roku, w skali kraju statystycznie lepsze wyniki osiągnęły dziewczęta. Średnia wyników dziewcząt jest wyższa prawie o 2 punkty od średniej chłopców. Dziewczęta lepiej od chłopców poradziły sobie z pisaniem. W tym obszarze standardów przeciętny wynik dziewcząt jest o półtora punktu wyższy od średniego wyniku chłopców. W 2014 roku uczniowie uczęszczający do szkół podstawowych na terenie województwa małopolskiego osiągnęli znacznie lepsze wyniki sprawdzianu niż w roku poprzednim. Przeciętny małopolski szóstoklasista w 2014 roku zdobył 26,82 punkty, tj. 67,05% (w 2013 roku odpowiednio 25,13 punktów, tj. 62,82%). Najwyższe wyniki osiągnęli uczniowie z Krakowa (74,91%), Nowego Sącza (71,17%) oraz powiatu krakowskiego i wielickiego. Natomiast najniższe wyniki osiągnęli uczniowie szkół podstawowych zlokalizowanych w powiatach: dąbrowskim, nowosądeckim, tatrzańskim (61,56%–62,42%).

Wykres 30. Wyniki sprawdzianu na zakończenie szkoły podstawowej (w %)

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna

Wyniki z lat wcześniejszych wskazują, iż w województwie małopolskim uczniowie z terenów wiejskich uzyskali mniej punktów niż ich rówieśnicy z miast powyżej 100 tysięcy mieszkańców. Zjawisko to można zaobserwować również w 2014 roku. Statystyczny uczeń szkoły wiejskiej otrzymał 3,61 punktu mniej od swojego rówieśnika ze szkoły wielkomiejskiej.

Należy zauważyć, że wyniki uczniów z małopolskich niepublicznych szkół podstawowych również były lepsze, niż w roku poprzednim. W roku 2014 uczniowie szkół niepublicznych uzyskali średnio 73,65%, natomiast w roku 2013 średni wynik wynosił 68,7%.

Podobnie, jak w roku poprzednim – w 2014 roku zauważa się różnice w wynikach sprawdzianu ze względu na płeć uczniów. Dziewczęta, osiągając średni wynik 69,20% punktów, uzyskały na sprawdzianie wyniki wyższe niż chłopcy (64,95%) o 2 punkty, czyli o 4,25% punktów możliwych do uzyskania.

Szkolnictwo gimnazjalne

W roku szkolnym 2013/2014 w województwie małopolskim funkcjonowały 704 gimnazja (z wyłączeniem gimnazjów specjalnych), co stanowi wzrost liczby szkół o 6 w stosunku do poprzedniego roku szkolnego. Liczba niepublicznych gimnazjów w roku 2013/2014 wynosiła 68. Do gimnazjów uczęszczało 103 285 uczniów, z czego 50 253 stanowiły dziewczęta. Liczba uczniów w gimnazjach publicznych wynosiła 99 250 uczniów, co stanowi liczbę większą w stosunku do poprzedniego roku szkolnego o 523 uczniów (wzrost o 0,53%). Liczba uczniów w gimnazjach niepublicznych wynosiła 4 035 uczniów. Ogólna liczba uczniów w roku szkolnym 2013/2014 we wszystkich gimnazjach publicznych i niepublicznych wynosiła 103 285 uczniów i spadła w stosunku do roku szkolnego 2012/2013 o 2 054 uczniów.

Egzamin gimnazjalny

Egzamin gimnazjalny w 2014 roku przeprowadzony był po raz trzeci na nowych zasadach. W części humanistycznej gimnazjaliści rozwiązywali odrębne zestawy zadań z języka polskiego oraz historii i wiedzy o społeczeństwie, a w części matematyczno-przyrodniczej – odrębne zestawy zadań z matematyki oraz przedmiotów

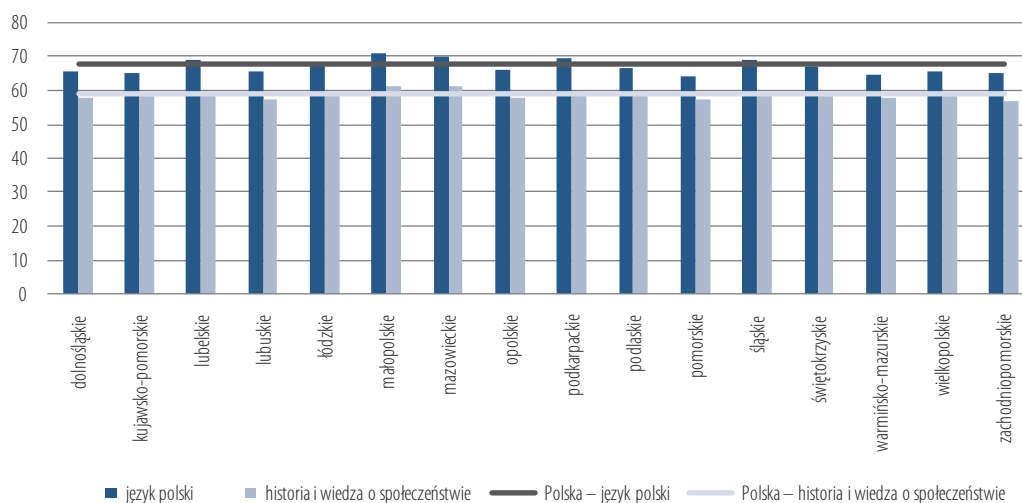
przyrodniczych: biologii, chemii, fizyki i geografii. Trzecia część egzaminu gimnazjalnego mogła być zdawana z jednego z sześciu języków obcych: angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego, francuskiego, hiszpańskiego i włoskiego.

W województwie małopolskim w kwietniu 2014 roku do egzaminu gimnazjalnego przystąpiło ponad 34 000 uczniów. Pozostali uczniowie przystąpili do egzaminu gimnazjalnego w czerwcu albo byli zwolnieni z obowiązku przystąpienia do egzaminu.

W 2014 roku wynik egzaminu gimnazjalnego z części humanistycznej w zakresie języka polskiego w skali całego kraju był na poziomie zdawalności 68%, małopolscy uczniowie uzyskali najlepszy wynik w kraju, tj. 71%. Natomiast w 2013 roku średnia na poziomie całego kraju wynosiła 62%, średnia w Małopolsce 64%.

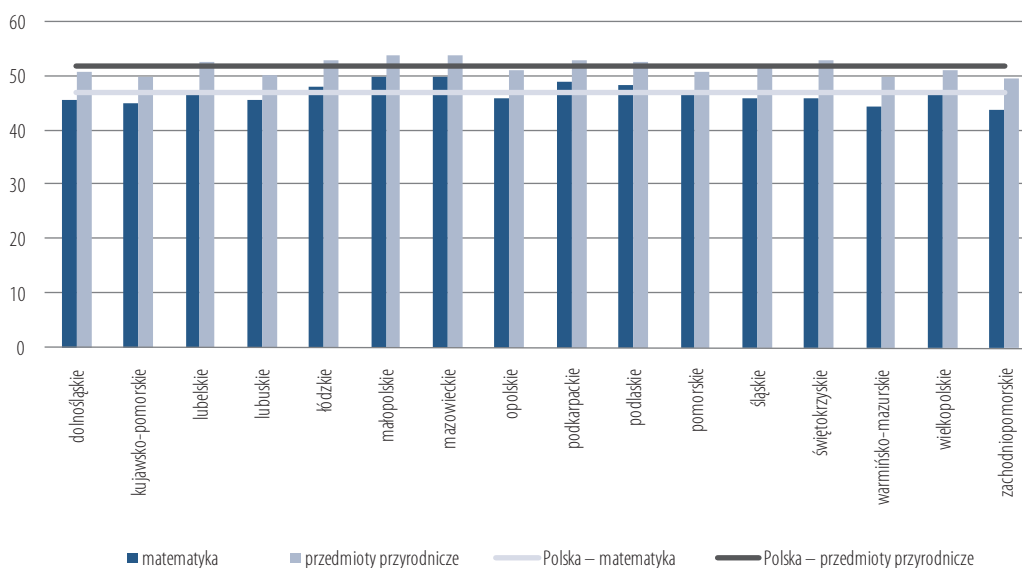
W części humanistycznej z historii i wiedzy o społeczeństwie małopolscy gimnazjaliści w 2014 roku osiągnęli wynik na poziomie 61% (najwyższy wynik *ex aequo* z województwem mazowieckim), średnia na poziomie całego kraju wyniosła 59%. W 2013 roku średnia ogólnokrajowa wynosiła 58%, natomiast średnia w Małopolsce 60%.

Wykres 31. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej w roku 2014 (w %)

Źródło: Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w: Jaworznie, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Łomży, Poznaniu, Warszawie, Wrocławiu

Wykres 32. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w roku 2014 (w %)

Źródło: Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w: Jaworznie, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Łomży, Poznaniu, Warszawie, Wrocławiu

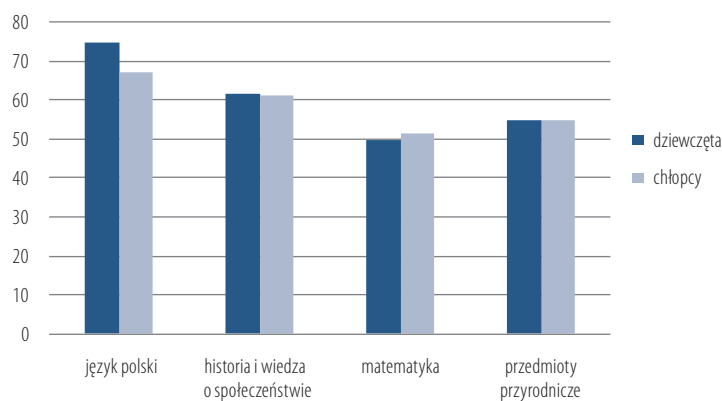
W 2014 roku małopolscy gimnazjaliści uzyskali również najwyższe wyniki (*ex aequo* z Mazowszem) z części matematyczno-przyrodniczej, zarówno w zakresie matematyki (50% przy średniej kraju – 47%, w 2013 r. 51% przy średniej kraju 48%), jak i w zakresie przedmiotów przyrodniczych (54% przy średniej kraju – 52%, w 2013 r. 63%

przy średniej kraju 59%). Podobnie jak w roku ubiegłym w 2014 roku egzamin z języka obcego nowożytnego zdawany był na dwóch poziomach: podstawowym i rozszerzonym. Wśród małopolskich gimnazjalistów przystępujących do egzaminu z części językowej 91,7% uczniów wybrało język angielski (na poziomie podstawowym – 46,8%, na poziomie rozszerzonym – 44,9%), a 7,9% język niemiecki (na poziomie podstawowym – 5,3%, na poziomie rozszerzonym – 2,6%). Małopolscy gimnazjaliści w 2014 roku w zakresie języka angielskiego na poziomie podstawowym otrzymali wynik 68%, natomiast na poziomie rozszerzonym 45%.

Analizując tegoroczne wyniki egzaminu gimnazjalnego należy zauważyć, że uczniowie uczęszczający do szkół zlokalizowanych na wsiach osiągają znacznie gorsze wyniki w porównaniu do uczniów z miast liczących powyżej 100 tys. mieszkańców. Zjawisko to jest obserwowalne niezależnie od przedmiotu, który zdawali uczniowie. W części humanistycznej z języka polskiego uczniowie uczęszczający do gimnazjów zlokalizowanych na wsiach osiągnęli wyniki na poziomie 68,82%, natomiast uczniowie z miast liczących powyżej 100 tys. mieszkańców – 74,43%. W przypadku egzaminu z historii i wiedzy o społeczeństwie uczniowie z gimnazjów zlokalizowanych w dużych miastach osiągnęli wynik 64,91%, najniższe wyniki osiągnęli uczniowie szkół wiejskich – 59,36%. W części matematyczno-przyrodniczej w zakresie matematyki wyniki uczniów w miastach są również wyższe niż na wsiach (odpowiednio 57,56% i 47,75%). W przypadku przedmiotów przyrodniczych wyniki uczniów w szkołach miejskich są wyższe niż w szkołach wiejskich (odpowiednio 59,47% i 52,52%). Przyglądając się wynikom uczniów uzyskanym w części językowej na poziomie podstawowym najstarsze wyniki uzyskali uczniowie mieszkający na wsi, natomiast wraz ze wzrostem wielkości miejscowości rosły też średnie wyniki uczniów. W przypadku języków zdawanych na poziomie rozszerzonym, analizując wyniki uczniów uzyskane w zakresie wiodących języków, tj. angielski, niemiecki można zaobserwować, że im większa jest miejscowość, w której znajduje się szkoła, tym wyższe są wyniki uczniów. Różnica w średnich wynikach szkół z języków obcych na poziomie podstawowym pomiędzy szkołami zlokalizowanymi w wielkich miastach a szkołami wiejskimi waha się od 5,23% do 18,72% w zależności od języka, natomiast na poziomie rozszerzonym od 18,79% do 26,21%.

Podobnie, jak w roku poprzednim w 2014 roku zauważa się również różnice w wynikach z egzaminu przy podziale na płeć. Największe różnice widoczne są w części humanistycznej z języka polskiego, w której to dziewczęta uzyskały wyniki o prawie 7,5% wyższe niż chłopcy oraz w części językowej z języka angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego i francuskiego, w których to przedmiotach dziewczęta uzyskały wyniki odpowiednio wyższe o 4,76%, 9,32%, 19,02%, 10,29%. Wyniki egzaminu gimnazjalnego z matematyki są porównywalne dla dziewcząt i chłopców (odpowiednio 49,39% i 51,23%).

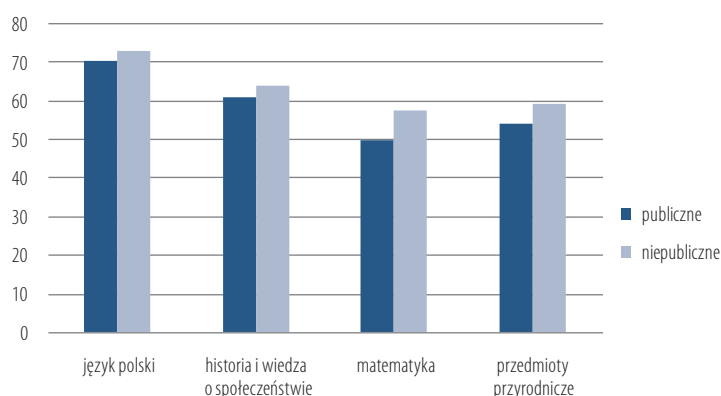
Wykres 33. Wyniki według podziału ze względu na płeć w 2014 roku (w %)

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Należy również podkreślić różnice wynikające z typu szkoły, do której uczęszczali gimnazjaliści. Uczniowie ze szkół niepublicznych osiągają generalnie wyższe wyniki niż uczniowie ze szkół publicznych, podobnie jak ma to miejsce w przypadku sprawdzianu na zakończenie VI klasy.

Wykres 34. Wyniki według podziału na typ szkoły w 2014 roku (w %)

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

4. Szkolnictwo ponadgimnazjalne

System szkolnictwa ponadgimnazjalnego obejmuje:

- trzyletnią zasadniczą szkołę zawodową, której ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie,
- trzyletnie liceum ogólnokształcące, którego ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- czteroletnie technikum, którego ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie, a także uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- szkołę policealną dla osób posiadających wykształcenie średnie, o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, umożliwiającą uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie,
- trzyletnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, której ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2013/2014 istniało 515 szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży (bez szkół specjalnych), do których uczęszczało łącznie 120 794 uczniów. W porównaniu z rokiem szkolnym 2012/2013 liczba szkół ponadgimnazjalnych jest mniejsza o 19, natomiast liczba uczniów uczęszczających do tych szkół zmniejszyła się o 5 280 osoby (tj. zmniejszenie o 4,19% w stosunku do roku 2012/2013). Tendencja spadkowa dotyczy wszystkich typów szkół.

Tabela 19. Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Rok szkolny	Licea ogólnokształcące		Zasadnicze szkoły zawodowe		Licea profilowane, technika, technika uzupełniające		Szkoly policealne dla młodzieży	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2001/2002	183	59 139	166	29 711	475	64 752	80	6 201
2003/2004	207	64 333	152	16 854	481	69 638	78	7 294
2005/2006	200	65 111	138	20 809	324	64 692	64	5 426
2007/2008	195	64 395	135	21 728	273	60 541	31	1 823
2009/2010	192	61 442	133	22 166	216	55 538	32	2 029

Rok szkolny	Licea ogólnokształcące		Zasadnicze szkoły zawodowe		Licea profilowane, technika, technika uzupełniająca		Szkoły policealne dla młodzieży	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2010/2011	189	59 173	134	21 448	207	53 717	35	2 872
2011/2012	187	56 374	133	20 400	199	51 428	36	3 194
2012/2013	187	53 326	129	19 108	181	50 038	37	3 602
2013/2014	176	49 533	130	18 255	175	49 722	34	3 284

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, Urząd Statystyczny w Krakowie

Większość szkół ponadgimnazjalnych w Małopolsce stanowiły szkoły publiczne. Liczba szkół publicznych w roku szkolnym 2013/2014 wynosiła 406, tj. 78,84% (zmniejszenie w porównaniu z rokiem szkolnym 2012/2013 o 18 szkół). Uczniowie szkół publicznych stanowili 109 996 osób, natomiast szkół niepublicznych 10 798 osób. W roku szkolnym 2013/2014 liczba szkół niepublicznych wynosiła 109 (zmniejszenie w porównaniu z rokiem poprzednim o 1 szkołę).

W zasadniczych szkołach zawodowych uczyło się 18 255 uczniów, przy czym mężczyźni stanowili 72,67% tej populacji, tj. 13 266 osób. W tym typie szkół liczba uczniów w stosunku do poprzedniego roku szkolnego zmniejszyła się o 853 osoby (tj. o 4,47%).

Do liceów ogólnokształcących w roku szkolnym 2013/2014 uczęszczało 49 533 uczniów, wśród których przeważały kobiety – 31 584 uczennice, co stanowi 63,77%. Liczba uczniów liceów ogólnokształcących w stosunku do roku szkolnego 2012/2013 zmniejszyła się o 3 793 uczniów (zmniejszenie o 7,12% uczniów w stosunku do roku 2012/2013).

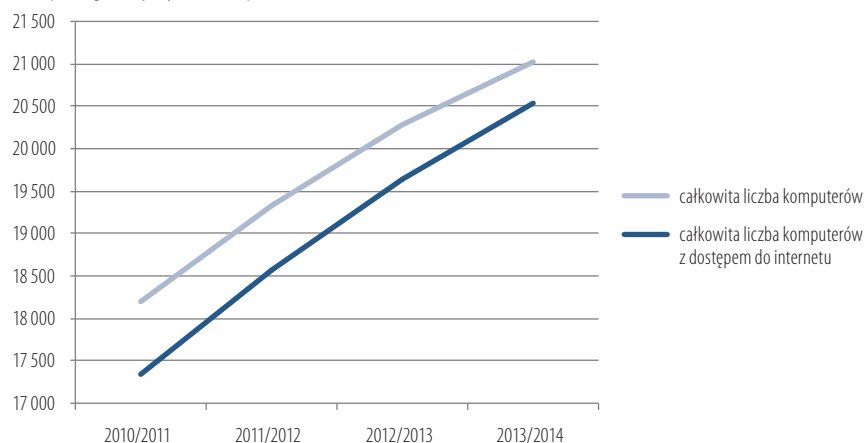
Do techników w roku szkolnym 2013/2014 uczęszczało 49 370 uczniów, przy czym w tym typie szkół przeważali mężczyźni, stanowiąc 59,71%, tj. 29 477 uczniów. Porównując rok szkolny 2013/2014 z rokiem szkolnym 2012/2013 nastąpił wzrost liczby uczniów w technikach o 322 uczniów, w tym chłopców o 30 osób i dziewcząt o 292 osoby.

W roku szkolnym 2013/2014 do 1 technikum uzupełniającego uczęszczało 13 uczniów, z czego 10 osób stanowili mężczyźni. Do liceów profilowanych uczęszczało 339 uczniów, z czego kobiety stanowiły 69,03%, tj. 234 uczennice. Zmniejszenie liczby uczniów związane jest ze zmianami przepisów oświatowych, zgodnie z którymi od dnia 1 września 2012 roku zaprzestano naboru do liceów profilowanych dla młodzieży i dorosłych, uzupełniających liceów ogólnokształcących dla młodzieży i dorosłych, techników uzupełniających dla młodzieży oraz zasadniczych szkół zawodowych i techników dla dorosłych, natomiast od dnia 1 września 2013 roku nie jest prowadzona rekrutacja do techników uzupełniających dla dorosłych.

W roku szkolnym 2013/2014 do 34 szkół policealnych uczęszczało 3 284 uczniów, z czego większość stanowiły kobiety, tj. 2 554 uczennice, czyli prawie 77,78% ogólnej liczby wszystkich uczniów tego typu szkół. Porównując rok szkolny 2013/2014 z rokiem szkolnym 2012/2013 w szkołach policealnych nastąpił spadek liczby uczniów o 318 osób, tj. 8,8%.

Analizując komputeryzację szkół ponadgimnazjalnych należy zauważyć stały wzrost liczby komputerów pomimo zmniejszającej się ogólnej liczby szkół. W roku szkolnym 2013/2014 w szkołach ponadgimnazjalnych było 21 015 komputerów, w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym liczba ta zwiększyła się o 730 urządzeń, czyli o 3,60%. Najwięcej komputerów posiadały technika, tj. 11 284 sztuki oraz licea ogólnokształcące, tj. 7 810 sztuk. Przy czym należy zauważyć, że w związku ze zmniejszeniem się liczby liceów ogólnokształcących w tej grupie szkół, jak również liceach profilowanych, nastąpiło zmniejszenie ogólnej liczby tych urządzeń. Pozytywnym zjawiskiem jest również fakt zwiększania się dostępu do internetu w szkołach ponadgimnazjalnych. W roku szkolnym 2013/2014 – 97,66% ogólnej liczby komputerów we wszystkich typach szkół posiadało dostęp do internetu, przy czym najmniejszy odsetek komputerów z dostępem do internetu posiadały szkoły policealne – 92,54%, natomiast w każdym z pozostałych typów szkół ponadgimnazjalnych odsetek ten wynosił ponad 96%.

Wykres 35. Liczba komputerów w szkołach ponadgimnazjalnych w Małopolsce

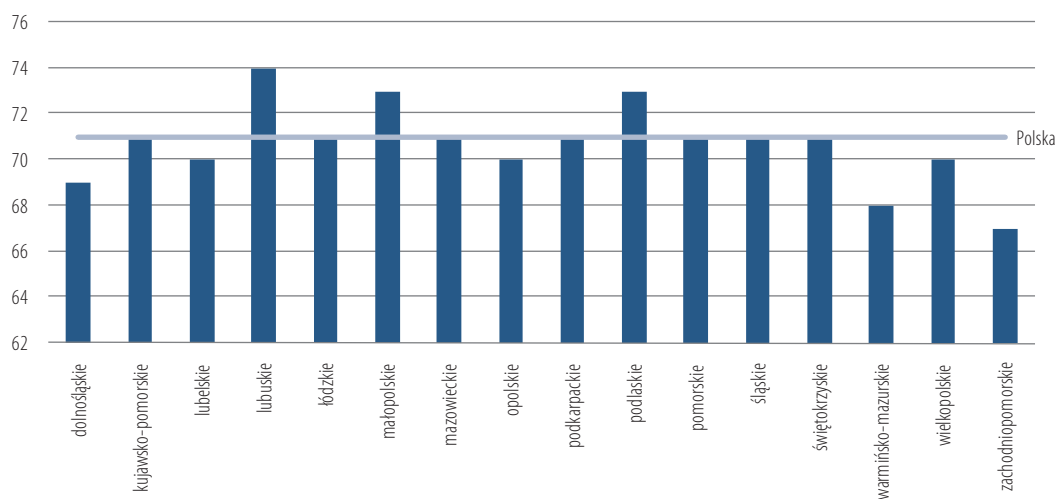
Źródło: Bank Danych Lokalnych, Urząd Statystyczny w Krakowie

Egzamin maturalny¹

Do egzaminu maturalnego w roku 2014 w województwie małopolskim w miesiącu maju przystąpiło 28 259 tegorocznych absolwentów liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych, techników, liceów uzupełniających oraz techników uzupełniających, z czego ponad 64% stanowili uczniowie liceów ogólnokształcących, prawie 34% stanowili uczniowie techników, natomiast uczniowie liceów uzupełniających, liceów profilowanych i techników uzupełniających stanowili w sumie ok. 2% przystępujących.

W województwie małopolskim w roku 2014 egzamin maturalny zdało 73% tegorocznych absolwentów, którzy przystąpili do wszystkich egzaminów obowiązkowych, co jest wynikiem lepszym niż średnia zdawalności dla całego kraju (71%).

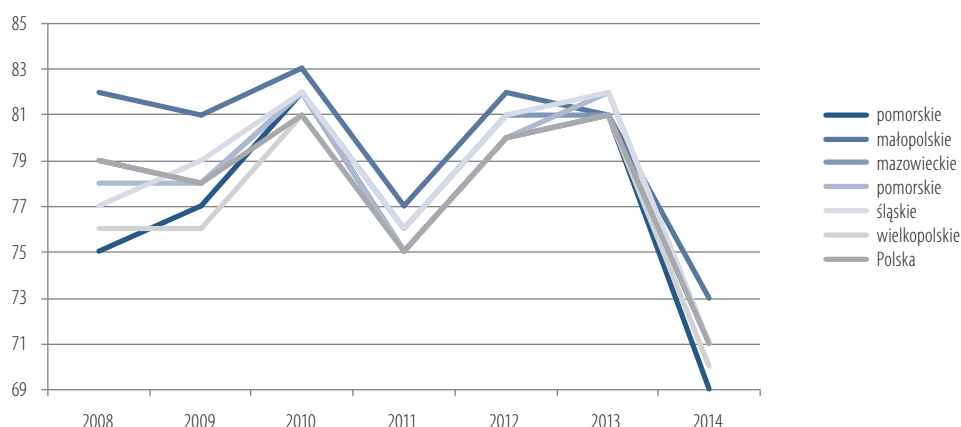
Wykres 36. Zdawalność egzaminu maturalnego wśród absolwentów z 2014 r. (w %)

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna i Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

1. Dane dotyczące egzaminu maturalnego zostały opracowane w oparciu o wstępne informacje o wynikach egzaminu maturalnego w maju 2014r., bez terminów w czerwcu i sierpniu dla tegorocznych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, udostępnione przez Centralną Komisję Egzaminacyjną i Okręgowe Komisje Egzaminacyjne.

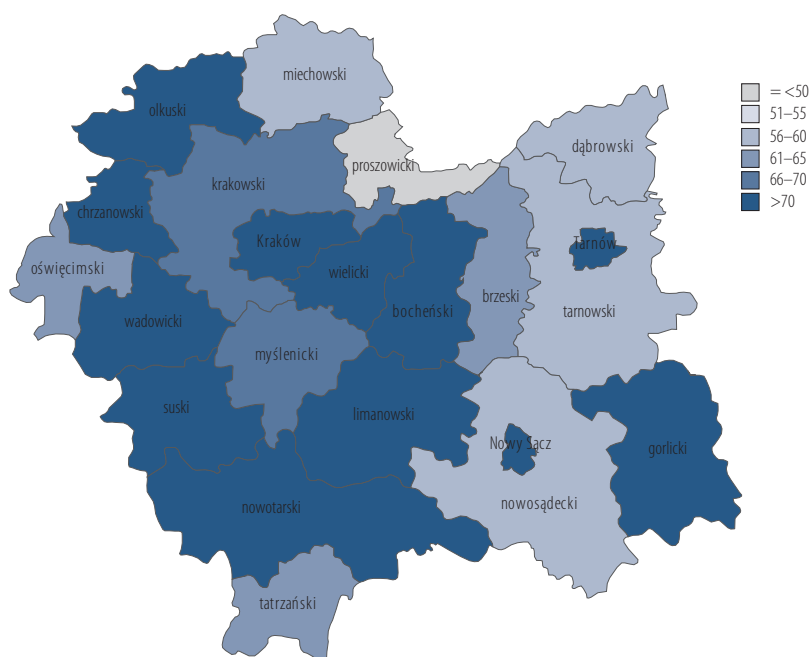
Wykres 37. Zdawalność egzaminu maturalnego w wybranych województwach (w %)

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna i Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Analizując powyższy wykres widoczna jest w roku 2014 niższa zdawalność egzaminu maturalnego niż w roku poprzednim. Dotyczy to zarówno całego kraju, dla którego zdawalność porównując rok 2014 z rokiem 2013 uległa zmniejszeniu o 10% (w roku 2013 – 81%, w roku 2014 – 71%), podobnie było też w innych województwach. Średnia zdawalność dla Małopolski w roku 2014 wynosiła 73% i była niższa o 8% niż w roku 2013 (81%). Porównując zdawalność matur w poszczególnych powiatach województwa małopolskiego można również zauważyć jej spadek. Zarówno w 2013 jak i w 2014 roku najlepszą zdawalność miał powiat wadowicki – odpowiednio 89% i 78%, natomiast najniższą zdawalność, tak jak w roku poprzednim, była w powiecie proszowickim. W roku 2013 wynosiła ona 75%, a w roku 2014 wynosiła 48%. Był to jedyny powiat, w którym zdawalność była niższa niż 50%. W 4 powiatach (miechowski, dąbrowski, tarnowski, nowosądecki), zdawalność egzaminu maturalnego osiągnęła poziom w granicach od 56% do 60%, w trzech od 61% do 65% (tatrzański, brzeski i oświęcimski), w 2 powiatach zdawalność oscylowała w granicach od 66% do 70% (krakowski i myślenicki). Zdawalność równą lub powyżej 75% osiągnięto w pozostałych 12 powiatach, w tym w 3 miastach na prawach powiatu.

Mapa 26. Zdawalność egzaminu maturalnego w powiatach województwa małopolskiego w 2014 r. (w %)

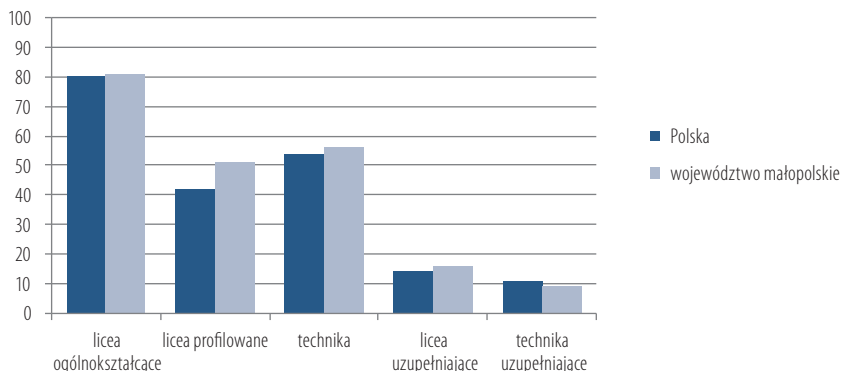

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Najlepsze średnie wyniki egzaminów zdawanych jako obowiązkowe z uwzględnieniem typów szkół były w liceach ogólnokształcących, a najniższe w liceach uzupełniających i technikach uzupełniających.

Podobnie jak w ubiegłych latach, w 2014 roku w województwie małopolskim najwięcej uczniów zdało egzamin dojrzałości w liceach ogólnokształcących, w których pozytywny wynik otrzymało 80% zdających. Natomiast najsłabiej poradzili sobie absolwenci techników uzupełniających, w których tylko 11% osób uzyskało świadectwo dojrzałości.

Wykres 38. Wyniki zdawalności egzaminu maturalnego w 2014 r. (w %)

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

W ramach przedmiotów obowiązkowych na poziomie podstawowym najlepsza zdawalność została osiągnięta dla języka polskiego i wynosiła 95%. Przy czym jedna osoba zadeklarowała chęć zdawania w ramach matury język ukraiński (język mniejszości narodowych). Dla matematyki zdawalność ta wynosiła 76%. Wśród obowiązkowych języków obcych na poziomie podstawowym największa zdawalność była wśród zdających język włoski i wynosiła 100%. Język ten zdawało 57 osób. Natomiast najczęściej wybieranym językiem obcym był język angielski, który wybrało na poziomie podstawowym 26 631 zdających, a zdawalność wyniosła 91%. Najniższa zdawalność języków obcych na poziomie podstawowym, która wynosiła 90%, dotyczyła zdających język rosyjski. Język ten wybrało 275 osób.

Absolwenci mogli również wybrać przedmioty dodatkowe w liczbie maksymalnie sześciu. Egzaminy z przedmiotów dodatkowych zdawane były na wybranym poziomie podstawowym albo rozszerzonym. Z tegorocznych absolwentów przedmiot egzamin z przedmiotu dodatkowego wybrało 18 936 osób, z czego 6 845 osób wybrało egzamin z jednego przedmiotu dodatkowego, 7 414 osoby wybrało egzamin z dwóch przedmiotów dodatkowych, 3 706 osób z trzech przedmiotów, 865 osób zdawało egzamin z czterech przedmiotów dodatkowych, 92 osoby zdawało maturę z pięciu przedmiotów dodatkowych, a sześć przedmiotów dodatkowych na egzaminie maturalnym zdawały 14 osoby.

5. Szkolnictwo zawodowe

Szkolnictwo zawodowe dla młodzieży w roku szkolnym 2013/2014 w Małopolsce było realizowane w 339 szkołach, tj. zasadniczych szkołach zawodowych, technikach, technikach uzupełniających, liceach profilowanych oraz w szkołach policealnych.

fiszka

Szczegółowe informacje dotyczące losów absolwentów szkół zawodowych oraz ilustrację, jak kształtuje się ich kariera edukacyjno-zawodowa, znajdziesz w raporcie z badania losów absolwentów szkół zawodowych Małopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji pod adresem internetowym:

- www.obserwatorium.malopolska.pl/pl/badania-i-analizy/badania-cykliczne/badanie-absolwentow.html

Barometr zawodów – badanie wskazujące zawody, na które w kolejnych latach będzie zwiększone bądź zmniejszone zapotrzebowanie wśród małopolskich przedsiębiorców:

- www.obserwatorium.malopolska.pl/pl/badania-i-analizy/badania-cykliczne/barometr-zawodow.html

Egzamin zawodowy

W roku szkolnym 2013/2014 odbył się również po raz drugi egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie (nowa formuła egzaminu), który jest formą oceny poziomu opanowania przez zdającego wiedzy i umiejętności z zakresu danej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie. Do tego egzaminu mogą przystępować uczniowie (jeszcze w trakcie nauki) jak również absolwenci szkół zawodowych, eksterni oraz osoby które ukończyły kwalifikacyjne kursy zawodowe. W roku 2014 w całym kraju egzamin przeprowadzono w 138 kwalifikacjach. Łącznie przystąpiło do niego 118 489 zdających.

Na egzaminie potwierdzającym kwalifikacje zawodowe sprawdzane są wiadomości i umiejętności, które zostały zapisane w standardzie egzaminacyjnym dla danego zawodu. Egzamin ten jest przeprowadzany dla absolwentów szkół zawodowych oraz techników i szkół policealnych (tzw. stara formuła). W całym kraju przeprowadzono egzamin w 51 zawodach dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz w 102 zawodach dla absolwentów techników i szkół policealnych. Do egzaminu zawodowego przystąpiło łącznie 126 646 absolwentów.

Etap pisemny egzaminu zawodowego przeprowadzony został w 123 zasadniczych szkołach zawodowych województwa małopolskiego. Etap praktyczny egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe został przeprowadzony w 85 ośrodkach województwa małopolskiego.

Do dwóch etapów egzaminu zawodowego (pisemny i praktyczny) przystąpiło 2 059 osób, dyplom otrzymało 1 605 osób, co stanowi 78% spośród zdających egzamin.

Tabela 20. Liczba osób, które przystąpiły do poszczególnych etapów egzaminu wraz ze zdawalnością

Etap egzaminu	Przystąpiło		Zdało	
	Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
pisemny	22 397	2 382	15 871	1 798
praktyczny	18 763	2 093	18 046	2 022
dyplom otrzymało*			13 777 (79,6%)	1 605 (78%)

*obejmuje tylko absolwentów, którzy mają wyniki z obu etapów egzaminu (pisemny + praktyczny)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Tabela 21. Zawody najczęściej wybierane na egzaminie w kraju i odpowiednio w województwie małopolskim w zasadniczych szkołach zawodowych wraz ze zdawalnością w 2014 r.

Lp.	Nazwa zawodu	Popularność (liczba zdających)		Zdawalność (%)	
		Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
1.	mechanik pojazdów samochodowych	4 283	535	74,34	78,1
2.	technolog robót wykończeniowych w budownictwie	2 498	340	93,07	88,8
3.	elektromechanik pojazdów samochodowych	1 211	136	91,82	95,6
4.	ślusarz	967	66	63,08	66,7
5.	mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych	957	48	86,62	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

W sesji letniej pisemny etap egzaminu zawodowego przeprowadzony został w 279 technikach i szkołach policealnych województwa małopolskiego. Etap praktyczny egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe został przeprowadzony w 751 ośrodkach województwa małopolskiego.

Do dwóch etapów egzaminu zawodowego (pisemny i praktyczny) w województwie małopolskim przystąpiło 10 712 osób, dyplom otrzymało 7 652 osoby, co stanowi 71,4% spośród zdających egzamin.

Tabela 22. Liczba osób, które przystąpiły do poszczególnych etapów egzaminu wraz ze zdawalnością

Etap egzaminu	Przystąpiło		Zdało	
	Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
pisemny	114 816	11 257	95 754	9 841
praktyczny	121 696	9 841	85 069	8 757
dplom otrzymało*			70 958 (65,9%)	10 712 (71,4%)

*obejmuje tylko absolwentów, którzy mają wyniki z obu etapów egzaminu (pisemny + praktyczny)

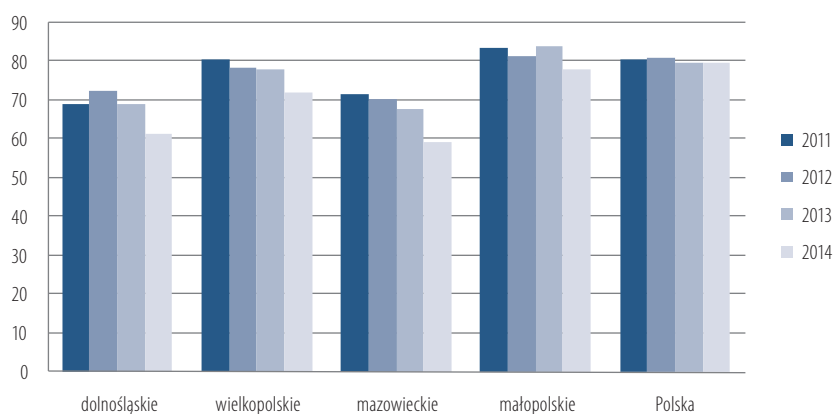
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Wykres 39. Zawody najczęściej wybierane na egzaminie w technikach i szkołach policealnych w 2014 r.

Lp.	Nazwa zawodu	Popularność (liczba zdających)		Zdawalność (%)	
		Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
1.	technik informatyk	13 981	1 234	57,01	64,2
2.	technik ekonomista	10 537	1 045	76,16	83,5
3.	technik hotelarstwa	7 134	821	70,76	75,2
4.	technik budownictwa	6 050	930	75,60	83,1
5.	technik pojazdów samochodowych	5 871	520	79,93	85,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

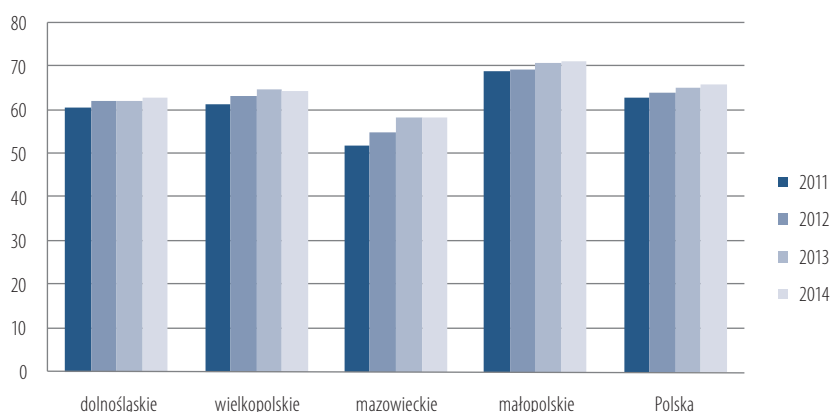
Wykres 40. Zdawalność egzaminu zawodowego w zasadniczych szkołach zawodowych w odniesieniu do wybranych województw w latach 2011–2014 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych w Krakowie, Wrocławiu, Warszawie, Poznaniu oraz Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

Wyniki egzaminów zawodowych w zasadniczych szkołach zawodowych w województwie małopolskim w latach 2010–2013 utrzymywały się powyżej średniej krajowej, natomiast w roku 2014 były nieznacznie gorsze niż średnia krajowa, ale nadal powyżej wyników w województwach przedstawionych na wykresie.

Wykres 41. Zdawalność egzaminu zawodowego w technikach i szkołach policealnych w odniesieniu do wybranych województw (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych w Krakowie, Wrocławiu, Warszawie, Poznaniu oraz Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

W latach 2011–2014 wyniki egzaminów zawodowych w technikach i szkołach policealnych w województwie małopolskim utrzymywały się znacznie powyżej średniej krajowej.

Egzamin kwalifikacji w zawodzie

Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie jest formą oceny poziomu opanowania przez zdającego wiedzy i umiejętności z zakresu danej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie, ustalonych w postawie programowej kształcenia w zawodach. Składa się z części pisemnej i praktycznej.

Egzamin przeprowadzono w 83 kwalifikacjach – dla uczniów i absolwentów szkół zawodowych, eksternów oraz absolwentów kwalifikacyjnych kursów zawodowych. Do dwóch etapów egzaminu zawodowego (pisemny i praktyczny) w województwie małopolskim przystąpiło 10 645 osób, świadectwo kwalifikacyjne otrzymało 7 591 osób.

Tabela 23. Liczba osób, które przystąpiły do poszczególnych etapów egzaminu wraz ze zdawalnością w województwie małopolskim i kraju

Etap egzaminu	Przystąpiło		Świadectwo kwalifikacyjne otrzymało*	
	Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
pisemny	120 687	10 848	76 482 (64,55%)	7 591 (71,31%)
praktyczny	121 585	10 980		

*obejmuje tylko absolwentów, którzy mają wyniki z obu etapów egzaminu (pisemny + praktyczny)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OKE w Krakowie i Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

Tabela 24. Kwalifikacje zawodowe najczęściej wybierane na egzaminie w 2014 r.

Lp.	Oznaczenie kwalifikacji	Nazwa kwalifikacji	Popularność (liczba zdających)		Zdawalność (%)	
			Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
1.	E.12	montaż i eksploatacja komputerów osobistych oraz urządzeń peryferyjnych	15 333	1 554	39,94	52,70
2.	A.62	wykonywanie zabiegów ciała, dłoni i stóp	7 271	663	85,70	88,54
3.	A.35	planowanie i prowadzenie działalności w organizacji	6 030	644	64,34	75,78
4.	A.68	obsługa klienta w jednostce administracyjnej	6 329	477	47,26	48,43

Lp.	Oznaczenie kwalifikacji	Nazwa kwalifikacji	Popularność (liczba zdających)		Zdawalność (%)	
			Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
5.	T.11	planowanie i realizacja usług w recepcji	3 965	473	62,95	70,40
6.	Z.04	świadczenie usług opiekuńczych osobie chorej i niesamodzielnej	6 104	409	96,33	92,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

fiszka

Więcej informacji na temat egzaminów znajdziesz na stronach:

- wyniki ogólnokrajowe – Centralna Komisja Egzaminacyjna: www.cke.edu.pl.
- wyniki w województwie małopolskim – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie: www.oke.krakow.pl.

case study

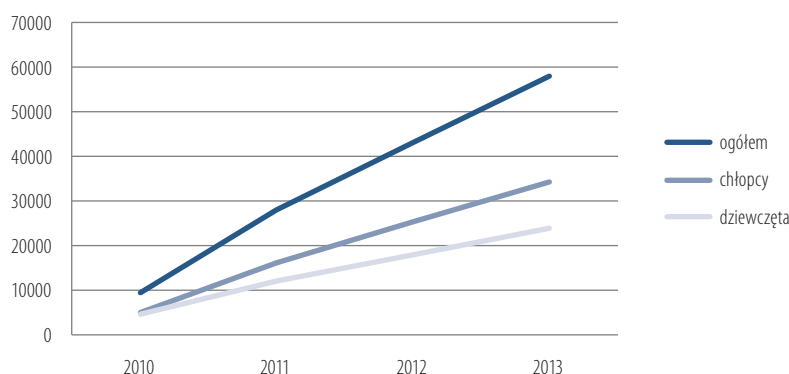
W 2014 roku województwo małopolskie po raz trzynasty uczestniczyło w Targach Edukacyjnych pn. *Mundial Zawodów w Lyonie (Francja)* w ramach realizacji zadania *Współpraca międzyregionalna w dziedzinie edukacji*, na mocy Porozumienia o współpracy pomiędzy województwem małopolskim a regionem Rhone-Alpes w Republice Francuskiej zawartego w czerwcu 2001 roku.

Mundial Zawodów odbywa się w formie targów ekspozycyjnych, gdzie na poszczególnych stoiskach prezentowana jest oferta edukacyjna oraz projekty służące orientacji zawodowej młodzieży. W targach biorą udział specjaliści zajmujący się kształceniem zawodowym i przygotowaniem do wyboru zawodu.

Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce

Rok 2013 to już czwarty z kolei, kiedy realizowany jest systemowy projekt województwa małopolskiego pn. *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce*. Partnerami projektu są: 22 powiaty, 3 gminy, 7 podmiotów niepublicznych – prowadzących szkoły zawodowe dla młodzieży na terenie województwa małopolskiego (3 z nich zakończyły już realizację) oraz (od września 2012 roku) 3 szkoły, dla których organem prowadzącym jest Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Projekt jest jednym z pierwszych i zarazem największych przedsięwzięć tego typu w skali całego kraju. Mając na uwadze potrzeby rynku i gospodarki w regionie, do głównych założeń projektu należy podniesienie atrakcyjności szkół zawodowych, rozszerzenie oraz poprawa jakości ich oferty edukacyjnej. W konsekwencji młodzi ludzie, absolwenci szkół zawodowych (w tym techników, techników uzupełniających, zasadniczych szkół zawodowych oraz szkół policealnych dla młodzieży) zostaną wyposażeni w szereg kompetencji i kwalifikacji, które ułatwią im start na rynku pracy, szczególnie w 7 branżach kluczowych dla rozwoju Małopolski: mechaniczno-mechatronicznej, budowlanej, informatyczno-elektronicznej, turystyczno-gastronomicznej, rolno-przetwórczej, społeczno-medycznej oraz usługowej. Budżet projektu na koniec 2013 roku wynosił 147,6 mln zł, niemniej jednak na rok następny planowane jest jego zwiększenie. Ogółem w 2013 roku projekt realizowały 273 szkoły i 6 centrów kształcenia, które wdrożyły programy rozwojowe. Łącznie w latach 2010–2013 w różnego typu formach wsparcia oferowanych uczestnikom projektu, udział wzięło 57 971 osób, w tym:

- › 35 364 beneficjentów uczęszczało na specjalistyczne kursy zawodowe,
- › 27 847 osób uczestniczyło w zajęciach wzmacniających kompetencje kluczowe (tj. języki obce, przedmioty matematyczno-przyrodnicze, informatyka),
- › 23 346 uczniów wzięło udział w praktykach lub stażach – wizytach zawodoznawczych w przedsiębiorstwach,
- › niemal 9 000 beneficjentów skorzystało z doradztwa zawodowego (indywidualnego bądź grupowego).

Wykres 42. Liczba uczniów objętych wsparciem w ramach projektu

Źródło: opracowanie własne na podstawie złożonych wniosków o płatność do WUP

W wyniku prowadzonych działań, uczniowie objęci projektem otrzymali niemal 31 793 certyfikatów i zaświadczeń potwierdzających nabyte uprawnienia i kwalifikacje, które zwiększą ich konkurencyjność na rynku pracy (między innymi prawo jazdy kat. B, uprawnienia elektryczno-energetyczne, operatora koparko-ładowarki, spawacza, operatora wózka widłowego, animatora czasu wolnego, barmańskie i wiele innych).

Poza wsparciem skierowanym bezpośrednio do młodzieży, o którym mowa powyżej, projekt to także szansa na wzmocnienie i poprawę infrastruktury małopolskich szkół zawodowych. Dzięki środkom z cross-finansingu (stanowiącego 10% wartości projektu) do końca 2013 roku w nowoczesny sprzęt techno-dydaktyczny służący podniesieniu jakości i atrakcyjności kształcenia praktycznego wyposażono 206 szkół. Pozwoliło to na utworzenie wielu specjalistycznych pracowni zawodowych (między innymi hotelarskich, gastronomicznych, mechaniki pojazdowej, spawalniczych, językowych, informatycznych). Dotychczas na ten cel przeznaczono ponad 14,1 mln zł.

Kontynuując działania z zakresu budowania pozytywnych relacji szkół z sektorem gospodarki oraz przygotowania profesjonalnych kadr dla regionu, w roku 2012 realizowane były działania zmierzające do uruchomienia w kolejnych latach miesięcznych staży w przedsiębiorstwach z możliwością wypłaty stypendium dla ucznia.

Ogółem do końca września 2013 r. w tej formie wsparcia wzięło udział 1 405 uczniów w ponad 400 przedsiębiorstwach. Staże realizowane były przeważnie w mikro i w małych przedsiębiorstwach reprezentujących głównie branże: turystyczno-gastronomiczną, usługową, mechaniczno-mechatroniczną, budowlaną, a w dalszej kolejności rolno-przetwórczą.

W 2012 r. podpisano umowę z niemieckim krajem związkowym Turyngia i przystąpiono do praktycznej realizacji działań we współpracy z partnerem niemieckim. W połowie 2013 roku do projektu przystąpiły szkoły z francuskiego regionu Rodan-Alpy. Realizacja komponentu ponadnarodowego przy współpracy z Turyngią i regionem Rodan-Alpy zmierza do wypracowania wspólnych rozwiązań w zakresie innowacyjnych form nauczania w odniesieniu do wybranych branż zawodowych, zaś uczniowie małopolskich szkół zyskują możliwość poznania specyfiki kształcenia, nowych metod i wykorzystywanych technologii w Niemczech i we Francji.

Więcej informacji na temat projektu:
www.zawodowamalopolska.pl

6. Kształcenie osób niepełnosprawnych

W województwie małopolskim, w ciągu ostatnich lat, liczba przedszkoli i szkół specjalnych utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W latach 2001–2014 następuje ciągły spadek liczby uczniów w szkołach specjalnych lub umieszczanie uczniów niepełnosprawnych w stopniu lekkim i umiarkowanym w szkołach ogólnodostępnych. Sytuacja osób niepełnosprawnych w Polsce dotycząca poziomu wykształcenia jest nadal odmienna od sytuacji osób pełnosprawnych. Niepełnosprawni mają niższy poziom wykształcenia w porównaniu z osobami pełnosprawnymi.

Jak wskazują powyższe dane zasadnicza struktura wykształcenia osób sprawnych i niepełnosprawnych ukazuje duże różnice. Pośród niepełnosprawnych znacznie wyższy jest odsetek osób z wykształceniem podstawowym, zawodowym lub nieposiadających wykształcenia.

Tabela 25. Wykształcenie niepełnosprawnych w wieku 13 lat i więcej w Małopolsce.

Wykształcenie	Podstawowe nieukończone i brak wykształcenia					
	Policealne	Średnie	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe	Podstawowe nieukończone i brak wykształcenia	Nieustalone
	1,9%	20,3%	22,6%	43,2%	6,6%	0,25%

Źródło: dane z opracowania *Wykluczenie społeczne w Małopolsce – strategię przeciwdziałania. Osoby niepełnosprawne*. Regionalny Ośrodek Polityki Regionalnej w Krakowie

W Małopolsce wysoki odsetek osób niepełnosprawnych posiada wykształcenie podstawowe, natomiast w odniesieniu do średniej ogólnopolskiej województwo małopolskie ma niski odsetek osób nieposiadających.

— case study

Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych województwa małopolskiego z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w 2014 r. Celem otwartego konkursu ofert jest zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz wzmocnienie procesów integracji sektora pozarządowego działającego na rzecz osób niepełnosprawnych w Małopolsce.

Strona internetowa:

- www.bip.malopolska.pl/umwm/Article/get/id,863651.html

7. Kształcenie ustawiczne

Kształcenie ustawiczne to proces ciągłego poszerzania wiedzy, zdobywania wykształcenia, stałego doskonalenia i rozwijania kwalifikacji. Kształcenie ustawiczne jako uczenie się przez całe życie (ang. *lifelong learning*), rozumiane jako wszelkie formy aktywności poznawczych podejmowane w ciągu życia, mające na celu zwiększenie wiedzy, umiejętności i kompetencji z przyczyn osobistych, społecznych i zawodowych, odbywa się zarówno w szkolnych, jak i pozaszkolnych formach aktywności. Kształcenie ustawiczne w formach szkolnych obejmuje szkoły dla dorosłych. Na rozwój kształcenia ustawicznego wpływ ma konieczność ciągłego dostosowywania się do szybko zachodzących zmian we współczesnym świecie np. postępu technologicznego. Niezbędne jest zatem dostosowywanie się do zmian zachodzących na rynku pracy poprzez ciągłe uaktualnianie wiedzy i doskonalenie umiejętności.

Tabela 26. Liczba szkół dla dorosłych wraz z liczbą uczniów

Rok szkolny	Licea ogólnokształcące i uzupełniające licea ogólnokształcące							
	Gimnazja		Licea ogólnokształcące i uzupełniające licea ogólnokształcące		Licea profilowane		Szkoły policealne	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2001/2002	5	319	105	11 157			148	12 762
2003/2004	6	321	129	12 554			201	16 535
2005/2006	5	325	193	13 149	2	102	228	19 869
2007/2008	4	247	190	13 082	2	127	224	22 185
2009/2010	4	243	182	13 882	3	60	215	20 866
2010/2011	3	230	190	14 230	2	44	193	20 473

Rok szkolny	Gimnazja		Licea ogólnokształcące i uzupełniające licea ogólnokształcące		Licea profilowane		Szkoły policealne	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2011/2012	4	231	193	14 233	3	37	184	23 583
2012/2013	6	260	190	12 879	2	9	172	22 435
2013/2014	7	275	136	12 129	–	–	159	17 890

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Tabela 27. Liczba szkół zawodowych dla dorosłych wraz z liczbą uczniów

Rok szkolny	Technika		Technika uzupełniająca		Średnie szkoły zawodowe		Zasadnicze szkoły zawodowe	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2001/2002					150	17 445	11	964
2003/2004					190	17 878	11	559
2005/2006	7	535	121	4 436	37	5 004	9	444
2007/2008	10	618	72	4 667	11	405	7	277
2009/2010	6	425	58	3 096			9	268
2010/2011	6	311	57	3 077			11	227
2011/2012	6	249	54	2 695			11	205
2012/2013	6	136	48	2 777			8	103
2013/2014	5	62	32	905			3	33

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

8. Finansowanie oświaty

W roku 2013 wysokość subwencji oświatowej i dotacji przekazana jednostkom samorządu terytorialnego w Małopolsce wyniosła 3 806,1 mln zł. Z kolei wydatki samorządów na oświatę ukształtowały się na poziomie 4 556,0 mln zł. Różnica pokrywana przez samorządy wyniosła 749,9 mln zł.

Tabela 28. Dochody jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe w części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji (w mln zł)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
2003	2 233,1	1 185,3	408,9	604,5	34,4
2004	2 280,0	1 203,6	431,1	610,3	35,0
2006	2 560,1	1 320,2	489,7	696,4	53,8
2008	3 001,4	1 568,5	573,3	810,5	49,1
2010	3 482,3	1 789,6	671,6	965,3	55,8
2011	3 634,3	1 863,4	708,5	1 002,3	60,1

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
2012	3 831,8	1 986,9	716,6	1 066,8	61,5
2013	3 806,1	1 956,3	713,4	1 074,6	61,8

Źródło: Ministerstwo Finansów

W roku 2013 w wartościach bezwzględnych zarówno kwota subwencji oświatowej i dotacji, jak i całkowite wydatki samorządów na oświatę były niższe niż w roku poprzednim, co związane jest z mniejszą liczbą uczniów. Należy przy tym zaznaczyć, że nastąpił niewielki wzrost procentowy ogólnych wydatków samorządów na oświatę, w stosunku do wysokości przekazanej im subwencji oświatowej i dotacji. W roku 2012 ogólne wydatki na oświatę w Małopolsce wynosiły 119,25% przekazanej samorządom subwencji oświatowej i dotacji, a w roku 2013 stanowiło to 119,70%. Tym samym nadal wydatki na oświatę i wychowanie były zdecydowanie większe niż część ogólna subwencji oświatowej i dotacji. Wydatki gmin przewyższały część oświatową subwencji ogólnej i dotacji o 397,3 mln zł, wydatki powiatu o 34,9 mln zł, wydatki miast na prawach powiatu o 293,3 mln zł; natomiast wydatki województwa przewyższały część oświatową subwencji ogólnej wraz z dotacją o 24,4 mln zł.

Tabela 29. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe w części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji (w mln zł)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo	Różnica
2003	2 625,2	1 402,7	420,4	762,7	39,4	392,1
2004	2 810,1	1 495,4	454,2	814,2	46,3	530,1
2006	3 181,4	1 665,1	529,9	914,8	71,6	621,3
2008	3 674,9	1 926,3	605,5	1 070,7	72,4	673,5
2010	4 246,9	2 225,9	711,3	1 246,2	63,5	764,6
2011	4 433,2	2 318,3	753,3	1 301,8	59,8	798,9
2012	4 569,6	2 357,3	756,6	1 354,1	101,6	737,8
2013	4 556,0	2 353,6	748,3	1 367,9	86,2	749,9

Źródło: Ministerstwo Finansów

9. System stypendialny

W województwie małopolskim na poziomie regionalnym, prowadzone są trzy programy stypendialne:

1. *Regionalny Program Stypendialny* realizowany przez organizacje pozarządowe w ramach otwartego konkursu ofert. W roku 2014 wsparcie otrzymały: „Sapere Auso” Małopolska Fundacja Stypendialna, Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” Warszawa, Oddział w Krakowie oraz Fundacja Sądecka,
2. *Małopolski program stypendialny dla uczniów szczególnie uzdolnionych* wspierający uczniów uczących się w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, których siedziba znajduje się na terenie województwa małopolskiego o szczególnych osiągnięciach naukowych (tzn. średnia ocen powyżej 4,0, udział w konkursach/ olimpiadach i turniejach poziomu wojewódzkiego lub wyższego, przeprowadzonych w oparciu o przepisy wydane przez ministra właściwego ds. edukacji) oraz pochodzących z rodzin, których dochód netto na jedną osobę w rodzinie nie przekracza dwukrotności progu określonego w ustawie o świadczeniach rodzinnych.
3. *Doctus – Małopolski fundusz stypendialny dla doktorantów* udzielający wsparcia uczestnikom studiów doktoranckich prowadzonych przez jednostkę organizacyjną uczelni lub placówkę naukową na terenie Unii Europejskiej, kształcącym się w dziedzinie nauki i dyscyplinie naukowej uznanej za szczególnie istotną dla

regionu tj. zgodną z Regionalną Strategią Innowacji Województwa Małopolskiego (RSI). Doktorant ubiegający się o stypendium musiał między innymi: uzyskać wpis na II rok studiów doktoranckich prowadzonych przez jednostkę organizacyjną uczelni lub placówkę naukową, posiadać obywatelstwo jednego z krajów Unii Europejskiej, w chwili składania wniosku stale zamieszkiwać na terenie Województwa Małopolskiego, ukończyć studia magisterskie z wynikiem co najmniej dobrym.

Program *Stypendialny* oraz program *Doctus* są współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i realizowany przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości. W roku 2014 w ramach Małopolskiego Programu Stypendialnego zostało przyznanych 524 stypendiów dla uczniów szczególnie uzdolnionych, natomiast 232 doktorantów otrzymało wsparcie w programie *Doctus*. W ramach tych dwóch programów łączna kwota wsparcia wyniosła 6,2 mln zł, z czego udział budżetu województwa wynosił 318,1 tys. zł. Pozostałe środki finansowe pochodziły z budżetu państwa i Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Ostatni nabór w ramach programu *Doctus* został przeprowadzony w roku 2012, natomiast ostatni nabór w ramach Małopolskiego Programu Stypendialnego zostanie przeprowadzony w roku 2014. Stypendia w obydwóch tych programach będą wypłacane do roku 2015.

W ramach Regionalnego Programu Stypendialnego w roku 2014 przyznano 285 stypendiów, na które przeznaczono 1 mln zł dofinansowania z budżetu województwa.

— case study

W ramach *Regionalnego Programu Stypendialnego* realizowane były dwa zadania:

- *Małopolskie stypendium*, w ramach którego udzielano stypendia uczniom i studentom za osiągnięcia naukowe, artystyczne i sportowe, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów i studentów niepełnosprawnych,
- *Studiuje w Małopolsce*, w ramach którego udzielano stypendia osobom pochodzącym z regionów partnerskich województwa małopolskiego oraz Polakom i osobom innej narodowości pochodzącym ze Wschodu, a także przedstawicielom Polonii z innych krajów, podejmującym studia na małopolskich uczelniach wyższych.

Więcej informacji na temat poszczególnych programów stypendialnych można znaleźć na stronach internetowych:

- Regionalny Program Stypendialny: www.sapereauso.org
- Doctus oraz Małopolski Program Stypendialny: www.stypendia.mcp.malopolska.pl

Nauka

Opracowanie: Joanna Dobrzańska

— podsumowanie

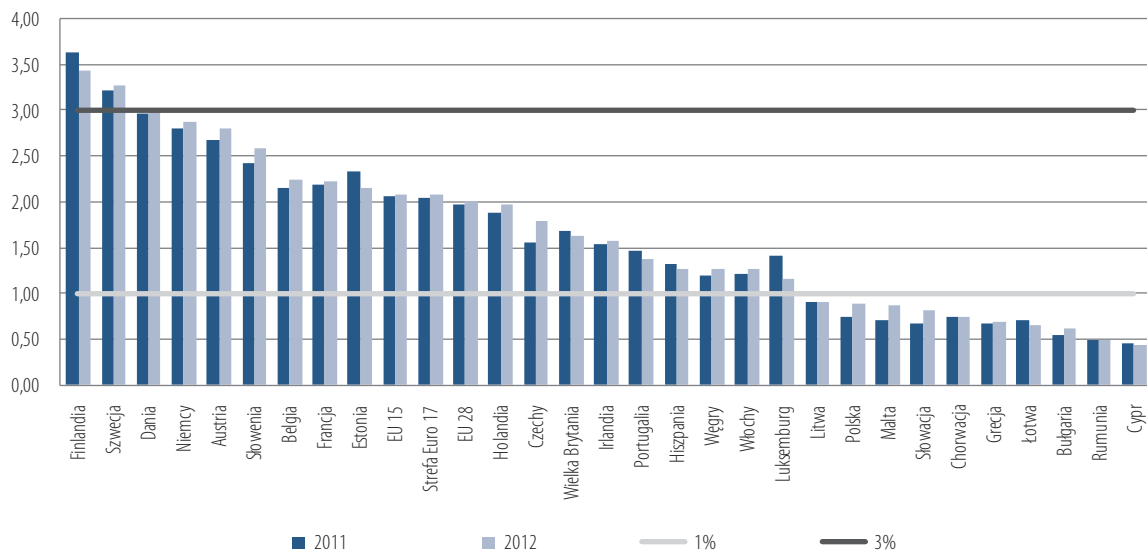
- W sferze badań i rozwoju pozycja Małopolski przedstawia się stosunkowo korzystnie na tle innych regionów Polski. Województwo małopolskie zajmowało w 2012 roku 2. miejsce w kraju zarówno jeśli chodzi o łączne nakłady poniesione na B+R, które wyniosły 1638,1 mln złotych, jak również na mieszkańca (489 zł).
- Małopolska w 2012 roku uplasowała się na 2. miejscu zarówno w zakresie wskaźnika intensywności GERD/PKB (1,32%), jak i wskaźnika BERD/PKB (0,50 %).
- W roku akademickim 2013/2014 w województwie małopolskim studiowało 189,6 tys. studentów tj. o 13,4 tys. osób (6,5%) mniej w stosunku w roku poprzedniego. Tendencja spadkowa, zauważalna od 2010 roku spowodowana jest obserwowanymi w całym kraju zmianami demograficznymi. Należy przy tym zaznaczyć, że zjawisko to odczuwalne jest w województwie małopolskim w stosunkowo niewielkim stopniu.
- Małopolska od 5 lat wykazuje najwyższy w kraju wskaźnik studiujących na 10 tys. mieszkańców, który w 2013 roku wynosił 564.

1. Badania i rozwój

W ciągu ostatnich kilku lat wskaźniki obrazujące obszar badawczo-rozwojowy kraju niewątpliwie znacząco się poprawiły, wciąż jednak plasują Polskę daleko w tyle za innymi krajami Unii Europejskiej. Wartość nakładów wewnętrznych ogółem na działalność B+R systematycznie wzrastała z każdym rokiem, jednak wskaźnik intensywności prac badawczych (GERD/PKB) wciąż nie przekraczał w 2012 roku poziomu 1% (20. miejsce wśród krajów UE28), podobnie jak na Litwie, Malcie, Łotwie, Słowacji, Grecji, Bułgarii, Rumunii i na Cyprze. Średnia dla UE28 wynosiła 2,01%, natomiast tylko trzy kraje – Finlandia, Szwecja oraz Dania przekroczyły w 2012 roku 3-procentowy próg określony dla tego wskaźnika.

Przyczyny tak niskiej, ogólnej skali wydatków na B+R w Polsce upatrywać jednak należy przede wszystkim we wciąż zbyt małym zaangażowaniu sektora prywatnego, co przekłada się na stopień komercjalizacji i wykorzystania w praktyce wynalazków naukowych. Wydatki sektora przedsiębiorstw w Polsce w dalszym ciągu znacząco odbiegają wielkością udziału w całości wydatków na B+R w porównaniu do „starych” krajów UE. Należy jednak podkreślić, że proporcje te w ostatnich latach zmieniły się bardzo na korzyść, przenosząc intensywność prac B+R przede wszystkim z sektora rządowego, którego udział w Polsce w wydatkach jest jednym z najwyższych w Unii, na sektor przedsiębiorstw. W 2012 roku wskaźnik intensywności mierzony wielkością nakładów sektora wykonawczego do PKB wynosił w kraju odpowiednio: w sektorze przedsiębiorstw 0,33%, w sektorze rządowym 0,25%, w sektorze szkolnictwa wyższego 0,31%, w sektorze prywatnych instytucji niekomercyjnych 0,004%.

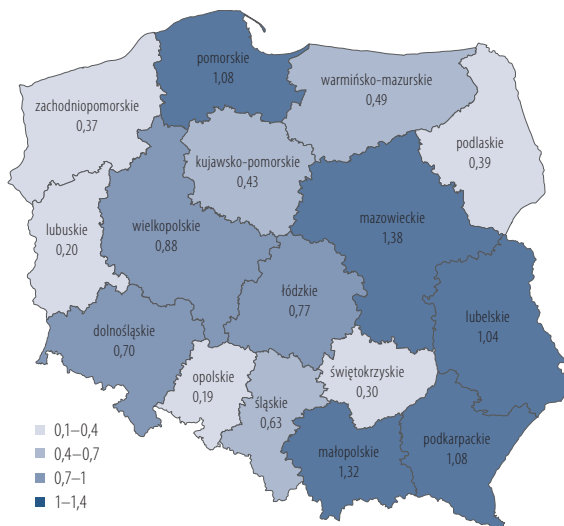
Wykres 43. Wskaźnik intensywności prac B+R (GERD/PKB) w 2012 roku (w %)

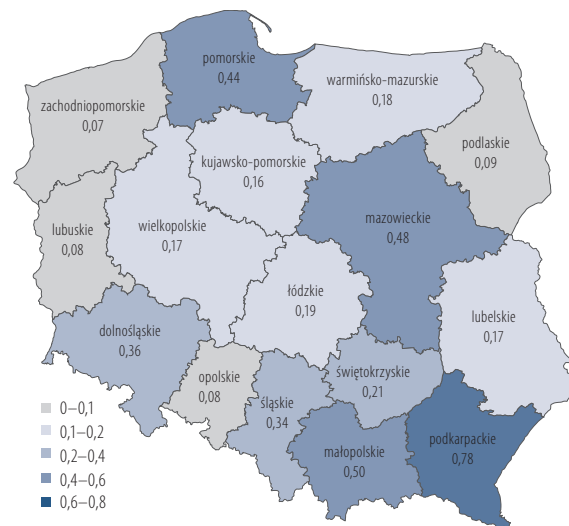
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

W 2012 roku liczba personelu w działalności badawczej i rozwojowej, wyrażonego w EPC, przypadająca na 1000 pracujących ogółem była w Polsce ponad dwukrotnie niższa niż dla całej Unii Europejskiej i wyniosła 5,8 (UE – 12,2), w tym liczba pracowników naukowo-badawczych 4,3 (UE – 7,6). Najwyższym wskaźnikiem charakteryzowała się Finlandia (21,8), Dania (20,7) i Szwecja (17,5), najniższym natomiast Rumunia (3,0) i Cypr (3,3).

Mapa 27. GERD/PKB w 2012 roku (w %)

Mapa 28. BERD/PKB w 2012 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

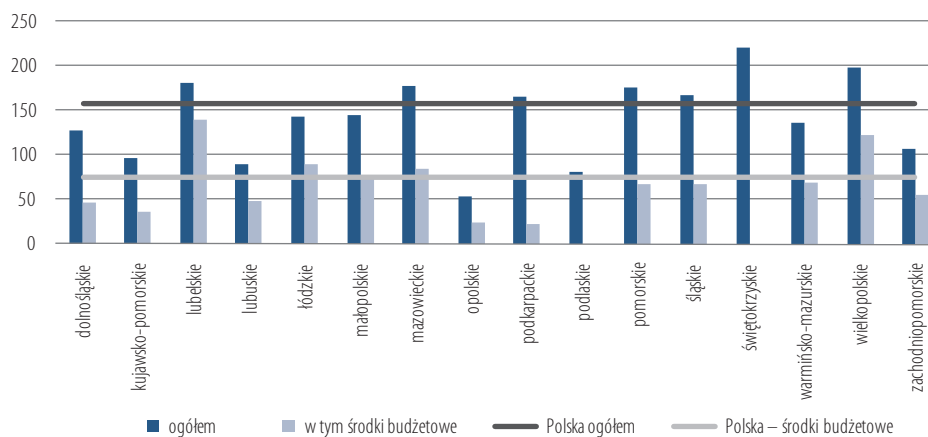
Na tle kraju, w sferze badań i rozwoju, województwo małopolskie prezentuje się korzystnie. Najwyższe wartości nakładów wewnętrznych ogółem oraz na mieszkańca osiąga co prawda województwo mazowieckie, jednak Małopolska plasuje się tuż za nim, na 2. miejscu. W 2012 roku łączne nakłady wewnętrzne na działalność B+R poniesione w województwie małopolskim wyniosły 1638,1 mln zł, natomiast w przeliczeniu na mieszkańca 489 zł. Wskaźnik intensywności prac nad B+R (GERD/PKB) wzrósł do poziomu 1,32% plasując Małopolskę na 2. miejscu po Mazowszu. Również drugi co do wielkości w kraju wskaźnik osiągnęło województwo w zakresie BERD/PKB (0,50%) plasując się za Podkarpaciem, a wyprzedzając tym samym województwo mazowieckie. Środki pochodzące z sektora przedsiębiorstw finansujące działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność B+R stanowiły w Małopolsce w 2012 roku 35,5%.

W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Małopolsce realizowany jest innowacyjny projekt *SPIN – Model transferu innowacji w Małopolsce*, który jest propozycją nowatorskiego modelu współpracy naukowców z przedsiębiorcami, umożliwiającego komercjalizację prowadzonych badań naukowych. W ramach projektu w 2013 roku Model SPIN został zaprojektowany i testowo wdrożony w czterech centrach: Centrum Inteligentnych Systemów Informatycznych (Akademia Górniczo-Hutnicza), Małopolskim Centrum Budownictwa Energooszczędnego (Politechnika Krakowska), Małopolskim Ośrodkiem Medycyny Translacyjnej (Collegium Medicum UJ) oraz Małopolskim Centrum Biotechnologii (Uniwersytet Jagielloński). Więcej informacji na stronie projektu: www.spin.malopolska.pl

Zatrudnienie w działalności badawczej i rozwojowej jest znacznie zróżnicowane w poszczególnych regionach. Wyróżniającym się w 2012 roku województwem było Mazowsze, gdzie pracowało 30,3% zatrudnionych w działalności B+R w Polsce (w EPC), w tym pracownicy naukowo-badawczy stanowili 26,8% wszystkich badaczy kraju. Małopolska znalazła się w kolejnej grupie zajmując 2. pozycję przed województwami: śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim. W województwie małopolskim pracowało 12,5% zatrudnionych w działalności B+R, w tym 13,7% badaczy. Poza województwem mazowieckim, gdzie wskaźnik intensywność zatrudnienia w działalności B+R (w EPC) w przeliczeniu na 1000 pracujących ogółem był niemal dwukrotnie wyższy niż w kraju, średnią wynoszącą 5,8 EPC przekroczyło również województwo małopolskie, dolnośląskie oraz pomorskie (odpowiednio: 8,7; 7,0 oraz 6,7 EPC).

Podobnie kształtował się w 2012 roku udział kobiet badaczy w liczbie pracowników naukowo-badawczych (w EPC) – najwięcej pracowało w województwie mazowieckim (26,9%), na 2. miejscu uplasowała się Małopolska (12,3%). Wartość nakładów wewnętrznych na B+R na 1 zatrudnionego w B+R wynosiła w województwie małopolskim w 2012 roku 144,4 tys. zł (w EPC), w tym środków budżetowych 73,7 tys. złotych. Plasowało to Małopolskę dopiero na 8. miejscu.

Wykres 44. Nakłady wewnętrzne na B+R na (w tys. zł na EPC) w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

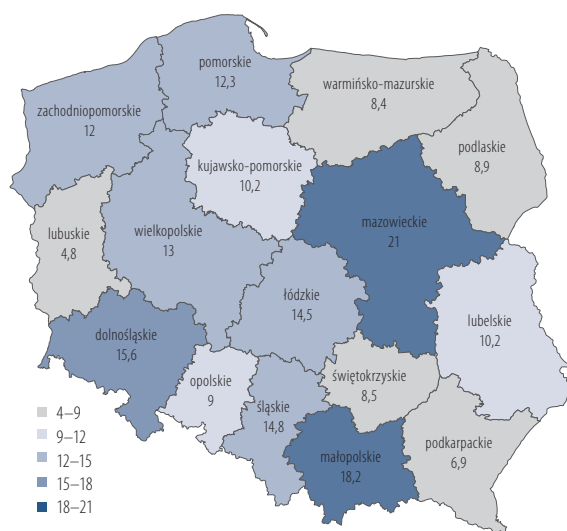
W 2013 roku Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego ustanowił program pod nazwą *Brokerzy innowacji*, który ma na celu wsparcie podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni, współpracujących z uczelnianymi centrami transferu technologii. Broker innowacji działający w danym obszarze wiedzy, odpowiedzialny będzie za nawiązanie współpracy między środowiskiem naukowym a otoczeniem gospodarczym, co będzie skutkowało zastosowaniem wyników badań naukowych w konkretnych rozwiązaniach rynkowych. Na liście brokerów innowacji z poszczególnych województw znalazło się pięciu z krakowskich uczelni – trzech z Uniwersytetu Jagiellońskiego (Wydział Chemii, Wydział Biologii i Nauk o Ziemi, Wydział Matematyki i Informatyki), jeden z Akademii Górniczo-Hutniczej (Wydział Inżynierii Mechanicznej i Robotyki) oraz jeden z Politechniki Krakowskiej (Wydział Inżynierii i Technologii Chemicznej).

W 2013 roku po raz drugi wyłoniono wybitnych studentów w ramach programu *Diamentowy Grant*, którzy otrzymali środki na prowadzenie badań naukowych. Spośród 89 laureatów programu największą liczbę grantów (15) otrzymały osoby prowadzące badania z Uniwersytetu Jagiellońskiego (w tym 3 z Collegium Medicum). Wyróżniającą się uczelnią z Małopolski była też Akademia Górniczo-Hutnicza (4 granty).

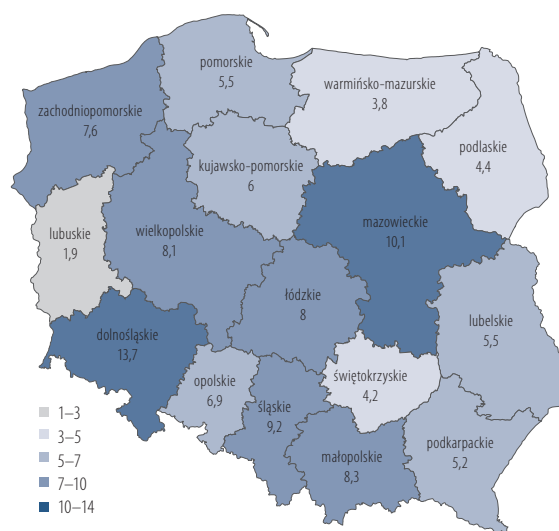
Więcej na: www.nauka.gov.pl

Do Urzędu Patentowego RP w 2013 roku z terenu województwa małopolskiego wpłynęło 468 zgłoszeń wynalazków oraz 142 wzorów użytkowych dokonanych przez podmioty krajowe. Dla porównania, w roku poprzednim liczba ta wynosiła odpowiednio 420 oraz 112, tak więc widać utrzymujący się trend wzrostowy. Udzielonych zostało 206 patentów oraz 73 prawa ochronne na wzory użytkowe, co plasuje Małopolskę na 5. miejscu po województwach: mazowieckim, dolnośląskim, śląskim i wielkopolskim. Spośród 20 podmiotów, które dokonały największej liczby zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych do UPRP w 2013 roku znalazły się trzy z Małopolski – Akademia Górniczo-Hutnicza na 2. miejscu ze 111 zgłoszeniami, Politechnika Krakowska z 50 zgłoszeniami na miejscu 12. oraz Uniwersytet Jagielloński na 17. miejscu – 31 zgłoszeń. Natomiast tylko Akademia Górniczo-Hutnicza znalazła się w grupie 20 podmiotów o największej liczbie uzyskanych patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe (3. miejsce – 75).

Mapa 29. Liczba zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych przez podmioty krajowe do UPRP w 2013 roku w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców

Mapa 30. Liczba patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe udzielonych przez UPRP podmiotom krajowym w 2013 roku w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UPRP

2. Szkolnictwo wyższe

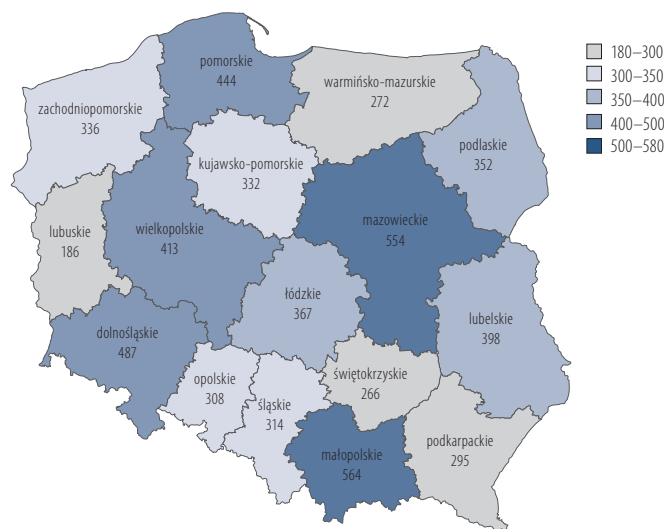
W roku akademickim 2013/2014 w województwie małopolskim studiowało 189,6 tys. studentów, z czego 2,5 tys. osób w 8 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych szkół wyższych z innych województw. Liczba ta była mniejsza o 13,4 tys. osób (6,5%) w stosunku do roku poprzedniego. Tendencja spadkowa, zauważalna od 2010 roku spowodowana jest obserwowanymi w całym kraju zmianami demograficznymi. W ciągu ostatnich czterech lat liczba studentów w Małopolsce zmniejszyła się o 22,3 tys. osób tj. o 10,5%. Należy przy tym zaznaczyć, że zjawisko to, chociaż coraz bardziej widoczne, odczuwalne jest w Małopolsce w znacznie mniejszym stopniu niż w pozostałych regionach Polski. Korzystniej niż w Małopolsce sytuacja przedstawiała się jedynie w województwie pomorskim i mazowieckim,

— więcej informacji

Więcej informacji na temat sektora B+R w Polsce, również w przekroju regionalnym, można znaleźć w publikacji *Nauka i technika w 2012* (www.stat.gov.pl) oraz w *Raportach rocznych UPRP*

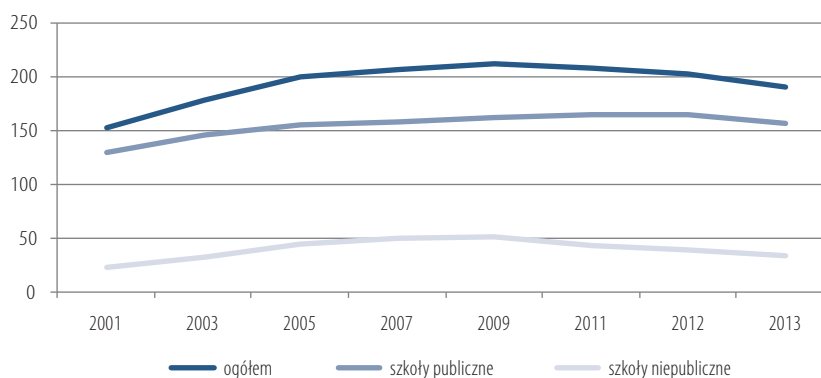
gdzie liczba studentów spadła w tym samym okresie odpowiednio o 4,9% i 8,9%. W całym kraju od 2010 roku liczba studentów zmniejszyła się o 14,8%. Podkreślić też należy, że pomimo tendencji spadkowej wskaźnika studiujących na 10 tys. mieszkańców, jest on w Małopolsce od 2009 roku najwyższy w kraju (w 2013 roku wyniósł 564).

Mapa 31. Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Wykres 45. Liczba studiujących w Małopolsce (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Spadek ogólnej liczby studentów w Małopolsce w 2013 roku (o 10,5%) dotyczył przede wszystkim szkół niepublicznych (13,3%), które głównie tracą studentów studiujących wieczorowo i zaocznie (15,3%), ale także studiujących w systemie dziennym (8,7%). W publicznych szkołach wyższych zanotowano znaczny spadek na studiach niestacjonarnych (11,9%). Malejąca liczba studentów zaocznich i wieczorowych na uczelniach publicznych była w poprzednich latach rekompensowana utrzymującą się tendencją wzrostową na studiach dziennych, jednak w 2013 roku po raz pierwszy odnotowano spadek studentów stacjonarnych (2,3%), co przełożyło się na większy spadek ogólnej liczby studiujących (4,9%).

W publicznych szkołach wyższych naukę pobierało 82,2% studentów.

Tabela 30. Liczba studiujących według rodzajów szkół i studiów

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013
studenci ogółem	138486	164795	190821	203060	211077	211938	202978	189609
› rok poprzedni = 100	109,1	108,9	107,9	105,1	101,9	99,5	97,5	93,5

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013
studenci stacjonarni	76 241	93 169	106 917	115 297	118 545	125 057	131 137	127 286
› rok poprzedni = 100	109,5	109,6	106,7	103,0	101,1	103,1	101,9	97,1
studenci niestacjonarni ¹	55 249	64 315	76 969	87 763	92 532	86 881	71 841	62 323
› rok poprzedni = 100	107,6	107,8	109,8	108,0	103,0	95,7	90,5	86,8
studenci szkół publicznych	117 730	138 446	152 572	154 524	160 544	163 092	164 088	155 923
› rok poprzedni = 100	107,6	107,4	105,3	99,7	102,2	101,2	99,7	95,1
studenci szkół prywatnych	20 756	26 349	38 249	48 536	50 533	48 846	38 890	33 686
› rok poprzedni = 100	118,6	114,6	118,0	108,6	101,2	96,0	89,4	86,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Pośród studiujących przeważały kobiety – stanowiły one nieco ponad 59,2%. Kobiety wybierały najczęściej edukację na uniwersytetach (26,0%) oraz wyższych szkołach ekonomicznych (17,1%), natomiast wyższe szkoły techniczne kształciły przede wszystkim mężczyzn (41,7%).

W 2013 roku na terenie Małopolski siedzibę miały 32 szkoły wyższe, z czego 14 to szkoły publiczne, a 18 to szkoły niepubliczne. Kształciło się w nich 189,2 tys. studentów (łącznie z filiami, zamiejscowymi podstawowymi jednostkami organizacyjnymi oraz zamiejscowymi ośrodkami dydaktycznymi położonymi w innych województwach).

Pod względem liczby studentów największą uczelnią był Uniwersytet Jagielloński, drugą co do wielkości Akademia Górniczo-Hutnicza – tylko te dwie uczelnie kształcą blisko 40% wszystkich studentów.

Z każdym rokiem wzrasta liczba studentów cudzoziemców. W 2013 roku na małopolskich uczelniach studiowało blisko 4,5 tys. obcokrajowców, tj. 34,4% więcej niż w roku poprzednim, z czego 34,7% wybrało Uniwersytet Jagielloński, a 17,1% Uniwersytet Ekonomiczny. Niemal wszyscy cudzoziemcy studiowali w trybie studiów stacjonarnych (95,1%).

Małopolskie uczelnie publiczne należą do ścisłej krajowej czołówki pod względem liczby zgłoszeń kandydatów na studia stacjonarne pierwszego stopnia i jednolite studia magisterskie. W 2013 roku w pierwszej piątce najbardziej obleganych uczelni w kraju było aż pięć uczelni technicznych – do grona najchętniej wybieranych awansowała Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie (5,8 kandydata na miejsce), która uplasowała się na 5. miejscu po politechnikach: Warszawskiej, Gdańskiej, Poznańskiej i Łódzkiej. Również w czołówce, na 6. miejscu znalazł się Uniwersytet Rolniczy w Krakowie (5,7 kandydata na miejsce).

Do najpopularniejszych kierunków w kraju wg ogólnej liczby zgłoszeń już drugi rok z rzędu należała informatyka. Ten kierunek cieszył się też bardzo dużą popularnością wśród małopolskich studentów. Do najbardziej obleganych kierunków należała też automatyka i robotyka, budownictwo oraz tradycyjnie prawo, psychologia, stomatologia i weterynaria.

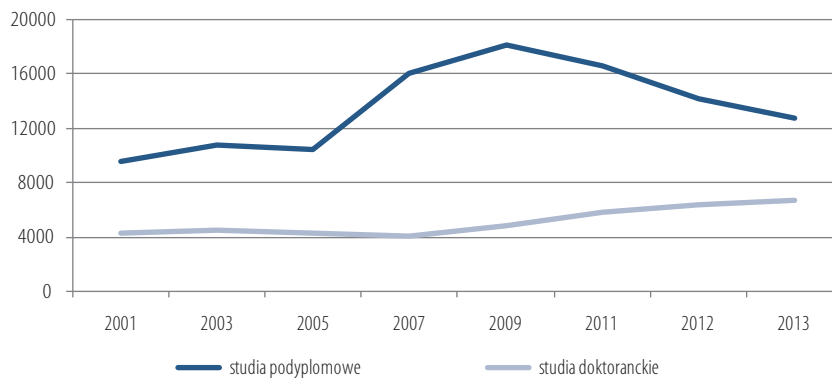
W 2013 roku w konkursie na milion dla najlepszych programów studiów pośród 13 nagrodzonych uczelni w kategorii jednostek o profilu ogólnoakademickim pierwsze 3 miejsca zajęły *ex aequo* uczelnie z Małopolski – Uniwersytet Pedagogiczny za kierunek informacja naukowa i bibliotekarstwo oraz 2 kierunki na Uniwersytecie Jagiellońskim – biotechnologia oraz informatyka analityczna. Wśród laureatów jednostek o profilu praktycznym także znalazły się małopolskie uczelnie – Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego z kierunkiem dziennikarstwo i komunikacja społeczna oraz Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu z kierunkiem zarządzanie i inżynieria produkcji.

1. Do 2005 roku prezentowane były dane o studentach studiów zaocznych, natomiast od 2006 roku – na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365) dane o studentach studiów zaocznych są zaliczane do szerszej kategorii – studia niestacjonarne, obejmującej dotychczasowe studia wieczorowe, zaoczne i eksternistyczne.

W 2013 roku uczelnie w Małopolsce opuściło blisko 54 tys. absolwentów, z czego 63,9% stanowiły kobiety. Największą grupę stanowili absolwenci studiów pierwszego stopnia (55,7%), drugi stopień skończyło 38,4%, natomiast najmniejszą grupę stanowili absolwenci studiów jednolitych magisterskich (5,9%). Najwięcej absolwentów ukończyło wyższe szkoły techniczne (23,4%) oraz Uniwersytet Jagielloński (19,3%).

Na studiach podyplomowych uzupełniało swoją wiedzę 12,6 tys. osób, co pokazuje dalszy spadek (o 30%) liczby słuchaczy w porównaniu do najwyższego stanu w 2009 roku (w stosunku do poprzedniego roku spadek o 10,1%). Prawie 69% uczestników studiów stanowiły kobiety. Najwięcej osób uzupełniało swoją wiedzę na studiach technicznych i ekonomicznych (27% i 21,2%).

Wykres 46. Słuchacze studiów podyplomowych i doktoranckich

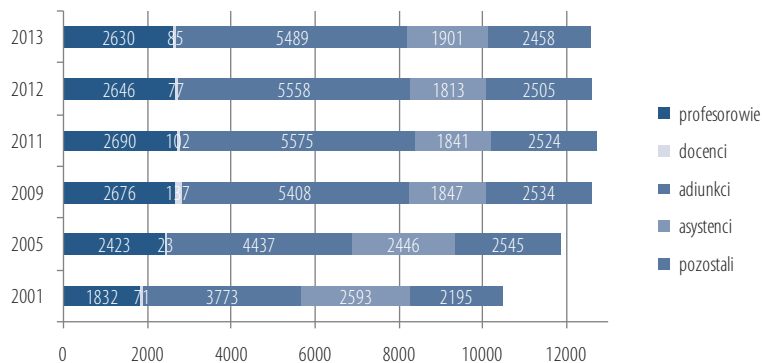
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Systematycznie rośnie liczba uczestników studiów III stopnia – w 2013 roku na studiach doktoranckich uczyło się 6,6 tys. osób, tj. o 5,9% więcej niż w roku poprzednim. Pod tym względem Małopolska zajmuje 2. lokatę w kraju po województwie mazowieckim.

W małopolskich szkołach wyższych zatrudnionych było 12,6 tys. nauczycieli akademickich – o 36 osób mniej niż w roku poprzednim. Jest to minimalny spadek, jednak występujący drugi rok od ponad 10 lat, podczas których obserwowana była systematyczna tendencja wzrostowa. Najliczniejszą grupę stanowili adiunkci (43,7%) oraz profesorowie (20,9%). Placówki publiczne zatrudniały 89,8% kadry nauczycielskiej.

W Małopolsce na 1 nauczyciela akademickiego przypadało średnio 15 studentów, z czego najwyższy wskaźnik zanotowano na uczelniach ekonomicznych (30,9), a najniższym charakteryzowały się szkoły artystyczne, gdzie na 1 nauczyciela przypadało 3,6 studenta.

Wykres 47. Nauczyciele akademicy

Kategoria „pozostali” – starsi wykładowcy, wykładowcy, lektorzy, instruktorzy, dyplomowani bibliotekarze oraz dyplomowani pracownicy dokumentacji i informacji naukowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Małopolskie uczelnie corocznie zajmują wysokie pozycje w rankingach szkół wyższych przygotowywanych przez „Perspektywy” i „Rzeczpospolitą”. W najnowszym rankingu najlepszą uczelnią akademicką w kraju w 2014 roku został Uniwersytet Warszawski, który po dwóch latach wyprzedził Uniwersytet Jagielloński (różnice między tymi dwoma uczelniami są jednak niewielkie i na przemian walczą one o palmę pierwszeństwa).

Wysokie, 6 miejsce, zajęła także Akademia Górniczo-Hutnicza, jednak jest to spadek o jedno miejsce w tabeli. Należy zaznaczyć, że niektóre z pozostałych uczelni pomimo bardziej odległych miejsc w rankingu ogólnym, zajmują wysokie pozycje w rankingach dla danego typu szkół – ugruntowaną pozycję ma Uniwersytet Pedagogiczny – 1. miejsce wśród uczelni pedagogicznych, Collegium Medicum UJ – 1. miejsce pośród uczelni medycznych (w rankingu ogólnym potraktowane łącznie z UJ nie występuje osobno), Akademia Wychowania Fizycznego – 2. miejsce wśród akademii wychowania fizycznego oraz Akademia Górniczo-Hutnicza – 3. miejsce pośród uczelni technicznych. W rankingu niepublicznych uczelni magisterskich na najwyższym, 12. miejscu, spośród małopolskich uczelni znalazła się Krakowska Akademia im. A. Frycza-Modrzewskiego. W rankingu Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych spośród małopolskich szkół najwyżej uplasowała się Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie – na 3. miejscu.

Tabela 31. Miejsca małopolskich uczelni w rankingu uczelni akademickich

Uczelnia	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Uniwersytet Jagielloński	2	1	1	2	2	1	1	2
Akademia Górniczo-Hutnicza	7	8	5	7	6	6	5	6
Politechnika Krakowska	32	39	35	30	36	40	39	39
Uniwersytet Ekonomiczny	29	40	37	41	38	36	40	42
Uniwersytet Rolniczy	42	33	41	39	40	33	36	36
Uniwersytet Pedagogiczny	59	48	52	46	42	46	45	45

Źródło: Rankingi uczelni akademickich „Perspektywy” i „Rzeczpospolitej”

Kultura

Opracowanie: Agnieszka Majkowska

— podsumowanie

- Dziedzictwo kulturowe jest strategicznym zasobem Małopolski, a sektor kultury stanowi jeden z „głównych obszarów decydujących o przewadze konkurencyjnej regionu”¹. Na koniec 2013 roku z liczby 47 400 obiektów zabytków nieruchomych wpisanych do małopolskiej ewidencji zabytków, do wojewódzkiego rejestru zabytków nieruchomych wpisanych było 5 079 obiektów, a wojewódzki rejestr zabytków ruchomych obejmował 31 479 obiektów². Wydarzeniami o wielkim znaczeniu dla promocji małopolskiej kultury i dziedzictwa na arenie międzynarodowej były: wpisanie na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO czterech drewnianych cerkwi z terenu Małopolski (w Brunarach Wyżnych, Kwiatoniu, Owczarach i Powroźniku) oraz rozszerzenie wpisu Kopalni Soli w Wieliczce o kopalnię w Bochni i wielicki Zamek Żupny, a także ogłoszenie Krakowa szóstym Miastem Literatury UNESCO (tym samym Kraków został przyjęty do sieci miast kreatywnych UNESCO jako pierwsze słowiańskie i drugie nieanglojęzyczne miasto sieci).
- Na koniec 2013 roku Małopolska zajmowała 1. miejsce w kraju pod względem liczby muzeów (119 instytucji; *ex aequo* z Mazowszem) oraz domów i ośrodków kultury (430), galerii (66); 2. miejsce pod względem ilości teatrów i instytucji muzycznych (18 instytucji, *ex aequo* ze śląskim) oraz 3. miejsce pod względem ilości bibliotek (955) oraz kin (49)³.
- W 2013 roku z budżetów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wyniosły 592,36 mln zł i po raz pierwszy od 2010 roku były wyższe od wydatków roku poprzedniego (wzrost o 9,2% w stosunku do 2012 roku). Ważnym źródłem finansowania przedsięwzięć łączących ochronę dziedzictwa kulturowego z działaniami na rzecz podniesienia jakości usług i rozwoju infrastruktury kultury w regionie pozostają środki europejskie. Do końca 2013 roku na realizację projektów w obszarze kultury i dziedzictwa kulturowego beneficjenci z Małopolski otrzymali ponad 1,5 mld zł.

1. Stan kultury w regionie – infrastruktura, oferta, aktywność kulturalna

Pod względem liczby podmiotów prowadzących działalność kulturalną Małopolska utrzymuje się w ścisłej krajowej czołówce. Na koniec 2013 roku w ogólnej liczbie 1 637 tych podmiotów, największy odsetek stanowiły biblioteki i placówki informacyjno-biblioteczne (58,3%), domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice (26,3%), muzea (7,3%), galerie i salony sztuki (4%), kina stałe (3%) oraz teatry i instytucje muzyczne (1,1%). W liczbie tej ujęto państwowe i samorządowe instytucje kultury oraz pozostałe podmioty działające w obszarze kultury prowadzone przez osoby prawne, osoby fizyczne oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

1. *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011–2020*, s. 99.

2. Dane Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Krakowie.

3. *Działalność instytucji kultury w Polsce w 2013 roku*, Informacja sygnałna Głównego Urzędu Statystycznego, s. 2.

Tabela 32. Wybrane instytucje kultury

Województwo	Ogółem 2012	Ogółem 2013	Muzea wraz z oddziałami	Teatry i instytucje muzyczne*	Domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice	Biblioteki publiczne z filiami oraz placówki inform.-biblioteczne	Galerie i salony sztuki	Kina stałe
mazowieckie	1 797	1 792	119	32	273	1251	54	63
małopolskie	1 638	1 637	119	18	430	955	66	49
śląskie	1 580	1 572	57	18	362	1041	40	54
wielkopolskie	1 352	1 351	88	12	326	861	19	45
podkarpackie	1 168	1 164	47	3	338	739	6	31
dolnośląskie	1 162	1 162	62	16	283	740	22	39
łódzkie	1 047	1 040	47	10	195	727	39	22
lubelskie	964	961	44	7	181	691	9	29
zachodniopomorskie	777	799	28	8	319	414	10	20
pomorskie	780	786	65	13	272	392	20	24
kujawsko-pomorskie	782	758	29	9	197	490	13	20
opolskie	607	615	16	3	219	360	3	14
warmińsko-mazurskie	601	581	29	5	140	374	12	21
podlaskie	522	515	27	8	167	292	8	13
świętokrzyskie	489	497	28	4	127	314	11	13
lubuskie	398	389	17	4	72	279	5	12
Polska	15 666	15 619	822	170	3 901	9 920	337	469

* posiadające własny, stały zespół artystyczny

Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego (informacje sygnałne pn. *Działalność instytucji kultury w Polsce*)

W Małopolsce z roku na rok odnotowuje się spadek liczby bibliotek i placówek informacyjno-bibliotecznych (jest to tendencja ogólnopolska) – w 2013 roku, w porównaniu do roku poprzedniego liczba tych instytucji zmniejszyła się o 19. Na przestrzeni lat 2003–2011 obserwuje się jednocześnie niewielki, ale systematyczny wzrost liczby muzeów. Mimo załamania tej tendencji w latach 2011–2012, w 2013 roku w porównaniu do roku poprzedniego liczba muzeów (wraz z oddziałami) zwiększyła się o 11. Liczba domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic utrzymywała się na stałym poziomie do 2010 roku, po czym w 2011 roku nastąpił znaczący spadek liczby tych instytucji, częściowo odrobiony w roku 2012. Ilość teatrów i instytucji muzycznych, galerii i salonów sztuki oraz kin nie uległa znaczącym zmianom w ciągu ostatnich 11 lat.

więcej informacji

Szczegółowe dane na temat działalności instytucji kultury w 2013 roku w informacji sygnałnej Urzędu Statystycznego w Krakowie pn. *Kultura w województwie małopolskim w 2013 r.* oraz w informacji sygnałnej Głównego Urzędu Statystycznego pn. *Działalność instytucji kultury w Polsce w 2013 r.*

Tabela 33. Podmioty prowadzące działalność kulturalną w Małopolsce

Typ instytucji	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
muzea wraz z oddziałami	103	103	104	103	106	108	111	115	112	108	119
teatry i instytucje muzyczne*	21	20	20	19	19	20	22	17	15	15	18
domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice	479	479	489	489	492	492	480	480	416	430	430
biblioteki publiczne**	1154	1150	1059	1059	1051	1051	1016	1013	988	974	955
galerie i salony sztuki	71	66	66	66	63	74	69	67	66	67	66
kina stałe	53	49	49	47	47	46	43	46	46	44	49
ogółem	1881	1867	1787	1783	1778	1791	1741	1738	1643	1638	1637

* posiadające własny, stały zespół artystyczny

** wraz z filiami oraz placówki informacyjno-biblioteczne

Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie (informacje sygnałne pn. *Kultura w województwie małopolskim*)

Najwięcej – 246 instytucji (15% ogółu instytucji w województwie) działało w Krakowie. Drugie miejsce pod względem liczby działających instytucji zajmował powiat nowosądecki – 113 instytucji (8,0%), następnie tarnowski – 95 (6,7%) oraz nowotarski – 93 (6,6%)⁴.

W 2013 roku zdecydowana większość instytucji należała do sektora publicznego (rozumianego jako administracja rządowa i samorządowa): wszystkie biblioteki; 96,0% domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic; 88,9% teatrów i instytucji muzycznych; 80,7% muzeów. W analizowanym okresie nastąpił znaczący wzrost liczby kin prywatnych: z 27,3% w 2012 roku do 49% w roku 2013. Nadal jedynie wśród galerii i salonów sztuki przeważają podmioty sektora prywatnego: na koniec 2013 roku stanowiły one 53%⁵.

— więcej informacji

Instytucje kultury odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu kompetencji z zakresu świadomości i ekspresji kulturalnej w oparciu o zasoby kultury i dziedzictwa kulturowego. W 2013 roku znacząco rozwinięto realizowany od 2012 roku program *Bon Kultury*, mający na celu pobudzanie aktywności mieszkańców oraz kształcenia i rozwijania kompetencji kulturowych i kreatywnych. W 2012 roku 7 małopolskich muzeów zrealizowało 22 propozycje edukacyjne obejmujące 977 zajęć, w których uczestniczyło 20,9 tys. osób. W roku 2013 do projektu dołączyło 5 kolejnych instytucji kultury, które zaproponowały 42 propozycje programowe i przeprowadziły 1 052 zajęcia dla 24,73 tys. osób. Na wsparcie oferty Bonu Kultury Województwo Małopolskie przeznaczyło w latach 2012–2013 środki finansowe w wysokości 987 543 zł. Więcej na www.bonkultury.pl

Sprawnie działające instytucje kultury są najlepszym sposobem zapewnienia mieszkańcom dostępu do kultury, dziedzictwa, literatury, wiedzy i nowych mediów, a tym samym kształcenia postaw i kompetencji w zakresie kultury i sztuki. Pod względem ilości osób korzystających z oferty instytucji kultury Małopolska wyróżnia się na tle kraju ilością osób zwiedzających muzea. W 2013 roku małopolskie muzea odwiedziło 7,68 mln osób,

4. *Działalność instytucji kultury w województwie małopolskim w 2013 r.*, Informacja sygnałna Urzędu Statystycznego w Krakowie, lipiec 2014, s. 2.

5. Ibid.

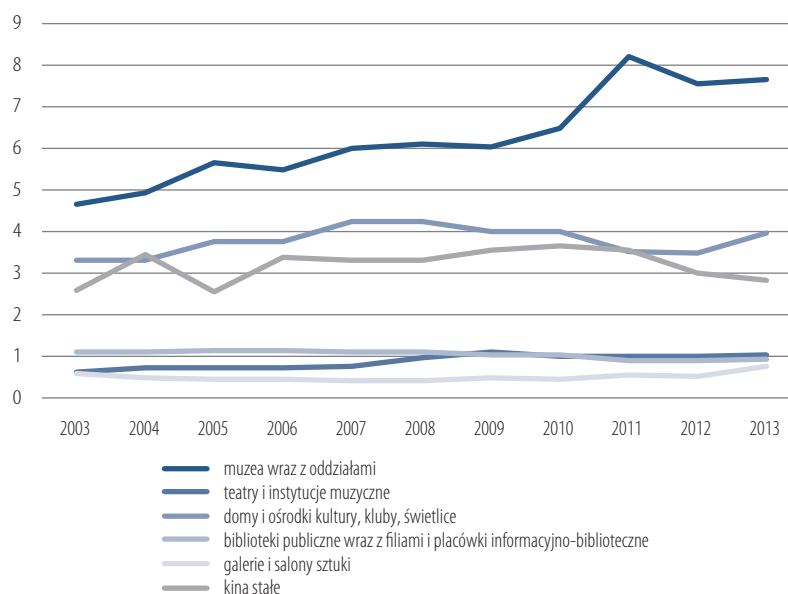
o 128 tys. więcej niż w 2012 roku. Zwiedzający muzea w województwie małopolskim stanowili 26,4% ogółu zwiedzających tego typu instytucje w Polsce. Wynika to zarówno z dużej liczby instytucji muzealnych w regionie (1. miejsce w kraju), dysponujących ciekawymi zbiorami oraz interesującą ofertą wystawienniczą i edukacyjną⁶, a także z faktu, iż miejsca takie jak Zamek Królewski na Wawelu, Kopalnia Soli „Wieliczka” czy Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau, poza mieszkańcami regionu gromadzą rzesze turystów (w 2013 r. odpowiednio: 1 255 504, 1 209 708 oraz 1 332 700 zwiedzających).

Tabela 34. Odbiorcy oferty instytucji kultury w Małopolsce (na 1 tys. mieszkańców)

Typ instytucji	2012		2013	
	Polska	Małopolska	Polska	Małopolska
muzea wraz z oddziałami	693	2 253	754	2 287
teatry i instytucje muzyczne ⁷	277	300	298	307
domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice	817	1 044	990	1 176
biblioteki publiczne wraz z filiami i placówki informacyjno-biblioteczne	218	267	214	276
w tym biblioteki publiczne	168	199	167	200
galerie i salony sztuki	96	149	118	224
kina	973	899	959	839
ogółem	3 074	4 913	3 332	5 109

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie (informacje sygnałowe, Bank Danych Lokalnych oraz tablice wyników ze sprawozdań z zakresu kultury: K-03, K-04, K-05, K-07)

Wykres 48. Odbiorcy oferty instytucji kultury w Małopolsce (w mln osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie (informacje sygnałowe, Bank Danych Lokalnych oraz tablice wyników ze sprawozdań z zakresu kultury: K-03, K-04, K-05, K-07)

- Wyrazem uznania wysokiego poziomu merytorycznej działalności muzeów w regionie oraz znaczenia ich zbiorów jest m.in. fakt wpisania 15 muzeów z obszaru województwa małopolskiego, w tym 8 muzeów dla których organizatorem jest Województwo Małopolskie, do *Państwowego Rejestru Muzeów*. Na koniec 2013 roku małopolskie muzea stanowiły 12,7% wszystkich (118) instytucji ujętych w tym rejestrze. Tym samym województwo małopolskie znalazło się na drugim miejscu w kraju, po województwie mazowieckim (22 muzea rejestrowane), a przed województwem wielkopolskim (10 muzeów rejestrowanych), [za:] *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2014–2017*, pkt 2.1.2.2.
- Dane według siedziby. Wskaźnik Banku Danych Lokalnych według miejsca prezentacji wynosi odpowiednio: 2012: Polska – 277 / Małopolska – 302 (109,0%), 2013: Polska – 298 / Małopolska – 270 (90,8%)

W 2013 roku liczba zwiedzających galerie i salony sztuki wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 253 tys. osób (mimo spadku wystaw z 832 w 2012 roku do 766 w roku 2013). Tak znaczny wzrost (50,5%) częściowo spowodowany został organizacją przez dwie krakowskie galerie dużych wystaw plenerowych (w tym jednej na krakowskich plantach), które odwiedziło łącznie ponad 170 tys. osób. W 2013 roku wzrosła także liczba uczestników wydarzeń organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice (o 450 tys. osób, tj. 12,9%), liczba widzów w teatrach i instytucjach muzycznych (o 24 tys. osób, tj. 2,4%), a także (mimo spadku ilości bibliotek) liczba czytelników (o 31 tys. osób, tj. 3,4%). W 2013 roku jedynie kina stałe zanotowały spadek widzów (o 196 tys. osób, tj. 6%), a tendencja ta (ogólnopolska) utrzymuje się od 2011 roku.

Dostęp do kultury uwarunkowany jest jakością i różnorodnością oferty w zakresie kultury i sztuki, ale także gęstością sieci instytucji kultury oraz jakością infrastruktury kultury. Dzięki projektom inwestycyjnym, realizowanym w znacznej mierze przy wsparciu środków europejskich, poprawia się dostęp do oferty kulturalnej w regionie.

— więcej informacji

Liczba bibliotek publicznych w Polsce sukcesywnie spada. Zjawisko to występuje nie tylko w naszym kraju, lecz jest ono wyrazem globalnego trendu. Jednak Polacy przychodzą do bibliotek nie tylko po książki, a biblioteki mają dla nich coraz szerszą, coraz bardziej zróżnicowaną ofertę kulturalną i edukacyjną, stając się centrami aktywności lokalnej. Modernizacji bibliotek i rozwojowi niekanonicznych pól ich aktywności poświęcony jest program *Biblioteka+*. W Małopolsce realizowany jest on dwutorowo: do ministerialnego programu realizowanego przez Instytut Książki, Województwo Małopolskie wdrożyło kompatybilny moduł, wspierający instytucje w uzupełnieniu ich wkładu własnego. W 2013 roku, w ramach trzeciej edycji konkursu, Województwo Małopolskie udzieliło ośmiu gminom, które budują lub modernizują swoje biblioteki, pomocy finansowej na łączną kwotę 450 000 zł. Ogółem w latach 2011–2013 ze środków rządowych kwotą 12,95 mln zł dofinansowano 17 bibliotek w regionie, a w ramach *Małopolskiej Biblioteki+* z budżetu województwa małopolskiego kwotą 2,01 mln zł wsparto 12 spośród nich.

Więcej w raporcie *Co się zmieniło w bibliotekach?*, Hubert Borowski na zlecenie Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, lipiec 2014, www.biblioteki.org/pl/publikacje

Realizowane w Małopolsce projekty w zakresie infrastruktury kultury cieszą się uznaniem i otrzymują nagrody w ogólnopolskich i międzynarodowych konkursach. Otwarty w 2012 roku budynek Małopolskiego Ogrodu Sztuki, funkcjonujący w strukturach Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie, stał się jednym z najważniejszych miejsc na kulturalnej mapie regionu. Na początku 2013 roku otrzymał nagrodę *Building of the Year 2012* przyznawaną przez internetowy serwis architektoniczny ArchDaily. Znalazł się też wśród laureatów *XIII Konkursu na Najlepsze Przedsięwzięcia Roku w Małopolsce*, organizowanego przez Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski. W marcu 2013 roku za projekt Małopolskiego Ogrodu Sztuki, biuro Ingarden & Ewy zostało uhonorowane przez miesięcznik BUILDER tytułem *Budowlanej Firmy Roku* w kategorii Architekci. Projekt Małopolskiego Ogrodu Sztuki zwyciężył w konkursie amerykańskiego portalu architektonicznego Architizer.com w kategorii projektów kulturalnych – nagroda *Architizer A+ Popular Choice Award* została wręczona na ceremonii 16 maja 2013 roku w Nowym Jorku w Cedar Lake Studio, podczas festiwalu designu. Województwo Małopolskie zostało nagrodzone za projekt Małopolskiego Ogrodu Sztuki w konkursie *Top Inwestycje Komunalne 2013* – nagrodę przyznano za stworzenie wielofunkcyjnej otwartej przestrzeni dla działań w różnych dziedzinach sztuki, łączącej nowoczesność z elementami zabytkowymi, zrealizowanej w zwartej zabudowie centrum Krakowa.

więcej informacji

21 maja 2013 roku, uroczystym koncertem w wykonaniu światowej sławy skrzypaczki Anne-Sophie Mutter, której towarzyszyli młodzi muzycy z Polski i zagranicy, zainaugurowało swoją działalność Europejskie Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach. Centrum zostało zaprojektowane jako wysokiej klasy wielofunkcyjny obiekt – muzyczny kampus, dedykowany artystycznie utalentowanej młodzieży z całej Europy. Pod okiem mistrzów swój warsztat mogą tam wszechstronnie doskonalić młodzi instrumentalisci, wokaliści i dyrygenci. Wartość inwestycji to 64,95 mln zł, w tym 50 mln zł ze środków europejskich (POIŚ 2007–2013).

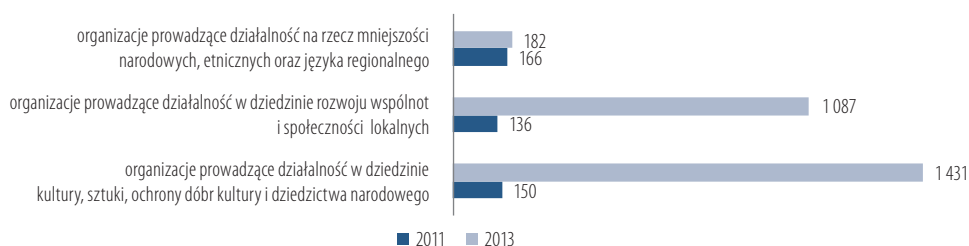
Dla dostępu do kultury kluczowe znaczenie ma także jakość informacji o ofercie oraz dostęp do cyfrowych zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego. W 2013 roku zakończono realizację projektu *Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa* (wartość projektu: 6,04 mln zł, w tym dofinansowanie POIŚ: 5,14 mln zł) oraz projektu *Wirtualne Muzea Małopolski* (wartość projektu: 9,94 mln zł, w tym dofinansowanie MRPO: 7,94 mln zł). Istotne jest to, że projekty te są kontynuowane: Uniwersytet Jagielloński otrzymał wsparcie w ramach MRPO 2007–2013 i realizuje projekt *Bezpieczne i kompleksowe udostępnianie zbiorów Uniwersytetu Jagiellońskiego w Internecie*, natomiast Regionalna Pracownia Digitalizacji utworzona w ramach projektu *Wirtualne Muzea Małopolski*, dzięki dofinansowaniu z *Wieloletniego Programu Rządowego Kultura+*, Priorytet Digitalizacja kontynuuje działalność w ramach projektu *Wirtualne Muzea Małopolski Plus*.

więcej informacji

25 września 2013 roku uruchomiono portal Wirtualne Muzea Małopolski – platformę internetową prezentującą ponad 700 zdigitalizowanych eksponatów z kolekcji małopolskich muzeów. Zaprezentowanie większości z nich w postaci trójwymiarowych wizerunków pozwala zapoznać się nie tylko z bogatą historią tych obiektów, ale także umożliwia ich dokładne obejrzenie w przybliżeniu i poznanie każdego, najdrobniejszego nawet szczegółu bez obawy o zniszczenie cennych przedmiotów. Znakiem rozpoznawczym portalu są nieoczywiste powiązania i inspirujące konteksty oraz bogate materiały edukacyjne. Wirtualne Muzea Małopolski to wspólny projekt Województwa Małopolskiego, Małopolskiego Instytutu Kultury i 35 muzeów z całego regionu. Wartość projektu wyniosła 9,94 mln zł, w tym 7,94 mln zł ze środków europejskich (MRPO 2007–2013).
Więcej na www.muzea.malopolska.pl

Województwo Małopolskie prowadzi działania na rzecz wspierania sektora pozarządowego, który w ostatnich latach intensywnie się rozwija, coraz aktywniej angażując się w działania na rzecz kultury i dziedzictwa kulturowego.

Wykres 49. Wybrane organizacje pozarządowe w Małopolsce

Źródło: Dane z bazy Stowarzyszenia Klon/Jawor: www.bazy.ngo.pl, [za:] *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2014–2017*, pkt 2.2.4

Dla porównania w Polsce na koniec 2013 roku istniało: 15 662 organizacje pozarządowych realizujących działalność w dziedzinie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, 13 063 organizacje pożytku

publicznego realizujących działalność w dziedzinie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych oraz 1 944 organizacje działające na rzecz mniejszości narodowych, etnicznych oraz języka regionalnego⁸.

Istotnym elementem wspierania sektora pozarządowego w regionie jest organizowany przez Województwo Małopolskie otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych w dziedzinie kultury pn. *Mecenat Małopolski*. W 2013 dofinansowano 155 projektów (na 337 złożonych ofert) przeznaczając na ten cel 2,9 mln zł. Najbardziej aktywne w pozyskiwaniu środków były podmioty z Krakowa (na 148 złożonych ofert dofinansowano 63 projekty o łącznej wartości wsparcia w wysokości 1,6 mln zł). Ilość ofert składanych przez podmioty w pozostałych powiatach nie przekroczyła 25 ofert na powiat. O dofinansowanie w ramach *Mecenatu Małopolski* nie ubiegały się podmioty z terenu powiatu suskiego.

więcej informacji

Od 20 grudnia 2013 roku wystawę stałą z Kolekcji Małopolskiej Fundacji Muzeum Sztuki Współczesnej można oglądać na Dworcu PKP w Tarnowie. Kolekcja 147 dzieł 49 wybitnych artystów polskich i z krajów sąsiedzkich, postrzegana jako jedna z najciekawszych w kraju, nie posiadała dotąd stałego miejsca ekspozycji, co utrudniało jej udostępnianie oraz właściwą opiekę nad zbiorami. Ekspozycja jest wspólnym przedsięwzięciem BWA w Tarnowie i Małopolskiej Fundacji Muzeum Sztuki Współczesnej, które zostało zrealizowane dzięki wsparciu finansowemu Województwa Małopolskiego i Gminy Miasta Tarnowa. Oba samorządy przekazały na ten cel w 2013 roku po 25 000 zł.

W dziedzinie przemysłów kreatywnych silnie akcentowany jest rozwój potencjału filmowego regionu. W 2013 roku, w ramach Regionalnego Funduszu Filmowego przeprowadzono 5. *Konkurs na Wspieranie Produkcji Filmowej* – kwotą 983 tys. zł wsparto 8 produkcji filmowych. W 2013 roku odbyła się 1 premiera filmu zrealizowanego w ramach RFF (*Penderecki. Droga przez labirynt* w reżyserii Anny Schmidt – pokaz filmu stanowił element obchodów roku jubileuszowego Krzysztofa Pendereckiego), a współfinansowane w poprzednich latach filmy: *Nieulotne* w reżyserii Jacka Borcucha oraz *Obława* w reżyserii Marcina Krzyształowicza zostały uhonorowane szeregiem nagród. W ramach konkursu *Trzy Korony – Małopolska Nagroda Filmowa* nagrodzono 3 scenariusze filmu fabularnego (1. nagroda dla Ewy Bylicy z Krakowa za scenariusz *Bieg o życie*) oraz 1 scenariusz filmu dokumentalnego, związane z Małopolską tematyką lub miejscem akcji (łączna pula nagród wyniosła 105 tys. zł). W roku 2013 w ramach programu *Filmoteka Małopolska* Województwo Małopolskie, poprzez zakup usług promocyjnych, wsparło kwotą 300 tys. zł 16 produkcji filmowych⁹. Rozwija się Małopolska Sieć Kin Cyfrowych (na koniec 2013 roku do sieci należało 18 kin w 10 miastach regionu¹⁰), działa Alvernia Studios oraz Krakow Film Commission. Bogaty jest również program festiwali filmowych.

2. Dziedzictwo kulturowe

– stan zachowania, zarządzanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa

Małopolska utrzymała pozycję krajowego lidera pod względem ilości obiektów chronionych jako światowe dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze UNESCO: na koniec 2013 roku w regionie znajdowało się 14¹¹ (z 29 w Polsce) takich miejsc, w tym obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO w czerwcu 2013 roku. Na 37. sesji Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO w Phnom Penh w Kambodży,

8. Dane z bazy Stowarzyszenia Klon/Jawor: www.bazy.ngo.pl, [za:] *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2014–2017*, pkt 2.2.4.

9. www.bip.malopolska.pl/umwm/Article/get/id,193608.html.

10. www.film-commission.pl/maeopolska-siea-kin-cyfrowych.html; www.mskc.pl.

11. Liczba wpisów na Listę UNESCO (14 wpisów z kraju, z czego 6 z Małopolski) nie jest równa liczbie miejsc wpisanych na Listę (przykładowo z terenu Małopolski w ramach 3 wpisów ujęto: 2 kopalnie, zamek, 4 kościoły drewniane, 4 cerkwie). Małopolskie miejsca UNESCO: 1. Historyczne centrum Krakowa, 2. Kopalnia soli w Wieliczce, 3. Zamek Żupny w Wieliczce, 4. Kopalnia soli w Bochni, 5. Auschwitz-Birkenau, niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady, 6. Zespół klasztorno-pielgrzymkowy w Kalwarii Zebrzydowskiej, 7–10. Cztery kościoły drewniane: pw. św. Michała Archanioła w Binarowej, pw. św. Michała Archanioła w Dębnie Podhalańskim, pw. św. Leonarda w Lipnicy Murowanej, pw. św. Filipa i Jakuba w Sękowej, 11–14. Cztery drewniane cerkwie: pw. św. Paraskewy w Kwiatoniu, pw. św. Michała Archanioła w Brunarach Wyżnych, pw. św. Jakuba w Powroźniku, pw. Opieki Bogurodzicy w Owczarach.

podjęto decyzję o rozszerzeniu wpisu Kopalni Soli w Wieliczce o kopalnię w Bochni i wielicki Zamek Żupny, a także wpisano na listę 16 drewnianych cerkwi w polskim i ukraińskim regionie Karpat, w tym 4 z terenu Małopolski: cerkiew św. Jakuba Młodsze Apostoła w Powroźniku, cerkiew Opieki Bogurodzicy w Owczarach, cerkiew św. Paraskiewy w Kwiatoniu, cerkiew św. Michała Archanioła w Brunarach Wyżnych. Był to pierwszy wpis polskich zabytków na Listę UNESCO od 2006 roku.

Wydarzeniem o wielkim znaczeniu dla ochrony i promocji małopolskiej kultury i dziedzictwa na arenie międzynarodowej było także ogłoszenie Krakowa (23 października 2013 roku, na konferencji miast kreatywnych w Pekinie) szóstym Miastem Literatury UNESCO. Tym samym Kraków został przyjęty do sieci miast kreatywnych UNESCO jako pierwsze słowiańskie i drugie nieanglojęzyczne miasto sieci, co ma niebagatelne znaczenie dla promocji, tzw. „literatury małych języków”. Sieć Miast Kreatywnych UNESCO, utworzona w 2004 roku aby promować rozwój ekonomiczny, społeczny i kulturalny miast oparty na zasadach trwałego i zrównoważonego rozwoju, liczy obecnie 38 miast, które dzielą się swymi doświadczeniami oraz najlepszymi praktykami w dziedzinie rozwoju kultury. Przynależność do sieci umożliwia współpracę w międzynarodowej grupie miast realizujących projekty związane z literaturą, oparte na kreatywności i innowacyjności.

Na koniec 2013 roku z liczby 47 400 obiektów wpisanych do małopolskiej wojewódzkiej ewidencji zabytków, do wojewódzkiego rejestru zabytków nieruchomości wpisanych było 5 079 obiektów. Do wojewódzkiego rejestru zabytków ruchomych wpisanych było 31 479 obiektów¹². Nadal widoczne jest skupienie zabytków nieruchomości wpisanych do wojewódzkiego rejestru w Krakowie i okolicach, a także w południowej części regionu – powiatach: sądeckim, gorlickim, nowotarskim oraz tarnowskim. Najmniej zabytków nieruchomości znajduje się na północy województwa: w powiecie miechowskim, dąbrowskim i chrzanowskim¹³.

Zgodnie z art. 87 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami *Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami*. Aktualny *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010–2013* został przyjęty uchwałą Nr LIII/843/10 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 8 listopada 2010 roku. W 2013 roku przystąpiono do opracowywania dokumentu stanowiącego kontynuację przyjętego programu. Na koniec 2013 roku spośród 182 gmin w regionie gminne programy opieki nad zabytkami posiadało 76 gmin (41,7%)¹⁴. Na szczeblu powiatowym w regionie obowiązywały 3 powiatowe programy opieki nad zabytkami (spośród 22 powiatów w regionie), co stanowi 13,64% tego typu dokumentów, które powinny zostać opracowane i przyjęte. W 2013 roku uchwalonych zostało 8 programów opieki nad zabytkami – jeden powiatowy: *Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013–2016* opracowany dla Powiatu Krakowskiego, i siedem gminnych: *Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Skrzyszów na lata 2013–2016*, *Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Gorlice 2013–2016*, *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Mędrzechów na lata 2013–2016*, *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Zator na lata 2013–2016*, *Program Opieki nad Zabytkami Gminy Bobowa na lata 2013–2016*, *Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013–2016 dla Gminy Tarnów*, *Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Brzeźnica na lata 2013–2017*¹⁵.

Narzędziami nadzoru konserwatorskiego oraz kontroli opieki nad zabytkami, dotyczącymi każdego rodzaju zabytku wpisanego do rejestru zabytków, są pozwolenia lub postanowienia konserwatorskie¹⁶ oraz wymóg uzgodnienia dokumentacji konserwatorskiej, budowlanej lub projektowej. Od lat wzrasta ilość wydawanych przez służby konserwatorskie pozwoleń i postanowień konserwatorskich, co świadczy o większej aktywności właścicieli zabytków wpisanych do rejestru zabytków i podejmowaniu większej ilości działań konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach położonych na terenie województwa małopolskiego. W 2013 roku wydano 9 526 opinii i zaleceń konserwatorskich oraz 3 836 pozwoleń i postanowień konserwatorskich, w tym 3 545 dotyczących zabytków nieruchomości, 291 – zabytków ruchomych.

Właściwie sprawowanej ochronie nad zabytkami w regionie sprzyja dobra kondycja finansowa jednostek samorządu terytorialnego, które mogą – zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – udzielać właścicielom i opiekunom prawnym zabytków wsparcia finansowego (w formie dotacji), przeznaczanego

12. Dane Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Krakowie.

13. [za:] *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2014–2017*, pkt 2.1.1.3.

14. Dane Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Stan na koniec 2013 r.

15. Stan na koniec 2013 r., [za:] *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2014–2017*, pkt 3.1.

16. Od 2011 r., zgodnie z zapisami rozporządzenia MKiDN z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 165, poz. 987) – WKZ wydaje dwie formy decyzji akceptujących programy postępowania konserwatorskiego i projekty robót przy zabytkach – pozwolenia i postanowienia.

na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane obiektów wpisanych do rejestru zabytków, oraz same utrzymywać w dobrym stanie technicznym posiadane, zabytkowe własności, głównie nieruchomości. W 2013 roku 67 (36,8%) gmin wraz z miastami na prawach powiatu oraz 4 powiaty (18,2%) w województwie małopolskim zagwarantowało w swoich budżetach środki finansowe na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – łącznie 19,5 mln zł (wykonanie na 31.12.2013 r. w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*, rozdział 92120 *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami*). Województwo Małopolskie przeznaczyło na ten cel środki w wysokości 4,6 mln zł. Znaczna część tych środków została przeznaczona na wsparcie, w formie dotacji, prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych prowadzonych przy zabytkach położonych na terenie województwa małopolskiego. W roku 2013 w ramach konkursu pn. *Ochrona zabytków Małopolski* Województwo Małopolskie dofinansowało 123 projekty (na 169 złożonych ofert) przeznaczając na ten cel 3,5 mln zł. Najbardziej aktywne w pozyskiwaniu środków były podmioty z powiatu gorlickiego (aktywność ta przełożyła się na wysokość dotacji: na 33 złożone oferty dofinansowano 29 projektów o łącznej wartości wsparcia w wysokości 772 tys. zł), a także nowosądeckiego, tarnowskiego, bocheńskiego, nowotarskiego i brzeskiego (10 lub więcej złożonych ofert). Najmniej ofert (po 1) złożyły organizacje mające swoją siedzibę w Tarnowie oraz w powiatach tatrzańskim, suskim i proszowickim.

Małopolska w skali kraju jest jedynym regionem wyróżnionym specjalnym finansowym wsparciem przeznaczanym bezpośrednio z budżetu Kancelarii Prezydenta RP na ochronę dziedzictwa kulturowego stolicy regionu. W 2013 roku Kraków, w ramach Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa, otrzymał 39,9 mln zł. Znaczące środki na ochronę zabytków w regionie pochodziły także z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków – 5,7 mln zł. W 2013 roku, w porównaniu do roku 2012 znacząco zwiększyła się wysokość środków pozyskanych przez podmioty z terenu województwa małopolskiego z programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – dofinansowanie uzyskało 36 projektów z Małopolski (o 33,3% więcej niż w 2012 roku), a łączna wartość wsparcia wyniosła 9,03 mln zł (o 43,1% więcej niż w roku poprzednim).

Kontynuowano realizację projektów łączących ochronę dziedzictwa kulturowego z działaniami na rzecz podniesienia jakości usług i rozwoju infrastruktury kultury w regionie, finansowanych z programów europejskich na lata 2007–2013. W 2013 roku w zmodernizowanym XIX-wiecznym Pałacyku Czapskich w Krakowie otwarto Europejskie Centrum Numizmatyki Polskiej (wartość prac: 23,2 mln zł, dofinansowanie POIŚ: 19,66 mln zł). Także w Krakowie oddano do użytku Europeum – Ośrodek Kultury Europejskiej (wartość prac: 8,34 mln zł, dofinansowanie MRPO: 2,4 mln zł). Otwarto odnowiony dziedziniec na Wawelu (wartość projektu renowacji dziedzińca zewnętrznego oraz adaptacji budynku na centrum promocji i informacji na Wawelu: 16 mln zł, dofinansowanie POIŚ: 11 mln zł). Zakończono konserwację bloków dawnego KL Auschwitz II – Birkenau (wartość całego projektu: 22,8 mln zł, dofinansowanie POIŚ: 18,5 mln zł).

— więcej informacji

11 września 2013 roku w wyremontowanym zabytkowym, siedemnastowiecznym spichlerzu przy pl. Sikorskiego 6 w Krakowie otwarto Europeum – Ośrodek Kultury Europejskiej, w którym Muzeum Narodowe w Krakowie prezentuje własny zbiór sztuki zachodnioeuropejskiej. Ekspozycja ponad stu obrazów i rzeźb obrazuje siedem wieków historii sztuki europejskiej. Założeniem Europeum jest także edukacja w zakresie wiedzy o kulturze Europy: sztukach pięknych, literaturze, filozofii, poezji, muzyce. Ośrodek stanowić ma również centrum informacji o zbiorach malarstwa zachodnioeuropejskiego w Polsce

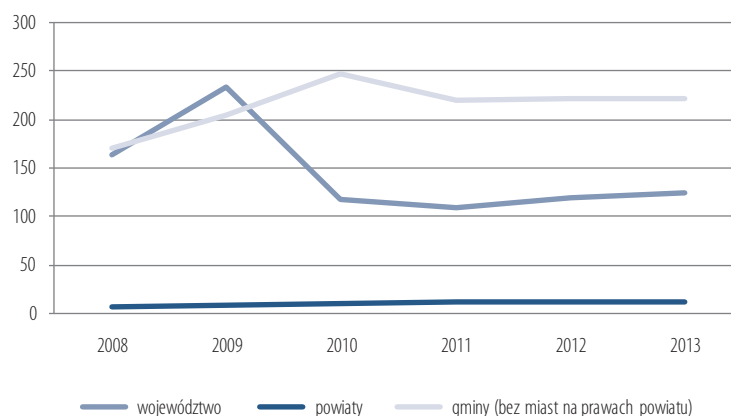
Współcześnie za kluczową uznać należy rolę jaką dziedzictwo odgrywa w procesach społeczno-gospodarczych. Wpisanie go w ten obszar pozwala zarówno docenić jego potencjały, jak i stanowi ogromną szansę dla jego ochrony i właściwego zagospodarowania. Atutem regionu dla funkcjonowania dziedzictwa kulturowego w obiegu społeczno-gospodarczym są liczne zabytki oraz krajobrazy kulturowe uznane za unikatowe (m.in. obiekty UNESCO, parki narodowe i krajobrazowe), rozbudowany katalog cenionych i szeroko rozpoznawalnych produktów regionalnych i tradycyjnych czy liczne szlaki kulturowe i turystyczne. Równocześnie obserwuje się narastające ryzyko w postaci komercjalizacji lokalnych wytworów regionalnych (m.in. rękodzieła), która czasem przyczynia się do znacznego obniżenia ich wartości kulturowej i estetycznej. W 2013 roku rozpoczęto

realizację międzynarodowego projektu *W Europie dziedzictwo się liczy. W stronę europejskiego indeksu dziedzictwa kulturowego* (koordynatorem jest Europa Nostra), mający na celu zebranie, analizę oraz rozpowszechnienie istniejącego zasobu informacji na temat wpływu dziedzictwa kulturowego na społeczeństwo i ekonomię¹⁷. Nadal potrzebne są działania w zakresie adaptacji zabytków do nowych funkcji. Choć sytuacja w tym zakresie nieco się poprawiła – m.in. jako efekt wsparcia właścicieli zabytkowych obiektów w ramach MRPO 2007–2013, w konkursach dla Działania 3.1 *Rozwój infrastruktury turystycznej*; Schemat D. *Inwestycje w poprawę bazy noclegowej oraz przystosowanie obiektów zabytkowych do celów turystycznych* oraz Schemat B. *Inwestycje w obiekty i infrastrukturę uzdrowiskową*, wciąż obserwuje się niewiele realizacji włączania dziedzictwa w obieg gospodarczy przy zachowaniu wartości zabytku. Jest to wynikiem nierozstrzygniętych kwestii własnościowych i niskiego poziomu zainteresowania inwestorów zabytkowymi obiektami, powodowanego m.in. wysokością nakładów koniecznych do poniesienia przy tego typu inwestycji, ograniczeniem swobody dysponowania własnością prywatną i skomplikowanymi procedurami administracyjnymi wnoszącymi ryzyko znacznego wydłużenia procesu inwestycyjnego.

3. Finansowanie kultury

Nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego stanowią corocznie znaczącą część budżetów jednostek samorządu terytorialnego. W 2013 roku z budżetów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego (w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*) wyniosły 592,4 mln zł i po raz pierwszy od 2010 roku były wyższe od wydatków roku poprzedniego (wzrost o 9,2% w stosunku do 2012 roku).

Wykres 50. Wydatki województwa, gmin i powiatów (bez miast na prawach powiatu) w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* (w mln zł)

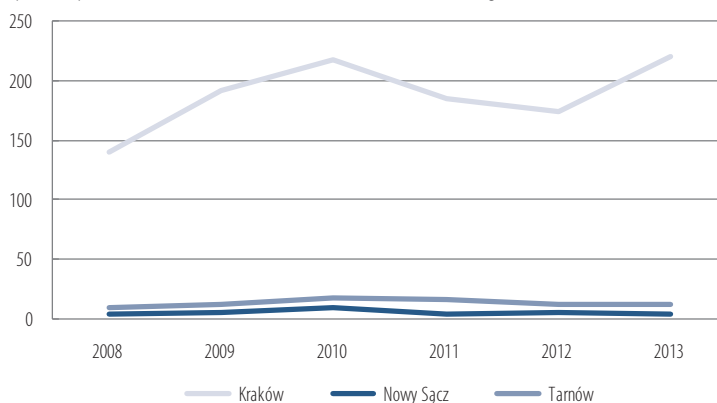

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

W 2013 roku 188 gmin i powiatów w województwie małopolskim (92,2%) zagwarantowało w swoich budżetach środki finansowe na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego. W porównaniu do roku 2012 wydatki samorządów gminnych (bez miast na prawach powiatu) oraz powiatów utrzymały się na porównywalnym poziomie. Z budżetu Województwa Małopolskiego w 2013 roku na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego przeznaczono o 4,3% więcej niż w roku poprzednim. W Krakowie wskaźnik ten wyniósł 126,2%, w Tarnowie 91,5%, w Nowym Sączu 99,1%.

17. www.mck.krakow.pl/page/projekty.

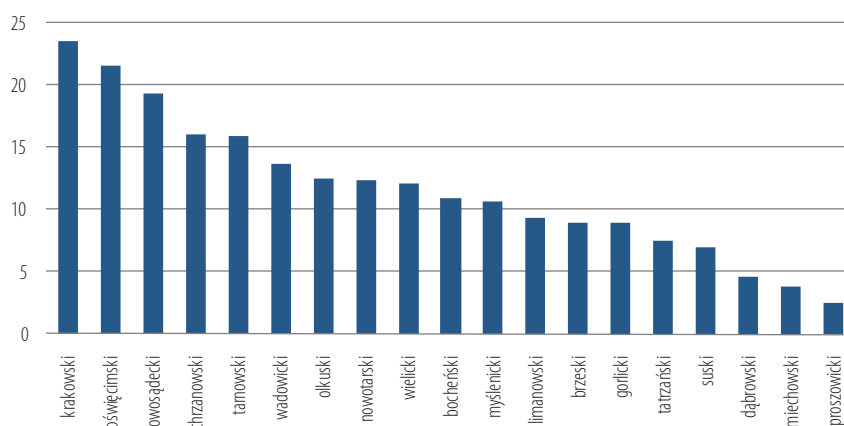
Wykres 51. Wydatki miast na prawach powiatu w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

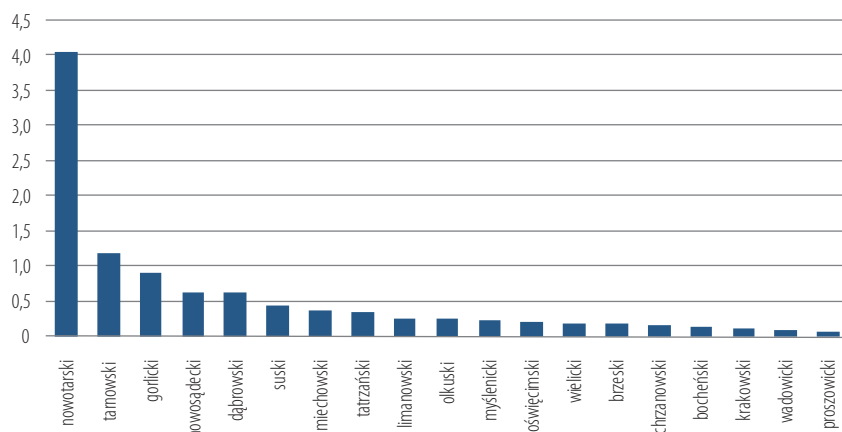
Spośród gmin, które w 2014 roku wydatkowały środki w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*, największe środki przeznaczyła na ten cel Gmina Miejska Kraków (220,9 mln zł). Znaczne kwoty (powyżej 5 mln zł) uwzględniały też budżety Tarnowa (13,2 mln zł), Oświęcimia (10,0 mln zł), Skawiny (7,9 mln zł), Chrzanowa (6,9 mln zł), Wieliczki (6,2 mln zł), Bochni (6,1 mln zł), Olkusza (5,8 mln zł), Nowego Sącza (5,3 mln zł) oraz Zakopanego (5,0 mln zł). Wśród powiatów, na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, największe środki przeznaczyły: powiat nowotarski (4,1 mln zł) oraz powiat tarnowski (1,2 mln zł). Wydatki 113 jednostek samorządu terytorialnego w tym zakresie były na poziomie poniżej 1 mln zł.

Wykres 52. Wydatki samorządów gmin (bez miast na prawach powiatu) w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w 2013 roku – w układzie powiatami (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 53. Wydatki powiatów w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w 2013 roku (w mln zł)

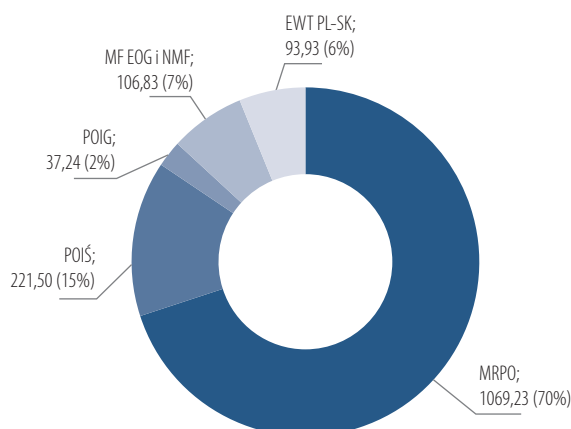

Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wśród środków na kulturę oraz ochronę i opiekę nad zabytkami znaczącą rolę odgrywają fundusze europejskie, zasilające budżety wielu projektów z zakresu ochrony dziedzictwa, poprawy ładu przestrzennego, budowy nowej infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz nieinwestycyjne przedsięwzięcia kulturalne i artystyczne. Oprócz Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 (MRPO), programami w ramach których zapewniono możliwość wsparcia projektów w obszarze kultury i dziedzictwa kulturowego były:

- › Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007–2013 (POIŚ), Priorytet XI. *Kultura i dziedzictwo kulturowe*,
- › Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka na lata 2007–2013 (EWT PL-SK), Działanie 2.1 *Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie turystyki* oraz Działanie 2.2 *Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego*; Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007–2013 (POIG), Priorytet VI. *Polska gospodarka na rynku międzynarodowym*, Działanie 6.4 *Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym*,
- › Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy (MF EOG i NMF) na lata 2004–2009, Priorytet 3. *Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego*, a także współfinansowane ze środków MF EOG i NMF programy na lata 2009–2014: *Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego* oraz *Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego*; Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, Oś 3. *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*, Działanie *Odnowa i rozwój wsi*.

Wykres 54. Środki europejskie pozyskane w ramach MRPO, POIŚ, POIG, EWT PL-SK, MF EOG i NMF na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego (w mln zł) – stan na 31.12.2013 roku

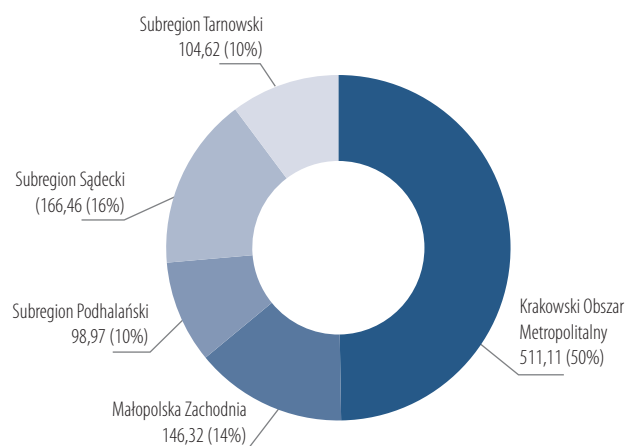
Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Departamentu Funduszy Europejskich UMWM, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego¹⁸

Na koniec 2013 roku zostało zrealizowanych lub były w trakcie realizacji 394 projekty w obszarze kultury, dziedzictwa kulturowego i przemysłów czasu wolnego, które otrzymały wsparcie w ramach MRPO 2007–2013, POIŚ 2007–2013, POIG 2007–2013, EWT PL-SK 2007–2013, MF EOG i NMF 2004–2009 oraz 2009–2014. Łączna wartość dofinansowania tych projektów wynosiła 1 528,7 mln zł¹⁹.

18. MRPO 2007–2013: uwzględniono projekty w obszarze kultury i przemysłów czasu wolnego realizowane w ramach działań: 1.2 Rozwój społeczeństwa informacyjnego, 3.1.A *Budowa regionalnego systemu informacji turystycznej*, 3.1.B *Inwestycje w obiekty i infrastrukturę uzdrowiskową*, 3.1.C *Rozwój produktów i oferty turystycznej regionu*, 3.1.D *Inwestycje w poprawę bazy noclegowej oraz przystosowanie obiektów zabytkowych do celów turystycznych*, 3.2.A *Dziedzictwo kulturowe i rewitalizacja układów przestrzennych*, 3.3.A *Rozwój infrastruktury kulturalnej*, 3.3.B *Organizacja imprez kulturalnych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym*, 5.2 *Rozwój funkcji metropolitalnych KOM*, 6.1.A *Projekty realizowane wyłącznie w ramach programów rewitalizacji*, 6.2.A *Odnowa centrów wsi*, 8.1 *Promocja Małopolski na arenie międzynarodowej*, 8.2 *Budowa pozycji Małopolski w europejskich sieciach współpracy*; POIŚ 2007–2013: Priorytet XI. *Kultura i dziedzictwo kulturowe*; POIG 2007–2013: Działanie 6.4 *Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym*; EWT PL-SK 2007–2013: Działanie 2.1 *Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie turystyki* oraz Działanie 2.2 *Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego*; MF EOG i NMF 2004–2009: Priorytet 3. *Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego*; MF EOG i NMF 2009–2014: Program *Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego*, Program *Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego*.

19. Ibid.

Wykres 55. Środki europejskie pozyskane w ramach MRPO20 na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego w podziale na subregiony (w mln zł) – stan na 31.12.2013 roku

Źródło: opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Departamentu Funduszy Europejskich UMWM, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Kultura fizyczna

Opracowanie: Andrzej Hyży

podsumowanie

- W roku 2013 z budżetów jednostek samorządów terytorialnych województwa małopolskiego na kulturę fizyczną wydatковано kwotę w wysokości ok. 321,0 mln zł.
- W ramach Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego w 2013 roku skierowano do dofinansowania 19 inwestycji na kwotę blisko 6 mln zł.

1. Rozwój infrastruktury sportowej

Województwo małopolskie systematycznie wspiera rozwój infrastruktury sportowej. Inwestorzy korzystają między innymi ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w ramach *Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego*.

Corocznie, w ramach tego programu, Sejmik Województwa Małopolskiego kieruje do dofinansowania zadania zgłoszone przez samorządy szczebla powiatowego i gminnego.

W roku 2013 do dofinansowania skierowano 19 zadań na kwotę 5,9 mln zł.

W latach 1999–2013 inwestorzy realizujący budowy, modernizacje i remonty 349 obiektów sportowych otrzymali wsparcie finansowe z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej.

Łącznie do dofinansowania skierowano budowę 21 kompleksów sportowych, 19 krytych pływalni, 26 hal sportowych, 68 małych hal sportowych, 187 sal gimnastycznych i 28 innych obiektów sportowych.

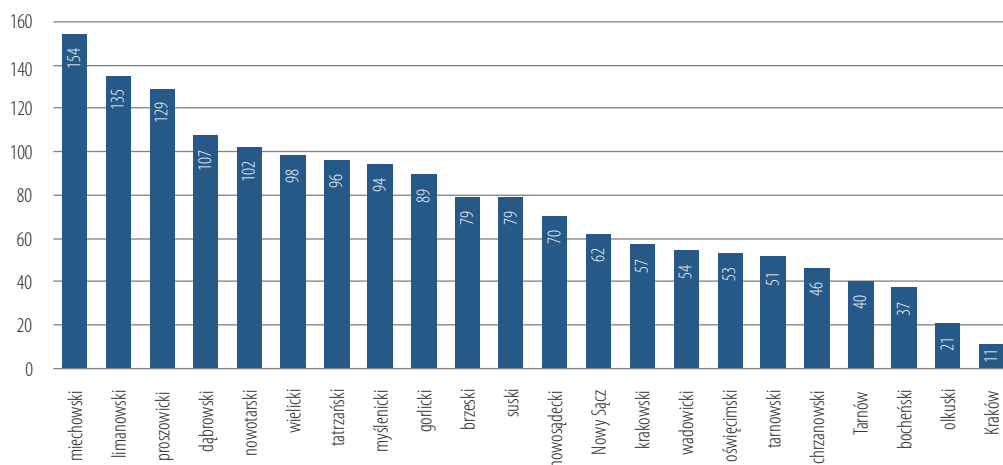
Tabela 35. Rodzaje obiektów dofinansowanych w ramach *Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego* w latach 1999–2013

Powiat	Kompleksy sportowe	Kryte pływalnie	Hale	Małe hale	Sale	Inne obiekty	Razem
bocheński	0	0	0	1	13	0	14
brzeski	0	1	3	2	8	0	14
chrzanowski	2	1	1	1	3	0	8
dąbrowski	0	1	1	2	8	0	12
gorlicki	1	0	0	6	13	2	22
krakowski	3	3	2	3	15	2	28
limanowski	1	1	2	7	16	0	27
miechowski	1	1	1	3	1	1	8
myślenicki	2	0	1	6	9	2	20
nowosądecki	1	0	1	6	23	1	32
nowotarski	1	1	2	7	17	2	30
olkuski	1	0	0	1	4	0	6

Powiat	Kompleksy sportowe	Kryte pływalnie	Hale	Małe hale	Sale	Inne obiekty	Razem
oświęcimski	0	2	1	2	10	2	17
proszowicki	0	1	0	0	6	0	7
suski	0	1	1	2	8	2	14
tarnowski	3	0	1	8	14	0	26
tatrzański	0	0	1	2	5	1	9
wadowicki	0	1	2	5	7	0	15
wielicki	2	2	1	4	4	0	13
Kraków	2	2	4	0	0	7	15
Nowy Sącz	0	0	1	0	2	5	8
Tarnów	1	1	0	0	1	1	4
ogółem	21	19	26	68	187	28	349

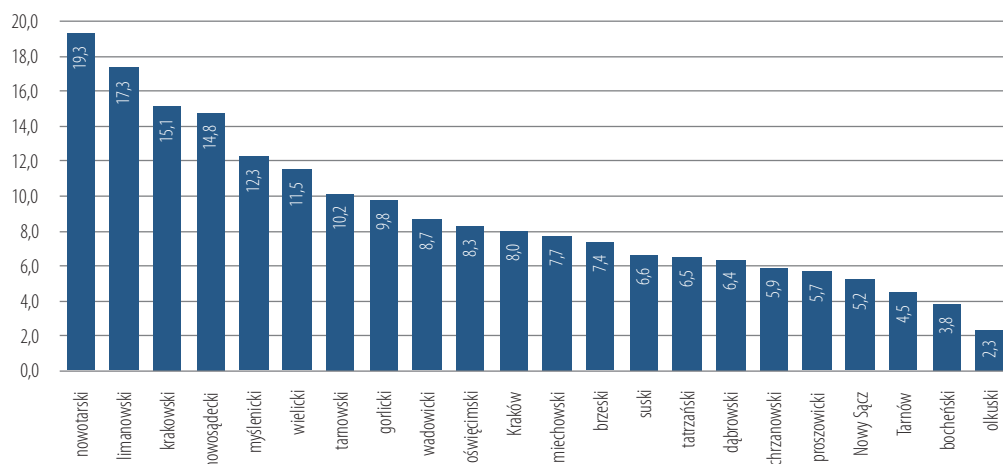
Źródło: opracowanie własne UMWM

Wykres 56. Środki z funduszu rozwoju kultury fizycznej przekazane jest w ramach *Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego* w latach 1999–2013 (w przeliczeniu w złotych na jednego mieszkańca powiatu)

Źródło: opracowanie własne UMWM

Wykres 57. Środki z funduszu rozwoju kultury fizycznej przekazane jest w ramach *Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego* w latach 1999–2013 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne UMWM

2. Znaczące wydarzenia sportowe

Na arenach naszego regionu, krajowych i zagranicznych przedstawiciele sportów indywidualnych i zespołowych walczyli o jak najlepsze wyniki, zdobywali medale, przyciągali uwagę kibiców i jednocześnie rozślawiali Małopolskę. W gronie najbardziej zasłużonych sportowców i klubów znaleźli się:

- › Kamil Stoch – reprezentant WKS Zakopane został indywidualnym mistrzem świata i brązowym drużynowo w skokach narciarskich w Val di Fiemme. Dwukrotny zwycięzca zawodów Pucharu Świata, trzeci w klasyfikacji generalnej PŚ, czwarty zawodnik Turnieju Czterech Skoczni;
- › Justyna Kowalczyk – zdobywczyni Pucharu Świata i małej *Kryształowej Kuli*. Triumfatorka Tour de Ski, wicemistrzyni świata na 30 km stylem klasycznym, sześć wygranych w zawodach PŚ;
- › Agnieszka Radwańska – tenisistka Nadwiślanu Kraków zakończyła sezon na piątym miejscu na świecie. Wygrała trzy turnieje WTA, w Auckland, Sydney i Seulu. Półfinalistka Wimbledonu, ćwierćfinalistka Australian Open i Rolanda Garrosa. Uczestniczka turnieju Masters w Stambule;
- › Rafał Sonik – quadowiec z Krakowa zdobył Puchar Świata FIM Cross Country. Po raz drugi zajął trzecie miejsce w Dakarze, rajdzie uważanym za najtrudniejszy na świecie;
- › Krystyna Pałka – biathlonistka, urodzona w Czerwiennem koło Zakopanego, była srebrną medalistką mistrzostw świata w Nowym Mescie w biegu na dochodzenie. To największy sukces w historii kobiecego biathlonu w Polsce;
- › Rafał Wajda – karateka AKT Niepołomice zajął drugie miejsca w Pucharze Świata i w Polskiej Lidze Karate Tradycyjnego. Drużynowy mistrz kraju, brązowy medalista indywidualnych mistrzostw Polski;
- › Rafał Majka – kolarz grupy Tinkoff Saxo i wychowanek Krakusa Swoszowice był siódmy w Giro d'Italia, czwarty w Tour de Pologne, drugi w wyścigu Mediolan–Turyn i trzeci w Giro di Lombardia;
- › Piotr Szczepański, Marcin Pochwała – kajakarze górscy KKK Kraków byli srebrnymi medalistami indywidualnie i drużynowo mistrzostw Europy w slalomie C-2. W mistrzostwach świata zajęli piąte miejsce. Złoci medaliści MP w slalomie;
- › Jędrzej Dobrowolski – narciarz SNPTT 1907 Zakopane trzykrotnie poprawiał rekord Polski w prędkości jazdy na nartach, osiągając ostatecznie wynik na światowym poziomie – 234, 933 km/h. W mistrzostwach globu był 11. w najwyższej klasie Speed One;
- › Urszula Radwańska – tenisistka Nadwiślanu Kraków zakończyła sezon na 43. miejscu rankingu WTA. Ćwierćfinalistka turniejów w Carlsbadzie i Stanford;
- › Drużyna hokeistów Comarch Cracovii wywalczyła po raz 10. mistrzostwo Polski;
- › Drużyna siatkarek Polskiego Cukru Muszynianki Fakro Banku BPS Muszyna wywalczyła puchar CEV;
- › Drużyna koszykarek Wisły Can-Pack Kraków została wicemistrzem Polski;
- › Drużyna żużlowców Azotów Unii Tarnów zdobyła brązowy medal drużynowych mistrzostwo Polski.

Województwo małopolskie kształci i wychowuje kolejne pokolenia sportowców. Niezwykle pomocny jest w tym ogólnopolski system współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży. Obejmuje on rywalizację w czterech kategoriach wiekowych: młodzików (Międzywojewódzkie Mistrzostwa Młodzików), juniorów młodszych (Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych – Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży), juniorów (Mistrzostwa Polski Juniorów) i młodzieżowców (Młodzieżowe Mistrzostwa Polski).

W prowadzonej przez Ministerstwo Sportu i Turystyki klasyfikacji województw Małopolska utrzymała piąte miejsce w kraju. Wygrało Mazowsze przed Wielkopolską, Górnym Śląskiem i Dolnym Śląskiem.

W punktacji łącznej gmin, jak również powiatów – Kraków zajął piąte miejsce (4 608,13 pkt).

Natomiast, w punktacji klubowej w pierwszej dziesiątce zabrakło naszych przedstawicieli. Dwunaste miejsce zajął AZS AWF Kraków (726,01), 19. było TS Wisła Kraków (596, 83), 22. AZS Zakopane (522,67), a 23. BKS WP Kościelisko (508, 17).

Tabela 36. System Sportu Młodzieżowego – łączna punktacja województw

Lokata	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
1.	mazowieckie	5 097,00	5 826,68	4 934,50	2 726,70	18 584,88
2.	wielkopolskie	3 452,83	5 165,83	4 283,83	2 748,20	15 650,69
3.	śląskie	2 714,48	5 190,16	4 391,18	2 732,26	15 028,08

Lokata	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
4.	dolnośląskie	2 857,83	4 001,87	3 744,31	2 748,62	13 352,63
5.	małopolskie	2 521,26	4 090,84	3 284,90	1 818,01	11 715,01
6.	pomorskie	2 870,14	3 320,14	3 142,61	1 760,99	11 093,88
7.	kujawsko-pomorskie	2 871,09	2 700,92	2 793,73	1 866,92	10 232,66
8.	łódzkie	1 496,54	2 090,03	2 770,78	1 962,53	8 319,88
9.	zachodniopomorskie	2 078,87	2 207,10	1 986,36	1 537,15	7 809,48
10.	lubelskie	1 427,25	1 768,15	1 944,19	1 617,34	6 756,93
11.	warmińsko-mazurskie	1 844,89	1 707,78	1 658,36	1 348,38	6 559,41
12.	podlaskie	1 525,50	1 584,08	1 314,55	1 432,08	5 856,21
13.	lubuskie	1 420,00	1 599,50	1 327,45	1 417,50	5 764,45
14.	podkarpackie	469,50	1 735,21	1 617,62	1 283,41	5 105,74
15.	opolskie	984,41	666,50	1 036,87	1 079,27	3 767,05
16.	świętokrzyskie	431,50	835,65	814,88	767,50	2 849,53

Legenda:

MMP	Międzywojewódzkie Mistrzostwa Młodzików,
MPJ	Mistrzostwa Polski Juniorów,
MPJMł	Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych,
MMM	Młodzieżowe Mistrzostwa Polski

Źródło: dane Ministerstwa Sportu i Turystyki

W 2013 roku nie zabrakło prestiżowych zawodów sportowych w Małopolsce, takich jak:

- › Puchar Świata w skokach narciarskich (11–12 stycznia – Zakopane);
- › 33. Międzynarodowy Turniej Piłki Ręcznej o Puchar Lajkonika (5–7 kwietnia – Kraków);
- › XII Cracovia Maraton (27 kwietnia – Kraków);
- › 51. Małopolski Wyścig Górski (12–15 czerwca – województwo małopolskie);
- › 70. Tour de Pologne (27.07–3.08) – małopolskie etapy: III (30 lipca) Kraków–Rzeszów, IV (31 lipca) Tarnów–Katowice, V (1 sierpnia) Nowy Targ–Zakopane, VI (2 sierpnia) Bukovina Terma Hotel Spa–Bukovina Tatrzńska, VII (3 sierpnia) Kraków–Kraków;
- › IV Festiwal Biegowy, w tym 29. Mistrzostwa Świata w Biegach Górskich (6–8 września – Krynica).

Województwo Małopolskie nagrodziło najlepszych sportowców z naszego regionu, będąc współorganizatorem plebiscytu *10 Asów Małopolski*, zorganizowanego przez gazetę Dziennik Polski. W najlepszej dziesiątce znaleźli się: 1. Kamil Stoch, 2. Justyna Kowalczyk, 3. Agnieszka Radwańska, 4. Rafał Sonik, 5. Krystyna Pałka, 6. Rafał Wajda, 7. Rafał Majka, 8. Piotr Szczepański i Marcin Pochwała, 9. Jędrzej Dobrowolski, 10. Urszula Radwańska.

Mając na względzie wzrost aktywności sportowej młodych ludzi i promowanie Małopolski jako regionu sprzyjającego rozwojowi kultury fizycznej województwo nagradza również sportowców w kategorii wiekowej juniora młodszego, juniora i młodzieżowca oraz sportowców niepełnosprawnych, którzy zdobyli medale mistrzostw świata lub Europy. W roku 2013 w ramach *Małopolskiego Lauru Sportu* wyróżniono 30 zawodników i 24 trenerów. W tym gronie są m.in. Katarzyna Rusin – snowboardowa mistrzyni świata, Klemens Murańka – wicemistrz globu w skokach narciarskich i Katarzyna Rogowiec – zdobywczyni Kryształowej Kuli w biegach narciarskich niepełnosprawnych.

3. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej

Na terenie województwa małopolskiego w 2013 roku działały 2 824 stowarzyszenia kultury fizycznej, tj. 34 więcej niż w 2012 roku.

Tabela 37. Liczba stowarzyszeń kultury fizycznej w województwie małopolskim (stan na dzień 31 grudnia 2013 roku)

Lp.	Powiat	KS	LKS	PKS	UKS	TKKF	Inne	Razem
1.	Kraków	170	7	8	146	78	167	576
2.	sądecki	39	26	2	125	3	16	211
3.	krakowski	39	79	7	38	1	25	189
4.	tarnowski	30	58	2	84	2	8	184
5.	gorlicki	27	28	0	69	1	18	143
6.	nowotarski	29	17	2	78	1	16	143
7.	wadowicki	24	53	1	33	9	12	132
8.	limanowski	23	23	0	57	2	12	117
9.	myślenicki	17	36	0	47	2	14	116
10.	Nowy Sącz	29	1	1	44	4	32	111
11.	chrzanowski	27	14	4	36	4	22	107
12.	brzeski	18	36	1	43	0	7	105
13.	oświęcimski	21	25	21	28	0	10	105
14.	wielicki	34	25	0	31	1	14	105
15.	Tarnów	17	1	2	48	5	15	88
16.	tatrzański	29	6	2	36	2	9	84
17.	bocheński	26	13	0	32	1	9	81
18.	olkuski	8	12	1	40	3	17	81
19.	suskie	12	14	0	23	0	4	53
20.	miechowski	4	1	0	27	0	6	38
21.	dąbrowski	3	10	1	18	1	0	33
22.	proszowicki	9	9	0	3	1	0	22
	ogółem	635	494	55	1086	121	433	2824

Legenda:

- KS Klub Sportowy
- LKS Ludowy Klub Sportowy
- PKS Parafialny Klub Sportowy
- UKS Uczniowski Klub Sportowy
- TKKF Stowarzyszenie Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatów

Jednostki samorządu terytorialnego w województwie małopolskim w 2013 roku wydatkowały ze swoich budżetów na kulturę fizyczną kwotę ponad 321 mln zł, tj. o ponad 80,9 mln zł mniej niż w roku 2012.

Tabela 38. Wydatki na kulturę fizyczną z budżetów jednostek samorządów terytorialnych w 2013 roku

Gminy / powiaty / województwo	Wydatki na kf – dział 926			
	Wydatki ogółem	Razem	W tym inwestycyjne	% wydatków na kf
gminy	7 177 085 925	163 006 450	79 663 038	2,27%
miasta na prawach powiatu	4 564 903 129	147 800 583	75 478 055	3,24%
powiaty	1 875 840 391	4 438 035	2 545 218	0,24%
województwo małopolskie	1 107 321 791	5 718 029	78 577	0,52%
ogółem	14 725 151 236	320 963 097	157 764 888	2,18%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z RIO w Krakowie

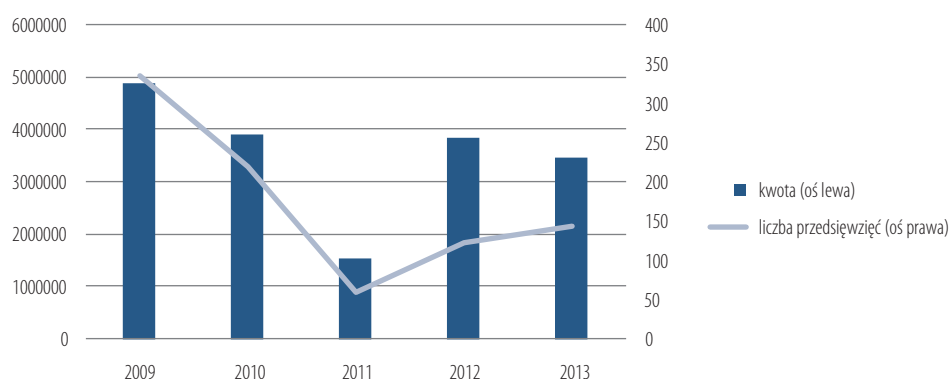
W roku 2013 województwo małopolskie ze swego budżetu wsparło kulturę fizyczną kwotą ponad 5,7 mln zł. Środki te skierowano na dofinansowanie zadań z dziedziny kultury fizycznej, realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Otwarty konkurs ofert na realizację zadań województwa małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej

Wzorem lat ubiegłych, konkurs adresowany był do organizacji pozarządowych realizujących na terenie województwa małopolskiego następujące rodzaje zadań z dziedziny kultury fizycznej:

- › upowszechnianie kultury fizycznej (obejmujące: organizację wojewódzkich masowych imprez rekreacyjnych i sportowych w środowisku wiejskim, akademickim, osób niepełnosprawnych oraz organizację zawodów sportowych promujących Małopolskę o zasięgu wojewódzkim, ogólnopolskim i międzynarodowym);
- › współzawodnictwo i szkolenie sportowe dzieci i młodzieży (obejmujące: współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży szkolnej – igrzyska młodzieży szkolnej, gimnazjadę, licealiadę oraz udział reprezentacji województwa w szkolnych zawodach ogólnopolskich; szkolenie i współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo – przygotowania i udział reprezentantów województwa w finałach ogólnopolskiego systemu sportu młodzieżowego; szkolenie najzdolniejszej sportowo młodzieży do 15 roku życia z naszego regionu w ramach tzw. kadry wojewódzkiej młodzików oraz szkolenie dzieci i młodzieży).

Wykres 58. Dotacje z budżetu województwa dla NGO realizujących zadania z obszaru kultury fizycznej

Źródło: opracowanie własne UMWM

Wśród dofinansowanych zadań w ramach upowszechniania kultury fizycznej na uwagę zasługują pilotażowe projekty przyjęte do realizacji 2013 roku pn.:

- › *Wakacje z piłką nożną* – projekt zakładający organizację wakacyjnych turniejów sportowych w piłce nożnej o zasięgu wojewódzkim, skierowany w szczególności do dzieci i młodzieży spędzającej wakacje w miejscu zamieszkania, zapewniający dzieciom i młodzieży z terenu Małopolski aktywizację sportową

w okresie wakacji. Rozgrywki prowadzone były na etapie gminnym, powiatowym i subregionalnym, a zakończyły się turniejem wojewódzkim w Krakowie, w którym uczestniczyło 10 najlepszych drużyn, spośród których wyłoniony został Mistrz Turnieju. Łącznie w projekcie udział wzięło ok. 5 000 uczestników (420 drużyn, ze 150 gmin);

- › *Małopolska biega* – przedsięwzięcie zakładające szkolenie gimnazjalistów, w każdym z 5 subregionów Małopolski i przygotowanie do udziału w zawodach sportowych w biegach przełajowych. W 2013 r. zadanie realizowane było w 3 subregionach: tarnowskim, sądeckim oraz Małopolsce Zachodniej, i objęło blisko 1 200 uczestników.

Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży

Województwo małopolskie chcąc wspierać przedsięwzięcia mające na celu zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, kontynuowało w 2013 r. realizację projektów ogólnorozwojowych, umożliwiających wszechstronny rozwój dzieci z małopolskich szkół podstawowych, poprzez aktywną rekreację ruchową, w ramach pozalekcyjnych zajęć z różnych dyscyplin sportowych.

W 2013 roku zostały dofinansowane dwa projekty na łączną kwotę ponad 900 tys. zł:

- › *Jeźdź z głową* – zakładający organizację przez małopolskie gminy nauki jazdy na nartach (zjazd i biegi) oraz na snowboardzie (zjazd) dla jak największej liczby uczniów III klas szkół podstawowych, a co za tym idzie nabycie podstawowych umiejętności poprawnej i bezpiecznej techniki jazdy na nartach/snowboardzie, skutkującej wzrostem bezpieczeństwa na stokach i trasach narciarskich oraz wypracowaniem nawyku jazdy w kasku. W 2013 roku z nauki skorzystało ok. 1 200 osób z 19 małopolskich gmin;
- › *Już pływam* – zakładający organizację przez małopolskie gminy nauki pływania dla jak największej liczby uczniów klas I–VI szkół podstawowych, umożliwiającej nabycie przez dzieci podstawowych umiejętności pływackich, które przekładają się na wzrost bezpieczeństwa na akwenach wodnych. W 2013 roku zostało przeszkolonych ok. 7 400 dzieci z 71 małopolskich gmin.

Bezpieczeństwo publiczne

Opracowanie: Joanna Janowicz

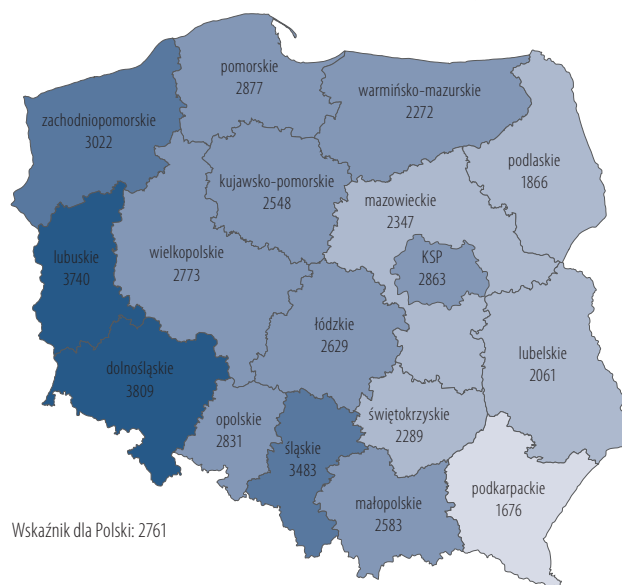
— podsumowanie

- W roku 2013 w Małopolsce wskaźnik zagrożenia przestępczością w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w porównaniu z rokiem 2012 i 2011 zmniejszył się odpowiednio o 10,7% i 13,1%. Na tle pozostałych województw Małopolska zajmuje 10. miejsce.
- Porównując wskaźnik zabitych na 100 wypadków drogowych w Polsce w 2013 roku, należy podkreślić, że Małopolska – tak jak to miało miejsce w roku ubiegłym – wypada najlepiej na tle innych województw odnotowując najniższy wskaźnik.
- W 2013 roku na obszarze województwa małopolskiego miało miejsce ogółem niespełna 36,5 tys. zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych, w tym 8,7 tys. pożarów, 25,6 tys. miejscowych zagrożeń oraz 2,1 tys. fałszywych alarmów. Miejscowe zagrożenia stanowiły ok. 70%, pożary ok. 24%, a fałszywe alarmy ok. 6% ogółu zdarzeń. W porównaniu do 2012 roku nastąpił spadek ogólnej liczby zdarzeń o 10,6%.

1. Zagrożenie przestępczością

W 2013 roku w Polsce zostało stwierdzonych przez policję 1 063 703 przestępstw. Oznacza to spadek liczby przestępstw o 5% w stosunku do roku ubiegłego, kiedy to liczba przestępstw była większa o ponad 56 tys. Średnie zagrożenie przestępczością w Polsce w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w 2013 roku wyniosło 2 761 będąc najniższym w ciągu ostatnich kilku lat. Zasadniczo najniższy wskaźnik zagrożenia przestępczością ogółem w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców – tak jak w latach ubiegłych – występuje w województwach wschodnich: podkarpackim, podlaskim, lubelskim oraz mazowieckim (bez miasta stołecznego Warszawy i okolicznych powiatów). Natomiast najwyższe wartości wskaźnika zagrożenia przestępczością ogółem w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców notowane są w województwach zachodnich. W 2013 roku wskaźnik zagrożenia powyżej 3500 przestępstw w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców odnotowano w wojewódz-

Mapa 32. Zagrożenie przestępczością ogółem w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców

Źródło: Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce 2013 roku, MSW 2014

twach: dolnośląskim i lubuskim.

Wskaźnik zagrożenia przestępstwami kryminalnymi ogółem w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców rozkłada się tak jak w przypadku zagrożenia przestępstwami ogółem. Najniższy wskaźnik występuje we wschodnich województwach: podkarpackim, podlaskim, świętokrzyskim, lubelskim i mazowieckim (wyłączając KSP)¹. Natomiast najwyższe wartości wskaźnika notowane są w województwach zachodnich.

W roku 2013 wskaźnik wykrywalności ogólnej przestępstw wyniósł 67,1% i był porównywalny z uzyskanym w roku 2012 (67,8%). Najwyższą, jak dotąd, wartość wskaźnika wykrycia przestępstw ogółem (68,7%) odnotowano w roku 2011. Wartość wskaźnika wykrywalności ogólnej przestępstw w roku 2013 była o 11,9 punktu procentowego wyższa od uzyskanej w roku 2003.

W roku 2013 w Małopolsce wskaźnik zagrożenia przestępczością w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wyniósł 2583, co plasuje Małopolskę na tle pozostałych województw na 10. miejscu, z wartością 2893. W porównaniu z rokiem 2012 i 2011 wskaźnik zmniejszył się odpowiednio o 10,7% i 13,1%².

Tabela 39. Wskaźniki zagrożenia ogółem w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w Małopolsce

	2011	2012	2013	Wskaźniki dla Polski	Miejsce Małopolski na tle województw
wskaźniki zagrożenia na 100 tys. mieszkańców przestępstwami kryminalnymi:	2 196	2 166	1871	1846	7.
› zabójstwem	1,2	1,5	1,1	1,5	12.
› bójkami lub pobiciami	25	20	18	23	15.
› zgwałceniem	4,1	2,9	3,9	3,5	6.
› spowodowaniem uszczerbku na zdrowiu	30	33	28	37	15.
› przestępstwami rozbójniczymi	106	91	46	53	4.
› przestępstwem kradzieży	560	552	516	557	10.
› kradzieżami z włamaniem	291	270	268	307	11.
› kradzieżami samochodów	26	25	17	40	12.
› przestępstwami uszkodzenia mienia	174	162	149	150	7.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z *Raportu o stanie bezpieczeństwa w Polsce 2013 roku*, MSW 2014

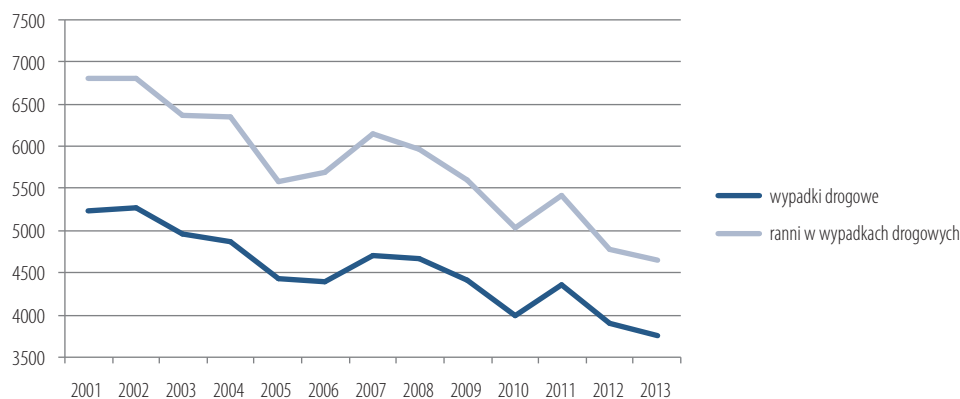
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

W 2013 roku w Polsce doszło do 35 847 wypadków drogowych mających miejsce na drogach publicznych, w strefach zamieszkania bądź w strefach ruchu. W porównaniu z rokiem 2011, kiedy to miało miejsce 40 065 wypadków, liczba ta spadła o 4 218 wypadków (10,5%). Odnosząc się do ubiegłorocznych danych, liczba ta spadła o 1 199 wypadków (3,2%). W wyniku wypadków drogowych na polskich drogach zginęło 3 357 osób. W porównaniu z rokiem 2012, w którym śmierć poniosło 3 571 osób, nastąpił spadek o 214 osób (6,0%). Zmniejszyła się również liczba rannych w wypadkach drogowych, która w 2013 r. wyniosła 44 059 (spadek o 3,8% w stosunku do roku 2012). Do jednostek policji zgłoszono 355 943 kolizji drogowych, tym samym odnotowując wzrost o 4,8% w porównaniu do 2012 roku.

W 2013 roku na małopolskich drogach miały miejsce 3 764 wypadki drogowe (spadek o 3,5% w stosunku do roku ubiegłego), w których zginęło 221 osób (spadek o 12,6% w stosunku do poprzedniego roku), natomiast 4 659 osób zostało rannych (spadek o 2%).

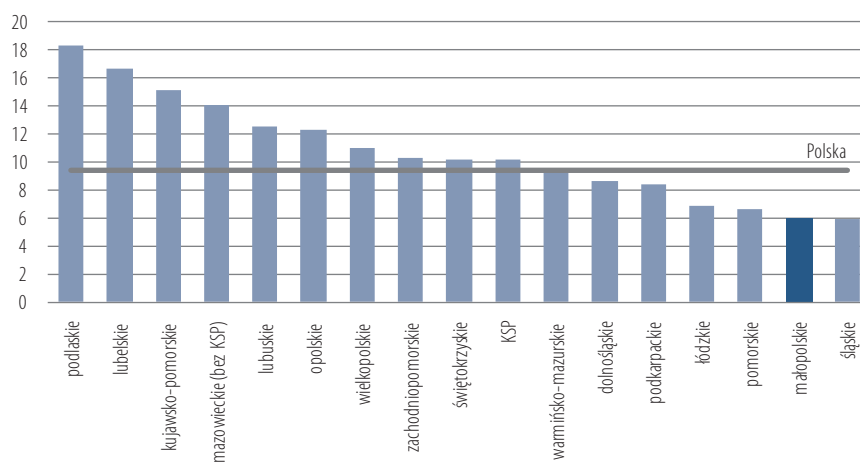
1. Zgodnie z podziałem terytorialnym Policji, Komenda Stołeczna Policji obejmuje obszar miasta stołecznego Warszawy i okolicznych powiatów podwarszawskich, natomiast Komenda Wojewódzka Policji z siedzibą w Radomiu – pozostałą część województwa mazowieckiego.
2. *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2013 roku*, MSW 2014.

Wykres 59. Tendencja występowania wypadków drogowych w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP *Wypadki drogowo w Polsce w 2013 roku*, Warszawa 2014

Wykres 60. Wskaźnik liczby zabitych na 100 wypadków w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP *Wypadki drogowo w Polsce w 2013 roku*, Warszawa 2014

Porównując wskaźnik zabitych na 100 wypadków drogowych w Polsce w 2013 roku, należy podkreślić, że Małopolska – tak jak to miało miejsce w roku ubiegłym – wypada najlepiej na tle innych województw odnotowując wraz z województwem śląskim najniższy wskaźnik.

Odnosząc się do stanu zagrożenia w poszczególnych powiatach w województwie małopolskim w 2013 roku najwięcej wypadków miało miejsce na terenie miasta Krakowa – 28% wszystkich wypadków. Zjawisko wzrostu ilości wypadków zaobserwowano na terenie 10 powiatów. Największy na terenie powiatu chrzanowskiego – 22,5%, terenie działania Komisariatu Autostradowego – 18,8% oraz powiatu oświęcimskiego – 15,6%. Największy spadek ilości wypadków odnotowano w powiecie bocheńskim – 20,2%³.

Badając stan zagrożenia na małopolskich drogach, w 2013 roku do wypadków drogowych najczęściej dochodziło na jezdni (odnotowano 2 997 wypadków), w których zginęło 181 osób, tj. o 28 osób mniej niż w roku 2012. Drugim najbardziej niebezpiecznym miejscem pod względem liczby wypadków drogowych są przejścia dla pieszych (340 wypadków). Biorąc pod uwagę obszar, na którym dochodziło do zdarzeń drogowych, w 2013 roku 4,7 razy częściej odnotowywano wypadki drogowo na terenie zabudowanym. Analizując stan drogi, najczęściej wypadków miało miejsce przy dobrych warunkach atmosferycznych, suchej nawierzchni i prostym odcinku drogi.

Do głównych przyczyn wypadków spowodowanych przez kierujących – podobnie jak w latach ubiegłych – należało:

- › niedostosowanie prędkości do panujących warunków – 834 wypadki (96,2)*,
- › nieudzielanie pierwszeństwa przejazdu – 715 wypadki (106,1)*,
- › niezachowanie odległości między pojazdami – 341 wypadków (105,2)*,

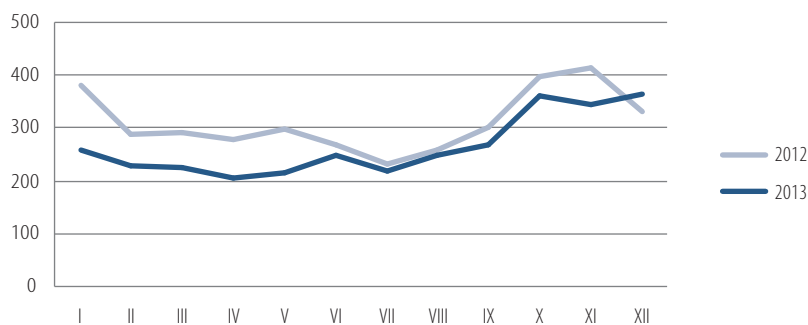
3. Na podstawie danych Wydziału Ruchu Drogowego KWP w Krakowie: *Ocena stanu bezpieczeństwa na drogach województwa małopolskiego w 2013 roku*.

- › nieudzielanie pierwszeństwa pieszemu – 221 wypadków (88,4)*,
- › nieprawidłowe przejeżdżanie przejść dla pieszych – 171 wypadków (90)*,
- › nieprawidłowe wyprzedzanie – 134 wypadków (103,1)*,
- › jazda po niewłaściwej stronie drogi – 84 wypadki (94,4)*,
- › wjazd przy czerwonym świetle – 75 wypadków (98,7)*,
- › oraz nieprawidłowe skręcanie – 74 wypadki (85,1)*⁴.

*dynamika zmian w odniesieniu do roku 2012

Kolejną grupą sprawców wypadków drogowych byli piesi. W 2013 roku spowodowali oni 3 182 wypadki (8,9% ogółu wypadków), w wyniku których śmierć poniosło 579 osób (17,2% ogółu zabitych), a obrażenia ciała odniosło 2 671 osób (6,1% ogółu rannych). Najczęściej ofiarami w tych wypadkach byli sami piesi. Należy zaznaczyć, że najwięcej wypadków piesi spowodowali w miesiącach: grudzień (366 wypadków, 78 zabitych i 294 rannych), październik (361 wypadków, 76 zabitych, 298 rannych) i listopad (343 wypadki, 72 zabitych, 277 rannych). Jako jeden z czynników wpływających na taki rozkład wypadków uznać można złe warunki atmosferyczne panujące w tym okresie, a także szybko zapadający zmierzch, wówczas piesi stają się mniej widoczni, co w połączeniu z brakiem ostrożności (tak pieszych, jak i kierujących) skutkuje dużą liczbą wypadków.

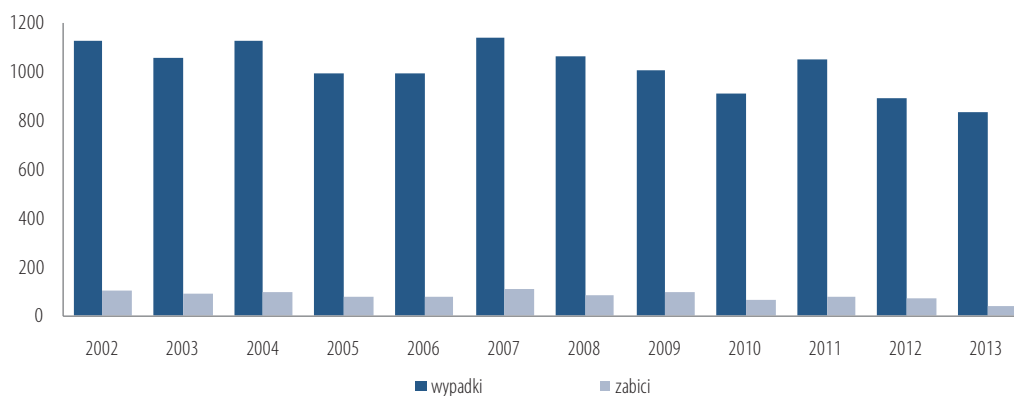
Wykres 61. Wypadki drogowe w Małopolsce spowodowane przez pieszych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Ruchu Drogowego KWP w Krakowie: *Ocena bezpieczeństwa na drogach województwa małopolskiego w 2013 roku*

Nowe zapisy ustawy – prawo o ruchu drogowym rozszerzyły obowiązek noszenia od 31 sierpnia 2014 roku elementów odblaskowych na wszystkich, niezależnie od wieku, którzy będą poruszać się po zmierzchu poza obszarem zabudowanym. W przepisach przewidziano wyjątek: pieszy będzie mógł się poruszać po zmierzchu poza obszarem zabudowanym bez elementów odblaskowych, jeżeli będzie się znajdował na drodze przeznaczonej wyłącznie dla pieszych lub na chodniku. Nowy przepis nie będzie miał zastosowania w strefie zamieszkania – tam pieszy korzysta z całej szerokości drogi i ma pierwszeństwo przed pojazdem.

Wykres 62. Wypadki w Małopolsce spowodowane przez kierujących na skutek nadmiernej prędkości

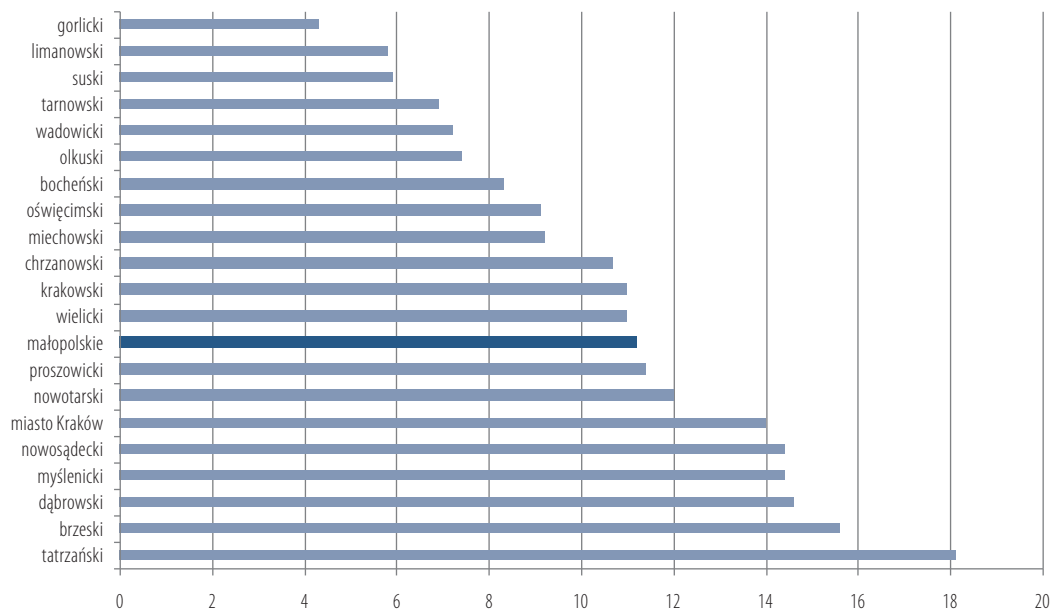

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Ruchu Drogowego KWP w Krakowie: *Ocena bezpieczeństwa na drogach województwa małopolskiego w 2012 roku*

4. Ibid.

W 2013 roku nietrzeźwi kierowcy spowodowali 188 wypadków na małopolskich drogach (184 w roku ubiegłym) oraz 553 kolizje (to o 110 kolizji mniej w porównaniu z rokiem 2012). W konsekwencji w wypadkach zginęło 8 osób (14 w roku ubiegłym), a 263 zostały ranne (231 w roku 2012). Z analizy wynika, że 4,9 % wypadków na terenie województwa zostało spowodowanych w 2013 roku przez nietrzeźwego kierowcę, natomiast kolizji drogowych 2,5 %. Powyższe dane dowodzą zatem, że w 2013 roku nietrzeźwi kierowcy mieli mniejszy udział w kolizjach drogowych, a nieco większy w wypadkach⁵.

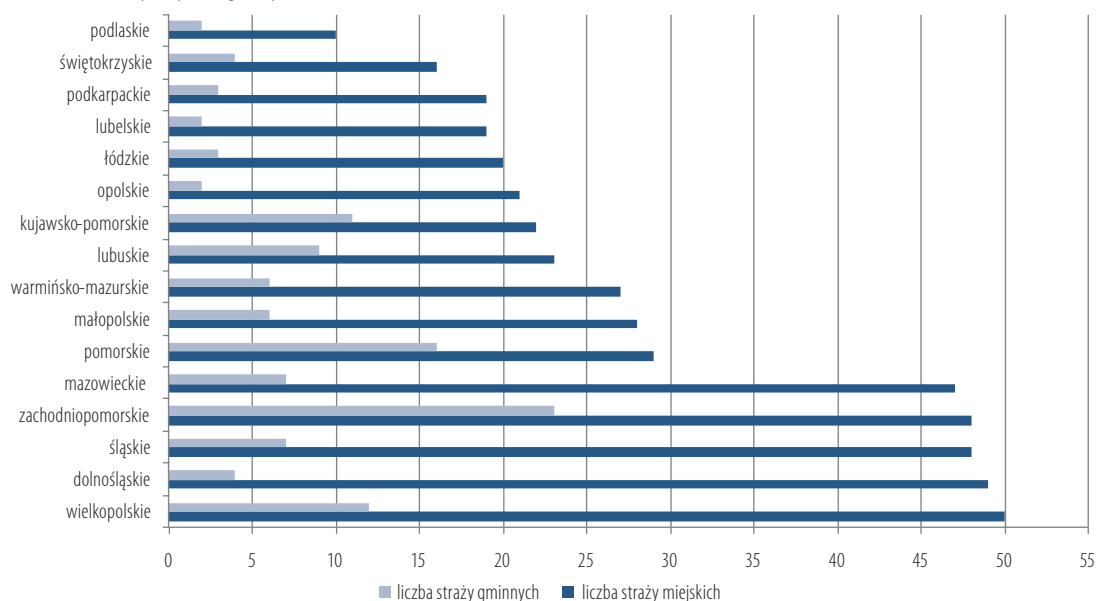
Wykres 63. Wypadki w poszczególnych powiatach i mieście Krakowie w 2013 roku w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Ruchu Drogowego KWP w Krakowie: *Ocena stanu bezpieczeństwa na drogach województwa małopolskiego w 2013 roku*

3. Działalność straży miejskich i gminnych

Wykres 64. Liczba straży miejskich i gminnych w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: *Informacja o działalności straży gminnych (miejskich) oraz ocena współpracy straży z Policją w 2013 roku*, MSW

5. Ibid.

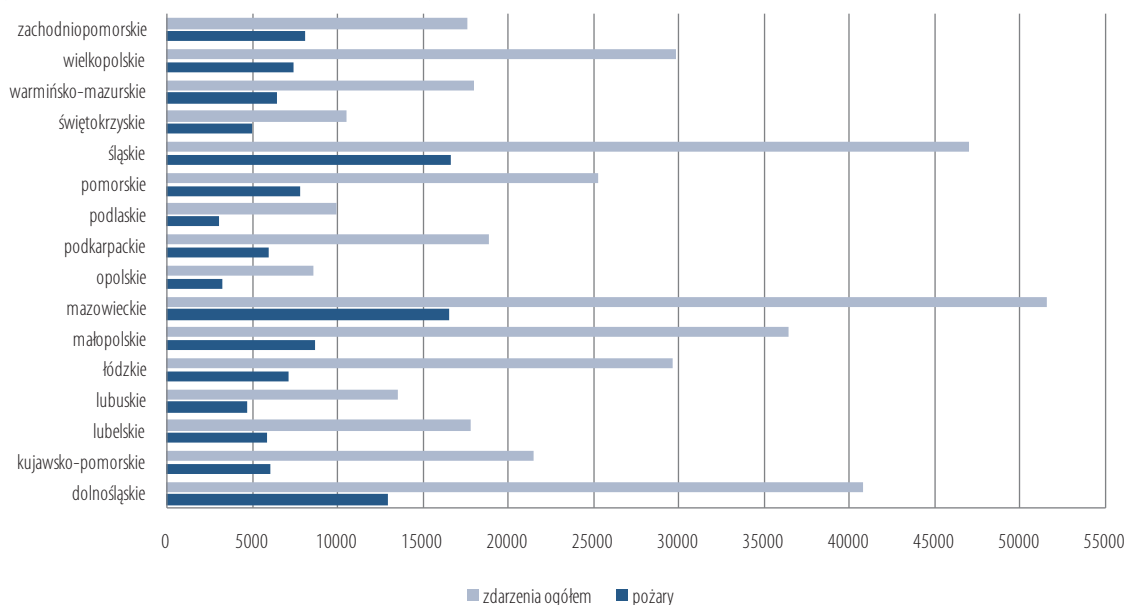
W 2013 r. na terenie Polski funkcjonowały łącznie 593 oddziały straży gminnych i miejskich. W zdecydowanej większości przeważały straż miejskie (476) nad gminnymi (117). Liczba osób zatrudnionych w oddziałach straży gminnych i miejskich wyniosła 11 412 osób (o 67 mniej niż w roku ubiegłym). W liczbie tej mieści się 9 643 strażników gminnych i miejskich oraz 1 769 pracowników zatrudnionych na stanowiskach urzędniczych albo stanowiskach pomocniczych i obsługi. Porównując powyższe dane do roku ubiegłego należy wskazać, iż liczba oddziałów straży gminnych (miejskich) pozostała bez zmian, zmalała natomiast liczba zatrudnionych strażników⁶.

Na terenie województwa małopolskiego w 2013 r. działały 34 oddziały straży, w tym 28 miejskich i 6 gminnych, co plasuje województwo małopolskie na 7. pozycji na liście województw pod względem liczby oddziałów⁷:

4. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe

W 2013 roku jednostki ochrony przeciwpożarowej brały udział w niespełna 400 tys. interwencji w całej Polsce, co stanowi spadek ogólnej liczby interwencji o 10,5% w stosunku do roku 2012 i 15,2% do roku 2011. W ogólnej liczbie zdarzeń pożary stanowiły 31,8%, tj. 126 tys. zdarzeń. Podobnie jak w latach ubiegłych, liczba pożarów małych stanowi zdecydowany odsetek ogólnej liczby pożarów (94,9%). Wśród regionów o najwyższej liczbie zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych znajdują się podobnie jak w latach ubiegłych odpowiednio województwa: śląskie, mazowieckie, dolnośląskie oraz małopolskie.

Wykres 65. Liczba zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych w Polsce w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Biuletynu Informacyjnego Państwowej Straży Pożarnej 2013 r.*

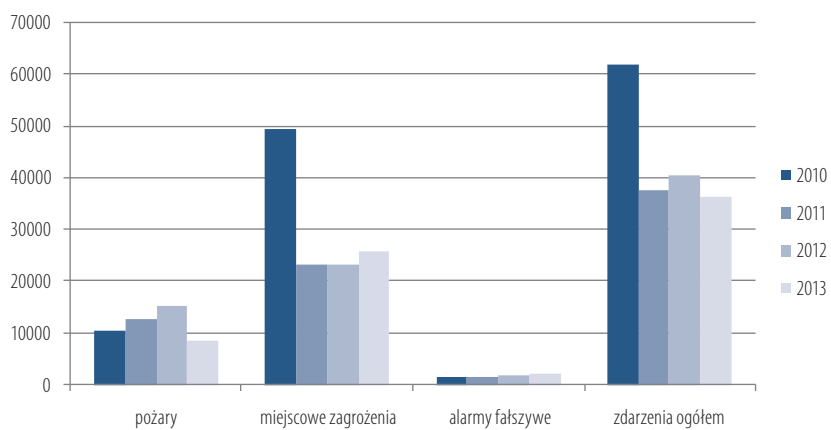
W 2013 roku na obszarze województwa małopolskiego miało miejsce ogółem niespełna 36,5 tys. zdarzeń, w tym 8,7 tys. pożarów, 25,6 tys. miejscowych zagrożeń oraz 2,1 tys. fałszywych alarmów. Miejscowe zagrożenia stanowiły ok. 70%, pożary ok. 24%, a fałszywe alarmy ok. 6% ogółu zdarzeń. W porównaniu do 2012 roku nastąpił spadek ogólnej liczby zdarzeń o 10,6%. Według rodzaju zdarzenia wzrost odnotowano zarówno w przypadku miejscowych zagrożeń jak i fałszywych alarmów, znaczny spadek natomiast w przypadku pożarów (43,2% w stosunku do roku 2012). Zdecydowanie najczęstszą przyczyną występowania pożarów, tak jak w roku ubiegłym, były podpalenia (umyślne) oraz nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym⁸.

6. Informacja o działalności straży gminnych (miejskich) oraz ocena współpracy straży z Policją w 2013 r., MSW.

7. Ibid.

8. Na podstawie *Biuletynu informacyjnego Państwowej Straży Pożarnej 2013 r.*

Wykres 66. Liczba zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Biuletynu Informacyjnego Państwowej Straży Pożarnej 2013 r.*

Trzeci sektor

Opracowanie: Monika Grzyb, Justyna Puszko

podsumowanie

- W 2013 r., po raz pierwszy, zlecono realizację zadań publicznych na podstawie umów wieloletnich, dzięki czemu zapewniono trwałość i ciągłość realizacji wielu ważnych zadań publicznych.
- W 2013 r. samorząd przekazał małopolskim organizacjom kwotę prawie 14 mln zł, czyli ponad 2 mln zł więcej niż w roku poprzednim, a porównując do roku 2011 kwota ta była wyższa o ponad 6 mln zł.
- Rozpoczęła się nowa kadencja Małopolskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego. W wybory do Rady zaangażowało się prawie 100 organizacji pozarządowych.

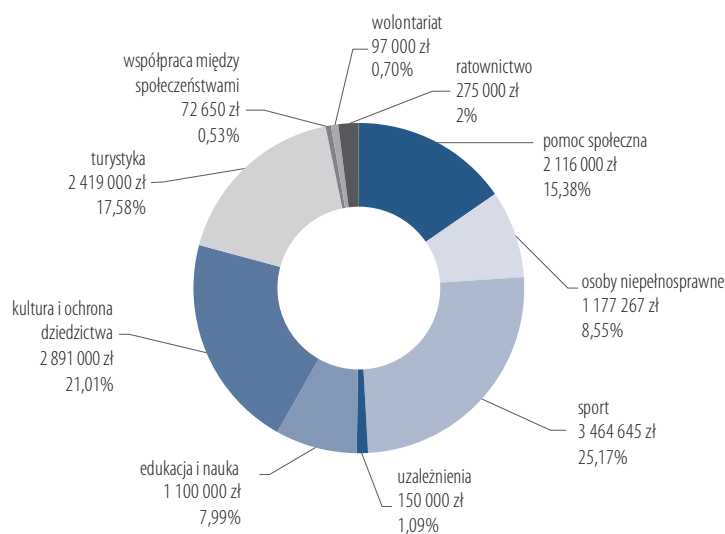
1. Współpraca Województwa Małopolskiego z trzecim sektorem

Współpraca finansowa

Zlecanie realizacji zadań własnych Województwa Małopolskiego w trybie otwartych konkursów ofert

Samorząd Województwa Małopolskiego zlecał w 2013 roku realizację zadań publicznych w ramach 15 otwartych konkursów ofert, do których złożonych zostało 1031 ofert. Dofinansowanie otrzymało 471 zadań na łączną kwotę 13,8 mln zł. Dzięki tym środkom finansowym organizacje zrealizowały zadania, których całkowity koszt wyniósł przeszło 40 mln zł.

Wykres 67. Środki finansowe przyznane w ramach otwartych konkursów ofert ze względu na obszary współpracy

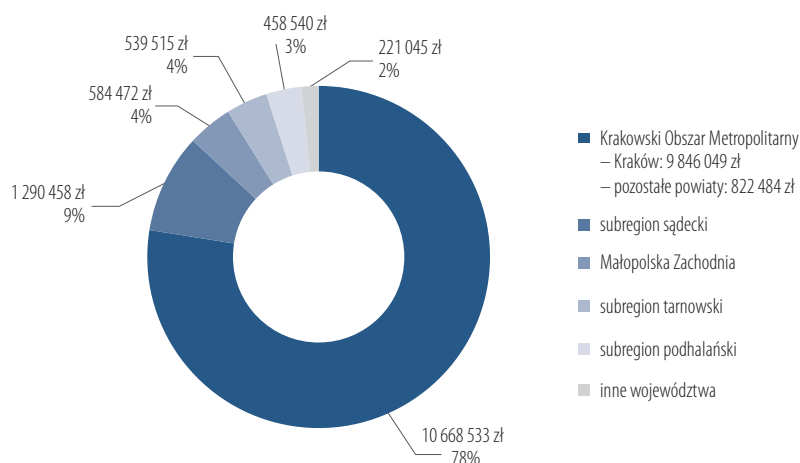

Źródło: opracowanie własne UMWM

Najwięcej środków finansowych w ramach konkursów zostało przekazanych w obszarze sportu oraz kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Kolejne, co do wielkości kwoty zostały rozdysponowane w obszarze turystyki i krajoznawstwa, pomocy społecznej, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych oraz edukacji i nauki. W ramach 3 wieloletnich konkursów ofert małopolskie organizacje realizowały 21 zadań, na łączną kwotę 3,4 mln zł:

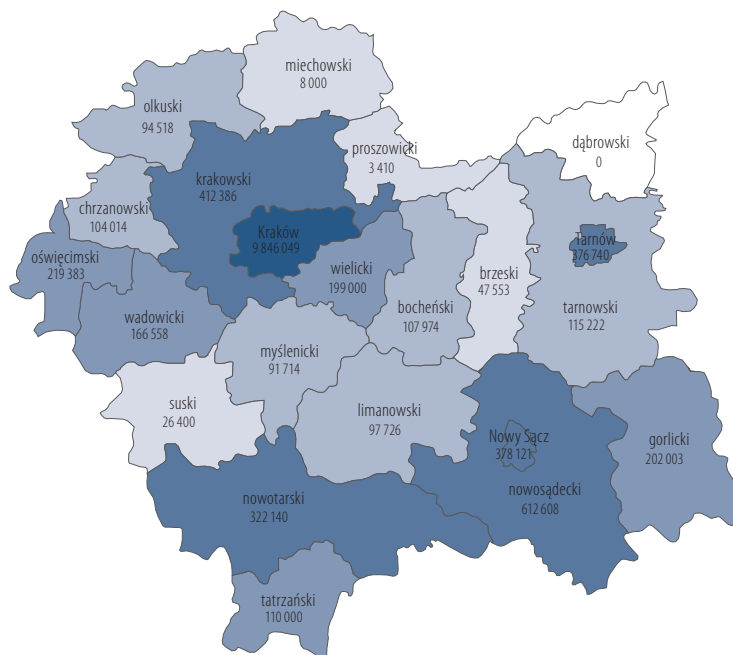
- › w zakresie organizacji i prowadzenia ośrodków adopcyjnych,
- › w zakresie współzawodnictwa i szkolenia sportowego dzieci i młodzieży,
- › w dziedzinie promocji i organizacji wolontariatu.

Wykres 68. Środki finansowe przyznane w ramach otwartych konkursów ofert – subregiony (Alokacja środków ze względu na miejsce zarejestrowania NGO)

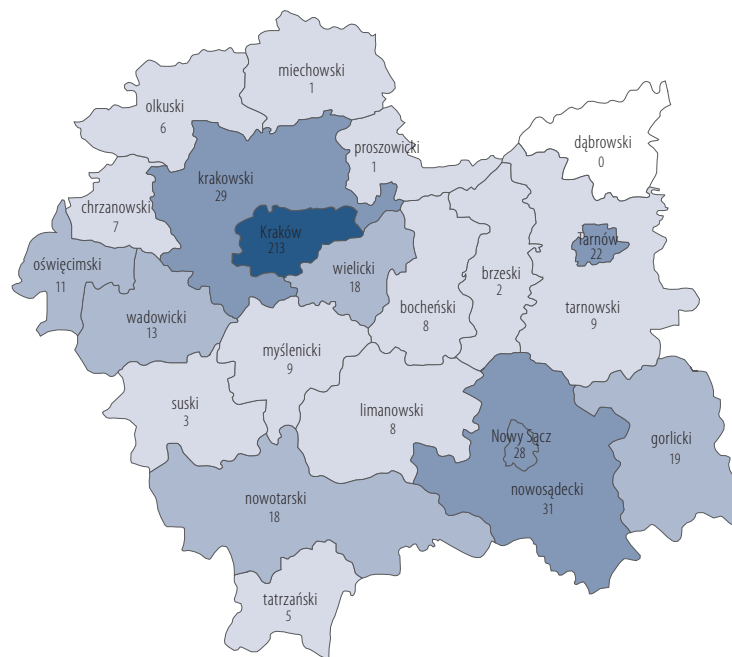
Źródło: opracowanie własne UMWM

Mapa 33. Środki finansowe przyznane w ramach otwartych konkursów ofert (w zł) – powiaty (alokacja środków ze względu na miejsce zarejestrowania NGO)

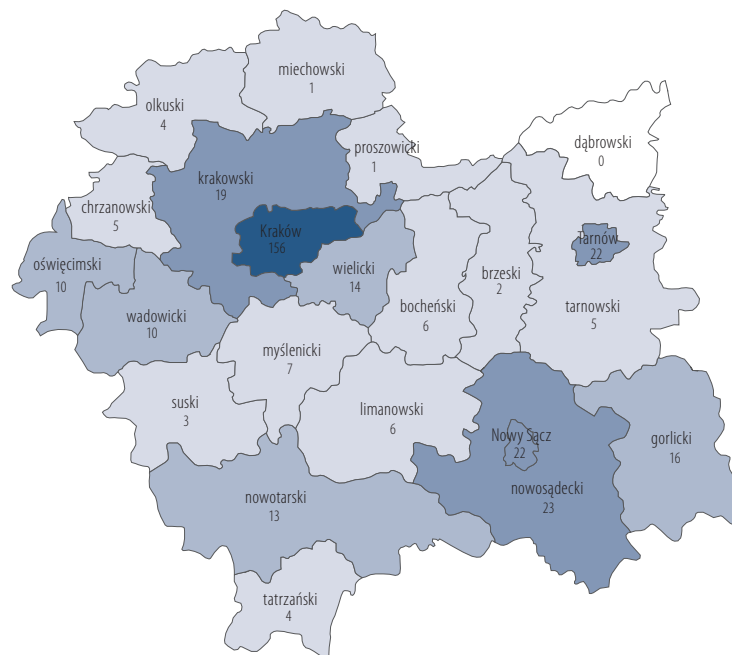

Źródło: opracowanie własne UMWM

W ramach otwartych konkursów ofert zostało również złożonych 37 wniosków przez organizacje z innych województw, z których tylko 10 zostało dofinansowanych na łączną kwotę 221 045 zł.

Mapa 34. Liczba dofinansowanych zadań – 471

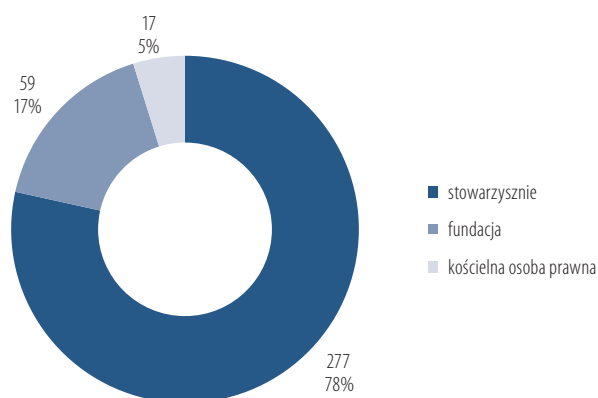
Źródło: opracowanie własne UMWM

Mapa 35. Liczba organizacji, które otrzymały dofinansowanie

Źródło: opracowanie własne UMWM

W ramach otwartych konkursów ofert wsparcie otrzymały 353 organizacje pozarządowe, w tym 8 organizacji z innych województw.

Wykres 69. Status prawny organizacji pozarządowych, które otrzymały dofinansowanie

Źródło: opracowanie własne UMWM

Tabela 40. Zestawienie środków finansowych przekazanych organizacjom pozarządowym w 2013 roku

Lp.	Nazwa obszaru	Nazwa zadania	Edycje	Środki finansowe w 2013 r.	Liczba umów	Kwota przyznanej dotacji
1.	pomoc społeczna, w tym działania na rzecz osób starszych	otwarty konkurs ofert na realizację w 2013 r. zadań publicznych WM z obszaru pomocy społecznej, w zakresie wspierania funkcjonowania społecznego oraz przeciwdziałania wykluczeniu osób starszych	1	500 000	27	500 000
2.	pomoc społeczna, wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych WM w zakresie realizacji zadania zleconego polegającego na organizacji i prowadzeniu ośrodków adopcyjnych 2013–2017	1	1 706 000	4	1 616 000
3.	działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w 2013 r.	1	1 200 000	62	1 177 267
4.	przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	otwarty konkurs ofert na realizację zadań WM w dziedzinie profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom	1	150 000	12	150 000
5.	upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych WM w dziedzinie kultury fizycznej w 2013 r. w ramach upowszechniania kultury fizycznej	2	1 405 000	134	1 445 000
6.		<i>Małopolska biega</i> oraz projekt <i>Wakacje z piłką nożną</i>	1	300 000	4	284 645
7.	współzawodnictwo, szkolenie sportowe dzieci i młodzieży	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych WM w dziedzinie kultury fizycznej na lata 2013–2014	1	1 735 000	6	1 735 000
8.	nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie	Regionalny Program Stypendialny	1	1 100 000	4	1 100 000
9.	kultura, sztuka, dziedzictwo narodowe oraz podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej	Mecenat Małopolski	1	3 000 000	151	2 741 000
10.		organizacja wypoczynku letniego dla dzieci polskich ze wschodu	1	150 000	4	150 000
11.		Małe granty	–	–	4	22 845

Lp.	Nazwa obszaru	Nazwa zadania	Edycje	Środki finansowe w 2013 r.	Liczba umów	Kwota przyznanej dotacji
12.	promocja i organizacja wolontariatu	otwarty konkurs ofert z dziedziny promocji i organizacji wolontariatu na lata 2013–2014	1	97 000	11	97 000
13.	ratownictwo i ochrona ludności	otwarty konkurs ofert na zadania z zakresu ratownictwa górskiego i wodnego	1	300 000	7	275 000
14.	działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społecznościami	otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych WM w zakresie współpracy terytorialnej	1	150 000	4	72 650
15.	wsparcie III sektora	organizacja Małopolskiego Forum Organizacji Pozarządowych	1	20 000	0	konkurs unieważniony ze względu na brak ofert

Źródło: opracowanie własne

Tabela 41. Zestawienie środków finansowych przekazanych organizacjom pozarządowym w 2013 roku w ramach innych programów – na podstawie innych ustaw niż ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie

Ustawa	Program	Liczba podpisanych umów	Środki finansowe (zł)
ustawa prawo zamówień publicznych	<i>Małopolska – Nasz region, nasza szansa</i>	120	540 500,00
	<i>Małopolska – tu technologia staje się biznesem</i>	4	145 000,00
	inne umowy z ramach ustawy PZP	35	2 772 350,00
ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	ochrona zabytków	117	3 389 000,00
ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych	PFRON – dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów,	3	2 132 577,60
	PFRON – dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej	14	4 264 343,14
ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007–2013	205	72 885 100,37
	Program Operacyjny Kapitał Ludzki (Projekt Konserwator)	11	457 000,00
	Program Operacyjny Kapitał Ludzki (Projekt 50+ dojrzały, potrzebni, kompetentni)	1	259 900,00
	Małopolski Regionalny Program Operacyjny 2007–2013	7	13 272 717,71
ustawa o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Rybackiego	Program Operacyjny Ryby	15	7 205 893,41

Ustawa	Program	Liczba podpisanych umów	Środki finansowe (zł)
ustawa o wspieraniu obszarów wiejskich z EFRROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013	321	18 041 743,00
ustawa o samorządzie województwa	składki członkowskie WM, w ramach przynależności do Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej oraz Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski	2	283 370,79
suma		855	125 649 496,02

Źródło: opracowanie własne

Współpraca pozafinansowa

- › Udostępnianie informacji w serwisach internetowych
Województwo prowadzi strony internetowe (Wrota Małopolski, www.malopolskie.pl/ngo, Biuletyn Informacji Publicznej) oraz profil Pozarządowa Małopolska na portalu społecznościowym Facebook, na których na bieżąco umieszczane były informacje dotyczące zaangażowania Samorządu Województwa Małopolskiego we współpracę z sektorem pozarządowym. Witryny internetowe służyły też popularyzacji przedsięwzięć realizowanych przez organizacje pozarządowe jak również zamieszczano na nich aktualności dotyczące szkoleń, konkursów i konferencji, a także akty prawne dotyczące III sektora. W 2013 r. zanotowano 11 477 odsłon oraz 8 091 odwiedzających witrynę www.malopolskie.pl/ngo;
- › Bank danych o organizacjach pozarządowych
W Urzędzie Marszałkowskim, prowadzona jest baza organizacji pozarządowych. Organizacje pozarządowe zarejestrowane w bazie otrzymują *Newsletter NGO* informujący o bieżących działaniach Samorządu Województwa Małopolskiego adresowanych do III sektora;
- › Spotkania informacyjno-szkoleniowe
W 2013 r. ponad 500 organizacji uczestniczyło w 65 różnego rodzaju spotkaniach (warsztatach, szkoleniach) organizowanych przez Województwo, poświęconych m.in. finansowaniu organizacji pozarządowych, funduszom europejskim, otwartym konkursom ofert, partnerstwom publiczno-społecznym, rozwojowi lokalnemu, produktom lokalnym czy pomocy i integracji społecznej z terenu województwa małopolskiego;
- › Zbiórki publiczne
W 2013 r. na terenie województwa małopolskiego organizacje pozarządowe przeprowadziły 12 zbiórek publicznych.

W 2013 r. przeprowadzono konsultacje ok. 47 projektów uchwał Sejmiku Województwa Małopolskiego. Konsultowano m.in.: Program współpracy Województwa Małopolskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2014 oraz dwie zmiany Programu współpracy na rok 2013, aktualizację Programu Ochrony Powietrza dla Województwa Małopolskiego, aktualizację Programu Ochrony Środowiska przed hałasem dla Województwa Małopolskiego, jak również Plan Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego. Konsultacjom zostały także poddane projekty dotyczące m.in. wyznaczenia lub likwidacji aglomeracji, czy ustanowienia obszarów chronionych krajobrazu. W konsultacjach wzięło udział ok. 40 przedstawicieli organizacji pozarządowych, którzy zgłosili ponad 150 uwag.

W 2013 r. Marszałek Województwa Małopolskiego objął swoim patronatem prawie 350 przedsięwzięć i projektów realizowanych z różnych dziedzin przez organizacje pozarządowe, a także udzielił licznych rekomendacji.

2. Promocja organizacji pozarządowych

2 grudnia 2013 r. odbyło się XVI Małopolskie Forum Organizacji Pozarządowych. W wydarzeniu wzięło udział ponad 300 przedstawicieli organizacji pozarządowych. Tematem przewodnim Forum były źródła finansowania organizacji pozarządowych ze środków publicznych oraz Funduszy Europejskich w nowej perspektywie finansowej 2014–2020. Władysław Kosiniak-Kamysz, Minister Pracy i Polityki Społecznej, zaprezentował Fundusz Inicjatyw Obywatelskich w przyszłej perspektywie finansowej na lata 2014–2020, który jest kontynuacją programowego i finansowego wsparcia dla organizacji pozarządowych. Dyrektor Departamentu Polityki Regional-

nej UMWM wyjaśnił kwestie dotyczące finansowania organizacji pozarządowych w ramach MRPO w przyszłej perspektywie 2014–2020. Część konferencyjną zakończyła prezentacja Programu współpracy Województwa Małopolskiego z organizacjami pozarządowymi na rok 2014. W drugiej części konferencji odbyła się uroczysta Gala wręczenia nagród *Kryształ Sól* i *Amicus Hominum*.

W 2013 r. odbyła się kolejna – już IX edycja konkursu *Kryształ Sól*, którego głównym celem jest wzmacnianie wizerunku organizacji pozarządowych, promocja działań najlepszych organizacji, i popularyzacja dobrych praktyk. Kapituła nagrody wyłoniła 3 laureatów, 4 wyróżnionych oraz laureata nagrody Grand Prix. Po raz pierwszy zorganizowany został plebiscyt o tytuł *Laureata Nagrody Internautów – Konkursu Kryształ Sól*. Zdaniem internautów najpopularniejszą organizacją, cieszącą się największym zaufaniem wśród mieszkańców województwa została Fundacja im. Brata Alberta z Radwanowic, która zdobyła 10 319 głosów i zajęła 1 miejsce.

Tabela 42. Laureaci Nagrody KRYSZTAŁY SOLI w 2013 roku

Kryształ soli edycja IX, 2013	
laureat Grand Prix	Fundacja im. Brata Alberta, Radwanowice
kategoria: › polityka społeczna zdrowie oraz działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	laureat: Fundacja im. Brata Alberta, Radwanowice wyróżnienie: Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych „Dać Szansę” w Wadowicach
kategoria: › ochrona dziedzictwa kulturowego	laureat: Fundacja Galicia Jewish Heritage Institute (Żydowskie Muzeum Galicji), Kraków
kategoria: › edukacja i nauka	wyróżnienie: Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Chrzanowie
kategoria: › sport, turystyka, rekreacja, ekologia oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego	wyróżnienie: Akademia Karate Tradycyjnego Niepołomice
kategoria: › aktywizacja gospodarcza i obywatelska	laureat: Jurajska Izba Gospodarcza, Zabierzów wyróżnienie: Stowarzyszenie Pomocy Bezrobotnym i Ich Rodzinom „Nadzieja”, Wieprz

Źródło: opracowanie własne

W 2013 roku przeprowadzono kolejną, VIII edycję konkursu o nagrodę *Amicus Hominum*. Do tegorocznej edycji zgłoszono 18 kandydatur, z których Kapituła Nagrody uhonorowała 9 osób.

Tabela 43. Laureaci Nagrody AMICUS HOMINUM w 2013 roku

Amicus Hominum edycja VIII, 2013	
kategoria: › polityka społeczna i rodzinna	laureat: Barbara Adamik-Stolarczyk wyróżnienie: Krystyna Sosin
kategoria: › promocja i ochrona zdrowia	laureat: Anna Oleksy wyróżnienie: Mieczysław Jan Ciało-Ciałowicz
kategoria: › pomoc niepełnosprawnym	laureat: Grzegorz Sotoła wyróżnienie: Teresa Chłosta
kategoria: › sport i edukacja	laureat: Ks. dr Leszek Harasz wyróżnienie: Piotr Dusza
kategoria: › działalność filantropijna	laureat: Justyna Kowalczyk

Źródło: opracowanie własne

W 2013 r. odbyła się VI edycja kampanii popularyzującej ideę odpisu 1% podatku na rzecz małopolskich organizacji pożytku publicznego, pod hasłem *Zostaw 1% w Małopolsce*. W ramach Kampanii został wyprodukowany

30-sekundowy spot reklamowy, zachęcający mieszkańców regionu do przekazywania 1% podatku na rzecz małopolskich organizacji pożytku publicznego. Spot emitowany był w paśmie reklamowym krakowskiego oddziału TVP. Na stronie www.malopolskie.pl, prowadzona była zakładka poświęcona popularyzacji mechanizmu odpisu 1%. Ponadto wszyscy pracownicy UMWM w czasie trwania okresu rozliczeniowego mieli dołączony do stopek mailowych baner zachęcający do wspierania OPP w Małopolsce. Dodatkowo, na korespondencji wysyłanej z UMWM przybijana była pieczęć promująca ideę odpisu 1%.

Istotną rolę w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego w regionie odgrywa Małopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego, w skład której wchodzi przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz samorządu. W 2013 roku zakończyła pracę MRPP II kadencji. Podczas posiedzeń podejmowała m.in. następujące tematy: współpracy organizacji pozarządowych z samorządem, wizerunku NGO, rozwojem III sektora, tworzenia Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz powoływania komisji konkursowych.

W sierpniu 2013 r. Zarząd Województwa Małopolskiego, na wniosek 50 małopolskich organizacji pozarządowych zainicjował procedurę naboru kolejnej kadencji Rady. Nowa MRDPP reprezentowana jest przez 7 przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz 7 przedstawicieli administracji publicznej samorządowej wszystkich szczebli oraz rządowej (Członek Zarządu WM; przedstawiciel Wojewody; 3 przedstawiciele SWM; przedstawiciel Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów; przedstawiciel Konwentu Starostów).

3. Integracja środowisk kombatanckich

W związku z wykonywaniem zadania zleconego z zakresu administracji rządowej w 2013 roku Samorząd Województwa Małopolskiego aktywnie współpracował ze stowarzyszeniami kombatanckimi oraz innymi organizacjami społecznymi z terenu województwa małopolskiego, które w swoich zadaniach statutowych mają utrwalanie pamięci narodowej. Województwo małopolskie współpracowało również z organami administracji państwowej (Urzędem do Spraw Kombatanatów i Osób Represjonowanych w Warszawie, Wojewódzkim Komitetem Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Krakowie, Instytutem Pamięci Narodowej) i samorządowej, Wojskiem Polskim, Kuratorium Oświaty i szkołami, m.in. przy organizacji obchodów uroczystości patriotycznych i kombatanckich.

Małopolska Rada Kombatanatów i Osób Represjonowanych

W 2013 r. Rada spotkała się na dwóch posiedzeniach. Głównymi tematami posiedzeń były problemy leczenia kombatanatów w Małopolsce oraz ogólne problemy kombatanckie, m.in.: awanse, odznaczenia zasłużonych kombatanatów i weteranów II wojny światowej (Krzyż Niepodległości, Medal „Pro Patria”). Przedstawiono projekt nowelizacji ustawy kombatanckiej. Omawiano sprawę utworzenia Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej oraz uprawnień kombatanckich z tytułu walki o wolność i niepodległość Polski w latach 1914–1956. Opracowywano harmonogram uroczystości narodowych, historycznych i kombatanckich w Krakowie i województwie małopolskim w 2013 r. Ustalano zakres współpracy przy organizacji uroczystości patriotycznych, narodowych i kombatanckich z 2. Korpusem Zmechanizowanym im. gen. broni Władysława Andersa, z Wojewódzkim Sztabem Wojskowym w Krakowie, Małopolskim Kuratorium Oświaty, Centrum Młodzieży im. dr. Henryka Jordana. Omawiano udział młodzieży szkolnej w spotkaniach i uroczystościach patriotycznych. Przedstawiono współpracę ze Związkiem Harcerstwa Rzeczypospolitej, Hufiec Wędrowników Kraków I, w tym „Akcję Sztandar” oraz udział kombatanckich pocztów sztandarowych w uroczystościach narodowych i kombatanckich w Krakowie.

Uroczystości kombatanckie

W 2013 r. Małopolska Rada Kombatanatów i Osób Represjonowanych współorganizowała z Samorządem Województwa Małopolskiego w Krakowie następujące uroczystości:

- › 150. rocznicę Powstania Styczniowego
- › 167. rocznicę wybuchu Powstania Krakowskiego i śmierci Edwarda Dembowskiego
- › 68. rocznicę Wyzwolenia Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych
- › 68. rocznicę zakończenia II wojny światowej w Europie

- › Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych
- › 183. rocznicę Powstania Listopadowego

W 2013 roku Województwo Małopolskie już po raz kolejny było głównym organizatorem obchodów rocznicy odzyskania niepodległości w Krakowie. Obchody rozpoczęły się od złożenia kwiatów pod pomnikami Marszałka Józefa Piłsudskiego oraz Czynu Zbrojnego Żołnierzy Polski Walczącej. Uroczystości niepodległościowe odbywały się w Katedrze Wawelskiej, na pl. Ojca Adama Studzińskiego oraz Placu Matejki. Uwieńczeniem obchodów był pochód patriotyczny, który przemaszerał Drogą Królewską, spod Wzgórza Wawelskiego na Plac Matejki. W pochodzie uczestniczyły m.in. formacje kawaleryjskie, orkiestra Garnizonu Kraków, kompanie honorowe: 2. Korpusu Zmechanizowanego, Policji, Straży Miejskiej, Szkoły Aspirantów Pożarnictwa PSP, Bractwo Kurkowe, poczty sztandarowe organizacji kombatanckich, niepodległościowych, krakowskich szkół oraz przedstawiciele władz miasta i województwa.

Województwo Małopolskie, aktywnie włączało się w organizację różnorodnych przedsięwzięć kombatanckich i patriotycznych, w tym:

- › koncert charytatywny w ramach Krakowskich Obchodów II Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych,
- › ognisko integracyjne środowiska kombatanatów II wojny światowej i weteranów Wojska Polskiego,
- › wyjazd kombatanatów do Rzeszowa na uroczystość odsłonięcia i poświęcenia pomnika płk. Łukasza Ciepłińskiego. Uroczyste spotkania kombatanatów m.in. z okazji rocznicy zakończenia II wojny światowej, rocznicy odzyskania niepodległości oraz spotkania opłatkowe.

GOSPODARKA

Potencjał gospodarczy

Opracowanie: Agnieszka Górniak, Tomasz Kwiatkowski, Rafał Poniewski, Marcin Wątor

podsumowanie

- Województwo małopolskie od lat zajmuje wysokie, 5. miejsce wśród województw w wartości wytworzonego PKB. Udział w wartości tego wskaźnika w skali kraju wyniósł w 2012 roku 7,7%.
- W województwie małopolskim na koniec 2013 roku liczba zarejestrowanych w REGON podmiotów gospodarczych wyniosła 351,1 tys., czyli o 2,24% więcej w stosunku do roku poprzedniego. Małopolska znajduje się na 4. miejscu wśród wszystkich województw pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych.
- Małopolskie firmy przemysłowe zdecydowały się w 2012 roku na koszty związane z działalnością innowacyjną rzadziej niż rok wcześniej – spadając z 14,6% w 2011 roku na 13,15% w roku 2012, ich odsetek niemal zrównał się ze średnim poziomem krajowym wynoszącym 13%.
- Między rokiem 2009 a 2012 liczba badaczy i wynalazców zatrudnionych w małopolskich firmach się podwoiła i wyniosła 3 749 osób. Szerszą kadrę B+R ma tylko Mazowsze i Podkarpacie.
- Własną stronę internetową posiada 68,5% małopolskich firm. W zestawieniu regionów wynik ten daje 4. miejsce i nieznacznie przewyższa średnią krajową.
- Szacuje się, że w 2013 roku inwestorzy zagraniczni zaangażowali na terenie województwa małopolskiego 1,5 mld USD (wzrost o 17% względem 2012 roku). Skumulowana wartość nakładów bezpośrednich inwestycji zagranicznych na terenie Małopolski w latach 1989–2013 wynosi ponad 17,8 mld USD.
- Szacuje się, że wartość eksportu z terenu Małopolski wyniosła co najmniej 7,2 mld EUR w 2013 roku (wzrost względem wywozu w 2012 roku o 5%). Małopolski import osiągnął wartość 8 mld EUR w 2013 roku i wzrósł o 4% względem roku 2012.

1. Produkt Krajowy Brutto¹

Wartość wytworzonego w 2012 roku w województwie małopolskim produktu krajowego brutto w cenach bieżących wyniosła 123 832 mln zł, co oznacza wzrost o 3,6% w stosunku do poprzedniego roku.

Tabela 44. PKB w Polsce i Małopolsce

Wyszczególnienie	2010	2011	2012
PKB w mln zł (ceny bieżące)			
Polska	1 437 357	1 553 582	1 615 894
Małopolska	109 096	119 539	123 832

1. Dane mają charakter wstępny i będą przedmiotem rewizji, zgodnie z polityką rewizji stosowaną w rachunkach narodowych i regionalnych.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012
dynamika PKB w cenach bieżących (%)(rok poprzedni = 100)			
Polska	–	108,1	104,0
Małopolska	–	109,6	103,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jeśli chodzi o globalną wartość produktu krajowego brutto w województwach (w cenach bieżących), to Małopolska znajduje się niezmiennie na piątym miejscu za województwami: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim.

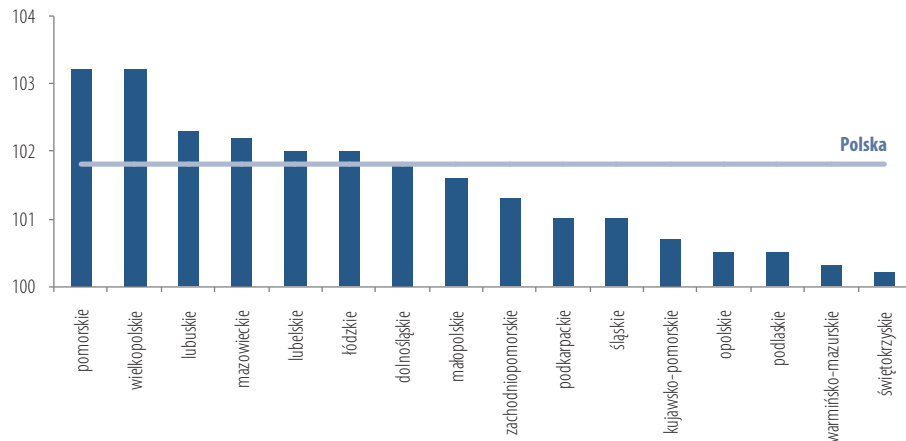
Tabela 45. Wartość PKB w województwach (ceny bieżące w mln zł)

Lp.	Województwo	2011	2012
1.	mazowieckie	336 370	353 348
2.	śląskie	200 468	205 025
3.	wielkopolskie	146 386	154 153
4.	dolnośląskie	134 040	138 298
5.	małopolskie	119 539	123 832
6.	łódzkie	94 866	98 819
7.	pomorskie	88 183	93 859
8.	kujawsko-pomorskie	69 183	71 526
9.	lubelskie	61 118	63 929
10.	zachodniopomorskie	60 147	62 448
11.	podkarpackie	58 432	60 850
12.	warmińsko-mazurskie	42 259	43 653
13.	świętokrzyskie	39 355	40 126
14.	podlaskie	35 401	36 057
15.	lubuskie	34 335	35 667
16.	opolskie	33 499	34 305

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dynamika PKB w cenach stałych wyniosła dla województwa małopolskiego 101,6% (rok 2011=100) i jest niższa o 0,2 p.p. w stosunku do średniej dla całej Polski. Województwo małopolskie osiągnęło 8. miejsce wśród wszystkich regionów pod tym względem.

PKB na jednego mieszkańca wyniosło w województwie małopolskim 36961 zł w cenach bieżących i wzrosło o 3,3% w porównaniu do 2011 roku. W tym samym okresie PKB *per capita* dla Polski wyniosło 41 934 zł i wzrosło o 4,0%. Najwyższe PKB na mieszkańca zanotowano w województwie mazowieckim 66 755 zł. Małopolska w zestawieniu wartości PKB *per capita* zajmuje 7. lokatę wśród województw (podobnie jak w 2011 roku). Najwyższą dynamiką przyrostu PKB *per capita* (w cenach bieżących) może pochwalić się województwo pomorskie: 106,1%. Na tle całego kraju wyróżnia się województwo mazowieckie, gdzie wartość PKB na osobę wynosi 159,2% średniej w całym kraju. W województwie małopolskim PKB na mieszkańca wynosi 88,1% średniej krajowej.

Wykres 70. Dynamika PKB w województwach w 2012 roku (ceny stałe; rok poprzedni = 100).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

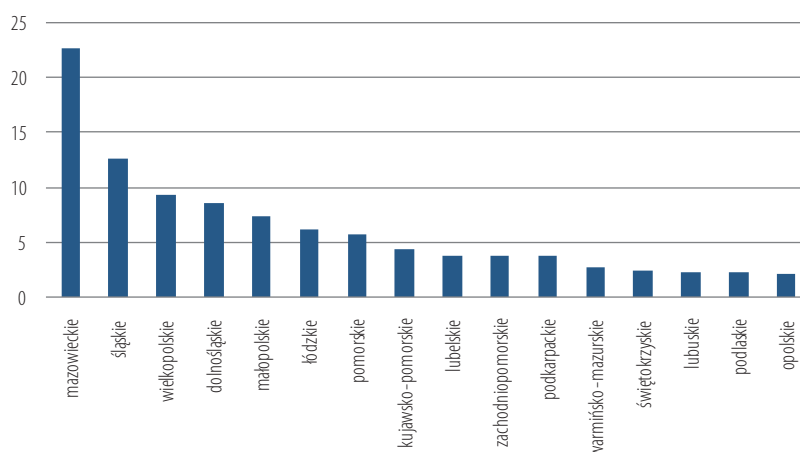
Tabela 46. Wartość i dynamika PKB *per capita* w województwach.

Lp.	Województwo	2012	Dynamika PKB <i>per capita</i> (w cenach bieżących)	PKB <i>per capita</i> (Polska = 100%)
1.	mazowieckie	66 755	104,7	159,2
2.	dolnośląskie	47 440	103,2	113,1
3.	śląskie	44 567	105,0	106,3
4.	wielkopolskie	44 372	102,5	105,8
5.	pomorskie	41 045	106,1	97,9
6.	łódzkie	39 080	104,5	93,2
7.	małopolskie	36 961	103,3	88,1
8.	zachodniopomorskie	35 334	104,2	84,3
9.	lubuskie	34 862	103,9	83,1
10.	kujawsko-pomorskie	34 095	103,4	81,3
11.	opolskie	33 888	102,7	80,8
12.	świętokrzyskie	31 459	102,3	75,0
13.	warmińsko-mazurskie	30 065	103,4	71,7
14.	podlaskie	30 055	102,0	71,7
15.	lubelskie	29 479	104,9	70,3
16.	podkarpackie	29 333	103,8	70,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jeśli chodzi o kontrybucję w tworzeniu ogólnopolskiego PKB, to wyniosła ona 7,7% w 2012 roku i nie zmieniła się w porównaniu z 2011 rokiem.

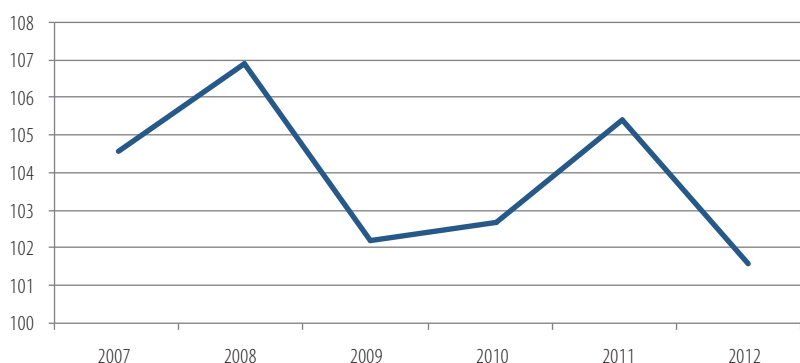
Wykres 71. Udział województw w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2012 r. (ceny bieżące)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Województwo małopolskie zanotowało w 2012 roku spadek dynamiki PKB. Po odwróceniu w poprzednim roku tendencji z lat 2009–2010, dynamika małopolskiego PKB ponownie obniżyła się.

Wykres 72. Dynamika PKB *per capita* w województwie małopolskim (ceny stałe, rok poprzedni = 100).

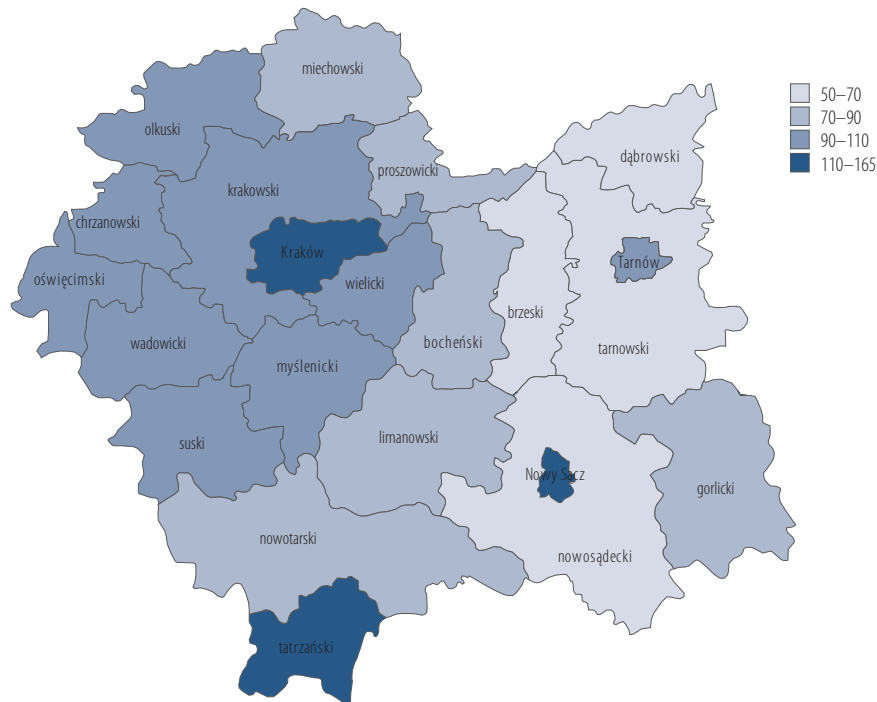
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

2. Przedsiębiorczość

W województwie małopolskim na koniec 2013 roku zarejestrowanych było 351,1 tysięcy podmiotów gospodarczych, tj. o 2,24% więcej niż w roku poprzednim². Małopolska znajduje się na 4. miejscu wśród wszystkich województw pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Stanowią one 8,63% wszystkich podmiotów w Polsce. Sektor prywatny liczył 343,1 tys. (97,7% ogólnej liczby), a sektor publiczny 8,0 tys. (2,3% ogólnej liczby) podmiotów. W rejestrze znalazło się 261,6 tys. przedsiębiorstw prowadzonych w formie jednoosobowej działalności gospodarczej, co stanowi 74,5% wszystkich jednostek (wzrost o 1,6% w stosunku do roku poprzedniego).

Najwięcej podmiotów gospodarczych – 124,5 tys., czyli 35,5% ogółu – znajduje się na terenie Krakowa, a w następnej kolejności w powiatach: krakowskim 27,2 tys. (7,8%), wadowickim 16,0 tys. (4,6%), nowotarskim 14,8 tys. (4,2%) i nowosądeckim 14,6 tys. (4,2%). Najmniej podmiotów działa na terenach powiatów: dąbrowskiego 3,0 tys. (0,9%) oraz proszowickiego 3,3 tys. (1,0%). Średnio dla całego województwa małopolskiego na 1000 osób przypada 105 podmiotów gospodarczych. Najwyższy wskaźnik odnotowano w Krakowie – 164 przedsiębiorstwa oraz w powiecie tatrzańskim – 145, a najniższy w powiatach tarnowskim ziemskim (57) i dąbrowskim (51).

2. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej (REGON).

Mapa 36. Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Najwięcej podmiotów zarejestrowanych w województwie małopolskim działa w sekcjach: handel i naprawa pojazdów samochodowych 89,9 tys. (26,5% ogółu); budownictwo 47,2 tys. (13,5%); przetwórstwo przemysłowe 34,5 tys. (10,4%); działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 32,0 tys. (9,1%).

W 2013 roku w województwie małopolskim zarejestrowano 31,2 tys. nowych podmiotów gospodarczych. Liczba wyrejestrowanych jednostek to 23,3 tys. Najwięcej nowych podmiotów zarejestrowano w sekcjach: handel i naprawa pojazdów samochodowych 7,7 tys. (24,6% ogółu), budownictwo 5,2 tys. (16,8%), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 3,1 tys. (10,0%). Największą liczbę zlikwidowanych podmiotów odnotowano w sekcjach: handel/naprawa pojazdów samochodowych 7,1 tys. (30,5% ogółu wyrejestrowanych), budownictwo 4,2 tys. (18,1%) oraz przetwórstwo przemysłowe 2,1 tys. (8,9%).

Na terenie województwa małopolskiego działa 335,3 tys. mikroprzedsiębiorstw (do 9 zatrudnionych osób), 12,9 tys. małych przedsiębiorstw (10–49 zatrudnionych), 2,4 tys. średnich przedsiębiorstw (50–249 zatrudnionych) oraz 344 duże podmioty, zatrudniające ponad 249 osób. Kolejny rok z rzędu zauważalna jest tendencja wzrostowa jeśli chodzi o liczbę mikroprzedsiębiorstw (7,7 tys. więcej). Zmniejszyła się jednak liczba małych, średnich oraz dużych przedsiębiorstw (odpowiednio: 94; 28 i 10 podmiotów gospodarczych mniej).

Tabela 47. Podmioty gospodarki narodowej w województwie małopolskim w 2013 roku (stan na 31 XII)

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów w 2013 roku	Liczba podmiotów na 1000 osób	Przedziały zatrudnienia			
			do 9	10–49	50–249	≥ 250
Małopolska	351 074	105	335 314	12 989	2 427	344
powiat bocheński	8 400	80	8 021	313	60	6
powiat brzeski	6 231	67	5 948	245	37	1
powiat chrzanowski	11 712	92	11 186	431	90	5
powiat dąbrowski	3 048	51	2 881	149	16	2
powiat gorlicki	7 722	71	7 358	300	58	6
powiat krakowski	27 237	102	26 146	926	146	19

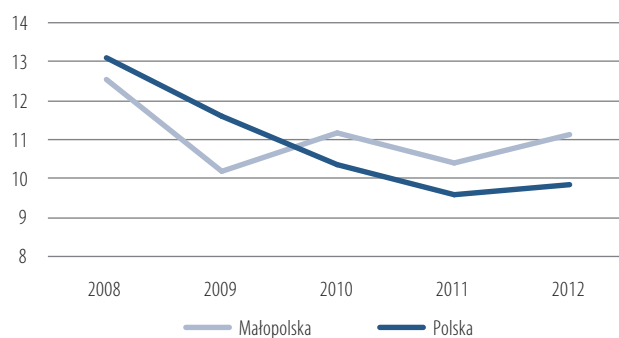
Wyszczególnienie	Liczba podmiotów w 2013 roku	Liczba podmiotów na 1000 osób	Przedziały zatrudnienia			
			do 9	10–49	50–249	≥ 250
powiat limanowski	8 948	70	8 524	362	56	6
powiat m. Kraków	124 501	164	118 702	4 685	923	191
powiat m. Nowy Sącz	9 511	113	8 988	390	118	15
powiat m. Tarnów	11 213	100	10 558	490	146	19
powiat miechowski	4 295	86	4 142	134	18	1
powiat myślenicki	11 678	94	11 224	384	67	3
powiat nowosądecki	14 643	69	13 964	592	83	4
powiat nowotarski	14 810	78	14 150	571	81	8
powiat olkuski	11 821	104	11 313	425	74	9
powiat oświęcimski	14 139	91	13 591	441	94	13
powiat proszowicki	3 304	75	3 139	139	25	1
powiat suski	7 677	91	7 368	255	49	5
powiat tarnowski	11 456	57	10 883	502	65	6
powiat tatrzański	9 836	145	9 519	280	36	1
powiat wadowicki	16 001	101	15 345	526	114	16
powiat wielicki	12 891	109	12 364	449	71	7

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

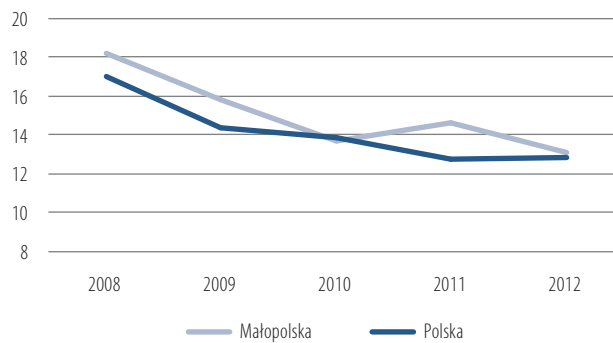
3. Innowacyjność przedsiębiorstw

Ogólnopolski trend zmniejszających się nakładów przedsiębiorstw na działalność innowacyjną został w 2012 roku zatrzymany. Zjawisko dotyczące zarówno firm usługowych jak i przemysłowych w Małopolsce sprawdza się tylko w odniesieniu do tych pierwszych. Regionalne przedsiębiorstwa przemysłowe zdecydowały się na koszty związane z działalnością innowacyjną rzadziej niż rok temu, przez co ich odsetek spadł i niemal zrównał się ze średnim poziomem krajowym.

Wykres 73. Odsetek przedsiębiorstw sektora usług, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

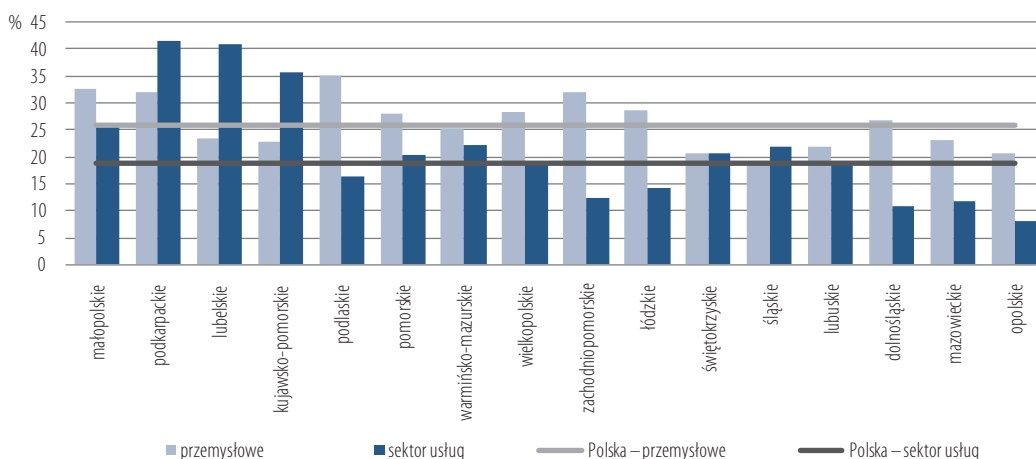
Wykres 74. Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Nakłady na działalność innowacyjną, przypadające na jedno przedsiębiorstwo prowadzące działalność w przemyśle wyniosły w Małopolsce niecałe 3 mln złotych. W sektorze usług kształtowały się natomiast na poziomie ok 2 mln. W obu przypadkach, wyniki te plasowały region wyraźnie poniżej średnich dla kraju (wynoszących ponad 4 mln złotych zarówno dla przemysłu jak i usług)³ oraz odpowiednio na miejscach 13. i 8., jeśli chodzi o kolejność regionów.

Zaangażowanie w innowację własnych nakładów może zależeć od wsparcia publicznego tego rodzaju działalności. W Małopolsce taka pomoc cieszyła się dużą popularnością – skorzystało z niej co czwarte aktywne innowacyjnie przedsiębiorstwo usługowe i co trzecie przemysłowe. Dla przemysłu był to drugi najwyższy wynik w skali wszystkich regionów, natomiast dla usług czwarty. Jeśli wziąć pod uwagę zsumowaną wartość odsetek wspartych firm przemysłowych i usługowych, to okaże się, że lepszy wynik odnotowuje jedynie Podkarpacie i Lubelszczyzna. Jednocześnie wsparcie działalności innowacyjnej małopolskich firm jest wyraźnie szersze zakrojone niż w przypadku kraju – średnia objętych nim przedsiębiorstw przemysłowych wynosi 25,9%, a dla usługowych 18,7%.

Działalność innowacyjna to całokształt działań naukowych, technicznych, organizacyjnych, finansowych i komercyjnych, które rzeczywiście prowadzą lub mają w zamierzeniu prowadzić do wdrażania innowacji. (...) Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczo-rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji. (źródło: GUS)

Wykres 75. Przedsiębiorstwa sektora usług i przemysłowe, które w latach 2010–2012 otrzymały publiczne wsparcie na działalność innowacyjną – odsetek w gronie przedsiębiorstw (odpowiednio sektora usług i przemysłowych) aktywnych innowacyjnie

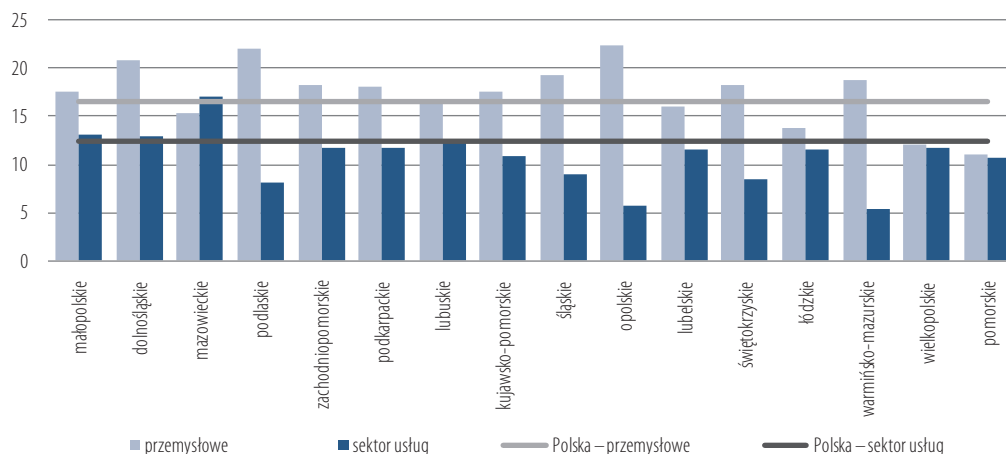
Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2010–2012*, GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2013

Wysokość nakładów na innowacyjność – zarówno ponoszonych z własnych środków jak i dofinansowywanych – przekłada się ostatecznie na wskaźnik innowacyjności przedsiębiorstw. W przypadku firm usługowych

3. GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, *Nauka i technika w 2012 r.*, Warszawa 2013, s. 139.

w Małopolsce w latach 2010–2012 jako innowacyjne zakwalifikowano 13% firm co daje drugi wynik w kraju po Mazowszu (16,9%). Tymczasem w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych region plasuje się w połowie stawki, z 17,4% (średnia dla kraju 16,5%).

Wykres 76. Odsetek przedsiębiorstw sektora usług i przemysłowych innowacyjnych w latach 2010–2012 (w %)

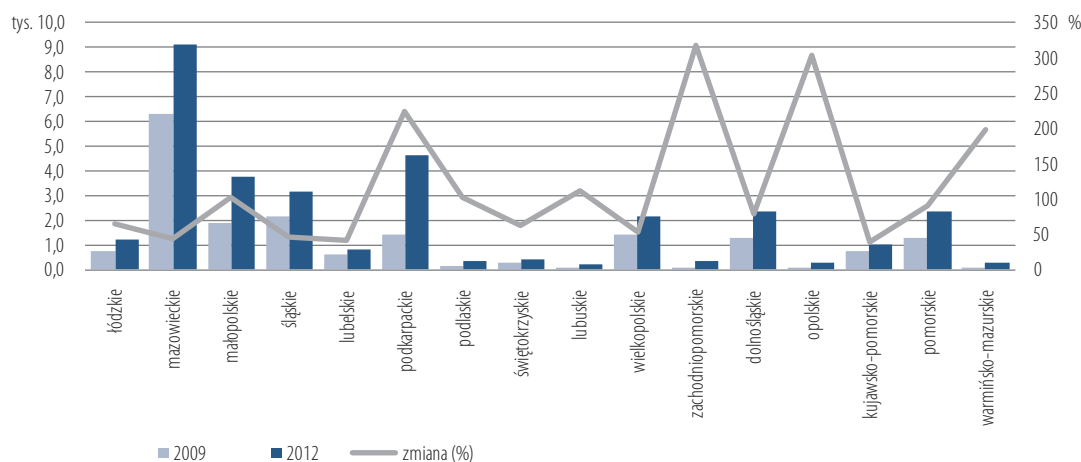

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2010–2012*, GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2013

Wprowadzenie na rynek innowacji w dużej mierze zależy od struktury kadr przedsiębiorstw. Firmy z roku na rok rozbudowują swój potencjał badawczo rozwojowy i zatrudniają więcej badaczy i wynalazców. Między rokiem 2009 a 2012 ich liczba w Małopolsce się podwoiła i wyniosła 3749 osób. Szerszą kadrę B+R ma tylko Mazowsze i Podkarpackie.

Przedsiębiorstwo innowacyjne w zakresie innowacji produktowych i procesowych jest to przedsiębiorstwo, które w badanym okresie wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową. [...] (źródło: GUS)

Wykres 77. Zatrudnieni w B+R w sektorze przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Innowacyjność przedsiębiorstw mierzona takimi wskaźnikami jak dostęp do technologii ICT i korzystania z nich, plasuje Małopolskę na poziomie średniej wielkości osiąganego przez regiony. Niecałe 31% firm miało w 2013 roku dostęp do internetu o prędkości co najmniej 10 Mbit/s, co plasowało region poniżej średniej krajowej i na 9. miejscu w zestawieniu wojewódzkim, za takimi obszarami jak Podlasie czy Warmia i Mazury. Nieco lepiej ma się sytuacja w zakresie posiadania przez firmy stron internetowych. Małopolska zajmuje tu 4. miejsce w zestawieniu regionalnym, z wynikiem 68,5%, będącym nieznacznie ponad średnią krajową.

Tabela 48. Przedsiębiorstwa z dostępem do technologii ICT

Województwo	Dostęp do internetu w 2013 roku o prędkości co najmniej 10 Mbit/s (w %)	Odsetek przedsiębiorstw posiadających w 2012 roku własną stronę internetową
mazowieckie	40,5	75,1
śląskie	35,9	73,7
dolnośląskie	34,5	67,6
kujawsko-pomorskie	33,8	66,2
podlaskie	33,6	61,2
pomorskie	33,1	69,1
zachodniopomorskie	32,3	59,0
łódzkie	31,4	63,7
małopolskie	30,5	68,5
warmińsko-mazurskie	29,8	58,7
opolskie	28,6	63,1
wielkopolskie	28,5	68,2
lubelskie	28,2	58,6
lubuskie	26,0	56,2
podkarpackie	25,1	61,4
świętokrzyskie	22,4	65,7
ogółem	32,7	67,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS: Banku Danych Lokalnych oraz komunikatu i tabel wyników: *Wykorzystanie technologii informacyjno-(tele)komunikacyjnych w przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2013 r.*

— case study

VANGUARD INITIATIVE – PRZEMYSŁ LOKOMOTYWĄ INNOWACYJNOŚCI

Małopolska jest jednym z inicjatorów Vanguard Initiative for New Growth through Smart Specialisation. To europejskie przedsięwzięcie skupia obecnie 18 regionów UE (w tym dwa z Polski: województwo małopolskie i województwo śląskie). Inicjatywa Vanguard to unikalne porozumienie regionów zainicjowane w listopadzie 2013 r., które ma na celu wsparcie odrodzenia przemysłu w Unii Europejskiej dzięki współpracy gospodarczej w obszarach inteligentnej specjalizacji. Współpracę Małopolski w ramach inicjatywy Vanguard koordynuje Przedstawicielstwo Małopolski w Brukseli.

Inicjatywa Vanguard to szansa na nowe podejście do wdrażania innowacji polegające na wzmocnieniu inteligentnych specjalizacji Małopolski dzięki współpracy przedsiębiorców, naukowców oraz regionów skupionych w ramach Vanguard. Dzięki synergii zasobów i działań w obszarach inteligentnej specjalizacji małopolskie firmy mogą wzmocnić swój innowacyjny potencjał i zwiększyć przewagi konkurencyjne.

Więcej na temat inicjatywy Vanguard: www.s3vanguardinitiative.eu.

4. Instytucje otoczenia biznesu

Aktywność innowacyjna przedsiębiorstw oraz efektywne wykorzystanie przez nich wiedzy i wyników badań naukowych są kluczowymi czynnikami konkurencyjności gospodarki. Istotnym elementem wspierającym pojawianie się na rynku nowych, innowacyjnych podmiotów gospodarczych, są instytucje otoczenia biznesu (IOB). IOB to istotne ogniwo nowoczesnych systemów wsparcia rozwoju gospodarczego, obejmujące zróżnicowane grupy niekomercyjnych instytucji, aktywnych w obszarze wspierania przedsiębiorczości, transferu i komercjalizacji technologii oraz poprawy konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw (MSP).

Do kategorii IOB zaliczamy: agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, izby gospodarcze, fundusze kapitału zaangażowanego, lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe oraz fundusze poręczeń kredytowych. W skład IOB wchodzi także: sieci aniołów biznesu, ośrodki szkoleniowo doradcze, klastry, a także Polskie Platformy Technologiczne.

W związku z dynamicznym rozwojem nowych technologii i wzrostem roli innowacji jako czynnika rozwoju, coraz większego znaczenia nabiera działalność ośrodków innowacji i przedsiębiorczości, takich jak: centra transferu technologii, preinkubatory i inkubatory przedsiębiorczości, inkubatory technologiczne oraz parki technologiczne.

Tabela 49. Zestawienie małopolskich IOB

Parki technologiczne
› Krakowski Park Technologiczny
› Park Life Science (Jagiellońskie Centrum Innowacji sp. z o.o.)
› Park Technologiczny – Miasteczko Multimedialne (Miasteczko Multimedialne sp. z o.o.)
› Małopolski Park Technologii Informatycznych i Multimedialnych (Krakowski Park Technologiczny)
Inkubatory technologiczne
› Inkubator Technologiczny Krakowskiego Parku Technologicznego (Krakowski Park Technologiczny sp. z o.o.)
Preinkubatory i Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości
› Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica
› Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości UJ (Jagiellońskie Centrum Innowacji sp. z o.o.)
› Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości (Krakowska Szkoła Wyższa im. Frycza Modrzewskiego)
› Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości (Uniwersytet Ekonomiczny)
› Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości (Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja)
› Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości (Wyższa Szkoła Europejska im. ks. Józefa Tischnera)
› Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości (Politechnika Krakowska)
› Inkubator Przedsiębiorczości Media 3.0 (Miasteczko Multimedialne)
› Preinkubator przedsiębiorczości akademickiej UR/CTE (Centrum Transferu Ekotechnologii sp. z o.o.)
Inkubatory przedsiębiorczości
› Małopolski Inkubator Przedsiębiorczości (Urząd Miejski w Andrychowie)
› Inkubator Przedsiębiorczości (Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego)
› Nowosądecki Inkubator Przedsiębiorczości (Urząd Miasta Nowy Sącz)
› Oświęcimski Inkubator Przedsiębiorczości (Centrum Biznesu Małopolski Zachodniej sp. z o.o.)
› Tarnowski Inkubator Przedsiębiorczości (Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.)
› Powiatowy Inkubator Przedsiębiorczości (Powiatowy Urząd Pracy w Dąbrowie Tarnowskiej)
Centra Transferu Technologii
› Centrum Innowacji, Transferu Technologii i Rozwoju Uniwersytetu (CITTRU) (Uniwersytet Jagielloński)

- › Centrum Transferu Technologii AGH (Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie)
- › Centrum Transferu Technologii (Politechnika Krakowska)
- › Centrum Transferu Technologii Medycznych Park Technologiczny sp. z o.o.
- › Centrum Informacji Ekologicznej (Fundacja Partnerstwo dla Środowiska)
- › Centrum Transferu Technologii Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
- › Centrum Innowacji, Transferu i Monitorowania Rozwoju Technologii Wytwarzania (Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania)
- › Centrum Transferu Technologii (Fundacja „Progress and Business”)
- › Ośrodek Innowacji NOT
- › Branżowy Punkt Kontaktowy ds. Programów Unii Europejskiej przy Platformie Technologicznej Odlewnictwa Polskiego

Fundusze Kapitału Załączkowego

- › Fundusz Kapitału Załączkowego SATUS (Spółka Zarządzająca Funduszami Kapitału Załączkowego SATUS sp. z o.o., sp.k.)
- › Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych Venture Capital SATUS (Satus Venture sp. z o.o., sp.k.)
- › Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego (Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego)
- › MicroBioLab (MicroBioLab sp. z o.o.)
- › JCI Venture (JCI Venture sp. z o.o.)
- › IIF [IIF SA]
- › Nomad Fund (Nomad Management GmbH S.K.A.)
- › Fundusz Załączkowy KPT (Fundusz jest spółką celową)
- › Innovation Nest (Innovation Nest)

Sieci Aniołów Biznesu

- › Regionalna Sieć Inwestorów i Inwestycji Kapitałowych RESIK (Małopolska Agencja Energii i Środowiska sp. z o.o.)
- › Sieć Inwestorów Prywatnych SATUS (Spółka Zarządzająca Funduszami Kapitału Załączkowego SATUS sp. z o.o., s.k.)

Lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe

- › Małopolski Fundusz Pożyczkowy Fundusz Pożyczkowy-Restrukturyzacyjny (Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego SA)
- › Inicjatywa MIKRO sp. z o.o.
- › Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości (Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego)
- › Fundacja Rozwoju Regionu Rabka
- › Stowarzyszenie „Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju” w Suchoj Beskidzkiej

Fundusze Poręczeń Kredytowych

- › Małopolski Fundusz Poręczeń Kredytowych (Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego SA)
- › Małopolski Fundusz Poręczeń Kredytowych sp. z o.o.
- › Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

Ośrodki szkoleniowo-doradcze

- › Gorlicki Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości (Gorlickie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości)
- › Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego
- › FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji
- › Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego (FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji)

- › Enterprise Europe Network (Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie)
- › Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości (Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego)
- › Centrum Szkoleniowo-Konsultacyjne (Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych – „Klub Sądecki”)
- › Punkt Konsultacyjny (Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego)
- › Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego (Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych i Oświatowych Cumulus)
- › Lokalne Centrum Biznesu
- › Agencja Rozwoju Małopolski Zachodniej SA
- › Myślenicka Agencja Rozwoju Gospodarczego
- › Stowarzyszenie Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju

Klastry

- › Klaster LifeScience Kraków (Fundacja Klaster LifeScience Kraków)
- › Małopolski Klaster Technologii Informacyjnych
- › Klaster Kultury i Czasu Wolnego INRET (Fundacja Klaster Przemysłów Kultury i Czasu Wolnego INRET)
- › Małopolsko-Podkarpacki Klaster Czystej Energii
- › Klaster Multimediów i Systemów Informacyjnych
- › Klaster Poligraficzny ITTP
- › Klaster Medycyna Polska Południowy Wschód (Stowarzyszenie Medycyna Polska)

Polskie Platformy Technologiczne

- › PPT Odlewnictwa Polskiego (Instytut Odlewnictwa)
- › Polska Platforma Biotechnologii (Jagiellońskie Centrum Innowacji sp. z o.o.)

Miernikiem skuteczności oraz efektywności działań podejmowanych przez IOB jest m.in. liczba innowacyjnych start-upów oraz małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), które uzyskały wsparcie. Przykładem takiej instytucji jest Krakowski Park Technologiczny, który w 2013 roku udzielił wsparcia merytorycznego oraz infrastrukturalnego ponad 87 firmom. W roku 2013 w KPT działały 83 firmy, co przekłada się na ponad 8000 miejsc pracy w branżach wysokich technologii oraz BPO/SSC. Krakowski Park Technologiczny wspiera firmy na każdym etapie ich rozwoju, od start-upu, aż po dojrzałe, duże przedsiębiorstwa. Jest to możliwe dzięki różnym instrumentom, takim jak: fundusz załączkowy, inkubator technologiczny, czy specjalna strefa ekonomiczna.

Tereny inwestycyjne Krakowskiego Parku Technologicznego – specjalnej strefy ekonomicznej – zajmują powierzchnię 707 ha i położone są w 27 podstrefach na terenie 25 gmin. Tereny zlokalizowane w Krakowie lub bezpośrednim sąsiedztwie to 86 ha. Lokują się tu firmy high-tech oraz firmy BPO/SSC. Dotychczas w specjalnej strefie ekonomicznej wydano 190 zezwoleń na działalność, utworzono 17 tys. miejsc pracy, a wartość poniesionych nakładów wyniosła 3,8 mld zł (stan na wrzesień 2014).

Z myślą o rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw KPT realizuje strategiczne przedsięwzięcie – budowę Małopolskiego Parku Technologii Informacyjnych w Pychowicach, w którym profesjonalne wsparcie znajdzie blisko 100 przedsiębiorstw działających w branży ICT.

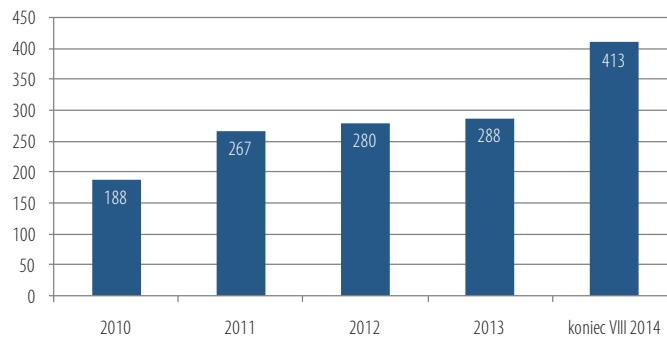
Aktywność małopolskich IOB skupiona jest także w obszarze mechanizmów finansowego wsparcia przedsiębiorców. Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości, dofinansowało aż 14 projektów związanych z utworzeniem funduszy pożyczkowych i poręczeniowych przeznaczonych dla przedsiębiorstw. Łączna kwota przyznanego dofinansowania to ponad 175 mln zł.

Fundusze te udzieliły 1580 pożyczek i poręczeń na łączną kwotę 161,3 mln zł (dane wg stanu na dzień 31.08.2014 r.), co świadczy o dużej roli instrumentów inżynierii finansowej we wspieraniu rozwoju sektora MŚP w Małopolsce.

5. Strefy Aktywności Gospodarczej

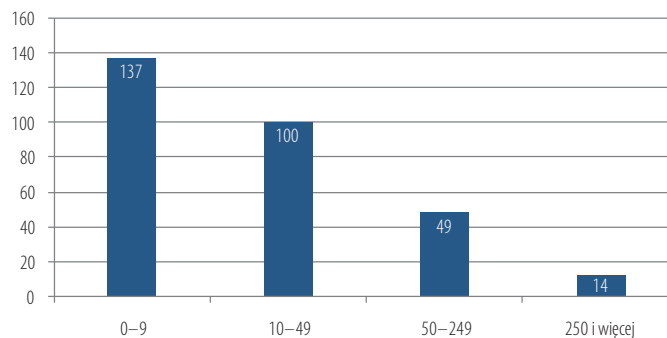
W województwie małopolskim działa 49 Stref Aktywności Gospodarczej (SAG) zlokalizowanych w 37 gminach. Obejmują one łączną powierzchnię 2230,4 ha. Utworzenie kolejnych 14 planowane jest w 12 gminach. W latach 2009–2014 Województwo Małopolskie wsparło 36 projektów utworzenia i rozbudowy SAG. Łączna wartość tych przedsięwzięć wyniosła 344,9 mln zł (w ramach schematu 4.3 A MRPO Strefy aktywności gospodarczej o powierzchni do 20 ha – 12 projektów w 11 gminach na kwotę 40,2 mln zł oraz w ramach schematu 4.3 B MRPO Strefy aktywności gospodarczej o powierzchni powyżej 20 ha – 24 projekty w 15 gminach na kwotę 304,7 mln zł). Na terenach SAG, dla których została wypełniona ankieta⁴, działało przynajmniej 413 podmiotów gospodarczych. Średnia dynamika przyrostu podmiotów gospodarczych na terenie SAG dla okresu 2010–VIII 2014 to 23,3%.

Wykres 78. Szacunkowa liczba firm na terenach SAG w okresie 2010–VIII 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego w małopolskich SAG; N=32

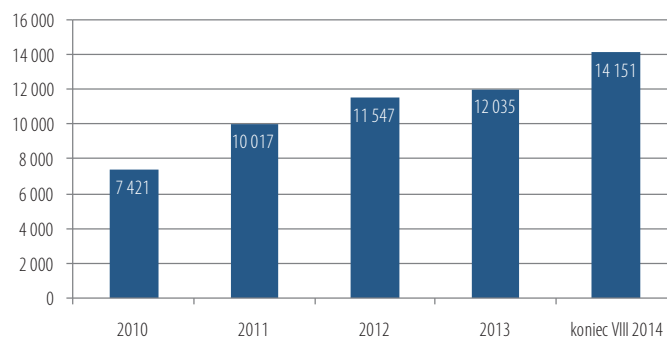
Wykres 79. Szacunkowa liczba firm na terenach SAG z uwzględnieniem wielkości zatrudnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego w małopolskich SAG; N=32

Na terenach SAG działały co najmniej 122 firmy przemysłowe (27%), 31 z branży budowlanej (8%) oraz 140 z branży usługowej (34%). Pracuje w nich ponad 14 tys. pracowników, a średnia dynamika przyrostu zatrudnienia od 2010 roku wynosiła 18%.

Wykres 80. Szacunkowa liczba zatrudnionych w SAG w Małopolsce w okresie 2010–VIII 2014

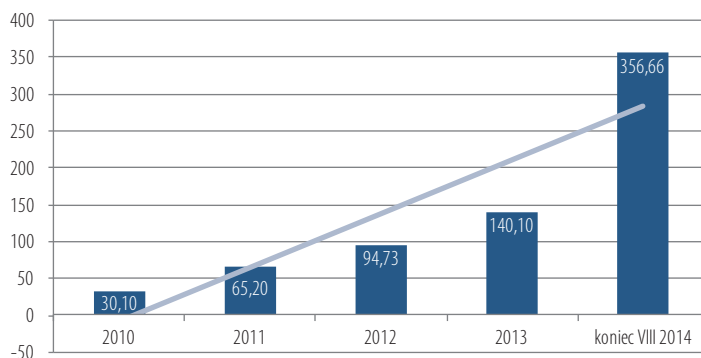

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego w małopolskich SAG; N=32

4. Dane pozyskane przez UMWM z ankiet „Strefy Aktywności Gospodarczej (SAG) w Małopolsce” rozesłanej do gmin i podmiotów zarządzających SAG.

Szacunkowe nakłady inwestycyjne w firmach zlokalizowanych na terenie SAG w Małopolsce wyniosły w latach 2010–2014 (stan na koniec sierpnia 2014) 686,7 mln zł. Obserwowany jest wyraźny wzrost nakładów inwestycyjnych w liczbach bezwzględnych na przestrzeni wspomnianych lat. Średnioroczna dynamika wzrostu w tym okresie wyniosła 91%.

Wykres 81. Szacunkowe nakłady inwestycyjne firm w SAG w okresie 2010–VIII 2014 [w mln zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego w małopolskich SAG; N=32

Na koniec sierpnia 2014 roku w analizowanych SAG do zagospodarowania było łącznie 1700,8 ha, z czego zostało zagospodarowane ponad 52%. W latach 2004–2014 został powiększony obszar w siedmiu SAG.

Tabela 50. SAG, których obszar został rozszerzony

Strefa aktywności gospodarczej	Rok powiększenia SAG oraz obszar
Niepołomska Strefa Inwestycyjna	w 1993 roku powierzchnia wynosiła ok. 150 ha, w latach 2004–2005 została rozszerzona o ok. 300 ha. W 2007 roku została rozszerzona o ok. 150 ha.
Bocheńska Strefa Aktywności Gospodarczej	w okresie styczeń 2009 – sierpień 2014 o 10 ha
Strefa Aktywności Gospodarczej „Mechaniczne” w Tarnowie	21 ha w 2013 roku, 20 ha w 2014 roku, 50 ha w 2015 roku
Strefa gospodarcza przy ul. Biekiej w Gorlicach	9,75 ha w 2014 roku
Miejska Strefa Aktywności Gospodarczej w Chełmku	w październiku 2011 r. na ok. 11 ha powstała Podstrefa Chełmek, położona w bezpośrednim sąsiedztwie Miejskiej Strefy Aktywności Gospodarczej w Chełmku
Wadowicka Strefa Aktywności Gospodarczej	27,3 ha w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego w małopolskich SAG; N=6

Z podanej łącznej powierzchni SAG 1700,8 ha na koniec sierpnia 2014 roku 982 ha zostało uzbrojone. W szesnastu SAG jest pełne uzbrojenie terenu.

Tabela 51. SAG w Małopolsce – powierzchnia oraz obszar uzbrojenia

Strefa aktywności gospodarczej	Powierzchnia SAG (w ha)	Uzbrojona część SAG (w ha)	Procent uzbrojenia SAG (%)
1 Strefa Aktywności Gospodarczej w Nowym Targu	11	11	100%
2 Strefa Aktywności Gospodarczej w Skale	4	4	100%
3 Koszycka Strefa Aktywności Gospodarczej	11	11	100%
4 Wolbromska podstrefa	16	16	100%
5 Strefa Aktywności Gospodarczej, ul. Rouvro, Libiąż	1,6	1,6	100%
6 Strefa Aktywności Gospodarczej Dolne Przedmieście	17	17	100%

Strefa aktywności gospodarczej		Powierzchnia SAG (w ha)	Uzbrojona część SAG (w ha)	Procent uzbrojenia SAG (%)
7	Strefa Aktywności Gospodarczej „Mechaniczne” w Tarnowie	91	91	100%
8	Tuchowska Strefa Aktywności Gospodarczej	16,4	16,4	100%
9	Strefa Aktywności Gospodarczej w Suchej Beskidzkiej – rejon Dąbie	9	9	100%
10	Strefa Aktywności Gospodarczej w Suchej Beskidzkiej – rejon ul. Przemysłowej	7,4	7,4	100%
11	Skawiński Obszar Gospodarczy	50	50	100%
12	Strefa Aktywności Gospodarczej w Trzebini obejmująca teren po byłych Zakładach Metalurgicznych I, Gumowni i Zakładach Tłuszczowych	42,4	42,4	100%
13	Strefa Aktywności Gospodarczej w Trzebini przy węźle Autostrady A4	17,3	17,3	100%
14	Strefa gospodarcza przy ul. Bieckiej w Gorlicach	50,9	50,9	100%
15	Nowobrzęski Obszar Gospodarczy	30,5	30,5	100%
16	Miejska Strefa Aktywności Gospodarczej w Chelmku	27	27	100%
17	Bocheńska Strefa Aktywności Gospodarczej	62	55,9	90%
18	Zielony Park Przemysłowy w Wojniczu	121,5	100	82,3%
19	Strefa Aktywności Gospodarczej w Skawinie	166	129	77,7%
20	Zakliczyńska Strefa Aktywności Gospodarczej	3,29	2,38	72,4%
21	MARR Business Park, ul. Nad Drwiną 10, Kraków	22,5	15,9	70,8%
22	Wadowicka Strefa Aktywności Gospodarczej	58,7	31,4	53,5%
23	Niepołomska Strefa Inwestycyjna	600	240	40%
24	Limanowska Strefa Aktywności Gospodarczej	13,7	4	29,2%
25	Strefa aktywności gospodarczej Jawornik-Polanka	10	1	10%
26	Podstrefa Czorsztyn-Krakowska Specjalna Strefa Ekonomiczna	3	0	0%
27	Alwernia – Brodła	144	0	0%
28	Strefa Aktywności Gospodarczej w Węzówce	46	0	0%
29	Strefa Aktywności Gospodarczej w Słomnikach	1,2	0	0%
30	Strefa Aktywności Gospodarczej w Januszowicach i Prandocinie Wysiołku	5,3	0	0%
31	Podstrefa Strefy Aktywności Gospodarczej Górka w Trzebini	26	0	0%
32	Specjalna Strefa Ekonomiczna Dąbrowa Tarnowska	15,2	0	0%
suma		1 701 ha	982 ha	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego w małopolskich SAG; N=32

Osiemnaście stref zadeklarowało dozbrojenie posiadanego obszaru w nadchodzących latach, a sześć nie ma jeszcze sprecyzowanych planów w tym zakresie. Tylko osiem SAG wskazało na brak chęci dozbrojenia. Piętnaście instytucji zarządzających SAG w województwie małopolskim planuje powiększenie ich obecnego obszaru. Natomiast jedenaście instytucji zarządzających planuje utworzenie całkiem nowych Stref. Szacunkowa powierzchnia nowych SAG obejmie w sumie około 370 ha. Środki finansowe na powyższe plany inwestycyjne gminy zamierzają pozyskać ze środków unijnych z perspektywy programowej 2014–2020.

Tabela 52. Szacowana powierzchnia nowej SAG [ha]

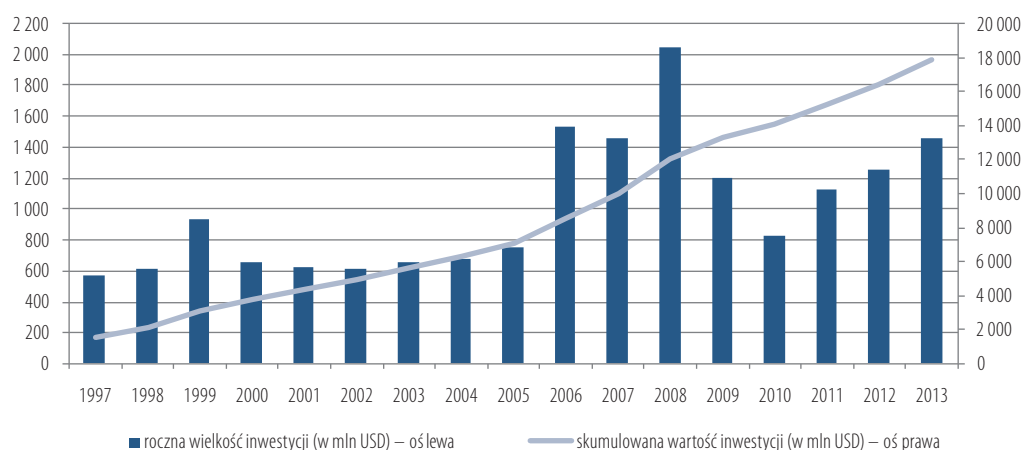
Gmina	Szacowana powierzchnia nowej SAG (ha)
gmina Miasto Nowy Targ	26
gmina Libiąż	33
gmina Myślenice	40
gmina Miasta Tarnowa	20
gmina Słomniki	15
gmina Słomniki	15
gmina Sucha Beskidzka	6
gmina Skawina	62
gmina Trzebinia	57
gmina Miasto Gorlice	12,7
gmina Wadowice	84
suma	370,7 ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ilościowego w małopolskich SAG; N=11

6. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) poniesione na terenie województwa małopolskiego w 2013 r. wyniosły co najmniej 1,5 mld USD, a więc były wyższe o co najmniej o 17% w porównaniu z 2012 r.

Wykres 82. Szacowana wartość inwestycji zagranicznych

Źródło: badania własne

Znaczący wzrost nakładów wynika przede wszystkim z zaangażowania inwestorów w nabywanie akcji/udziałów małopolskich firm. Wartość przejęć podmiotów prywatnych wyniosła w 2013 r. 549 mln USD (wobec 486 mln USD w 2012 r.). Na tle poprzednich lat zwracają uwagę bardzo wysokie nakłady związane z przejęciami aktywów firm sektora publicznego (prywatyzacje), które łącznie wyniosły 266 mln USD. Szacuje się, że zarówno zaangażowanie inwestorów w otwieranie nowych firm i oddziałów (*greenfield*), jak i reinwestycje w starszych zakładach, które zostały przejęte lub sprywatyzowane przez inwestorów zagranicznych, kształtowały się w 2013 r. na poziomie podobnym do wcześniejszego roku i osiągnęły poziom odpowiednio 400–450 mln USD i 300 mln USD⁵.

5. Podawane wartości inwestycji oparte są na informacjach pozyskanych przez wykonawcę na koniec sierpnia 2014 r. Obejmują one kompletne dane w zakresie nakładów podmiotów zagranicznych związanych z przejęciami i prywatyzacjami w 2013 r., natomiast

Najwięcej kapitału w 2013 r. zaangażowano w sektor usługowy – ponad 816 mln USD, z czego na handel przypadło około 125 mln USD. Wśród działalności usługowych (poza handlem) wielkością nakładów zdecydowanie wyróżnia się obsługa nieruchomości, która przyciągnęła aż ¼ całkowitych nakładów poniesionych na terenie Małopolski w 2013 r. Wiązało się to przede wszystkim z kilkoma wielkimi transakcjami przejęć nieruchomości komercyjnych, w tym przede wszystkim centrów handlowo-usługowych, jak i realizacją nowych obiektów. Nakłady przekraczające 10 mln USD poniesiono ponadto w sześciu innych gałęziach usług, największe w transporcie i gospodarce magazynowej, informacji i komunikacji oraz zakwaterowaniu i usługach gastronomicznych. W sektorze przemysłowym zagraniczne podmioty zaangażowały w 2013 r. blisko 650 mln USD, z czego najwięcej w przetwórstwie przemysłowym, znaczące środki przyciągnęła także energetyka.

Tabela 53. Struktura BIZ w 2013 r. według sektorów gospodarki i sekcji PKD 2007

	Dane w mln USD	Dane w %
sektor przemysłowy	648,6	44,3
przetwórstwo przemysłowe	582,3	39,8
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i gorącą wodę	48,4	3,3
budownictwo	17,9	1,2
sektor usługowy	816,2	55,7
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	125,5	8,6
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	379,1	25,9
transport i gospodarka magazynowa	89,2	6,1
informacja i komunikacja	68,7	4,7
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	61,9	4,2
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	37,8	2,6
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	30,7	2,1
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	14,9	1,0
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	7,6	0,5
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	1,0	0,1
razem	1464,8	100

Źródło: badania własne

Zidentyfikowano 94 inwestorów, którzy w 2013 r. ponieśli nakłady w wysokości co najmniej 1 mln USD, z czego 25 zaangażowało 10 mln USD i więcej, a 8 powyżej 50 mln USD. Wszystkie największe inwestycje – mierzone wysokością nakładów – związane były z przejęciami nieruchomości komercyjnych i firm przemysłowych. W sektorze usługowym największe środki zaangażował amerykański Invesco Real Estate, który kupił udziały Galerii Kazimierz za 122,4 mln USD. Brytyjski Tristan Capital Partners przejął Centrum Handlowe Zakopianka za 99,6 mln USD⁶. Z kolei Valad Europe, kontrolowany przez amerykański fundusz Blackstone Group, odkupił od GE Capital Real Estate Centrum Handlowe Krokus w Krakowie (około 75 mln USD). Mid Europa Partners nabył całość udziałów Polskich Kolei Linowych, jak również pakiet kontrolny Kolei Gondolowej Jaworzyna Krynicka,

w związku z trwającym procesem pozyskiwania informacji dotyczących reinwestycji i nakładów greenfield, wysokość tych form nakładów może ulec zwiększeniu.

6. Wielkość inwestycji *Tristan Capital Partners* i *Blackstone Group* oszacowano na podstawie udziału powierzchni krakowskich centrów w łącznej powierzchni przejętych aktywów w Polsce przez wymienionych inwestorów. Obie transakcje były częścią większego przejęcia, przy czym w obydwu przypadkach uzyskano informacje o całkowitych nakładach poniesionych na te przedsięwzięcia w Polsce.

co łącznie kosztowało ten brytyjski fundusz ponad 80 mln USD. Innym wielkim przejęciem było kupno krakowskiego hotelu Sheraton przez francuski Algonquin za ponad 50 mln USD. Wśród przedsięwzięć typu *greenfield* największe nakłady w 2013 r. poniosła szwedzka Skanska, która realizuje w Krakowie duży kompleks biurowy, a ponadto niemiecki T-Mobile (rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej).

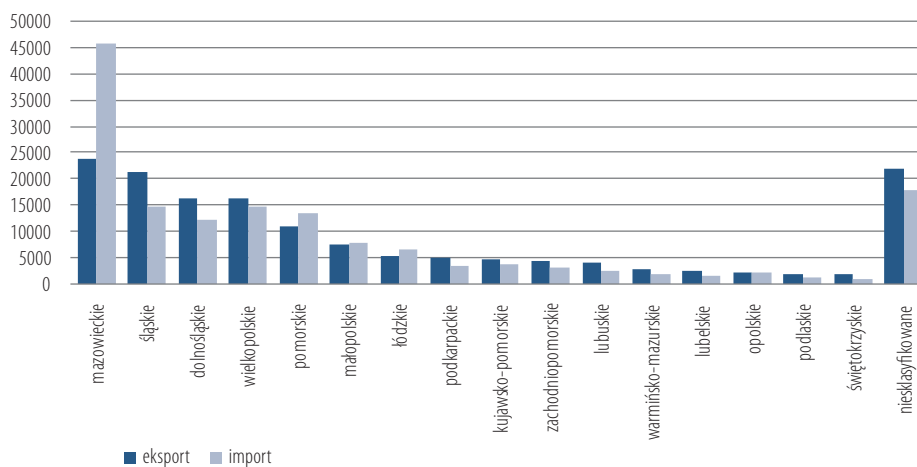
W sektorze przemysłowym największe nakłady ulokowano w kupno akcji Zakładów Azotowych w Tarnowie. Wielkością nakładów wyróżniały się w tym przedsięwzięciu rosyjski Acron (około 100 mln USD) oraz Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. Ten ostatni inwestor zaangażował 94 mln USD w pakiet akcji Zakładów Azotowych Tarnów kupiony od Skarbu Państwa. Tradycyjnie w sektorze przemysłowym bardzo duże nakłady na reinwestycje poniosły amerykańska korporacja Philip Morris (fabryka papierosów w Krakowie) i francuska Edf (właściciel krakowskiej elektrociepłowni), ponadto wyróżniał się duński Dan Cake, który rozbudował zakład w Chrzanowie. Duże nakłady na rozwój swoich zakładów w Skawinie i Chrzanowie poniosło francuskie Valeo.

W sektorze handlowym największe środki zaangażował portugalski Jerónimo Martins, który intensywnie rozwija sieć sklepów Biedronka. W 2013 r. największe środki (około 37 mln USD) pochłonęła budowa drugiego w Małopolsce centrum dystrybucyjnego tej sieci. W handlu wyróżniał się ponadto francuski Auchan, który w Krakowie realizował duże centrum handlowe.

7. Handel zagraniczny

Analizując wartość eksportu i importu w poszczególnych województwach niezmiennie od kilku lat najwyższy udział w krajowej wymianie handlowej mają takie województwa, jak: mazowieckie, śląskie, dolnośląskie, wielkopolskie, pomorskie i małopolskie. „Szóstka polskich eksporterów i importerów” w 2013 roku skumulowała na swoim terenie 71% całości importu oraz 63% całości eksportu. W porównaniu z rokiem 2012 dystans dzielący „szóstkę” od pozostałych województw pozostał na tym samym poziomie.

Wykres 83. Wartość eksportu i importu w województwach w 2013 roku (dane w mln EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby celnej w Warszawie

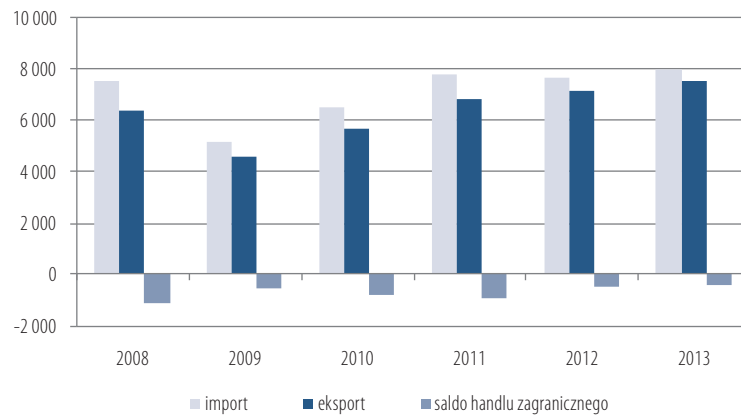
Porównując siłę eksportową polskich regionów w 2013 roku należy wskazać, że udział województwa małopolskiego pozostał na podobnym poziomie jak w 2012 roku, czyli 5%. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku pozostałych regionów, gdzie udział procentowy w całości polskiego eksportu ukształtował się na tym samym poziomie co w 2012 roku.

Średnia wartość polskiego eksportu w 2013 roku wyniosła 9 579,7 mln EUR, gdzie tylko pięć czołowych województw osiągnęło wartość powyżej ogólnopolskiej średniej. W przypadku województwa małopolskiego w 2013 roku nadal utrzymała się wieloletnia tendencja i Małopolska nie przekroczyła średniej wartości eksportu w Polsce.

Od 2010 roku został przełamany trend spadkowy i wartość małopolskiego eksportu i importu zaczęła ponownie wzrastać. Dynamika przyrostu eksportu na przestrzeni lat 2012–2013 oscyluje wokół 5%, podobną dynamiką wzrostu charakteryzuje się małopolski import. Rok 2013 zamknął się dla Małopolski wynikiem 7,5 mln EUR – eksport oraz 8,0 mld EUR – import, i jest to najlepszy rok pod kątem wymiany handlowej dla Małopolski na przestrzeni ostatnich 10 lat.

Saldo wymiany handlowej systematycznie od dwóch lat zmniejsza swoją wartość, co pokazuje, że dysproporcja pomiędzy małopolskim eksportem i importem zmniejsza się.

Wykres 84. Eksport, import oraz saldo handlu zagranicznego w Małopolsce (dane w mln EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby celnej w Warszawie

Z województwa małopolskiego w 2012 roku eksportowało 3,5 tys. firm, czyli o 7% więcej niż przed rokiem. Wzrost liczby miał miejsce także w przypadku firm importujących do 3,8 tys. firm. Nieznacznie zwiększył się także udział małopolskich firm prowadzących wymianę handlową w generalnej liczbie firm w Polsce.

Rynek pracy

Opracowanie: Maria Leńczuk, Marek Marczyk, Antonina Michalska-Sabal, Agnieszka Słobodzian

— podsumowanie

- Notowane od końca 2012 roku pogorszenie wyników gospodarczych (m.in. dynamiki produkcji sprzedanej przemysłu, budownictwa oraz wyniki handlu) odbiło się na sytuacji pracodawców, jednak dzięki odwróceniu trendu w połowie 2013 roku sytuacja gospodarcza zaczęła wykazywać symptomy poprawy. Występujące w związku z tym trudności na rynku pracy również miały ograniczoną skalę.
- Bezrobocie rosło – jednak zdecydowanie wolniej niż w 2012 r., a w drugim półroczu sezonowe zmiany były dla rynku pracy korzystniejsze.
- Duża część bezrobotnych utraciła pracę z przyczyn zakładu pracy, ale skala zwolnień grupowych była zdecydowanie mniejsza niż w 2012 r. a upadłości, choć było ich więcej, miały mniejsze konsekwencje dla rynku pracy.
- Powiatowe urzędy pracy odnotowały wzrost liczby osób podejmujących pracę i co istotne zwiększyły się przede wszystkim podjęcia pracy na stanowiskach nie wymagających dotowania środkami publicznymi. Można to przyjąć za symptom poprawy sytuacji na rynku pracy.
- Do końca 2013 roku wsparciem w ramach projektów dofinansowanych z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki objętych zostało prawie 17% mieszkańców Małopolski.

1. Zmiany w poziomie bezrobocia

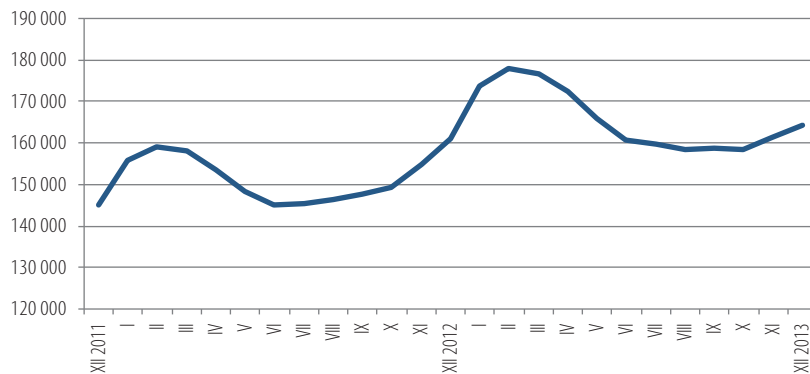
W końcu grudnia 2013 roku w małopolskich urzędach pracy zarejestrowanych było 164 434 osób bezrobotnych, rok wcześniej – 161 161 osób. Rok 2013 był więc kolejnym rokiem wzrostu bezrobocia, jednak wzrost ten wyniósł zaledwie 2% i był znacznie niższy niż w roku poprzednim (11%).

Podobnie jak w latach poprzednich bezrobocie wzrastało w 2013 roku do lutego, od marca notowano już jego spadek. Okres od marca do sierpnia rokrocznie cechuje się niższym poziomem bezrobocia zgodnie z tendencjami sezonowymi. W roku 2013 spadek liczby bezrobotnych następował do sierpnia, we wrześniu odnotowano nieznaczny wzrost (o 329 osób), a w październiku ponowny spadek. Listopad i grudzień to już tradycyjnie miesiące, gdy liczba osób zarejestrowanych w urzędach pracy wzrasta. Rok 2013 cechował więc wyjątkowo późny i, jak już wspomniano, stosunkowo niewielki wzrost bezrobocia.

Wzrost bezrobocia był zróżnicowany terytorialnie, a w 7 powiatach stopa bezrobocia spadła. Najniższą stopę bezrobocia zanotowano w trzech największych miastach województwa: Krakowie, Tarnowie i w Nowym Sączu oraz w powiecie krakowskim. Relatywnie dobrą sytuacją charakteryzowały się również powiaty bocheński oraz miechowski. Najwyższą wartość wskaźnika, podobnie jak w 2012 roku, wystąpiła w powiecie dąbrowskim – stopa bezrobocia osiągnęła tu poziom 20,4%. Na przestrzeni roku wskaźnik zwiększył się w tym powiecie

o 0,5 p.p. W siedmiu z 22 małopolskich powiatów stopa bezrobocia spadła w stosunku do 2012 roku. Największe spadki zanotowano w powiatach: olkuskim, myślenickim i mieście Tarnowie. Powiatem, gdzie w tym czasie zaobserwowano najwyższy wzrost wskaźnika, był powiat gorlicki. Średnia stopa bezrobocia rejestrowanego dla województwa wyniosła w 2013 r. 11,6%, co stanowi poziom zbliżony do roku poprzedniego.

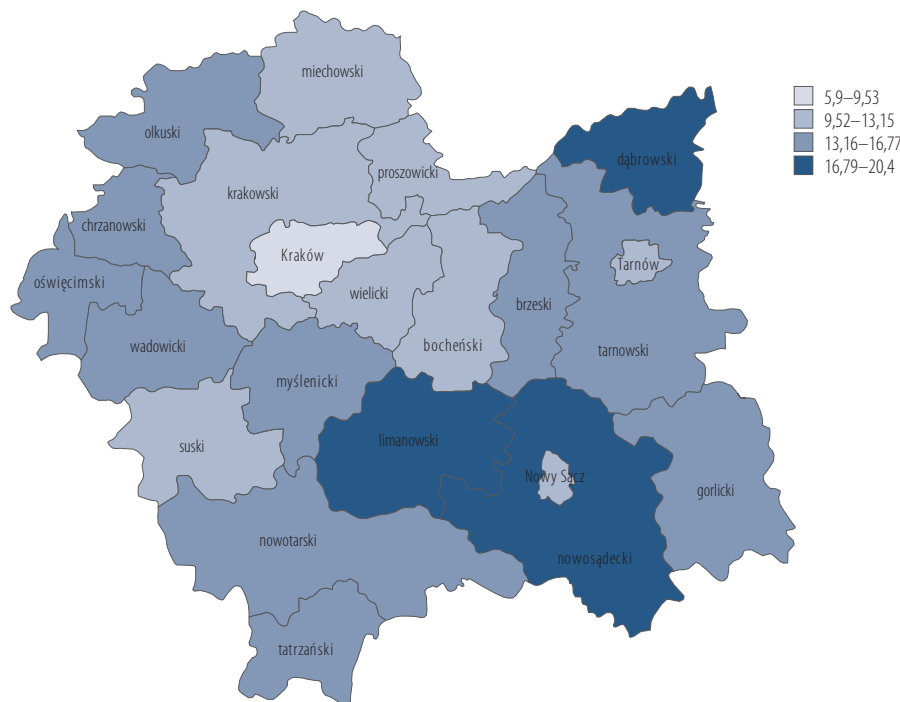
Wykres 85. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Małopolsce w okresie XII 2011–XII 2013

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Najbardziej wyróżniającym się obszarem na terenie województwa jest niewątpliwie Kraków i jego najbliższe okolice. Jest to obszar o najniższej stopie bezrobocia (5,9%) i relatywnie najlepszej sytuacji ze względu na duże zagęszczenie firm działających w mieście i w przylegających do miasta strefach ekonomicznych.

Mapa 37. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec 2013 roku w Małopolsce

Źródło: Internetowy Obserwator Statystyk Społecznych, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

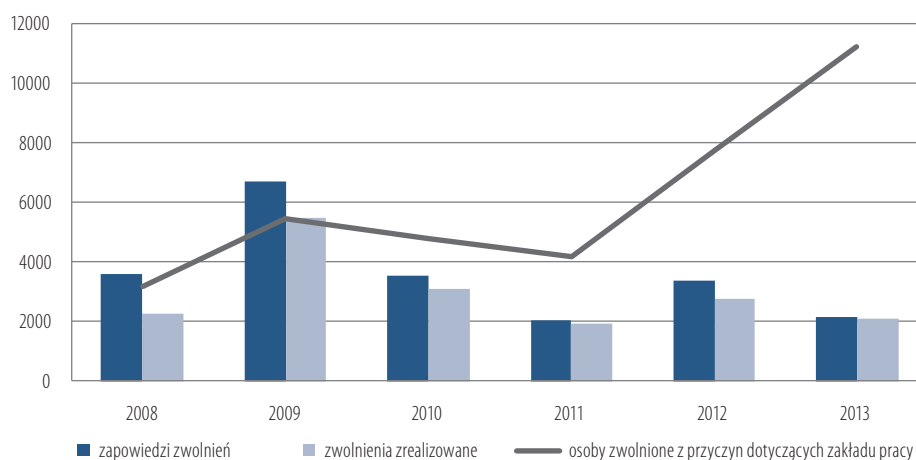
2. Zwolnienia grupowe i upadłości

Kategorią wyodrębnianą w rejestrach urzędów pracy są osoby, które utraciły pracę z przyczyn dotyczących zakładów pracy. Część tej grupy stanowią osoby, które utraciły pracę w wyniku tzw. zwolnień grupowych. Zakłady pracy, które zatrudniają więcej niż 50 osób, mają obowiązek zgłaszać do urzędu pracy zamiar zwolnienia ponad 10% załogi, czyli zwolnienia grupowe. Na ogół faktyczna liczba zwolnionych osób jest mniejsza od zapowiadanej.

W latach 2007–2009 zrealizowane zwolnienia grupowe stanowiły główny powód rejestracji w urzędzie pracy osób, które utraciły zatrudnienia z przyczyn zakładu pracy. W latach 2010–2011 notowano spadek liczby zwolnień grupowych zgłaszanych przez zakłady pracy. W 2012 r. nastąpił wzrost liczby zapowiadanych zwolnień, jak i ich realizacji. Dane za 2013 rok wskazują, że był to rok spadku w obu kategoriach. Jednocześnie, porównując dane z kilku ostatnich lat, należy zauważyć, że sytuacja w 2013 roku była podobna jak w roku 2011. W 2013 roku odnotowano zgłoszenia obejmujące 2 184 osoby. W porównaniu do 2009 roku, było tych osób trzykrotnie mniej, a do 2012 r. – mniej o 54%.

Ogółem liczba rejestrujących się w urzędach pracy osób zwolnionych z przyczyn zakładu pracy rośnie od roku 2012. W 2013 roku do PUP trafiło ponad 11 tysięcy osób, które straciły pracę z przyczyn zakładu pracy, co oznacza dwuipółkrotny wzrost w porównaniu do roku 2011. Niemniej na ogół nie były to zwolnienia o charakterze grupowym. Zwalniani byli pracownicy małych firm, a ewentualne zwolnienia w większych firmach nie przekraczały 10% załogi.

Wykres 86. Zwolnienia z przyczyn zakładów pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

Najliczniejsze grupy pracowników zwolnionych z przyczyn pracodawcy w Małopolsce trafiły do rejestrów powiatowych urzędów pracy w Krakowie (2 672 osób), w powiecie krakowskim (1 453 osób), wadowickim (1 213 osób) oraz oświęcimskim (1 197 osób). Analizując powyższe dane należy wziąć pod uwagę, że na terenie miasta Krakowa funkcjonuje najwięcej podmiotów gospodarczych w Małopolsce. Jest to również miasto o najniższym stopie bezrobocia w województwie. Najmniej liczne zwolnienia w województwie odnotowano w powiatach miechowskim (98 osób), proszowickim (106 osób) i tatrzańskim (160 osób).

Ogółem w Polsce w 2013 r. ogłoszono upadłość 926 podmiotów¹ – o 1,6% mniej, niż w roku poprzednim². Wartość obrotu upadłych w 2013 r. w Polsce firm wyniosła około 14,1 mld zł (o ok. pół miliarda mniej niż firm, których upadłość ogłoszono w 2012 r.). Firmy te zatrudniały około 42,4 tys. osób (upadłe w 2012 r. – odpowiednio 48 tys.)³. Wskazuje to na inną strukturę upadłości i nieco mniejszą dotkliwość dla rynku pracy. Prawidłowość ta jest widoczna również w przypadku Małopolski. W 2012 upadały duże firmy (m.in. budowlane), w bieżącym roku – głównie mniejsze (w tym firmy instalacyjne, czyli prawdopodobnie podwykonawcy zeszłorocznych bankrutów i firmy tworzące tzw. łańcuch dostaw). Ponadto w roku 2013 większej (o niemal 1/3 w porównaniu z rokiem 2012) liczbie upadłości w Małopolsce towarzyszyła mniejsza ilość zapowiedzi zwolnień i zrealizowanych zwolnień grupowych. Potwierdzają to dane Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych⁴.

1. *W 2013 roku w Polsce upadło 926 przedsiębiorstw – nadal ponad dwukrotnie więcej niż pięć lat temu (420 bankructw w 2008 roku)*, Euler Hermes, Warszawa, 3 stycznia 2014 r.

2. Należy pamiętać, że w polskich warunkach duża część firm jest zbyt mała by upaść. Sądy oddalają 5–6 razy więcej wniosków o upadłość, niż ich przyjmują, ze względu na nieposiadanie przez wnioskujące firmy kwoty w gotówce pozwalającej na pokrycie niezbędnych kosztów upadłości (od 50 tys. zł w górę).

3. Euler Hermes, op. cit.

4. *Rynek Pracy w Małopolsce 2013. Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2013*, WUP w Krakowie, Kraków, 2014.

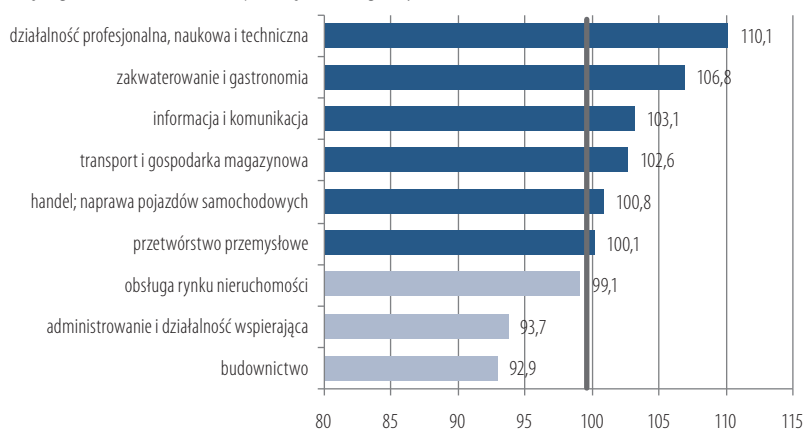
Zatrudnienie

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw malało przez większość 2013 roku. Choć sektor przedsiębiorstw nie obejmuje całego rynku pracy⁵, sytuacja w nim dobrze obrazuje kondycję tego rynku. W 2013 roku w sektorze przedsiębiorstw przeciętne zatrudnienie ukształtowało się na poziomie 431,9 tys. osób, tj. o 2,0% niższym niż w 2012 r. Spadek zatrudnienia dotyczył trzech branż, w największym stopniu budownictwa oraz *Administrowania i działalności wspierającej* (tj. przede wszystkim działalności agencji ochrony osób i mienia, działalności związanej ze sprzątnięciem i utrzymaniem terenów zieleni). Spadek zatrudnienia w budownictwie (o prawie 8%) był pochodną obserwowanej od około dwóch lat pogarszającej się sytuacji tej branży.

Natomiast wzrost przeciętnego zatrudnienia wystąpił w sekcji M – *Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna*. Wśród przyczyn ponad 10-procentowego wzrostu jest m.in. duża koncentracja w tej sekcji centrów usług wspólnych oraz outsourcingu procesów biznesowych. W outsourcingu znajdują pracę osoby z wyższym wykształceniem, głównie młode, w tym również bez doświadczenia zawodowego, znające jednak jeden lub dwa języki obce w stopniu umożliwiającym codzienną komunikację biznesową. Usługi biznesowe to obecnie bardzo istotna branża, szczególnie dla absolwentów małopolskich uczelni. Faktyczny wzrost zatrudnienia w outsourcingu jest wyższy niż średni wzrost notowany dla sekcji M. Według różnych szacunków w 2013 roku wyniósł on od 25% do 30%⁶. Branża usług biznesowych rozwija się najbardziej dynamicznie w okresach pogorszenia sytuacji gospodarczej⁷. Firmy zlokalizowane w krajach bogatszych szukając oszczędności, przenoszą część swoich działań do krajów, w których siła robocza jest tańsza. Tworzą tu centra usług wspólnych lub zlecają niektóre procesy wyspecjalizowanym firmom (outsourcing). Małopolska stwarza bardzo dobre warunki rozwoju dla tego typu biznesu, w związku z czym coraz więcej firm decyduje się na otwarcie swoich centrów właśnie w tym województwie⁸.

Znaczący wzrost zatrudnienia zanotowano również w branży hotelarsko-restauracyjnej (niemal 7%) i w sekcji J – *Informacja i komunikacja* (firmy z branży IT oraz telekomunikacyjnej). Na plusie w stosunku do 2012 r. znalazła się również branża transportowa, która rozwija się zwłaszcza w południowej części województwa (Nowy Sącz i powiat nowosądecki).

Wykres 87. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw wg sekcji PKD (2012 = 100) (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego za lata 2012 i 2013

Jak wynika z badania pracodawców⁹, sytuacja zatrudnieniowa małopolskich firm w 2013 roku była trudna, ale stabilna – u ponad połowy pracodawców nie było zmian w poziomie zatrudnienia w roku poprzedzającym badanie. Jednak widocznie wzrósł odsetek firm, w których poziom zatrudnienia się zmniejszył. W 2013 roku taka sytuacja wystąpiła w co czwartej firmie, podczas gdy w 2012 dotyczyło to co piątej (21% małopolskich pracodawców). Firm, w których zatrudnienie wzrosło w 2013 roku w relacji do 2012, było 24% – tyle samo, ile w poprzedniej edycji badania.

5. W statystyce publicznej znajdują się informacje o zatrudnieniu w firmach z sektora przedsiębiorstw (czyli bez indywidualnych gospodarstw rolnych, instytucji publicznych i obrony narodowej) mających więcej niż 9 pracowników.

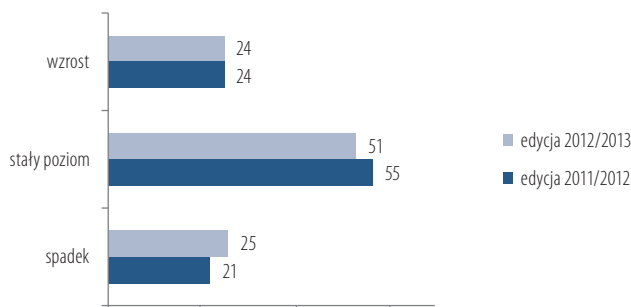
6. Por. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w 2013 w Polsce*, ABSL, www.absl.pl/pl/reports, data pobrania: 31.01.2014.

7. Por. A. Zadroga, *Branża, która rozwija się w Krakowie mimo kryzysu* [online], *Gazeta.pl*, 31.12.2011 [dostęp: 25.02.2014], www.krakow.gazeta.pl/krakow/1,44425,10894304,Branza_ktora_rozwija_sie_w_Krakowie_mimo_kryzysu.html.

8. Por. *Sektor usług biznesowych w Małopolsce* (...).

9. *Pracodawca – rynek – pracownik. Badania zapotrzebowania na pracowników wśród małopolskich pracodawców*, źródło: www.obserwatorium.malopolska.pl/pl/badania-i-analizy/badania-cykliczne/badanie-pracodawcow.html.

Wykres 88. Zmiany w poziomie zatrudnienia (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania zapotrzebowania na pracowników wśród małopolskich pracodawców 2013

W 2013 roku zmniejszyła się liczba firm deklarujących chęć zatrudniania w kolejnych miesiącach – nieco więcej pracodawców twierdziło, że nie będzie zatrudniać w ciągu nadchodzących sześciu miesięcy, niż miało to miejsce rok wcześniej. 16% zadeklarowało, że zamierza prowadzić rekrutacje w drugim półroczu 2013 roku, a ponad 70% było przekonanych, że takie rekrutacje się nie odbędą. Ponad 2/3 pracodawców nie przewidywała tym samym zmian w poziomie zatrudnienia. Widoczny był spadek odsetka pracodawców przewidujących wzrost liczby pracowników (z 27% na 24% w 2013 roku). Pracodawcy, którzy spodziewali się spadku zatrudnienia w kolejnych dwunastu miesiącach, stanowili 12% i ten odsetek pozostał niezmienny w stosunku do roku 2012.

Pracodawcy poszukujący pracowników chcieli rekrutować przede wszystkim specjalistów. Zmniejszyło się natomiast (w porównaniu z rokiem 2012) zainteresowanie robotnikami przemysłowymi i rzemieślnikami.

Wykres 89. Zapotrzebowanie na pracowników według wielkich grup zawodowych (w %)

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ można było wskazać więcej niż jedną odpowiedź. N = 174

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania zapotrzebowania na pracowników wśród małopolskich pracodawców 2013

Pracodawcy szukali przede wszystkim osób z doświadczeniem zawodowym, które mają pełne przygotowanie (34%) bądź wymagają tylko niewielkiego doszkolenia (40%). Pytani o najważniejsze kompetencje, wskazywali na cechy osobowości i postawy (79%) takie jak: uczciwość, odpowiedzialność, chęć do pracy, samodzielność i staranność. Zdecydowanie mniej wskazań (42%) dotyczyło umiejętności zawodowych.

W porównaniu z poprzednią edycją badania, więcej pracodawców mówiło o problemach w rekrutacji (79% czyli o 8 p.p. więcej niż w 2012 r.). Wynikały one głównie z niedopasowania kompetencji i doświadczenia kandydatów do oczekiwań przedsiębiorców. Najwięcej problemów występowało w rekrutacji robotników przemysłowych i rzemieślników, a główną ich przyczyną, zdaniem pracodawców, był brak odpowiednich umiejętności zawodowych u kandydatów do pracy.

Opisane wyżej zjawiska mogłyby sugerować, że liczba pracujących Małopolan zmniejszyła się w 2013 roku. Tymczasem według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, które prowadzi GUS, ta liczba wzrosła – przeciętnie pracowało 1315 tys. osób, najwięcej od 2008 roku. Niemal 1/3 z nich stanowiły osoby z wyższym wykształceniem (32%). Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (28%) lub policealnym i średnim zawodowym (27%) stanowiły łącznie ponad połowę pracujących. Udział mężczyzn w liczbie pracujących wzrósł do 56%. Liczba pracujących mężczyzn rosła trzeci rok z rzędu i w porównaniu do 2012 roku zwiększyła się o około 15 tys. (2%).

4. Zapotrzebowanie na pracowników

Wyniki *Barometru zawodów 2014* – jednorocznej prognozy zapotrzebowania na zawody w województwie dla Małopolski były umiarkowane, nie wzrosła liczba zawodów deficytowych w stosunku do poprzedniego roku. Do zawodów, w których nie powinno być trudności ze znalezieniem zatrudnienia, gdyż zapotrzebowanie pracodawców będzie duże, a podaż pracowników o odpowiednich kwalifikacjach – niewielka, zaliczono w województwie:

- › diagnostów samochodowych,
- › kierowców samochodów ciężarowych,
- › pracowników ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych,
- › samodzielnych księgowych
- › szefów kuchni.

Zapotrzebowanie na pracowników księgowości zgłaszają przede wszystkim firmy outsourcingowe. Kierowców i diagnostów brakuje między innymi ze względu na konieczność posiadania wielu uprawnień, nierzadko kosztownych. Szefowie kuchni to natomiast kucharze z dużym doświadczeniem zawodowym i umiejętnością organizacji pracy personelu, a takich specjalistów na rynku brakuje.

W prognozie dla Krakowa zawodów deficytowych znalazło się odpowiednio więcej. Potrzeba na rynku specjalistów z dziedziny informatyki, takich jak: programiści i administratorzy stron internetowych, projektanci i administratorzy baz danych, administratorów systemów komputerowych. Ciężko pozyskać w Krakowie również wykwalifikowanych menedżerów oraz kadrę kierowniczą, tymczasem starają się o nich duże firmy. O pracę nie powinno być trudno inżynierom wybranych specjalności, w tym inżynierom mechanikom, inżynierom elektrykom oraz inżynierom automatyki i robotyki¹⁰.

Zawody wskazywane jako nadwyżkowe powtarzają się w kolejnych prognozach. Znalezienie pracy może być w Małopolsce trudniejsze m.in. dla pracowników średniego szczebla, o niedostatecznych umiejętnościach typowo zawodowych (np. techników budownictwa, techników mechaników, techników elektryków lub techników informatyków), ale również dla absolwentów popularnych kierunków studiów, np. ekonomistów, pedagogów, politologów i socjologów, specjalistów administracji publicznej, geologów, geografów czy chemików. Wciąż w trudnej sytuacji znajdują się nauczyciele, w tym zwłaszcza młodzi absolwenci kierunków nauczycielskich – do rozważenia zmiany kwalifikacji może zmusić ich malejąca liczba uczniów. Wyjątek stanowią nauczyciele języków obcych, a także nauczyciele szkół zawodowych oraz szkół specjalnych – obydwie kategorie zostały zaklasyfikowane jako zrównoważone.

5. Pośrednictwo pracy

Usługi pośrednictwa pracy są jedną z podstawowych form pomocy udzielanych przez powiatowe urzędy pracy. Pod tym pojęciem należy rozumieć wspomaganie osób bezrobotnych i poszukujących pracy¹¹ w uzyskaniu odpowiedniego zatrudnienia oraz pracodawców w znalezieniu pracowników o właściwych kwalifikacjach.

W 2013 r. dzięki pomocy pośredników zatrudnionych w powiatowych urzędach pracy zatrudnienie znalazło 36,4 tys. osób. W porównaniu z 2012 r. było to o 4,4 tys. osób (13,8%) więcej. Co istotne wzrost ten wynikał przede wszystkim ze zwiększenia liczby podjęć pracy na stanowiskach niesubsydiowanych czyli nie wymagających dofinansowania środkami publicznymi – o 42% (3,2 tys. osób). Podjęcia pracy na stanowiskach subsydiowanych także się zwiększyły ale tylko o 5% (1,2 tys. osób).

W odniesieniu do 2012 r. wzrosła również liczba odnotowanych przez powiatowe urzędy pracy podjęć pracy dokonywanych przez bezrobotnych i poszukujących pracy bez skierowania z powiatowego urzędu pracy – o 18% (11,6 tys. osób). Są to pozytywne informacje świadczące o poprawie sytuacji po popytowej stronie rynku pracy. Należy też wyjaśnić, że osoby, które znajdują pracę bez skierowania z powiatowego urzędu pracy, korzystają często z innych oferowanych osobom poszukującym pracy usług, w tym z usług poradnictwa zawodowego, informacji zawodowej i wsparcia w aktywnym poszukiwaniu pracy. Osoby takie mogły też znaleźć pracę dzięki udostępnianym w urzędach pracy ofertom otwartym co nie jest rejestrowane i odnotowywane w statystykach.

10. Pełne wyniki kolejnych edycji badania *Barometr zawodów* można znaleźć w serwisie internetowym pod adresem: www.barometr.obserwatorium.malopolska.pl.

11. Z usług pośrednictwa pracy mogą korzystać osoby zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy zarówno o statusie osób bezrobotnych jak i poszukujących pracy.

Biorąc pod uwagę cały zakres wsparcia, jaki osoby otrzymują w urzędach pracy określenie „samodzielne znalezienie zatrudnienia” byłoby więc w takich wypadkach niewłaściwe i mylące.

W 2013 r. do powiatowych urzędów pracy trafiło 57,1 tys. ofert pracy, czyli o 3% (1,7 tys.) mniej niż w 2012 r. Spadek dotyczył wyłącznie ofert z otwartego rynku pracy – o 7% (2,5 tys. ofert). Natomiast liczba ofert dotyczących miejsc subsydiowanych zwiększyła się o 4% (0,4 tys. ofert), co było związane z większym limitem środków na działania aktywizacyjne ułatwiające powrót na rynek pracy osób bezrobotnych. Zjawisko zmniejszenia liczby ofert pracy niesubsydiowanych pozyskanych przez urzędy jest trudne do wyjaśnienia zwłaszcza wobec informacji, że w tym samym okresie liczba podejmujących zatrudnienie na wolnym rynku wzrosła. Można przypuszczać, że albo działania powiatowych urzędów pracy prowadzące do pozyskania niesubsydiowanych miejsc pracy były w tym czasie mniej intensywne albo oferty były w 2013 r. rozpowszechniane były w większym stopniu innymi kanałami. Zjawisko to można też tłumaczyć wzrostem zaangażowania osób bezrobotnych w proces poszukiwania pracy. Gdy sytuacja na rynku pracy jest trudna, więcej osób korzysta z usług powiatowych urzędów pracy – są wśród nich również osoby bardzo aktywne i zmotywowane do podjęcia pracy. Natomiast gdy sytuacja poprawia się, w pierwszej kolejności z rejestrów odpływają osoby najaktywniejsze i najbardziej zdeterminowane, zostają natomiast osoby, które wymagają większego wsparcia w poszukiwaniu pracy – nie są na tyle samodzielne, by móc znaleźć zatrudnienie z własnej inicjatywy.

W strukturze ofert zgłoszonych w 2013 r. do powiatowych urzędów pracy przeważały miejsca z otwartego rynku – 61,2%. Ich przewaga w puli ofert widoczna była także w poprzednich latach. Propozycje zatrudnienia na dotowanych środkami publicznymi miejscach pracy stanowią uzupełnienie oferty publicznych służb zatrudnienia. Od 3 lat wskaźnik liczby bezrobotnych na 1 ofertę utrzymuje się na tym samym poziomie. W 2011 r., 2012 r. i 2013 r. było to 6 osób na 1 ofertę.

6. Usługi informacji i poradnictwa zawodowego

Usługi indywidualnej i grupowej informacji zawodowej oraz indywidualnego i grupowego poradnictwa zawodowego są jednymi z podstawowych działań realizowanych przez powiatowe urzędy pracy oraz Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie. Służą one klientom ww. wspomnianych instytucji, przede wszystkim w aktywnym poszukiwaniu zatrudnienia. Mogą być również wsparciem w momencie podejmowania decyzji o charakterze zawodowym, a mianowicie:

- › zmiany miejsca pracy lub zawodu,
- › przekwalifikowania,
- › uzupełnienia kwalifikacji,
- › podjęcia dalszej nauki, itp.

Profesjonalne poradnictwo zawodowe oraz rzetelna informacja zawodowa stanowią ważną bazę dla racjonalnych decyzji podejmowanych przez klientów urzędów pracy. Decyzje spontaniczne, podejmowane pod wpływem emocji lub szybko zmieniających się mód, często kończą się rozczarowaniem i kosztownym czasowo i finansowo „naprawianiem” błędnych decyzji. Dlatego też bardzo ważnym wydaje się, aby z porad doradców korzystały nie tylko osoby bezrobotne, ale również pracujący, studenci, uczniowie oraz osoby nie pracujące i nie zarejestrowane w urzędach pracy. W 2013 r. z indywidualnego poradnictwa zawodowego skorzystało łącznie 44 200 osób, w grupowym poradnictwie udział wzięło 6 361 osoba. W zdecydowanej większości były to osoby zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy jako bezrobotni.

Indywidualna informacja zawodowa stanowi najpowszechniejszą formę usług świadczonych przez Publiczne Służby Zatrudnienia. Polega na przekazaniu wiedzy klientowi na konkretny temat z zakresu z rynku pracy lub edukacji. Zgodnie z obowiązującymi standardami usług rynku pracy upowszechniane informacje zawodowe dotyczyły m.in.:

- › sytuacji na rynku pracy,
- › informacji o zawodach
- › informacji o dostępnych ścieżkach kształcenia,
- › poszukiwania zatrudnienia,
- › planowania rozwoju edukacyjno-zawodowego.

Osoby poszukujące informacji miały możliwość samodzielnego korzystania z dostępnych zasobów informacyjnych. Mogły również korzystać z usługi indywidualnej informacji zawodowej udzielanej przez doradcę zawodowego. Z usługi informacji w formie indywidualnej skorzystało w 2013 r. 43 321 osób, w formie grupowej 20 537 osób.

Udział w zajęciach aktywizacyjnych daje możliwość nabycia konkretnych umiejętności potrzebnych w procesie poszukiwania pracy. Uzupełnienie deficytów w tym zakresie przyczynia się do skrócenia czasu poszukiwania pracy oraz przekłada się na szybsze zdobycie zatrudnienia. Wymaga to przede wszystkim kształtowania bądź podnoszenia takich umiejętności jak: przygotowanie dokumentów aplikacyjnych, stosowanie odpowiednich metod poszukiwania pracy oraz prowadzenie rozmowy kwalifikacyjnej. W 2013 r. w zajęciach aktywizacyjnych udział wzięło 12 356 osób.

Tabela 54. Usługi indywidualnego i grupowego poradnictwa zawodowego, indywidualnej i grupowej informacji zawodowej oraz zajęć aktywizacyjnych w całym województwie w roku 2013

Wyszczególnienie	Poradnictwo zawodowe		Informacja zawodowa		Zajęcia aktywizacyjne
	Liczba klientów indywidualnego poradnictwa	Liczba klientów grupowego poradnictwa	Liczba wizyt indywidualnych klientów	Liczba klientów grupowych spotkań	Liczba klientów zajęć aktywizacyjnych
ogółem	44 200	6 361	43 321	20 537	12 356
w tym:					
CIZ	2 180	618	21 116	2 696	1 076
PUP	42 020	5 743	22 205	17 841	11 280
kobiety	23 057	3 506	22 946	10 767	X
bezrobotni	41 910	5 882	X	17 946	11 276
w tym kobiety	21 607	3 189	X	9 356	6 480

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

7. Subsidiowane programy aktywizacji zawodowej

Osobom, które mają największe trudności z powrocie na rynek pracy (kategorie określone w *Ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*¹²), w przypadku których usługi doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy okazują się niewystarczające, urzędy pracy mogą zaoferować dodatkowe instrumenty wsparcia m.in.

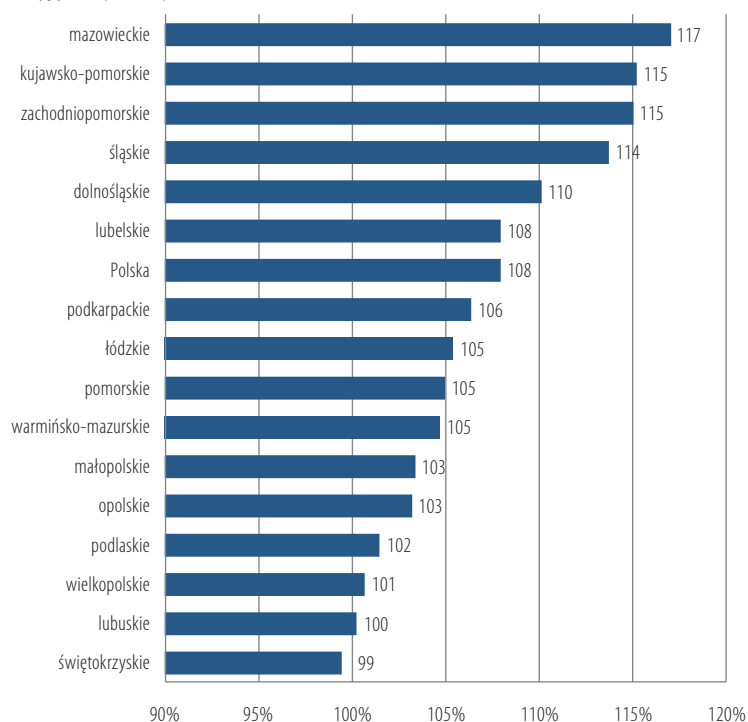
- › szkolenia,
- › staż,
- › przygotowanie zawodowe w miejscu pracy,
- › możliwość podjęcia subsidiowanego zatrudnienia,
- › możliwość otrzymania środków na podjęcie działalności.

W 2013 r. subsidiowanym wsparciem zostało objętych 31,4 tys. osób, o 3,2% (988 osób) więcej niż w 2012 r. Zwiększenie liczby aktywizowanych miało miejsce w przypadku niemal wszystkich form wsparcia, przy czym największe wzrosty wystąpiły w przypadku prac interwencyjnych, dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej i staży. Spadek dotyczył tylko szkoleń, robót publicznych oraz przygotowania zawodowego dorosłych. W 2013 r. z udziału w subsidiowanych programach rynku pracy skorzystało 8,7% ogółu obsługiwanych w tym czasie osób bezrobotnych. Odsetek ten kształtował się więc na poziomie podobnym jak w 2012 r. – 9%. Zwiększenie liczby osób bezrobotnych objętych aktywizacją przez powiatowe urzędy pracy odnotowano w niemal wszystkich województwach, poza jedynie województwem świętokrzyskim. Małopolska znalazła się w grupie województw o mniejszej dynamice wzrostu niż średnia krajowa. Jednocześnie zwiększenie jednostkowego kosztu wsparcia było w przypadku Małopolski na poziomie jednego z najwyższych w kraju.

12. Ustawa wskazuje następujące grupy osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy:

1. bezrobotni do 30 r.ż.,
2. długotrwale bezrobotni,
3. bezrobotni powyżej 50 r.ż.,
4. bezrobotni korzystający ze świadczeń pomocy społecznej,
5. bezrobotni posiadający co najmniej 1 dziecko do 6 r.ż. lub co najmniej 1 dziecko niepełnosprawne do 18 r.ż.,
6. bezrobotni niepełnosprawni.

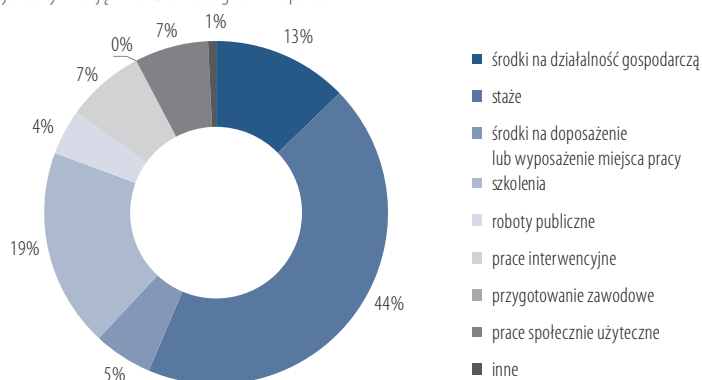
Wykres 90. Zmiana liczby osób objętych wsparciem przez PUP w 2013 r. w stosunku do 2012 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

W 2013 r. największa część aktywizowanych korzystała z możliwości odbycia stażu – 44%, niemal co piąta osoba uczestniczyła w szkoleniach, a 13% osób otrzymało dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Przewaga tych 3 form wsparcia utrzymuje się już od kilku lat. Podobnie jak wyższy udział tych instrumentów w strukturze osób aktywizowanych przez urzędy pracy w Małopolsce w porównaniu z ich udziałem w strukturze w skali ogólnopolskiej. Wskazuje to na właściwe dostosowanie wsparcia do struktury bezrobotnych. Małopolska wyróżnia się na tle kraju dużym odsetkiem osób młodych, a grupa ta najczęściej korzysta z tego typu instrumentów.

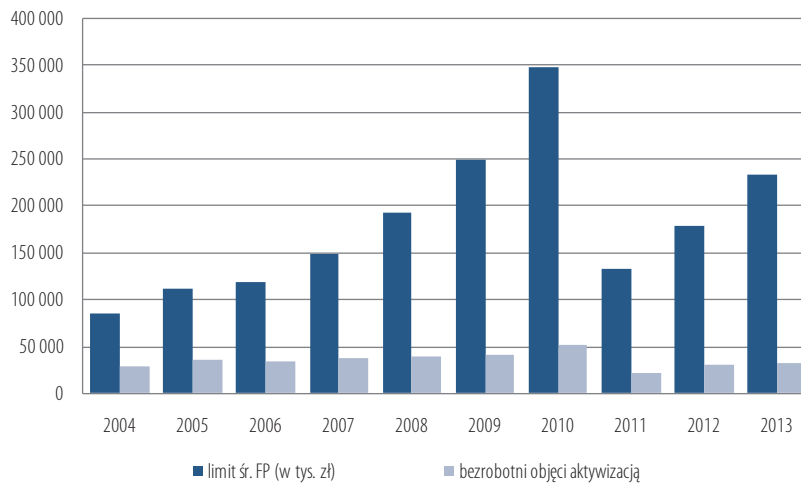
Wykres 91. Struktura osób objętych aktywizacją w 2013 r. według form wsparcia

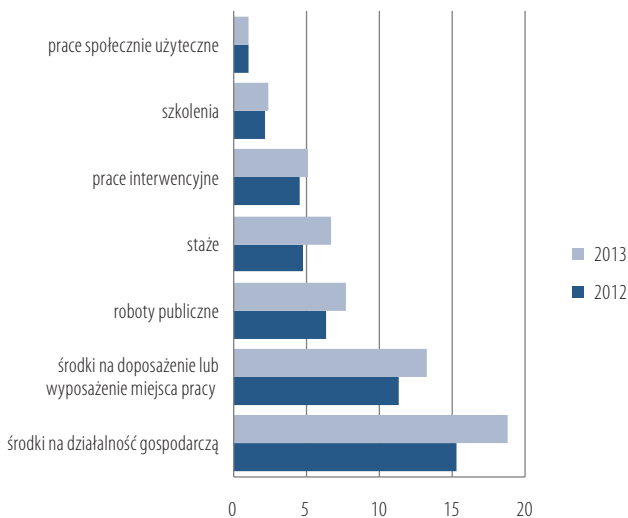
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

Osoby starsze częściej z kolei korzystają z prac społecznie użytecznych, robót publicznych oraz z możliwości zatrudnienia na stanowiskach pracy, na których doposażenie lub wyposażenie pracodawca otrzymał refundację. Udział tej grupy w populacji małopolskich bezrobotnych jest niższy niż w wielu innych województwach i odsetek korzystających z tych 3 form wsparcia również jest niższy niż średnio w kraju.

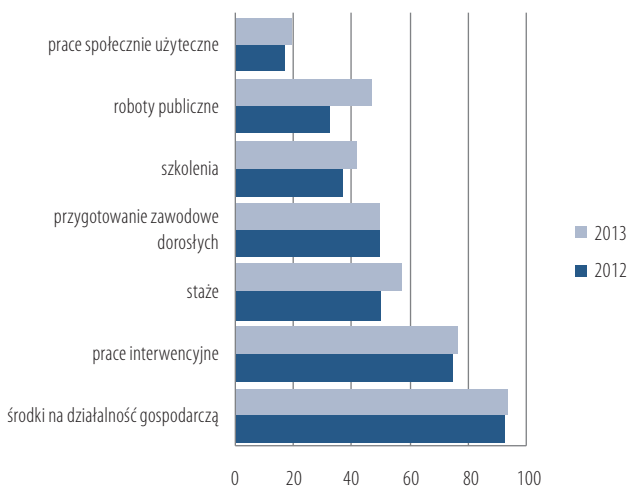
Wzrost liczby aktywizowanych był możliwy dzięki zwiększeniu poziomu środków, jakie powiatowe urzędy pracy mogły przeznaczyć na ten cel. Pula tych środków była w stosunku do 2012 r. większa prawie o 1/3. Liczba osób objętych aktywizacją w 2013 r. wzrosła w znacznie mniejszym stopniu, ponieważ znacząco zwiększył się jednostkowy koszt tego wsparcia – o 26%.

Wykres 92. Poziom środków Funduszu Pracy na aktywizację zawodową a liczba objętych wsparciem aktywizacyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

Wykres 93. Zmiany w poziomie jednostkowego kosztu wsparcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

Wykres 94. Efektywność zatrudnieniowa poszczególnych form wsparcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

Wzrost jednostkowego kosztu wsparcia miał miejsce w 2013 r. we wszystkich województwach, a Małopolska wyróżniała się jednym z największych wzrostów w tym zakresie. W rezultacie w 2013 r. jednostkowy koszt wsparcia w Małopolsce kształtował się na poziomie wyższym niż wartość średnia dla kraju, podczas gdy w 2012 r. sytuacja była odwrotna. W Małopolsce wzrost jednostkowego kosztu aktywizacji odnotowano w zakresie wszystkich podstawowych form wsparcia, w tym w największym stopniu dotyczyło to staży, środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej i robót publicznych.

Efektywność zatrudnieniowa programów zakończonych w 2013 r. wyniosła 57,3%. W stosunku do 2012 r. odnotowany więc został wzrost poziomu tego wskaźnika. Wieloletnie obserwacje wskazują, że występuje korelacja pomiędzy poziomem wskaźnika efektywności zatrudnieniowej a sytuacją na rynku pracy. Wzrost poziomu tego wskaźnika może więc wskazywać na poprawę sytuacji na rynku pracy. Wzrost dotyczył większości urzędów. Zmiany spadkowe w poziomie efektywności zatrudnieniowej wystąpiły w zaledwie 3 urzędach. Wzrost efektywności odnotowano też w zakresie wszystkich podstawowych form wsparcia. Wskaźnik ten pozostał na stałym poziomie jedynie w przypadku przygotowania zawodowego dorosłych ale forma ta jest obecnie stosowana w bardzo ograniczonym zakresie.

8. Wsparcie małopolskiego rynku pracy w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki

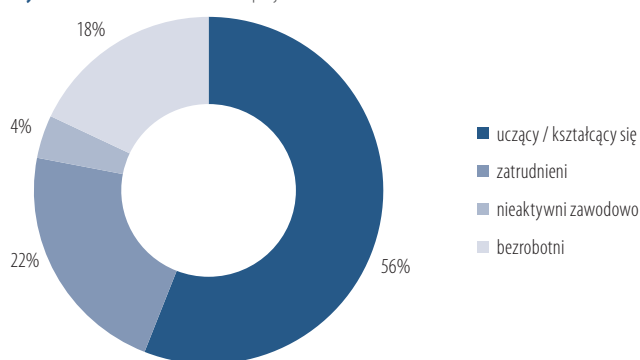
Od 2008 r. w Małopolsce wdrażany jest Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL). Jest on współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Jako cele główne programu wyznaczono:

- › umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników,
- › podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa,
- › zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego,
- › wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa.

Realizowane na poziomie regionalnym w ramach PO KL projekty koncentrują się w obszarze bezrobocia, wykluczenia społecznego, edukacji i zatrudnienia.

W okresie 2008–2013 w Małopolsce w ramach PO KL podpisanych zostało 2,6 tys. umów na kwotę 2,6 mld zł. Wsparciem objęto w ten sposób 566 tys. osób (w tym 127,2 tys. dzieci do 12 roku życia), czyli 16,8% mieszkańców Małopolski. Na koniec 2013 r. Małopolska zajmowała 3. miejsce w rankingu wszystkich województw pod względem wartości umów, jak i wartości zatwierdzonych wniosków o płatność.

Wykres 95. Struktura uczestników projektów PO KL w latach 2008–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

Osoby kształcące/uczące się (w grupie tej ujęto również dzieci objęte opieką przedszkolną) stanowią ponad połowę odbiorców wsparcia w PO KL. Z kolei osoby zatrudnione i osoby nie uczestniczące aktywnie w rynku pracy (bezrobotni i nieaktywni zawodowo) w podobnym stopniu brały udział w projektach realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Poziom uczestnictwa nie odzwierciedla struktury nakładów ponoszonych na wsparcie poszczególnych grup, ponieważ jednostkowe koszty wsparcia ze względu na jego różnorodny charakter były mocno zróżnicowane. Osoby kształcące / uczące się oraz zatrudnione korzystały przede wszystkim z różnych form edukacyjnych, natomiast w przypadku osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo wsparcie miało charakter kompleksowy obejmujący szereg komplementarnych form. Osoby te miały też możliwość uzyskania dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej a jednostkowy koszt takiej pomocy, w porównaniu do np. wsparcia o charakterze edukacyjnym był bardzo wysoki.

W największym stopniu z uczestnictwa w projektach realizowanych w ramach PO KL korzystali mieszkańcy powiatów zlokalizowanych we wschodniej części Małopolski. Największy odsetek uczestników tych projektów wśród mieszkańców odnotowano w powiatach: gorlickim, nowosądeckim i dąbrowskim, a więc w rejonach gdzie występuje największe nasilenie problemów bezrobocia i wykluczenia społecznego. Można więc uznać, że wsparcie było właściwie adresowane. Analiza rozkładu terytorialnego uczestników projektów została przeprowadzona dla osób w wieku powyżej 12 roku życia, ponieważ dla dzieci do 12 roku życia takie dane nie są generowane.

— efekty realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki do końca 2013 r.

- 103,8 tys. osób bezrobotnych zostało objętych pomocą aktywizacyjną
- 72,3 tys. pracowników podniosło swoje kwalifikacje zawodowe
- 39,2 tys. osób zagrożonych wykluczeniem społecznym skorzystało z pomocy PO KL
- 14,1 tys. osób podjęło własną działalność gospodarczą
- 18,3 tys. firm (w tym głównie mikroprzedsiębiorstw) zostało objętych szkoleniami
- 1,7 tys. osób skorzystało ze szkoleń przygotowujących do założenia działalności gospodarczej typu spin off i spin out
- w doskonaleniu zawodowym uczestniczyło ponad 9,2 tys. nauczycieli
- 430 doktorantów uzyskało stypendia naukowe
- 10 tys. dzieci w wieku szkolnym otrzymało stypendia lub rozwinęło talenty
- 2 tys. szkół zrealizowało projekty rozwojowe lub indywidualizacji nauczania

Rolnictwo

Opracowanie: Stanisław Flaga, Aneta Helak-Świechowska, Paulina Mrowczyk, Joanna Pierzchała, Sławomir Piróg, Barbara Pławecka

podsumowanie

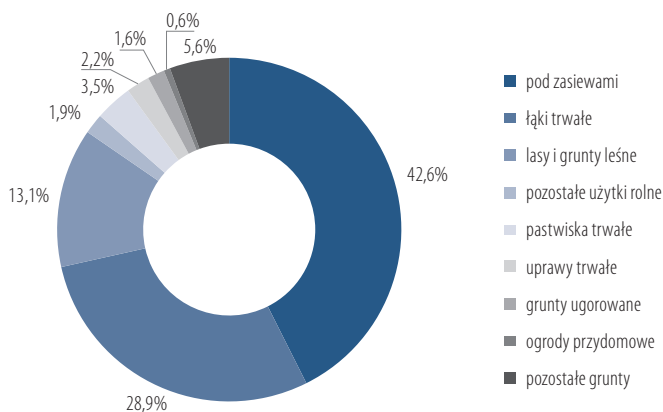
- Odnotowane zostało zwiększenie powierzchni użytków rolnych w stosunku do roku 2012 o 0,7%. Użytki rolne obejmują 81,5% powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych. Zauważalna jest tendencja wzrostowa w stosunku do powierzchni użytków rolnych w ostatnich latach.
- W 2013 roku zwiększyło się o 6,3% w stosunku do roku poprzedniego pogłowie bydła, natomiast owiec zwiększyło się o 7,27%. Podobnie jak w latach poprzednich Małopolska charakteryzowała się największym udziałem w krajowym pogłowie owiec (28,48%).
- W 2013 roku 40 specjalów z Małopolski zostało wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych, natomiast lista produktów regionalnych pozostaje bez zmian.

1. Zasoby rolnictwa

W ogólnej powierzchni województwa małopolskiego wynoszącej 15 183 km², w 2013 r. powierzchnia ogólna użytkowanych gruntów zajmowała 678 000 ha, co stanowi 44,65% całego obszaru.

Z całkowitej liczby 142 874 gospodarstw rolnych – 99,92% stanowią gospodarstwa indywidualne. Dominują gospodarstwa rolne o niewielkiej powierzchni, w tym 6 041 gospodarstw posiadających do 1 ha włącznie powierzchni użytków rolnych (są to wyłącznie gospodarstwa indywidualne). Kolejną grupę stanowią te o powierzchni od 2 ha do mniej niż 5 ha użytków rolnych, których w 2013 roku było 65 123. Natomiast przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych wynosiła w Małopolsce 3,9 ha (wzrost o 0,2 ha w porównaniu z rokiem ubiegłym), przy średniej krajowej wynoszącej 9,5 ha. Użytki rolne stanowią 81,5% powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych. Oznacza to wzrost powierzchni użytków rolnych o 0,7% w porównaniu z rokiem 2012.

Wykres 96. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Powierzchnia zasiewów (wg grup ziemiopłodów) w województwie stanowi 2,81% powierzchni zasiewów krajowych, co plasuje Małopolskę na 14 miejscu – awans z miejsca 15. w roku 2012.

Struktura zasiewów w Małopolsce w 2013 roku przedstawia się następująco, w porównaniu do 2012 r.:

- › powierzchnia zasiewów zbóż stanowiła 73,5 % zasiewów województwa – spadek o 0,5% ,
- › powierzchnia upraw roślin strączkowych wyniosła 0,6 % upraw województwa – spadek o 0,1%,
- › powierzchnia uprawy ziemniaków 8,7 % – spadek o 0,4%,
- › powierzchnia upraw przemysłowych 4 % – wzrost o 1,4%,
- › powierzchnia upraw pastewnych 6,9 % – spadek o 0,8%,
- › powierzchnia upraw pozostałych 6,3 % – wzrost o 0,5%.

W województwie małopolskim w 2013 r., w odniesieniu do roku 2011 i 2012, zmniejszyło się pogłowie następujących gatunków zwierząt gospodarskich:

- › trzody chlewnej: o 37,1% (2011 r.) i 12,64% (2012 r.), stan obecny: 186 488 szt.,
- › koni: o 29,81% i 16,60%, stan obecny: 15 689 szt.,
- › kóz: o 20% i 3,6%, stan obecny: 12 650 szt.,
- › gęsi: o 32,7% i 4,58%, stan obecny: 29 945 szt.,
- › kaczek: o 41,1% i 27,4%, stan obecny: 127 393 szt.

W stosunku do 2011 r. zmniejszeniu uległo także pogłowie drobiu kurzego – o 19,48%, jednakże w odniesieniu do 2012 r. widać tendencję wzrostową – o 9,68% i obecnie wynosi 4 602 105 szt.

Pogłowie bydła wzrosło w roku 2013 o 0,18% w stosunku do 2011 r. oraz o 6,3% w stosunku do 2012 r. i obecnie wynosi 167 562 szt.

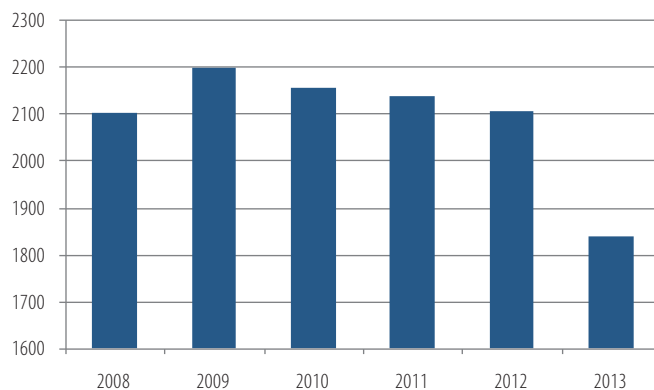
Pogłowie owiec również wykazuje tendencję wzrostową – w 2013 roku zwiększyło się o 16,78% w stosunku do 2011 r. oraz o 7,27% do 2012 r. i obecnie wynosi 63 528 szt. Udział województwa małopolskiego w krajowym pogłowie owiec wynosi 28,48%, tj. o 1,38% więcej niż w roku 2012.

Rolnictwo ekologiczne

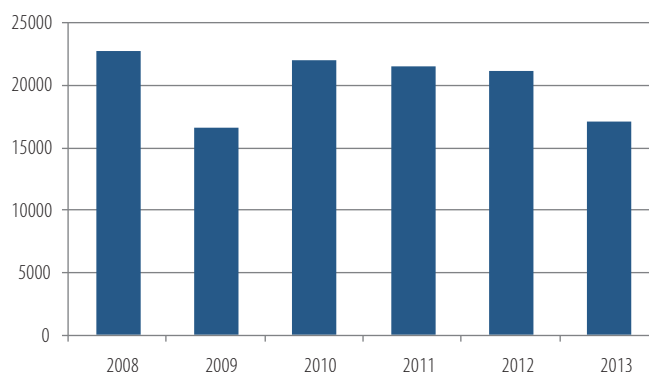
W ostatnich 3 latach zauważalna jest tendencja spadkowa w odniesieniu do ilości ekologicznych gospodarstw rolnych na terenie województwa małopolskiego. W porównaniu do roku 2012, w Małopolsce liczba ekologicznych gospodarstw rolnych spadła o 265 i obecnie wynosi 1 838 gospodarstwa. Przyczyn można upatrywać w niedostatecznym zorganizowaniu rynku produktów rolnictwa ekologicznego, małym zróżnicowaniu w cenach między produktami rolnictwa ekologicznego i konwencjonalnego, małymi różnicami w dopłatach bezpośrednich, słabym oprzyrządowaniem gospodarstw spowodowanym wysokimi kosztami specjalistycznego sprzętu dla gospodarstw ekologicznych czy też represyjnymi przepisami prawnymi – sanitarnymi i weterynaryjnymi (dotyczącymi m.in. uboju, sprzedaży bezpośredniej).

Łączna powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w 2013 roku wyniosła 17 005 ha. Jest to o 4 044 ha mniej niż w roku poprzednim.

Wykres 97. Liczba gospodarstw ekologicznych prowadzących działalność w zakresie produkcji rolnej

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych z UJHARS

Wykres 98. Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych (ha)

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych z UHARS

2. Grupy producentów rolnych

W 2013 roku nie została wydana żadna decyzja wstępnego uznania grup producentów owoców i warzyw. W 2013 roku na terenie województwa małopolskiego działało 6 wstępnie uznanych Grup Producentów Owoców i Warzyw oraz 6 uznanych organizacji.

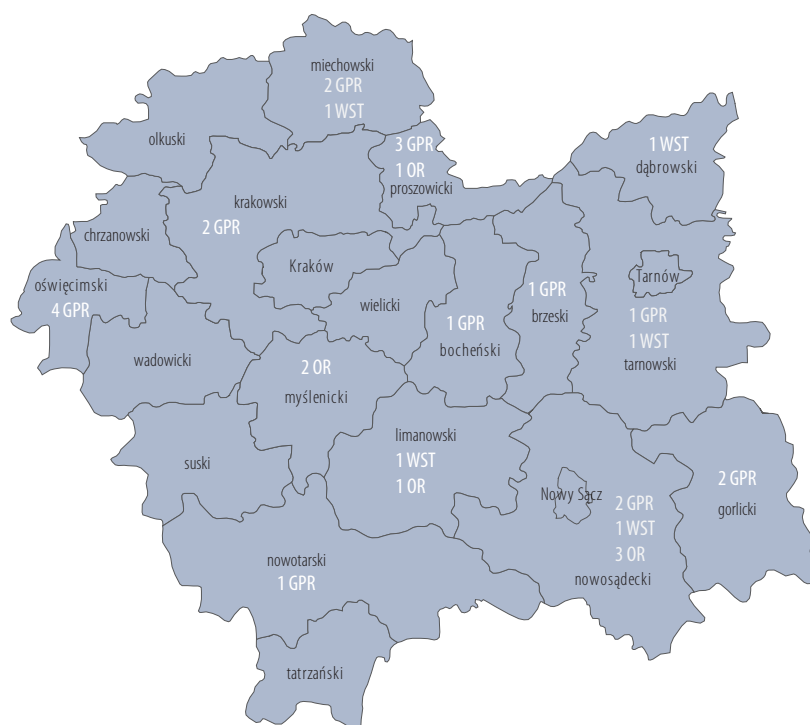
W porównaniu z rokiem 2012 liczba grup producentów rolnych wzrosła z 13 do 19 – wielkość ta plasuje Małopolskę na 15. miejscu pod względem liczby grup producentów rolnych.

Z 19 wpisanych do rejestru grup producentów rolnych 43% grup prowadziło działalność jako spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, 42% w formie spółdzielni, pozostałe 15% to zrzeszenia.

Najwięcej członków skupiały grupy producentów tytoniu (752 członków), świń (61), ziarna zbóż i nasion roślin oleistych (41) oraz drobiu (15).

Absorpcja środków z Programu Rozwoju Obszaru Wiejskich 2007–2013 przypadająca na Grupy Producentów Rolnych, Wstępnie Uznane Grupy Producentów Owoców i Warzyw oraz Organizacje Producentów Owoców i Warzyw w województwie małopolskim osiągnęła w 2013 r. łączną kwotę 21,1 mln zł.

Mapa 38. Grupy Producentów Rolnych (GPR), Wstępnie Uznane Grupy Producentów Owoców i Warzyw (WST), Organizacje Producentów Owoców i Warzyw (OR) według powiatów

Źródło: opracowanie własne UMWM

3. Produkty tradycyjne i regionalne

Wytwarzanie, ochrona i promocja żywności wysokiej jakości odgrywają w państwach Unii Europejskiej coraz bardziej znaczącą rolę. Jednym z podstawowych sposobów realizacji polityki jakości we Wspólnocie jest wyróżnianie znakami potwierdzającymi wysoką jakość wyrobów rolno-spożywczych pochodzących z konkretnych regionów, jak też charakteryzujących się tradycyjną metodą produkcji. W roku 2013 Rada ds. Produktów Tradycyjnych, będąca organem opiniodawczo-doradczym Marszałka Województwa, w procedurze weryfikacji wniosków, pozytywnie zaopiniowała 40 produktów, które następnie zostały wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Do końca roku 2013 na Liście Produktów Tradycyjnych znajdowało się 106 specjalów z terenu województwa małopolskiego.

Szczegóły na stronie:

- www.zasmakujwmalopolsce.pl
- oraz
- www.minrol.gov.pl/pol/Jakosc-zywnosci/Produkty-regionalne-i-tradycyjne/Lista-produktow-tradycyjnych

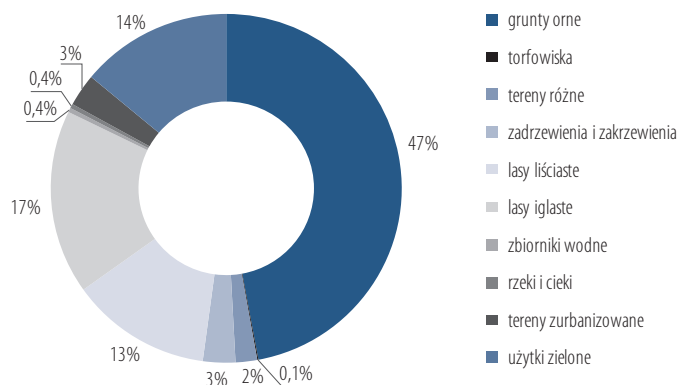
4. Ochrona Gruntów Rolnych

Działania w zakresie ochrony gruntów rolnych w Małopolsce dotyczyły w 2013 r. finansowania z budżetu województwa ich ochrony, rekultywacji i poprawy jakości, wypłat odszkodowań oraz innych zadań w tym poprawy jakości sieci dróg dojazdowych do pól. W 2013 r. z dofinansowania w zakresie remontów dróg dojazdowych skorzystało 156 gmin. Przyznane na ten cel środki w wysokości 7,5 mln zł pozwoliły na remont 134,53 km dróg dojazdowych. Ujęte w gminnych planach zagospodarowania przestrzennego zmiany przeznaczenia gruntów rolnych klasy I–III oraz stanowiących własność Skarbu Państwa gruntów leśnych, na cele nierolnicze i nieleśne zostały zaopiniowane i rozpatrzone w 141 przypadkach. Zostało także wydanych 38 decyzji Marszałka Województwa w zakresie przyznania ulg w zobowiązaniach finansowych wobec budżetu województwa związanych z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych. Wydane w 2013 r. decyzje starostów o wyłączeniu gruntów z produkcji rolniczej objęły łącznie obszar 155 ha.

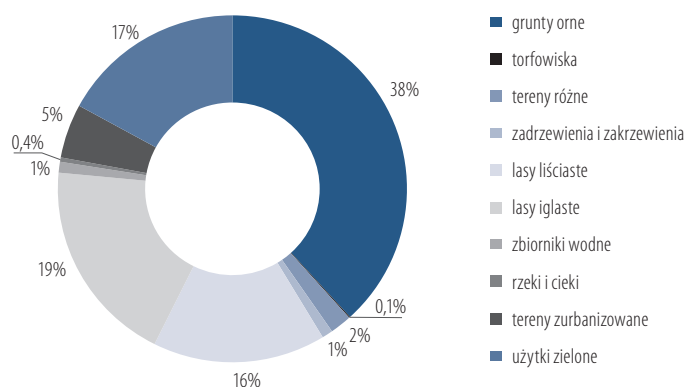
Zmiany w sposobie użytkowania gruntów

Określenie zmian zachodzących w sposobie użytkowania gruntów istotne jest w zakresie obserwacji generalnych tendencji oraz przeobrażeń struktury pokrycia i użytkowania terenu. Ocena zmian jakie zaszły w latach 1986–2011 wskazuje na obszarze Małopolski wzrost powierzchni głównie dwóch klas użytkowania terenu: lasów oraz obszarów zabudowanych (zurbanizowanych), kosztem powierzchni gruntów rolnych oraz trwałych użytków zielonych. Obserwowane zaniechanie użytkowania rolniczego na części obszarów wpływa na wzrost powierzchni nieużytków, a w konsekwencji na wzrost powierzchni leśnej, związany m.in. z naturalną sukcesją roślinności o charakterze leśnym oraz prowadzonymi zalesieniami.

Wykres 99. Udział procentowy klas pokrycia terenu województwa małopolskiego w 1986 r.

Źródło: Opracowanie mapy zmian sposobu użytkowania gruntów dla województwa małopolskiego (wykonawca ProGea Consulting na zlecenie UMWM)

Wykres 100. Udział procentowy klas pokrycia terenu województwa małopolskiego w 2011 r.

Źródło: Opracowanie mapy zmian sposobu użytkowania gruntów dla województwa małopolskiego (wykonawca ProGea Consulting na zlecenie UMWM)

Wyraźny spadek arealu użytków rolnych związany jest ze zmianami zachodzącymi w lokalnych społecznościach, a zwłaszcza z migracją ludności do miast, odchodzeniem od rolnictwa i zmianą typu produkcji na ekstensywny. Obserwowane przechodzenie zadrzewień w klasę lasów (iglastych i liściastych), potwierdza tendencję do zwiększania się powierzchni leśnych. Widoczne jest przechodzenie części lasów iglastych w lasy liściaste, co związane jest z różnicowaniem składów gatunkowych lasów, przez wprowadzanie głównie gatunków liściastych. Do zaobserwowania – głównie na obszarach podgórskich, jest także tendencja odwrotna, tj. zmiany składu gatunkowego z drzew liściastych na iglaste.

Scalenia gruntów

Scalenia gruntów są jednym z narzędzi do tworzenia podstaw dla całościowego rozwoju wsi, gospodarstw rolnych, poprawy warunków życia i pracy ludności, ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego. Prace scaleniowe pozwalają m.in. na kształtowanie przestrzenne gruntów przewidywanych w planach zagospodarowania przestrzennego na cele budownictwa, dokonywanie niezbędnych korekt przebiegu granic nieruchomości terenów zainwestowania siedliskowego, powiększenie lub pomniejszenie gospodarstwa, zabezpieczenie niezbędnych gruntów na obiekty infrastruktury technicznej i społecznej, koncentrację rozproszonych działek ANR, SP i gminy pod inwestycje lub inne cele publiczne. Umożliwiają także likwidację niekorzystnych dla lokalnych społeczności efektów związanych z budową autostrady A4 na odcinku Kraków–wschodnia granica województwa.

Tabela 55. Scalenia infrastrukturalne (wokółautostradowe)

Rok	Liczba obiektów	Powierzchnia (ha)
2011	9	1681
2012	22	4336
2013	14	2740

Wykorzystując środki pomocowe Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, w 2013 r. w województwie prowadzone były prace scaleniowe na obszarze ponad 5 750 ha, które objęły obiekty zlokalizowane w powiatach: suskim (Łętownia), brzeskim (Strzelce Małe, Barczków, Szczurowa, Niedzieliska, Rajska), tarnowskim (Łukowa, Ilkowice) oraz gorlickim (Męcina Wielka)

5. Gospodarka łowiecka

Gospodarka łowiecka w regionie realizowana jest przez ponad 7 tysięcy myśliwych zrzeszonych w Polskim Związku Łowieckim.

Z punktu widzenia gospodarczego ważniejszymi gatunkami zwierząt łownych, zaliczanymi do zwierzyny grubej są: jeleń szlachetny, sarna oraz dzik. Gospodarka populacjami zwierzyny drobnej skupia się na gatunkach: zająca szaraka, bażanta, kaczki krzyżówki i lisa.

Od kilku lat obserwuje się wyraźnie zarysowany wzrost liczebności dzika (z 2 372 szt. w 2007 r. do 5 475 szt. w 2013 r.) i sarny (z 25 100 szt. w 2007 r. do 31 682 szt. w 2013 r.) przy równoczesnym spadku liczebności kuropatwy (z 17 764 szt. w 2007 r. do 12 935 w 2013 r.).

Obserwowany wzrost populacji dzików odpowiada tendencji utrzymującej się od wielu lat w kraju (gdzie w roku 2007 populacja liczyła ok. 157 tysięcy sztuk, podczas gdy sześć lat później już 257 tysięcy osobników), jak również w wielu krajach europejskich.

Antropogeniczna zmiana środowiska życia zwierząt polegająca na nasilającej się głównie w przestrzeni rolniczej urbanizacji, powoduje fragmentację siedlisk i szlaków migracyjnych, zachodzi zatem potrzeba skupienia działań łagodzenia skutków barier ekologicznych i konfliktów zwierzyny z działalnością człowieka.

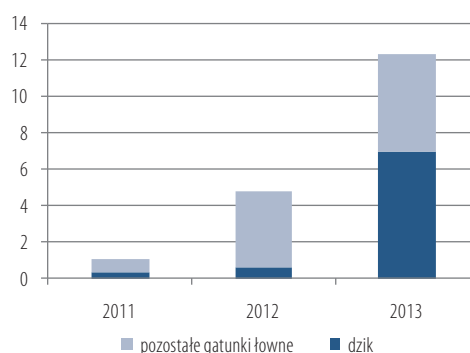
Równocześnie od kilkunastu lat obserwuje się w kraju spadek liczebności kuropatwy i zająca. Jest to spowodowane głównie: presją drapieżnictwa, chorobami, uproszczeniem krajobrazu rolniczego, mechanizacją i chemizacją rolnictwa. Innym niepożądanym zjawiskiem obserwowanym w ekosystemach łowisk jest oddziaływanie obcych gatunków inwazyjnych.

6. Retencjonowanie wód

Na podstawie sporządzonych przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach w 2013 r. trzynastu okresów raportowania stwierdzono wystąpienie zagrożenia suszą rolniczą w województwie małopolskim. Wartości Klimatycznego Bilansu Wodnego (KBW), na podstawie których dokonywana jest ocena stanu zagrożenia suszą, w pierwszej połowie roku były dodatnie lub ujemne, ale wyższe od wartości krytycznych. W drugiej połowie roku natomiast wartości te były ujemne (najniższe wartości KBW odnotowano w październiku na północno-wschodnich krańcach województwa). Na podstawie informacji udostępnionych przez PIG potwierdzono występowanie suszy hydrogeologicznej na terenie 14 małopolskich gmin z powiatów: limanowskiego, suskiego, gorlickiego, tarnowskiego nowosądeckiego.

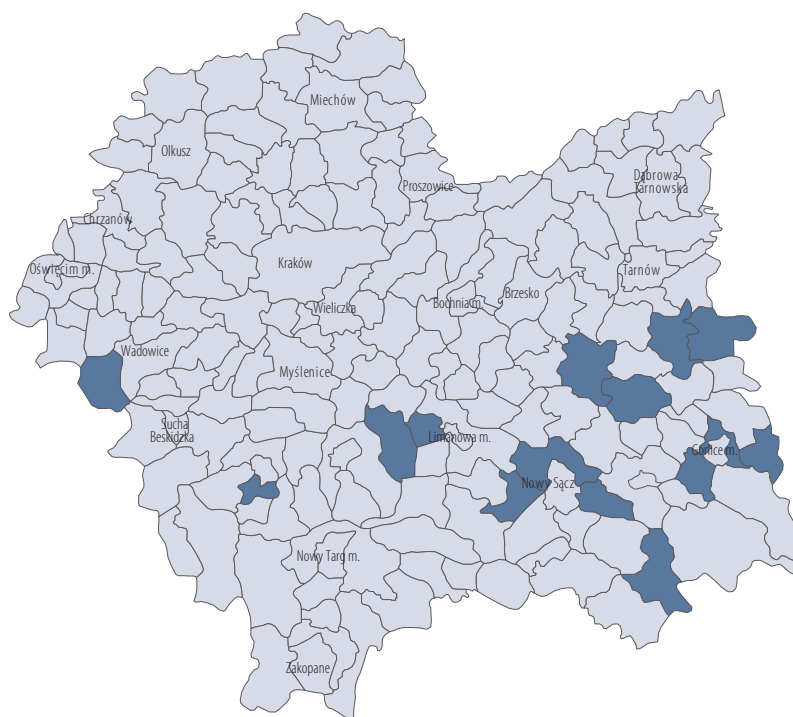
W celu zapobiegania deficytom wody zasadne jest podjęcie wszelkich działań zmierzających do spowolnienia spływu wód powierzchniowych i jednoczesnego ich retencjonowania. Mała retencja nie powinna opierać się wyłącznie na rozwiązaniach technicznych, ale także na retencji glebowej czy krajobrazowej. Dlatego zagadnienia związane z retencją powinny szczegółowo uwzględniać inne formy retencji, które są jednocześnie bardzo przyjazne środowisku oraz obejmować kwestie racjonalnego planowania przestrzennego oraz właściwego gospodarowania gruntami w przestrzeni rolniczej w celu ograniczenia wielkości spływów powierzchniowych.

Wykres 101. Odszkodowania (w tys. zł) wypłacone ze środków skarbu państwa za szkody wyrządzone przez zwierzynę (dzik, sarna, jeleń) na terenach wyłączonych z użytkowania łowieckiego w latach 2011–2013

Źródło: opracowanie własne UMWM

Mapa 39. Gminy dotknięte suszą hydrogeologiczną w 2013 r

Źródło: opracowanie własne UMWM

Przemysł

Opracowanie: Michał Adamczyk

— podsumowanie

- Rok 2013 był czwartym z kolei rokiem, w którym wartość produkcji sprzedanej w województwie małopolskim wzrosła. Wyniosła ona 75 237,6 mln zł i była wyższa od wartości z roku 2012 o 28,5 mln zł (o 0,04%).
- W systemie REGON na 31 grudnia 2013 roku było zarejestrowanych 36 401 podmiotów prowadzących działalność przemysłową. W porównaniu do roku 2012 liczba ta wzrosła o 801 podmiotów.
- W 2013 roku nakłady inwestycyjne ogółem w województwie małopolskim wyniosły 6 709,0 mln zł. W porównaniu do poprzedniego roku spadły o 10,5%. Dla porównania w roku 2012 w stosunku do roku poprzedniego nakłady inwestycyjne w regionie wzrosły o 14,7%.

1. Produkcja sprzedana przemysłu

Rok 2013 był czwartym z kolei rokiem, w którym wartość produkcji sprzedanej w województwie małopolskim wzrosła. Wyniosła ona 75 237,6 mln zł i była wyższa od wartości z roku 2012 o 28,5 mln zł. W skali kraju także odnotowano wzrost wartości produkcji sprzedanej przemysłu w cenach bieżących z 1 138,8 mld zł w 2012 r. do 1 149,0 mld zł na koniec 2013 r. Pomimo wzrostu wartości nominalnej produkcji sprzedanej zarówno w kraju, jak i w województwie małopolskim, w 2013 r. nastąpił wyraźny spadek dynamiki produkcji sprzedanej przemysłu w cenach bieżących – z 5,33% (2012 r.) do 0,04% (2013 r.) w Małopolsce i z 4,04% (2012 r.) do 0,89% (2013 r.) w kraju. Analizując wyniki produkcji sprzedanej przemysłu kwartał do kwartału poprzedniego roku, stała tendencja wzrostowa utrzymująca się od IV kwartału 2009 r., wyraźnie zaczęła hamować po I kwartale 2011 r. Dane z 2013 r. potwierdzają dalszy spadek dynamiki produkcji sprzedanej w Małopolsce.

W 2013 r. wzrost dynamiki produkcji nastąpił w dwóch z czterech sekcji małopolskiego przemysłu. Najwyższy wzrost w cenach bieżących odnotowały kategorie dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (o 11,2%) oraz przetwórstwo przemysłowe (o 2,3%). Największy spadek w cenach bieżących odnotowało górnictwo i wydobywanie (o 22,7%). Kategoria wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę wykazała mniejszą niż w roku 2012 dynamikę o 16,8%. Na podstawie analizy danych dotyczących produkcji sprzedanej małopolskiego przemysłu z lat 2011–2013 zaobserwowano znaczny spadek dynamiki tej kategorii.

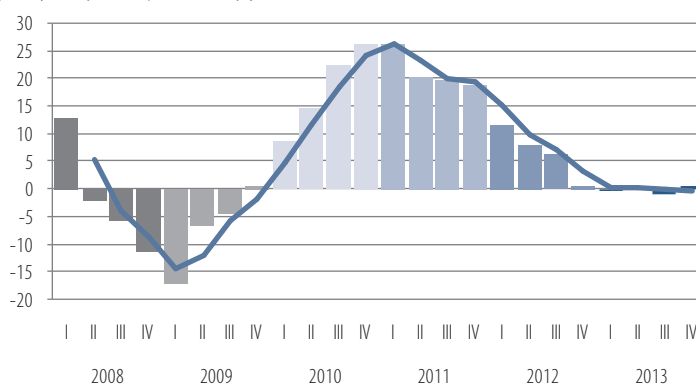
Więcej na temat sytuacji w polskim przemyśle w 2013 r. znaleźć można w opracowaniu Ministerstwa Gospodarki Analiza Sytuacji Gospodarczej Polski w 2013 r. dostępnym na stronie:

- www.mg.gov.pl/files/upload/8436/4q2013_pol_ost.pdf

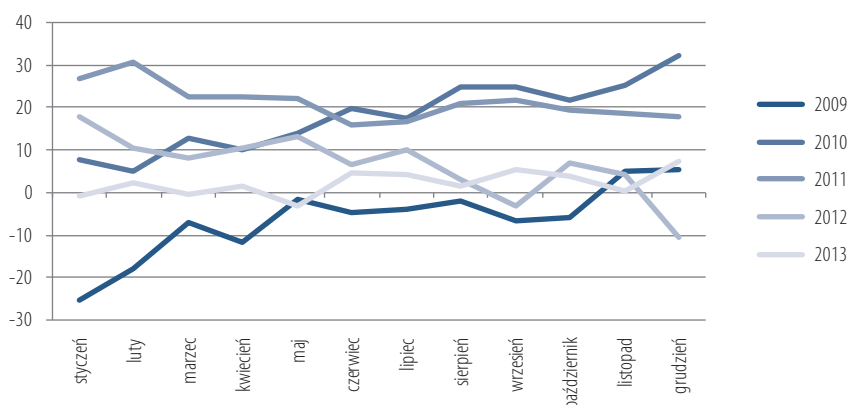
Tabela 56. Produkcja sprzedana przemysłu wg rodzajów działalności (sekcje PKD 2007) (w mln zł)

Wyszczególnienie	Lata					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
przemysł ogółem	53 060,20	49 609,8	58 266,7	71 403,3	75 209,1	75 237,6
górnictwo i wydobywanie	952,4	917,5	1 202,7	1 447,5	1 324,4	1 023,9
przetwórstwo przemysłowe	46 131,60	42 594,4	50 413,6	60 613,2	63 027,4	64 578,8
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	4 398,20	4 571,5	4 918,7	7 321	8 766,7	7 297
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	1 578,00	1 526,4	1 731,8	2 021,5	2 090,6	2 337,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego*, I kw. 2009 r., 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Wykres 102. Zmiany produkcji przemysłowej w małopolsce w kolejnych kwartałach lat 2008–2013 (w %)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Wykres 103. Zmiany produkcji przemysłowej w małopolsce w kolejnych miesiącach lat 2009–2013 (w %)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Tabela 57. Udział produkcji sprzedanej przemysłu na tle kraju według poszczególnych rodzajów działalności

Wyszczególnienie	Udział w produkcji krajowej (%)					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem przemysł	6,2	5,8	6,2	6,5	6,6	6,5
górnictwo i wydobywanie	2,2	2,2	2,4	2,4	2,3	1,9

Wyszczególnienie	Udział w produkcji krajowej (%)					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
przetwórstwo przemysłowe	6,4	6	6,4	6,6	6,6	6,7
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	5,6	5,2	5,5	7,7	8,7	7,3
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	9,1	8,3	8,3	8,6	8,6	9,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Głównego Urzędu Statystycznego *Biuletyn statystyczny 2014, nr 6* oraz Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego*, I kw. 2008 r., 2009 r., 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

W roku 2013 udział Małopolski w produkcji przemysłowej kraju obniżył się o 0,1 p.p., powrócił więc do poziomu z 2011 r. W dwóch z czterech badanych dla województwa kategorii produkcji przemysłowej nastąpił wzrost jej udziału w odpowiedniej kategorii produkcji dla całego kraju. I tak dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja zwiększyła swój udział w tej kategorii na tle kraju o 0,6 p.p. Zwiększeniu uległ też udział działu przetwórstwo przemysłowe, o 0,1 p.p. Co istotne, jest to największa wartościowo (64 578, 8 mln zł) kategoria małopolskiego przemysłu, co może być dobrym symptodem na przyszłość.

Na uwagę zasługuje fakt, iż od roku 2008 dwa działy małopolskiego przemysłu zwiększyły swój udział w produkcji krajowej. Największy wzrost o 1,7 p.p. w porównaniu do produkcji krajowej odniosła kategoria wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę. O 0,3 p.p. zwiększył się udział przetwórstwa przemysłowego. Natomiast udział kategorii dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja pozostał na poziomie z roku 2008 pomimo spadku o 0,8 p.p. w roku 2009. W kolejnych latach udział tej kategorii systematycznie odrabiał wcześniejszy spadek, aż do osiągnięcia w 2013 roku poziomu z roku wyjściowego. Jednym działem małopolskiego przemysłu, któremu nie udało się zwiększyć lub zachować udziału w produkcji krajowej od roku 2008 było górnictwo i wydobywanie. Udział tej kategorii przemysłu spadł o 0,3 p.p. w tym okresie.

W roku 2013, pierwszy raz od roku 2010 udział przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu w województwie wzrósł osiągając poziom 85,8%. Dla porównania w roku 2010 r. wynosił 86,5%; 2011 r. – 84,8%; 2012 r. – 83,8%. Analiza struktury przetwórstwa przemysłowego w regionie pokazuje, iż pod względem wielkości sprzedaży w 2013 r. dominowały: produkcja artykułów spożywczych (18,8%), produkcja wyrobów z metali (9,3%), produkcja urządzeń elektrycznych (6,6%), oraz produkcja metali (5,9%).

Najwyższa dynamika sprzedaży w cenach stałych w działach przetwórstwa przemysłowego w skali roku wystąpiła w kategorii „produkcja skór i wyrobów skórzanych” (wzrost o 10,4%), „produkcja wyrobów tekstylnych” (wzrost o 9,9%) oraz „produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych” (wzrost o 8,6%). W 2013 r. dodatnia dynamika wzrostu utrzymywała się również w produkcji wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (wzrost o 4,3%) oraz produkcji artykułów spożywczych (wzrost o 2,2%). W niektórych kategoriach widoczne jest wyraźnie zahamowanie wysokiej dodatniej dynamiki z roku 2012. W kilku kategoriach wystąpił nawet spadek produkcji sprzedanej. Największe spadki dotknęły następujące kategorie: produkcja papieru i wyrobów z papieru (spadek o 12,2%), produkcja metali (spadek o 8,9%), produkcja urządzeń elektrycznych (spadek o 8,7%), produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (spadek o 7,5%) oraz produkcja odzieży i produkcja mebli (w obu przypadkach spadki wyniosły 5,0%). Przedstawione dane wskazują, iż powodzenie danej branży wchodzącej w skład przetwórstwa przemysłowego w dużej mierze zależy od czynników zewnętrznych, takich jak np. popyt na oferowane przez nią wyroby poza granicami kraju.

2. Rozmieszczenie przestrzenne podmiotów prowadzących działalność przemysłową

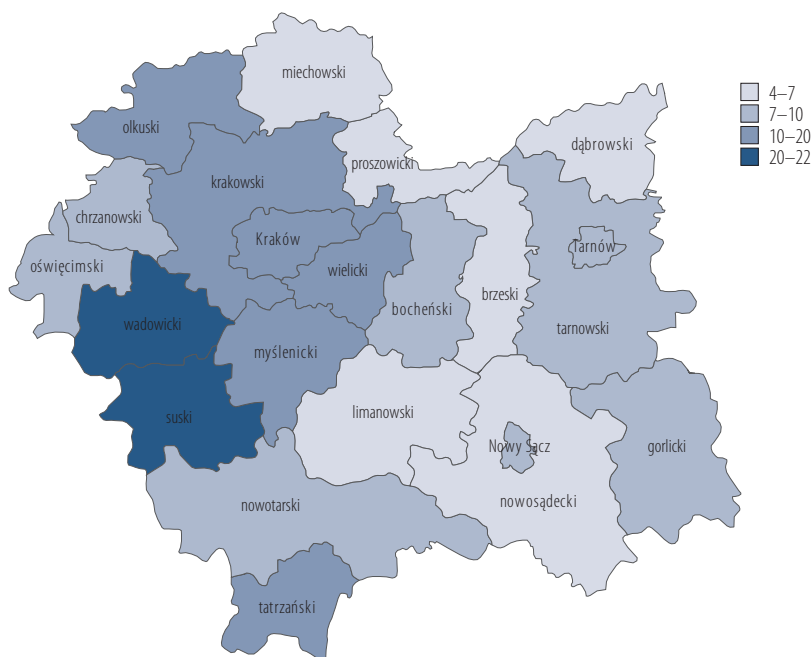
W systemie REGON na dzień 31 grudnia 2013 roku było zarejestrowanych 36 401 podmiotów prowadzących działalność przemysłową. W porównaniu do roku 2012 liczba ta wzrosła o 801 podmiotów. Od 2011 roku liczba podmiotów działających w przemyśle zwiększyła się w Małopolsce o 2001 firm. Po spadku liczby podmiotów działających w przemyśle w latach 2008–2009, w kolejnych latach nastąpił wzrost ich liczby z nawiązką rekompensujący spadek we wspomnianym okresie.

Niestety w roku 2013 dynamika wzrostowa uległa spowolnieniu – wzrost liczby przedsiębiorstw przemysłowych w porównaniu do roku 2012 wyniósł 2,3%, wobec wzrostu o 3,5% w roku 2012 w odniesieniu do roku wcześniejszego.

W roku 2013 wszystkie województwa odnotowały wzrost analizowanego wskaźnika.

pozytywna sytuacja w kraju, jeżeli chodzi o wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność przemysłową, przekłada się także na dobrą sytuację w Małopolsce. Jedyne w powiecie wadowickim odnotowano spadek liczby firm przemysłowych (o 24). W pozostałych powiatach liczba firm wzrosła, przy czym najwięcej w Krakowie (o 270), powiecie wielickim (o 69), krakowskim (o 61), gorlickim (o 52), tarnowskim (o 49) oraz nowosądeckim (o 44). Warto nadmienić, iż w skali roku największy wzrost liczby firm przemysłowych wyrażony w procentach wystąpił na terenie powiatu proszowickiego (o 9,6%), który co ciekawe uważany jest za powiat rolniczy.

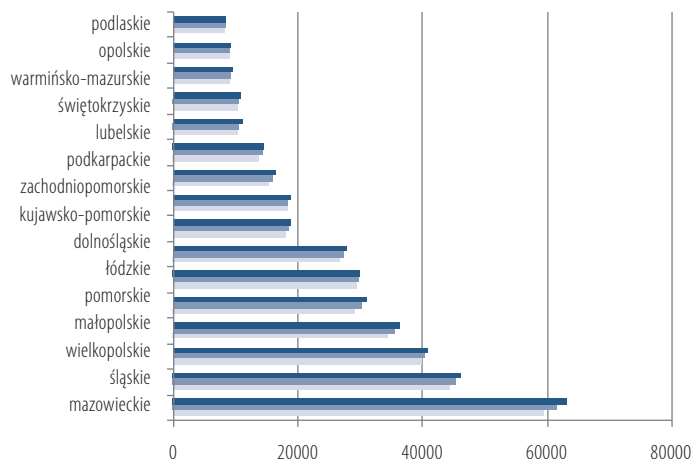
Mapa 40. Podmioty przemysłowe zarejestrowane w systemie regon na 1 tys. mieszkańców – stan na 31.12.2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

W ujęciu statystycznym o poziomie przedsiębiorczości świadczy liczba jednostek na 1 000 ludności zamieszkałej na danym obszarze. W tym kontekście, najwyższy wskaźnik koncentracji podmiotów przemysłowych występuje niezmiennie od wielu lat w powiecie wadowickim (21), suskim (20), myślenickim (13), olkuskim (11) oraz w Krakowie (12). Średnia dla województwa wynosi natomiast 10,8 podmiotu przemysłowego na 1 000 ludności.

Wykres 104. Podmioty prowadzące działalność przemysłową zarejestrowane w systemie regon w ujęciu wojewódzkim

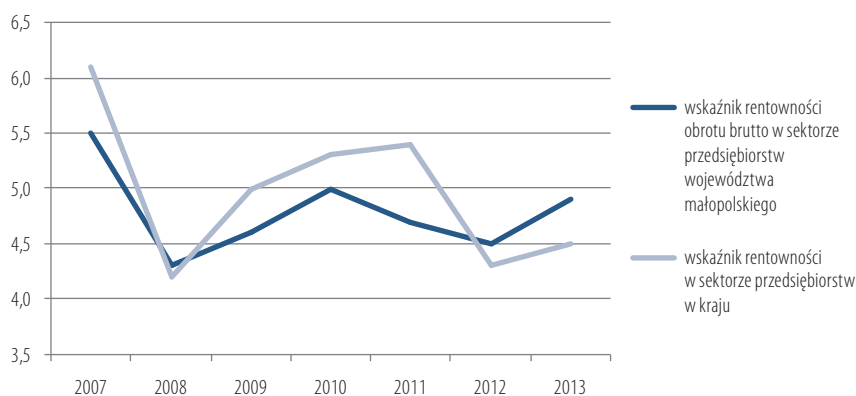
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (GUS)

3. Wyniki ekonomiczne przemysłu

W 2013 roku wartość przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego, wynosząc 78 769,0 mln zł, co stanowi spadek o 2,4% w porównaniu do roku 2012. Warto nadmienić, iż w poprzednich trzech latach przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przemysłowych małopolskich przedsiębiorstw rosły. Podobna tendencja wystąpiła w przypadku przychodów ze sprzedaży produktów w roku 2013, które wyniosły 83 171,2 mln zł i były niższe o 1,25% od analogicznych przychodów regionalnych przedsiębiorstw w roku 2012. Wzrost wystąpił natomiast jeżeli chodzi o pozostałe przychody operacyjne z 3 104,0 mln zł w 2012 roku do 3 202,6 mln zł w 2013 roku. Ponadto niepokojący jest fakt, iż przychody netto ze sprzedaży produktów, jak i ze sprzedaży towarów i materiałów w I kwartale 2014 roku są niższe od wypracowanych przez przedsiębiorstwa w analogicznym okresie 2013 roku. Najprawdopodobniej więc rok 2014 będzie kolejnym rokiem z mniejszymi przychodami małopolskich przedsiębiorstw.

Rok 2013 był drugim rokiem z rządu, w którym wyniki finansowe netto i brutto przedsiębiorstw przemysłowych okazały się mniejsze niż w roku poprzednim – odpowiednio: wynik finansowy brutto o 4,63%, a wynik netto o 4,90%. Spadek wyników finansowych zanotowało również górnictwo i wydobywanie oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę. Wzrost wystąpił jedynie w jednej sekcji przemysłu – dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja.

Wykres 105. Wskaźnik rentowności w sektorze przedsiębiorstw w Polsce i Małopolsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Głównego Urzędu Statystycznego *Biuletyn statystyczny* 2014, nr 6 oraz Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego*, I kw. 2008 r., 2009 r. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

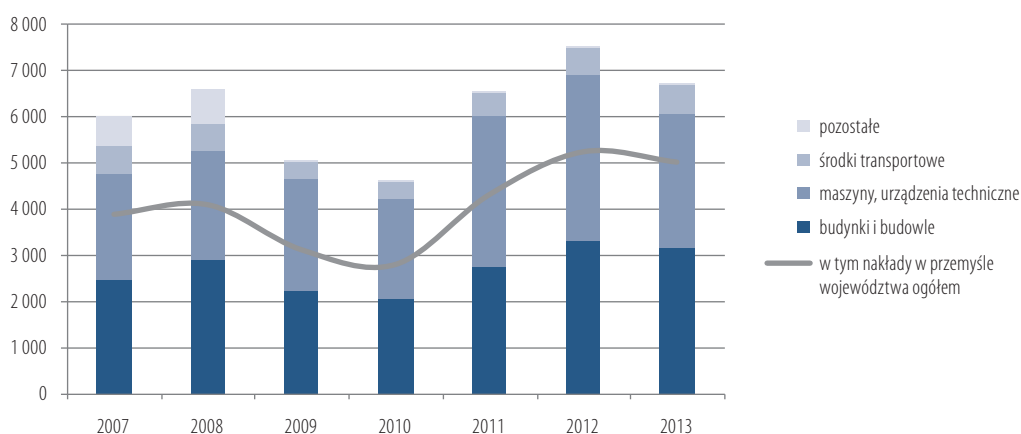
4. Inwestycje w przemyśle

W 2013 r. nakłady inwestycyjne ogółem w województwie małopolskim wyniosły 6 708,9 mln zł. W porównaniu do poprzedniego roku spadły o 789,5 mln zł czyli o 10,53%. Jest to kontynuacja trendu spadkowego zapoczątkowanego w roku 2012. W roku 2011 w stosunku do roku poprzedniego nakłady inwestycyjne w województwie wzrosły o 1 919,7 mln zł. Natomiast w 2012 r. wzrost nakładów nie przekroczył już miliarda złotych i wyniósł 962,1 mln zł. Tendencja spadkowa wystąpiła również w nakładach inwestycyjnych ponoszonych przez regionalny przemysł. W 2011 r. nakłady w przemyśle wzrosły o 1 504,6 mln zł, w 2012 r. wzrost wyniósł 925 mln zł, natomiast w roku 2013 w porównaniu do roku poprzedniego nakłady obniżyły się o 221,7 mln zł (23,97%). Tylko w jednej sekcji przemysłu (dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja) nakłady minimalnie wzrosły z 479,5 mln zł w 2012 roku do 482,2 mln zł, czyli o niecałe 0,06%. W trzech sekcjach przemysłu nakłady uległy obniżeniu. Największy spadek nakładów o 63,4% wystąpił w sekcji górnictwo i wydobywanie. Jest to już drugi z kolei rok spadków w tej sekcji przemysłu. Rok wcześniej spadek nakładów w tej sekcji wyniósł 50,7%. Kolejny najwyższy spadek nakładów inwestycyjnych w małopolskim przemyśle o 6,4% wystąpił w przetwórstwie przemysłowym. W wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę spadek nakładów inwestycyjnych był minimalny i wyniósł 0,08%. Jednakże obie te sekcje małopolskiego przemysłu w roku 2012 zanotowały wzrost nakładów inwestycyjnych odpowiednio o 19,2% oraz 31,4%.

W Małopolsce struktura nakładów inwestycyjnych na środki trwałe w 2013 roku kształtuje się następująco: 46,6% maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia; 43,6% budynki i budowle; 93,5% środki transportu oraz 0,3% inne.

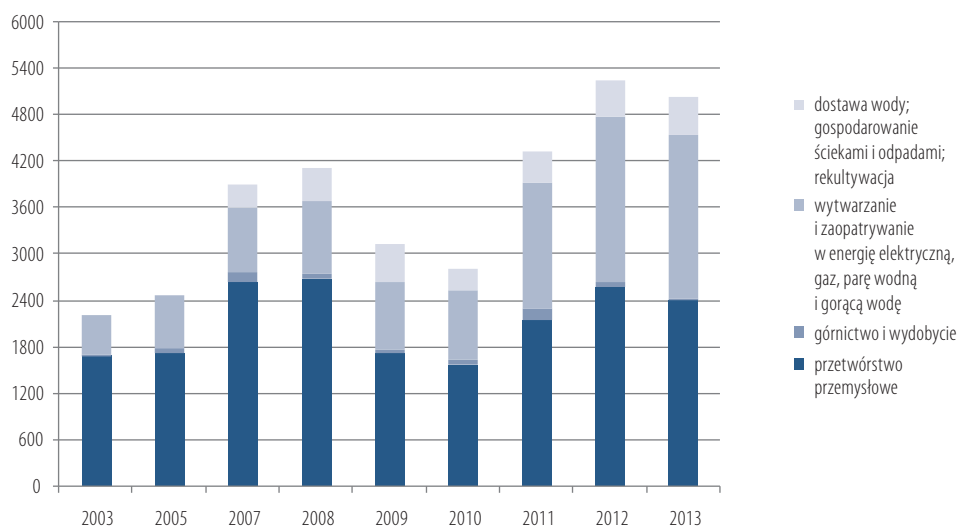
W 2013 r. w Małopolsce udział nakładów inwestycyjnych w przemyśle w stosunku do nakładów inwestycyjnych ogółem wyniósł 74,7% i w stosunku do roku 2012 zwiększył się o 5 p.p. Udział nakładów inwestycyjnych małopolskiego przemysłu wyniósł w 2013 r. 4,8% nakładów krajowych i jest to najniższy stosunek tych wielkości od 1999 roku. W 2012 roku proporcja ta kształtowała się na poziomie 5,2%. Wyższy jest natomiast udział w krajowych nakładach na inwestycje przetwórstwa przesyłowego nakładów inwestycyjnych małopolskiego przetwórstwa przemysłowego. Wyniósł on w 2013 roku 7,1%.

Wykres 106. Wielkość nakładów inwestycyjnych ogółem (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego*, I kw. 2008 r., 2009 r., 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Wykres 107. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przemyśle w Małopolsce (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego*, I kw. 2008 r., 2009 r., 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Budownictwo

Opracowanie: Agnieszka Karpińska

— podsumowanie

- Rok 2013 przyniósł zmianę trendu ilości zatrudnionych w budownictwie. Obserwowany od 2007 roku wzrost zakończył się w 2012 r. i w 2013 roku odnotowano 8,7-procentowy spadek w stosunku do roku poprzedniego.
- Wynik finansowy również zmienił swój trend – spadek obserwowany od czterech lat został zastąpiony 106,2-procentowym wzrostem w 2013 roku.
- Produkcja sprzedana budownictwa spadła w prawie wszystkich województwach. W Małopolsce spadek w stosunku do roku poprzedniego wynosił 7,5%.
- Produkcja budowlano-montażowa firm budowlanych uplasowała się na poziomie 150 mld zł (zmaląła o 21 mld w stosunku do roku 2012).
- Wartość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wynosiła w 2013 roku 3 728,51 zł. Największą zmianę w wysokości średnich zarobków zanotowano w województwie kujawsko-pomorskim. Małopolska uplasowała się na 3. miejscu z wynikiem 3 385,80 zł.
- W 2013 roku oddano do użytku 9 517 budynków o przeciętnej kubaturze 1 363,2 m³, co stanowi 9,6% wszystkich budynków przekazanych do użytku w kraju i plasuje Małopolskę na 4. miejscu.
- W zakresie budownictwa mieszkalnego w Małopolsce przekazano do eksploatacji 15482 mieszkania, które stanowiły 10,7% wszystkich mieszkań oddanych do użytku w kraju. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 104,6 m².

1. Sytuacja na polskim rynku budowlanym

Rok 2013 był kolejnym rokiem, w którym sektor budowlany, pomimo pozytywnych impulsów, kontynuował zmagania z trwającymi wciąż problemami. Największe spółki budowlane zanotowały spadek wartości przychodów o prawie 6,7 mld zł (19,7%) w porównaniu do roku poprzedniego. Mimo problemów dało się jednak zauważyć pierwsze symptomy wychodzenia z kryzysu – wyniki operacyjne oraz netto osiągnięte przez spółki były na znacznie wyższym poziomie niż wcześniej.

*Poprawiająca się sytuacja finansowa firm budowlanych wskazuje na pierwsze symptomy wychodzenia branży z kryzysu, z którym zmagają się w latach ubiegłych podaje firma doradcza Deloitte w raporcie *Polskie spółki budowlane 2013 – kluczowi gracze, perspektywy rozwoju i dywersyfikacji*.*

Tabela 58. Ranking 15 największych spółek budowlanych na polskim rynku

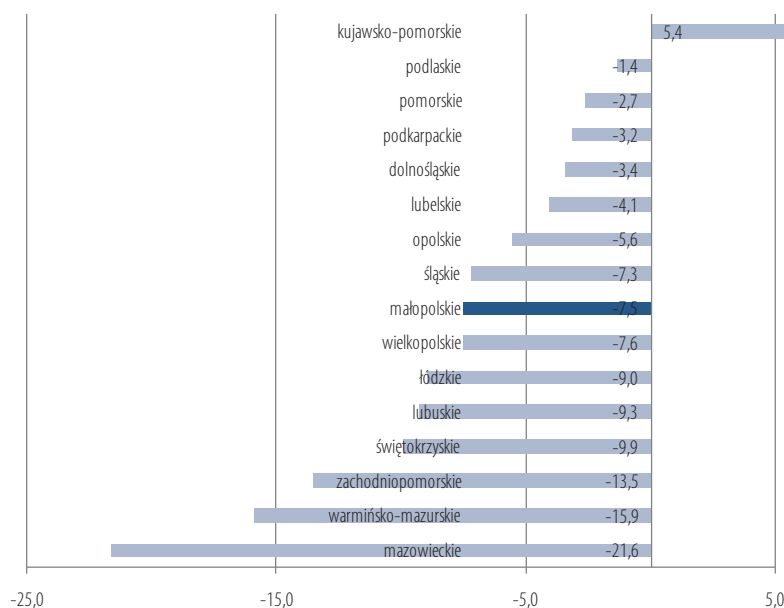
	Spółka budowlana	Przychody osiągnięte w 2013 roku (w mld zł)	W porównaniu do rankingu Deloitte z 2012 roku
1.	Grupa Budimex	4,7	bez zmian
2.	Skanska SA	4,2	wzrost

	Spółka budowlana	Przychody osiągnięte w 2013 roku (w mld zł)	W porównaniu do rankingu Deloitte z 2012 roku
3.	Grupa Strabag	3,2	spadek
4.	Grupa Polimex-Mostostal	2,4	bez zmian
5.	Grupa Trakcja	1,7	wzrost
6.	Grupa Mostostal Warszawa	1,6	spadek
7.	Grupa PBG	1,3	spadek
8.	Grupa Erbud	1,2	bez zmian
9.	Mota-Engil Central Europe	1,2	spadek
10.	Warbud	1,1	wzrost
11.	PORR (Polska) S.A.	1,0	bez zmian
12.	Grupa Mirbud	0,9	wzrost
13.	Grupa Unibep	0,9	bez zmian
14.	Grupa Elektrobudowa	0,9	spadek
15.	Eurovia	0,8	spadek

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu *Polskie spółki budowlane 2013 – kluczowi gracze, perspektywy rozwoju i dywersyfikacji*

W lipcu bieżącego roku magazyn International Construction opublikował ranking największych firm budowlanych świata 2013 według wartości sprzedaży w poprzednim roku kalendarzowym. Pierwsze trzy miejsca zostały przyznane spółkom chińskim: China State Construction and Engineering, China Railway Construction Corporation i China Railway Group. Osiągnęły one łącznie sprzedaż 237,4 mld USD. Z kolei całkowita sprzedaż firm z listy Top 200 wyniosła 1 529 mld USD. Jedyną polską firmą w zestawieniu jest grupa Budimex, która w 2013 roku uplasowała się na 175 miejscu (w 2012 roku zajmowała 176 miejsce, a w 2011 – 191) ze sprzedażą na poziomie 1,9 mld USD.

Wykres 108. Zmiana wartości produkcji sprzedanej budownictwa (w cenach bieżących) w 2013 r. w stosunku do 2012 r. w poszczególnych województwach (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

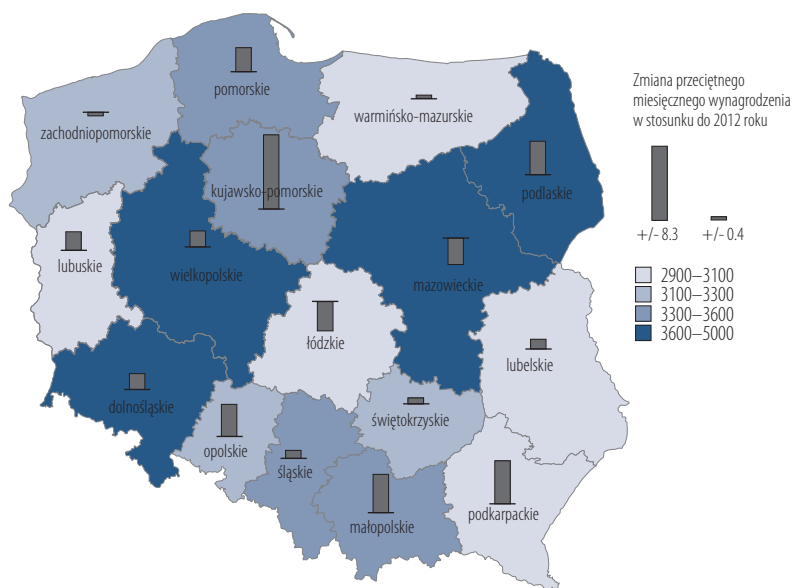
Sporządzony przez firmę doradczą Deloitte ranking Top 15 największych firm otwiera wspomniana już wyżej grupa Budimex, która osiągnęła przychody rzędu 4,7 mld zł. Wśród wymienionych w tabeli powyżej spółek, jedynie Mota-Engil Central Europe, plasująca się na 9. miejscu, ma swoją siedzibę w województwie małopolskim.

We wszystkich województwach, z wyjątkiem kujawsko-pomorskiego, odnotowano spadek wartości produkcji sprzedanej budownictwa w porównaniu z rokiem poprzednim. W województwie małopolskim produkcja sprzedana budownictwa ukształtowała się na poziomie 14 383,7 mln zł i była o 7,5% mniejsza niż w 2012 roku. Dla porównania, w roku 2012 spadek wynosił 7% (w stosunku do 2011 roku). W skali kraju spadek wyniósł 11,3%. Odnotowano wzrost wartości produkcji sprzedanej budownictwa w przeliczeniu na 1 zatrudnionego w budownictwie o 2,5%. Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej była w Małopolsce w 2013 roku o 12,2% niższa niż w roku poprzednim (w Polsce o 13,6%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw budowlanych o liczbie pracujących powyżej 9 osób sięgało w Polsce w 2013 roku 3 728,51 zł. Najwyższe zarobki w tym sektorze, rzędu 4 787,15 zł, otrzymywali mieszkańcy województwa mazowieckiego. Mimo to w województwie tym odnotowano spadek o prawie 147 zł w stosunku do poprzedniego roku.

Poza województwem mazowieckim, jedynie województwa łódzkie oraz zachodniopomorskie zanotowały spadek przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w tym sektorze. Największy wzrost średnich zarobków, w porównaniu do roku poprzedniego, był w województwie kujawsko-pomorskim i wynosił 256,79 zł. Małopolska znalazła się na trzecim miejscu.

Mapa 41. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw budowlanych powyżej 9 osób (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w województwie wyniosło w 2013 roku 3 386 zł, czyli prawie 140 zł więcej niż w roku poprzednim.

Obserwowany od 2007 roku systematyczny wzrost zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw budowlanych (o liczbie pracujących powyżej 9 osób) zakończył się w 2012 roku. W 2013 roku zanotowano w Polsce spadek liczby zatrudnionych w tej branży, których było 42 086 mniej niż w roku poprzednim. Z kolei przeciętne zatrudnienie w województwie małopolskim wynosiło w 2013 roku 41,1 tys. osób i było mniejsze o 9,8% w stosunku do roku 2012.

Tabela 59. Podstawowe wskaźniki finansowe przedsiębiorstw budowlanych (w %)

Wskaźnik	2007		2012		2013	
	Polska	Małopolska	Polska	Małopolska	Polska	Małopolska
poziom kosztów z całokształtu działalności	93,9	94,5	95,8	95,5	95,5	95,1
rentowność sprzedaży produktów, towarów i materiałów	5,6	5,3	4,3	4,3	4,3	4,5
rentowność obrotu brutto	6,1	5,5	4,2	4,5	4,5	4,9
rentowność obrotu netto	5,0	4,5	3,4	3,8	3,8	4,2
płynność finansowa I stopnia	33,7	36,9	34,1	30,9	35,0	32,6
płynność finansowa II stopnia	98,9	90,2	97,4	101,6	96,8	97,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W 2013 roku (pierwszy raz od czterech lat) można było zaobserwować wzrost wyniku finansowego branży budowlanej w stosunku do roku poprzedniego. Począwszy od 2010 roku spadek wynosił –18,6%, następnie w 2011 roku –19,9%, w 2012 roku –67,6%. Wzrost zanotowany w 2013 roku wynosił aż +106,2%. Poza województwem małopolskim, wzrost w wyniku finansowym zanotowano jeszcze w czterech województwach, największy w województwie lubuskim rzędu +917,5%.

Tabela 60. Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów budownictwa w latach 2011–2013 (w tys. zł)

Jednostka terytorialna	Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów			Wzrost/spadek w 2012 roku w stosunku do 2011 roku (w %)	Wzrost/spadek w 2013 roku w stosunku do 2012 roku (w %)
	2011	2012	2013		
łódzkie	208 382	174 014	145 628	–16,5	–16,3
mazowieckie	1 639 010	246 814	60 858	–84,9	–75,3
małopolskie	367 850	119 193	245 832	–67,6	106,2
śląskie	399 048	–366 795	260 503	–191,9	–171,0
lubelskie	72 309	36 423	–97 696	–49,6	–368,2
podkarpackie	5 521	97 778	10 651	1671,0	–89,1
podlaskie	84 588	70 248	98 692	–17,0	40,5
świętokrzyskie	96 090	92 074	49 502	–4,2	–46,2
lubuskie	16 126	2 274	23 137	–85,9	917,5
wielkopolskie	436 804	–332 339	172 639	–176,1	–151,9
zachodniopomorskie	107 148	65 082	–11 034	–39,3	–117,0
dolnośląskie	273 569	–127 229	–68 455	–146,5	–46,2
opolskie	41 852	–35 970	42 729	–185,9	–218,8
kujawsko-pomorskie	113 499	40 278	97 967	–64,5	143,2
pomorskie	284 155	413 392	296 158	45,5	–28,4
warmińsko-mazurskie	65 069	64 012	86 031	–1,6	34,4
Polska	4 211 020	559 249	1 413 142	–86,7	152,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2. Budynki oddane do użytku i ich kubatura

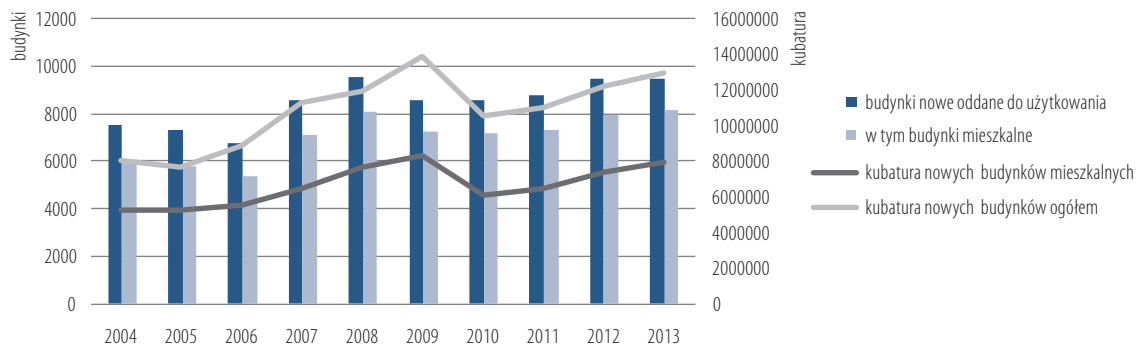
W całym kraju w 2013 roku oddano do użytku łącznie 99 606 nowych budynków – o 302 budynki mniej niż w 2012 roku. Nowych budynków mieszkalnych oddano do użytkowania 77 575 (w 2012 roku 77 279), a budynków niemieszkalnych 22 031 (w 2012 roku 22 629).

Łączna kubatura oddanych budynków była o 7 602,9 tys. m³ mniejsza niż w roku poprzednim i wynosiła 143 144,4 tys. m³. Kubatura budynków mieszkalnych wynosiła 71 671,7 tys. m³ (spadek o 1 046,6 tys. m³) a budynków niemieszkalnych 71 472,7 tys. m³ (spadek o 6 556,2 tys. m³).

Małopolanom przekazano do użytkowania 9 517 nowych budynków, co stawia województwo tuż za podium, na czwartym miejscu. Wśród nowopowstałych budynków było 8 159 mieszkalnych (czyli o 194 więcej niż w 2012 roku) o łącznej powierzchni użytkowej 1 609,7 tys. m² i kubaturze 7 911,4 tys. m³. Liczba nowych budynków niemieszkalnych wyniosła 1 358. Ich łączna powierzchnia użytkowa była równa 903,4 tys. m², a kubatura 5 061,9 tys. m³.

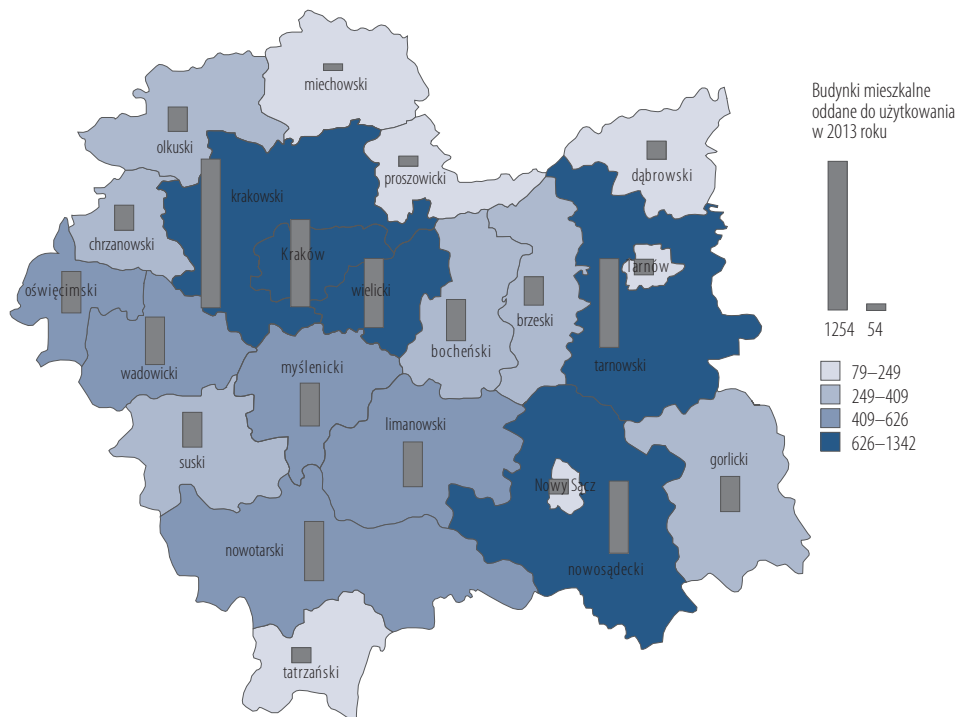
Przeciętna kubatura oddawanego budynku była równa 1 363,2 m³ i wzrosła o 75,0 m³, przy czym średnia kubatura nowego budynku mieszkalnego wynosiła 969,7 m³ (o 43,7 m³ więcej), a nowego budynku niemieszkalnego – 3 727,4 m³ (aż o 553,8 m³ więcej).

Wykres 109. Budynki nowe oddane do użytkowania i kubatura nowych budynków

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Mapa 42. Budynki oddane do użytkowania (mieszkalne i niemieszkalne) w 2013 roku wg powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Najwięcej nowo wybudowanych budynków w Małopolsce zostało przekazanych w powiecie krakowskim oraz w powiecie tarnowskim (9%). Dopiero na trzecim miejscu, z liczbą budynków 847, znalazł się Kraków. Inwestorzy indywidualni zrealizowali w Małopolsce budowę 8 789 budynków o kubaturze 7 045,3 tys. m³. Budynków mieszkalnych stałego zamieszkania wydano 7 727, których kubatura wynosiła 5 768,1 tys. m³.

3. Budownictwo mieszkaniowe

W Polsce w 2013 roku oddano do użytku 145 136 mieszkań (spadek o 5,1% w stosunku do poprzedniego roku), z czego 88 469 w miastach, a pozostałe 56 272 na wsi. Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań wyniosła 15 177,6 tys. m².

Przeciętne mieszkanie przekazywane w mieście miało powierzchnię równą 82,8 m². Z kolei średnia wielkość mieszkania oddawanego do użytkowania na wsi wynosiła 138,5 m².

Mieszkania przekazywane do użytku w nowych budynkach mieszkalnych stanowiły 96% oddawanych mieszkań. Pozostałe 4% stanowiło mieszkania przekazywane w części drugiej dalszych nowobudowanych budynków, uzyskane z przebudowy, rozbudowy i adaptacji w budynkach mieszkalnych oraz mieszkania w budynkach niemieszkalnych i zbiorowego zamieszkania.

Wzrost zanotowano w zakresie budownictwa indywidualnego oraz społecznego czynszowego. Przedsiębiorcy indywidualni oddali do użytku 81 228 mieszkań (w 2012 roku – 81 050), z kolei w budownictwie społecznym czynszowym przekazano 1 308 mieszkań (w 2012 roku – 1 148).

Spadek zaobserwowano w budownictwie zakładowym – 442 mieszkania (o 18%), spółdzielczym – 3 493 mieszkania (o 16,7%), przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem – 56 447 mieszkań (o 11,2%) oraz komunalnym – 2 218 mieszkań (o 7,2%).

Rok 2013 był rokiem przejściowym, pomiędzy zakończonym w grudniu 2012 programem rządowym *Rodzina na Swoim*, a rozpoczynającym się w styczniu 2014 roku programem – *Mieszkanie dla Młodych*. Program *RnS* obejmował zarówno rynek pierwotny, jak i wtórny i pomagał zakupić własne mieszkanie osobom nieposiadającym nieruchomości. Nowy program będzie wspierał osoby w wieku do 35 roku życia, które pragną nabyć pierwsze, nowe mieszkanie.

Tabela 61. Mieszkania oddane do użytkowania w 2013 roku według powiatów

Powiat	Mieszkania			Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)		
	Ogółem	W tym przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	W tym w budynkach indywidualnych	Ogółem	W tym przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	W tym w budynkach indywidualnych
bocheński	432	64	368	113	59	123
brzeski	244	0	244	141	–	141
chrzanowski	274	3	206	130	115	157
dąbrowski	161	0	161	139	–	139
gorlicki	291	2	288	137	138	137
krakowski	1 300	77	1 223	162	128	164
limanowski	384	1	383	167	106	167
miechowski	100	44	56	114	57	158
myślenicki	410	52	358	148	60	161
nowosądecki	625	12	613	162	162	162
nowotarski	515	19	490	162	48	167

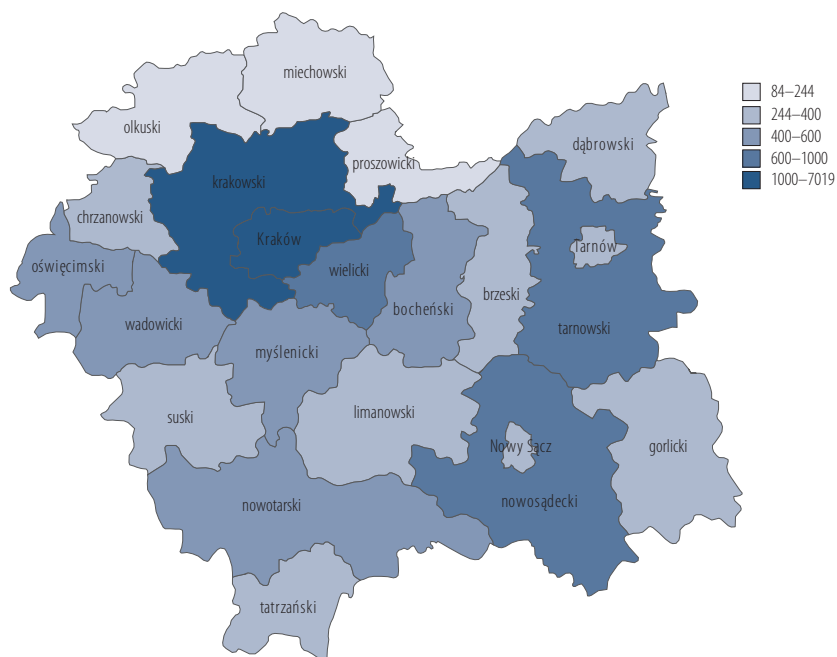
Powiat	Mieszkania			Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)		
	Ogółem	W tym przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	W tym w budynkach indywidualnych	Ogółem	W tym przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	W tym w budynkach indywidualnych
olkuski	213	0	213	161	–	161
oświęcimski	475	76	399	119	64	130
proszowicki	84	0	84	153	–	153
suski	302	0	302	155	–	155
tarnowski	765	24	721	140	129	143
tatrzański	201	23	161	162	115	182
wadowicki	467	68	399	126	55	139
wielicki	659	115	544	133	89	142
Kraków	7 019	5 939	989	63	54	119
Nowy Sącz	301	4	139	100	75	152
Tarnów	260	98	162	105	58	134
województwo	15 482	6 621	8 503	107	57	148

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Małopolsce oddano do użytkowania 15 482 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 1 651,9 tys. m². Na wsi przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 152 m² (w 2012 roku było to 148,8 m²) i było tych mieszkań mniej niż w mieście.

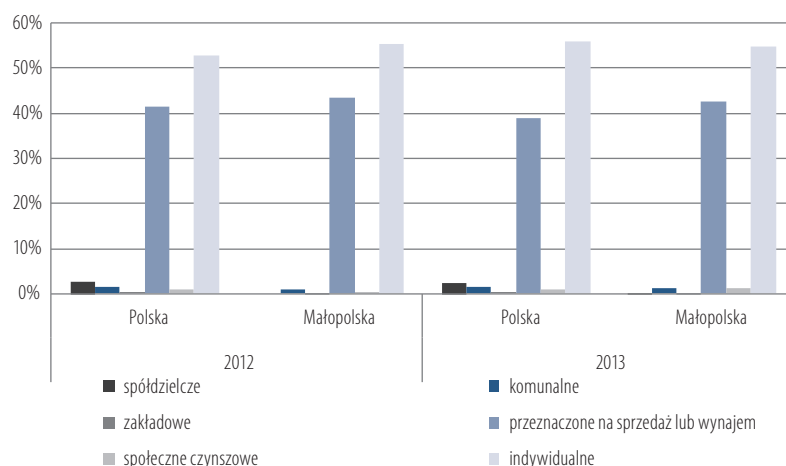
Z kolei przeciętna wielkość mieszkania oddawanego w mieście wynosiła 76,8 m² i była porównywalna z rokiem poprzednim.

Mapa 43. Mieszkania oddane do użytkowania w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 110. Struktura liczby mieszkań oddanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4. Pozwolenia na budowę i rozpoczęte inwestycje

Rok 2013 zaowocował wydaniem 67 175 pozwoleń na budowę 71 938 budynków mieszkalnych (spadek o 12,3%) o łącznej liczbie 131 493 mieszkań.

W województwie małopolskim wydano łącznie 7 376 pozwoleń na budowę 7 792 nowych budynków mieszkalnych. W budynkach tych planowo ma być utworzone 14 824 mieszkań i przeciętnej powierzchni użytkowej 111,5 m². Wynik ten stawia województwo na trzecim miejscu. Nieco wyżej uplasowało się województwo wielkopolskie (7 383 pozwoleń na budowę 8 210 budynków mieszkalnych, w tym 6 926 w ramach budownictwa indywidualnego). Największą liczbą pozwoleń na budowę może poszczycić się województwo mazowieckie z wynikiem 9 690 pozwoleń na budowę 10 203 budynków mieszkalnych.

W rozbiciu na powiaty, najwięcej (813) pozwoleń wydano w powiecie krakowskim, z czego aż 809 będzie realizowanych w ramach budownictwa indywidualnego. Miasto Kraków znalazło się na trzecim miejscu z liczbą 645 pozwoleń na budowę 787 budynków mieszkalnych. Łącznie w siedemnastu powiatach odnotowano spadek liczby wydanych pozwoleń, który wahał się od 5,4% w powiecie proszowickim, do 64,9% w Tarnowie. Wśród pozostałych powiatów, w których odnotowano wzrost liczby pozwoleń, przodował powiat chrzanowski (wzrost o 21,3%).

Jak podaje raport *European Powers of Construction*, wartość inwestycji budowlanych w Polsce wyniosła 44 mld euro, co stanowi 11,4% PKB. Taki wynik stawia Polskę na siódmym miejscu wśród krajów europejskich. Wyżej w rankingu znalazły się m.in. Niemcy i Francja, których wartość inwestycji wyniosła kolejno 270 mld (9,9% PKB) i 241 mld euro (11,7% PKB).

więcej informacji znajdziesz

- Raport *European Powers of Construction* (czerwiec 2014), Deloitte
- Magazyn *International Construction* (czerwiec–sierpień 2013)
- Raport *Polskie spółki budowlane 2013 – kluczowi gracze, perspektywy rozwoju i dywersyfikacji*
- Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego w 2013 r. (maj 2014), Urząd Statystyczny w Krakowie
- *Budownictwo – wyniki działalności w 2013 r.* (lipiec 2014), GUS

Turystyka

Opracowanie: Beata Bistyga, Andrzej Jędrzejowski, Ewa Poniatońska, Katarzyna Rosiek

podsumowanie

- Województwo małopolskie jest jednym z najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym regionów w Polsce. W 2013 roku Małopolskę odwiedziło 12,6 mln osób (w tym 9,9 mln stanowili odwiedzający krajowi, a 2,7 mln to odwiedzający z zagranicy). Oznacza to, iż liczba odwiedzających region wzrosła w stosunku do roku 2012 o 4,2%, a więc utrzymuje się trend wzrostowy zapoczątkowany po roku 2009.
- W roku 2013 szacowane wydatki odwiedzających region kształtowały się na poziomie 10,5 miliarda złotych, co jest kwotą porównywalną do roku 2012.
- Odwiedzający Małopolskę wysoko oceniają swój pobyt w regionie – około 94% z nich deklaruje bardzo wysoki (56%) lub wysoki (38%) poziom zadowolenia. Także poszczególne elementy oferty turystycznej oceniane są korzystnie, średnio na 4,1–4,3 pkt. w pięciopunktowej skali ocen.

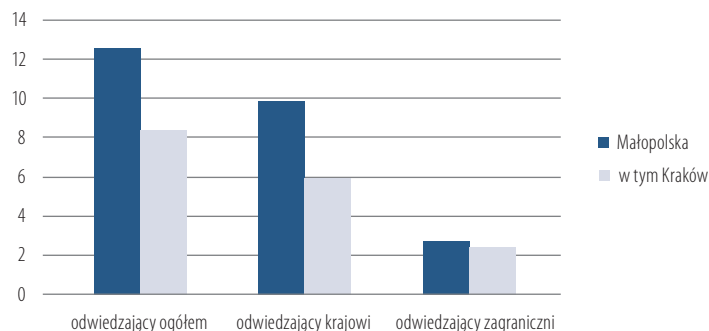
Kompleksowy i zrównoważony rozwój turystyki w regionie to zadanie – w dobie powszechnego dostępu do usług turystycznych i rosnącej pozycji turystyki w sektorze gospodarki – istotne nie tylko ze względu na aspekt ekonomiczny, ale również, a może przede wszystkim na wykreowanie atrakcyjnej i dobrze kojarzonej marki regionu. Nie sposób nie docenić potencjału turystycznego województwa małopolskiego. Liczba obiektów zabawkowych, walory przyrodniczo-kulturowe oraz bogactwo tradycji stawiają Małopolskę w czołówce najbardziej atrakcyjnych regionów Polski.

1. Ruch turystyczny w regionie

Wielkość ruchu turystycznego

Ruch turystyczny w Małopolsce od roku 2003 wykazuje stałą tendencję wzrostową, z wyjątkiem lat 2008–2009, kiedy to w wyniku wpływu światowego kryzysu gospodarczego uległ niewielkiemu spadkowi. W 2013 roku województwo małopolskie odwiedziło 12,6 mln osób, tj. o 4,2% więcej niż w 2012 roku. W tym samym czasie Kraków odwiedziło 8,4 mln osób, tj. o 2,5% więcej niż w roku poprzednim.

Wykres 111. Szacunkowa liczba odwiedzających* Małopolskę w roku 2013 (w mln)

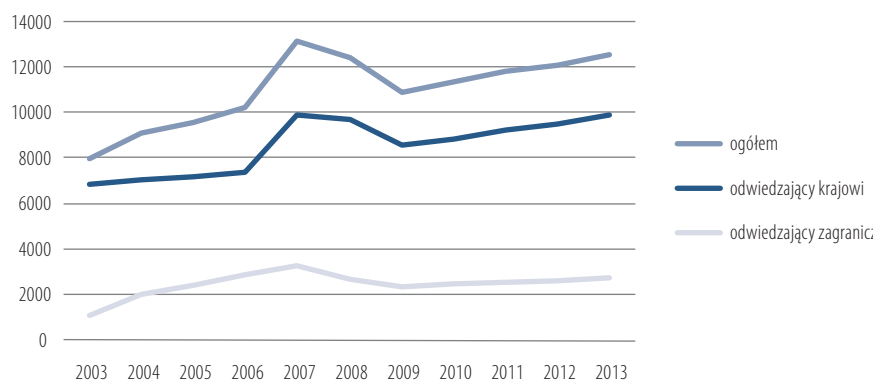

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2013 roku* (EU-Consult sp. z o.o., 2013)

Tabela 62. Szacunkowa liczba odwiedzających* Małopolskę

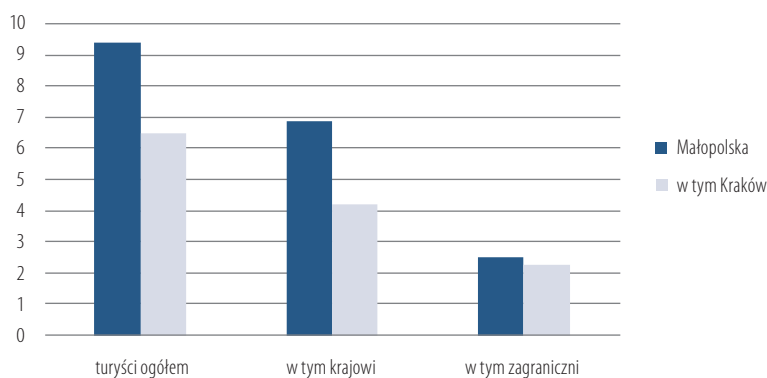
Kategoria odwiedzających	Liczba odwiedzających (w tysiącach)					
	2009	2010	2011	2012	2013	2012/2013 (%)
Małopolska						
› odwiedzający ogółem	10 920	11 400	11 870	12 130	12 630	4,1
› odwiedzający krajowi	8 590	8 900	9 300	9 510	9 910	4,2
› odwiedzający zagraniczni	2 330	2 500	2 570	2 620	2 720	3,8
w tym Kraków						
› odwiedzający ogółem	7 300	7 700	8 050	8 225	8 435	2,5
› odwiedzający krajowi	5 200	5 400	5 730	5 850	6 010	2,7
› odwiedzający zagraniczni	2 100	2 200	2 320	2 375	2 425	2,1

Źródło: *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2013 roku* (EU Consult sp. z o.o., 2013)

Wykres 112. Dynamika ruchu turystycznego odwiedzających krajowych oraz zagranicznych

* Odwiedzający to goście, którzy nie zatrzymują się na nocleg podczas pobytu w danym miejscu, turyści natomiast to goście, którzy zatrzymują się w danym miejscu, nie będącym miejscem ich zamieszkania na co najmniej jedną noc

Źródło: *Badanie ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2013 roku* (EU-Consult sp. z o.o., 2013)

Wykres 113. Szacunkowa liczba turystów w Małopolsce w 2013 r. (w mln)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2013 roku* (EU Consult sp. z o.o., 2013)

Tabela 63. Szacunkowa liczba turystów w Małopolsce

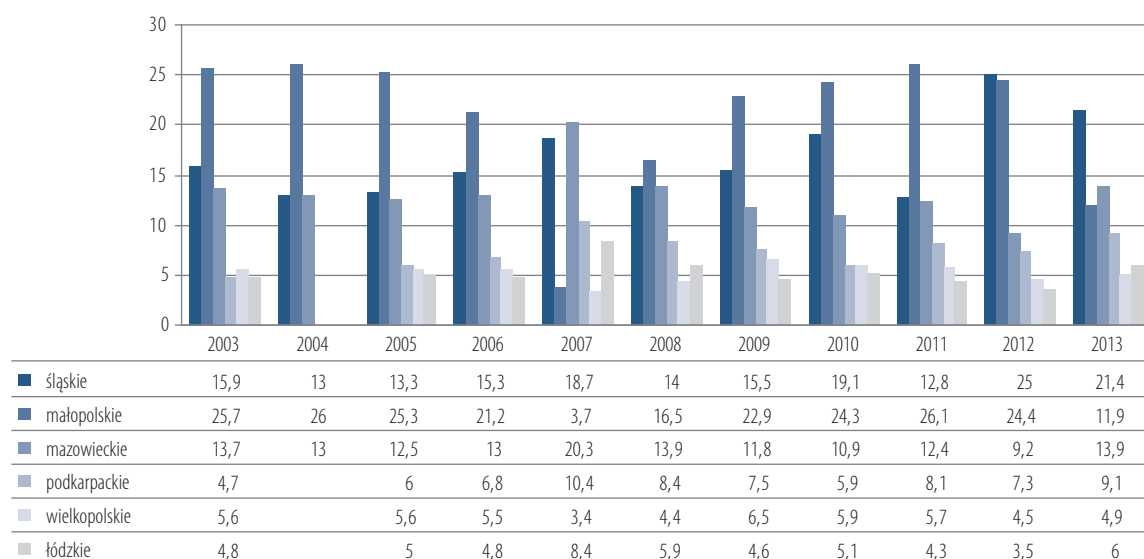
Kategoria turystów	Liczba turystów (w tysiącach)					
	2009	2010	2011	2012	2013	2012/2013 (%)
Małopolska						
› turyści ogółem	8 540	8 700	8 970	9 110	9 390	3,1
› turyści krajowi	6 385	6 400	6 600	6 710	6 850	2,1
› turyści zagraniczni	2 155	2 300	2 370	2 400	2 540	5,8
w tym Kraków						
› turyści ogółem	5 850	6 200	6 350	6 400	6 510	1,7
› turyści krajowi	3 900	4 000	4 130	4 150	4 170	0,5
› turyści zagraniczni	1 950	2 200	2 220	2 250	2 340	4,0

Charakterystyka gości odwiedzających region

Struktura przyjazdów do Małopolski ze względu na pochodzenie gości od wielu lat kształtuje podobnie. Spośród turystów krajowych Małopolskę najczęściej odwiedzają mieszkańcy Śląska, oraz województw: mazowieckiego, małopolskiego oraz podkarpackiego. Odnotowano wzrost liczby odwiedzających z województwa mazowieckiego oraz podkarpackiego i łódzkiego, przy równoczesnym spadku liczby odwiedzin z województwa śląskiego i małopolskiego. Przyczyną zmniejszającej się reprezentacji tych dwóch regionów może być rozwój tanich linii lotniczych. Dzięki bliskości lotniska w Balicach mieszkańcy regionu mogą odbywać szybkie i stosunkowo tanie podróże do wielu lokalizacji, które są atrakcyjną konkurencją dla znanych już obiektów turystycznych w regionie.

Więcej informacji na temat badań w turystyce, w tym raporty z badań ruchu turystycznego w województwie małopolskim w latach 2003–2013 znajdują się na stronie internetowej:
www.malopolskie.pl/Turystyka/Turysci

Wykres 114. Struktura przyjazdów odwiedzających krajowych do Małopolski (w %)

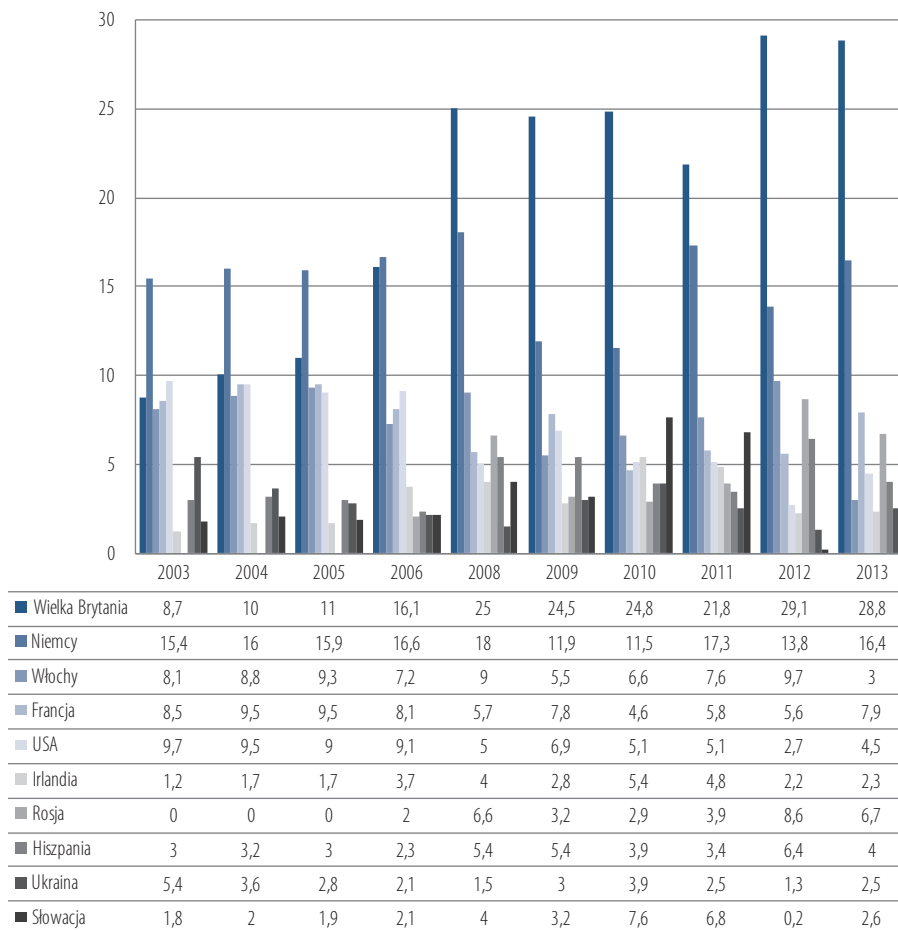

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w 2013 roku* (EU Consult sp. z o.o., 2013)

Struktura pochodzenia odwiedzających zagranicznych od kilku ostatnich lat utrzymuje się w podobnym układzie – w grupie najchętniej przyjeżdżających do Małopolski przeważają goście z Wielkiej Brytanii i Niemiec.

Licznie reprezentowani są odwiedzający z Rosji, Włoch i Stanów Zjednoczonych. W strukturze gości zagranicznych znacznie zwiększyli swój udział w stosunku do roku 2012 mieszkańcy Niemiec, a także Stanów Zjednoczonych.

Wykres 115. Struktura przyjazdów odwiedzających zagranicznych do Małopolski (w %)

Źródło: Badanie ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w 2013 roku (EU Consult sp. z o.o., 2013)

Zarówno goście krajowi, jak i zagraniczni bardzo chętnie wybierają wielodniowe pobyty w Małopolsce o długości 2–3 lub 4–7 nocy. Turyści zagraniczni przyjeżdżają do Małopolski głównie jednokrotnie, w celu poznania regionu (ponad 80%), natomiast turyści krajowi mają tendencję do powracania w te same miejsca wielokrotnie. Turyści krajowi nadal preferują podróże organizowane indywidualnie przez siebie (ponad 90%), wybierając samochód jako podstawowy środek transportu (ponad 73%), zatrzymując się na noc w kwaterach prywatnych i obiektach agroturystycznych (33,7%), coraz częściej w pensjonatach (21,5%), maleje natomiast odsetek korzystających z gościnności krewnych i znajomych (9%). Jeśli nocują w hotelach (18,2%), wybierają najczęściej kategorię trzygwiazdkową.

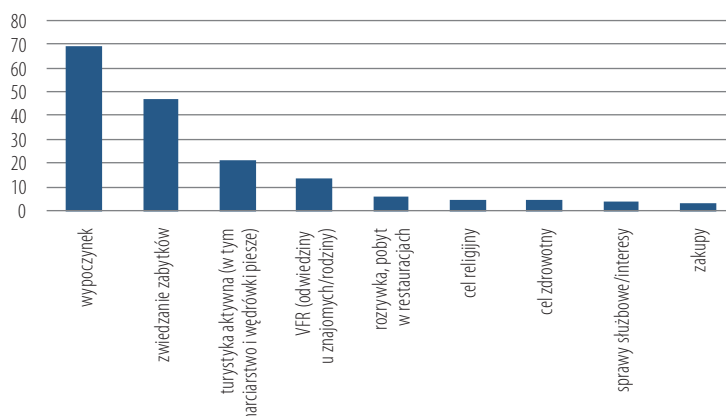
Także turyści zagraniczni nadal najczęściej wybierają przyjazdy indywidualne (ponad 66%) jednak obserwuje się utrzymującą się tendencję spadkową na korzyść wzrostu zainteresowania przyjazdami zbiorowymi. Turyści zagraniczni korzystają najchętniej z noclegów w hotelach (57%) w tym szczególnie w trzygwiazdkowych (22,7%) oraz czterogwiazdkowych (21,3%), pensjonatach (13%) oraz kwaterach prywatnych i w obiektach agroturystycznych (8%). Podróżują najchętniej samolotem (38,4%) oraz własnym samochodem (35,7%). Zdecydowanie wzrosła również popularność podróży autokarami wycieczkowymi (28,4%).

Dwa najczęściej wskazywane przez turystów cele przyjazdów do Małopolski – zarówno krajowych, jak i zagranicznych – to wypoczynek i zwiedzanie zabytków. Nadal popularnym celem przyjazdu do Małopolski jest odwiedzanie krewnych i znajomych oraz pobyty w celach zdrowotnych. Wśród odwiedzających krajowych rośnie popularność turystyki aktywnej (głównie narciarstwa i wędrówek pieszych), natomiast wśród odwiedzających zagranicznych przybywa osób zainteresowanych rozrywką (puby, kluby, restauracje) oraz zakupami, a to za

sprawą dominującej w strukturze pochodzenia gości zagranicznych mieszkańców Wielkiej Brytanii, przylatujących tanimi liniami do Krakowa na weekendowe pobyty rozrywkowe.

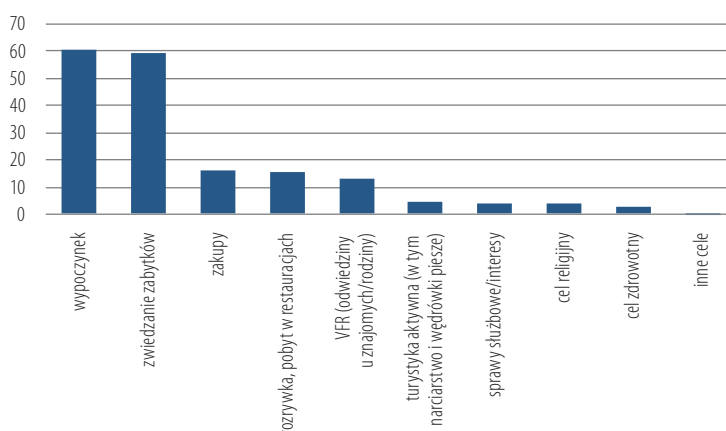
Jako największe atrakcje regionu postrzegane są wśród odwiedzających krajowych: Kraków, Zakopane, Wieliczka oraz w następnej kolejności góry, Wadowice i Oświęcim. Należy podkreślić zaobserwowany na przestrzeni ostatnich lat znaczny wzrost popularności wśród turystów krajowych Kopalni Soli w Wieliczce oraz Wadowic. Wśród odwiedzających zagranicznych największą popularnością cieszą się: Kraków, Kopalnia Soli w Wieliczce, Zakopane oraz Muzeum Pamięci i Muzeum Auschwitz Birkenau w Oświęcimiu.

Wykres 116. Cel wizyty w Małopolsce deklarowany przez odwiedzających krajowych w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ankietowego ruchu turystycznego Małopolski w I i III kwartale 2013*. Procenty nie sumują się do 100 ze względu na możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi. (EU Consult sp. z o.o., 2013)

Wykres 117. Cel wizyty w Małopolsce deklarowany przez odwiedzających zagranicznych w 2013 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2013 roku* (EU Consult sp. z o.o., 2013)

Wielkość wydatków zarówno turystów krajowych, jak i zagranicznych kształtowała się w roku 2013 na podobnym poziomie do roku poprzedniego i wyniosła łącznie ok 10,5 mld zł. Biorąc pod uwagę jednak stałą tendencję wzrostową ruchu turystycznego, należy odnotować lekki, relatywny spadek wydatków turystów podczas podróży.

Odwiedzający krajowi wydali podczas swojego pobytu w Małopolsce w roku 2012 średnio 640 zł na osobę, natomiast odwiedzający zagraniczni 1380 zł na osobę. W obu kategoriach wielkość wydatków podczas pobytu obniżyła się o kilka punktów procentowych, co świadczy może o bardziej oszczędnym wydatkowaniu pieniędzy podczas podróży w dobie trwającego kryzysu gospodarczego.

Podstawowym źródłem informacji o Małopolsce w roku 2013, zarówno dla turystów krajowych, jak i zagranicznych były internet, przewodniki, foldery i ulotki, ale również znajomi i członkowie rodziny. Wśród Polaków ważną rolę odgrywa także telewizja i billboardy, wśród turystów zagranicznych – katalogi biur podróży.

Zdecydowana większość turystów odwiedzających region, podobnie jak w latach poprzednich, bardzo wysoko oceniła swój pobyt w Małopolsce. Ponad 95% odwiedzających krajowych oraz zagranicznych odczuwało

satisfakcję z pobytu w Małopolsce. Osoby odwiedzające Małopolskę wysoko oceniają swój pobyt w regionie – 56% z nich deklaruje bardzo wysoki, a 39% – wysoki poziom zadowolenia. Także poszczególne elementy oferty turystycznej oceniane są korzystnie, średnio na 4,1–4,3 pkt. w pięciopunktowej skali ocen. O zadowoleniu z oferty turystycznej regionu świadczy fakt, iż ponad 90% odwiedzających wyraża chęć polecenia wizyty w Małopolsce swojej rodzinie i znajomym. Za najważniejsze atuty Małopolski, jako regionu turystycznego, odwiedzający uważają bogactwo przyrodnicze (piękne krajobrazy, czyste powietrze), dużą liczbę i unikatowy charakter zabytków oraz zróżnicowaną ofertę atrakcji. Wysoko oceniana jest również atmosfera: życzliwość i gościnność ludzi. Słabe strony sprowadzane są w większości do słabej infrastruktury drogowej (mała przepustowość dróg, słabe skomunikowanie wewnątrz regionu i z innymi regionami oraz zły stan dróg).

W roku 2013 Polska Organizacja Turystyczna przyznała certyfikat „Najlepszy produkt turystyczny” następującym produktom turystycznym z Małopolski – Małopolska Wieś dla seniorów i Bukovina Hotel Spa. Złoty certyfikat „Najlepszy produkt turystyczny kraju” otrzymał Szlak Architektury Drewnianej w Małopolsce.

2. Baza hotelarska regionu

Na koniec 2013 r. Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego zawierała 482 obiekty hotelarskie (łącznie z 22 promesami tj. przyrzeczeniem zaszeregowania obiektu do odpowiedniego rodzaju i kategorii).

Wśród obiektów hotelarskich najwięcej jest hoteli (322), które stanowią 70% skategoryzowanej bazy hotelarskiej, a następnie pensjonatów (83), które stanowią 18% wszystkich obiektów hotelarskich w województwie. Pozostałe obiekty hotelarskie stanowią niewielką część skategoryzowanej bazy noclegowej (od 1,3 do 5%).

Tabela 64. Obiekty hotelarskie w poszczególnych latach

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
hotele	142	174	195	217	244	260	276	303	307	322
motele	13	13	13	15	14	12	12	11	11	9
pensjonaty	39	51	55	63	67	69	70	74	75	83
kempingi	9	10	10	10	10	12	11	11	11	10
domy wycieczkowe	13	10	10	9	9	7	7	7	7	7
schroniska	5	18	22	22	21	21	23	23	23	23
schroniska młodzieżowe	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6
razem	226	281	310	341	370	386	405	435	440	460

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

Tabela 65. Hotele w podziale na kategorie (stan na 31.12.2013 r.)

	Hotele 5*		Hotele 4*		Hotele 3*		Hotele 2*		Hotele 1*		Razem	
	Liczba	Miejsca nocleg.	Liczba	Miejsca nocleg.	Liczba	Miejsca nocleg.	Liczba	Miejsca nocleg.	Liczba	Miejsca nocleg.	Liczba	Miejsca nocleg.
województwo małopolskie	14	1 946	56	8 286	187	13 220	51	3 494	14	1 080	322	28 026
udział % w całości	4,3%	6,9%	17,4%	29,6%	58,1%	47,2%	15,8%	12,5%	4,3%	3,8%		
Kraków	10	1 748	27	4 598	74	6 337	18	1 899	6	809	135	15 391
udział % w całości	7,4%	11,3%	20%	29,9%	54,8%	41,2%	13,3%	12,3%	4,4%	5,2%		

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

Struktura miejsc noclegowych

Wszystkie hotele w województwie małopolskim dysponują w sumie 28 026 miejscami noclegowymi. Prawie połowa wszystkich miejsc noclegowych (13 220) znajduje się w hotelach trzygwiazdkowych. Najmniej miejsc noclegowych (1080 tj. 3,8% wszystkich miejsc noclegowych wśród hoteli w województwie) jest w hotelach o najniższej kategorii (jedna gwiazdka), natomiast 6,9% stanowią miejsca noclegowe w hotelach o najwyższej kategorii (1 946). Hotele dwu- i czterogwiazdkowe posiadają odpowiednio: 3 494 (12,5%) i 8 286 (29,6%) miejsc noclegowych. Średnio hotel dysponuje 87 miejscami noclegowymi. W stosunku do 2012 r. zwiększył się udział miejsc noclegowych w hotelach trzygwiazdkowych i wyniósł 47,2% oraz czterogwiazdkowych (29,6%), a zmniejszył w hotelach dwugwiazdkowych (12,5%).

W Krakowie standard hoteli jest wyższy w stosunku do całego województwa, 20% wszystkich hoteli stanowią hotele czterogwiazdkowe, a 7,4% hotele pięciogwiazdkowe. Jednak udział procentowy hoteli różnych kategorii w ogólnej liczbie miejsc noclegowych kształtuje się podobnie jak w całym województwie. Zasadnicza zmiana dotyczy hoteli pięciogwiazdkowych, gdyż większość znajdujących się w województwie małopolskim leży na terenie Krakowa, stąd udział ich miejsc noclegowych w całości miejsc noclegowych w hotelach w Krakowie wynosi 11,3%. Z kolei hotele o najniższej kategorii (jedno- i dwugwiazdkowe) dysponują dużo mniejszą ilością miejsc noclegowych (2 708) w stosunku do hoteli najwyższej kategorii (cztero- i pięciogwiazdkowych – 6 346). W stosunku do 2012 r. zwiększył się udział miejsc noclegowych w hotelach trzygwiazdkowych i wyniósł w Krakowie 41,2%, a zmniejszył w hotelach dwugwiazdkowych i wyniósł 12,3%.

Tabela 66. Hotele w podziale na kategorie (dane na koniec roku)

Rok	Hotele 5*	Hotele 4*	Hotele 3*	Hotele 2*	Hotele 1*	Razem
2006	6	17	97	60	16	196
2007	6	22	114	60	15	217
2008	8	25	134	61	16	244
2009	10	30	146	60	14	260
2010	14	35	153	59	15	276
2011	14	46	170	59	14	303
2012	14	50	175	54	14	307
2013	14	56	187	51	14	322

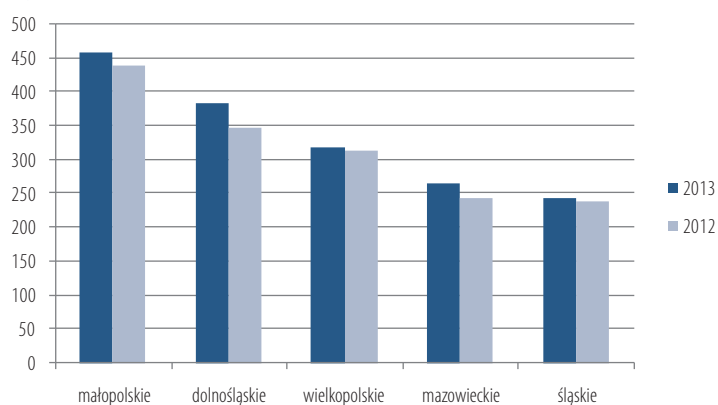
Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

Rozmieszczenie obiektów hotelarskich w województwie

Najwięcej obiektów hotelarskich zlokalizowanych jest w Krakowie i są to w 90,6% hotele. W powiatach wokół Krakowa również przeważają hotele – powiat krakowski (16), powiat wielicki (20). Najmniej skategoryzowanych obiektów hotelarskich znajduje się na terenie powiatu dąbrowskiego (1), powiatu olkuskiego (2) oraz powiatu miechowskiego, chrzanowskiego i miasta Nowy Sącz (po 3). W południowej części województwa działa spora część obiektów hotelarskich. W tym regionie najczęściej z nich znajduje się w powiecie tatrzańskim. Najwięcej schronisk znajduje się w powiecie tatrzańskim i nowotarskim.

Województwo małopolskie posiada największą skategoryzowaną bazę obiektów hotelarskich wśród wszystkich województw. W dalszej kolejności znajduje się województwo dolnośląskie, następnie wielkopolskie, mazowieckie i śląskie.

Wykres 118. Ilość obiektów hotelarskich w wybranych województwach bez uwzględnienia promes

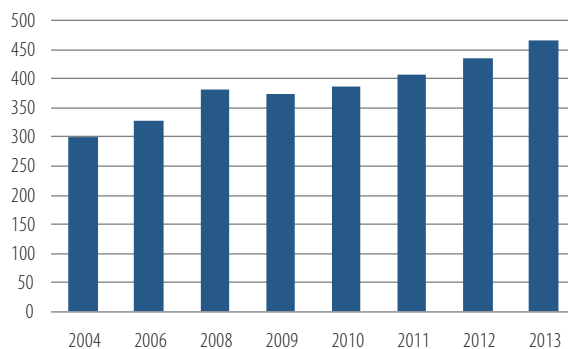

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałków Województw

3. Organizatorzy turystyki i pośrednicy turystyczni

Pod koniec 2013 r. na terenie województwa małopolskiego posiadała swoją siedzibę 466 przedsiębiorców wpisanych do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego, to jest o 6,6% więcej w stosunku do roku 2012.

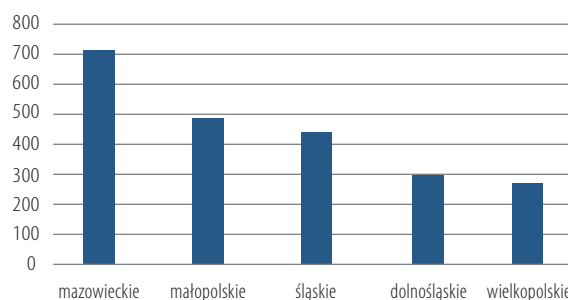
Wykres 119. Liczba organizatorów i pośredników turystycznych

Źródło: Rejestr Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego (stan na 31.12.2013 r.)

W ciągu 2013 roku 67 nowych przedsiębiorców zostało wpisanych do rejestru, przy 37 wykreślonych z rejestru i 2, którzy otrzymali zakaz prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych i/lub pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych.

Wykres 120. Województwa o największej liczbie wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych

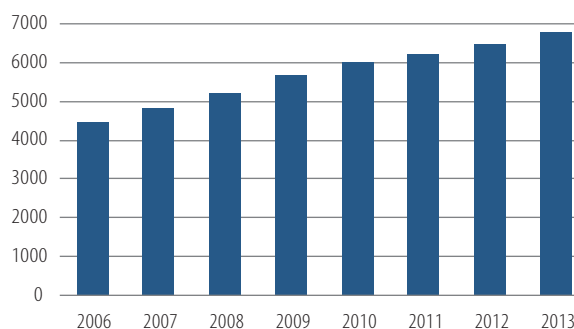
Źródło: Centralna Ewidencja Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych (stan na 31.12.2013 r.)

Małopolska zajmuje drugie miejsce w Polsce pod względem ilości wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych.

4. Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek

Nadawanie uprawnień

Wykres 121. Nadawanie uprawnień – liczba uprawnień pilotów wycieczek

Źródło: Ewidencja Przewodników Turystycznych i Pilotów Wycieczek Marszałka Województwa Małopolskiego

Tabela 67. Liczba przewodników turystycznych (z rozbiem na poszczególne kategorie) i pilotów wycieczek posiadających uprawnienia

Rok	PW	PGB	PGT	PGS	PT	PM
2006	4448	1160	527	2	855	909
2007	4815	1254	543	2	859	1011
2008	5209	1296	559	4	870	1053
2009	5661	1309	573	4	875	1102
2010	5983	1362	578	5	876	1162
2011	6209	1395	604	5	899	1199
2012	6461	1421	619	5	907	1259
2013	6763	1448	635	4	910	1328

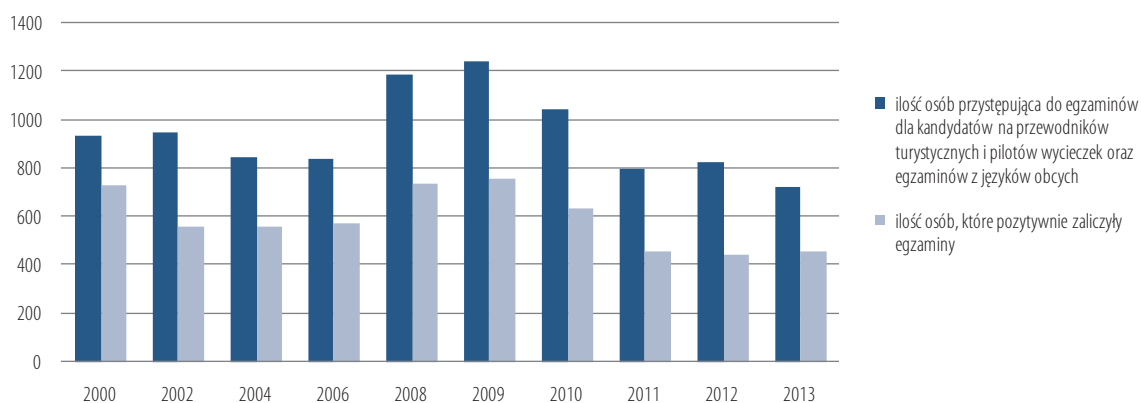
Źródło: Ewidencja Przewodników Turystycznych i Pilotów Wycieczek Marszałka Województwa Małopolskiego

W przeciągu 8 lat (2006–2013) obserwujemy wzrost liczby osób posiadających uprawnienia przewodnika turystycznego i pilota wycieczek.

Egzaminy

Porównując rok 2013 z rokiem 2012 liczba przeprowadzanych przez Marszałka Województwa Małopolskiego egzaminów dla kandydatów na pilotów wycieczek, przewodników turystycznych miejskich po Krakowie oraz egzaminów z języków obcych dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek pozostaje na tym samym poziomie, natomiast zwiększyła się ilość przeprowadzonych egzaminów dla kandydatów na przewodników turystycznych górskich.

Wykres 122. Porównanie łącznej ilości osób przystępujących do egzaminów dla kandydatów na przewodników turystycznych i pilotów wycieczek oraz egzaminów z języków obcych dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek w latach 2000–2013 z ilością osób, która pozytywnie zaliczyła egzamin.

Źródło: Protokoły egzaminacyjne z przeprowadzonych egzaminów w latach 2000–2013

Z dniem 1 stycznia 2014 roku weszła w życie ustawa deregulująca zawód przewodnika turystycznego miejskiego, przewodnika turystycznego terenowego oraz pilota wycieczek i tym samym obowiązek zdawania egzaminów państwowych w tym zakresie.

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE

Rozdział I

Baza podatkowa

Opracowanie: Joanna Fudalej, Katarzyna Jureczko-Tylek

Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe i Urzędy Celne stanowiące dochody budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego w rozbiciu na rodzaje podatków przedstawiają się następująco:

Tabela 68. Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe i Urzędy Celne (w mln zł)

Rodzaj należności	2004	2006	2008	2010	2012	2013	Dynamika 2013/2012	Struktura w 2013 r.
	w mln zł						w %	
podatek dochodowy od osób prawnych	897	1 443	2 029	1 420	1 518	1 402	92,4	5,61
podatek dochodowy od osób fizycznych	2 344	3 115	4 533	4 275	4 834	5 045	104,4	20,17
podatek zryczałtowany	293	388	394	375	443	449	101,4	1,79
podatek od towarów i usług	4 273	6 171	7 914	7 871	9 209	8 897	96,6	35,56
podatek akcyzowy	6 372	7 693	9 280	9 579	9 054	8 974	99,1	35,87
podatek od gier	18	26	45	75				
odsetki od nieterminowych wpłat	28	18	47	54	81	71	87,7	0,28
karta podatkowa	12	10	9	9	8	8	100,0	0,03
podatek od darowizn i spadków	21	28	37	32	31	30	96,8	0,12
opłata skarbowa	375	0,5	-0,6					
wpłaty jednostek budżetowych	423							
podatki zniesione, pozostałe wpłaty	40	59	28	14	9	0		
podatek od czynności cywilnoprawnych	77	131	173	131	119	142	119,3	0,57
ogółem	15 173	19 083	24 488	23 835	25 306	25 018	98,9	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Skarbowej i Izby Celnej w Krakowie

Dochody podatkowe z terenu województwa małopolskiego w 2013 r. wyniosły 25 018 mln zł i były niższe w stosunku do 2012 r. o 288 mln zł, tj. o 1,1%. Głównym źródłem dochodów realizowanych na terenie województwa małopolskiego są podatki pośrednie – łącznie 71,43% (spadek w stosunku do 2012 r. o 392 mln zł) i podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych – łącznie 25,78%. Wpływy z CIT w latach 2009–2013 nadal wykazują tendencję zniżkową (nie osiągnęły poziomu z 2007 r.), natomiast wpływy z PIT z roku na rok rosną. Wpływy z pozostałych źródeł dochodów wzrosły o 1,3%.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Opracowanie: Joanna Fudalej, Katarzyna Jureczko-Tylek

— podsumowanie

- Po roku, w którym odnotowano spadek dochodów i wydatków wśród JST, w 2013 r. ich wartości ponownie wzrosły. Dochody wzrosły przeciętnie o 2,5% w ciągu roku a wydatki o 0,7%. Po raz pierwszy od przeprowadzenia reformy administracyjnej w 1999 r. odnotowano nadwyżkę sektora samorządowego w wysokości 86 mln zł.
- Poprawiła się sytuacja gmin, w których znacznie zmniejszyła się sumaryczna wielkość deficytu z 148 mln zł w 2012 r. do 18 mln zł w 2013 r. (większość gmin odnotowała nadwyżkę budżetową – w porównaniu do roku ubiegłego 40 gmin mniej odnotowało deficyt).
- Podobnie jak w roku ubiegłym budżety powiatów sumarycznie zamknęły się nadwyżką budżetową w wysokości 15 mln zł (w 2012 r. – 28 mln zł).
- Co prawda miasta na prawach powiatu zanotowały ogółem nadwyżkę budżetową w wysokości 89 mln zł, ale stało się to głównie za sprawą miasta Kraków, które podobnie jak w latach 2010 i 2011, ponownie zakończył rok nadwyżką (96 mln zł). Natomiast Tarnów i Nowy Sącz zamknęły swe budżety deficytem (w ubiegłym roku nadwyżką).
- Województwo odnotowało spadek dochodów i wydatków w porównaniu do 2012 r. odpowiednio o 2,8% i 3,1%. Spadek dochodów był mniejszy niż spadek wydatków, co przy niskim deficycie w roku 2012 r. (3 mln zł) skutkowało odnotowaniem niewielkiej nadwyżki budżetowej – 1 mln zł (po czterech latach deficytowych).

W 2013 r. dochody jednostek samorządu terytorialnego kształtowały się na poziomie 14 811 mln zł, natomiast wydatki wyniosły 14 725 mln zł. Dochody ogółem wszystkich jednostek w województwie małopolskim wzrosły w porównaniu do roku 2012 r. o 358 mln zł, w tym dochody własne wzrosły o 6,8%, dotacje spadły o 4,5%, natomiast subwencje wzrosły o 1,1%. Wzrost dochodów odnotowały wszystkie szczeble samorządu terytorialnego poza województwem, w których dochody spadły.

Wydatki ogółem w 2013 r. wzrosły o 0,7% w stosunku do roku 2012, przy czym wydatki bieżące wzrosły o 2,8%, a wydatki majątkowe zmalały o 8,0%.

W powiatach i miastach na prawach powiatu wydatki wzrosły odpowiednio o 2,2% i 3,9%, natomiast w gminach i Województwie spadły odpowiednio o 0,9% i 3,1%. Zmianie uległ wynik wykonania budżetów jednostek w 2013 r. Zmniejszył się niedobór o 100 mln zł (tj. o 30,4%), jednocześnie zwiększyła się nadwyżka budżetowa w porównaniu do 2012 r. o 149 mln zł (tj. o 90,3%). Ogółem budżety wszystkich jednostek ostatecznie zamknęły się nadwyżką w wysokości 86 mln.

Gminy osiągnęły dochody ogółem w wysokości 7 159 mln zł i zrealizowały wydatki w kwocie 7 177 mln zł, deficyt ukształtował się na poziomie 18 mln zł. Ostatecznie dochody gmin wzrosły w stosunku do 2012 roku o 0,9%, natomiast wydatki spadły o 0,9%, a ujemny wynik finansowy zmalał o 87,6%.

Powiaty osiągnęły dochody w kwocie 1 891 mln zł, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 1 876 mln zł. W rezultacie ich budżety, podobnie jak w roku ubiegłym, zamknęły się nadwyżką w wysokości 15 mln zł.

W strukturze dochodów powiatów, dochody własne stanowiły 30,2%, a dotacje i subwencje odpowiednio: 25,0% i 44,8%. Udział dochodów własnych i subwencji w dochodach ogółem spadł odpowiednio o 1,0 p.p. i 0,5 p.p., natomiast udział dotacji zwiększył się o 1,5 punktu procentowego w stosunku do roku 2012.

W 2013 r. w porównaniu do roku 2012 wydatki ogółem powiatów wzrosły o 2,2%, w tym wydatki majątkowe o 11,2%, a wydatki bieżące o 0,8%. W strukturze wydatków ogółem, wydatki majątkowe stanowiły 14,7% (w poprzednim roku 13,5%), natomiast na wydatki bieżące powiaty przeznaczyły 85,3% wydatków ogółem.

W 2013 r. miasta na prawach powiatu osiągnęły dochody w kwocie 4 654 mln zł, tj. o 6,9% wyższe niż w 2012 r., natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 4 655 mln zł (wzrost o 3,9%). W rezultacie budżety miast na prawach powiatu zamknęły się nadwyżką w wysokości 89 mln zł (w 2012 r. – deficytem w wysokości 39 mln zł).

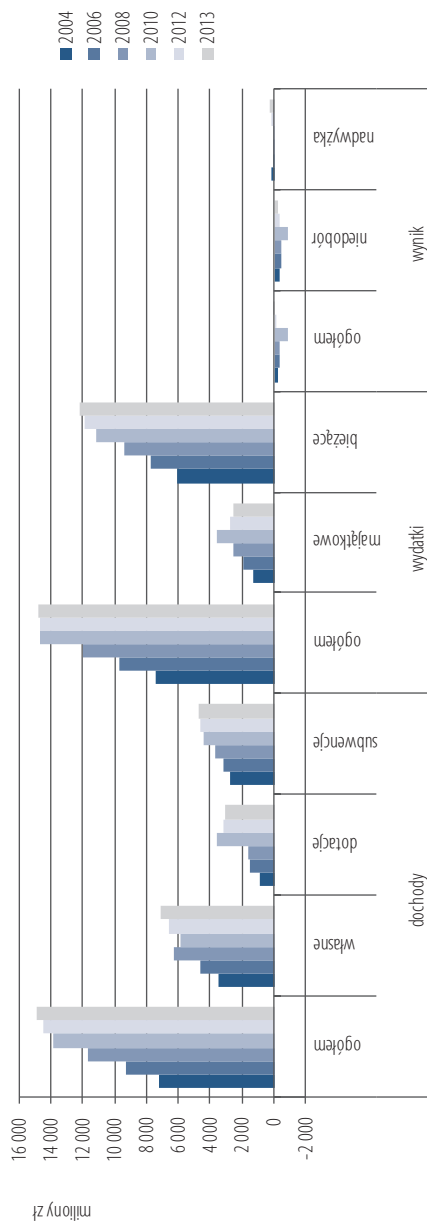
Spadek dochodów zanotowało województwo małopolskie – o 2,8%, w tym dochody własne o 5,0% i dotacje o 2,8%, natomiast subwencje wzrosły o 3,4%. Na wydatki majątkowe województwo przeznaczyło o 6,8% mniej środków niż w 2012 r., w strukturze wydatków ogółem ich udział zmalał o 1,6 punktu procentowego. W 2012 r. budżet województwa małopolskiego zamknął się nadwyżką w wysokości 1 mln zł.

Tabela 69. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	Własne	Dotacje	Subwencje	Ogółem	Majątkowe	Bieżące	Ogółem	Niedobór	Nadwyżka
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2004	7 197 277 678	3 495 671 528	903 608 332	2 797 997 818	7 397 764 704	1 321 346 010	6 076 418 694	-200 487 026	-325 023 725	124 536 699
2006	9 297 398 855	4 583 669 034	1 524 408 023	3 189 321 797	9 671 511 026	1 975 651 053	7 695 859 973	-374 112 171	-423 623 325	49 511 154
2008	11 625 671 464	6 282 599 011	1 602 321 558	3 740 750 894	11 922 929 184	2 566 208 869	9 356 720 315	-297 257 720	-408 886 771	111 629 051
2010	13 833 045 086	5 849 979 143	3 580 009 409	4 403 056 534	14 678 751 222	3 560 714 093	11 118 037 129	-845 706 136	-900 976 804	55 220 668
2012	14 452 857 296	6 620 630 724	3 167 092 290	4 665 134 283	14 615 668 541	2 769 941 581	11 845 726 960	-162 811 245	-327 734 611	164 923 366
2013	14 811 119 713	7 067 904 785	3 025 234 194	4 717 980 734	14 725 151 236	2 549 326 024	12 175 825 212	85 968 477	-227 941 684	313 910 160
dynamika (2013–2012)	102,5%	106,8%	95,5%	101,1%	100,7%	92,0%	102,8%	-52,8%	69,6%	190,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 123. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013

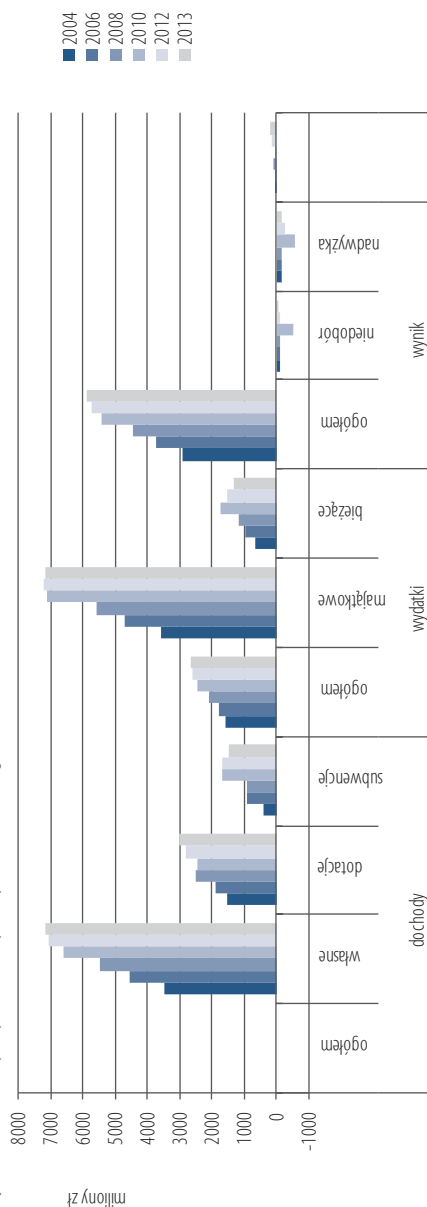

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 70. Wynik wykonania budżetu gmin (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór	Nadwyżka	
		Własne	Dotacje		Subwencje	Majątkowe				Bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2004	3 467 085 506	1 502 397 020	372 401 539	1 592 286 947	3 572 594 307	652 173 883	2 920 420 424	-105 508 801	-152 592 638	47 083 837
2006	4 559 342 151	1 896 809 913	880 798 564	1 781 733 674	4 689 970 831	939 867 719	3 750 103 112	-130 628 680	-177 812 937	47 184 257
2008	5 499 177 112	2 517 453 819	880 279 765	2 101 443 529	5 601 594 495	1 159 158 723	4 442 435 772	-102 417 382	-198 822 155	96 404 773
2010	6 601 545 189	2 454 280 239	1 682 537 195	2 464 727 755	7 149 032 822	1 711 448 673	5 437 584 149	-547 487 633	-577 275 093	29 787 459
2012	7 094 642 924	2 827 376 497	1 671 154 914	2 596 111 513	7 243 223 998	1 512 134 332	5 731 089 666	-148 581 074	-266 301 176	117 720 103
2013	7 158 626 713	3 035 153 777	1 490 135 265	2 633 337 671	7 177 085 925	1 300 350 156	5 876 735 768	-18 459 212	-192 181 461	173 722 249
dynamika (2013–2012)	100,9%	107,3%	89,2%	101,4%	99,1%	86,0%	102,5%	12,4%	72,2%	147,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 124. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu gmin w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013

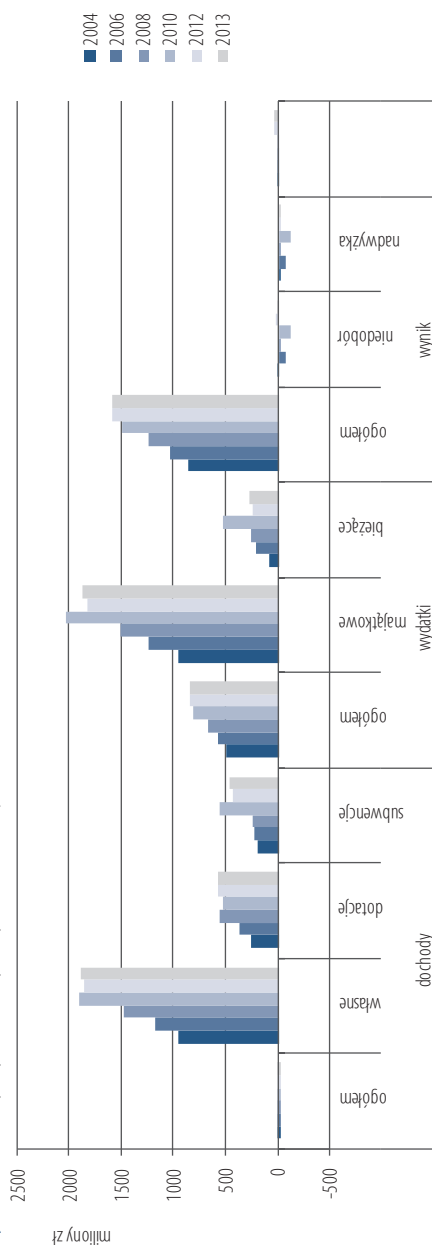
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 71. Wynik wykonania budżetu powiatów (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór	Nadwyżka	
		Własne	Dotacje		Subwencje	Majątkowe				Bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2004	958 675 355	256 385 679	198 411 782	503 877 894	956 660 292	92 958 227	863 702 065	2 015 063	-12 985 283	15 000 346
2006	1 181 528 235	378 312 480	228 509 336	574 706 419	1 251 831 956	206 596 383	1 045 235 573	-70 303 721	-72 630 618	2 326 897
2008	1 488 027 380	563 714 238	243 808 360	680 504 782	1 511 024 866	265 726 714	1 245 298 152	-22 997 486	-31 299 418	8 301 932
2010	1 918 941 560	536 781 168	556 853 765	825 306 627	2 035 079 986	527 420 326	1 507 659 660	-116 138 426	-121 249 362	5 110 936
2012	1 863 643 689	580 665 728	438 706 103	844 271 858	1 836 017 930	248 123 663	1 587 894 267	27 625 759	-16 307 814	43 933 573
2013	1 890 640 732	571 639 514	472 004 795	846 996 424	1 875 840 391	275 866 074	1 599 974 317	14 800 341	-28 716 923	43 517 264
dynamika (2013–2012)	101,4%	98,4%	107,6%	100,3%	102,2%	111,2%	100,8%	53,6%	176,1%	99,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 125. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu powiatów w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013

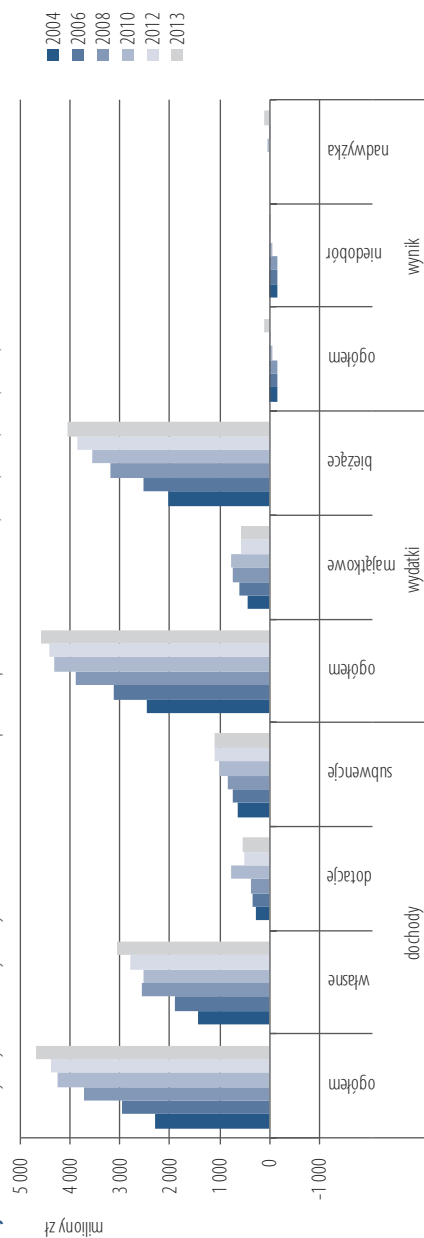

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 72. Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór	Nadwyżka	
		Własne	Dotacje		Subwencje	Ogółem				Majątkowe
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2004	2 285 397 794	1 405 929 730	253 889 270	625 578 794	2 444 843 598	418 708 617	2 026 134 981	-159 445 804	-159 445 804	
2006	2 928 491 081	1 894 074 920	324 493 108	709 923 053	3 101 342 207	601 511 821	2 499 830 385	-172 851 126	-172 851 126	
2008	3 708 205 204	2 533 292 418	346 758 737	828 154 049	3 886 970 402	720 818 573	3 166 151 829	-178 765 198	-178 765 198	
2010	4 235 362 806	2 504 064 339	755 960 690	975 337 777	4 295 840 086	743 836 126	3 552 003 960	-60 477 281	-80 799 553	20 322 272
2012	4 354 349 291	2 779 191 881	499 043 431	1 076 113 978	4 393 530 409	547 084 380	3 846 446 029	-39 181 119	-42 450 810	3 269 691
2013	4 653 720 190	3 049 250 207	520 576 523	1 083 893 460	4 564 903 129	541 828 692	4 023 074 438	88 817 061	-7 042 300	95 860 361
dynamika (2013–2012)	106,9%	109,7%	104,3%	100,7%	103,9%	99,0%	104,6%	-226,7%	16,6%	2931,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 126. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013

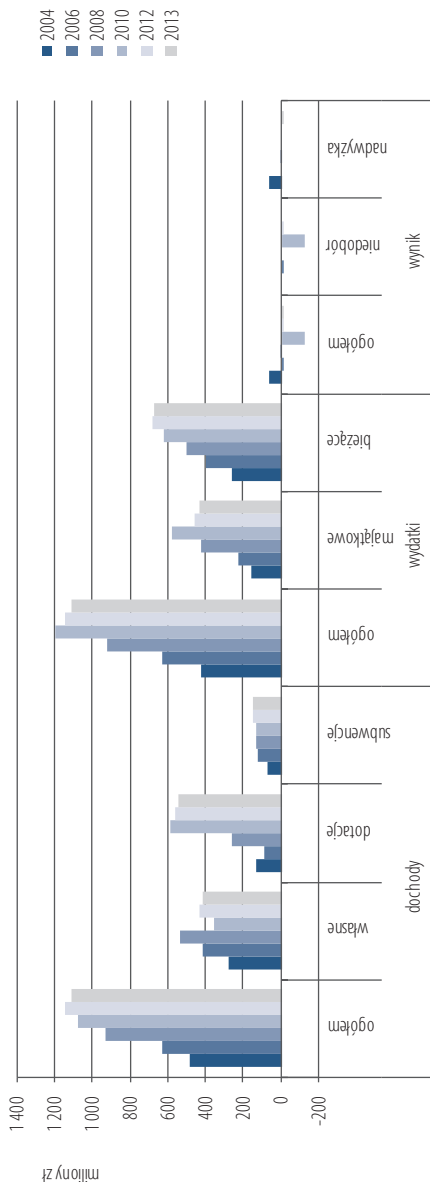
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 73. Wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór	Nadwyżka	
		Własne	Dotacje		Subwencje	Majątkowe				Bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2004	486 119 023	275 771 324	134 093 516	76 254 183	423 666 507	157 505 283	266 161 224	62 452 516		62 452 516
2006	628 037 388	414 471 721	90 607 016	122 958 651	628 366 032	227 675 130	400 690 903	-328 644		-328 644
2008	930 261 767	535 722 840	261 890 393	132 648 534	923 339 421	420 504 859	502 834 562	6 922 346		6 922 346
2010	1 077 195 531	354 853 397	584 657 760	137 684 375	1 198 798 328	578 008 968	620 789 360	-121 602 796		-121 602 796
2012	1 140 221 392	433 396 617	558 187 841	148 636 934	1 142 896 204	462 599 207	680 296 997	-2 674 812		-2 674 812
2013	1 108 132 078	411 861 287	542 517 611	153 753 179	1 107 321 791	431 281 103	676 040 689	810 286		810 286
dynamika (2013–2012)	97,2%	95,0%	97,2%	103,4%	96,9%	93,2%	99,4%	-30,3%		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 127. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

1. Budżety gmin

Dochody gmin ogółem w 2013 r. wyniosły 7 159 mln zł i wzrosły w stosunku do 2012 r. o 0,9%. Najistotniejszą pozycję w strukturze dochodów ogółem gmin, podobnie jak w roku ubiegłym, stanowiły dochody własne – 42,4% ogółu dochodów, ich udział w stosunku do 2012 r. wzrósł o 2,5 p.p. W strukturze dochodów wzrósł także udział subwencji o 0,2 punktu procentowego, natomiast udział dotacji spadł o 2,8 p.p.

Wśród wszystkich gmin województwa małopolskiego najwyższą dynamiką dochodów ogółem (wzrost o 30%) osiągnęła gmina Wietrzychowice, a dochodów własnych (wzrost o 102%) gmina Spytkowice. Natomiast najwyższe dochody bez dotacji na jednego mieszkańca (3 506,5 zł) zanotowała gmina Raciechowice. Największy spadek dochodów ogółem w stosunku do 2012 r. odnotowała gmina Grybów (o 32%), a dochodów własnych gmina Trzciana (o 62%). Dochody ogółem gmin bez dotacji, przeliczone na 1 mieszkańca, wskazują na duże zróżnicowanie w poszczególnych gminach i kształtują się na poziomie od ok. 1,8 tys. zł do ok. 3,5 tys. zł.

Wydatki gmin w 2013 r. zmalały w stosunku do 2012 r. o 0,9%. Wydatki majątkowe były niższe o 14,0% i stanowiły 18,1% wydatków ogółem (spadek o 2,8 p.p. w odniesieniu do roku ubiegłego). Na wydatki bieżące gminy przeznaczyły o 2,5% środków więcej niż w roku poprzednim. Bardzo duży wzrost wydatków majątkowych w stosunku do roku 2012 odnotowała gmina Wietrzychowice – o 568,1%, natomiast największy spadek odnotowała gmina Ryto – o 96,6%.

W 2013 r. liczba gmin, które odnotowały deficyt budżetowy wyniosła 78, czyli o 40 gmin mniej niż w 2012 r. Najwyższą nadwyżką budżetową zamknął się budżet gminy Nowy Targ (14,4 mln zł), natomiast największy deficyt budżetowy osiągnęła gmina Myślenice (31,4 mln zł).

Wykres 128. Dynamika dochodów gmin oraz dochody na 1 mieszkańca w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013		Dynamika dochodów ogółem w % (13:11)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2013 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
1	2													15	16
1	Alwernia	16 226 437	8 572 476	20 866 533	10 980 818	24 116 244	13 518 045	26 988 188	15 189 204	30 524 898	17 149 940	29 710 113	16 569 620	97	1 298,6
2	Andrychów	58 127 950	28 285 759	79 783 181	39 167 869	88 076 591	44 817 758	99 588 159	47 254 596	106 124 547	50 189 770	111 272 512	56 625 737	105	1 290,8
3	Babice	12 350 494	5 628 485	14 653 826	5 647 267	17 362 207	8 014 512	18 661 669	8 016 902	20 939 908	9 657 808	22 789 503	11 124 925	109	1 232,1
4	Biały Dunajec	9 801 478	2 703 778	13 363 069	3 795 224	15 477 235	5 115 022	18 649 448	4 251 830	18 842 056	4 448 694	21 099 819	5 048 419	112	712,9
5	Biecz	22 657 879	6 514 146	29 232 088	7 576 420	34 716 917	9 963 194	51 568 795	9 538 132	51 076 788	15 674 698	47 416 700	14 011 664	93	824,0
6	Biskupice	11 990 531	3 933 328	17 588 834	5 948 473	20 994 717	8 748 642	21 622 798	6 455 877	24 440 226	8 376 798	25 415 149	10 024 818	104	1 051,0
7	Bobowa	15 976 788	4 162 822	18 944 201	2 792 763	26 400 417	7 322 908	31 292 549	4 699 495	31 916 142	5 048 285	33 833 347	7 059 075	106	734,9
8	Bochnia gm.	25 143 125	7 879 987	33 566 365	11 104 298	38 153 015	11 964 233	56 657 682	12 497 759	49 507 675	15 980 093	50 603 742	17 762 095	102	924,4
9	Bochnia m.	45 871 338	31 810 723	55 572 135	36 058 964	72 799 352	51 591 411	74 672 729	46 994 848	88 586 108	59 606 618	85 789 096	55 517 951	97	1 834,4
10	Bolesław (pow. dąbrowski)	4 083 220	968 616	5 472 160	1 425 676	8 443 307	3 720 116	8 587 447	1 101 351	8 289 268	1 274 665	6 752 005	1 653 741	81	592,3
11	Bolesław (pow. olkuski)	14 783 238	10 168 995	17 208 239	10 971 204	22 258 599	16 435 924	28 174 576	21 037 497	25 486 838	18 010 855	26 079 923	18 733 946	102	2 388,3
12	Borzęcin	12 569 322	4 385 758	15 689 287	4 289 628	19 621 621	6 352 090	27 547 090	5 653 728	34 523 892	8 524 301	32 441 582	12 298 732	94	1 458,4
13	Brzesko	58 144 174	36 704 103	66 480 585	38 844 070	74 867 080	41 814 878	91 253 470	43 678 272	86 478 945	47 998 339	93 118 798	54 277 361	108	1 494,5
14	Brzeszcze	37 476 894	27 008 190	43 699 735	30 425 223	47 643 452	33 674 908	49 441 821	31 546 205	51 299 026	34 156 117	52 646 167	35 151 959	103	1 622,5
15	Brzeźnica	14 455 968	4 829 920	18 722 535	5 561 677	20 893 898	6 915 698	26 478 032	8 631 697	29 212 290	10 562 356	29 166 743	10 715 065	100	1 063,0
16	Budzów	11 546 382	1 971 016	16 108 661	2 694 017	20 060 432	4 004 714	22 997 590	4 054 858	25 766 474	5 000 014	25 347 405	5 625 078	98	646,3
17	Bukowina Tatrzańska	18 887 524	5 629 714	26 163 119	7 879 139	31 599 409	10 181 714	35 774 042	11 074 916	36 791 934	13 794 041	37 533 811	15 199 619	102	1 163,9
18	Bukowno	18 360 522	13 707 253	21 219 830	15 432 743	28 217 049	22 350 066	25 772 796	19 336 952	33 973 364	22 199 719	35 870 746	25 908 621	106	2 473,8

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013		Dynamika dochodów ogółem w % (13:11)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2013 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
19	Bystra-Sidzina	9 806 925	2 154 836	13 166 080	2 612 528	16 584 852	3 467 902	19 304 734	3 361 590	19 998 783	3 900 136	20 720 946	4 496 181	104	664,1
20	Charsznica	10 300 466	3 409 666	14 806 883	5 318 770	16 235 292	5 443 942	17 437 085	4 964 580	21 962 897	8 684 046	22 932 081	9 721 461	104	1 263,8
21	Chełmek	18 937 949	11 339 480	25 312 941	16 685 247	27 877 499	18 484 656	28 127 407	16 184 907	34 994 146	19 599 024	30 830 748	17 963 690	88	1 372,6
22	Chełmiec	37 270 271	10 699 167	48 882 051	12 409 028	64 140 741	22 483 537	84 297 985	28 870 969	90 190 868	34 870 061	86 727 697	32 869 464	96	1 217,1
23	Chrzanów	70 051 067	46 293 242	89 276 094	59 562 082	110 513 524	76 601 782	131 785 550	78 466 394	148 510 722	84 415 514	146 498 836	84 636 559	99	1 747,5
24	Ciężkowice	16 493 981	3 653 939	23 594 086	5 010 132	26 735 572	6 459 856	34 205 784	5 959 994	37 280 874	7 613 064	34 319 152	7 744 578	92	690,0
25	Czarny Dunajec	29 517 391	6 382 457	38 510 359	6 964 108	49 204 011	11 005 398	61 190 967	12 412 263	66 969 830	14 832 001	62 872 826	11 838 508	94	537,5
26	Czchów	17 546 442	6 182 226	18 776 889	4 856 270	22 845 076	7 506 433	25 767 529	5 708 751	33 291 944	12 542 591	33 596 007	11 777 250	101	1 218,4
27	Czernichów	16 732 984	5 822 518	20 987 460	7 471 113	26 664 604	10 580 169	30 944 934	12 021 845	36 814 690	15 297 450	36 035 212	15 997 671	98	1 148,4
28	Czorsztyn	11 449 950	4 547 031	16 073 907	6 223 817	17 670 666	6 208 978	23 568 026	5 501 809	19 661 409	5 638 714	22 385 589	7 882 880	114	1 049,4
29	Dąbrowa Tarnowska	27 053 529	9 531 867	39 806 525	16 081 127	43 602 175	17 106 941	53 883 428	16 144 503	55 411 251	18 248 443	59 096 473	19 031 464	107	902,5
30	Dębno	20 923 183	6 064 680	23 911 327	6 096 984	31 254 269	11 830 563	32 428 355	8 746 505	33 063 077	8 639 006	38 024 412	9 721 895	115	670,6
31	Dobczyce	25 504 026	15 799 492	28 254 412	16 072 180	36 942 035	22 960 859	58 650 019	27 189 250	56 476 796	25 651 175	54 829 451	28 018 639	97	1 859,0
32	Dobra	14 467 828	4 044 251	20 539 685	5 242 069	23 663 351	5 636 718	28 006 698	5 133 132	28 382 242	6 306 586	30 757 494	7 713 553	108	790,3
33	Drwinia	8 746 446	2 800 951	11 893 419	3 634 093	13 220 012	4 197 354	17 264 230	4 288 236	21 041 067	5 480 182	21 562 117	6 268 872	102	959,6
34	Gdów	23 374 932	8 245 616	31 676 408	10 040 740	39 420 741	14 810 420	46 335 879	12 772 784	45 940 774	15 077 048	49 618 209	17 968 995	108	1 031,0
35	Gnojnik	10 463 892	2 576 460	14 849 146	3 142 937	17 919 711	5 911 016	20 626 888	4 182 982	23 653 262	5 260 457	24 613 928	7 752 334	104	999,0
36	Gotcza	8 819 762	2 797 734	11 600 395	3 771 742	12 859 189	3 857 096	17 001 262	3 893 056	17 636 937	5 372 137	19 965 645	5 948 170	113	958,8
37	Gorlice gm.	23 674 960	6 472 662	32 665 694	8 348 819	41 109 062	13 752 549	44 435 393	9 702 251	49 450 699	12 347 501	50 541 281	13 445 551	102	787,9
38	Gorlice m.	47 178 155	31 314 029	61 437 689	39 165 900	65 967 719	43 805 644	73 158 169	41 460 720	76 737 302	43 320 482	78 834 748	48 752 281	103	1 713,4
39	Gręboszów	5 021 473	1 117 840	6 589 514	1 240 373	7 996 787	2 151 188	11 592 572	1 811 386	11 542 900	2 017 993	9 185 480	2 231 130	80	643,5

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013		Dynamika dochodów ogółem w% (13:11)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2013 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
40	Gromnik	12 359 698	1 902 758	16 925 975	2 472 096	20 230 439	4 640 637	27 563 789	3 325 441	29 034 893	7 620 594	25 144 075	5 300 904	87	605,0
41	Gródek n. Dunajcem	16 469 130	8 435 515	21 835 206	8 397 532	25 202 518	10 671 375	30 927 537	6 762 689	32 508 650	8 705 922	29 029 057	8 802 040	89	957,9
42	Grybów gm.	34 030 257	6 873 813	46 527 029	8 954 603	53 816 965	10 099 041	74 094 303	11 916 564	78 321 804	13 644 121	77 391 135	15 468 511	99	634,9
43	Grybów m.	9 034 489	2 511 811	11 316 456	2 963 367	15 325 732	5 947 215	21 094 601	4 754 230	26 128 170	6 392 826	17 831 356	5 972 143	68	969,8
44	Igołomia-Wawrzeń- czyce	9 913 037	3 189 384	13 759 792	4 918 967	16 766 081	6 366 297	22 987 431	7 734 200	20 867 446	6 755 788	22 128 249	8 362 683	106	1 080,6
45	Iwanowice	11 053 648	3 292 181	14 178 373	4 365 050	18 655 618	6 973 775	19 822 731	5 823 283	24 018 760	7 998 619	24 557 600	8 688 958	102	989,2
46	Łukowa	8 595 962	2 085 357	11 966 768	2 408 758	14 662 930	3 279 177	17 822 734	3 095 194	20 500 640	4 283 619	19 144 910	4 922 101	93	785,9
47	Jabłonka	25 442 769	5 693 046	34 192 292	8 082 443	39 788 800	9 331 895	52 346 495	14 809 928	52 776 933	12 661 411	56 116 952	15 986 648	106	890,6
48	Jerzmanowice- Przeclmja	15 128 221	5 129 059	18 307 650	5 011 306	22 733 121	7 513 203	24 876 521	6 368 630	28 003 867	8 113 157	28 046 458	10 004 439	100	935,6
49	Jodłownik	13 218 113	3 484 130	16 551 729	3 312 930	21 779 364	6 947 524	30 635 844	4 468 837	32 836 087	7 792 187	30 148 132	9 562 939	92	1 138,6
50	Jordanów gm.	15 711 774	3 995 805	20 585 720	4 216 637	26 187 550	7 251 427	28 350 704	5 471 684	32 389 073	9 746 484	31 689 762	7 626 173	98	708,0
51	Jordanów m.	7 419 244	4 156 888	9 048 637	5 114 342	10 632 161	6 144 723	13 229 106	6 955 366	14 628 435	8 906 521	15 137 191	8 833 204	103	1 633,7
52	Kalwaria Zebrzy- dowska	25 213 177	10 534 328	33 961 186	12 965 238	40 871 501	16 798 874	45 705 739	15 798 877	50 845 559	18 329 447	53 245 343	20 102 203	105	1 013,7
53	Kamienica	12 739 475	3 129 841	16 147 483	2 580 980	20 814 448	5 651 728	24 030 930	3 471 920	25 790 175	4 300 212	25 164 160	5 646 790	98	731,0
54	Kamionka Wielka	13 773 361	3 370 732	17 991 952	3 607 072	23 313 225	6 124 256	28 072 708	4 963 217	28 448 482	5 418 357	29 621 861	6 341 268	104	637,2
55	Kęty	48 011 618	28 723 843	57 211 211	32 194 315	69 851 010	42 903 076	80 706 854	43 968 621	80 848 032	46 062 876	82 175 601	45 155 237	102	1 317,4
56	Klucze	22 630 565	12 675 345	28 759 645	15 684 144	32 730 009	18 009 077	36 397 196	18 398 489	39 525 134	20 704 807	43 080 571	23 376 165	109	1 529,9
57	Kłaj	14 496 588	6 160 070	18 744 896	7 746 663	21 309 904	9 458 194	25 840 258	9 602 010	27 171 906	10 621 560	30 143 780	12 769 925	111	1 212,8
58	Kornyżów-Lubo- rzyca	17 157 236	6 098 852	20 870 963	7 641 707	25 436 021	10 389 446	30 810 106	13 708 003	34 634 066	12 546 579	33 014 293	14 017 400	95	967,0
59	Koniusza	11 633 017	3 989 905	15 720 729	3 908 663	18 724 350	6 560 490	20 266 545	5 457 360	22 649 412	6 550 029	25 022 587	7 803 265	110	881,3

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013		Dynamika dochodów ogółem w% (13:11)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2013 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
60	Korzenna	20 018 536	3 454 118	27 970 488	3 615 093	35 616 342	5 849 423	42 802 787	6 126 225	51 845 481	7 160 420	45 487 516	7 375 429	88	525,5
61	Koszyce	8 082 266	2 432 515	10 713 001	2 884 794	12 382 859	3 856 300	23 206 945	10 143 155	21 061 376	10 341 398	18 389 082	7 916 885	87	1 389,4
62	Kościelisko	11 428 713	4 660 325	16 992 125	7 856 941	19 408 002	8 341 842	28 609 388	9 025 689	25 460 066	10 674 519	28 459 459	12 197 816	112	1 418,2
63	Kozłów	6 325 088	1 764 624	8 153 387	1 935 240	9 672 382	2 459 213	11 386 238	2 277 919	12 155 055	4 297 743	10 913 967	3 526 431	90	745,2
64	Krośnice n. Dunajcem	9 170 254	2 904 434	12 187 579	3 795 326	15 177 367	5 946 954	17 056 720	5 098 205	18 874 086	5 730 865	18 750 052	5 657 447	99	843,4
65	Krynica-Zdrój	36 366 645	23 286 746	40 924 448	23 319 302	65 808 456	47 798 017	93 771 825	51 751 370	78 727 837	44 427 182	72 457 845	43 931 862	92	2 591,7
66	Krzyszowice	40 907 069	23 498 913	52 756 875	30 033 953	61 358 549	36 840 257	76 350 602	40 362 080	80 035 050	41 721 514	78 966 571	44 679 742	99	1 375,0
67	Książ Wielki	7 985 565	3 112 234	10 138 075	3 110 650	12 647 197	4 480 806	16 734 242	4 087 622	17 236 359	6 475 090	17 244 737	6 379 508	100	1 206,9
68	Lanckorona	8 638 940	3 115 244	10 931 892	3 756 293	14 664 250	6 279 180	21 131 176	5 514 672	17 323 146	5 082 397	20 444 482	5 328 864	118	862,0
69	Laskowa	11 571 821	2 368 696	20 832 819	5 435 401	19 820 446	4 572 096	28 746 286	4 224 346	26 900 554	4 916 081	27 448 965	6 358 589	102	806,9
70	Libiąż	32 466 388	20 933 974	41 188 998	26 568 492	42 053 661	27 230 190	45 125 136	27 349 129	51 407 486	31 721 562	54 792 274	35 070 640	107	1 541,5
71	Limanowa gm.	27 894 306	16 525 937	45 247 952	10 506 551	53 964 975	15 412 990	72 752 455	16 137 473	71 784 238	22 439 883	68 000 729	19 948 707	95	818,9
72	Limanowa m	33 378 390	8 704 417	38 930 731	21 976 920	42 102 330	24 305 251	47 425 584	26 718 008	53 687 953	27 887 327	53 932 613	27 576 956	100	1 822,5
73	Lipinki	10 814 947	3 752 664	14 116 360	4 524 220	15 821 584	4 657 714	20 263 300	3 796 248	19 364 987	4 987 476	20 010 727	5 467 606	103	805,8
74	Lipnica Murowana	8 313 801	1 819 732	11 092 432	2 073 186	13 752 268	3 511 746	16 159 222	3 094 831	18 640 941	5 460 111	18 129 787	5 862 113	97	1 054,1
75	Lipnica Wielka	10 291 551	1 904 394	13 843 755	2 798 610	14 118 416	2 122 178	16 738 624	1 937 267	21 833 741	2 721 861	19 819 634	2 814 880	91	474,8
76	Lisia Góra	20 234 266	5 532 505	26 255 807	6 515 071	30 811 024	8 174 058	35 307 732	7 867 378	39 613 465	10 383 292	40 568 709	10 594 245	102	718,8
77	Liszki	20 249 721	7 421 771	26 238 713	9 819 063	33 381 930	16 131 477	32 287 648	13 377 189	41 657 443	21 827 345	53 636 734	33 989 516	129	2 054,1
78	Lubień	13 309 115	3 049 215	16 267 972	3 083 047	20 186 758	4 478 454	25 132 672	4 187 708	26 294 998	4 793 321	26 738 559	5 597 862	102	566,2
79	Łabowa	8 851 914	2 183 845	12 010 086	2 597 273	14 250 234	3 038 188	21 134 485	5 140 371	20 215 013	5 016 307	21 901 856	4 896 425	108	854,2
80	Łapanów	12 000 608	3 653 617	16 010 668	4 739 826	18 425 423	5 016 013	28 304 938	5 373 532	37 512 201	14 774 511	31 580 718	12 554 731	84	1 607,3

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013		Dynamika dochodów ogółem w % (13:11)	Dochody własne na 1 mieszkanca w 2013 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
81	Łąskie Niżne	13 320 477	5 380 699	19 449 683	8 005 203	22 053 367	7 577 329	27 677 024	9 118 169	29 850 291	8 449 287	27 765 708	8 722 323	93	951,0
82	Łącko	23 358 066	5 088 458	30 668 599	5 553 396	39 593 308	9 014 923	47 171 842	8 658 300	50 113 393	9 799 142	54 579 397	12 148 787	109	760,3
83	Łososina Dolna	16 003 268	5 471 041	20 475 453	5 903 085	25 379 737	7 731 727	33 322 671	6 285 080	36 214 051	7 462 306	34 875 036	10 796 043	96	1 015,4
84	Łukowica	15 107 870	2 551 239	21 477 436	3 078 668	25 540 760	4 193 001	32 973 649	3 977 313	32 945 940	4 195 664	32 254 957	5 440 156	98	555,7
85	Łuzna	12 320 291	2 662 045	16 365 188	3 123 414	20 373 022	4 629 838	22 243 306	3 362 903	25 717 178	4 827 225	23 815 286	5 077 654	93	607,1
86	Maków Podhalański	21 795 111	8 568 286	27 587 255	10 743 606	32 584 566	13 546 701	36 046 135	12 920 045	40 108 400	14 559 437	40 681 465	14 541 105	101	887,4
87	Mędziszew	4 655 463	995 576	6 579 815	1 157 810	8 840 357	2 684 502	10 817 532	1 523 222	10 616 006	1 555 373	9 660 116	1 821 759	91	518,3
88	Michałowice	10 439 798	4 294 993	14 789 823	6 839 514	18 271 323	8 930 549	19 448 565	9 284 172	24 793 202	11 844 338	26 535 962	13 748 830	107	1 431,0
89	Miechów	25 434 102	12 260 099	37 082 215	19 652 711	39 630 052	19 570 646	41 490 872	20 145 385	50 552 818	22 318 852	50 836 805	24 731 205	101	1 240,4
90	Mogilany	17 050 709	8 091 616	23 882 688	10 839 632	30 875 020	18 340 600	29 782 161	16 784 244	35 589 239	20 053 959	37 824 690	23 189 078	106	1 780,1
91	Moszczenica	6 826 757	1 280 215	9 101 829	1 785 219	11 096 774	2 705 093	15 153 555	4 182 155	17 279 590	2 806 639	16 353 904	4 961 627	95	1 015,3
92	Mszana Dolna gm.	26 814 573	6 094 606	35 134 950	7 113 580	43 039 958	10 180 092	48 146 170	7 317 527	50 144 854	11 047 772	49 902 622	9 331 901	100	540,2
93	Mszana Dolna m.	11 665 223	5 652 793	13 409 705	5 399 893	18 073 817	8 505 744	20 777 366	8 464 909	23 910 257	10 272 689	25 185 674	10 934 966	105	1 385,0
94	Mucharz	5 898 464	2 211 988	11 716 361	6 955 798	10 572 409	5 229 250	13 622 318	6 915 249	13 365 887	4 430 921	13 810 333	5 418 305	103	1 338,8
95	Muszyna	19 827 124	10 277 724	29 272 327	15 837 151	30 396 850	15 390 416	57 886 477	21 348 997	53 616 496	18 207 976	58 235 827	20 415 898	109	1 738,0
96	Mysłenice	59 672 141	30 276 781	72 996 699	36 086 473	101 162 816	58 451 633	114 177 263	55 994 555	149 702 350	98 141 906	134 702 343	81 351 126	90	1 894,6
97	Nawojowa	11 878 007	2 921 936	16 097 013	3 538 038	20 874 518	6 297 085	22 428 265	4 609 520	24 873 448	7 046 505	24 539 494	6 692 143	99	806,5
98	Nieźwiedź	12 241 525	3 019 835	15 884 311	2 912 771	18 821 618	4 997 519	22 455 531	3 773 396	23 265 113	4 125 673	25 355 145	5 922 470	109	825,5
99	Niepołomice	40 643 106	22 704 918	73 540 671	48 539 920	95 589 880	68 964 212	103 615 387	65 463 006	89 995 130	49 376 411	94 959 799	58 089 344	106	2 292,6
100	Nowe Brzesko	7 180 826	1 972 325	10 111 149	2 868 216	13 077 959	4 321 560	18 796 682	3 662 708	21 166 755	4 551 282	21 027 269	5 803 049	99	993,2
101	Nowy Targ gm.	48 965 603	30 840 730	44 381 012	9 765 357	51 358 519	10 934 390	63 510 446	12 145 021	64 836 845	10 334 481	74 270 524	18 977 835	115	809,6

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013		Dynamika dochodów ogółem w % (13:11)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2013 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
102	Nowy Targ m.	31 165 233	6 583 526	58 783 577	35 667 938	69 486 422	43 243 161	91 823 845	52 729 540	101 332 084	59 538 948	116 890 839	63 931 359	115	1 894,2
103	Nowy Wiśnicz	17 463 306	5 087 323	22 822 990	5 189 961	30 328 716	10 129 318	36 573 090	11 205 195	40 935 811	17 261 181	38 715 953	14 758 674	95	1 096,6
104	Ochocka Dolna	12 992 093	2 336 349	18 151 287	3 638 361	26 564 605	9 314 637	29 049 126	5 277 762	28 564 239	5 909 461	30 627 640	8 322 332	107	992,9
105	Olesno	10 522 629	2 287 494	13 781 081	1 997 627	16 896 325	3 988 184	20 705 257	3 740 621	24 481 480	4 307 470	20 735 121	4 020 622	85	508,9
106	Olkusz	67 497 648	42 510 619	84 820 390	50 985 784	104 263 187	69 344 174	107 915 736	66 368 948	123 003 589	74 716 795	127 851 122	79 442 141	104	1 586,3
107	Osiek	10 456 998	3 912 254	13 302 599	4 854 804	16 627 040	6 787 311	17 310 622	6 366 908	22 972 315	9 197 301	20 691 031	9 746 758	90	1 205,7
108	Oświęcim gm.	23 176 553	13 548 804	28 575 979	15 925 617	34 661 294	21 113 717	39 201 681	19 855 339	46 976 867	24 964 763	46 099 051	25 385 831	98	1 421,5
109	Oświęcim m.	75 099 638	52 956 433	101 885 288	73 269 017	114 356 232	84 285 066	122 547 000	79 155 430	135 075 069	88 090 106	145 844 547	97 298 128	108	2 446,2
110	Pałacznica	5 322 878	1 716 047	6 914 615	1 481 200	8 852 701	2 517 652	11 154 428	1 787 403	11 983 183	2 674 323	14 150 852	3 225 814	118	883,8
111	Pcim	14 840 311	3 563 548	19 789 595	5 295 291	23 155 594	6 759 048	29 171 140	6 481 341	31 575 347	9 181 507	31 210 173	8 560 346	99	789,3
112	Pivniczna-Zdrój	17 346 356	6 635 940	22 046 701	7 295 218	25 783 150	9 160 869	32 230 826	9 649 271	40 343 112	18 122 020	37 854 734	12 081 100	94	1 129,5
113	Plesna	17 268 848	4 047 983	21 678 250	4 257 283	25 036 228	6 475 646	32 647 261	5 445 565	30 892 497	6 665 285	31 997 766	7 751 442	104	651,6
114	Podegrodzie	17 176 939	3 809 411	22 840 534	4 293 804	29 008 719	7 497 062	31 392 870	6 085 623	40 157 501	10 821 772	39 148 465	9 561 362	97	762,5
115	Polanka Wielka	6 647 846	3 308 070	6 915 550	2 795 780	8 569 827	3 688 598	10 716 291	3 917 537	11 213 896	4 362 253	11 705 556	5 200 383	104	1 222,2
116	Poronin	14 263 067	3 825 403	19 328 903	5 000 240	24 696 920	8 009 411	34 284 833	8 005 319	29 856 061	9 513 642	29 655 008	9 794 763	99	863,7
117	Proszowice	21 823 276	8 703 858	28 127 575	10 345 541	34 884 119	14 292 615	36 120 291	14 041 272	41 738 318	16 893 084	43 100 854	18 118 147	103	1 102,9
118	Przeciszów	9 386 441	3 936 869	11 644 972	4 871 040	13 611 045	5 757 032	13 303 841	5 305 952	19 479 417	6 033 483	19 301 325	9 243 241	99	1 368,2
119	Raba Wyżna	18 230 095	3 864 027	24 671 180	5 193 199	34 912 725	11 824 848	35 030 841	7 583 029	36 077 230	7 713 290	40 611 510	10 264 447	113	708,0
120	Rabka-Zdrój	24 772 962	11 301 803	31 439 762	14 484 668	41 648 759	22 421 847	42 143 884	16 970 205	46 563 754	20 102 357	46 297 786	19 052 489	99	1 090,0
121	Racibowice	9 918 325	2 421 867	13 397 735	2 901 652	18 191 477	5 031 098	21 306 091	3 914 742	25 120 769	5 778 094	28 711 738	11 271 703	114	1 832,8
122	Racławice	4 163 521	1 163 687	5 565 298	1 499 242	6 884 828	2 292 942	7 196 214	1 776 236	10 062 069	3 054 526	8 231 252	2 127 345	82	858,1

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013		Dynamika dochodów ogółem w% (13:11)	Dochody własne na 1 mieszkalnika w 2013 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
123	Radgoszcz	11 516 776	1 916 330	15 249 965	1 817 642	18 802 875	3 787 930	28 474 122	2 713 568	28 280 627	2 646 888	25 384 036	3 244 147	90	438,5
124	Radłów	13 651 554	4 350 759	17 315 818	4 973 342	21 472 714	7 645 655	25 114 228	6 083 527	32 018 554	8 230 685	26 292 226	8 148 563	82	835,1
125	Radziemice	4 828 832	1 523 799	6 451 630	1 636 495	7 809 666	2 734 963	9 476 301	2 294 186	11 031 000	2 880 775	10 403 654	3 792 858	94	1 093,0
126	Ropa	8 062 694	1 418 208	10 552 437	1 447 315	13 843 310	3 819 856	18 833 747	2 112 505	19 250 459	2 316 812	19 185 353	3 053 852	100	569,7
127	Ryglice	16 210 911	3 363 125	21 864 894	3 526 832	26 522 558	5 527 558	36 586 276	4 700 573	36 623 503	5 907 735	35 189 046	7 255 099	96	619,8
128	Rytko	6 435 136	2 136 846	7 430 296	1 860 988	9 042 290	2 953 276	11 693 045	3 528 777	11 835 943	3 166 215	10 921 957	3 348 536	92	873,2
129	Rzepiennik Strzyżewski	9 730 925	1 807 118	14 317 581	2 936 185	16 257 458	3 147 057	23 305 582	3 383 135	20 845 883	2 946 612	20 066 323	3 675 020	96	538,0
130	Rzeczawa	15 526 261	4 170 000	18 146 203	3 999 244	23 044 486	6 628 114	28 817 861	8 346 378	31 626 702	9 684 677	35 068 858	11 406 645	111	1 026,7
131	Sękowa	8 070 594	2 380 966	10 074 320	2 568 463	15 471 832	5 295 838	15 539 149	3 599 980	22 052 618	8 011 034	17 482 648	5 030 037	79	1 016,4
132	Siepraw	12 077 053	4 863 910	15 400 010	6 113 508	20 513 392	10 249 709	21 464 216	9 118 002	31 218 429	9 285 507	24 461 904	9 967 004	78	1 186,3
133	Skala	13 218 621	5 956 909	17 990 181	7 546 300	20 663 473	8 893 472	23 396 001	10 460 484	30 031 724	10 823 076	30 357 527	11 914 328	101	1 152,6
134	Skawina	63 997 296	40 072 715	80 270 745	49 871 077	107 475 105	74 437 708	117 245 947	75 561 168	150 687 638	85 582 825	134 921 247	89 747 307	90	2 083,9
135	Skrzyszów	20 520 392	7 487 491	24 132 277	7 427 781	30 990 542	12 402 597	34 127 288	10 634 611	35 915 155	13 193 729	38 389 887	15 550 554	107	1 123,8
136	Słaboszów	4 905 213	1 528 169	7 127 677	2 209 752	8 008 029	2 298 936	8 604 384	2 693 447	9 725 761	2 913 914	9 260 972	2 486 858	95	670,9
137	Słomniki	20 082 886	7 410 599	25 856 130	8 611 953	33 069 845	12 977 091	35 569 484	10 311 245	39 788 270	13 412 354	42 852 713	14 445 920	108	1 047,6
138	Słopnice	9 367 185	1 469 517	13 560 158	2 224 919	16 040 801	2 493 102	22 586 886	2 781 132	23 580 278	5 306 413	25 590 237	6 883 912	109	1 070,6
139	Spytkowice (pow. nowotarski)	6 857 838	2 640 126	7 909 524	2 545 430	9 757 123	3 427 538	11 776 240	3 140 463	12 721 591	3 523 487	16 288 103	7 113 133	128	1 622,5
140	Spytkowice (pow. wadowicki)	13 592 173	4 694 779	17 290 112	5 823 806	22 062 438	8 473 699	24 750 661	7 944 701	27 386 360	9 931 921	27 157 765	10 762 856	99	1 060,3
141	Stary Sącz	32 490 142	9 768 953	46 816 204	17 063 569	54 248 263	21 160 379	61 629 388	14 346 153	63 677 481	18 739 055	68 835 738	19 456 416	108	833,2
142	Stryszawa	16 719 723	5 571 719	22 253 523	7 403 304	25 796 881	9 719 592	27 329 085	7 727 230	32 352 368	10 490 801	32 855 906	11 625 234	102	989,3

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013		Dynamika dochodów ogółem w % (13:11)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2013 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
143	Stryków	9 780 103	3 032 280	23 639 186	14 575 555	14 533 514	4 891 011	16 181 058	4 434 629	21 165 814	8 171 863	18 153 199	6 406 117	86	939,7
144	Sucha Beskidzka	14 689 035	9 485 458	17 518 798	10 658 990	20 411 291	13 767 663	23 930 262	14 102 658	25 299 369	15 478 717	26 162 942	16 042 398	103	1 689,6
145	Sułkowice	19 325 110	6 288 630	24 144 296	7 981 178	29 999 574	11 318 802	33 090 113	9 922 440	45 159 085	12 236 538	45 924 149	13 501 207	102	926,9
146	Sułoszowa	9 607 330	3 604 524	11 165 233	2 466 791	13 113 738	3 523 786	20 006 507	6 020 043	18 666 127	4 002 571	19 579 699	5 243 065	105	901,5
147	Szafary	15 015 525	4 073 256	18 745 805	3 926 478	23 553 305	6 637 003	30 002 245	4 841 115	29 902 228	5 625 439	26 848 720	5 721 192	90	529,8
148	Szczawnica	10 983 897	5 482 885	15 734 384	7 604 477	17 155 155	9 454 093	36 018 222	14 566 244	23 838 966	10 113 421	24 372 123	10 400 780	102	1 398,5
149	Szczucin	22 991 695	7 448 312	34 112 791	15 287 170	32 172 472	10 650 080	62 240 800	7 461 072	50 623 582	8 842 627	43 721 126	12 578 468	86	944,9
150	Szczurowa	14 213 546	4 607 310	21 385 750	7 073 453	22 366 465	6 437 627	44 147 717	7 071 188	34 935 419	6 633 567	30 266 890	9 418 544	87	965,9
151	Szerzyny	11 851 057	2 748 618	15 976 902	2 947 507	20 540 910	5 501 132	27 674 091	6 236 573	22 760 211	3 176 754	22 912 467	3 693 281	101	460,3
152	Świątniki Górne	12 525 676	5 604 485	15 848 895	6 349 251	21 863 985	10 421 311	23 960 064	8 901 019	29 125 331	13 425 557	30 462 497	12 963 139	105	1 354,4
153	Tarnów	33 025 444	16 084 437	40 832 510	18 313 184	51 875 224	24 500 563	69 382 333	25 548 386	68 099 353	29 347 441	65 819 609	30 895 024	97	1 241,7
154	Tokarnia	11 345 211	2 257 172	16 552 048	3 142 691	19 598 015	3 885 823	22 433 274	3 756 669	25 591 875	5 172 322	23 966 432	5 071 708	94	591,8
155	Tomice	9 690 718	3 222 324	12 367 337	3 858 824	15 141 197	4 897 093	17 350 094	5 363 121	19 177 393	6 345 962	19 880 143	6 992 221	104	898,3
156	Trzciana	8 181 896	2 340 896	12 046 113	3 441 416	12 254 881	3 378 213	15 135 456	3 432 924	24 114 882	11 578 419	17 191 709	4 453 078	71	831,4
157	Trzebinia	58 726 396	43 321 988	79 081 046	54 093 644	93 356 884	71 362 606	94 815 987	61 611 354	97 985 871	65 358 005	104 980 711	70 342 572	107	2 046,7
158	Trzyciąż	9 171 002	2 330 033	12 559 024	3 225 725	15 777 810	4 965 165	18 447 746	3 634 194	22 281 991	7 275 491	19 754 089	5 775 609	89	814,4
159	Tuchów	24 536 421	7 297 531	30 380 264	7 437 815	36 105 922	10 547 275	50 967 061	8 934 916	47 070 186	10 963 141	51 277 368	12 154 100	109	671,1
160	Źymbark	10 025 636	3 535 949	14 903 187	5 289 649	17 492 643	8 103 677	20 013 864	7 163 398	21 269 583	7 893 164	20 542 938	7 713 028	97	1 191,4
161	Uście Gorlickie	13 327 829	3 679 427	21 146 609	7 182 023	22 228 993	6 268 660	27 467 639	5 906 874	30 215 656	7 277 793	30 500 389	10 206 517	101	1 519,3
162	Wadowice	58 014 204	36 253 751	74 166 940	35 477 688	78 719 229	45 693 986	88 573 315	46 299 927	102 843 019	50 180 800	93 400 400	52 139 884	91	1 370,2
163	Wieliczka	61 331 622	31 066 290	85 619 764	44 713 020	109 820 527	64 196 791	128 097 621	62 961 411	138 512 606	72 170 041	172 186 519	80 800 586	124	1 475,1

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013		Dynamika dochodów ogółem w % (13:11)	Dochody własne na 1 mieszkanca w 2013 r.
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
		11 860 647	6 816 666	19 484 127	13 006 882	28 641 498	21 663 633	33 583 049	22 992 356	30 883 883	19 853 373	34 629 211	24 943 963		
164	Wielka Wieś	11 860 647	6 816 666	19 484 127	13 006 882	28 641 498	21 663 633	33 583 049	22 992 356	30 883 883	19 853 373	34 629 211	24 943 963	112	2 294,5
165	Wieprz	16 175 989	6 059 707	20 780 223	6 650 077	25 808 902	9 845 092	29 376 319	7 998 745	33 011 009	9 697 041	36 090 454	10 810 647	109	902,2
166	Wierchosławice	21 963 937	13 389 769	18 031 979	7 505 874	19 433 396	8 224 133	29 329 149	13 458 416	26 295 803	11 129 533	24 280 325	12 365 707	92	1 161,8
167	Wietrzychowice	5 828 277	1 542 869	7 431 256	1 511 374	11 528 351	5 016 466	22 548 521	2 453 636	11 837 183	2 120 842	15 423 533	3 114 593	130	774,8
168	Wiśniowa	10 638 868	3 269 896	14 351 995	3 847 577	16 836 331	4 975 596	20 379 797	4 527 446	20 967 054	5 534 574	20 417 862	5 868 442	97	816,0
169	Wojnicz	19 047 013	6 043 900	24 684 736	8 261 230	29 509 446	10 507 259	30 624 090	9 112 705	37 723 265	12 122 915	34 332 041	12 376 939	91	930,1
170	Wolbrom	31 357 757	15 280 710	39 439 543	19 930 756	46 684 494	25 931 786	50 739 992	23 847 313	56 295 128	26 508 029	57 820 099	30 411 537	103	1 298,1
171	Zabierzów	31 374 115	18 793 312	42 738 368	26 527 378	55 853 517	37 794 658	68 625 686	40 415 178	67 156 594	40 941 229	82 181 069	53 949 234	122	2 163,9
172	Zakliczyn	17 220 683	4 223 721	24 081 735	6 247 798	27 143 446	6 869 548	29 737 748	6 113 771	36 417 552	8 560 549	36 798 211	9 481 097	101	764,4
173	Zakopane	56 759 150	43 617 127	65 060 089	49 661 257	79 838 408	62 826 437	94 585 871	67 188 317	94 082 982	67 106 109	96 303 054	75 215 767	102	2 709,4
174	Zator	13 479 382	5 890 402	17 529 361	7 456 611	20 052 121	9 908 560	26 607 176	11 187 789	31 806 047	15 755 543	32 907 748	15 818 223	103	1 706,8
175	Zawoja	13 805 738	4 362 296	17 515 778	4 564 072	19 578 609	5 749 088	22 960 531	5 449 172	25 707 173	6 587 503	28 544 869	9 811 075	111	1 082,7
176	Zembrzyce	8 454 331	3 083 208	17 300 098	10 566 642	16 003 210	8 426 419	14 672 937	5 013 033	14 224 136	4 308 824	15 253 931	4 490 431	107	796,3
177	Zielonki	22 322 639	11 729 058	37 210 808	25 936 960	43 974 680	31 355 645	55 045 254	27 862 398	50 475 762	31 806 331	61 575 086	35 298 495	122	1 769,1
178	Żabno	26 124 016	9 909 479	32 511 560	10 419 713	41 275 959	17 681 736	43 347 611	12 068 208	65 999 806	18 477 381	50 756 275	19 916 847	77	1 047,0
179	Żęgotina	9 697 780	2 320 292	12 412 685	3 080 961	14 028 751	3 737 681	18 005 189	3 104 238	19 056 958	3 531 034	19 494 470	5 027 149	102	949,8
	średnia dla wszystkich gmin w województwie													100	1 119,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 74. Dochody gmin (w zł) – dynamika dochodów ogółem w latach 2012–2013

Lp.	Wyszczególnienie	2012 rok		2013 rok		Dynamika dochodów ogółem w % (5:3)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2013 r.						
1	Wietrzychowice	11 837 183	2 120 842	15 423 533	3 114 593	130
2	Liszki	41 657 443	21 827 345	53 636 734	33 989 516	129
3	Spytkowice (pow. nowotarski)	12 721 591	3 523 487	16 288 103	7 113 133	128
4	Wieliczka	138 512 606	72 170 041	172 186 519	80 800 586	124
5	Zabierzów	67 156 594	40 941 229	82 181 069	53 949 234	122
6	Zielonki	50 475 762	31 806 331	61 575 086	35 298 495	122
7	Pałecznicza	11 983 183	2 674 323	14 150 852	3 225 814	118
8	Lanckorona	17 323 146	5 082 397	20 444 482	5 328 864	118
9	Nowy Targ	101 332 084	59 538 948	116 890 839	63 931 359	115
10	Dębno	33 063 077	8 639 006	38 024 412	9 721 895	115
II gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2013 r.						
1	Grybów	26 128 170	6 392 826	17 831 356	5 972 143	68
2	Trzciana	24 114 882	11 578 419	17 191 709	4 453 078	71
3	Żabno	65 999 806	18 477 381	50 756 275	19 916 847	77
4	Siepraw	31 218 429	9 285 507	24 461 904	9 967 004	78
5	Sękowa	22 052 618	8 011 034	17 482 648	5 030 037	79
6	Gręboszów	11 542 900	2 017 993	9 185 480	2 231 130	80
7	Bolesław	8 289 268	1 274 665	6 752 005	1 653 741	81
8	Raclawice	10 062 069	3 054 526	8 231 252	2 127 345	82
9	Radłów	32 018 554	8 230 685	26 292 226	8 148 563	82
10	Łapanów	37 512 201	14 774 511	31 580 718	12 554 731	84
III średnia dla wszystkich gmin województwa w 2013 r.						100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 75. Gminy o najwyższych i najniższych dochodach bez dotacji na 1 mieszkańca w 2013 roku (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Dotacje	Dochody (3–4)	Liczba ludności	Kwota w zł/1 mieszkańca (5:6)
1	2	3	4	5	6	7
I gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca						
1	Raciechowice	28 711 738	7 146 488	21 565 250	6 150	3 506,5
2	Uście Gorlickie	30 500 389	8 263 352	22 237 037	6 718	3 310,1
3	Krynica-Zdrój	72 457 845	16 601 466	55 856 379	16 951	3 295,2
4	Łapanów	31 580 718	6 393 563	25 187 155	7 811	3 224,6

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Dotacje	Dochody (3–4)	Liczba ludności	Kwota w zł/1 mieszkańca (5:6)
5	Niepołomice	94 959 799	13 622 475	81 337 324	25 338	3 210,1
6	Zakopane	96 303 054	9 544 807	86 758 247	27 761	3 125,2
7	Słupnice	25 590 237	5 516 580	20 073 657	6 430	3 121,9
8	Spytkowice (pow. nowotarski)	16 288 103	2 796 632	13 491 471	4 384	3 077,4
9	Bolesław (pow. olkuski)	26 079 923	2 149 886	23 930 037	7 844	3 050,7
10	Żegocina	19 494 470	3 513 631	15 980 839	5 293	3 019,2
II gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca						
1	Wierzchosławice	24 280 325	4 709 355	19 570 970	10 644	1 838,7
2	Gręboszów	9 185 480	2 803 339	6 382 141	3 467	1 840,8
3	Maków Podhalański	40 681 465	9 794 825	30 886 640	16 386	1 884,9
4	Bolesław (pow. dąbrowski)	6 752 005	1 486 896	5 265 109	2 792	1 885,8
5	Kocmyrzów-Luborzycza	33 014 293	5 402 546	27 611 747	14 496	1 904,8
6	Kozłów	10 913 967	1 816 370	9 097 597	4 732	1 922,6
7	Olesno	20 735 121	5 423 952	15 311 169	7 901	1 937,9
8	Kęty	82 175 601	15 356 333	66 819 268	34 277	1 949,4
9	Dąbrowa Tarnowska	59 096 473	17 829 004	41 267 469	21 088	1 956,9
10	Dębno	38 024 412	9 567 878	28 456 534	14 498	1 962,8
średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						2 370,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 76. Dochody gmin – dynamika dochodów własnych w 2012–2013 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2012 rok		2013 rok		Dynamika dochodów własnych w % (6:4)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2013 r.						
1	Spytkowice	12 721 591	3 523 487	16 288 103	7 113 133	202
2	Raciechowice	25 120 769	5 778 094	28 711 738	11 271 703	195
3	Nowy Targ	64 836 845	10 334 481	74 270 524	18 977 835	184
4	Moszczenica	17 279 590	2 806 639	16 353 904	4 961 627	177
5	Liszki	41 657 443	21 827 345	53 636 734	33 989 516	156
6	Przeciszów	19 479 417	6 033 483	19 301 325	9 243 241	153
7	Zawoja	25 707 173	6 587 503	28 544 869	9 811 075	149
8	Gnojnik	23 653 262	5 260 457	24 613 928	7 752 334	147
9	Wietrzychowice	11 837 183	2 120 842	15 423 533	3 114 593	147
10	Łososina Dolna	36 214 051	7 462 306	34 875 036	10 796 043	145

Lp.	Wyszczególnienie	2012 rok		2013 rok		Dynamika dochodów włas- nych w % (6:4)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
II	gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2013 r.					
1	Trzciana	24 114 882	11 578 419	17 191 709	4 453 078	38
2	Sękowa	22 052 618	8 011 034	17 482 648	5 030 037	63
3	Piwniczna-Zdrój	40 343 112	18 122 020	37 854 734	12 081 100	67
4	Gromnik	29 034 893	7 620 594	25 144 075	5 300 904	70
5	Raławice	10 062 069	3 054 526	8 231 252	2 127 345	70
6	Koszyce	21 061 376	10 341 398	18 389 082	7 916 885	77
7	Jordanów	32 389 073	9 746 484	31 689 762	7 626 173	78
8	Stryszów	21 165 814	8 171 863	18 153 199	6 406 117	78
9	Trzyciąż	22 281 991	7 275 491	19 754 089	5 775 609	79
10	Czarny Dunajec	66 969 830	14 832 001	62 872 826	11 838 508	80
III	średnia dla wszystkich gmin województwa w 2013 r.					112

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 77. Wydatki majątkowe gmin w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2004			2006			2008			2010			2012			2013	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)			Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)			Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)			Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)			Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)				
		Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydanki majątkowe	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14					
1	Bochnia	6 450 057	14,55	10 112 127	16,21	16 651 490	24,18	19 777 335	23,74	10 820 245	12,94	15 370 862	20,21					
2	Bukowno	4 211 603	19,89	1 763 544	7,86	3 662 527	14,03	5 310 434	17,63	11 327 328	30,04	6 495 930	23,89					
3	Gorlice	4 611 024	10,47	16 888 508	25,49	13 698 210	21,41	20 126 110	25,25	18 394 228	22,82	17 143 935	27,44					
4	Grybów	1 442 126	14,61	522 070	4,41	3 780 132	23,76	5 958 574	28,82	12 570 858	45,10	2 876 001	17,09					
5	Jordanów	317 072	4,32	1 982 783	22,21	1 313 311	11,23	434 395	3,17	631 392	4,69	879 243	6,51					
6	Limanowa	4 844 398	16,64	10 707 276	24,73	4 342 741	10,94	10 884 542	20,22	12 075 501	22,49	12 491 149	27,47					
7	Mszana Dolna	668 579	6,26	732 140	3,86	2 502 433	13,49	3 306 380	15,14	5 328 552	22,41	7 331 690	40,32					
8	Nowy Targ	13 383 325	26,93	15 916 167	24,23	21 095 804	29,90	30 381 803	33,09	36 926 234	34,08	27 126 772	36,02					
9	Oświęcim	10 636 416	13,85	16 644 124	15,95	21 621 404	18,97	22 486 311	17,80	24 949 571	17,67	35 525 083	28,50					
10	Sucha Beskidzka	4 257 593	28,76	3 655 684	16,59	4 961 823	23,79	6 751 825	27,07	3 647 085	15,26	6 039 012	28,76					
11	Zakopane	6 595 423	12,93	9 884 638	13,98	18 698 491	22,50	42 084 166	35,48	26 950 160	25,03	13 401 498	16,51					
	Razem miasta	57 417 616	15,89	88 809 061	14,63	112 328 366	21,06	167 501 875	20,62	163 621 154	22,96	144 681 175	24,79					
12	Alwernia	274 784	1,73	2 127 966	9,75	1 356 567	4,31	4 607 022	17,10	3 384 821	10,68	4 448 571	14,89					
13	Andrychów	6 985 634	12,06	14 897 831	19,29	11 163 122	9,57	22 081 581	21,91	17 023 262	15,96	11 212 615	10,46					
14	Biecz	2 245 050	9,94	6 568 802	20,33	3 558 860	6,71	19 228 927	45,09	10 936 345	20,12	5 047 584	10,77					
15	Bobowa	3 753 430	22,03	2 995 167	13,67	5 583 683	15,39	17 613 586	61,50	9 868 256	30,80	5 304 102	17,37					
16	Brzesko	12 925 084	22,33	11 910 776	18,21	8 136 644	8,76	21 890 204	26,43	7 870 774	9,12	6 811 518	7,34					
17	Brzeszcze	6 816 361	17,63	8 665 755	18,16	5 899 683	10,92	1 751 615	3,50	3 410 292	6,62	3 063 674	5,83					

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
18	Chełmek	2 981 783	15,80	7 525 517	33,53	5 020 291	13,13	2 450 063	8,37	11 433 143	31,71	2 606 884	9,11
19	Chrzanów	10 862 156	13,55	9 732 745	9,68	19 260 146	12,62	28 729 510	24,13	34 407 247	23,73	24 375 668	17,52
20	Ciężkowice	4 494 737	23,80	4 328 410	17,84	2 320 204	5,90	8 443 365	24,85	6 894 964	18,78	7 779 808	20,28
21	Czchów	7 320 141	35,50	2 057 350	7,55	1 448 370	4,01	6 179 984	22,30	6 328 946	18,58	4 730 476	14,19
22	Dąbrowa Tarnowska	4 809 537	18,30	14 139 654	39,99	7 750 437	13,69	14 199 390	29,16	8 659 315	15,29	9 050 977	16,48
23	Dobczyce	4 293 520	17,64	7 871 935	21,80	8 049 652	13,31	23 002 644	53,52	19 968 561	35,23	12 557 022	24,31
24	Kalwaria Zebrzydowska	1 010 013	4,09	3 853 983	10,89	2 644 385	4,49	8 479 858	17,58	10 741 492	20,72	9 462 167	16,54
25	Kęty	12 283 152	24,46	16 591 687	28,19	14 806 126	15,97	15 161 555	19,72	13 180 117	15,49	11 374 652	12,96
26	Krynica-Zdrój	6 562 660	20,26	9 219 088	19,03	23 809 011	25,31	31 767 468	49,53	28 680 109	34,89	7 435 698	10,72
27	Krzyszowice	5 084 059	12,57	9 301 126	16,94	15 621 836	18,71	22 914 684	32,99	16 211 593	20,41	8 415 916	10,94
28	Libiąż	3 980 410	11,50	10 741 306	25,63	2 470 776	4,77	2 643 644	5,34	6 424 116	12,93	8 288 546	15,14
29	Maków Podhalański	2 972 150	13,61	3 038 605	8,78	4 296 032	10,22	5 457 795	13,97	3 478 974	8,41	4 968 544	12,44
30	Miechów	2 483 580	9,56	8 282 133	23,78	10 154 447	18,12	7 017 590	15,23	9 082 593	17,18	6 254 173	12,43
31	Muszyna	4 641 651	23,70	12 307 421	31,33	5 438 436	8,93	30 837 337	89,32	21 129 700	37,45	25 996 927	43,34
32	Myślenice	9 098 989	15,45	12 613 961	11,87	29 692 753	14,38	34 582 449	31,63	74 609 744	50,00	62 780 679	37,79
33	Niepołomice	8 179 926	18,44	28 194 561	28,77	40 324 530	39,54	23 596 153	29,06	20 384 087	22,00	15 546 670	16,46
34	Nowe Brzesko	1 654 370	20,99	1 489 004	13,67	4 842 641	18,82	8 461 630	50,56	8 619 012	36,65	2 462 395	12,73
35	Nowy Wiśnicz	2 959 014	15,31	2 202 665	8,46	6 716 975	15,37	7 656 587,00	21,56	6 267 213	13,95	1 798 286	4,79
36	Olkusz	7 105 120	10,60	6 861 458	7,41	15 351 829	11,58	15 969 644,00	14,17	13 480 145	10,77	16 087 003	12,57
37	Piwniczna Zdrój	2 578 404	14,56	574 109	2,49	2 013 836	3,74	10 480 624,00	36,21	17 857 284	39,18	10 467 349	26,81

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem
38	Proszowice	2 570 096	11,26	2 319 767	6,29	1 973 667	4,10	6 391 303,00	15,75	2 960 811	6,53	3 045 068	7,00
39	Rabka-Zdrój	5 314 271	20,51	9 648 838	23,91	11 249 175	22,54	12 293 911,00	29,67	10 405 065	21,65	9 489 129	20,43
40	Radłów	1 521 068	11,31	2 263 082	11,24	3 212 148	11,06	6 236 567	23,59	1 714 379	5,28	3 739 599	13,94
41	Ryglice	4 157 264	23,78	3 274 213	12,66	6 203 363	15,29	12 507 461,00	38,86	9 030 959	24,64	6 648 331	17,63
42	Skala	1 990 260	14,77	5 998 512	27,99	1 985 494	6,76	3 926 726,33	14,86	3 359 325	10,77	6 005 484	18,42
43	Skawina	12 994 893	18,66	18 560 483	20,04	26 164 293	16,39	24 767 447,00	20,73	45 216 263	30,59	24 765 309	18,20
44	Słomniki	4 460 382	20,94	4 531 851	17,08	8 845 146	20,55	14 418 689,00	39,35	8 683 871	21,52	6 751 894	16,55
45	Stary Sącz	8 393 349	24,61	14 668 276	32,57	14 449 899	20,82	15 493 856,00	26,46	13 737 465	21,44	18 853 604	26,28
46	Sutkowice	6 152 284	28,66	5 886 477	22,20	7 118 088	15,89	4 616 121,38	13,04	10 296 983	22,61	14 949 516	30,01
47	Szczawnica	1 224 611	11,92	3 527 590	21,19	5 592 279	16,67	32 738 958,00	170,46	10 867 182	37,85	3 472 741	15,97
48	Szczucin	5 715 344	24,89	13 106 127	44,68	10 609 287	20,04	10 861 769	33,55	20 947 722	41,20	7 120 009	15,83
49	Świątniki Górne	1 075 967	8,76	2 776 793	15,93	5 425 687	16,16	5 767 209,00	21,45	5 074 235	17,03	6 162 288	19,16
50	Trzebinia	7 074 889	11,29	20 372 337	21,94	22 256 040	22,08	19 896 534,00	22,02	14 925 887	15,29	20 976 934	20,52
51	Tuchów	4 874 327	19,65	4 599 634	13,44	6 672 549	13,13	9 598 832,00	22,92	10 429 239	22,18	14 306 862	26,48
52	Wadowice	10 176 619	18,66	18 092 606	25,50	15 415 119	15,34	15 924 100,00	17,51	14 785 285	14,50	9 630 297	10,19
53	Wieliczka	10 458 257	15,98	11 605 941	11,66	42 404 344	28,89	38 070 782,00	29,96	22 450 692	15,86	53 689 362	29,09
54	Wojnicz	1 201 630	6,47	6 656 443	25,11	5 520 222	14,52	3 721 438,10	11,38	5 863 047	15,42	3 874 241	11,76
55	Wolbrom	1 889 126	6,19	1 355 134	3,17	6 106 385	10,51	6 469 360,00	12,15	4 608 831	8,07	3 000 553	5,62
56	Zakliczyn	2 896 187	16,14	5 786 000	22,01	3 228 493	8,22	4 898 356,59	15,39	10 552 758	29,61	8 951 310	24,04
57	Zator	1 783 184	13,43	3 180 734	18,32	5 080 514	14,67	9 871 557,00	43,43	13 937 041	43,83	6 994 256	24,29

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem
58	Żabno	4 817 661	18,66	8 584 183	24,49	9 764 771	13,45	10 478 329,00	22,64	21 485 953	31,80	15 240 657	27,19
	razem miasta-gminy	239 097 384	16,32	384 888 036	23,34	477 008 235	15,16	664 154 215	37,33	651 665 096	22,01	535 995 347	17,29
59	Babice	304 806	2,82	3 092 103	19,49	2 597 915	14,18	1 922 916	9,92	1 407 941	7,29	2 812 389	12,86
60	Biały Dunajec	855 066	9,31	3 051 357	21,87	2 082 046	13,75	1 210 847	6,93	3 300 606	15,02	2 388 891	11,96
61	Biskupice	2 110 848	16,28	4 197 246	20,90	3 553 762	18,01	4 865 958	19,32	2 359 579	10,10	2 244 928	9,80
62	Bochnia	6 911 070	25,18	5 627 440	15,01	4 626 733	12,39	8 748 161	14,34	3 569 068	7,79	5 728 829	11,74
63	Bolesław (pow. dąbrowski)	660 965	15,49	1 189 984	23,00	3 863 934	41,33	3 122 087	28,49	2 545 492	30,32	462 510	7,55
64	Bolesław (pow. olkuski)	3 614 291	22,71	3 096 098	17,22	1 901 418	9,92	7 915 994	23,43	1 554 970	6,00	1 985 409	8,00
65	Borzęcin	2 791 533	21,48	3 067 873	17,16	5 672 395	25,72	6 098 473	21,80	17 609 078	44,01	5 040 871	17,77
66	Brzeźnica	2 311 597	15,36	1 671 260	8,88	2 531 539	11,34	4 425 301	15,59	3 347 318	11,47	4 412 022	14,87
67	Budzów	1 842 580	16,32	2 692 544	15,13	3 862 069	19,41	4 781 356	20,42	3 889 297	15,18	1 119 016	4,66
68	Bukowina Tatrzańska	3 462 457	19,12	7 868 278	32,76	5 495 632	18,25	12 228 474	31,61	3 761 181	10,94	4 252 557	11,80
69	Bystra-Siódzina	1 149 676	11,80	2 612 136	19,24	3 105 598	18,47	3 298 472	16,84	1 172 169	6,16	1 090 431	5,50
70	Charsznica	2 701 112	24,39	5 732 552	42,42	2 824 232	17,89	6 222 313	29,96	5 601 107	24,37	3 721 771	17,40
71	Chełmiec	7 538 372	19,79	9 197 918	17,44	6 967 413	11,28	15 312 022	19,09	16 662 901	19,01	22 183 030	23,43
72	Czarny Dunajec	4 363 088	15,25	7 851 754	17,85	16 694 591	29,84	18 672 175	28,71	17 920 025	26,38	10 994 615	17,44
73	Czemichów	5 694 008	27,36	1 742 658	7,10	5 840 688	18,91	10 981 410	28,03	7 125 174	18,82	5 849 821	16,38
74	Czorsztyn	1 326 243	11,46	5 526 540	34,89	3 327 245	18,13	7 836 738	31,96	3 637 973	17,48	353 687	1,90
75	Dębno	4 806 877	21,89	4 811 691	16,95	8 690 701	27,01	4 339 865	13,15	7 724 390	20,88	6 121 460	17,15
76	Dobra	4 324 123	26,64	8 497 350	43,46	5 587 502	21,70	6 077 655	20,04	4 804 375	16,07	7 073 700	22,20

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem
77	Drwinia	3 129 711	28,32	2 135 685	16,74	967 301	7,83	2 210 615	11,74	4 283 727	20,40	6 672 958	27,43
78	Gdów	3 642 454	14,81	8 664 206	26,70	5 988 401	15,33	14 308 647	27,10	3 422 266	7,50	4 151 633	8,56
79	Gnojnik	3 659 884	30,82	3 169 610	19,10	3 863 791	22,60	11 064 968	40,48	4 688 731	20,18	4 674 155	19,93
80	Gokcza	1 463 266	16,17	4 109 370	31,56	2 194 418	17,79	5 170 459	29,65	3 572 489	22,69	8 484 635	39,62
81	Gorlice	5 108 964	20,22	6 056 884	16,87	8 334 991	20,38	6 346 946	13,91	7 074 669	13,98	6 447 519	12,81
82	Gręboszów	310 233	6,45	198 976	3,04	1 304 963	16,45	3 758 577	29,57	4 387 580	30,31	1 313 171	14,11
83	Gromnik	3 154 554	22,60	2 277 708	12,46	3 195 758	16,82	10 390 614	34,01	4 445 580	16,84	1 204 987	5,19
84	Gródek n. Dunajcem	4 817 823	29,31	5 256 118	22,49	7 410 787	29,05	6 539 068	22,15	9 579 987	27,73	4 431 200	14,39
85	Grybów	3 361 591	9,98	7 826 631	15,76	6 372 781	12,39	16 420 647	22,42	13 957 322	18,26	11 905 271	16,01
86	Igotnia-Wawrzeńczyce	297 098	3,10	3 695 274	25,69	2 144 126	13,19	7 171 598	27,47	4 669 576	20,34	4 102 041	18,44
87	Iwanowice	882 463	8,27	1 343 588	8,82	3 466 680	18,64	3 465 501	15,92	2 704 987	11,18	2 827 295	11,56
88	Iwkowa	2 782 916	25,71	832 021	6,26	430 827	3,05	1 307 994	7,15	5 941 585	25,97	3 843 047	17,87
89	Jablonka	3 602 791	14,50	4 791 528	14,51	11 812 536	27,37	21 916 217	37,24	16 224 562	28,39	18 227 954	30,26
90	Jerzmanowice-Przeżinia	2 193 787	14,94	2 572 838	12,36	2 020 841	9,39	8 693 703	27,41	2 058 661	7,63	2 925 391	11,16
91	Jodłownik	4 393 821	28,04	3 036 951	15,60	3 975 554	18,02	10 408 901	30,65	8 826 786	28,67	5 790 442	19,17
92	Jordanów	2 705 702	17,58	3 697 275	12,81	7 330 862	27,68	8 052 281	25,55	5 849 750	19,18	4 820 213	15,88
93	Kamienica	2 714 632	21,78	2 360 665	13,87	5 621 897	27,08	5 688 693	23,02	4 978 122	19,11	4 614 727	17,34
94	Kamionka Wielka	3 667 181	24,26	1 049 533	5,05	4 950 455	20,78	4 433 436	14,75	4 097 087	14,00	4 325 997	14,83
95	Klucze	1 003 874	4,42	744 376	2,35	991 373	2,92	5 845 709	14,20	3 318 280	7,68	1 734 963	4,15
96	Kłaj	3 675 708	21,00	2 668 841	12,34	815 108	3,69	4 971 133	19,02	6 535 817	21,28	6 176 947	19,82

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
97	Kocmyrzów-Luborzycza	3 047 343	17,93	2 460 528	9,85	4 815 543	19,14	5 394 527	18,81	12 252 899	31,50	3 025 212	9,50
98	Koniusza	2 455 469	20,20	3 716 209	23,55	2 713 053	16,64	4 985 405	23,25	4 774 822	20,80	5 970 502	22,80
99	Korzenna	2 275 033	10,69	1 829 241	5,85	5 685 078	15,62	8 456 099	19,48	9 932 200	20,08	10 598 182	21,77
100	Koszyce	962 529	13,27	2 305 865	16,72	1 538 038	13,97	9 977 293	42,97	9 500 957	43,89	6 775 984	34,52
101	Kościelisko	2 360 322	21,02	4 134 631	21,62	2 983 980	14,62	12 345 025	40,64	5 846 773	23,39	4 101 952	16,98
102	Kozłów	1 875 943	24,88	403 617	4,90	3 151 174	26,51	2 986 410	21,75	1 931 040	16,94	661 482	6,29
103	Krośnice n. Dunajcem	1 871 092	20,00	2 919 361	20,33	3 135 642	20,01	2 627 343	14,27	3 616 788	18,05	2 844 187	15,17
104	Książ Wielki	1 288 569	16,65	1 878 170	17,10	1 662 906	13,25	6 922 224	34,51	2 188 794	13,86	877 014	5,87
105	Lanckorona	1 991 664	22,12	3 439 317	23,46	4 175 389	28,00	3 869 334	18,98	3 814 036	19,66	1 323 241	7,34
106	Laskowa	934 052	7,63	7 709 294	40,60	4 392 380	20,35	9 162 335	29,98	4 584 940	17,00	2 183 536	8,85
107	Limanowa	8 308 624	24,54	14 019 478	31,07	11 466 054	22,41	30 466 142	38,55	15 872 687	22,70	14 151 174	20,03
108	Lipinki	1 871 999	18,24	3 806 881	28,14	1 904 938	12,74	7 695 330	33,33	2 158 274	10,95	2 681 183	13,27
109	Lipnica Muirowana	2 740 923	27,31	484 403	4,29	2 152 996	15,27	1 188 559	7,12	6 088 611	28,95	3 017 720	17,01
110	Lipnica Wielka	3 279 877	28,02	1 867 233	15,16	1 918 776	14,07	2 649 116	15,29	6 903 199	30,64	4 190 532	21,03
111	Lisia Góra	5 798 712	26,38	5 103 215	17,44	4 247 775	14,55	11 448 499	28,11	5 851 665	14,74	4 581 531	11,78
112	Liszki	3 625 980	17,83	4 006 400	14,25	6 481 115	20,56	10 297 562	24,66	10 774 629	25,15	17 154 714	33,24
113	Lubień	3 749 056	24,92	3 997 767	2,13	2 440 058	12,29	3 226 590	12,43	2 713 173	10,21	2 244 685	8,45
114	Łabowa	982 789	10,31	3 019 630	19,13	997 903	6,78	4 831 083	21,59	1 046 747	5,47	2 597 495	12,57
115	Łapanów	1 984 969	15,34	3 927 633	21,46	1 262 844	6,56	6 500 568	21,79	9 608 342	24,92	3 855 047	12,02
116	Łapsze Niżne	2 166 863	16,68	6 383 953	33,57	6 706 802	26,97	6 406 413	22,32	9 405 528	31,77	3 871 146	15,65

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem
117	Łątko	5 644 808	21,70	5 183 806	14,31	10 390 543	24,42	11 715 360	23,43	4 540 042	9,47	10 113 496	18,63
118	Łososina Dolna	3 236 805	20,36	5 082 512	22,78	4 768 285	19,35	10 089 138	26,64	11 590 524	30,70	8 188 952	23,28
119	Łukowica	2 467 981	16,56	807 634	3,59	2 411 720	9,85	7 184 260	21,38	4 394 947	12,96	6 730 256	19,60
120	Łuzna	3 419 735	24,39	2 789 389	15,60	1 538 758	7,89	4 989 982	20,17	3 829 392	14,99	1 123 600	5,01
121	Mędrzechów	206 069	4,52	1 313 464	15,53	1 976 623	21,76	2 011 088	18,65	1 976 672	18,91	295 787	3,20
122	Michałowice	2 236 989	20,31	2 669 552	17,01	3 945 762	21,34	6 223 021	27,10	5 841 877	23,21	3 485 037	14,22
123	Mogilany	1 779 031	10,49	4 182 758	12,21	13 664 042	34,58	2 597 703	8,59	5 608 069	15,10	4 929 381	12,88
124	Moszczenica	823 680	12,34	1 727 289	17,09	1 249 347	11,75	7 072 341	38,99	4 361 250	26,29	2 837 253	19,03
125	Miszana Dolna	11 473 051	35,91	8 526 992	22,00	14 448 331	30,94	13 453 552	26,39	3 894 109	8,82	11 262 801	21,35
126	Mucharz	250 603	4,26	4 233 192	40,48	2 562 013	23,26	5 134 130	31,40	3 801 561	24,55	3 244 813	21,99
127	Nawojowa	2 211 824	18,30	2 609 882	15,84	4 071 841	19,57	8 136 512	32,07	3 699 197	16,71	3 913 960	16,89
128	Niedźwiedź	5 633 670	36,85	3 294 797	18,08	3 310 563	17,52	5 194 281	21,53	4 976 583	19,70	4 571 912	18,14
129	Nowy Targ	6 212 697	19,83	10 206 180	21,72	12 761 998	23,08	19 935 120	29,77	13 757 280	20,89	20 067 480	25,99
130	Ochońnica Dolna	3 506 645	25,79	5 184 234	25,05	9 592 484	37,17	11 413 587	37,57	10 934 961	34,50	6 378 466	22,02
131	Olesno	1 460 921	15,05	1 963 909	10,25	1 165 757	7,56	5 619 705	23,96	4 006 573	19,20	3 112 159	14,65
132	Osiek	1 230 786	12,03	2 141 762	13,44	2 529 278	14,62	1 310 827	7,35	3 433 275	15,49	1 514 619	7,70
133	Oświęcim	1 269 218	5,62	6 238 777	19,72	4 279 442	13,62	6 055 907	14,53	9 046 809	18,76	8 819 506	18,31
134	Pałacznica	2 307 277	34,77	738 590	10,85	1 833 706	21,33	6 536 577	43,64	1 917 468	15,69	3 577 148	25,04
135	Piśm	3 808 787	22,34	2 632 481	11,43	4 178 485	16,79	5 314 121	16,54	2 496 131	8,04	2 578 494	8,44
136	Pleśna	4 135 424	22,36	2 667 467	12,39	3 661 738	14,85	8 577 198	23,57	5 859 301	18,14	4 690 404	14,85

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem
137	Podegrodzie	639 623	3,98	681 335	2,98	4 982 118	18,28	6 949 861	19,49	9 417 631	23,37	6 567 255	17,38
138	Polanka Wielka	1 337 826	20,64	2 432 365	33,69	684 274	8,27	3 018 796	25,29	2 158 959	18,93	1 608 667	13,83
139	Poronin	951 555	7,08	4 621 502	20,70	2 856 442	12,15	11 752 047	32,16	2 860 292	9,97	4 777 754	1,70
140	Przecliszów	3 961 049	35,59	658 809	6,16	1 914 880	14,41	2 991 839	20,30	11 304 086	45,56	5 353 578	27,90
141	Raba Wyżna	2 835 345	15,46	3 608 517	11,43	16 977 608	39,26	4 687 502	13,13	2 527 820	7,36	9 121 501	21,69
142	Radachowice	889 764	8,92	434 684	2,44	1 957 517	10,25	1 053 978	4,40	817 457	3,11	3 835 503	14,54
143	Radawice	761 469	19,02	949 456	15,96	1 762 432	25,89	1 630 626	22,13	2 147 439	24,62	1 897 223	22,15
144	Radgoszcz	4 790 264	33,82	2 454 809	14,39	2 807 294	15,03	11 115 139	36,33	6 583 289	26,47	12 326 733	39,70
145	Radziemice	903 653	17,33	663 790	9,46	1 847 121	22,90	3 739 655	31,67	613 009	6,79	1 693 252	16,77
146	Ropa	1 801 979	21,31	1 258 397	11,63	4 006 916	27,85	5 052 756	26,09	4 678 699	24,22	3 306 697	17,90
147	Rytro	1 474 609	23,19	736 639	10,11	1 162 430	13,71	1 971 780	15,55	3 547 947	24,88	1 197 714	1,25
148	Rzepiennik Strzyzewski	1 102 411	11,28	3 251 333	21,82	1 713 343	10,73	3 684 705	16,77	3 803 174	17,24	1 981 211	9,47
149	Rzezawa	4 640 630	27,20	1 311 793	6,47	1 784 259	8,10	2 965 956	9,56	3 559 168	11,73	7 437 193	21,56
150	Sękowa	102 454	1,35	911 099	7,05	4 340 494	26,48	2 999 539	18,26	7 551 496	36,67	3 050 779	18,71
151	Siepraw	3 717 872	28,12	2 082 862	11,40	6 228 253	29,46	4 395 922	19,02	11 087 601	34,66	2 909 668	11,98
152	Skrzyszów	7 764 300	33,76	5 282 486	20,98	10 737 366	30,63	10 601 345	27,51	8 533 908	22,51	8 226 598	21,03
153	Staboszów	516 792	10,80	3 254 817	47,71	414 267	6,02	1 505 571	16,41	657 408	7,50	1 709 469	17,68
154	Stąpnice	1 859 885	20,46	3 794 017	27,54	3 280 282	20,23	8 423 405	33,56	3 923 731	17,82	5 833 488	24,51
155	Spytkowice (pow. nowotarski)	1 233 620	18,85	1 133 397	14,18	2 278 174	22,57	4 080 943	29,15	5 114 811	32,51	2 218 816	15,76
156	Spytkowice (pow. wadowicki)	4 486 779	27,95	2 011 964	9,13	6 100 339	25,58	2 431 870	10,24	1 892 852	7,34	7 071 585	22,86

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe	Wydatki majątkowe	Wydanki majątkowe
157	Stryżawa	6 420 616	31,53	4 649 119	18,31	5 432 046	19,52	4 278 861	13,65	4 140 163	13,14	5 947 050	16,95
158	Stryżów	2 036 012	18,91	12 823 919	40,68	3 764 656	23,11	4 234 625	23,47	4 806 105	23,60	1 321 853	7,64
159	Sułoszowa	5 943 965	48,94	1 928 398	14,57	1 277 254	11,68	8 942 079	42,35	5 603 934	28,39	2 287 348	13,83
160	Szaflary	2 967 088	19,32	2 536 020	12,35	5 135 999	21,83	7 519 132	25,22	4 367 439	14,97	3 498 574	12,56
161	Szczurowa	4 938 760	31,18	5 768 464	29,36	3 601 097	16,44	6 997 056	16,50	10 696 807	31,36	5 607 055	18,55
162	Szerzyny	3 102 055	24,36	2 214 288	14,25	6 642 893	30,30	6 841 389	25,05	4 729 972	19,53	4 625 565	19,48
163	Tarnów	6 481 744	20,45	12 201 733	22,63	10 602 263	18,42	24 886 734	34,26	14 397 551	21,26	10 952 606	16,88
164	Tokarnia	1 994 164	15,98	1 928 992	11,34	2 192 811	11,29	3 259 079	13,27	5 173 227	18,66	1 883 707	7,85
165	Tomice	312 968	3,42	1 484 038	10,35	941 345	6,60	3 318 206	17,04	4 441 892	19,26	485 793	2,73
166	Trzciana	954 223	12,08	3 751 930	34,44	1 376 860	11,80	4 165 234	23,86	6 656 514	31,11	3 293 218	17,86
167	Trzyciąż	1 367 759	15,76	1 809 109	14,82	2 850 009	19,77	6 249 599	30,07	3 987 246	21,79	4 874 529	24,35
168	Tymbark	1 487 728	14,62	4 352 530	30,62	4 390 119	25,23	6 617 818	28,65	3 743 799	17,21	4 228 766	19,40
169	Uście Gorlickie	2 321 534	17,80	9 494 054	45,58	3 518 161	14,42	7 784 903	25,60	11 110 288	33,78	4 612 043	15,33
170	Wielka Wieś	1 639 435	13,85	11 264 406	41,22	20 135 412	52,52	24 419 031	51,22	11 137 074	31,07	16 958 846	38,87
171	Wieprz	4 008 610	23,96	4 057 724	18,66	6 233 229	23,22	6 807 243	21,60	5 585 972	16,53	6 304 936	18,16
172	Wierchoślawice	8 952 791	42,88	3 014 612	15,19	952 824	5,14	8 696 159	28,77	2 587 657	10,18	3 030 212	12,60
173	Wietrzychowice	967 028	15,62	1 215 164	11,84	5 389 132	42,52	1 221 506	5,71	1 132 059	10,66	7 562 787	45,18
174	Wiśniowa	2 502 339	20,72	3 295 241	18,82	4 199 591	21,83	6 639 995	27,15	1 251 997	6,19	835 299	4,51
175	Zabierzów	8 759 711	26,76	10 149 403	21,09	17 849 088	31,20	25 225 004	32,85	11 115 710	15,97	15 917 071	20,21
176	Zawoja	2 548 142	18,57	3 378 130	17,46	3 163 742	15,05	2 969 962	12,23	2 005 511	7,46	4 728 212	16,43

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013	
		Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)
177	Zembrzyce	1 109 820	13,64	8 854 258	39,53	5 512 247	35,48	1 776 479	12,54	2 043 714	13,68	1 042 943	7,49
178	Zielonki	6 477 096	28,88	15 601 499	41,89	23 916 805	47,68	18 481 858	34,05	11 198 936	21,47	14 267 852	24,58
179	Żegocina	2 368 442	22,49	2 839 265	21,99	2 316 704	16,09	7 181 207	34,01	4 711 406	23,09	4 008 160	20,07
	razem gminy	355 658 883	20,14	466 170 720	17,70	569 822 118	20,48	879 792 584	22,38	696 848 081	19,38	619 673 635	16,33
	ogółem	652 173 883	18,33	939 867 817	20,04	1 159 158 719	17,93	1 711 448 674	25,37	1 512 134 331	20,88	1 300 350 157	18,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 78. Wynik wykonania budżetu gmin w 2012 roku (w zł)

Wyszczególnienie		Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej				
1	Wadowice	102 843 019	96 741 088	6 101 931
2	Mszana Dolna	50 144 854	44 157 166	5 987 688
3	Bochnia m.	88 586 108	83 627 224	4 958 884
4	Radłów	32 018 554	27 176 855	4 841 699
5	Chrzanów	148 510 722	144 064 207	4 446 515
6	Trzyciąż	22 281 991	18 298 937	3 983 054
7	Bochnia gm.	49 507 675	45 790 900	3 716 775
8	Olesno	24 481 480	20 867 982	3 613 498
9	Radgoszcz	28 280 627	24 870 689	3 409 938
10	Nowy Wiśnicz	40 935 811	38 041 565	2 894 246
II gminy o najwyższym deficycie budżetowym				
1	Myślenice	149 702 350	175 367 803	-25 665 453
2	Zakopane	94 082 982	107 668 615	-13 585 633
3	Krynica-Zdrój	78 727 837	89 893 641	-11 165 804
4	Nowy Targ	101 332 084	108 339 035	-7 006 951
5	Piwniczna-Zdrój	40 343 112	47 123 670	-6 780 558
6	Kalwaria Zebrzydowska	50 845 559	57 222 218	-6 376 659
7	Oświęcim	135 075 069	141 184 861	-6 109 792
8	Niepołomice	89 995 130	95 836 872	-5 841 742
9	Skawina	150 687 638	156 322 190	-5 634 552
10	Kęty	80 848 032	86 451 789	-5 603 757

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 79. Wynik wykonania budżetu gmin w 2013 roku (w zł)

Wyszczególnienie		Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej				
1	Nowy Targ	116 890 839	102 439 453	14 451 386
2	Chrzanów	146 498 836	139 169 107	7 329 729
3	Wolbrom	57 820 099	53 405 333	4 414 766
4	Kościelisko	28 459 459	24 163 016	4 296 443
5	Dąbrowa Tarnowska	59 096 473	54 906 761	4 189 712
6	Zator	32 907 748	28 789 980	4 117 768
7	Borzęcin	32 441 582	28 365 987	4 075 595

Wyszczególnienie		Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
8	Andrychów	111 272 512	107 219 831	4 052 681
9	Czorsztyn	22 385 589	18 643 384	3 742 205
10	Zielonki	61 575 086	58 034 906	3 540 180
II gminy o najwyższym deficycie budżetowym				
1	Myślenice	134 702 343	166 115 327	-31 412 984
2	Oświęcim	145 844 547	160 191 724	-14 347 177
3	Wieliczka	172 186 519	184 561 715	-12 375 196
4	Wielka Wieś	34 629 211	43 627 012	-8 997 801
5	Chelmic	86 727 697	94 686 752	-7 959 055
6	Radgoszcz	25 384 036	31 050 560	-5 666 524
7	Bochnia	85 789 096	91 429 906	-5 640 810
8	Kęty	82 175 601	87 758 330	-5 582 729
9	Żabno	50 756 275	56 048 972	-5 292 697
10	Jabłonka	56 116 952	60 244 125	-4 127 173

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

2. Budżety powiatów

W porównaniu do 2012 r. dochody powiatów zwiększyły się o 27 mln zł, tj. o 1,4%. Spośród 19 powiatów województwa małopolskiego tylko 5 powiatów odnotowało ich spadek – wielkość dochodów uzyskanych przez poszczególne powiaty przedstawia poniższa tabela. Największy wzrost dochodów osiągnął powiat miechowski – o 13,6%, największy spadek powiat suski – o 12,0%.

W 2013 r. wydatki zrealizowane przez powiaty ukształtowały się na poziomie 1 876 mln zł i były wyższe niż w 2012 r. o 2,2%. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem powiatów był o 1,2 p.p. wyższy niż w roku ubiegłym. Największy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (29,0%) wystąpił w powiecie suskim, natomiast najmniejszy w powiecie gorlickim (6,8%). Najwyższe wydatki ogółem poniósł powiat krakowski (153 mln zł), a najniższe powiat dąbrowski (50 mln zł).

Podobnie jak w roku poprzednim, w 2013 roku budżety większości powiatów zamknęły się nadwyżką, jedynie w 7 powiatach: brzeskim, chrzanowskim, dąbrowskim, nowosądeckim, olkuskim, oświęcimskim i suskim wystąpił deficyt. W konsekwencji, wynik wykonania budżetu wszystkich powiatów (zbiorczo) w 2013 r. był dodatni (nadwyżka) i wyniósł 15 mln zł.

Tabela 80. Dochody powiatów – dynamika dochodów ogółem w latach 2004–2013 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2004		2006		2008		2010		2012		2013		Dynamika dochodów ogółem w % (13:1)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ogółem		958 675 355	256 385 679	1 181 528 234	378 312 482	1 488 027 383	563 714 240	1 918 941 560	536 781 168	1 863 643 690	580 665 728	1 890 640 734	571 639 514	101,4
1	bocheński	45 798 336	10 805 617	53 190 370	15 466 535	70 364 321	25 154 400	96 875 185	21 803 792	87 560 234	23 710 492	96 865 374	23 804 027	110,6
2	brzeski	38 562 191	9 778 683	44 708 274	10 894 722	60 668 636	19 679 775	70 713 190	16 276 670	75 443 156	17 490 345	80 968 337	25 795 156	107,3
3	chrzanowski	50 148 041	16 765 048	62 959 781	26 090 333	70 200 124	31 063 201	86 326 830	34 553 002	86 738 666	33 065 960	89 385 780	34 875 382	103,1
4	dąbrowski	23 315 796	4 125 569	27 556 964	7 324 216	34 344 038	9 196 706	60 303 174	6 786 414	49 326 594	9 098 145	48 076 405	6 944 585	97,5
5	gorlicki	57 930 274	11 240 094	73 293 102	16 721 230	88 248 169	26 870 597	123 642 846	23 282 472	108 216 139	24 639 931	104 400 774	24 124 867	96,5
6	krakowski	74 789 679	26 998 673	100 687 474	51 143 159	119 047 080	64 310 098	149 877 708	76 631 133	155 924 657	78 369 745	156 920 216	80 688 095	100,6
7	limanowski	56 786 606	16 684 974	72 521 130	22 739 830	89 339 756	32 309 693	133 890 755	43 498 698	111 919 093	30 220 714	118 529 385	29 600 306	105,9
8	miechowski	33 962 690	6 053 976	38 278 847	7 731 508	45 093 356	11 141 901	55 621 819	12 051 830	59 153 662	15 542 491	67 218 345	18 655 410	113,6
9	myslenicki	48 825 985	13 557 077	60 182 818	19 921 221	73 917 215	23 894 523	100 321 901	27 076 502	101 482 912	29 748 996	106 531 142	32 000 225	105,0
10	nowosądecki	63 109 978	17 213 865	82 086 598	25 700 551	102 840 221	37 175 586	151 363 357	34 041 230	134 068 823	41 142 011	140 231 190	37 224 124	104,6
11	nowotarski	76 580 649	16 763 182	86 297 994	23 667 604	135 588 280	62 729 767	159 672 787	36 370 355	169 554 815	57 912 319	151 103 163	32 765 927	89,1
12	olkuski	51 666 073	13 231 868	61 526 906	20 849 612	78 755 918	31 487 815	104 987 430	35 748 778	91 624 497	31 764 668	95 192 894	32 437 844	103,9
13	oświęcimski	83 773 736	23 169 271	105 733 136	32 900 422	124 436 887	51 727 244	130 936 255	39 182 268	139 018 353	41 087 689	143 258 131	42 376 714	103,0
14	proszowicki	20 008 508	3 924 295	25 152 412	5 531 385	28 425 026	8 489 082	34 065 081	7 408 236	35 621 317	10 024 992	34 991 776	10 023 933	98,2
15	suski	42 317 417	10 618 041	47 963 644	12 907 904	65 260 431	20 508 949	76 143 669	22 411 178	92 874 490	18 188 889	81 763 114	17 837 022	88,0
16	tarnowski	59 095 193	16 206 232	78 254 540	23 501 059	98 374 080	31 685 207	133 552 757	28 228 206	115 761 763	39 185 851	119 953 937	39 170 819	103,6
17	tatrzanski	35 166 308	10 513 711	42 054 150	13 246 993	55 240 032	20 542 384	82 287 102	17 865 531	62 834 467	16 783 293	67 629 258	18 415 029	107,6
18	wadowicki	68 738 632	18 034 133	83 461 257	26 775 169	99 084 505	32 721 293	107 632 240	29 492 570	125 956 060	36 706 069	125 922 191	37 081 006	100,0
19	wielicki	28 099 263	10 701 370	35 618 837	15 199 029	48 799 308	23 026 019	60 727 474	24 072 303	60 563 992	25 983 128	61 699 322	27 819 043	101,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 81. Udział wydatków majątkowych powiatów w wydatkach ogółem w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2004			2006			2008			2010			2012			2013			
		Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (%)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (%)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (%)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (%)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (%)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
	ogółem	956 660 292	92 958 227	9,7	1 251 831 957	206 596 382	16,5	1 511 024 862	265 726 714	17,6	2 035 079 987	527 420 325	25,9	1 836 017 930	248 123 662	13,5	1 875 840 391	275 866 072	14,7	
1	bocheński	47 322 532	6 962 393	15	51 671 289	2 736 708	5	71 133 229	12 203 432	17	111 016 520	34 006 666	30,6	89 272 826	11 139 022	12,5	93 221 363	19 634 522	21,1	
2	brzeski	40 116 679	6 094 525	15	48 404 035	5 747 603	12	63 492 062	12 914 358	20	76 787 648	16 884 719	22,0	77 451 444	9 847 081	12,7	81 500 029	12 926 602	15,9	
3	chrzanowski	48 662 783	2 386 113	5	65 280 963	10 714 837	16	69 898 368	8 699 097	12	96 934 332	24 309 908	25,1	86 558 711	6 765 302	7,8	90 367 966	9 231 615	10,2	
4	dąbrowski	21 988 529	696 122	3	32 553 727	9 380 692	29	32 806 546	5 188 182	16	67 755 509	24 208 054	35,7	49 485 415	7 766 133	15,7	49 663 664	12 408 977	25,0	
5	gorlicki	55 941 601	3 644 095	7	76 443 709	13 879 646	18	90 281 484	14 235 116	16	126 733 956	38 278 426	30,2	111 648 648	21 522 965	19,3	96 047 723	6 549 705	6,8	
6	krakowski	74 657 195	3 108 188	4	109 320 093	15 291 156	14	126 356 060	22 462 304	18	159 811 551	39 506 292	24,7	149 853 260	17 873 407	11,9	152 860 262	15 625 583	10,2	
7	limanowski	54 110 369	8 239 603	15	71 713 315	19 641 874	27	89 005 719	21 389 822	24	150 574 169	64 124 145	42,6	107 293 864	12 025 287	11,2	115 289 351	16 983 764	14,7	
8	miechowski	32 320 844	2 450 252	8	39 836 699	3 875 039	10	45 768 088	4 922 304	11	58 682 638	13 207 224	22,5	57 588 542	2 470 543	4,3	63 199 232	9 548 891	15,1	
9	myslenicki	46 935 400	2 996 014	6	62 208 277	9 103 144	15	76 596 014	9 414 632	12	102 721 869	20 820 217	20,3	102 751 240	20 636 849	20,1	104 250 068	20 573 782	19,7	
10	nowosądecki	67 011 791	6 464 223	10	87 808 844	13 315 334	15	106 009 290	12 497 776	12	148 630 708	18 906 573	12,7	130 483 904	5 445 675	4,2	142 745 685	23 553 932	16,5	
11	nowotarski	76 847 335	18 012 825	23	96 360 316	25 952 021	27	139 006 547	52 454 903	38	173 176 555	63 031 587	36,4	155 850 107	44 514 014	28,6	143 691 317	23 026 222	16,0	
12	olkuski	52 845 506	2 465 903	5	65 853 830	4 031 840	6	79 395 662	6 032 564	8	116 103 095	31 169 679	26,8	95 423 068	5 114 177	5,4	98 365 854	7 595 942	7,7	
13	oświęcimski	83 572 950	7 618 857	9	108 898 357	19 827 210	18	121 561 044	22 636 541	19	135 054 576	23 309 783	17,3	135 022 826	13 252 151	9,8	146 052 302	24 267 340	16,6	
14	proszowicki	22 108 434	3 519 513	16	25 398 591	4 094 355	16	27 540 733	3 682 683	13	34 621 495	8 146 364	23,5	35 022 203	6 955 791	19,9	33 839 996	4 524 461	13,4	

lp.	2004			2006			2008			2010			2012			2013		
	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)			
15	44 396 316	5 537 141	12	50 738 118	3 388 473	7	65 320 592	8 053 290	12	75 750 265	15 961 954	21,1	92 285 260	23 302 955	25,3	98 897 274	28 694 602	29,0
16	57 556 912	2 680 633	5	80 973 797	12 457 675	15	102 024 201	15 251 646	15	139 549 800	31 192 239	22,4	110 970 517	4 259 009	3,8	116 418 503	11 331 663	9,7
17	34 137 839	2 823 521	8	43 385 569	4 434 333	10	54 350 952	8 653 945	16	87 827 564	32 308 705	36,8	61 212 491	6 362 986	10,4	66 122 828	7 988 945	12,1
18	67 648 172	4 633 317	7	93 378 250	17 894 083	19	97 605 071	12 313 098	13	105 647 358	6 529 268	6,2	123 350 910	14 962 416	12,1	122 241 076	13 744 816	11,2
19	28 479 105	2 624 989	9	41 604 178	10 830 359	26	52 873 200	12 721 021	24	67 700 379	21 518 522	31,8	64 492 694	13 907 898	21,6	61 065 898	7 654 708	12,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 82. Wynik wykonania budżetu powiatów w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013 (w zł)

Lp.	2004			2006			2008			2010			2012			2013		
	Wydanki	Wynik wykonania budżetu	Docho- dy	Wydanki	Wynik wykonania budżetu	Docho- dy	Wydanki	Wynik wykonania budżetu	Docho- dy	Wydanki	Wynik wykonania budżetu	Docho- dy	Wydanki	Wynik wykonania budżetu	Docho- dy	Wydanki	Wynik wykonania budżetu	
ogółem powiaty	958 675 355	2015 063	1 181 528 234	1 251 831 957	-70 303 723	1 488 027 383	1 511 024 862	-22 997 479	1 918 941 560	2 035 079 987	-116 138 427	1 863 643 690	1 836 017 930	27 625 760	1 890 640 734	1 875 840 391	14 800 343	
1	bocheński	45 798 336	47 322 532	-1 524 196	53 190 370	51 671 289	1 519 081	70 364 321	71 133 229	68 875 185	111 016 520	87 560 234	89 272 826	-1 712 592	96 865 374	93 221 363	3 644 011	
2	brzeski	38 562 191	40 116 679	-1 554 488	44 708 274	48 404 035	-3 695 761	60 668 636	63 492 062	70 713 190	76 787 648	75 443 156	77 451 444	-2 008 288	80 968 337	81 500 029	-531 692	
3	chrzanowski	50 148 041	48 662 783	1 485 258	62 959 781	65 280 963	-2 321 182	70 200 124	69 898 368	301 756	86 326 830	86 738 666	86 558 711	179 955	89 385 780	90 367 966	-982 186	
4	dąbrowski	23 315 796	21 988 529	1 327 267	27 556 964	32 553 727	-4 996 763	34 344 038	32 806 546	1 537 492	60 303 174	67 755 509	49 326 594	-158 821	48 076 405	49 663 664	-1 587 259	
5	gorlicki	57 930 274	55 941 601	1 988 673	73 293 102	76 443 709	-3 150 607	88 248 169	90 281 484	-2 033 315	123 642 846	108 216 139	111 648 648	-3 432 509	104 400 774	96 047 723	8 353 051	
6	krakowski	74 789 679	74 657 195	132 484	100 687 474	109 320 093	-8 632 619	119 047 080	126 356 060	-7 308 980	149 877 708	159 811 551	149 853 260	6 071 397	156 920 216	152 860 262	4 059 954	
7	limanowski	56 786 606	54 110 369	2 676 237	72 521 130	71 713 315	807 815	89 339 756	89 005 719	334 037	133 890 755	150 574 169	111 919 093	107 293 864	118 529 385	115 289 351	3 240 034	
8	miechowski	33 962 690	32 320 844	1 641 846	38 278 847	39 836 699	-1 557 852	45 093 356	45 768 088	-674 732	55 621 819	59 153 662	57 588 542	1 565 120	67 218 345	63 199 232	4 019 113	
9	myslenicki	48 825 985	46 935 400	1 890 585	60 182 818	62 208 277	-2 025 459	73 917 215	76 596 014	-2 678 799	100 321 901	102 721 869	101 482 912	-1 268 328	106 531 142	104 250 068	2 281 074	
10	nowosądecki	63 109 978	67 011 791	-3 901 813	82 086 598	87 808 844	-5 722 246	102 840 221	106 009 290	-3 169 069	151 363 357	148 630 708	130 483 904	3 584 919	140 231 190	142 745 685	-2 514 495	
11	noworatacki	76 580 649	76 847 335	-266 686	86 297 994	96 360 316	-10 062 322	135 588 280	139 006 547	-3 418 267	159 672 787	173 176 555	155 850 107	13 704 708	151 103 163	143 691 317	7 411 846	
12	olkuski	51 666 073	52 845 506	-1 179 433	61 526 906	65 853 850	-4 326 924	78 755 918	79 395 662	-639 744	104 987 430	116 103 095	91 624 497	-3 798 571	95 192 894	98 365 854	-3 172 960	
13	oświęcimski	83 773 736	83 572 950	200 786	105 733 136	108 898 357	-3 165 221	124 436 887	121 561 044	2 875 843	130 936 255	135 054 576	135 022 826	3 995 527	143 258 131	146 052 302	-2 794 171	
14	proszowicki	20 008 508	22 108 434	-2 099 926	25 152 412	25 398 591	-246 179	28 425 026	27 540 733	884 293	34 065 081	35 621 317	35 022 203	599 114	34 991 776	33 839 996	1 151 780	
15	suski	42 317 417	44 396 316	-2 078 899	47 963 644	50 738 118	-2 774 474	65 260 431	65 320 592	-60 161	76 143 669	75 750 265	92 285 260	589 230	81 763 114	98 897 274	-17 134 160	
16	tarnowski	59 095 193	57 556 912	1 538 281	78 254 540	80 973 797	-2 719 257	98 374 080	102 024 201	-3 650 121	133 552 757	115 761 763	110 970 517	4 791 246	119 953 937	116 418 503	3 535 434	
17	tatrzański	35 166 308	34 137 839	1 028 469	42 054 150	43 385 569	-1 331 419	55 240 032	54 350 952	889 080	82 287 102	87 827 564	61 212 491	1 621 976	67 629 258	66 122 828	1 506 430	
18	wadowicki	68 738 632	67 648 172	1 090 460	83 461 257	93 378 250	-9 916 993	99 084 505	97 605 071	1 479 434	107 632 240	125 956 060	123 350 910	2 605 150	125 922 191	122 241 076	3 681 115	
19	wielicki	28 099 263	28 479 105	-379 842	35 618 837	41 604 178	-5 985 341	48 799 308	52 873 200	-4 073 892	60 727 474	67 700 379	60 563 992	-3 928 702	61 699 322	61 065 898	633 424	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

3. Budżety miast na prawach powiatu

Dochody ogółem miast na prawach powiatu w 2013 r. ukształtowały się na poziomie 4 654 mln zł. Największy udział w dochodach ogółem miast na prawach powiatu mają dochody własne (65,5% ogółu dochodów). W strukturze dochodów ogółem dotacje stanowią 11,2%, natomiast subwencje 23,3%.

Wydatki ogółem miast na prawach powiatu w 2013 r. wyniosły 4 565 mln zł, z czego 11,9% stanowiły wydatki majątkowe (542 mln zł). W strukturze wydatków ogółem, zrealizowanych przez miasta na prawach powiatu w 2013 r., udział wydatków majątkowych zmniejszył się o 0,6 p.p. w porównaniu do 2012 r. Wydatki na zadania bieżące poniesione przez miasta na prawach powiatu wyniosły 4 023 mln zł i stanowiły 88,1% ogólnej kwoty wydatków poniesionych przez te jednostki.

Wszystkie trzy miasta na prawach powiatu odnotowały wzrost dochodów i wydatków.

Wynik wykonania budżetów miast na prawach powiatu jest dodatni i wynosi 89 mln zł (w poprzednim roku miasta odnotowały deficyt w kwocie 39 mln zł). Odwrotnie niż w roku ubiegłym, budżety dwóch miast na prawach powiatu województwa małopolskiego zamknęły się deficytem w 2013 r. – Nowego Sącza (3,5 mln zł) i Tarnowa (3,5 mln zł), natomiast miasto Kraków zanotowało nadwyżkę w wysokości 95,7 mln zł.

Tabela 83. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2012 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	W tym:	
				Nadwyżka „+”	Niedobór „-”
ogółem	4 354 349 291	4 393 530 409	-39 181 118	3 269 691	-42 450 810
Kraków	3 445 907 817	3 488 358 626	-42 450 809		-42 450 810
Nowy Sącz	381 645 504	380 297 191	1 348 313	1 348 313	
Tarnów	526 795 970	524 874 592	1 921 378	1 921 378	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 84. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2013 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	W tym:	
				Nadwyżka „+”	Niedobór „-”
ogółem	4 653 720 190	4 564 903 129	88 817 061	95 860 361	-7 043 300
Kraków	3 735 659 621	3 639 799 260	95 860 361	95 860 361	
Nowy Sącz	382 904 348	386 401 232	-3 496 884		-3 496 884
Tarnów	535 156 221	538 702 637	-3 546 416		-3 546 416

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

4. Budżet województwa małopolskiego

W 2013 r. w budżecie województwa małopolskiego osiągnięto mniejsze dochody w stosunku do 2012 r. o 32 mln zł (tj. 2,8%), w tym z tytułu dochodów własnych i dotacji były niższe niż w roku 2012 odpowiednio o 5,0% i 2,8%, natomiast z tytułu subwencji ogólnej wyższe o 3,4%. W strukturze dochodów ogółem największy udział miały dotacje (49,0%), natomiast dochody własne (37,2%) i subwencje (13,9%).

W strukturze dotacji celowych, największą pozycję stanowiły dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (66,2% ogółu dotacji celowych i 32,4% dochodów ogółem), a następnie na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (24,5%). W porównaniu z rokiem ubiegłym zmalały dotacje z funduszy celowych o 84,0% i dotacje realizowane na podstawie porozumień (o 0,2%), natomiast

wzrosły dotacje celowe na zadania zlecone o 11,1%, dotacje celowe na zadania własne (o 157,6%) i w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (o 3,4%).

Wydatki ogółem budżetu województwa małopolskiego spadły w porównaniu do roku 2012 o 36 mln zł, tj. o 3,1%. W strukturze wydatków ogółem wydatki majątkowe stanowiły 38,9% (spadek w stosunku do 2012 r. o 6,8 punktu procentowego). Główne kierunki wydatków budżetu województwa to wydatki na realizację zadań z zakresu: transportu, które nadal są wydatkami priorytetowymi (38,3% ogółu wydatków, wzrost o 2,9 p.p. w stosunku do 2012 r.), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (11,1%, wzrost o 0,8 p.p. w stosunku do 2012 r.), rolnictwa i łowiectwa (10,6%, spadek o 3,0 p.p. w stosunku do 2012 r.), pozostałych zadań w zakresie polityki społecznej (7,7%), oświaty i wychowania (7,0%), przetwórstwa przemysłowego (6,0%), ochrony zdrowia (4,4%). Pozostałe wydatki stanowią 14,9% ogółu wydatków budżetu województwa.

W 2013 r. budżet województwa małopolskiego zamknął się nadwyżką w wysokości 1 mln zł (w ubiegłym roku – deficytem w wysokości 3 mln zł).

Tabela 85. Dochody Województwa Małopolskiego według ważniejszych źródeł powstawania (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2013/2012 w %
	2004	2006	2008	2010	2012	2013	
ogółem	486 119 023	628 037 388	930 261 767	1 077 195 531	1 140 221 392	1 108 132 078	97,2
A. dochody własne województwa	275 771 324	395 722 239	535 722 840	341 660 982	433 396 617	411 861 287	95,0
w tym: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	240 072 661	300 992 663	423 282 582	313 141 705	345 775 409	352 158 904	101,8
B. subwencje i dotacje	210 347 699	232 315 149	394 538 927	735 534 549	706 824 775	696 270 791	98,5
I. subwencja ogólna	76 254 183	122 958 651	132 648 534	137 684 375	148 636 934	153 753 179	103,4
› część oświatowa	34 991 832	47 332 229	46 930 823	55 857 985	61 448 752	61 748 607	100,5
› część wyrównawcza	36 368 845	64 881 260	64 298 825	48 612 797	77 146 375	82 821 153	107,4
› część drogowa			19 418 886				
› część regionalna	93 506	5 685 162		30 833 793	6 983 007	7 098 619	101,7
› uzupełnienie subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego	4 800 000	5 060 000	2 000 000	2 379 800	3 058 800	2 084 800	68,2
II. dotacje	134 093 516	109 356 498	261 890 393	597 850 174	558 187 841	542 517 612	97,2
1) dotacje na zadania zlecone	63 163 132	33 756 900	91 127 079	162 252 991	119 671 684	132 955 361	111,1
› bieżące	19 169 491	20 584 710	53 168 761	46 303 539	68 241 504	76 524 611	112,1
› inwestycyjne	43 993 641	13 172 190	37 958 318	115 949 452	51 430 180	56 430 750	109,7
2) dotacje na zadania własne	53 093 883	48 808 217	33 546 400	14 872 375	10 389 005	26 762 739	257,6
› bieżące	9 501 597	15 329 946	4 370 925	5 558 728	683 312	495 597	72,5
› inwestycyjne	43 592 286	33 478 271	29 175 475	9 313 647	9 705 693	26 267 142	270,6
3) dotacje na zadania realizowa- ne na podstawie porozumień	8 825 956	17 923 855	20 468 579	20 826 026	12 769 555	12 747 803	99,8
› bieżące	6 642 367	8 719 052	7 110 083	7 292 909	6 194 563	5 109 359	82,5
› inwestycje	2 183 589	9 204 803	13 358 496	13 533 117	6 574 992	7 638 444	116,2

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2013/2012 w %
	2004	2006	2008	2010	2012	2013	
4) dotacje z funduszy celowych	9 010 545	8 867 526	5 710 913	6 787 896	68 022 153	10 865 298	16,0
› bieżące	367 982	462 016	546 978	1 552 399	22 586 412	8 802 608	39,0
› inwestycje	8 642 563	8 405 510	5 163 935	5 235 497	45 435 741	2 062 690	4,5
5) dotacje rozwojowe/dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich			111 037 422	393 110 886	347 335 444	359 186 411	103,4
› bieżące			67 626 753	124 428 948	156 071 925	152 737 726	97,9
› inwestycje			43 410 669	268 681 938	191 263 519	206 448 685	107,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego

Tabela 86. Struktura wydatków budżetu Województwa Małopolskiego według działów klasyfikacji budżetowej (w zł)

Dział	Wyszczególnienie	2004	Struktura (w %)	2006	Struktura (w %)	2008	Struktura (w %)	2010	Struktura (w %)	2012	Struktura (w %)	2013	Struktura (w %)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
010	rolnictwo i łowiectwo	64 920 702	15,2	34 148 907	5,4	70 378 658	7,6	147 560 435	12,3	155 034 113	13,6	117 321 307,82	10,6
	› w tym inwestycje	53 759 340	-	19 806 652	-	48 365 514	-	123 274 326	-	107 978 071	-	68 561 014,40	-
050	rybołówstwo i rybactwo			147 030		831 727					0,1	580 775,86	0,1
	› w tym inwestycje			9 218							-		-
150	przetwórstwo przemysłowe	31 011 074	7,3	18 969 119	3,0	21 285 155	2,3	73 716 908	6,1	64 576 328	5,7	66 266 197,71	6,0
	› w tym inwestycje	1 925 000	-	5 597 627	-	4 162 813	-	36 279 162	-	18 219 907	-	17 151 501,62	-
400	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę			18 624									
600	transport i łączność	126 528 432	29,9	238 401 359	37,9	362 311 441	39,2	555 010 806	46,3	404 181 435	35,4	423 674 346,76	38,3
	› w tym inwestycje	42 787 694	-	99 574 798	-	213 390 776	-	336 852 099	-	201 587 802	-	227 795 985,87	-
630	turystyka	1 548 342	0,4	1 469 656	0,2	2 558 400	0,3	6 245 767	0,5	7 880 438	0,7	13 051 218,13	1,2
	› w tym inwestycje	3 989	-	29 670	-	-	-	3 071 496	-	5 529 240	-	7 425 487,22	-
700	gospodarka mieszkaniowa	279 933	0,1	3 897 547	0,6	2 662 452	0,3	6 046 042	0,5	2 300 879	0,2	1 336 921,21	0,1
	› w tym inwestycje	14 993	-	2 393 699	-	1 618 245	-	4 893 241	-	93 739	-		-
710	działalność usługowa	1 436 786	0,4	1 993 488	0,3	3 113 061	0,3	2 214 663	0,2	3 302 905	0,3	3 119 835,04	0,3
	› w tym inwestycje	9 083	-	11 834	-	4 873	-	-	-	298 840	-	159 948,10	-
720	informatyka	224 000	0,1	3 863 763	0,6	6 005 332	0,7	1 693 836	0,1	5 977 684	0,5	4 703 453,71	0,4
	› w tym inwestycje	152 489		3 482 842		5 281 714		1 186 122		4 301 748		4 041 758,15	
750	administracja publiczna	29 050 734	6,9	43 911 345	7,0	69 345 106	7,5	87 360 692	7,3	92 157 133	8,1	92 925 847,53	8,4
	› w tym inwestycje	2 593 751	-	5 938 969	-	2 475 740	-	1 076 748	-	2 260 918	-	1 438 486,40	-

Dział	Wyszczególnienie	2004	Struktura (w %)	2006	Struktura (w %)	2008	Struktura (w %)	2010	Struktura (w %)	2012	Struktura (w %)	2013	Struktura (w %)
751	urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	567 754	-	567 754	-	515 546	-	515 546	-	-	-	-	-
752	obrona narodowa	1 934	-	1 934	-	3 000	-	3 000	-	4 000	-	3 000,00	-
754	bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	150 000	-	150 000	-	150 000	-	3 980 118	-	5 010 851	-	4 335 282,40	-
	> w tym inwestycje	6 548 041	1,5	5 998 108	1,0	8 707 000	0,9	9 199 479	0,8	11 305 068	1,0	8 309 079,84	0,8
758	różne rozliczenia	39 415 176	9,3	48 034 779	7,6	56 550 128	6,1	53 967 277	4,5	93 224 288	8,2	77 391 693,95	7,0
801	oświata i wychowanie	2 439 483	-	6 954 164	-	10 407 576	-	3 992 082	-	38 947 312	-	24 277 148,70	-
	> w tym inwestycje	996 755	0,2	6 852 152	1,1	9 476 812	1,0	3 075 456	0,3	473 545	0,0	364 624,00	0,0
	> w tym inwestycje	281 992	-	4 381 640	-	9 403 772	-	2 837 033	-	357 397	-	363 957,43	-
851	ochrona zdrowia	26 719 109	6,3	59 352 963	9,4	50 280 772	5,4	27 169 660	2,3	47 437 786	4,2	48 869 086,34	4,4
	> w tym inwestycje	6 407 380	-	40 310 761	-	28 178 641	-	21 181 633	-	36 824 019	-	39 032 151,53	-
852	pomoc społeczna	3 235 565	0,8	5 591 767	0,9	2 953 554	0,3	4 141 367	0,3	5 535 210	0,5	9 129 823,47	0,8
	> w tym inwestycje	2 384 047	-	8 900	-	8 900	-	1 697 782	-	109 899	-	2 270 793,79	-
853	pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	9 055 828	2,1	31 928 808	5,1	55 805 373	6,0	70 225 010	5,9	95 205 326	8,3	85 641 334,47	7,7
	> w tym inwestycje	750 187	-	98 000	-	1 802 191	-	461 772	-	290 789	-	564 498,35	-
854	edukacyjna opieka wychowawcza	6 842 726	1,6	23 647 215	3,8	15 820 985	1,7	9 549 456	0,8	8 392 539	0,7	8 832 192,27	0,8
	> w tym inwestycje	5 997	-	5 997	-	1 228 005	-	1 601 836	-	-	-	499 117,87	-
900	gospodarka komunalna i ochrona środowiska	354 468	0,1	2 183 790	0,3	3 139 420	0,3	1 928 972	0,2	7 442 374	0,7	9 624 601,33	0,9
	> w tym inwestycje	94 160	-	1 191 940	-	2 169 532	-	389 170	-	6 254 764	-	8 380 726,19	-

Dział	Wyszczególnienie	2004	Struktura (w %)	2006	Struktura (w %)	2008	Struktura (w %)	2010	Struktura (w %)	2012	Struktura (w %)	2013	Struktura (w %)
921	kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	73 744 400	17,4	95 800 463	15,2	162 791 217	17,6	115 922 567	9,7	117 717 717	10,3	122 739 271,00	11,1
	> w tym inwestycje	23 112 495	—	36 396 535	—	75 830 689	—	20 896 050	—	24 800 126	—	23 958 249,87	—
925	ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody							1 743 425	0,1	3 513 372	0,3	3 383 869,97	0,3
	> w tym inwestycje							69 960	—	388 945	—	12 812,00	—
926	kultura fizyczna i sport	1 754 436	0,4	1 732 491	0,3	20 001 555	2,2	17 380 816	1,4	11 391 485	1,0	5 718 028,68	0,5
	> w tym inwestycje	449 000	—		—	14 651 878	—	12 138 730	—	7 388 080	—		—
ogółem		423 666 507	100	628 366 032	100	923 339 421	100	1 198 798 328	100	1 142 896 204	100	1 107 321 791,49	100
	> w tym wydatki majątkowe	157 505 283	37,2	227 675 129	36,2	420 504 859	45,5	578 008 967	48,2	462 599 207	40,5	431 281 102,86	38,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 87. Wydatki województwa małopolskiego w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013 (w zł)

Rok	Ogółem w zł	Wzrost do roku poprzedniego (w %)	Wskaźnik inflacji (w %)	Przyrost realny
2004	423 666 507	10,7	3,5	7,2
2006	628 366 032	17,6	1,0	16,6
2008	923 339 421	27,1	2,3	24,8
2010	1 198 798 328	-20	2,6	-22,6
2012	1 142 896 204	-18,6	3,7	-22,3
2013	1 107 321 791	-3,1	0,9	-4,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego oraz danych GUS

Tabela 88. Wydatki województwa małopolskiego na inwestycje w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013

Rok	Ogółem wydatki na inwestycje (w zł)	Wzrost do roku poprzedniego (w %)	Wskaźnik inflacji (w %)	Przyrost realny
2004	137 165 083	-6,7	3,5	-10,2
2006	226 175 129	6,2	1,0	5,2
2008	419 130 859	41,9	2,3	39,6
2010	574 771 146	-29,7	2,6	-32,3
2012	459 824 851	-36,8	3,7	-40,5
2013	429 429 802	-6,6	0,9	-7,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego oraz danych GUS

Tabela 89. Wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013 (w zł)

Wyszczególnienie	2004 r.	2006 r.	2008	2010	2012	2013
dochody	486 119 023	628 037 388	930 261 767	1 077 195 531	1 140 221 392	1 108 132 078
wydatki	423 666 507	628 366 032	923 339 421	1 198 798 328	1 142 896 204	1 107 321 791
wynik wykonania budżetu	62 452 516	-328 644	6 922 346	-121 602 797	-2 674 812	810 287
w tym: nadwyżka „+”	62 452 516		6 922 346			810 287
niedobór „-”		-328 644		-121 602 797	-2 674 812	

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu województwa małopolskiego

Projekty współfinansowane ze środków europejskich

Opracowanie: Andrzej Binda

— podsumowanie

- W roku 2013 w województwie małopolskim rozpoczęto realizację 674 projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, o łącznej wartości prawie 1,5 mld zł. W wartości ogółem prawie 340 mln zł zawarto w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, a ponad 652 mln w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka.
- Ze środków Unii Europejskiej wypłacono beneficjentom realizującym projekty na terenie województwa małopolskiego łącznie od 2007 roku ponad 12 mld zł, z tego ponad 4 mld zł dla beneficjentów realizujących projekty w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego.
- Wg szacunków Instytutu Badań Strukturalnych (model EUImpactModIII) fundusze europejskie przyniosły województwu małopolskiemu w 2013 roku wzrost PKB w cenach bieżących 6,3%, wzrostu poziomu PKB *per capita* względem UE27 o 6,4%, liczby pracujących o 5,2%, nakładów brutto na środki trwałe w cenach bieżących o 34,7%.

Opracowanie dotyczy projektów współfinansowanych ze środków europejskich służących realizacji polityki spójności oraz Wspólnej Polityki Rolnej.

Prezentowane informacje dotyczące Polityki Spójności opracowane zostały w oparciu o raporty miesięczne z systemu SIMIK07-13, publikowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, natomiast informacje dotyczące programów rolniczych z raportów Agencji Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa.

Zgodnie z przyjętą metodologią wartość projektów finansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności przypisana jest do zadeklarowanego województwa/powiatu/gminy proporcjonalnie do ilości wskazanych we wniosku o dofinansowanie projektu jednostek samorządu terytorialnego.

1. Polityka spójności

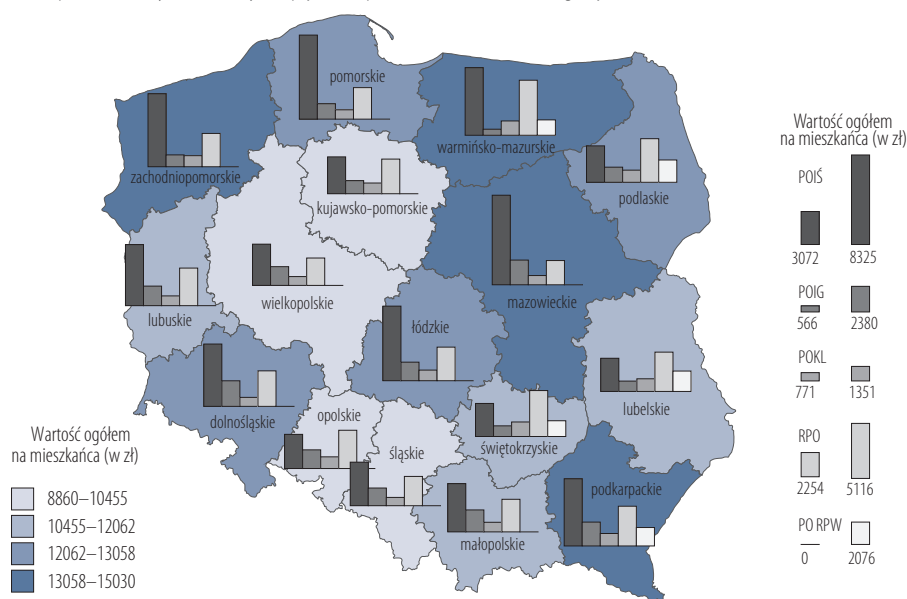
Polityka spójności na lata 2007–2013 ma na celu zwiększenie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia we wszystkich regionach i miastach Unii Europejskiej. Realizowana jest dzięki Funduszowi Spójności oraz dwóm funduszom strukturalnym: Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programów Operacyjnych:

- › Infrastruktura i Środowisko
- › Innowacyjna Gospodarka
- › Kapitał Ludzki
- › Regionalny Program Operacyjny

Według stanu na 31 grudnia 2013 roku wartość podpisanych umów na realizację projektów współfinansowanych ze środków europejskich – bez funduszy przeznaczonych na realizację Europejskiej Współpracy Terytorialnej oraz Wspólnej Polityki Rolnej – w skali kraju wyniosła 479,3 mld zł, przy dofinansowaniu ze środków UE w wysokości 267,7 mld zł. W przeliczeniu na mieszkańca wielkości te wynoszą ogółem 12 451 zł, a samo dofinansowanie – 6 953 zł. W stosunku do stanu z końca 2012 odnotowano ok. 14,5-procentowy wzrost we wszystkich powyższych kategoriach.

W województwie małopolskim na koniec 2013 roku realizowanych było 7 349 projektów (przyrost w ciągu roku o 719 projektów), o łącznej wartości 35,1 mld zł. W ciągu roku o 0,2 p.p. obniżył się udział województwa w wartości projektów wg województw do poziomu 7,8% wartości ogólnopolskiej, przez co Małopolska spadła na czwarte miejsce w kraju po Mazowszu, Śląsku i Dolnym Śląsku. W ciągu roku nastąpił wzrost wartości realizowanych projektów o prawie 12,3%, co lokuje Małopolskę na 11. miejscu w kraju, a więc tylko nieznacznie wyżej, niż rok wcześniej. W konsekwencji tych zmian w przeliczeniu na mieszkańca Małopolska z kwotą 10 455 zł zajmuje 12. miejsce w kraju.

Mapa 44. Wartość projektów współfinansowanych z funduszy europejskich w przeliczeniu na mieszkańca wg województw (w zł)

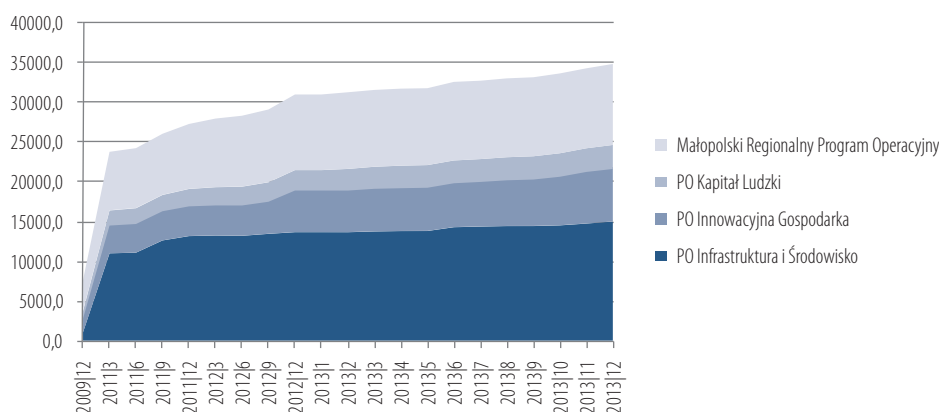

Źródło: opracowanie własne

Tabela 90. Liczba i wartość projektów wpisanych do systemu SIMIK, realizowanych na terenie województwa małopolskiego wg programów operacyjnych – stan na 31 grudnia 2013

	Liczba projektów		Wartość ogółem		Dofinansowanie UE	
	stan	2012 = 100	w mld zł	2012 = 100	w mld zł	2012 = 100
ogółem	7 349	110,8	35,14	112,3	18,24	113,29
PO Infrastruktura i Środowisko	168	115,1	15,08	109,7	7,39	111,25
PO Innowacyjna Gospodarka	1 579	122,5	6,86	124,5	3,20	126,42
PO Kapitał Ludzki	2 847	109,0	3,00	119,7	2,50	118,38
Małopolski Regionalny Program Operacyjny	2 749	106,7	10,18	107,3	5,15	106,99

W 2013 roku rozpoczęto faktyczną realizację 674 projektów, z tego 147 w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, 239 w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, 281 finansowanych z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka oraz 6 z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Powyższe dane różnią się od wielkości ujętych w tabeli powyżej, z uwagi na fakt, iż w rejestrze SIMIK ujęte są wszystkie wpisane projekty, niezależnie od terminu rozpoczęcia ich realizacji.

Wykres 129. Przyrost wartości projektów w województwie małopolskim wg programów (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne UMWM

W podziale na obszary tematyczne (zgodnie z klasyfikacją wydatków strukturalnych) największe środki zaangażowane zostały w transport, przy czym trzeba pamiętać, że większość środków przypisana jest do dużych projektów infrastrukturalnych: budowa autostrady A4 i modernizacja linii kolejowej Katowice–Kraków–Rzeszów.

Tabela 91. Liczba i wartość projektów realizowanych na terenie województwa małopolskiego wg obszarów tematycznych – stan na 31 grudnia 2013 (w mln zł)

Obszar tematyczny	Liczba projektów	Wartość ogółem	Dofinansowanie UE
badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość	2721	9 524,22	4 059,05
społeczeństwo informacyjne	712	1 025,11	591,82
transport	112	11 724,73	5 864,72
energia	101	424,32	225,73
ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom	157	5 190,34	2 622,97
turystyka	53	742,38	229,30
kultura	113	974,66	586,60
rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich	55	451,34	252,12
zwiększanie zdolności adaptacyjnych pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców	602	537,18	408,65
poprawa dostępu do zatrudnienia i jego trwałości	564	1 257,78	1 064,75
poprawa integracji społecznej osób w niekorzystnej sytuacji	240	125,67	105,93
poprawa jakości kapitału ludzkiego	1349	878,08	743,55
inwestycje w infrastrukturę społeczną	317	1 843,09	1 117,19
stymulowanie reform w zakresie zatrudnienia oraz integracji społecznej	30	30,33	18,94
wzmacnianie zdolności instytucjonalnych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym	108	118,17	97,66
pomoc techniczna	115	289,31	251,14

Na koniec 2013 roku zakończonych było 4 876 projektów, tj. ponad 2/3 wszystkich realizowanych, z czego: 57 w ramach PO Infrastruktura i Środowisko, 877 w ramach PO Innowacyjna Gospodarka, 2 069 w ramach PO Kapitał Ludzki i 1 868 realizowanych w ramach MRPO. W ciągu roku zakończono realizację 1 291 projektów. Łączna wartość zakończonych przedsięwzięć wyniosła 8,3 mld zł, przy dofinansowaniu z Unii w kwocie 4,4 mld zł.

Natomiast łączna wartość wszystkich wniosków o płatność, obejmujących również projekty w trakcie realizacji, na koniec 2013 roku wyniosła 21,3 mld zł, przy zaangażowaniu środków unijnych w wysokości 12,0 mld zł.

— więcej informacji

Projekty współfinansowane ze środków unijnych realizowane na terenie województwa małopolskiego – Raporty Roczne Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju

- www.politykarozwoju.obserwatoria.malopolska.pl/CmsContent.mvc/GetNewsList/51/1

Wykorzystanie funduszy europejskich w skali ogólnopolskiej

- www.funduszeuropejskie.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Strony/default.aspx

Programy wdrażane na poziomie regionalnym

- www.fundusze.malopolska.pl/Strony/default.aspx

Dane liczbowe dotyczące wartości realizowanych projektów wg programów operacyjnych w układzie gminnym i powiatowym, liczby projektów, liczby i struktury beneficjentów w układzie powiatowym

- www.bir.malopolska.pl

Projekty realizowane w województwie małopolskim w okresie 2004–2006 wg programów i powiatów

- www.bir.malopolska.pl

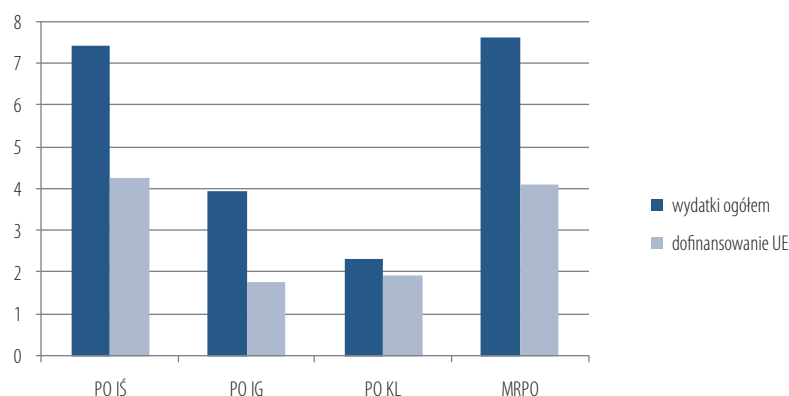
Realizacja projektów objętych Wspólną Polityką Rolną

- www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/wdrazane-programy-i-dzialania-dane-liczbowe.html

Realizacja projektów objętych Wspólną Polityką Rolną na terenie województwa małopolskiego

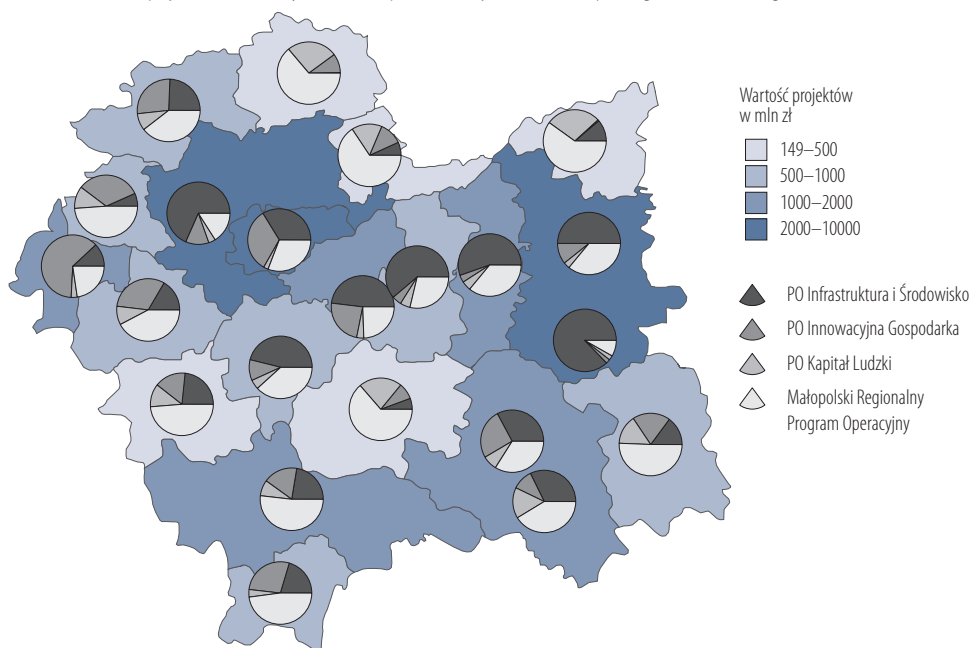
- www.bir.malopolska.pl

Wykres 130. Wartość złożonych wniosków o płatność projektów realizowanych na terenie województwa małopolskiego wg programów operacyjnych – stan na 31 grudnia 2013 (w miliardach zł)

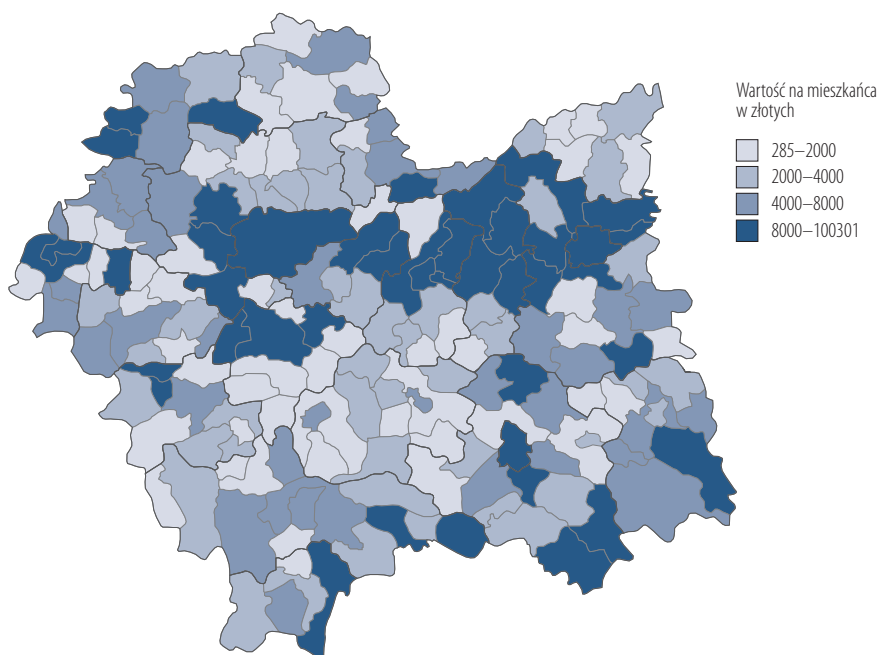
W przekroju według powiatów i gmin województwa małopolskiego wartości projektów *per capita* są zniekształcone przez dwie główne inwestycje realizowane na terenie województwa małopolskiego, tj. budowę autostrady A4 i modernizację linii kolejowej Kraków–Tarnów–Rzeszów. Na te wielkości nakłada się koncentracja projektów z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka w Krakowie.

Mapa 45. Wartość na mieszkańca projektów realizowanych na terenie powiatów województwa małopolskiego i ich struktura wg wartości

Źródło: opracowanie własne

Mapa 46. Wartość na mieszkańca projektów realizowanych na terenie gmin województwa małopolskiego

Źródło: opracowanie własne

2. Wspólna Polityka Rolna

Głównym celem prowadzenia Wspólnej Polityki Rolnej jest finansowe wspieranie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w państwach członkowskich UE mających prowadzić do: zwiększenia wydajności rolnictwa, podniesienia poziomu życia ludności wiejskiej, stabilizacji rynków rolnych, bezpieczeństwa dostaw produktów rolnych, zapewnienia rozsądnych cen produktów rolnych dla konsumentów.

Wspólna Polityka Rolna finansowana jest z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Gwarancji Rolnej oraz Europejskiego Funduszu Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W opracowaniu ujęte zostaną projekty realizowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, płatności obszarowe i wsparcie dla producentów rolnych.

Płatności bezpośrednie

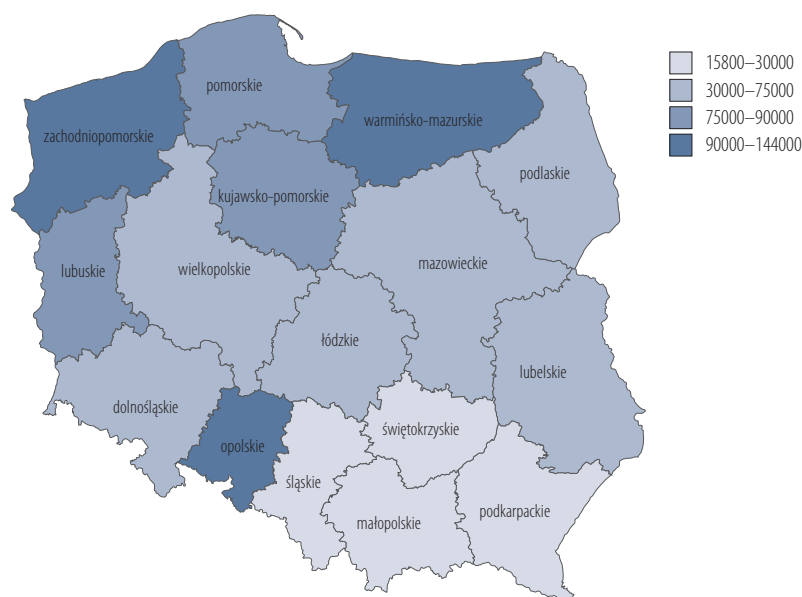
Płatności w ramach systemów wsparcia bezpośredniego przyznawana jest na wniosek zainteresowanego rolnika, posiadającego gospodarstwo rolne o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha. Rolnicy mogli ubiegać się o przyznanie dofinansowanie w ramach następujących płatności:

1. jednolita płatność obszarowa (JPO)
2. krajowe uzupełniające płatności obszarowe (UPO), w tym:
 - › uzupełniająca płatność podstawowa – do powierzchni innych roślin i do powierzchni gruntów ornych, na których nie jest prowadzona uprawa roślin,
 - › płatność uzupełniająca do powierzchni uprawy chmielu, do której przyznano płatność uzupełniającą do powierzchni uprawy chmielu za 2006 r. (płatność niezwiązana z produkcją),
 - › płatność do powierzchni roślin przeznaczonych na paszę, uprawianych na trwałych użytkach zielonych (płatności zwierzęce)
3. krajowe płatności uzupełniające, w tym:
 - › płatność uzupełniająca dla producentów surowca tytoniowego (płatność niezwiązana do tytoniu),
 - › płatność uzupełniająca w zakresie produkcji ziemniaka skrobiowego (płatność niezwiązana do skrobi)
4. oddzielna płatność z tytułu owoców i warzyw (płatność do pomidorów)
5. oddzielna płatność z tytułu owoców miękkich
6. płatność cukrowa
7. płatność do surowca tytoniowego (płatność do tytoniu)
8. płatność do krów i owiec
9. specjalna płatność obszarowa do powierzchni uprawy roślin strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych.

Łączne zrealizowane płatności bezpośrednie w okresie 2007–2013 wyniosły dla województwa małopolskiego 2 402,8 mln zł, w tym 659,3 mln zł z tytułu krajowych płatności uzupełniających, natomiast od wstąpienia Polski do Unii, czyli od 2004 roku do województwa małopolskiego spłynęło łącznie z tego tytułu 3171,4 mln zł. W przeliczeniu na 1 indywidualne gospodarstwo rolne płatności bezpośrednie wypłacone w perspektywie 2007–2013 wyniosły 15,8 tys. zł, wobec 48,4 tys. zł średniej krajowej. Tak niskie płatności są efektem największego rozdrobnienia małopolskich gospodarstw rolnych w kraju.

Wartość dokonanych płatności w Małopolsce w 2013 roku wyniosła 567,8 mln zł, czyli ok. 3,7 tys. zł na indywidualne gospodarstwo rolne.

Mapa 47. Wartość zrealizowanych płatności obszarowych ogółem okresu 2007–2013 w przeliczeniu na 1 indywidualne gospodarstwo rolne (IGR) (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013

Pomoc finansowa z PROW 2007–13 udzielana: rolnikom, przedsiębiorcom i lokalnym samorządom oraz właścicielom lasów przeznaczana jest na budowę nowoczesnego, konkurencyjnego sektora rolno-spożywczego i leśnictwa, prowadzenie działalności rolniczej zgodnej z ochroną środowiska naturalnego, na rozwój kultury i zachowanie tradycji na wsi oraz działania na rzecz podniesienia jakości życia mieszkańców wsi i ich aktywizacji gospodarczej.

Główne cele, których realizację ułatwia pomoc finansowa udzielana z PROW 2007–2013 to:

- › przyspieszanie modernizacji gospodarstw rolnych;
- › podwyższanie konkurencyjności przetwórstwa spożywczego i jakości żywności;
- › ożywienie przemian w rolnictwie i rynku ziemi przez przyznawanie rent strukturalnych oraz premii ułatwiających start zawodowy młodym rolnikom i finansowanie scalania gruntów;
- › zachęcanie rolników do gospodarowania w sposób przyjazny środowisku oraz do zachowania rodzimych ras i cennych przyrodniczo siedlisk roślin;
- › wspieranie dopłatami ONW działalności rolniczej na terenach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania;
- › polepszanie lesistości kraju przez udzielanie pomocy finansowej na zalesianie gruntów o małej przydatności rolniczej;
- › pobudzanie przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy na terenach wiejskich;
- › odnowa wsi, rozbudzanie aktywności jej mieszkańców i budowa kapitału społecznego na wsi;
- › podwyższanie kwalifikacji rolników i właścicieli lasów oraz ułatwianie im dostępu do płatnych usług doradczych;
- › polepszanie jakości życia na terenach wiejskich.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich podzielony został na 23 działania, z czego 6 zarządzanych jest przez samorzady wojewódzkie.

Do końca 2013 wypłacono w ramach PROW 2007–2013 w województwie małopolskim ok. 1 629,6 mln zł, ponadto z tytułu realizacji zobowiązań z lat 2004–2006 wypłacono w tym okresie ponad 552,6 mln zł.

Tabela 92. Zrealizowane płatności w ramach PROW 2007–2013 – stan na 31 grudnia 2013 roku

Działanie	Zrealizowane płatności z tytułu zobowiązań z okresu 2007–2013	Zrealizowane płatności z tytułu zobowiązań na lata 2004–2006
renty strukturalne	67,06	286,07
wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania PROW 2007–2013	349,24	–
zalesianie gruntów rolnych i innych niż rolne	6,73	3,53
grupy producentów rolnych	1,34	1,53
modernizacja gospodarstw rolnych	265,82	–
program rolnośrodowiskowy	137,22	58,88
zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolniczej i leśnej	110,64	–
ułatwianie startu młodym rolnikom	40,83	–
różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	49,41	–
wspieranie gospodarstw niskotowarowych	–	202,56
funkcjonowanie lokalnej grupy działania	33,13	–
przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych	11,83	–
odnowa i rozwój wsi	99,85	–
korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów	3,12	–

Działanie	Zrealizowane płatności z tytułu zobowiązań z okresu 2007–2013	Zrealizowane płatności z tytułu zobowiązań na lata 2004–2006
uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności	3,80	–
podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej	195,56	–
tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	120,43	–
poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa	24,30	–
wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – małe projekty	27,37	–
wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	5,13	–
wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	3,14	–
wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – odnowa i rozwój wsi	64,31	–
odtworzenie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych	7,84	–
wdrażanie projektów współpracy	1,52	–

Współpraca i promocja

Opracowanie: Katarzyna Furmanik, Magdalena Kwaśniewska, Agnieszka Mazur, Bogna Stonawska, Magdalena Zawada

— podsumowanie

- Małopolska ma trzech nowych partnerów zagranicznych – w roku 2013 województwo podpisało trzy nowe umowy o współpracy z Łatgalią (Łotwa), obwodem swierdłowskim (Federacja Rosyjska) oraz Istrią (Chorwacja).
- Prawie 500 dzieci pochodzenia polskiego ze Wschodu spędziło wakacje w Małopolsce – młodzi Polacy z Białorusi, Ukrainy, Litwy, Rumunii i Mołdawii mieli okazję do zwiedzenia najważniejszych zabytków naszego regionu i spotkania ze swoimi rówieśnikami.
- W okresie letnim w Krakowie oraz w Krynicy-Zdroju podczas Forum Ekonomicznego realizowana była innowacyjna kampania promocyjna pn. *Koralowe Studio*, oparta na wykorzystaniu wielkogabarytowego koralowego ekranu do stworzenia telemostu – transmisji „na żywo” prezentującej największe atrakcje turystyczne Małopolski.

1. Współpraca międzynarodowa

W 2013 r. Województwo Małopolskie nawiązało stosunki partnerskie z trzema regionami zagranicznymi. Podpisanie deklaracji o współpracy z Łatgalią odbyło się przy okazji wizyty na Łotwie prezydenta RP Bronisława Komorowskiego. W trakcie wizyty członkowie delegacji poza stolicą Łatgalii – Dyneburgiem, odwiedzili Krasław i Rezekne odbywając szereg rozmów dotyczących kierunków przyszłej współpracy m.in. wspierania innowacyjności, współpracy gospodarczej, edukacji, turystyki i kultury. Delegacja spotkała się także z przedstawicielami miejscowej Polonii i pracownikami Szkoły Polskiej.

Umowa z obwodem swierdłowskim została podpisana w Jekaterynburgu podczas Targów Technologii i Innowacji INNOPROM. Podczas wizyty w Rosji oficjalnej delegacji województwa małopolskiego towarzyszyli przedstawiciele świata nauki oraz małopolscy przedsiębiorcy, którzy czynnie uczestniczyli w targach i nawiązali kontakty z firmami rosyjskimi. Podpisana umowa wymienia następujące obszary współpracy między dwoma regionami: przemysł, handel, rolnictwo, nauka i kształcenie, kultura i sztuka, turystyka i sport.

Porozumienie z chorwackim regionem Istria zakłada promocję współpracy międzyregionalnej w następujących dziedzinach: wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie przygotowywania projektów i pozyskiwania funduszy unijnych, tworzenia warunków dla współpracy w zakresie turystyki i kultury, współpracy między instytucjami kultury, edukacji i wymiany młodzieży, m.in. poprzez współpracę pomiędzy wyższymi uczelniami i instytutami naukowymi w formie praktyk i staży studenckich, rozwoju wspólnych inicjatyw i współpracy pomiędzy przedstawicielstwami regionu Istria i województwa małopolskiego w Brukseli, wymiany doświadczeń i informacji w zakresie promocji produktów regionalnych, wspierania kontaktów służących rozwojowi stosunków partnerskich.

W XXIII Forum Ekonomicznym i Forum Regionów na zaproszenie Marszałka Województwa Małopolskiego wzięły udział delegacje z trzech regionów partnerskich: Rhone-Alpes, obwodu lwowskiego i Łatgalii, wśród nich: Bernard Soulage, wiceprzewodniczący regionu Rhone-Alpes ds. Europy i Stosunków Międzynarodowych, Bohdan Matołycz – zastępca przewodniczącego Lwowskiej Obwodowej Administracji Państwowej, Iveta Malina, dyrektor Łatgalskiego Regionu Planowania. Goście uczestniczyli czynnie w panelach dyskusyjnych dotyczących rozwoju regionów i europejskiej polityki spójności oraz spotykali się z przedstawicielami województwa małopolskiego.

W październiku 2013 r. minęło dziesięć lat od podpisania umowy o współpracy pomiędzy województwem małopolskim a krajem preszowskim. Z tej okazji w słowackim Bardejowie odbyło się spotkanie przedstawicieli obu regionów i uroczysty koncert zespołów z Polski, Słowacji i Ukrainy.

Każdego roku z krajem preszowskim realizowanych jest wiele projektów i inicjatyw. Są to m.in.: *Karpacka Mapa Przygody*, udział przedstawicieli SKP w finale *Małopolskiego Festiwalu Smaku*, spotkanie młodzieży z regionów partnerskich *Zaprzyjaźnione regiony w sercu Europy*, wymiana doświadczeń w ramach projektu *Modernizacja Kształcenia Zawodowego w Małopolsce*, rowerowy przejazd szefów regionów Drogą Pienińską, spotkanie radnych województwa małopolskiego i kraju preszowskiego. Z Programu Współpracy Przygranicznej PHARE Polska – Słowacja została zrealizowana Kładka na Dunajcu łącząca Sromowce Niżne z Czerwonym Klasztorem na Słowacji. Stałą współpracę nawiązało Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu z Muzeum w Starej Lubowli.

Podtrzymywanie kontaktów z Polakami i Polonią jest priorytetem współpracy międzynarodowej Samorządu Województwa Małopolskiego. Małopolska od lat współorganizuje letni wypoczynek dla dzieci ze Wschodu, podobnie było w 2013 r. Podczas pobytu w Małopolsce dzieci z Rosji, Białorusi, Mołdawii, Ukrainy i Kazachstanu poznawały ojczyznę swoich przodków, spotykały się z polskimi rówieśnikami oraz uczyły się języka polskiego.

Uczestnikami kolejnej, XIV edycji *Seminarium Przyszłości* były grupy młodzieży z Małopolski, obwodu lwowskiego i Turyngii. Wiodący temat seminarium brzmiał *My, pokolenie XXI wieku*. W trakcie spotkań i dyskusji były poruszane m.in. takie tematy, jak: *Unia Europejska czy Euroazjatycka*, *Nasze, wspólne, europejskie dziedzictwo* oraz perspektywy rozwoju systemów edukacyjnych i współpraca w obszarze kultury. W spotkaniach z młodzieżą wzięli udział przedstawiciele władz województwa małopolskiego, Turyngii oraz obwodu lwowskiego.

2. Współpraca regionalna

Spotkania środowiskowe

Rok 2013 był rokiem licznych spotkań z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego oraz administracji rządowej. Jak co roku członkowie ZWM uczestniczyli w posiedzeniach Konwentu Starostów oraz Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski. Odbyły się także dwa spotkania władz Małopolski z parlamentarzystami regionu, podczas których poruszane były kluczowe tematy dotyczące Małopolski, związane m.in. z ochroną przeciwpowodziową, Regionalnym Programem Operacyjnym, a także planem zagospodarowania przestrzennego województwa.

Obchody 25-lecia Wiosny Solidarności '88

Województwo Małopolskie włączyło się w Obchody 25-lecia Wiosny Solidarności '88, organizowane przez Międzypartijną Organizację Związkową NSZZ „Solidarność” ArcelorMittal Poland SA – Kraków. Województwo Małopolskie dofinansowało tablicę upamiętniającą działania historycznej Komisji Robotniczej Hutników NSZZ Solidarność, zatytułowaną *Nasza Droga do Wolności*, która znajduje się w kultowym dla działaczy Solidarności miejscu – koło byłej kaplicy na os. Szklane Domy w Nowej Hucie.

Konkurs „Sołectw@ w sieci”

Małopolska uczestniczyła także w ogólnopolskim konkursie na najlepszą wiejską stronę internetową *Sołectw@ w sieci*, który poprzez promocję dobrych praktyk zachęcał liderów społeczności wiejskich do aktywizacji w cyberprzestrzeni. Inicjatywa ta została zorganizowana przez Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów wraz z Europejskim Funduszem Rozwoju Wsi Polskiej, pod patronatem Ministra Administracji i Cyfryzacji Michała Boniego.

Finał konkursu odbył się 7 czerwca 2013 r. w Senacie RP – I miejsce zdobyła miejscowość Chwaszczyno (województwo pomorskie), II miejsce: Wojcieszycze (województwo lubuskie), III miejsce: Mikołajewice (województwo wielkopolskie), a nagrodę publiczności otrzymały Raclawice (województwo śląskie). Najlepszą stroną w województwie małopolskim prezentowało sołectwo Nowa Wieś w gminie Kęty.

Nagroda im. Jerzmanowskich

Nagrodę Polskiej Akademii Umiejętności im. Erazma i Anny Jerzmanowskich pod patronatem Województwa Małopolskiego, otrzymał prof. Andrzej Zoll – wybitny prawnik, karnista, były sędzia i Prezes Trybunału Konstytucyjnego oraz Rzecznik Praw Obywatelskich RP. Nagroda jest wyrazem najwyższego uznania dla laureata za wielki wkład w utrwalaniu polskiej demokracji, budowaniu społeczeństwa obywatelskiego, rozwoju prawa karnego i wprowadzenia nowoczesnego systemu penalnego w Polsce.

Dobre przykłady: najlepszy sołtys i najlepsza jednostka OSP

Jak co roku rozstrzygnięte zostały dwa konkursy: *Najlepszy Sołtys Województwa Małopolskiego* i *Najlepsza Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej Województwa Małopolskiego*. Konkursy organizowane są we współpracy z Województwem Małopolskim, które obejmuje honorowym patronatem wydarzenia oraz funduje główne nagrody: 50 000 zł na wsparcie inicjatyw lokalnych w wyłonionym sołectwie oraz 50 000 zł na wyposażenie zwycięskiej OSP w sprzęt pożarniczy, wyposażenie ochrony osobistej strażaka, samochody pożarnicze lub na poprawę stanu technicznego bazy jednostki. W 2013 r. tytuł dla najlepszego sołtysa roku 2012 otrzymał Władysław Zaliński, sołtys Włosienicy w gminie Oświęcim, natomiast najlepszą jednostką Ochotniczej Straży Pożarnej w województwie małopolskim w 2013 r. została OSP w Kętach.

Medal Honorowy za Zasługi dla Województwa Małopolskiego

13 czerwca na uroczystej gali w Operze Krakowskiej osoby i organizacje szczególnie zasłużone dla Małopolski odebrały z rąk Marszałka Województwa Małopolskiego i Przewodniczącego Sejmiku Województwa Małopolskiego Medale Honorowe za Zasługi dla Województwa Małopolskiego. Najwyższym, Złotym Medalem został uhonorowany prof. Krzysztof Penderecki – wybitny kompozytor, dyrygent, pedagog, profesor krakowskiej Akademii Muzycznej. Srebrnymi Medalami odznaczono: prof. Adama Bielańskiego, prof. Andrzeja Zolla, Caritas w Małopolsce oraz Komisję Robotniczą Hutników NSZZ Solidarność, natomiast Brązowe Medale odebrali: ks. Andrzej Augustyński, Stanisława Centkowska, Maria Kanior oraz organizacje: Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie, Międzynarodowy Dom Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu, Oddział Pieniński PTTK w Szczawnicy oraz Towarzystwo Gimnastyczne Sokół w Nowym Sączu.

3. Współpraca międzyregionalna

Rok 2013 pozwolił na kontynuację rozpoczętych wcześniej działań i aktywności przedstawicieli Zarządu ZWM, związanych z pracami w ramach Związku Województw RP, Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz Konwentu Marszałków Województw RP.

Gospodarzami łącznie sześciu spotkań Konwentu Marszałków były w 2013 roku kolejno województwa: podlaskie i kujawsko pomorskie. Przedmiotem debat przedstawicieli regionów były w czasie spotkań Konwentu m.in. nowa perspektywa finansowa 2014–2020, zagadnienia prawa wodnego, transport kolejowy, ochrona zdrowia, polityka prorodzinna, kontakty zagraniczne województw. W sierpniu 2013 roku marszałkowie ośmiu województw, w tym Małopolski, podpisali w Grudziądzu – w obecności Prezydenta RP – deklarację współpracy na rzecz poparcia prezydenckiego projektu ustawy, dotyczącej możliwości prowadzenia szlaków rowerowych na wałach przeciwpowodziowych (ostatecznie stosowne uregulowania prawne weszły w życie w I poł. 2014 roku). Z kolei we wrześniu 2013 roku podpisane zostało wspólne stanowisko wojewodów i marszałków województw RP w sprawie gospodarki wodnej.

Regularne spotkania zespołu plenarnego i zespołów tematycznych Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego były znakomitym forum debaty na temat najbardziej istotnych problemów występujących w pracy samorządów gmin, powiatów i województw, a także miejscem opiniowania nowych aktów prawnych, które mogą mieć wpływ na aktywność jst. Marszałek Województwa Małopolskiego Marek Sowa, jako przedstawiciel Związku Województw RP, w roku 2013 uczestniczył w pracach zespołu plenarnego oraz Zespołu ds. Systemu Finansów Publicznych. Członkiem Zespołu KWRiST ds. Infrastruktury, Rozwoju Lokalnego, Polityki Regionalnej oraz Środowiska był Wicemarszałek Województwa Małopolskiego Roman Ciepela.

4. Promocja

Działania promocyjne województwa małopolskiego, mające na celu wykreowanie i promocję jednolicie zdefiniowanej marki Małopolska, prowadzone były w roku 2013 w oparciu o najważniejsze filary marki, czyli wyraziste, mocne atuty regionu, stanowiące źródło jego rozpoznawalności i zdolności do tworzenia spójnych, atrakcyjnych skojarzeń: dziedzictwo kulturowe, tradycja, turystyka, kapitał intelektualny, w tym kreatywność, innowacyjność i wiedza. Działania promocyjne skierowane były do inwestorów, konsumentów i przedsiębiorców oraz do turystów i samych mieszkańców regionu, ukazując im możliwości harmonijnej realizacji swoich celów. Województwo Małopolskie realizuje kampanie wizerunkowe, mające na celu wykreowanie pożądanego postrzegania Małopolski w grupach docelowych, a także do wywołania pozytywnych skojarzeń z regionem. W działaniach promocyjnych Województwo Małopolskie konsekwentnie wykorzystuje motyw czerwonego koralu, jako elementu symbolizującego kwintesencję całego bogactwa i różnorodności regionu, podkreślającego więź z dziedzictwem kulturowym i tradycją, a jednocześnie ukazującym jego praktyczny i uniwersalny wymiar. Kampania pn. *Koralowe Studio* zrealizowana w miesiącach sierpień–październik 2013 r. oparta była na wykorzystaniu wielkogabarytowego koralowego ekranu do stworzenia telemostu – transmisji „na żywo” prezentującego największe atrakcje turystyczne Małopolski. Kampania miała miejsce w Krakowie na placu Wolnica oraz w Krynicy-Zdroju podczas Forum Ekonomicznego. Podsumowaniem kampanii był 2-dniowy event, odbywający się jednocześnie na Rynku Głównym oraz w centrum Warszawy, dający mieszkańcom Warszawy możliwość odbioru na żywo transmisji z Rynku Głównego w Krakowie w formie interaktywnej, obejmującej m.in. konferencję prasową poświęconą promocji oferty zimowej Małopolski.

Małopolski Festiwal Smaku, 9. edycja

Małopolski Festiwal Smaku to wydarzenie promujące unikatowe dziedzictwo kulinarne regionu, produkty regionalne, tradycyjne, lokalne, ekologiczne, połączone z działaniami mającymi na celu budowę silnej marki *Małopolski Smak*. Organizowany jest cyklicznie od 2005 roku. Dziewiąta edycja festiwalu została zainaugurowana na Rynku Głównym w Krakowie. Od 30 marca do 1 kwietnia świąteczna odsłona festiwalu pod nazwą *Wielkanocny Małopolski Smak* towarzyszyła corocznym targom wielkanocnym. W wydarzeniu wzięło udział 12 producentów żywności z całej Małopolski, którzy zaprezentowali unikalne dania i potrawy charakterystyczne dla okresu Wielkiej Nocy.

8 czerwca 2013 r. rozpoczęła się letnia edycja *Małopolskiego Festiwalu Smaku*. Pierwszy półfinał, połączony z 10 jubileuszowym Świętem Chleba, odbył się na krakowskim placu Wolnica. Kolejne półfinały zorganizowano w Tarnowie, Wadowicach, Oświęcimiu, Miechowie, Nowym Sączu i Nowym Targu, wspólnie z samorządami miast i miejskimi ośrodkami kultury. Wielki finał tradycyjnie zorganizowano na krakowskim placu Wolnica w dniach 27 i 28 sierpnia, któremu towarzyszyła akcja pod nazwą *Gotuj i bloguj po Małopolsku*. Blogerzy kulinarni z całej Polski mogli zaprezentować swoje umiejętności gościom Festiwalu oraz poddać się ocenie profesjonalnemu jury, znanemu z telewizyjnych programów talent show *Masterchef* i *Top Chef*. Impreza obsługiwana była przez ogólnopolską stację telewizyjną – TVN (program *Wyjazdowa Prognoza Pogody* oraz *Dzień Dobry Wakacje*) i krakowski oddział TVP3 (program *Smakowanie Małopolski*). Przedsięwzięcie wzbogacono zewnętrzna ekspozycją plakatów ulotek, gadżetów promocyjnych i upominków.

Grudniowy *Wigilijny Małopolski Smak* towarzyszył targom bożonarodzeniowym. Podczas imprezy zaprezentowało się 12 producentów żywności, którzy zaproponowali dania i potrawy charakterystyczne dla świąt Bożego Narodzenia.

W Festiwalu udział wzięło prawie 200 małopolskich producentów żywności, odwiedziło go około 500.000 mieszkańców regionu i turystów z kraju i zagranicy.

W 2013 roku Samorząd Województwa Małopolskiego pozyskał partnera strategicznego dla *Małopolskiego Festiwalu Smaku* – Delikatesy Alma, co umożliwiło stworzenie całorocznego systemu sprzedaży małopolskich produktów tradycyjnych, regionalnych i znanych z *Małopolskiego Festiwalu Smaku* pod wspólną marką *Małopolski Smak*, stwarzając tym samym producentom preferencyjne warunki sprzedaży. Udostępnienie i promocja marki *Małopolski Smak* w ramach całorocznej sprzedaży stanowi odpowiedź na oczekiwania nie tylko małopolskich przedsiębiorców, ale też gości festiwalu – konsumentów z Małopolski i z całego kraju. Małopolskie przysmaki są dostępne dla klientów 45 Delikatesów Alma w Polsce od października 2013 roku. Partner Strategiczny aktywnie brał udział w wielkim finale dziewiątej edycji *Małopolskiego Festiwalu Smaku* dostarczając produkty spożywcze do prowadzenia pokazów kulinarnych, przedstawiciel Partnera brał udział w pracach komisji konkursowej, a także ufundował upominki dla laureatów konkursu i plebiscytu oraz blogerów i restauratorów realizujących pokazy gotowania.

Forum Ekonomiczne w Krynicy-Zdroju

Forum Ekonomiczne w Krynicy-Zdroju jest uznanym wydarzeniem w Europie Środkowej i Wschodniej, gromadzącym rokrocznie ok. 2,5 tys. liderów życia politycznego, gospodarczego i społecznego reprezentujących około 60 krajów Europy, Ameryki i Azji. Na mocy umowy ramowej między Województwem Małopolskim a Fundacją Instytut Studiów Wschodnich przez kolejne 10 lat, Województwo Małopolskie zajmuje tytuł Głównego Partnera Forum Ekonomicznego, Forum Regionów oraz Forum Inwestycyjnego.

W dniach 3–5 września 2013 r. odbyło się XXIII Forum Ekonomiczne oraz VII Forum Regionów w Krynicy-Zdroju, natomiast w dniach 2–3 września 2013 r. w Tarnowie – VI Forum Inwestycyjne. W ramach Koncepcji Forum Województwo było również partnerem Forum Ekonomicznego Młodych Liderów, które odbyło się w dniach 3–6 września 2013 r. w Nowym Sączu oraz Forum III Wieku, które miało miejsce w Nowym Sączu i Krynicy-Zdroju w dniach 4–7 września 2013 r. Motto Forum *Perspektywy nowego ładu*, nawiązywało do przemian ekonomicznych, społecznych i politycznych, które przyniósł światowy kryzys gospodarczy jako miejsca atrakcyjnego gospodarczo i turystycznie, otwartego na innowacje oraz dynamicznie rozwijającego się. Podczas Forum Ekonomicznego w 2013 r. Małopolska zaprezentowała swoją ofertę gospodarczą pod hasłem *Małopolska & Kraków Unlimited Possibilities*. Na krynickim deptaku usytuowane było Korolowe Studio – wielkogabarytowy ekran, umożliwiający transmisję „na żywo” wydarzeń i spotkań odbywających się podczas Forum Ekonomicznego.

„Małopolska. I wszystko gra!”

Projekt mający na celu upowszechnienie wizerunku województwa, jako regionu angażującego się w rozwój inicjatyw kulturalnych, artystycznych i sportowych, obejmował w 2013 roku m.in.: Puchar Świata w Skokach Narciarskich w Zakopanem, Life Festival Oświęcim, Festiwal Kultury Żydowskiej w Krakowie, Summer Music Festival w Wieliczce, Tour de Pologne, Festiwal im. Jana Kiepury w Krynicy-Zdroju, Sabałowe Bajania, Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich, Mistrzostwa Świata w Biegach Górskich w Krynicy-Zdroju, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Kameralnej „Muzyka na Szczytach”, 6 Grupa Azoty Jazz Contest – Tarnów.

Na funkcjonującej w ramach projektu *Małopolska. I wszystko gra!* stronie internetowej www.wszystkogra.malopolska.pl, prezentowane były informacje na temat projektu oraz relacje z przebiegu imprez. Dzięki akcji promocyjnej projektu na antenie Radia Kraków oraz w TVP Regionalna Kraków przekaz medialny o projekcie i wydarzeniach mógł dotrzeć do ok. 100 mln osób.

„Filmoteka Małopolska”

Program *Filmoteka Małopolska*, mający na celu wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej wśród mieszkańców województwa małopolskiego oraz budowanie marki Małopolska wspiera realizację oryginalnych produkcji filmowych, dokumentujących wydarzenia, miejsca oraz ludzi związane jednoznacznie z Małopolską. W 2013 r. zrealizowana została druga edycja programu. Konspekty scenariuszy oceniano w dwóch kategoriach: *Małopolska dawniej* – ocalić od zapomnienia, upamiętnienie wydarzeń, miejsc, ludzi związanych z szeroko rozumianą historią Małopolski oraz *Małopolska dziś* – dokumentacja wydarzeń, miejsc, ludzi wartych upamiętnienia w postaci filmowego dokumentu. W ramach konkursu wybrano do realizacji 16 filmów. Emisja filmów w TVP Kraków planowana jest w 2014 roku.

„Małopolska Nasz Region, Nasza Szansa”

Wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej wśród mieszkańców województwa oraz budowanie silnej marki Małopolska jest celem realizowanego programu *Małopolska, Nasz Region, Nasza Szansa*. Program wspiera realizację przedsięwzięć promocyjnych odbywających się na terenie województwa małopolskiego, w kraju oraz poza jego granicami. W 2013 r. zgłoszenia przyjmowane były podczas dwóch naborów w następujących kategoriach: *Małopolska tradycyjna*, *Małopolska kreatywna*, *Małopolska społecznie*, *Małopolska pełna smaku*. Łącznie w 2013 r. wsparciem objęto 174 wydarzenia.

Klub Marki Małopolska

W 2013 r. zainicjowany został Klub Marki Małopolska, mający na celu stworzenie ram instytucjonalnych, merytorycznych, organizacyjnych i finansowych dla zarządzania marką Małopolska przez podmioty regionalne oraz zdefiniowanie systemu zarządzania marką Małopolska i nowych ram planowania marketingu regionalnego w celu profesjonalizacji działań marketingowych. W skład Klubu Marki Małopolska wchodzi praktycy i teoretycy w dziedzinie marketingu, PR, reklamy itp.

SYSTEMY TECHNICZNE

Transport

Opracowanie: Paweł Rogala, Paweł Obrzut, Katarzyna Siuda

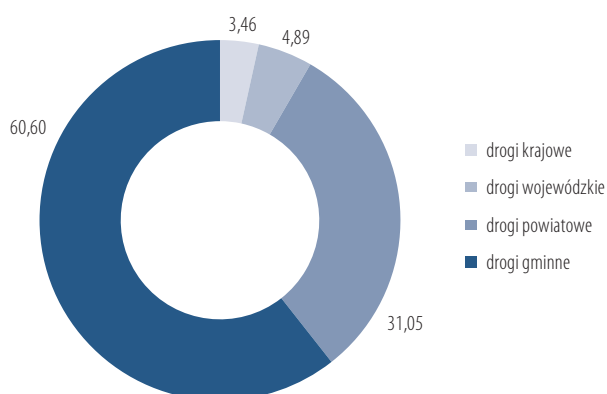
podsumowanie

- W 2013 r. został wdrożony *System Zarządzania Drogami Województwa Małopolskiego*. W ramach projektu zintegrowane zostały istniejące oraz powstały nowe systemy zarządzania drogami. Stworzono hurtownię danych wspieraną Systemem Informacji Geograficznej, co umożliwiło budowę otwartej bazy danych o infrastrukturze drogowej wykonywanej przez Zarząd Dróg Wojewódzkich i jednostki terenowe. Powstały narzędzia e-administracji, poprzez które dane dotyczące dróg stały się dostępne za pośrednictwem sieci Internet.
- Liczba pasażerów odprawionych przez Port Lotniczy Kraków Balice osiągnęła rekordowy wynik i wyniosła – 3,6 mln osób. Stanowi to ponad 6% wzrost w porównaniu do roku 2012.

1. Infrastruktura drogowa

Sieć drogowa na terenie województwa małopolskiego składa się z dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych o łącznej długości 28 060 km. Łączna długość dróg krajowych i wojewódzkich nie zmieniła się w stosunku do ubiegłego roku.

Wykres 131. Sieć drogowa w Małopolsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA, ZDW oraz GUS

Drogi krajowe

W 2013 roku na inwestycje i utrzymanie dróg krajowych w Małopolsce GDDKiA wydała 981,2 mln zł. Przeciętnie na każdy kilometr przeznaczono około 1 mln zł, jest to kwota niższa o 0,5 mln zł na kilometr niż wydatki poniesione w 2012 r. Stan dróg krajowych w Małopolsce przedstawia się następująco:

- › 79,9% – dobry,
- › 13,6% – niezadawalający,
- › 6,4% – zły.

W 2013 r. rozpoczęta została budowa odcinka autostrady A4, Krzyż–Dębica, o długości 34,8 km; całkowity koszt inwestycji to 1 064 mln zł (z uwzględnieniem odcinka w woj. podkarpackim) z czego w 2013 r. wydatkowano 397,6 mln zł.

Zapoczątkowano budowę nowego mostu granicznego w Piwnicznej wraz z rozbudową DK 87 do parametrów drogi krajowej dł. 3,1 km; lata realizacji 2013–2015; całkowity koszt inwestycji ma wynieść 83,2 mln zł, z czego w 2013 r. wydano 7,3 mln zł.

Ponadto zostało wyremontowane 29 odcinków dróg krajowych o łącznej długości 63,45 km za kwotę 90,3 mln zł. Zakończona została budowa i remonty mostów:

1. budowa dwóch mostów na potoku w m. Wężerów w km 633+281 oraz w m. Orlów w ciągu DK 7 w km 632+212, finansowanie: 2 mln zł w 2012 r., 0,7 mln zł w 2013 r.
2. budowa mostu na rz. Wieprzówka w m. Andrychów w ciągu DK 52 w km 32+931, finansowanie: 0,1 mln zł w 2012 r., i 5,4 mln zł w 2013 r.
3. remont mostu w m. Półwieś w ciągu DK 44 w km 83+323, finansowanie: 0,5 mln zł w 2013 r.
4. budowa dwóch przepustów w m. Pogórska Wola w ciągu DK 4 w km 532+292 i km 524+658, finansowanie: 3,3 mln zł w 2013 r.
5. remont przepustu w m. Przeginia w ciągu DK 94 w km 309+584, finansowanie: 0,4 mln zł w 2013 r.
6. remont mostu w m. Nowy Sącz w ciągu DK 87 w km 7+170, finansowanie: 1,1 mln zł w 2013 r.

— więcej informacji

Szczegółowe informacje o inwestycjach na drogach krajowych i wojewódzkich, a także mapy obrazujące przebieg dróg oraz kamery na drogach znajdziesz się na stronach:

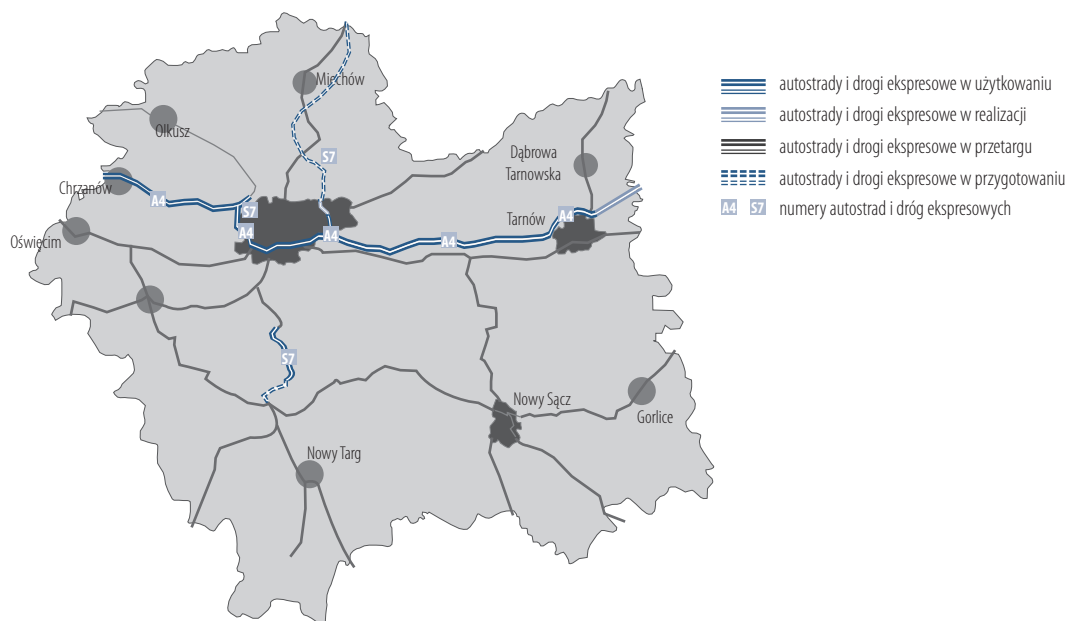
Drogi wojewódzkie – Zarząd Dróg Wojewódzkich:

- www.zdw.krakow.pl

Drogi krajowe – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych Oddział Kraków:

- www.krakow.gddkia.gov.pl

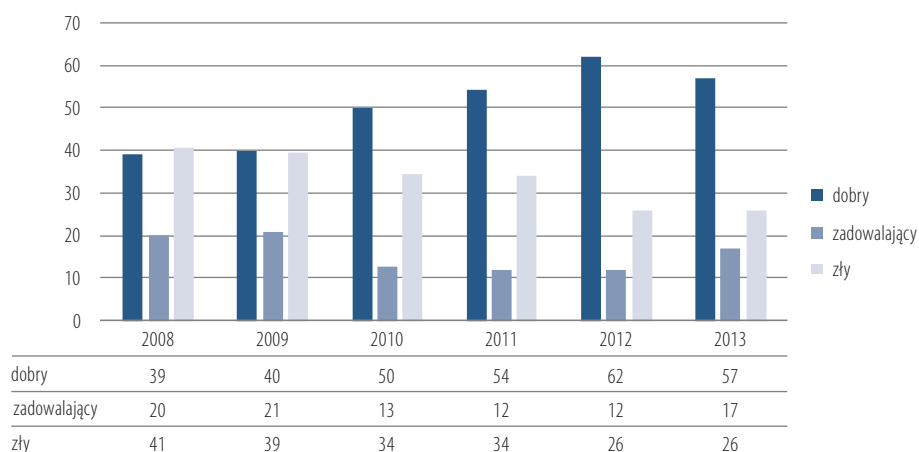
Mapa 48. Drogi krajowe w Małopolsce w 2013 roku

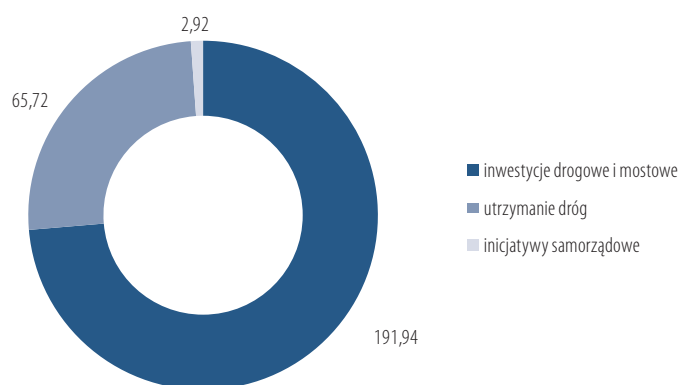
Źródło: GDDKIA

Drogi wojewódzkie

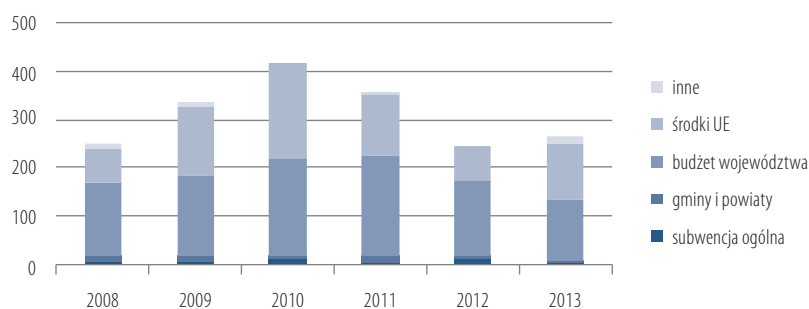
Łączna długość dróg wojewódzkich w Małopolsce wynosi 1 372,5 km. Na sieci tej zlokalizowanych jest 325 obiektów mostowych o łącznej długości 11 328 metrów + 1 prom. W ramach przeglądu technicznego dróg w 2013 r. dokonano oceny stanu technicznego. Globalnie spośród wszystkich odcinków dróg wojewódzkich ok. 57% posiada nawierzchnię bez uszkodzeń, która nie wymaga żadnych prac niezwiązanych z utrzymaniem. Kolejna część odcinków dróg posiada nawierzchnię w zadowalającym stanie (ok. 17%), która wymaga już pewnych prac i korekt stanu istniejącego. Pozostała część sieci dróg wojewódzkich (ok. 26%) posiada nawierzchnię dróg w złym stanie technicznym. Wymaga ona przeprowadzenia szybkich prac modernizacyjnych.

Wykres 132. Stan techniczny dróg wojewódzkich (dane w %).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Dróg Wojewódzkich

Wykres 133. Łączne wydatki na drogi wojewódzkie w 2013 r. (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Dróg Wojewódzkich

Wykres 134. Nakłady finansowe przeznaczane na drogi wojewódzkie (w mln zł)

Źródło: dane Zarządu Dróg Wojewódzkich

Łączne wydatki Zarządu Dróg Wojewódzkich w Krakowie w 2013 roku wyniosła 260,6 mln zł. Zarząd ZDW realizował 14 projektów infrastrukturalnych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Łączna wartość realizowanych projektów wyniosła ponad 141 mln zł, przy poziomie dofinansowania około 114 mln zł.

Do najważniejszych inwestycji zrealizowanych w 2013 r. na drogach wojewódzkich zaliczyć należy między innymi zakończenie dużych projektów infrastrukturalnych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej:

- › obwodnica Olkusza, etap I,
- › przebudowa DW nr 783 na odcinku Olkusz –Wolbrom,
- › przebudowa DW nr 783 na odcinku Wolbrom–Miechów,
- › likwidacja skutków powodzi na DW 964 i DW 768 na obszarze gminy Szczurowa.

Pozostałe ważniejsze zadania inwestycyjne realizowane w 2013 roku:

- › obwodnica Wojnicza,
- › obwodnica Gdowa, etap I,
- › przebudowa skrzyżowań w ciągu DW nr 774 na skrzyżowania typu rondo,
- › obwodnica Olkusza, etap II,
- › przebudowa DW nr 964 na odcinku ul. Asnyka w Wieliczce wraz z budową rond,
- › przebudowa obiektów mostowych w ciągu DW 780 w m. Chełmek i DW 975 w m. Zakliczyn.

Dodatkowo w 2013 roku realizowano szereg zadań dzięki którym odbudowano i zmodernizowano ponad 22 km dróg, przebudowano 8 obiektów mostowych, 2 przepusty, zabezpieczono osuwisko w Kurowie oraz wybudowano 3 zatoki postojowe do ważenia pojazdów ciężarowych.

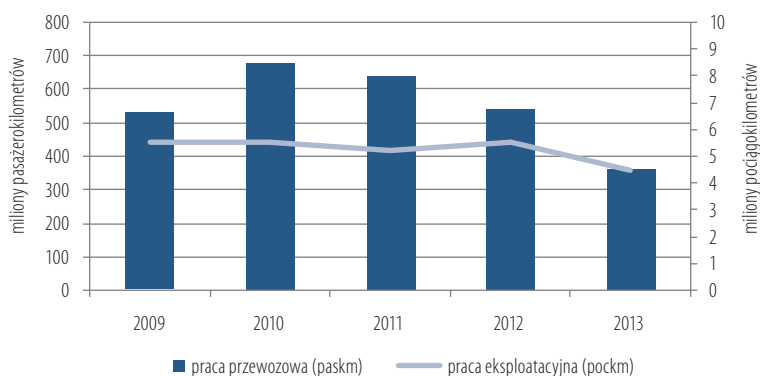
W trybie Inicjatyw Samorządowych zrealizowano w 2013 roku 60 zadań, na podstawie których wykonano około 19,5 km chodników, ponad 7 km kanalizacji oraz 15 szt. zatok autobusowych.

2. Transport kolejowy

W województwie kontynuowano prace modernizacyjne odcinka magistrali kolejowej E-30 Katowice–Kraków (Dworzec Towarowy)–Podłęże–Rzeszów. W roku 2013 prowadzono prace modernizacyjne linii kolejowej nr 8 na odcinku Kozłów–Kraków Główny, dokonano m.in. wymiany nawierzchni kolejowej i sieci trakcyjnej. Zmodernizowano stację Tunel, w tym zabudowano nowe urządzenia elektroenergetyki, komputerowe urządzenia sterowania ruchem oraz wybudowano nowy peron.

Regionalne przewozy pasażerskie na terenie województwa były organizowane i dotowane przez Województwo Małopolskie. Przewozy te realizowała spółka Przewozy Regionalne sp. z o.o.

Wykres 135. Praca przewozowa (w milionach pasażerokilometrów) oraz praca eksploatacyjna [w milionach pociągokilometrów] na terenie województwa małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych „Przewozy Regionalne” sp. z o.o.

Z usług realizowanych przez Oddział Małopolski Przewozów Regionalnych w roku 2013 skorzystało 7,46 mln pasażerów. Średnia odległość przewozu osób w pociągach osobowych w odniesieniu do roku 2013 zmniejszyła się z 45,4 do 42,7 km. W pociągach interREGIO odległość ta wzrosła z 189,7 km do 200,2 km.

W roku 2013 województwo zamówiło pracę eksploatacyjną w wysokości 4,47 mln pockm, co w porównaniu z rokiem 2012 oznaczało zmniejszenie o 1,05 mln pockm. Należy jednak zaznaczyć, że w 2012 r. na realizację regionalnych przewozów kolejowych jednorazowo przeznaczono środki z Funduszu Kolejowego pochodzące z budżetu państwa.

Tabela 93. Zestawienie środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań związanych z organizowaniem i dotowaniem regionalnych, kolejowych przewozów pasażerskich

Rok	Przeznaczenie środków		
	Dotowanie i organizowanie przewozów pasażerskich	Nabywanie pojazdów szynowych	Razem
2009	61 643 568 zł	4 871 167 zł	66 514 735 zł
2010	69 000 000 zł	12 164 917 zł	81 164 917 zł
2011	77 578 456 zł	88 838 037 zł	166 416 493 zł
2012	92 000 000 zł	4 936 787 zł	96 936 787 zł
2013	75 530 000 zł	22 879 412 zł	98 409 412 zł

Źródło: opracowanie własne

Tabela 94. Zestawienie rentowności regionalnych pociągów osobowych na terenie województwa małopolskiego

Rok	Łączna ilość pociągów	Ilość pociągów w podziale według stopnia pokrycia kosztów przychodami				
		Od 0% do 30%	Od 31% do 50%	Od 51% do 75%	Od 76% do 100%	Powyżej 100%
2009	328	186	53	50	22	17
2010	350	201	58	41	27	23
2011	311	149	67	46	29	20
2012	316	151	64	41	25	35
2013	250	124	76	42	8	0

Źródło: dane „Przewozy Regionalne” sp. z o.o.

W roku 2013 zmniejszyła się liczba uruchamianych pociągów osobowych na terenie województwa małopolskiego. Żaden pociąg nie uzyskał wartości wskaźnika pokrycia kosztów przychodami przekraczającej 100%.

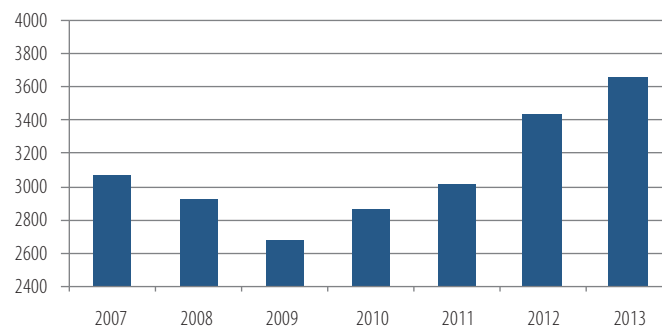
Począwszy od roku 2003 władze województwa małopolskiego dokonują zakupu taboru do realizacji regionalnych przewozów kolejowych. Do roku 2013 zakupionych i wprowadzonych do eksploatacji zostało piętnaście nowych pojazdów: dziesięć autobusów szynowych (cztery z napędem spalinowym i sześć z napędem elektrycznym) oraz pięć elektrycznych zespołów trakcyjnych. W roku 2013 realizowano dwa projekty związane z zakupem taboru w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, dzięki którym województwo pozyska 16 nowoczesnych elektrycznych zespołów trakcyjnych wykorzystywanych do obsługi połączeń wojewódzkich i międzywojewódzkich.

3. Transport lotniczy

W 2013 roku liczba pasażerów odprawionych przez Port Lotniczy Kraków Balice-Airport wzrosła czwarty rok z rzędu i wyniosła 3 647 616 osób, co jest rekordowym wynikiem w historii podkrakowskiego lotniska. Liczba operacji lotniczych wyniosła 38 072 (średnio 104 dziennie), co stanowi spadek o około 3% w stosunku do roku 2012.

Port Lotniczy obsługiwało 8 tradycyjnych oraz 5 nisko kosztowych linii lotniczych, oferujących połączenia do 63 portów lotniczych w 57 miastach leżących w 22 krajach oraz 16 destynacji czarterowych. W 2013 roku zostało otwartych 8 nowych połączeń rozkładowych i 4 czarterowe.

Wykres 136. Przewozy pasażerów w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Kraków Airport (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice

W 2013 roku w Międzynarodowym Porcie Lotniczym im. Jana Pawła II Kraków-Balice rozpoczęto proces inwestycyjny dla następujących zadań:

- › rozbudowa i przebudowa istniejącego terminalu pasażerskiego wraz z wyposażeniem w urządzenia kontroli bezpieczeństwa, wartość – 412,16 mln zł.
- › budowa wewnętrznego układu komunikacyjnego Portu Lotniczego w Krakowie – układ drogowy Kładka, wartość – 24,75 mln zł.
- › przebudowa dróg kołowania Bravo i Fokstrot – 58,32 mln zł.
- › przebudowa dróg kołowania Alfa i Golf – 49,80 mln zł.
- › rozbudowa płaszczyzn w części północno-wschodniej – 38,20 mln zł.

Infrastruktura energetyczna

Opracowanie: Katarzyna Jasińska

podsumowanie

- Województwo małopolskie zajmuje 9. pozycję w Polsce pod względem produkcji energii elektrycznej (6 640,3 GWh).
- Zestawienie możliwości produkcyjnych producentów energii elektrycznej na terenie Małopolski z jej zużyciem wykazują, że Małopolska jest regionem-konsumentem energii.
- Gospodarstwa domowe są największym konsumentem w strukturze finalnego zużycia energii elektrycznej w Polsce. W przypadku Małopolski zużycie to wynosi ok. 21% w ogólnej wielkości zużycia.
- W województwie małopolskim obserwuje się, podobnie jak w Polsce, tendencję zmniejszania zużycia energii, która podyktowana jest ogólnie pojętą realizacją działań na rzecz efektywnego wykorzystania energii oraz zmianami pogodowymi.
- Głównym paliwem wykorzystywanym do produkcji energii cieplnej jest w dalszym ciągu, podobnie jak w skali kraju, węgiel kamienny.
- Ze względu na lokalny charakter ciepłownictwa, w tym także ciepłownictwa systemowego, liczba systemów przesyłowych jest zbliżona do liczb miejscowości, w których znajdują się ciepłownie. W związku z tym operatorami sieci są głównie miejscowe przedsiębiorstwa ciepłownicze.
- Według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie przeciętne zużycie gazu (*per capita*) wyniosło w 2013 r. 124,4 m³ i nie zmieniło się w porównaniu do roku 2012.
- Stan techniczny sieci gazowej na terenie województwa jest dość zróżnicowany. Zależy on przede wszystkim od czasu i warunków w jakich jest eksploatowana.
- Łączna moc koncesjonowanych instalacji wytwarzających energię elektryczną z odnawialnych źródeł energii w Małopolsce w 2013 r. wynosiła ok. 200,5 MW.
- Produkcja energii odnawialnej w województwie opiera się głównie na elektrowniach wodnych (188,8 MW) i w niewielkim stopniu na pozyskiwaniu energii z biogazu (6,8 MW), wiatru (3 MW) oraz słońca (1,1 MW).

1. Elektroenergetyka

Produkcja i zużycie energii elektrycznej

Rynek wytwarzania energii elektrycznej to przede wszystkim: elektrownie i elektrociepłownie zawodowe, elektrociepłownie i ciepłownie przemysłowe oraz wytwórcy wykorzystujący OZE¹. Produkcja energii elektrycznej w Małopolsce opiera się w dużej mierze na energetyce zawodowej.

1. *Ewaluacja sektora energetycznego w Polsce*, Wydawnictwo IGSMiE PAN, 2012 r.

Rozdział II Infrastruktura energetyczna

W Małopolsce wśród podmiotów produkujących energię elektryczną największy udział posiada Tauron Polska Energia S.A. Zdecydowana większość producentów wykorzystuje paliwa konwencjonalne (węgiel kamienny). W 2013 r. wyprodukowane zostało łącznie 6640,3 GWh energii elektrycznej, co dało województwu 9. pozycję w Polsce.

Tabela 95. Produkcja energii elektrycznej w latach 2009–2013 (GWh)

Rodzaj źródła	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	6 278,9	6 859,4	6 984,8	6 384,5	6 640,3
z odnawialnych nośników energii	692,5	783,8	868,6	886,3	480,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS, 2013 r.

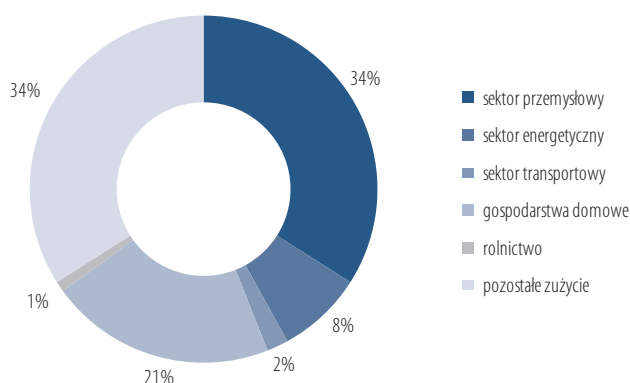
Zestawienie możliwości produkcyjnych producentów energii elektrycznej na terenie Małopolski z jej zużyciem, wykazuje niedobór podaży producentów znajdujących się na terenie województwa w stosunku do zużycia energii. Wynika z tego, że Małopolska jest regionem-konsumentem energii.

Tabela 96. Zużycie energii elektrycznej według sektorów ekonomicznych w GWh

Sektory	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	11 445	12 184	12 750	12 642	12 552
sektor przemysłowy	3 559	3 820	4 157	4 177	4318
sektor energetyczny	1 076	1 084	1 166	1 066	951
sektor transportowy	354	387	321	309	288
gospodarstwa domowe	2 533	2 673	2 605	2 622	2 631
rolnictwo	113	115	114	115	114
pozostałe zużycie	3 811	4 106	4 387	4 353	4 250

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS, 2013 r.

Wykres 137. Struktura zużycia energii w Małopolsce w 2013 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS 2013 r.

W Polsce gospodarstwa domowe są największym konsumentem w strukturze finalnego zużycia energii². W przypadku Małopolski zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych wynosi 2631 GWh, co daje 3. miejsce pod względem wielkości zużycia, podobnie jak w latach poprzednich.

2. Publikacja GUS: *Efektywność wykorzystania energii w latach 2000–2012*, Warszawa 2014

Tabela 97. Odbiorcy energii elektrycznej oraz zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwach domowych (w tys.)	1 190,0	1 199,4	1 207,4	1 212,4	1 218,8
› w tym w miastach	672,4	681,4	685,6	690,3	696,7
› w tym na wsiach	517,6	518,0	521,8	522,11	522,14
zużycie energii elektrycznej (w ciągu roku) w gospodarstwach domowych (gwh)	2 639,2	2 775,0	2 711,4	2 714,3	2 700,9
› w tym w miastach	1 430,6	1 506,0	1 463,6	1 453,4	1 440,4
› w tym na wsiach	1 208,6	1 269,0	1 248,1	1 260,9	1 260,5

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS, 2013 r.

Infrastruktura sieciowa

W Polsce w sektorze przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej działa jeden operator systemu przesyłowego, tj. PSE Operator S.A. oraz kilkudziesięciu operatorów systemów dystrybucyjnych (OSD). Na terenie Małopolski największym OSD jest Tauron Dystrybucja S.A. Do pozostałych operatorów systemów dystrybucyjnych zidentyfikowanych na podstawie listy przedsiębiorstw posiadających koncesję na dystrybucję energii na terenie województwa małopolskiego należą m.in.³:

- › PKP Energetyka S.A.,
- › Zespół Elektrowni Wodnych Niedzica S.A.,
- › Synthos Dwory sp. z o.o.,
- › Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach S.A.,
- › Energomedia sp. z o. o.,
- › Zakłady Górniczo-Hutnicze Bolesław S.A
- › Grupa Kęty S.A.

System zaopatrzenia w energię elektryczną, jako część systemu krajowego, generalnie zapewnia dostawy energii dla odbiorców w całym województwie, co nie jest równoznaczne z zapewnieniem energii elektrycznej dla niektórych gmin ze względu na zły stan sieci energetycznych średnich i niskich napięć. Sytuacja taka jest wynikiem niedoinwestowania w sieci i w stacje elektroenergetyczne.

Większość istniejących linii przesyłowych i dystrybucyjnych została wybudowana w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w., a więc ich wiek przekracza zakładany okres eksploatacji. Niezbędne są inwestycje pozwalające ograniczyć awaryjność i straty energii. Podczas przesyłu straty szacowane są na poziomie ok. 10% zużycia energii elektrycznej w Polsce (ok. 12 TWh). Największa ilość strat powstaje w sieciach dystrybucyjnych o napięciach od 220 V do 120 kV (nN i SN). Przestarzała infrastruktura i awaryjność, oprócz strat energii, powoduje również przerwy w jej dostawach, co przyczynia się do obniżenia bezpieczeństwa energetycznego w regionie oraz znacznych strat finansowych⁴.

2. Sieć ciepła

Produkcja i zużycie energii cieplnej

W 2013 r. w Małopolsce wyprodukowano ok. 23 870 TJ ciepła oraz dodatkowo pozyskano ciepło z odzysku w wysokości 4 797,5 TJ.

Znaczna część ciepła wytworzonego przez koncesjonowane przedsiębiorstwa ciepłownicze była przeznaczona na zaspokojenie potrzeb własnych, a pozostała jego część wprowadzona została do sieci ciepłowniczych zarówno własnych, jak również sieci będących własnością innych przedsiębiorstw. Około 41% ciepła sprzedawane było bezpośrednio ze źródeł wytwarzania, natomiast pozostałe 59% za pośrednictwem sieci ciepłowniczych.

3. URE, *Baza przedsiębiorstw posiadających koncesje*, 2014 r.

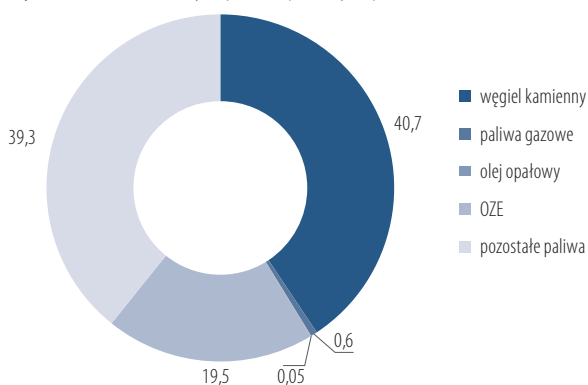
4. *Ewaluacja sektora energetycznego w Polsce*, Wydawnictwo IGSMiE PAN, 2012 r.

Po okresie dwunastu lat badań koncesjonowanych przedsiębiorstw ciepłowniczych można stwierdzić, że dywersyfikacja paliw zużywanych do produkcji ciepła postępuje bardzo powoli. W 2013 r. paliwa węglowe stanowiły w dalszym ciągu ponad 3/4 paliw zużywanych w źródłach ciepła.

Udział poszczególnych paliw w wytwarzaniu ciepła jest również dosyć zróżnicowany pod względem terytorialnym. Małopolska w 2013 r. znajdowała się wśród sześciu województw, w których ciepło wytwarzane z węgla kamiennego stanowiło ponad 90%: w świętokrzyskim (95,5%), małopolskim (95,0%), opolskim (94,7%), warmińsko-mazurskim (94,2%), lubelskim (93,9%) i dolnośląskim (90,2%).

Na przestrzeni ostatnich lat zaobserwować można systematyczny wzrost udziału ciepła uzyskiwanego w wyniku spalania biomasy, biogazu czy udziału innych odnawialnych źródeł energii.

Wykres 138. Struktura zużycia paliw do produkcji ciepła w 2013 r.

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach 2013, URE

Głównym paliwem wykorzystywanym do produkcji energii cieplnej jest w dalszym ciągu, podobnie jak w skali kraju, węgiel kamienny. W pozostałych 20% udziału paliw istotną rolę odgrywają odnawialne źródła energii, w ramach których ok. 4,5% wyprodukowanej energii pochodzi z biomasy, natomiast na biogaz przypada ok. 0,4%.

Moc osiągalna przedsiębiorstw ciepłowniczych działających w Małopolsce w roku 2013 wyniosła około 3 974 MW (przy 4 198,8 MW mocy zainstalowanej), co stanowi ok. 7,75 % mocy osiągalnej w Polsce⁵.

Tabela 98. Produkcja ciepła w województwie małopolskim w 2013 r.

Produkcja ciepła ogółem, w tym:	23 870 (TJ)
kogeneracja	17 385,7
ciepło z odzysku	4 797,5
zużycie ciepła na potrzeby własne	10 509,9
ciepło oddane do sieci	18 157,6
straty ciepła	2 143,4
ciepło dostarczone do odbiorców przyłączonych do sieci	16 014,3

Źródło: Energetyka ciepła 2012, URE

W województwie małopolskim obserwuje się, podobnie jak w pozostałych regionach Polski, tendencję zmniejszania zużycia energii, która podyktowana jest ogólnie pojętą realizacją działań na rzecz efektywnego wykorzystania energii oraz zmianami pogodowymi. Zabiegi termomodernizacyjne obiektów, inwestycje przedsiębiorstw mające na celu poprawę sprawności wytwarzania i przesyłu energii, a także zwiększona świadomość społeczeństwa dotyczą racjonalnego wykorzystania energii i płynących z tego oszczędności niosą za sobą powolny, lecz sukcesywny spadek zużycia energii cieplnej.

Infrastruktura ciepłownicza

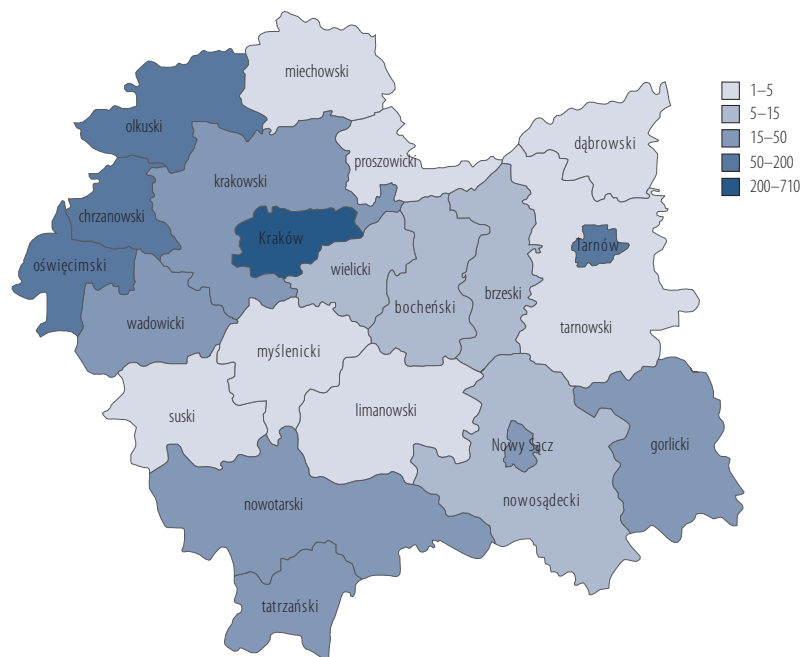
Długość sieci cieplnej na terenie województwa małopolskiego w 2013 roku wg GUS wynosiła łącznie 1 443,8 km. Większość długości sieci ogółem (705 km) przypadła na powiat Miasto Kraków, które posiada drugi co do długości system ciepłowniczy w Polsce. Na drugim miejscu znajduje się powiat Miasto Tarnów z udziałem 165,8 km, następnie zaznacza się udział powiatu oświęcimskiego (138,1 km), olkuskiego (102,1 km). Ze względu na lokalny charakter ciepłownictwa, w tym także ciepłownictwa systemowego, liczba systemów przesyłowych

5. Energetyka ciepła w liczbach 2013, URE

jest zbliżona do liczb miejscowości, w których znajdują się ciepłownie. W związku z tym operatorami sieci są głównie miejscowe przedsiębiorstwa ciepłownicze.

Sieć ciepłownicza w Małopolsce jest nieustannie modernizowana, co ma wpływ zarówno na sprawność wytwarzania (85,7%), jak i przesyłania (88,3%) w systemie zawodowym. System ciepłowniczy w województwie małopolskim posiada wystarczające rezerwy mocy, aby móc podłączyć nowych odbiorców w obszarze swojego działania. Znaczne rezerwy występują zarówno w źródłach ciepła, jak i w przepustowości systemów przesyłowych.

Mapa 49. Długość sieci ciepłowniczej w powiatach województwa małopolskiego (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych, 2013)

3. Gazownictwo

Na polskim rynku paliw gazowych dominującą pozycję posiada Grupa Kapitałowa PGNiG S.A. W 2013 r. około 94,42% sprzedaży gazu ziemnego realizowane było przez PGNiG S.A., natomiast pozostałe 5,58% przez kilkadziesiąt innych przedsiębiorstw obrotu działających na rynku. Dokonując całościowej analizy rynku sprzedaży detalicznej gazu ziemnego Grupy Kapitałowej PGNiG S.A. w 2013 r., w odniesieniu do wszystkich grup odbiorców, należy wskazać, że najliczniej reprezentowaną grupą były gospodarstwa domowe, zużywające zarówno gaz wysokometanowy, jak i zaazotowany. Ich udział stanowił ponad 90% ogółu liczby odbiorców. PGNiG S.A. oprócz zaopatrywania w gaz odbiorców końcowych sprzedaje również paliwo na potrzeby operatorów systemów gazowych⁶.

W województwie małopolskim transportem gazu i eksploatacją systemu przesyłowego (gazociągi wysokiego ciśnienia, tłocznie gazu, stacje rozdzielczo-pomiarowe, stacje gazowe I stopnia, stacje centralnego nawadniania) zajmuje się Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. oraz Karpacka Spółka Gazownictwa sp. z o.o. należąca do grupy kapitałowej Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A. (koncesja wydana 30 kwietnia 2001 r. i ważna do 31 grudnia 2030 r.).

Infrastruktura gazownicza

Na terenie województwa występuje rozbudowana infrastruktura gazownicza. Znajdują się tu:

- › gazociągi wysokiego ciśnienia (powyżej 1,6 MPa),
- › gazociągi podwyższonego średniego ciśnienia (od 0,5 do 1,6 MPa włącznie),
- › gazociągi średniego ciśnienia (od 10 kPa do 0,5 MPa włącznie),
- › gazociągi średniego ciśnienia (od 10 kPa włącznie),
- › stacje redukcyjno-pomiarowe I stopnia,
- › stacje redukcyjno-pomiarowe II stopnia.

6. Charakterystyka rynku paliw gazowych, URE, 2013 r.

Stan techniczny sieci gazowej na terenie województwa jest dość zróżnicowany. Zależy on przede wszystkim od czasu i warunków w jakich jest eksploatowana. W ostatnich latach operatorzy sukcesywnie modernizują najstarsze i najbardziej wyeksploatowane odcinki sieci zgodnie ze swoimi planami inwestycyjnymi. Żeliwne gazociągi są zastępowane polietylenowymi. Remonty sieci oraz unowocześnianie stacji redukcyjno-pomiarowych mają wpływ na zmniejszenie strat przesyłowych oraz ogólnie na poprawę jakości usług dla odbiorców.

Tabela 99. Długość sieci gazowej na terenie województwa małopolskiego

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
długość sieci gazowej (w km)	22 032,2	22 123,1	22 227,9	22 351,9	22 571,1
› w tym w miastach	5 280,4	5 348,7	5 384,9	5 427,5	5 461,6
› w tym na wsiach	16 751,8	16 774,4	16 843,0	16 924,4	17 109,5

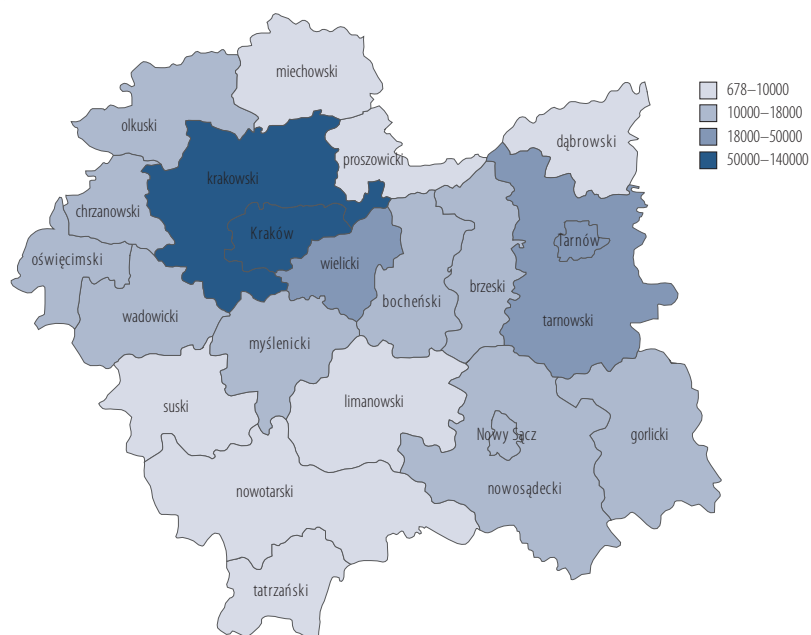
Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS, 2013 r.

Według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie przeciętne zużycie gazu (*per capita*) wyniosło w 2013 r. 124,4 m³ i nie zmieniło się w porównaniu do roku 2012. Największym zużyciem gazu z sieci wykazali się odbiorcy z terenu powiatu wielickiego (zużycie na 1 mieszkańca 222,8 m³), najmniejszym natomiast mieszkańcy powiatów miechowskiego (13,6 m³ na 1 mieszkańca) oraz suskiego (11,8 m³).

Tabela 100. Zaopatrzenie w gaz ziemny

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
odbiorcy gazu ogółem (w tys.)	690,8	693,8	695,9	701,2	705,6
› w tym w miastach	470,3	471,9	467,9	470,5	472,1
› w tym na wsiach	220,5	221,9	228	230,7	233,5
zużycie gazu ogółem (w tys. m ³)	391,9	411,4	392,5	416,9	417,5
› w tym w miastach	261,1	272,3	249,7	269,9	271,6
› w tym na wsiach	130,8	139,1	142,8	147,0	145,8

Mapa 50. Przeciętne zużycie gazu sieciowego w powiatach w 2013 r. (w tys. m³)

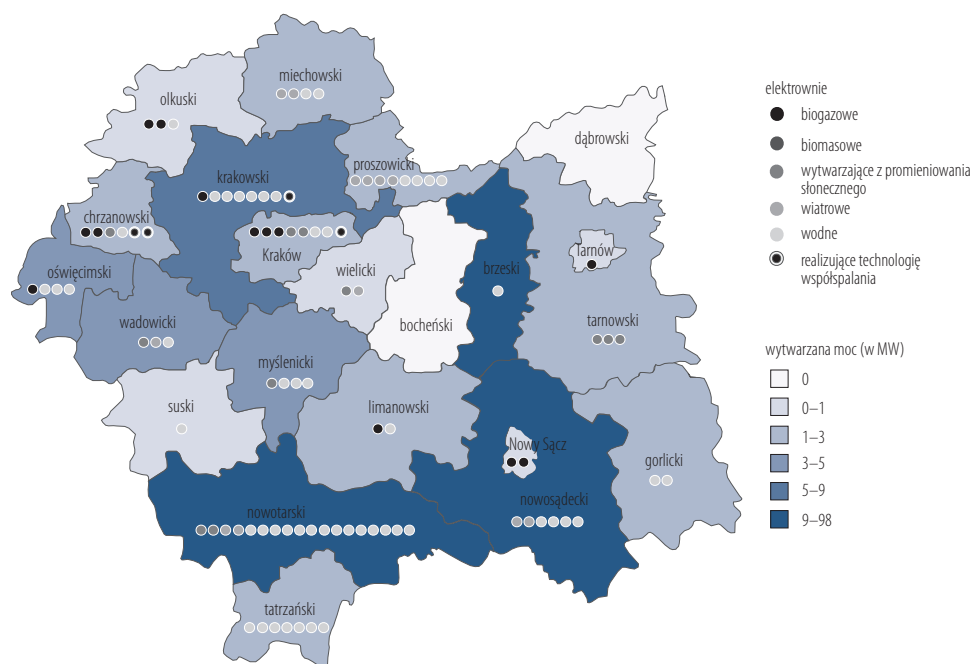
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

4. Odnawialne źródła energii

W ostatnich latach widoczny jest wzrost znaczenia energii elektrycznej i ciepłej, pochodzącej z odnawialnych źródeł. Polityka Energetyczna Polski zakłada, że w 2020 r. udział odnawialnych źródeł energii w zużyciu energii w Polsce wyniesie 15%.

Łączna moc koncesjonowanych instalacji wytwarzających energię elektryczną z odnawialnych źródeł energii w Małopolsce w 2013 r. wynosiła ok. 200,5 MW⁷. Produkcja energii odnawialnej w województwie opiera się głównie na elektrowniach wodnych (188,8 MW) i w niewielkim stopniu na pozyskiwaniu energii z biogazu (7 MW), wiatru (3,5 MW) oraz energii słonecznej (1,2 MW). Źródła te można uznać za potencjały województwa, w oparciu o które planowane będzie inwestowanie w wytwarzanie energii z odnawialnych źródeł. Rozmieszczenie przestrzenne źródeł odnawialnych jest bardzo nierównomierne. Najwięcej energii elektrycznej produkowane jest w powiatach nowotarskim (elektrownia wodna Niedzica) oraz nowosądeckim (elektrownia wodna Rożnów – 50 MW).

Mapa 51. Odnawialne źródła energii w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne UMWM

Tabela 101. Instalacje produkujące energię elektryczną z OZE w Małopolsce (źródła koncesjonowane)

Typ instalacji	Ilość instalacji	Moc (MW)
wytwarzające z biogazu z oczyszczalni ścieków	9	4,235
wytwarzające z biogazu składowiskowego	5	2,828
wytwarzające z promieniowania słonecznego	10	1,193
elektrownia wiatrowa na lądzie	12	3,469
elektrownia wodna przepływowa do 0,3 MW	33	3,119
elektrownia wodna przepływowa do 1 MW	8	4,475
elektrownia wodna przepływowa do 5 MW	9	23,430

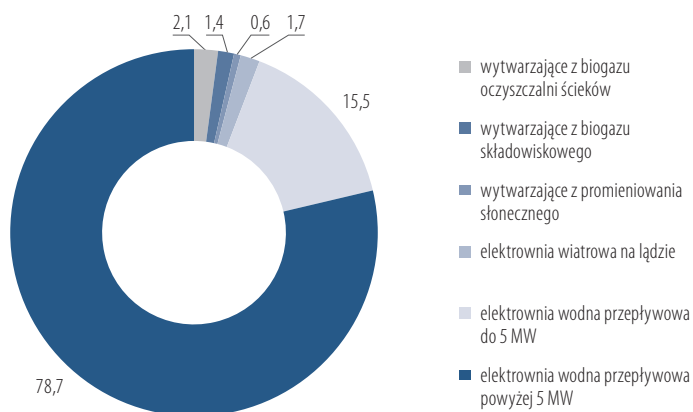
7. URE, 30.09.2014 r.

Rozdział II Infrastruktura energetyczna

Typ instalacji	Ilość instalacji	Moc (MW)
elektrownia wodna przepływowa do 10 MW	1	9,000
elektrownia wodna przepływowa powyżej 10 MW	1	56,000
elektrownia wodna szczytowa-pompowa lub przepływowa z członem pompowym	1	92,750
realizujące technologię współspalania (paliwa kopalne i biomasa)	4	0,000

Źródło: URE, data aktualizacji danych: 30.09.2014

Wykres 139. Instalacje produkujące energię elektryczną z OZE w Małopolsce (źródła koncesjonowane)

Źródło: URE, data aktualizacji danych: 30.09.2014

Infrastruktura sanitarna

Opracowanie: Agnieszka Sienicka

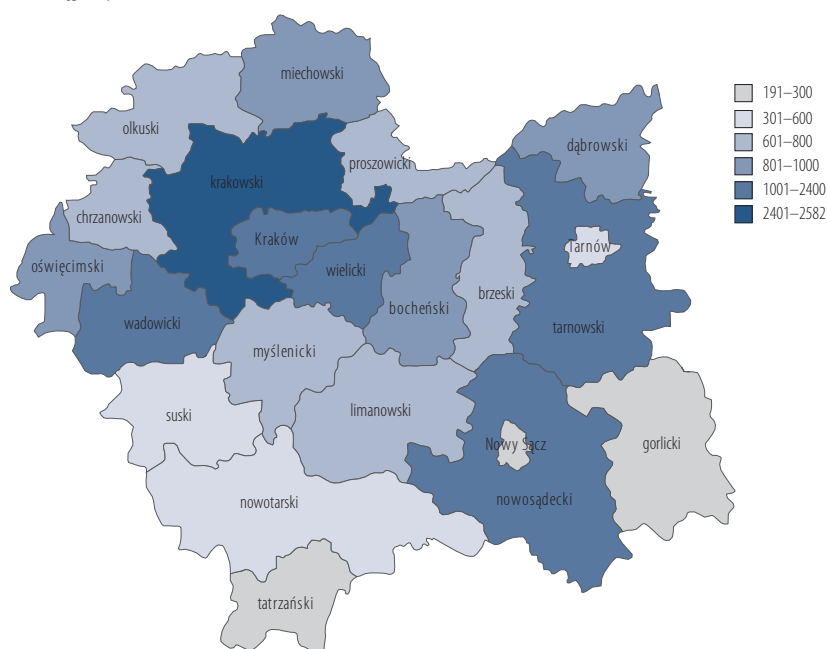
podsumowanie

Na przestrzeni ostatnich 7 lat obserwuje się stałą tendencję wzrostową w długości budowanej sieci kanalizacyjnej. Średni przyrost tej sieci wynosił 6,9% rocznie. W przypadku sieci wodociągowej przyrost ten jest mniejszy i wynosi 2,1% rocznie. Najwięcej sieci kanalizacyjnej w 2013 r. wybudowano na terenie miasta i gminy Myślenice – 75,21 km, do której podłączono 980 budynków mieszkalnych czyli około 3,9 tys. mieszkańców. Wodociągów najwięcej wybudowano również na obszarze miasta i gminy Myślenice – 75,48 km sieci.

1. Wodociągi

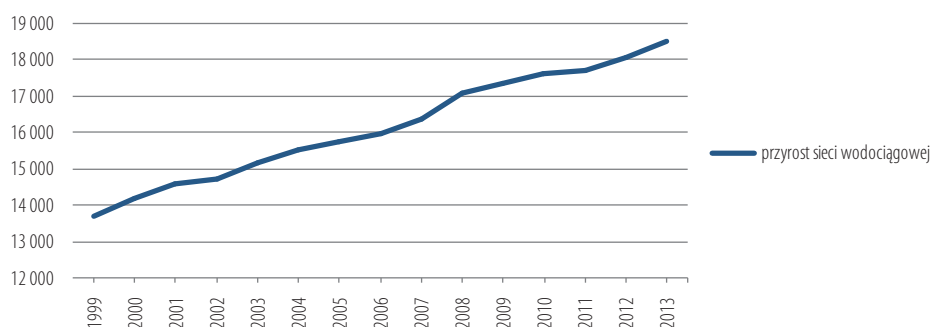
Zasoby wodne Małopolski zaspokajają z nadwyżką jej potrzeby, jednak konieczne jest wyrównywanie poziomu zaopatrzenia w wodę na całym obszarze województwa przy pomocy środków technicznych. Przyrost sieci wodociągowej w województwie małopolskim z roku na rok jest coraz wyższy. Niewątpliwie przyczyniły się do tego możliwości finansowania budowy sieci wodociągowej zarówno ze środków państwowych jak również UE. W 2013 roku na terenie województwa małopolskiego przybyło 441,9 km wodociągów (długość sieci wyniosła 18 508,4 km).

Mapa 52. Długość sieci wodociągowej w 2013 roku (w km)

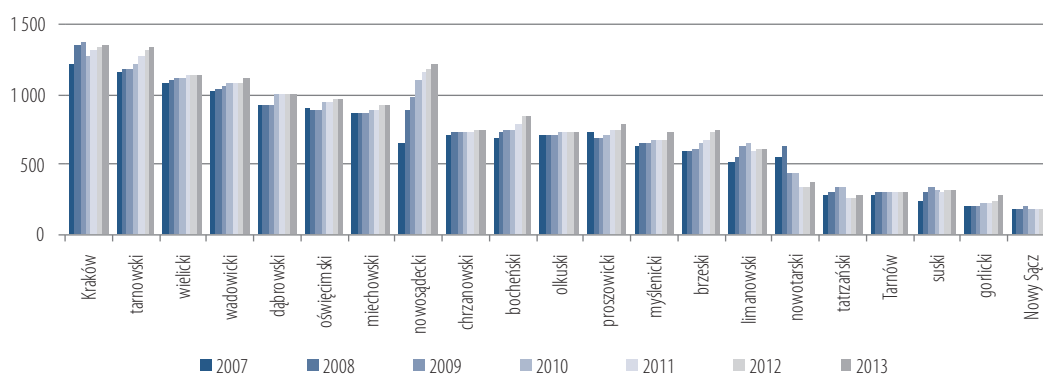
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 140. Przyrost sieci wodociągowej (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 141. Długość sieci wodociągowej (w km)

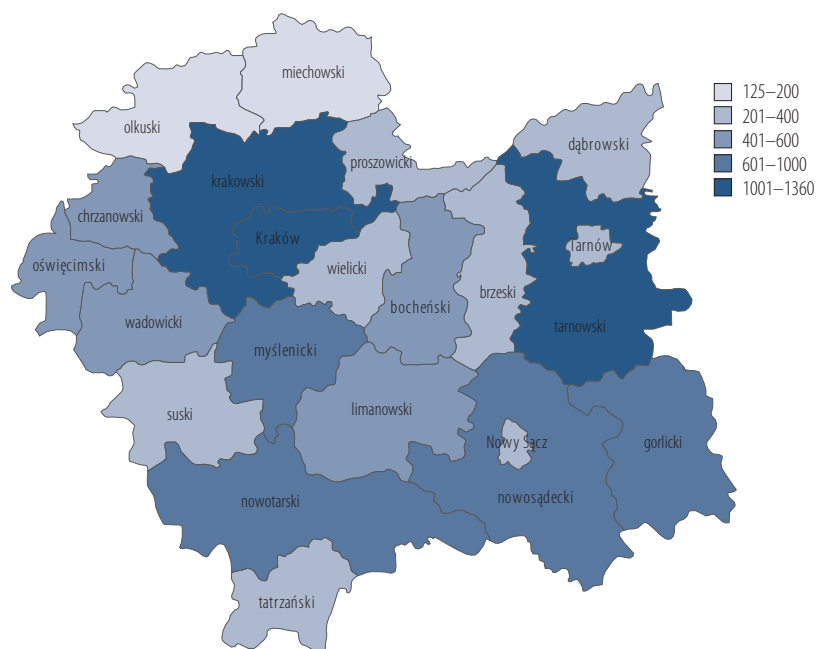

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

2. Kanalizacje

W latach 2005–2013 przyrost sieci kanalizacyjnej był większy od przyrostu sieci wodociągowej. W 2013 roku w Małopolsce przybyło 980,50 km sieci kanalizacyjnej (długość kanalizacji wyniosła 12 370,9 km), podczas gdy w 2012 roku przyrost ten wyniósł 741,3 km.

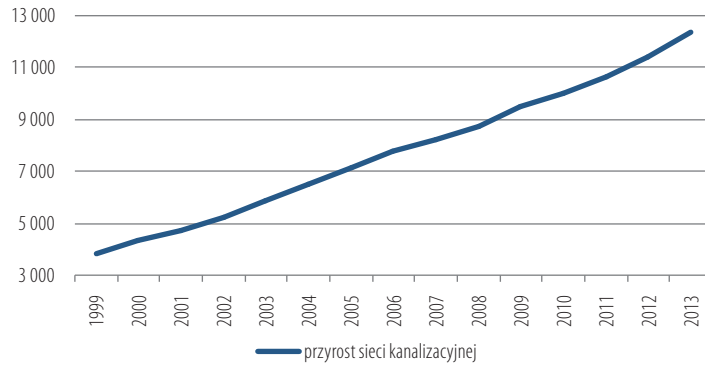
Mapa 53. Długość sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim w 2013 roku (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

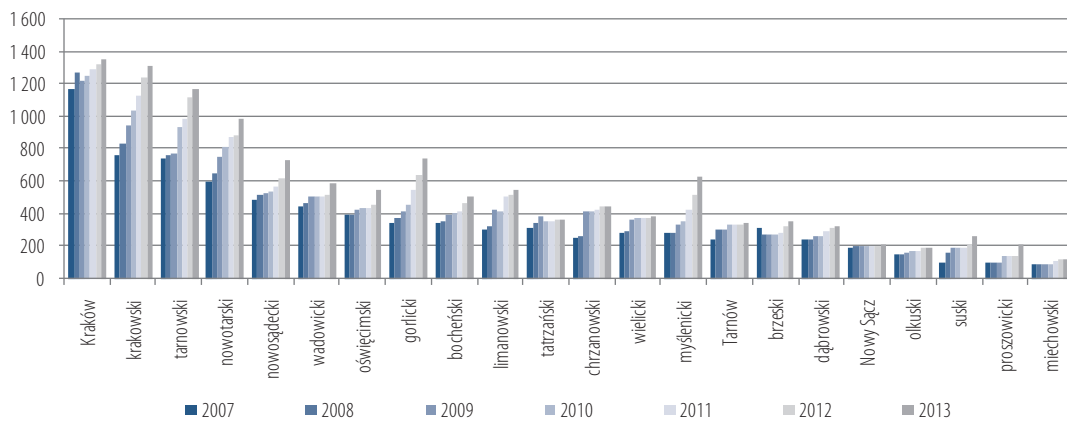
W województwie małopolskim występuje nadal dysproporcja pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej w miastach i na wsi, chociaż sytuacja ta ulega poprawie. W 2005 roku kanalizacje wiejskie stanowiły 51,9% ogółu długości sieci kanalizacyjnej, natomiast w 2013 r. kanalizacje na wsi stanowiły już 64,8% ogółu długości sieci kanalizacyjnej województwa.

Wykres 142. Przyrost sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim w latach 1999–2013 (w km)

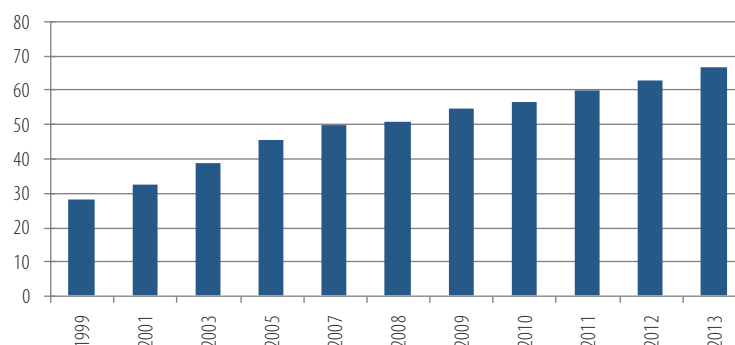
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 143. Długość sieci kanalizacyjnej w latach 2007–2013 (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 144. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Liczba oczyszczalni komunalnych w województwie małopolskim wynosi 243, w tym:

- › mechanicznych – 0,
- › biologicznych – 180,
- › z podwyższonym usuwaniem biogenów – 63.

— case study

W 2013 roku zmodernizowano oczyszczalnię ścieków w gminie Spytkowice do przepustowości 550 m³/dobę, natomiast w gminie Liszki do przepustowości 1600 m³/dobę. Koszt modernizacji dwóch oczyszczalni ścieków wyniósł około 8,5 mln zł.

Wybudowano oczyszczalnię ścieków w gminie Korzenna o przepustowości 375 m³/dobę, gminie Słupnice o przepustowości 584 m³/dobę oraz w gminie Kęty o przepustowości 575 m³/dobę. Koszt budowy trzech oczyszczalni ścieków wyniósł około 6,9 mln zł. Łączny koszt ww. inwestycji wyniósł około 15,4 mln zł.

Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowa i modernizacja zbiorczych systemów kanalizacyjnych na terenie gmin realizowana jest w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Program ten zakłada wyposażenie aglomeracji¹ w infrastrukturę sanitarną do końca 2015 r.

Więcej informacji o KPOŚK na stronie internetowej:
www.kzgw.gov.pl

1. Aglomeracja oznacza teren (w obszarze jednej lub wielu gmin), na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza jest wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni ścieków.

Społeczeństwo informacyjne

Opracowanie: Beata Bańdura

— podsumowanie

- Kraków uznany został najatrakcyjniejszym miejscem w Europie i 9. na świecie dla sektora usług biznesowych wg rankingu *Tholons Top Outsourcing Destinations 2014*. Zagraniczne centra usług zatrudniają tu już 30,6 tys. osób, co stanowi 24% ogółu pracowników w Polsce.
- Smart region – wzrosła liczba smart inwestycji w regionie, a wśród nich m.in. projektów z obszaru inteligentnego transportu, infrastruktury służącej kształceniu kadry; budynki o najwyższej efektywności energetycznej (od budynków mieszkalnych, poprzez obiekty biurowe, produkcyjne oświatowe i badawcze aż po budynki sakralne).
- Nowoczesne technologie wspierają realizację zadań przez administrację i ułatwiają Małopolanom korzystanie z cyfrowych zasobów – rozwój systemów IT – od Cyfrowej Małopolski przez Wirtualne Muzea Małopolski i Małopolski System Informacji Turystycznej po Małopolską Chmurę Edukacyjną.

Społeczeństwo informacyjne funkcjonuje w oparciu o szybką wymianę informacji, a podstawowym warunkiem jego rozwoju jest dostęp do nowoczesnej sieci teleinformatycznej oraz umiejętność wykorzystania technologii informacyjnych we wszystkich aspektach życia gospodarczego i społecznego. Umiejętność gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji z wykorzystaniem nowoczesnych technologii wpływa na rozwój gospodarczy całego regionu.

1. Wybrane projekty w zakresie społeczeństwa informacyjnego realizowane w Małopolsce

Regionalny portal internetowy Wrota Małopolski

Portal Wrota Małopolski obok funkcji integratora systemów informatycznych instytucji i urzędów administracji publicznej, obywateli i podmiotów prawnych pełni rolę jednego z głównych źródeł informacji na temat wydarzeń lokalnych i regionalnych. To także miejsce, w którym prezentowane są długofalowe inicjatywy władz Małopolski i środowisk lokalnych. Dzięki odpowiednim narzędziom i opiece merytorycznej portalu tworzone są serwisy przydatne mieszkańcom, w tym *Eko-prognoza*, *Festiwal Zawodów w Małopolsce*, *Małopolski Smak* czy *Odpowiedzialna Małopolska* dotycząca tematu społecznej odpowiedzialności biznesu w naszym regionie (ewenement w skali województwa), *Małopolska. I wszystko gra*, która prezentuje główne festiwale odbywające się w regionie, czy *Specjalny Serwis Świąteczny*, przybliżający świąteczne zwyczaje Małopolan sprzed lat. Najpoważniejsze wyzwania, jakie stoją przed tym serwisem, to odpowiedź na potrzeby mieszkańców w zakresie usług elektronicznych oraz szukanie nowoczesnych i atrakcyjnych form prezentacji informacji z regionu.

Regionalny Portal Internetowy Wrota Małopolski współorganizatorem kampanii społecznej *Miejsce Przyjazne Maluchom*.

Akcja identyfikowana dotychczas wyłącznie ze stolicą Małopolski, dzięki zaangażowaniu Redakcji portalu, zyskała charakter regionalny. Teraz o certyfikat miejsca przyjaznego maluchom mogą ubiegać się instytucje publiczne i prywatne – nie tylko z Krakowa, ale także z całej Małopolski.

Cyfrowa Małopolska

Małopolska w wyniku realizacji projektu współfinansowanego ze środków Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego pn. *Rozwój dostępu do usług elektronicznych w Małopolsce* opracowała system Cyfrowa Małopolska, który ma na celu usprawnienie kontaktu on-line, w tym świadczenie 128 e-usług przez jednostki administracji publicznej na rzecz przedsiębiorców, inwestorów oraz obywateli na terenie województwa małopolskiego.

Platforma stworzona przez Województwo Małopolskie www.cyfrowamalopolska.pl jest w pełni zintegrowana z ogólnopolskim systemem ePUAP, przy jednoczesnym uwzględnieniu specyfikacji naszego regionu. System wykorzystuje ustandaryzowane wzory procedur elektronicznych, a także umożliwia użycie profilu zaufanego ePUAP do podpisywania dokumentów. Stanowi to silny impuls rozwoju e-administracji w regionie. Województwo małopolskie znajduje się w ścisłe czołówce regionów, gdzie udział urzędów świadczących usługi elektroniczne jest na wysokim poziomie.

Dzięki realizacji projektu do dyspozycji Małopolan trafił nowoczesny, wysokiej jakości Regionalny System Biuletynów Informacji Publicznej w Małopolsce (RSBIP). Jeszcze żadne województwo w naszym kraju nie stworzyło systemu regionalnych biuletynów, który cieszyłby się tak ogromną popularnością wśród lokalnych samorządów czy instytucji publicznych. Obecnie małopolski system skupia w jednym miejscu około 3 300 biuletynów prowadzonych przez powiaty, gminy czy jednostki im podlegające.

Wirtualne muzea Małopolski

Małopolska jako pierwszy region w kraju stworzyła Regionalny System Digitalizacji zbiorów muzealnych. Realizacja tego innowacyjnego projektu realizowanego przez Województwo Małopolskie oraz Małopolski Instytut Kultury objęła:

- › Stworzenie przez Województwo Małopolskie Regionalnego Systemu Digitalizacji we współpracy z 35 małopolskimi muzeami,
- › Utworzenie pierwszej w Polsce kompleksowo wyposażonej Regionalnej Pracowni Digitalizacji,
- › Digitalizację zbiorów muzealnych,
- › Stworzenie portalu www.muzea.malopolska.pl, na którym prezentowanych jest ponad 700 zdigitalizowanych eksponatów w formie obiektów 2D i 3D oraz centralnego repozytorium eksponatów, będącego narzędziem wsparcia i współpracy dla wszystkich muzeów w Małopolsce.

Małopolski System Informacji Turystycznej

Klucz do odkrywania Małopolski. Dzięki projektowi, w 33 punktach Informacji Turystycznej można zasięgnąć informacji, która umożliwi zaplanowanie trasy zgodnie z osobistymi oczekiwaniami i zainteresowaniami turysty. Małopolski System Informacji Turystycznej to nowoczesny system IT zintegrowany w warstwie analogowej i cyfrowej, realizowany w partnerstwie z 25 gminami i powiatami z Małopolski, w ramach MRPO. System obejmuje obok punktów informacji portal regionalny, portale lokalne, bazy danych oraz 16 infokiosków. To także m.in. oznakowanie 87 tablicami informacyjnymi przy obiektach, 266 turystycznymi znakami drogowymi, opracowanie i wydanie 18 tytułów wydawniczych.

SMART_KOM. Kraków w sieci inteligentnych miast

Województwo Małopolskie we współpracy z Krakowskim Parkiem Technologicznym sp. z o.o., pod koniec 2013 roku rozpoczęło realizację projektu *SMART_KOM. Kraków w sieci inteligentnych miast*, którego celem jest zrównoważony rozwój gospodarczy regionu poprzez stworzenie strategii *SMART_KOM* oraz opracowanie dwóch projektów pilotażowych w ramach europejskich sieci współpracy (ESW). W projekcie biorą udział międzynarodowi i polscy eksperci. Podczas warsztatów diagnostycznych, dotyczących sześciu obszarów smart, tj.: *Mieszkańcy*, *Jakość życia*, *Środowisko*, *Gospodarka*, *Transport* oraz *Administracja* poszukiwali najbardziej efektywnych działań smart. Na podstawie wypracowanych wniosków oraz dobrych praktyk pozyskanych od zagranicznych partnerów zostanie wypracowana strategia – mapa drogowa dla rozwiązań smart w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym oraz projekty pilotażowe.

Przykładowe projekty z obszaru smart w Małopolsce

Aby projekt mógł zostać zakwalifikowany do grupy smart powinien dotyczyć obszarów związanych ze smart city. I choć definicja smart city przyjmuje wiele kształtów, to akcentuje się przede wszystkim wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych do rozwiązywania kwestii społecznych, przy szerokim współdziałaniu i zaangażowaniu interesariuszy, na rzecz podniesienia jakości życia i zrównoważonego rozwoju.

Jednym z przykładów smart projektów z obszaru inteligentnego transportu jest wdrażany przez województwo małopolskie projekt *Inteligentny System Sterowania Ruchem Regionu Podhalańskiego*. Jego celem jest poprawa płynności ruchu na podhalańskich drogach, zwłaszcza w sezonie turystycznym i podczas wielkich wydarzeń sportowych. W ramach projektu budowany jest system ITS, który służyć będzie do przekazywania informacji użytkownikom dróg, a także poprawy ich bezpieczeństwa.

Innym wartym uwagi projektem jest *Budowa zintegrowanych systemów informatycznych do zarządzania i monitoringu satelitarnego w Małopolsce* – projekt dofinansowany z MRPO. Obejmuje utworzenie zintegrowanego systemu informatycznego do zarządzania i monitoringu wszystkich zasobów wraz z satelitarnym pozycjonowaniem pojazdów w jednostkach publicznych na poziomie starostw powiatowych, obejmujących publiczne pogotowia ratunkowe przy szpitalach lub samodzielnie działające pogotowia.

Wśród projektów z zakresu inteligentnego środowiska są małopolskie inwestycje budowlane, tworzone zgodnie z założeniami „zielonych budynków”, czyli budowanych z użyciem ekologicznych technologii, przyjazne środowisku i ich użytkownikom, oszczędzających zasoby. Są tu takie realizacje jak:

- › Kompleks biurowy *Green Office* – nowoczesna krakowska przestrzeń biurowa,
- › Pasywna hala sportowa w gminie Słomniki (w ramach kampanii Innowacyjna Polska 2010–2020). „Wysokoenergooszczędna” hala sportowa to obniżenie kosztów ogrzewania o 90% i zmniejszenie emisji CO₂ o tyle samo.
- › Rozproszony system monitorowania jakości dostawy energii elektrycznej w sieci zasilającej AGH, system monitorowania jakości dostawy energii elektrycznej zbudowany został przez pracowników Katedry Automatyki Napędu i Urządzeń Przemysłowych Wydziału EAIe we współpracy z Sekcją Głównego Energetyka AGH.

Aby w regionie mogły być tworzone i rozwijane inteligentne inwestycje ważną jest dbałość o podnoszenie kompetencji mieszkańców regionu. Warto więc wspomnieć o wybudowanym przez Akademię Górniczo-Hutniczą Centrum Informatyki Akademii Górniczo-Hutniczej. Centrum umożliwia kształcenie studentów w zakresie najnowszych technologii i jest jednym z najnowocześniejszych obiektów dydaktyczno-naukowych w Europie oraz jednym z pierwszych w Polsce „żywych laboratoriów”. Jego infrastruktura teleinformatyczna może być wykorzystywana w celach edukacyjnych i demonstracyjnych, i obejmuje:

- › 2 amfiteatralne sale wykładowe (na 150 i 250 osób) wyposażone w najnowsze systemy telekonferencyjne, umożliwiające bezpośrednie połączenia z innymi uniwersytetami i organizację wykładów wybitnych specjalistów oraz uniwersalna sala wykładowo-konferencyjna na 200 osób,
- › 15 nowoczesnych laboratoriów specjalistycznych (wirtualnej rzeczywistości i wizualizacji 3D; sieciowych systemów multimedialnych; systemów mobilnych; sieci komputerowych).

Dzięki najnowocześniejszej infrastrukturze informatycznej możliwe jest skonfigurowanie każdego laboratorium „na żądanie”, zgodnie z wymaganiami prowadzących oraz potrzebami studentów.

Od 2013 roku realizowany jest projekt *Małopolska Chmura Edukacyjna* (MRPO/POKL), w ramach którego powstaje innowacyjne środowisko wsparcia procesów edukacyjnych technologiami ICT, bazujące na modelu chmurowym oraz wysokiej jakości komunikacji multimedialnej. Dzięki systemowi wirtualnych zajęć w 10 obszarach tematycznych najlepsze małopolskie uczelnie, w tym Akademia Górniczo-Hutnicza, Uniwersytet Jagielloński, Politechnika Krakowska, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie i Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie będą się dzielić wiedzą z uczniami 21 szkół ponadgimnazjalnych z terenu województwa małopolskiego. W perspektywie finansowej UE 2014–2020 planuje się włączenie do projektu 200 szkół ponadgimnazjalnych.

2. Zatrudnienie, kompetencje i infrastruktura IT w Małopolsce

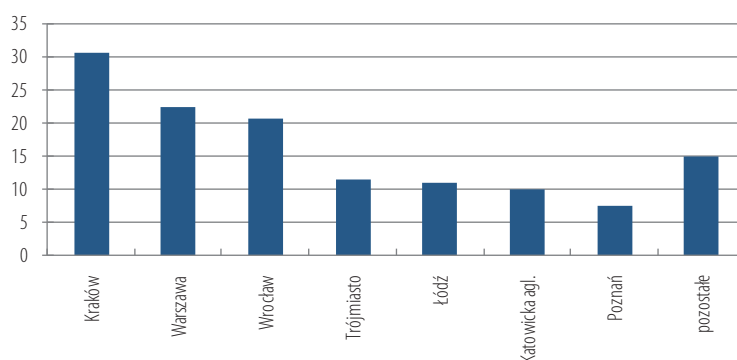
W województwie małopolskim, podobnie jak w całym kraju, dynamicznie rozwija się branża informatyczna oraz rynek nowoczesnych usług biznesowych. Firmy BPO świadczą usługi informatyczne, finansowo-księgowo, badań i rozwoju oraz logistyczno-magazynowe. Jak wynika z raportu Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych ASDL pn. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2014*, w działających obecnie w Polsce 470 centrach usług zagranicznych inwestorów zatrudnionych jest ok. 128 tys. specjalistów. Największym zatrudnieniem charakteryzuje się Kraków, w którym zagraniczne centra usług zatrudniają 30,6 tys. osób, co stanowi 24%

ogółu pracowników w Polsce. Od początku 2012 roku zatrudnienie w sektorze wzrosło w Krakowie już o 59%, a reprezentanci centrów deklarują dalszy wzrost zatrudnienia. Najwięcej nowopowstałych jednostek otwarto w Krakowie.

Zdecydowana większość utworzonych od początku 2013 roku centrów (60%) to inwestycje nowych podmiotów zagranicznych wchodzących na polski rynek usług biznesowych, nie posiadających wcześniej swoich centrów w Polsce. Rynek usług biznesowych w Polsce charakteryzuje się bardzo dużą różnorodnością. Centra obsługują klientów z całego świata, przy czym większość z nich świadczy usługi co najmniej kilku procesów biznesowych. Zdecydowana większość podmiotów świadczy usługi w zakresie co najmniej kilku procesów biznesowych.

Więcej informacji o raporcie *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2014* znajduje się na stronie www.absl.pl/documents/10186/26940/Sektor+nowoczesnych+uslug+biznesowych+w+Polsce+2014.pdf/a237dbf9-66fd-4e71-b332-5f7422955845

Wykres 145. Zatrudnienie w centrach usług z kapitałem zagranicznym (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportu Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych ASDL pn. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2014*

Kraków od lat znajduje się wśród 10 najatrakcyjniejszych miast na świecie dla outsourcingu usług biznesowych. W najnowszym rankingu *Tholons Top Outsourcing Destinations 2014* miasto awansowało z miejsca 10 na 9, stając się tym samym najatrakcyjniejszym miejscem wśród lokalizacji europejskich www.tholons.com/nl_pdf/Whitepaper_December_2013.pdf

Rozwojowi sektora nowoczesnych usług wspólnych w Małopolsce sprzyja duża liczba dobrze przygotowanych absolwentów szkół wyższych oraz powszechne korzystanie przedsiębiorstw zagranicznych z usług podmiotów specjalizujących się w obsłudze procesów biznesowych. Warto zaznaczyć, że centra podejmują współpracę ze szkołami wyższymi, aby przygotować studentów do wejścia na rynek pracy. Przykładem może być współpraca z Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie, realizującym programy szkoleniowe, tzw. akademie firmowe, prowadzone wspólnie przez UEK i firmy partnerskie. Program akademii zawiera cykl szkoleń i warsztatów, prowadzonych przez doświadczonych trenerów oraz praktyki w firmach partnerskich. Wielu spośród uczestników akademii znajduje później w nich zatrudnienie.

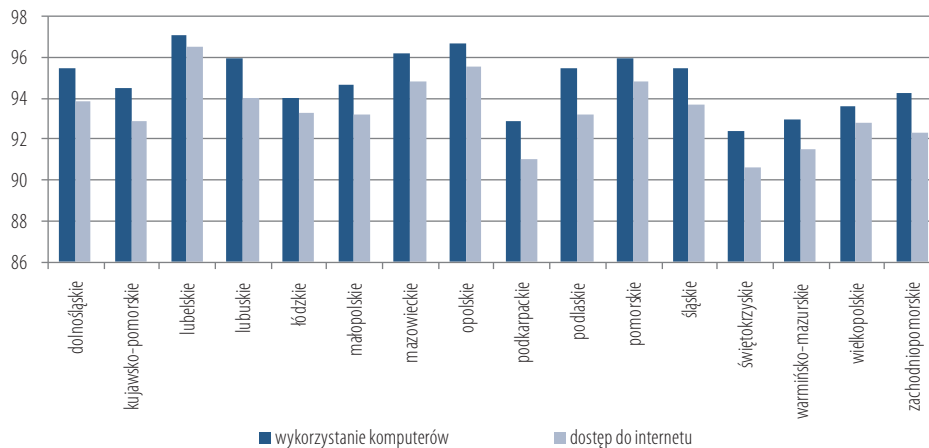
Badanie *Barometr Zawodów 2014*, prowadzone przez Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji dla Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie wskazuje, że w Małopolsce zmienia się zapotrzebowanie na pracowników. W obszarze związanym z działalnością centrów usług wspólnych, wśród zawodów deficytowych wymienia się pracowników ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych, a w Krakowie także administratorów systemów komputerowych, analityków i operatorów systemów teleinformatycznych, programistów i administratorów stron internetowych, projektantów i administratorów baz danych, samodzielnych księgowych, specjalistów ds. finansowych i ds. zastosowań informatyki. Osoby posiadające doświadczenie w tym zakresie, w połączeniu ze znajomością języków obcych, mogą liczyć na szybkie zatrudnienie.

Więcej informacji o raporcie WUP *Pracodawca – Rynek – Pracownik. Badanie zapotrzebowania na pracowników wśród małopolskich pracodawców 2013*, na stronie www.obserwatorium.malopolska.pl/files/common/raporty-z-badan/badanie-pracodawcow/Raport_Pracodawca%20rynek%20pracownik_2013.pdf

Technologie ICT w przedsiębiorstwach

Jak podaje Główny Urząd Statystyczny w opracowaniu *Nauka, technika, innowacje i społeczeństwo informacyjne w Polsce* poziom wykorzystania komputerów oraz dostępu do internetu w małopolskich przedsiębiorstwach utrzymuje się od lat na wysokim poziomie. Zmienia się rodzaj dostępu do internetu na korzyść połączeń szerokopasmowych oraz bezprzewodowych łączy 3G. W 2013 r. blisko połowa firm wyposażyła swoich pracowników w sprzęt pozwalający na bezprzewodowy dostęp do Internetu. Wzrasta liczba małopolskich firm, posiadających własne strony internetowe, od prostych prezentujących katalogi wyrobów lub cenniki po strony umożliwiające składanie zamówień, rezerwacje on-line, dokonanie płatności lub uzyskanie, za pośrednictwem komunikatora, pomocy w trakcie dokonywania zakupów. Podając za raportem GUS pn. *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2009–2013*, wzrasta wykorzystywanie mediów społecznościowych do kontaktów z klientami, dostawcami i partnerami lub wewnątrz przedsiębiorstwa.

Wykres 146. Przedsiębiorstwa wykorzystujące wybrane technologie teleinformatyczne (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Małopolsce w 2013 roku było to 19,8% przedsiębiorstw. Coraz częściej firmy sięgają po zaawansowane rozwiązania biznesowe, np. cloud computing – przetwarzanie w chmurze, polegające na użytkowaniu usług dostarczonych przez zewnętrzne organizacje. W Małopolsce 6,3% przedsiębiorstw w 2012 roku korzystało z chmury obliczeniowej. Natomiast z usług e-administracji korzysta 89,3% małopolskich firm, jest to wzrost do poprzedniego roku o blisko 3%.

Więcej informacji o opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2009–2013* znajduje się na stronie

www.stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-wyniki-badan-statystycznych-z-lat-2009-2013,1,7.html

Technologie ICT w gospodarstwach domowych

Stale rośnie liczba indywidualnych użytkowników technologii teleinformatycznych, w stosunku do poprzedniego roku o 1,4 punktu procentowego. Jak podaje Główny Urząd Statystyczny ponad siedem na dziesięć gospodarstw domowych miało w domu przynajmniej jeden komputer. Na stopień wyposażenia gospodarstwa domowego mają wpływ m.in. typ gospodarstwa, stopień urbanizacji, miejsce zamieszkania, wysokość dochodów oraz w bardzo dużym stopniu, posiadanie dzieci na utrzymaniu. W 2013 r. ponad 31,6% Polaków w wieku 16–74 lata dokonywało zakupów przez Internet. Mężczyźni robili zakupy przez Internet częściej niż kobiety. W 2013 r. odsetek osób korzystających w ciągu ostatnich 12 miesięcy z usług administracji publicznej przez Internet wyniósł 22,6%. Najczęstszą formą korzystania z e-administracji było wyszukiwanie informacji na stronach internetowych administracji publicznej.

Technologie ICT w szkołach

Liczba komputerów w szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach ponadgimnazjalnych oraz policealnych systematycznie rośnie. Zwiększa się również liczba komputerów z dostępem do Internetu. Z opracowania *Potencjał społeczno-gospodarczy regionu południowego Polski w 2012 r.* opracowanego przez Urzędy Statystyczne w Krakowie i Katowicach w 2014 roku wynika, że ze względu na poziom kształcenia w roku szkolnym 2012/2013, w porównaniu z rokiem poprzednim, w regionie południowym odnotowano wzrost liczby komputerów

z dostępem do Internetu: w szkołach podstawowych – o 8,2%, w gimnazjach – o 5,2%, w technikach – o 3,8%, w liceach ogólnokształcących (z uzupełniającymi) – o 2,4%. Spadek liczby komputerów z dostępem do Internetu wystąpił w zasadniczych szkołach zawodowych – o 3,7% oraz w liceach profilowanych – o 2,4%. Natomiast w przypadku szkół policealnych odnotowano wzrost rzędu 7,4%. W roku szkolnym 2012/2013 wskaźnik komputeryzacji szkół podstawowych wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu wyniósł 95,6%, co plasowało region południowy na drugim miejscu, po regionie południowo-zachodnim (96,4%). Z kolei w gimnazjach osiągnął wartość 81,1% i był niższy od średniej dla Polski (81,8%). W szkołach ponadgimnazjalnych poziom komputeryzacji był różny w zależności od typu szkoły. Najniższy procentowy udział placówek wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do internetu wystąpił w zasadniczych szkołach zawodowych, 31,3% w roku szkolnym 2012/2013 (33,0% w kraju). W technikach oraz liceach ogólnokształcących (z uzupełniającymi) wskaźnik komputeryzacji wyniósł odpowiednio 82,6% (75,0% w kraju) i 81,3% (78,3%). W liceach profilowanych wskaźnik komputeryzacji wyniósł 38,6% (38,5% w kraju). Spośród szkół policealnych 45,6% placówek dysponowało komputerami przeznaczonymi do użytku uczniów z dostępem do Internetu (48,9% w kraju).

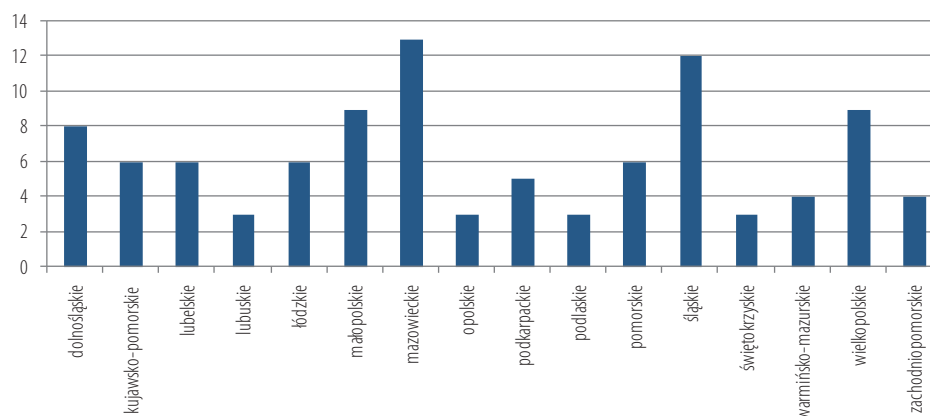
Dostęp do internetu

Na terenie województwa małopolskiego działa wielu dostawców usług internetowych, przy czym największe znaczenie posiadają operatorzy ogólnopolscy. Podając za *Raportem o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2013 roku*, opracowanym przez Urząd Komunikacji Elektronicznej, na rynku usług internetowych (łącznie stacjonarnych i mobilnych) największą bazę klientów w 2013 r. posiadała Telekomunikacja Polska. Drugim najczęściej wybieranym operatorem był PTK Centertel. W 2013 r. prawie 88% gospodarstw domowych miało dostęp do Internetu. Tym samym odnotowano wzrost w porównaniu do roku ubiegłego o 10,1 p.p. Wzrost ten był ponad dwukrotnie wyższy niż w 2012 r., kiedy to poziom penetracji gospodarstw domowych z dostępem do internetu wzrósł o 4,3 p.p. w odniesieniu do 2011 r. Ponad 38% użytkowników posiadało dostęp do Internetu o szybkości od 2 Mb/s do 10 Mb/s. Zwiększyła się także liczba łączy o przepustowości od 30 Mb/s do 100 Mb/s. Korzystało z nich 35% wszystkich abonentów. Nadal zdecydowanie większą popularnością cieszył się Internet stacjonarny, z usług którego korzystało blisko dwukrotnie więcej osób niż z dostępu mobilnego. Duża popularność mobilnego Internetu sprawiła, że Polska należała do krajów z najwyższym wskaźnikiem penetracji tą usługą (7 miejsce), z wynikiem lepszym od średniej europejskiej o ponad 18 p.p. Internet szczególnie dobrze rozwija się w dużych aglomeracjach i na terenach o dobrze rozwiniętej infrastrukturze telekomunikacyjnej. Z danych, przedstawionych w raporcie strategicznym IAB Polska *Internet 2013* wynika, że województwo małopolskie z 9% udziałem internautów (1% mniej niż w roku poprzednim) zajmuje stabilne trzecie miejsce pod względem liczby użytkowników internetu w Polsce. Przed nim, z największą liczbą internautów znajduje się mazowieckie 13% i śląskie 12%.

Więcej informacji o *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2013 roku* wydanym przez Urząd Komunikacji Elektronicznej na stronie www.uke.gov.pl/files/?id_plik=16757

Więcej informacji o *Raporcie strategicznym IAB Polska Internet 2013* na stronie www.iab.org.pl/wp-content/uploads/2014/08/raport_iab_2013.pdf

Wykres 147. Liczba użytkowników Internetu w Polsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Raportu strategicznego IAB Polska *Internet 2013*

3. Łączność telefoniczna

Z danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej dotyczących preferencji konsumentów w latach 2010–2013 wynika, że wśród pozytywnych zjawisk na rynku telekomunikacyjnym w 2013 r., najczęściej ankietowanych wskazało rozwój nowych technologii (27%). Drugą najczęściej zauważaną pozytywną tendencją na rynku był wzrost liczby dostawców usług (24%). W dalszej kolejności ankietowani wskazali obniżkę cen (24%), wzrost liczby ofert oraz ich szerszy zakres (23%).

Telefonia stacjonarna

W całym kraju jak i w Małopolsce utrzymała się tendencja spadkowa popularności telefonii stacjonarnej. Liczba abonentów telefonii stacjonarnej spadła w 2013 roku o 7,6%, w porównaniu do roku poprzedniego. Największą ich liczbę odnotowano w 2003 roku – 1 mln 52 tys. Według *Rocznika Statystycznego województwa małopolskiego* z 2014 roku, liczba abonentów na koniec 2012 roku spadła do poziomu 544 tys. Spadają również przychody operatorów, co oznacza zmniejsza się wykorzystanie telefonu stacjonarnego.

Telefonia komórkowa

Według danych UKE zamieszczonych w *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2013 roku* w Polsce aktywnych było ponad 56 mln kart SIM, co oznacza penetrację usługą na poziomie 148%. Użytkownicy telefonii ruchomej coraz częściej korzystają z usług transmisji danych w swoich telefonach. Zauważalna jest tendencja do corocznego wzrostu ilości danych przesłanych w sieciach mobilnych. W 2013 r. została ona utrzymana, a dynamika zmian zwiększyła się, bowiem na przestrzeni ostatniego roku użytkownicy Internetu w sieciach mobilnych przesłali o ponad 37% więcej danych niż rok wcześniej. Zwiększył się również średni wolumen transmisji danych na jednego użytkownika. W 2013 r. wyniósł on 3336 MB wobec 2428 MB w roku poprzednim. Z raportu UKE wynika, że usługi telefonii ruchomej w Polsce w 2013 r. świadczyło 26 operatorów, z czego 7 to podmioty działające w oparciu o model MNO (sieci wirtualne).

Podając za Urzędem Komunikacji Elektronicznej utrzymuje się stała tendencja zmniejszania znaczenia telefonii stacjonarnej na rynku telekomunikacyjnym. W najbliższych latach można spodziewać się sukcesywnego zastępowania jej przez usługi mobilne. Wzrosnąć powinna natomiast rola telefonii VoIP, co jest związane z dynamicznym rozwojem internetu. Przewidywany jest dynamiczny rozwój Internetu mobilnego i wzrost jego roli na rynku usług internetowych. Udział tego typu dostępu do sieci rokrocznie wzrasta. Ponadto należy spodziewać się przeniesienia wielu codziennych czynności do przestrzeni wirtualnej. Obecnie duża grupa internautów korzysta na co dzień z takich możliwości jak: zakupy online, załatwianie spraw urzędowych przez internet, czy korzystanie z internetowego konta bankowego. Tendencja wzrostowa w przypadku tego typu usług może mieć pozytywny wpływ na popularność Internetu i wzrost nasycenia usługami dostępu do sieci szerokopasmowych w Polsce.

ANEKS

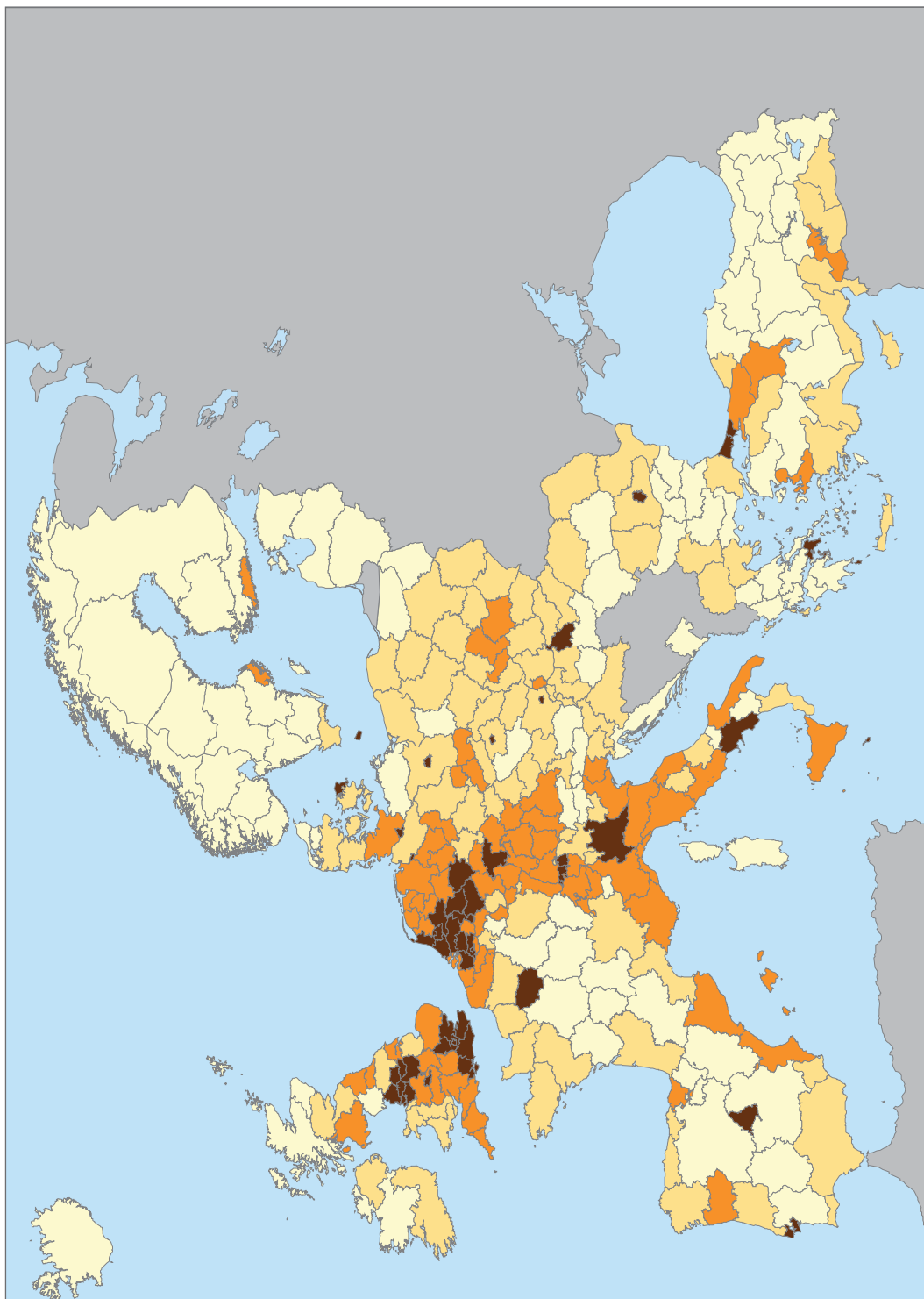
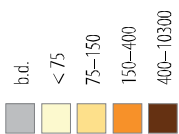
Tabela I. Pozycja Małopolski na tle kraju i innych województw

	Polska	Województwa					Lokata					
		małopolskie	wielkopolskie	dolnośląskie	pomorskie	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013
ludność w tys.	38 496	3 361	3 467	2 910	2 296	4	4	4	4	4	4	4
gęstość zaludnienia na km ²	123	221	116	146	125	2	2	2	2	2	2	2
wskaznik urbanizacji	60,4	48,7	55,2	69,4	65,1	13	13	13	13	13	13	13
przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-0,5	0,2	1,2	-1,6	-1,4	4	4	5	4	3	3	5
saldo migracji wew. i zagr. na pobyt stały na 1000 mieszkańców	-0,5	2,5	0,0	0,0	-2,0	2	2	2	1	2	2	1
stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku	13,4	11,0	9,6	13,2	11,2	2	1ex	1	4	4	4	2
liczba zarejestrowanych bezrobotnych na 1 ofertę pracy (stan na XII)	70	80	45	45	69	5	5	1	6	7	5	9
przemysł												
produkcja sprzedana w mln zł	1 148 985	75238	127 040	104 202	77 202	4	5	5	5	6	6	6
dynamika produkcji	102,2	98,2	104,4	101,1	102,0	4	8	7	4	2	6	13
dynamika przeciętnego zatrudnienia	99	96,8	99,5	98,8	99,9	4	5	9	2	4-5	11	14
budownictwo												
produkcja sprzedana w mln zł	167 771,8	14 383,7	16 999,7	11 883,3	9 463,9	7	4	4	4	4	4	4
dynamika produkcji	88,7	92,5	92,4	96,6	97,3	7	5	9	3	1	13	9
dynamika przeciętnego zatrudnienia	91,3	90,2	91,6	87,6	95,3	6	9	14	4	5	12	9
mieszkania oddane do użytku	145 100	15 500	13 600	16 500	11 900	2	3	2	4	4	3	3
przeciętna pow. użytkowa mieszkań na 1 osobę*	26,3	25,7	26,7	27,5	25,3	11	9	9	9ex	9	10	9ex
łożka w szpitalach na 10 tys. mieszkańców	49,0	44,6	50,8	46,6	39,6	12	12	12	12	12	14	14

	Polska	Województwa					Lokata					
		małopolskie	wielkopolskie	dolnośląskie	pomorskie	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013
podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON	4 070 259	35 1074	397 855	347 561	271 784	5	5	5	5	4	4	4
> w tym spółki prawa handlowego	382 526	29436	36 665	31 123	26431	6	6	6	6	5	5	5
> z tego z udziałem kapitału zagranicznego	78926	4 463	6 335	7 179	4 555	7	7	7	7	7	7	7
powierzchnia użytków rolnych w tys. ha	14 412,1	551,0	1 733,5	916,6	729,7	12	12	12	12	12	12	12
plony zbóż podstawowych z 1 ha w dt	37,0	31,5	40,0	44,3	41,6	12	11	11	8	14	10	11
plony ziemniaków z 1 ha w dt	210	169	249	245	237	13	16	11	15	16	12	15
bydło na 100 ha w szt.	40,7	32,6	53,1	11,2	27,3	6	7	7	8ex	8	8	8
trzoda chlewna na 100 ha w szt.	77,5	38,5	227	22,7	97,1	12	12	12	11	11	11	11
miejsca noclegowe w obiektach noclegowych turystyki	679 445	83 797	41 765	58 441	94 278	3	3	3	3	3	3	3
dochody budżetów gmin w mln zł	80 043,4	7 158,6	8 073,6	6 477,7	4 854,2	3	4	4	3	3	3	3
dochody budżetów powiatów i miast na prawach powiatów w mln zł	87 294,1	6 544,4	6 067,8	6 749,8	5 949,2	5	4	4	3	3	4	4
dochody budżetów województw w mln zł	16 120,7	1 108,1	1 170,7	1 626,4	845,5	4	4	5	4	3	4	6
nakłady na działalność badawczą i rozwojową w mln zł*	14 352,9	1 638,1	1 360,5	971,4	1 011,1	2	2	2	2	2	2	2
produkt krajowy brutto w mln zł*	1 615 894	123 832	154 153	138 298	93 859	5	5	6	5	5	5	5
> na 1 mieszkańca w zł*	41 934	36 961	44 567	47 440	41 045	10	9	9	8	8	8	7

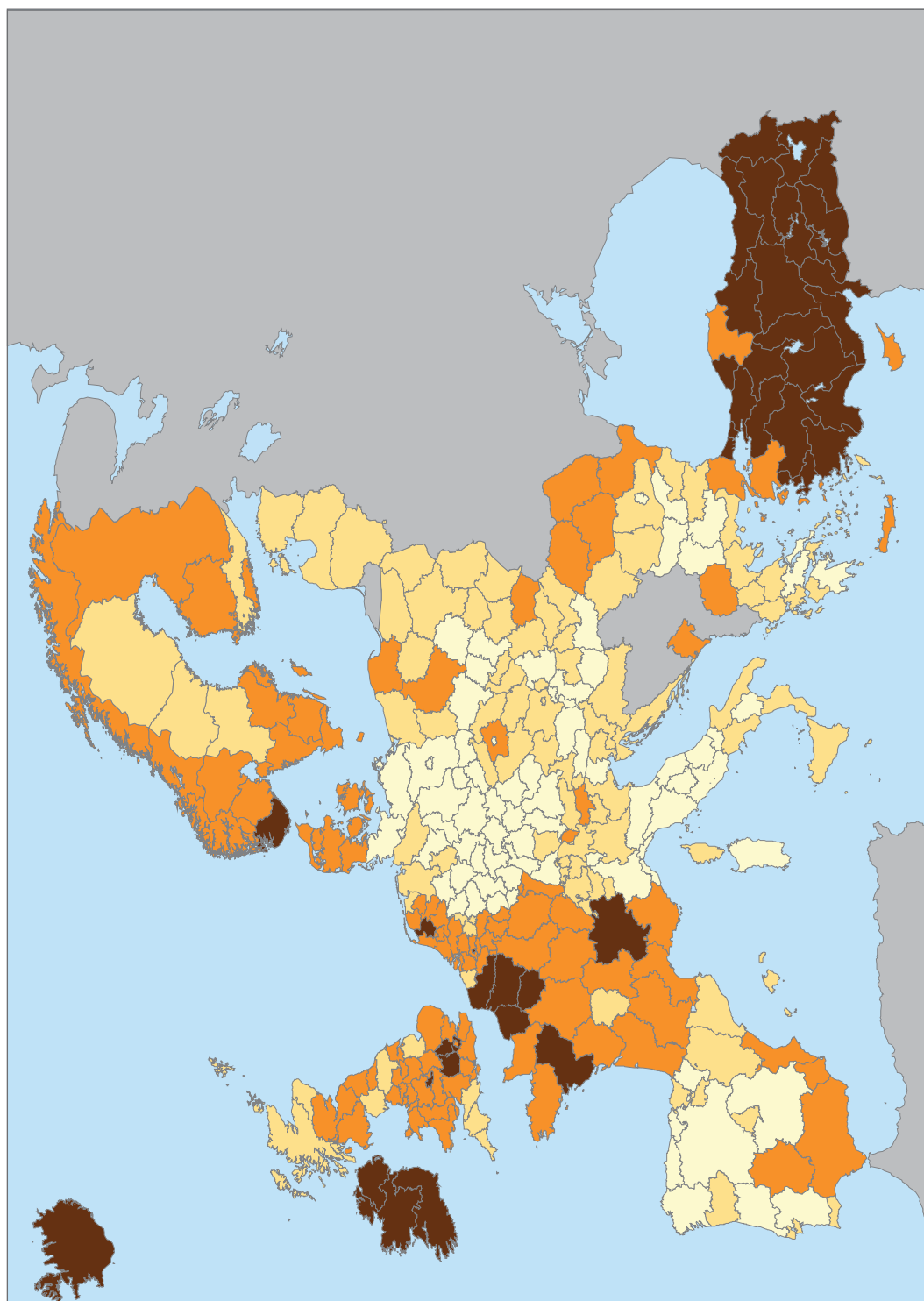
* dane za 2012 rok

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

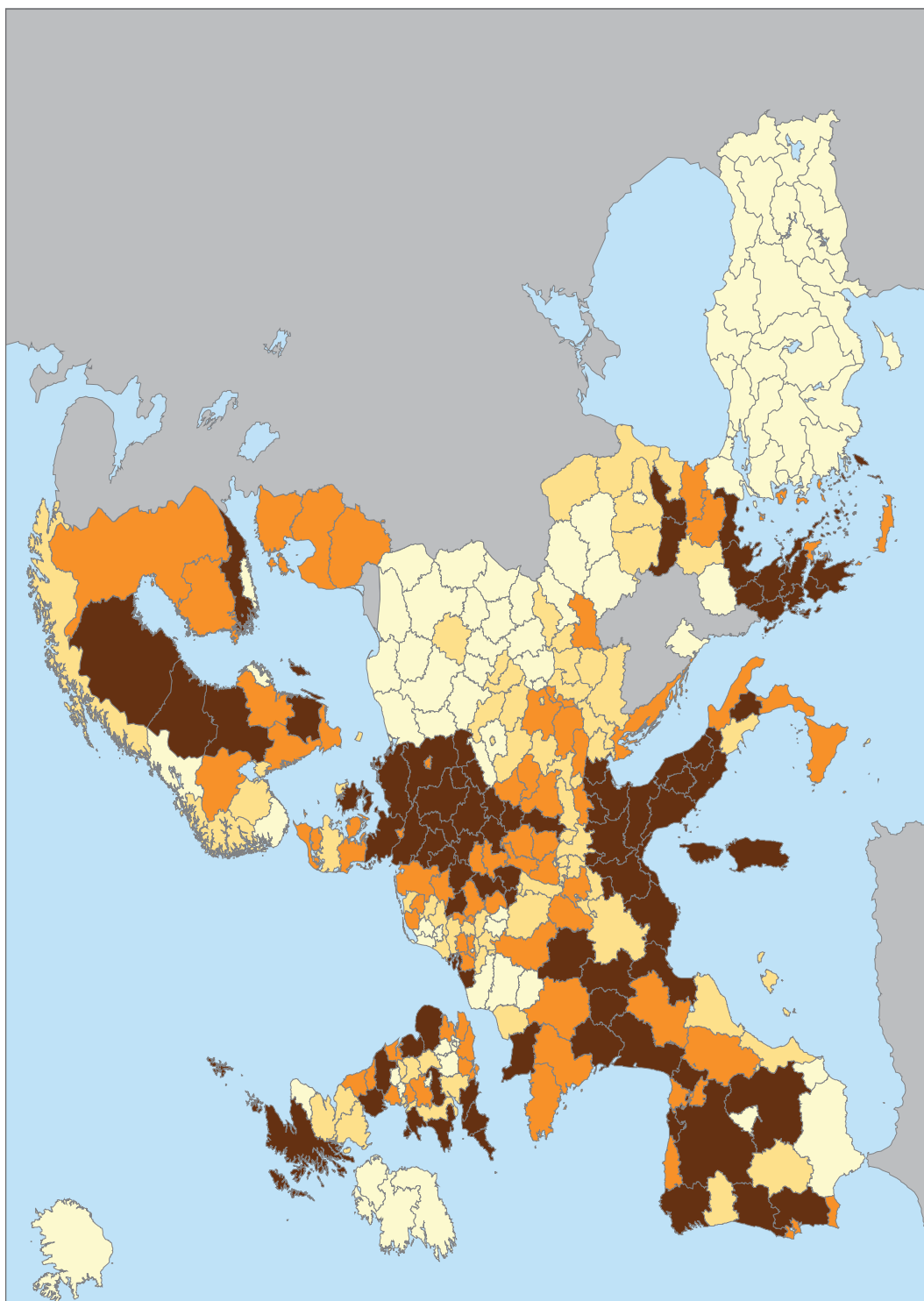
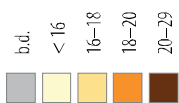
Mapa 1. Gęstość zaludnienia w 2012. roku (w osobach na km²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

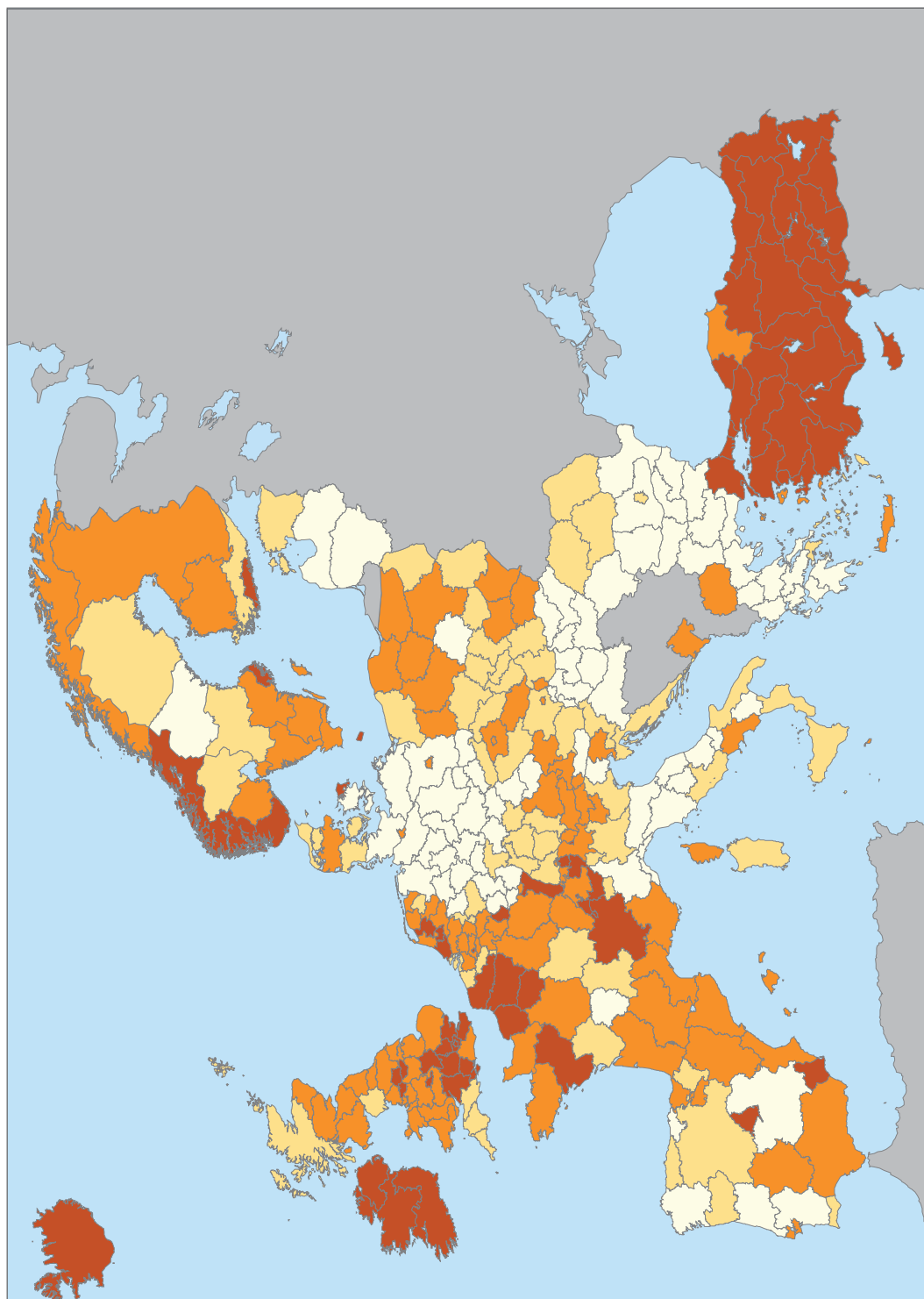
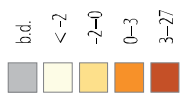
Mapa II. Odsetek ludności w wieku poniżej 15 roku życia w 2013 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

Mapa III. Odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w 2013 roku (w %)

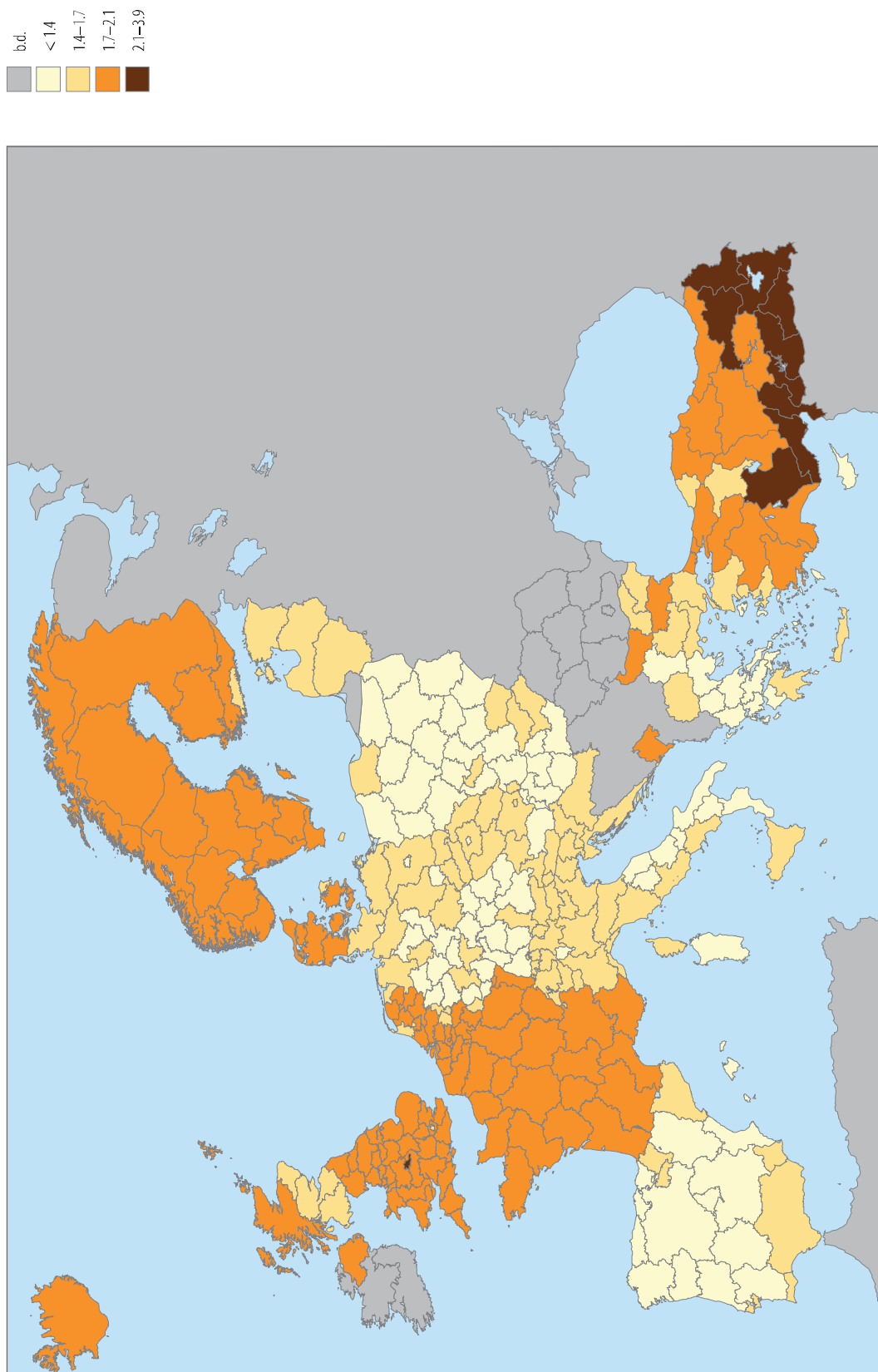
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

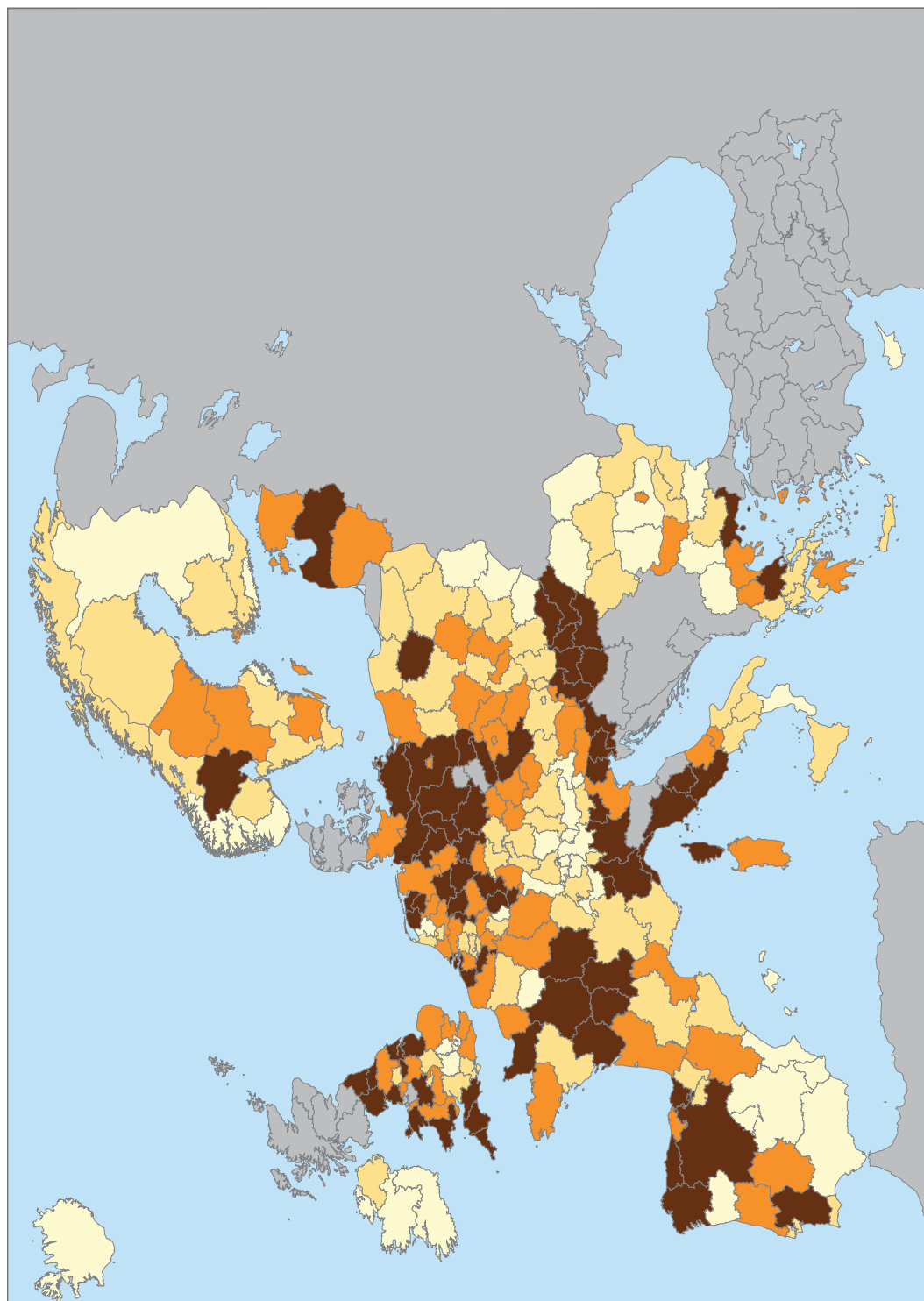
Mapa IV. Przyrost naturalny ludności na 1000 mieszkańców w 2012 roku (w ‰)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

Mapa V. Wskaźnik dzietności kobiet w 2012 roku

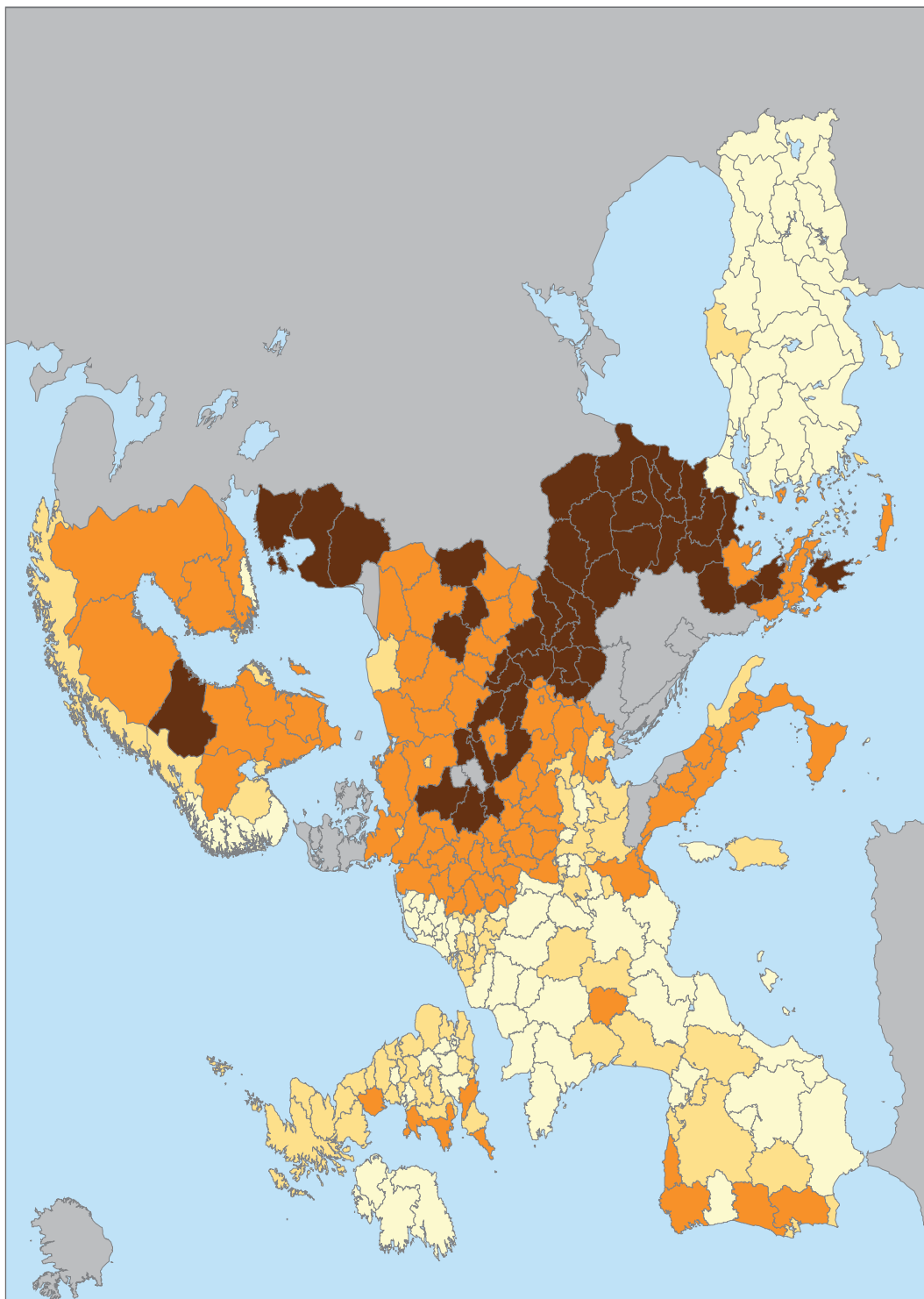

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

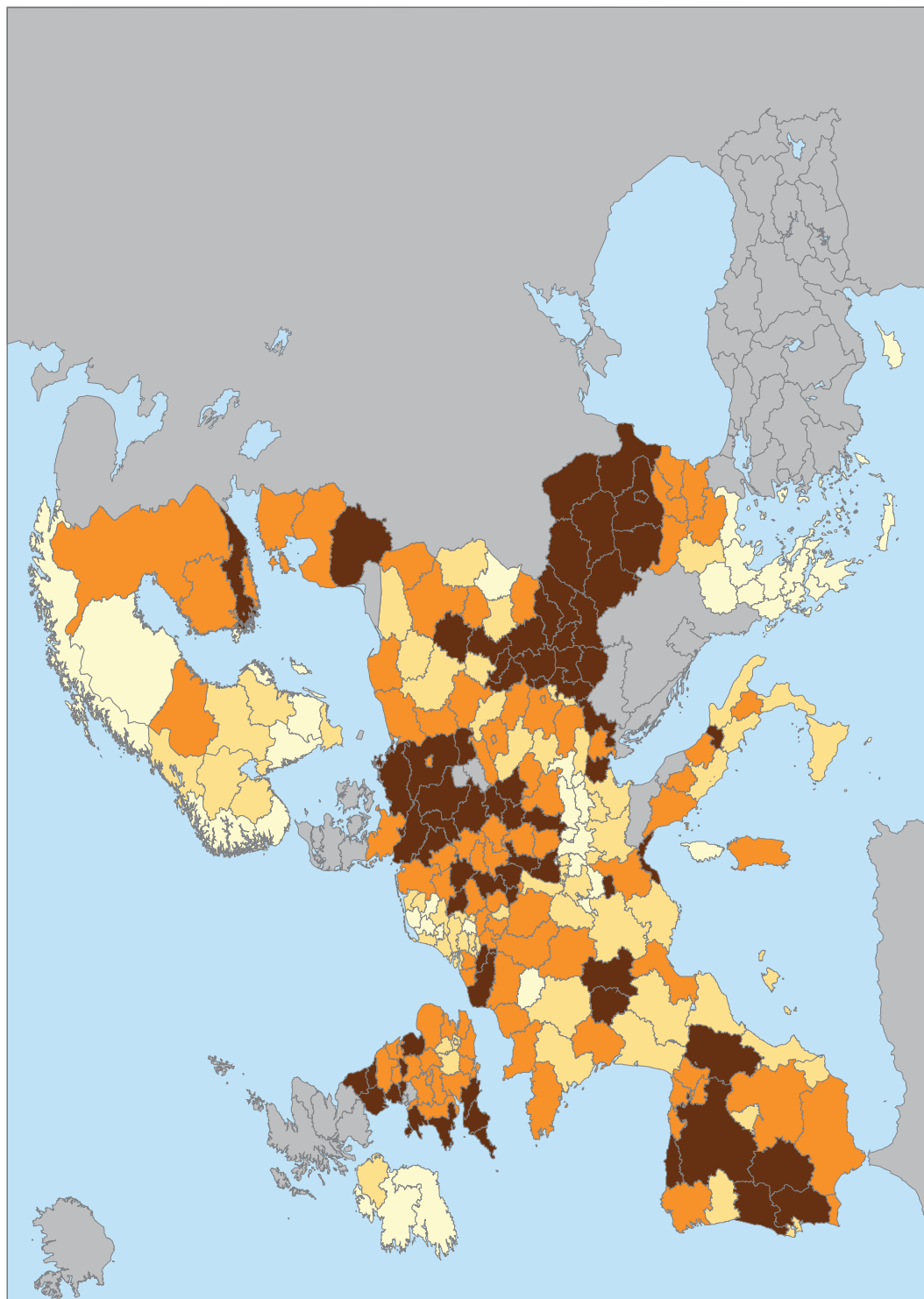
Mapa VI. Zgony na nowotwory złośliwe na 100 tys. mieszkańców w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

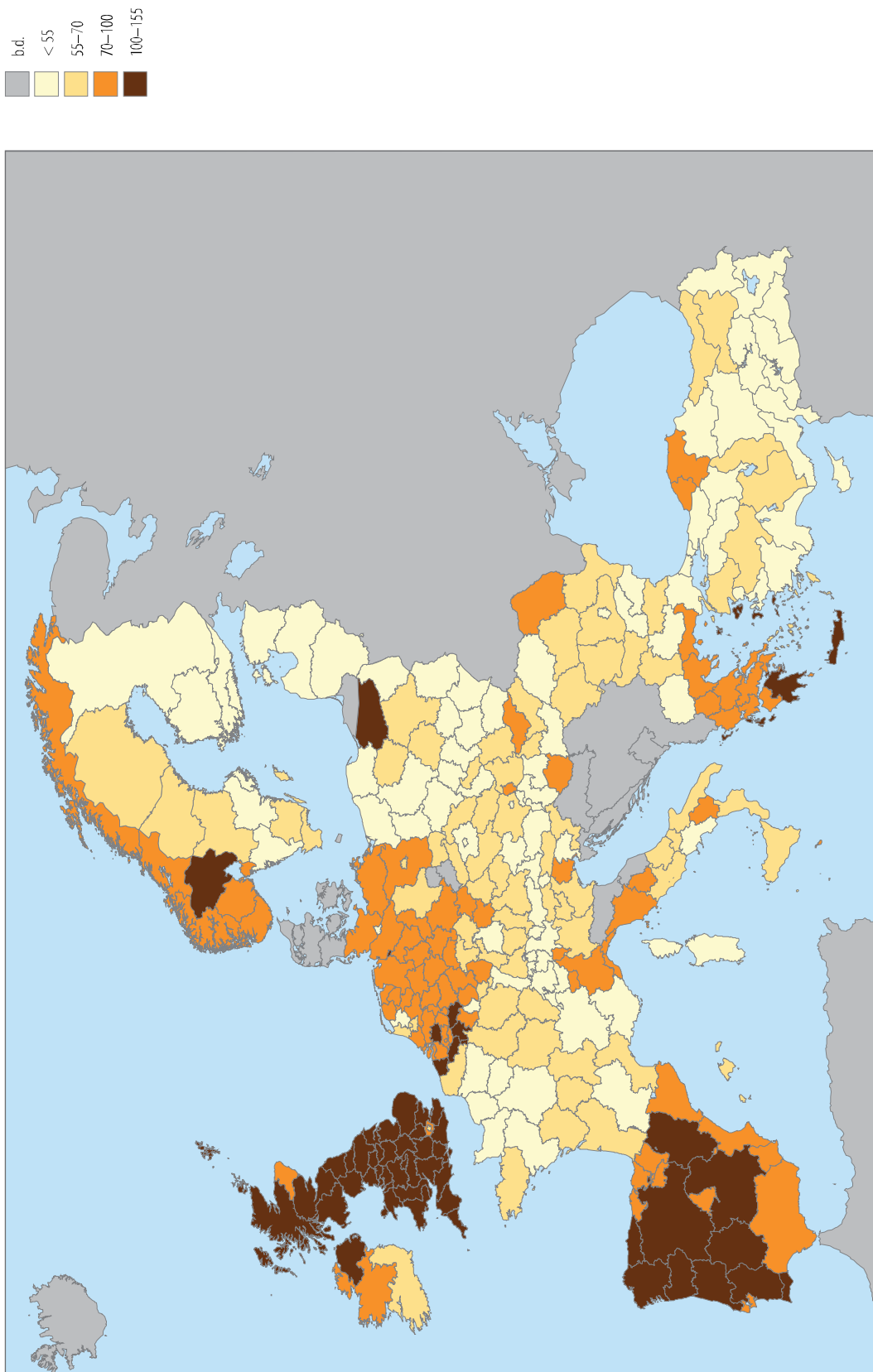
Mapa VII. Zgony na choroby układu krążenia na 100 tys. mieszkańców w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

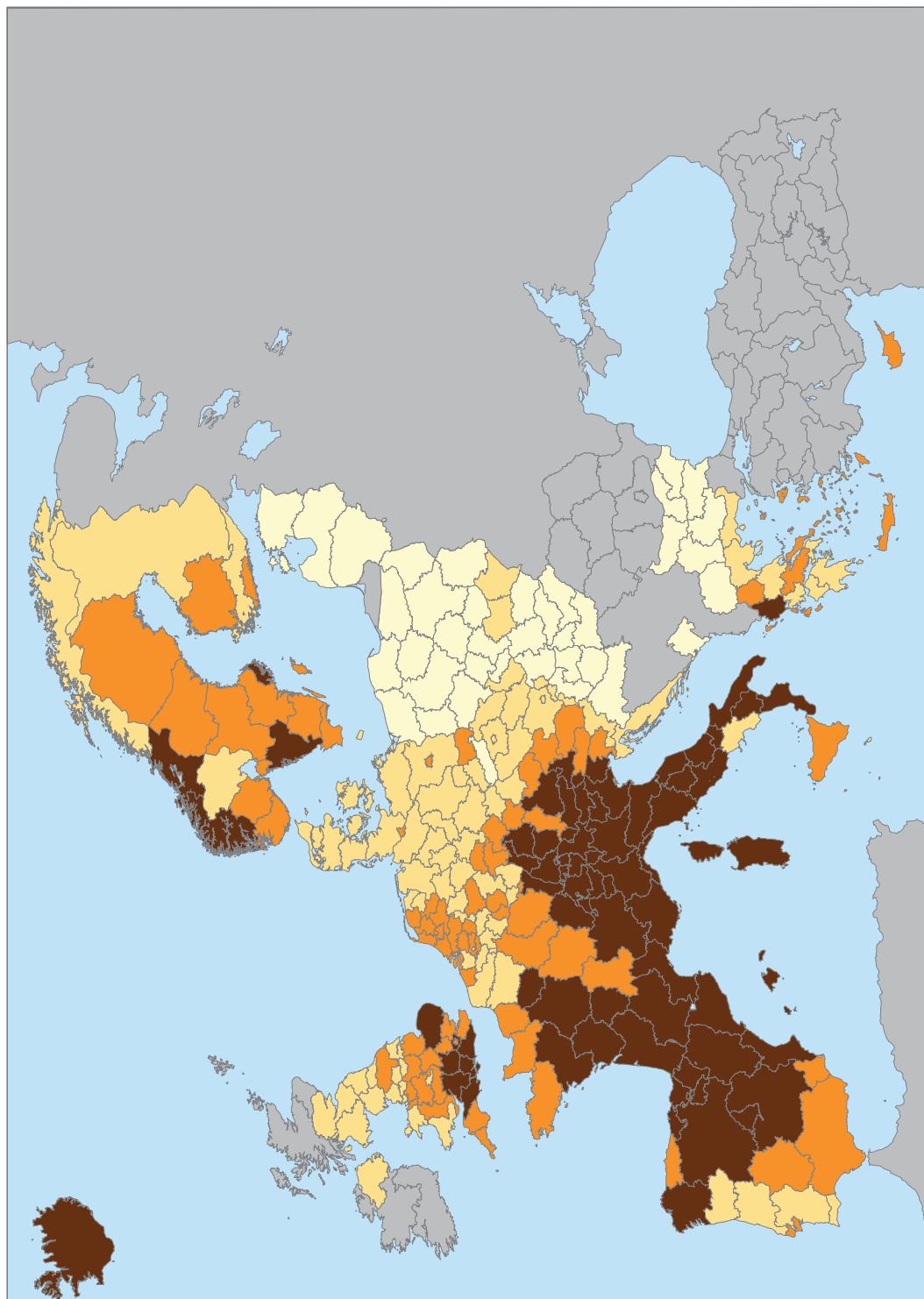
Mapa VIII. Zgony na choroby układu pokarmowego na 100 tys. mieszkańców w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

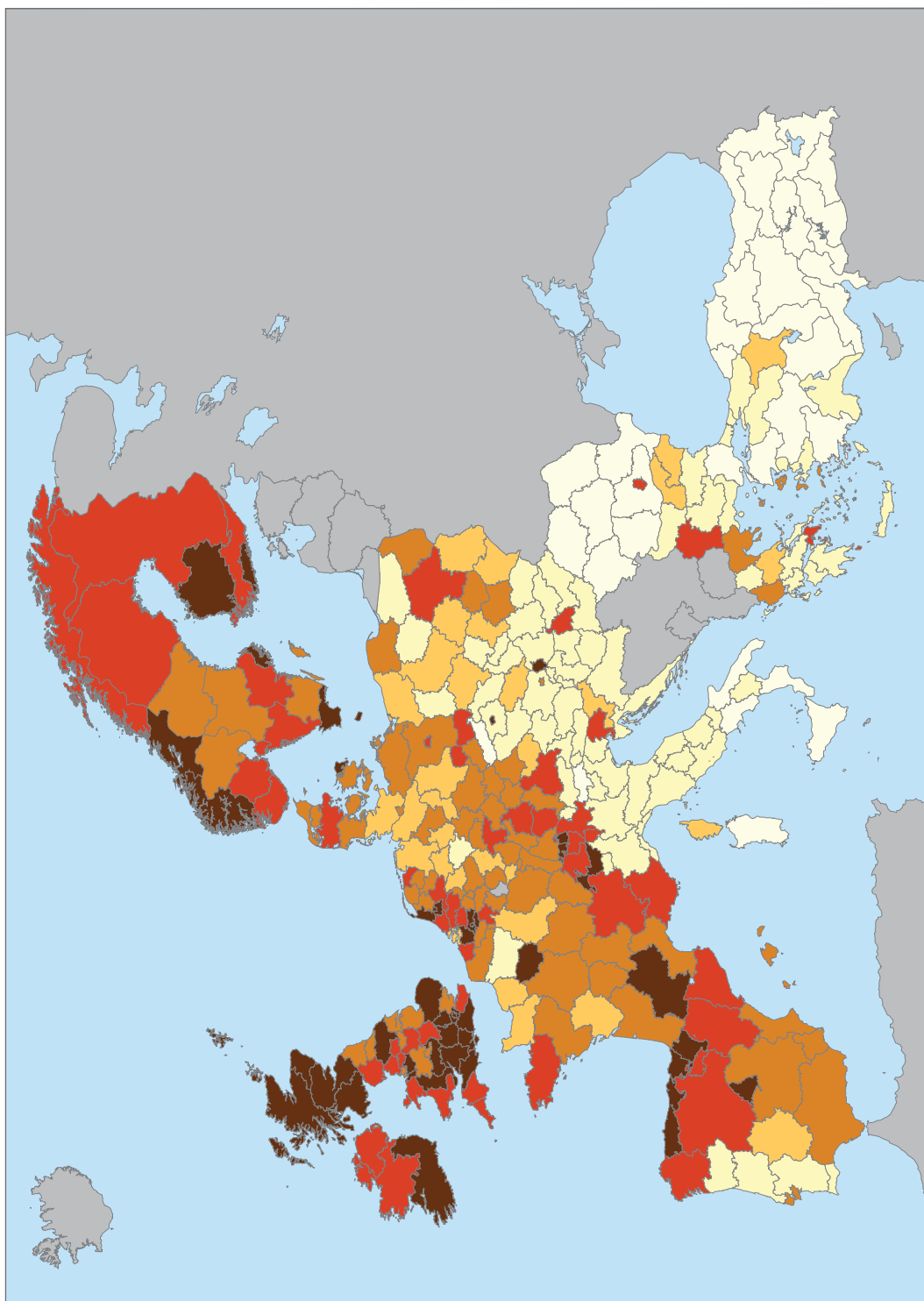
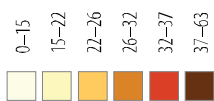
Mapa IX. Zgony na choroby układu oddechowego na 100 tys. mieszkańców w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

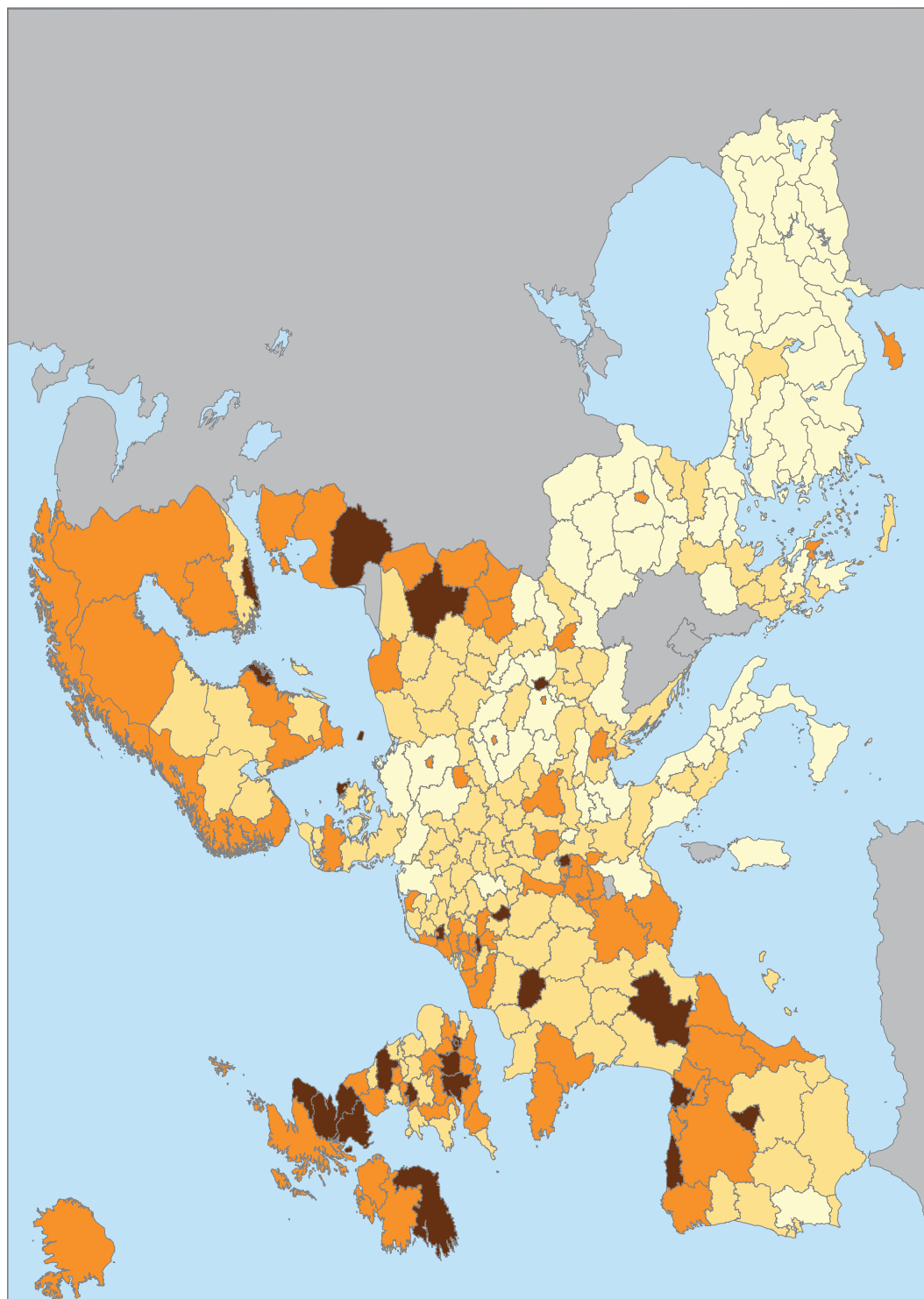
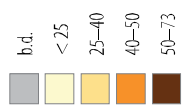
Mapa X. Oczekiwana długość życia w momencie urodzenia ogółem w 2012 roku (w latach życia)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

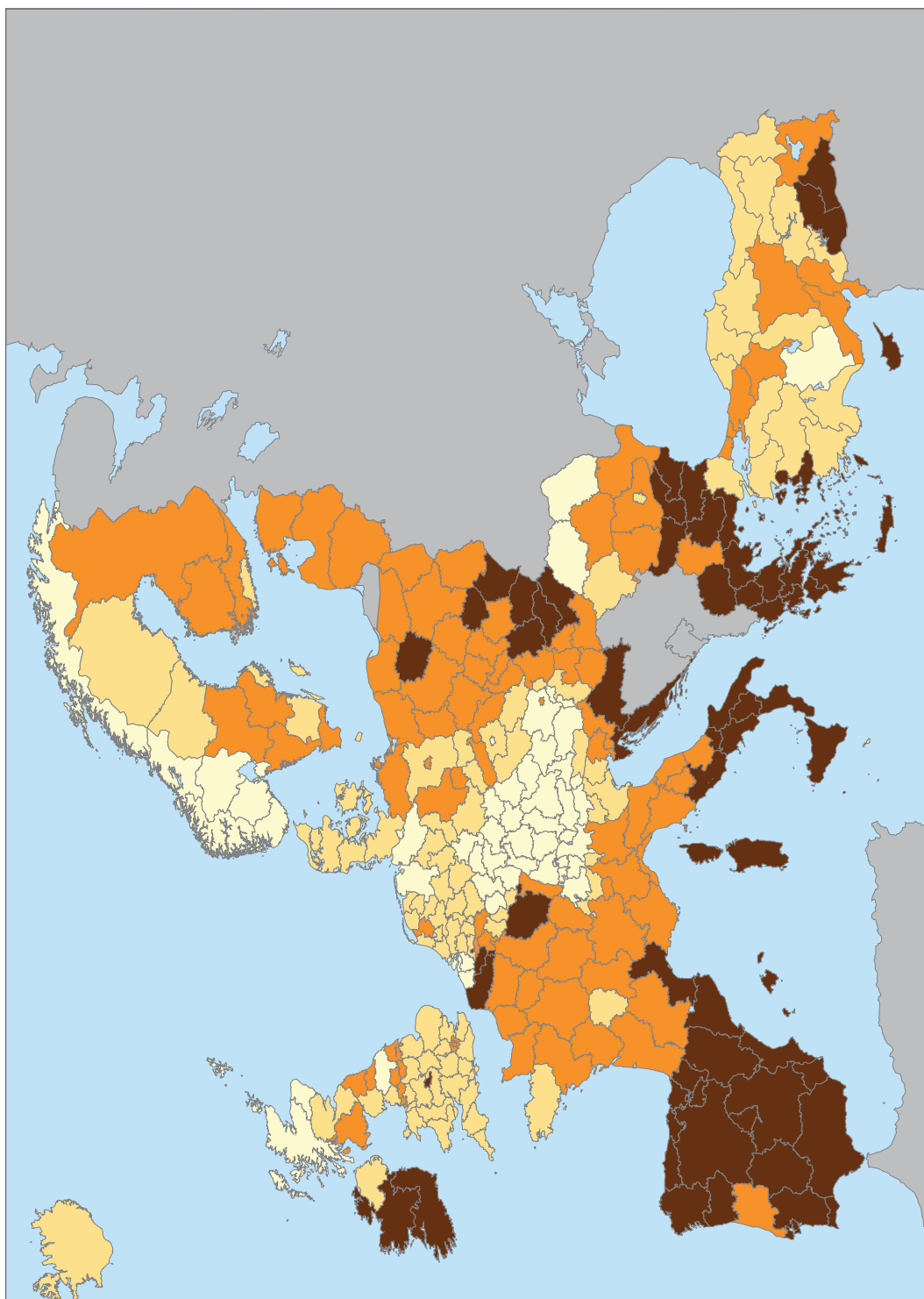
Mapa XI. Odsetek ludności w wieku 25–64 z wykształceniem wyższym w 2013 roku (w%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

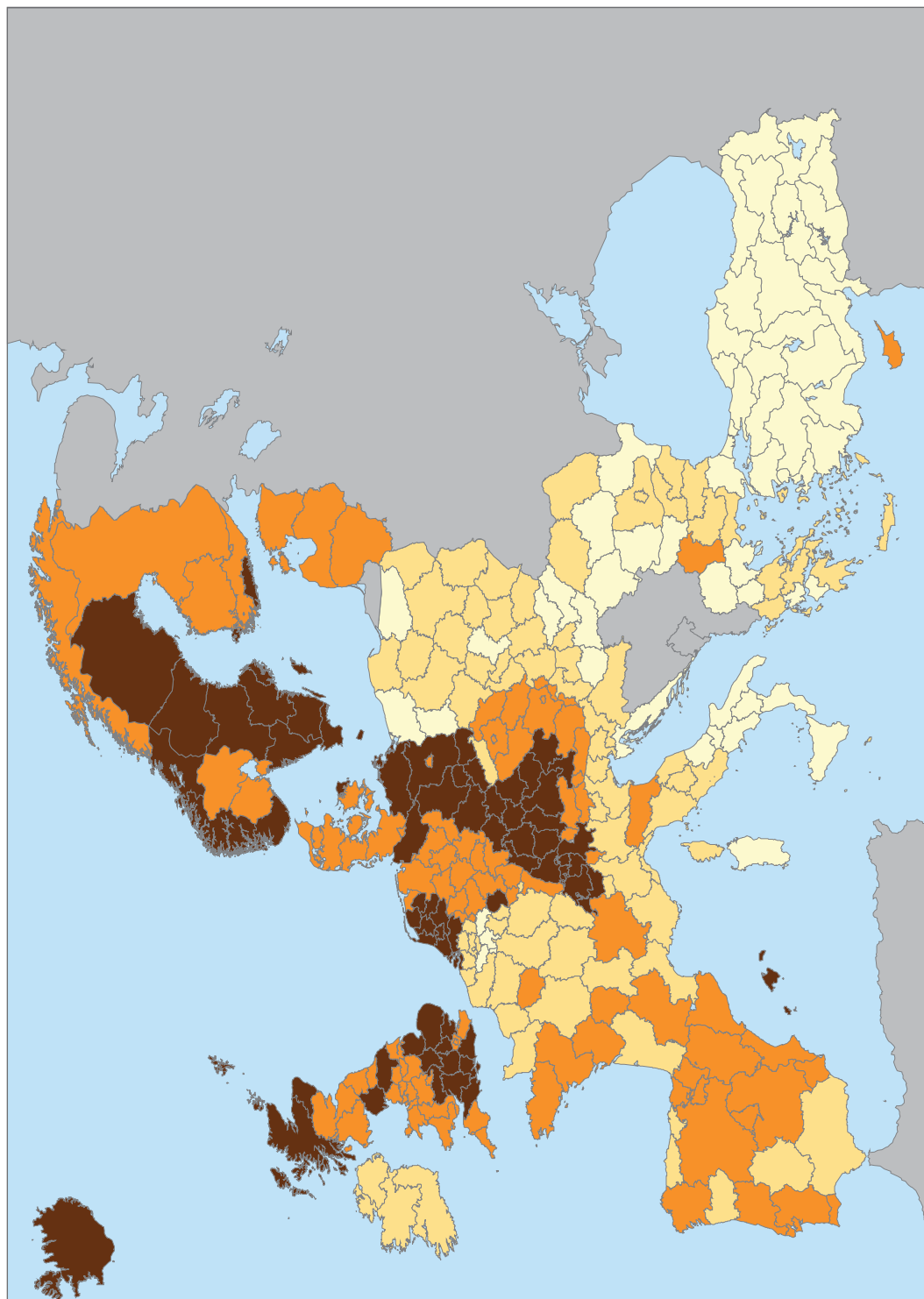
Mapa XII. Odsetek ludności w wieku 30–34 lat z wykształceniem wyższym w 2013 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

Mapa XIII. Stopa bezrobocia wśród mieszkańców w wieku 15 lat i więcej w 2013 roku (w %)

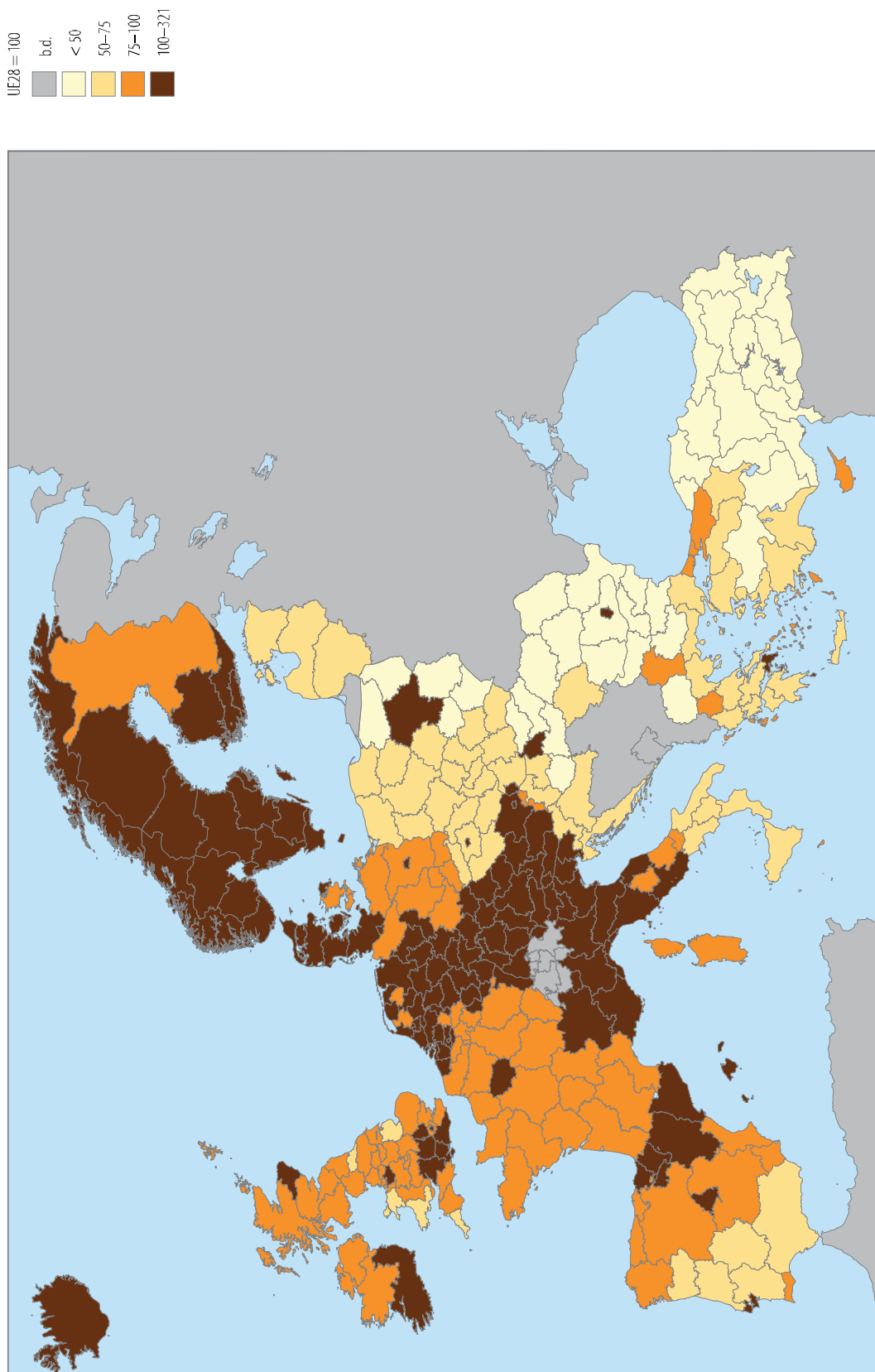
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

Mapa XIV. Wskaźnik aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15–64 lat w 2013 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

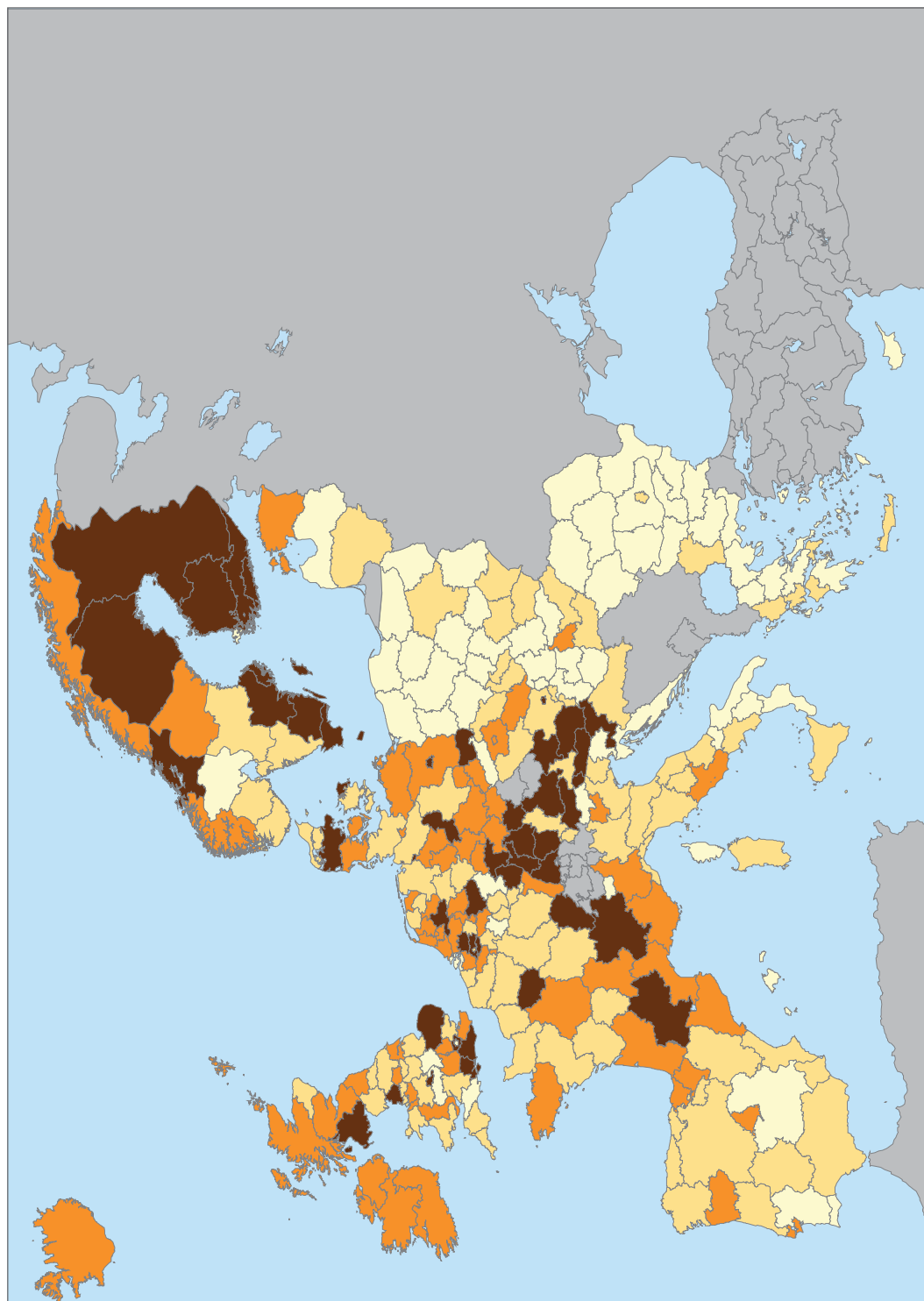
Mapa XV. PKB na mieszkańca w parycie siły nabywczej (pps) w stosunku do średniej unijnej UE28 w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

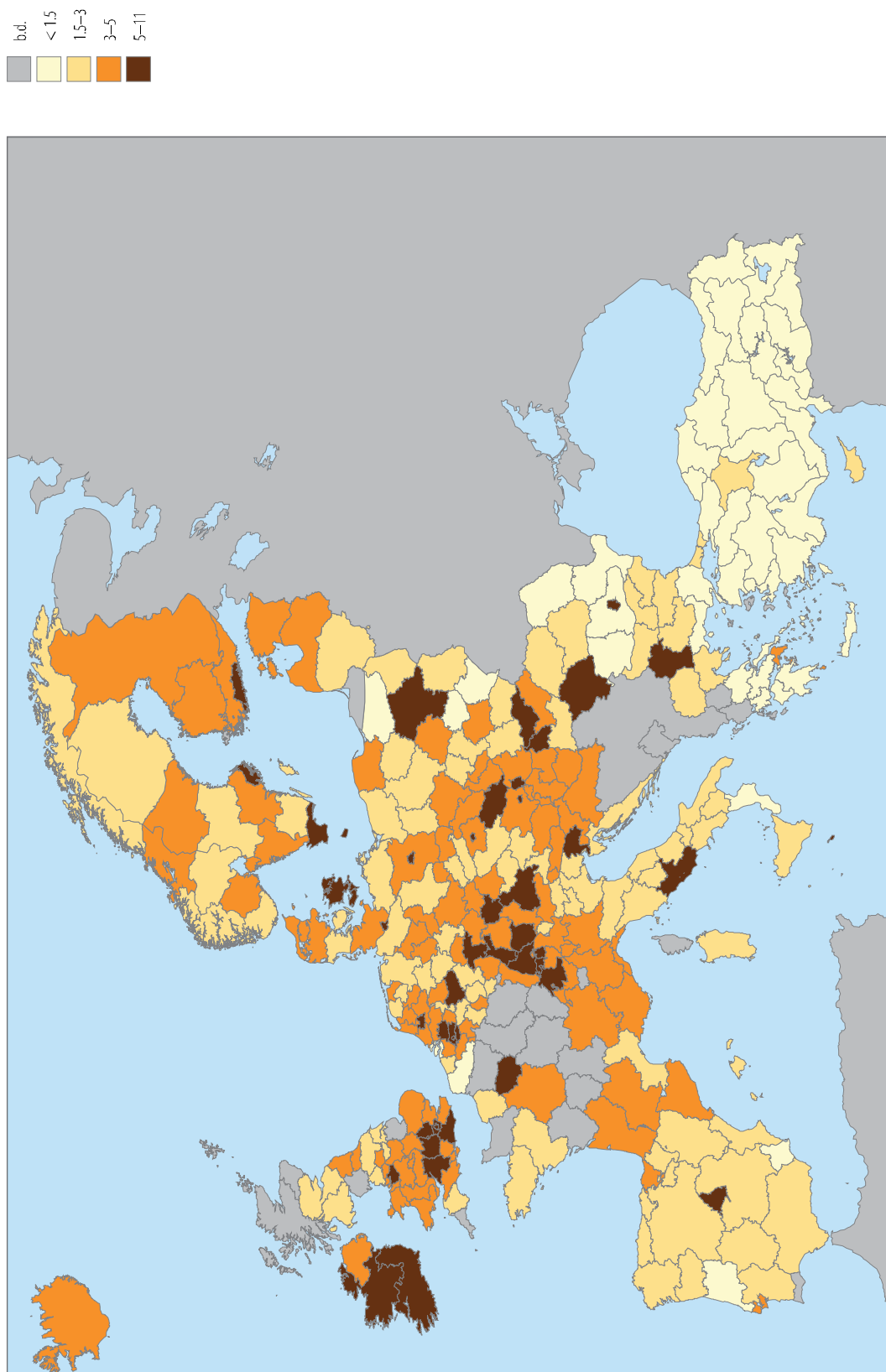

Mapa XVI. Wydatki na działalność badawczą – rozwojową w stosunku do PKB w 2011 roku (% PKB)

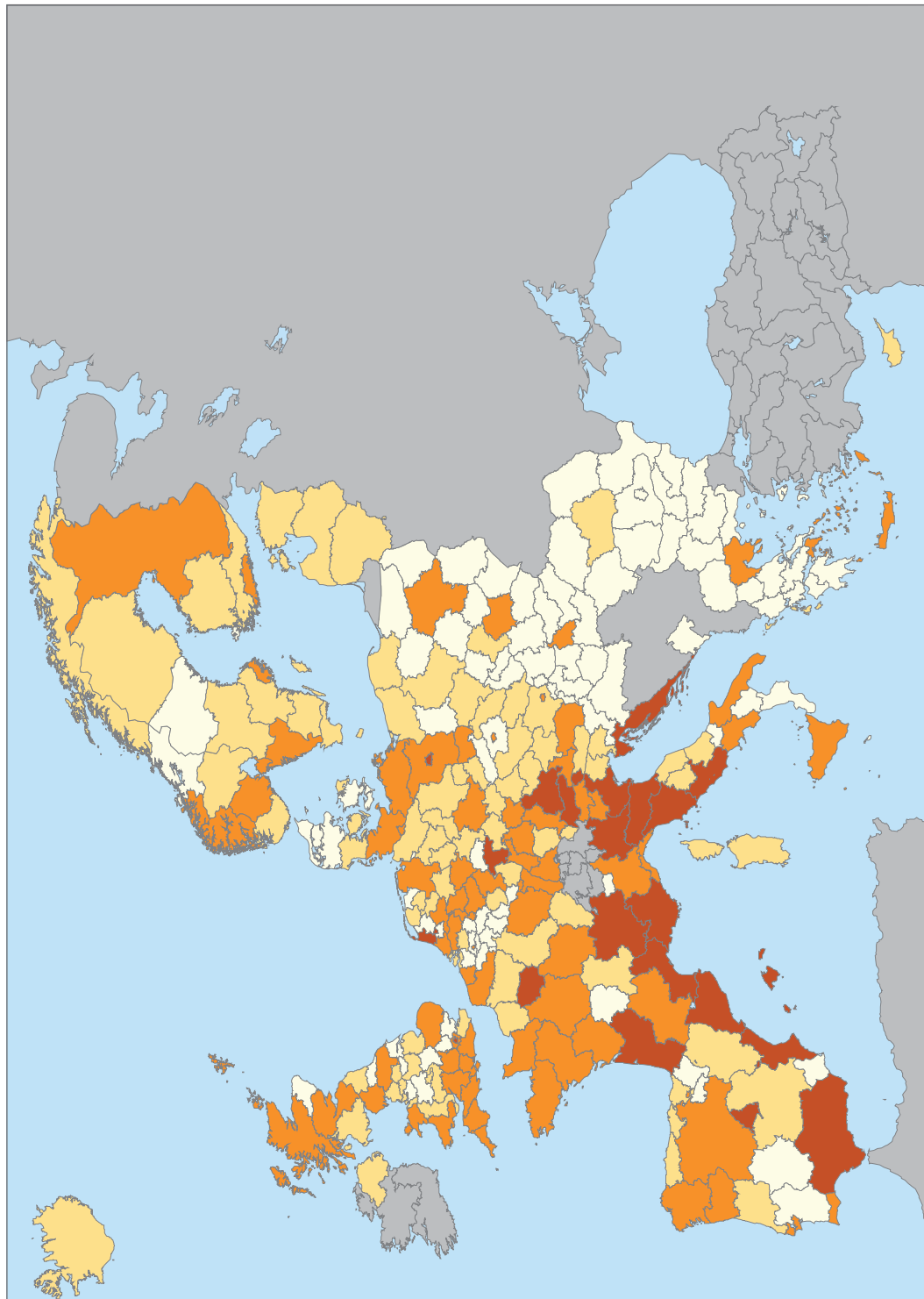
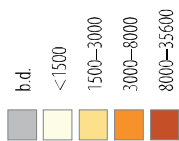

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

Mapa XVII. Zatrudnienie w sektorach wysokich technologii w zatrudnieniu ogółem w 2013 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

Mapa XVIII. Korzystający z noclegów w obiektach turystycznych w 2013 roku (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

10. Raport roczny Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju

Raport zawiera podsumowanie wykorzystania środków z funduszy strukturalnych (Europejski Fundusz Społeczny i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) i Funduszu Spójności, według stanu na 30 czerwca 2014 r.

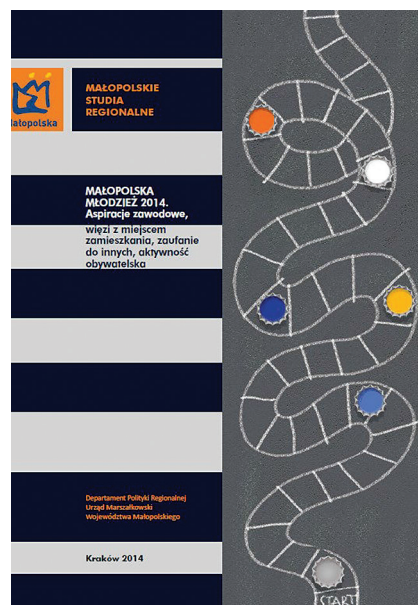
Raport z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011–2020 za okres 2011–2013

Raport obrazuje postępy osiągnięte w regionie w zakresie realizacji przedsięwzięć zapisanych w strategii rozwoju i wskazuje obszary, w których efekty nie są jeszcze zbliżone do oczekiwanych.

*MAŁOPOLSKA MŁODZIEŻ 2014.
Aspiracje zawodowe, więzi z miejscem
zamieszkania, zaufanie do innych,
aktywność obywatelska*

Małopolska młodzież 2014 ... to publikacja zawierająca raport z badania, które zostało zrealizowane w celu uzyskania wiedzy na temat wyborów młodych ludzi, ich więzi z regionem, miejscowością zamieszkania, planów dotyczących pracy, aktywności obywatelskiej, motywacji, zaufania do innych.

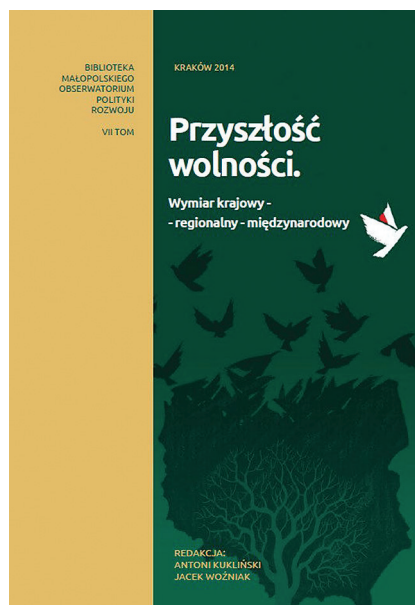
*Europejska strategia regionalnych działań
wobec zmian demograficznych*

Publikacja opracowana została w ramach projektu ADAPT2DC – Adaptacja do zmian demograficznych (Program dla Europy Środkowej). Dokument zawiera wykaz zagrożeń i wyzwań demograficznych, przed którymi stoją regiony Europy Środkowej, a także zarys korzystnych rozwiązań i praktyk.

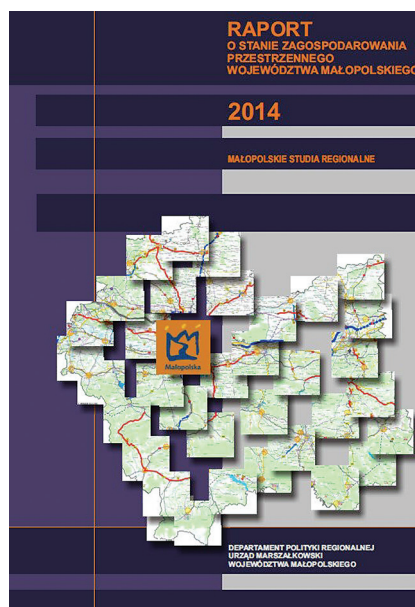
Przyszłość wolności. Wymiar krajowy – regionalny – międzynarodowy

Zawiera referaty wygłoszone podczas VII Konferencji Krakowskiej, która odbyła się w czerwcu 2014 roku i została zorganizowana przez Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju.

Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego

Publikacja prezentuje aktualny stan zagospodarowania województwa, tendencje i procesy zachodzące w przestrzeni regionu, a także zmiany, jakie zaszły w latach 2009–2013 oraz ocenę realizacji inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym.

Dostępność transportowa wybranych miast Małopolski 2014–2023

Opracowanie służy prezentacji wskaźników obecnej dostępności transportowej i ich projekcji na rok 2020 i 2023 oraz dostępności Krakowa i miast subregionalnych.

Prewencyjne środki zwiększające poziom zatrudnienia osób starszych (50+) – charakterystyka, doświadczenia i potrzeby w województwie małopolskim

Głównym celem badania, z którego raport znalazł się w publikacji, był opis prewencyjnych środków rynku pracy wraz ze stopniem ich rozpowszechnienia oraz diagnoza sytuacji osób w wieku powyżej 50 lat w województwie małopolskim.

WYDAWCA:
URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO
DEPARTAMENT POLITYKI REGIONALNEJ
UL. BASZTOWA 22, 31-156 KRAKÓW
ADRES DO KORESPONDENCJI: UL. RACŁAWICKA 56, 30-017 KRAKÓW

WWW.MALOPOLSKIE.PL

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

ISSN: 1730-9301